



Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

Jesu

Croce



9

14-d

33



Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

61 ✓ 9-14.7.33
DC 16

DE CHRISTIANIS APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

SIVE DE GRAVISSIMA IBIDEM CONTRA CHRISTI
FIDEM PERSECVTIONE EXORTA
ANNO M DC XII
VSQ. AD ANNVM M DC XX.

LIBRI QVINO.

In annos totidem summa cum fide ex annuis Societatis
IESV litteris continua historiæ serie distributi.

AD SERENISSIMOS PRINCIPES
GVLIELMV M PARENTEM,
FERDINANDVM ET MAXIMILIANVM,
S.R.I. SEPTEMVIROS ELECTORES, ALBERTVM

F F F.

COM. PAL. RHENI VTRIVSQ.
BAVAR. DVCES.

Auctore P. Nicolao Trigautio
eiusdem Societatis Sacerdote
Belga Duacensi.

cum
Raderi
AVCTARIO ET ICONIEBUS
SADELERIANIS
MONACHII
CIO DC XXIII.



Cum Priuilegio Summi Pontificis, et Sac. Cæsareæ Maiest. ad decennium.

Coll. Rom. Soc. Jes. ac. Inser. B. S.



ANNA E. VON HORN

21 JULY 1987

THE END OF THE WORLD IS NOT NEAR AT CHRISTMAS

Actinomyces - *actinomycetemcomitans* - *anaerobius*

1966-1967

THE JOURNAL OF CLIMATE

19. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

· 10 ·

19. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

17. *Urtica dioica* L. (Urticaceae) - *Common Nettle*

10. The following table gives the number of hours per week spent by students in various activities.

19. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

1. *Chlorophytum comosum* (L.) Willd. (Asparagaceae) (Fig. 1)

10. The following table shows the number of hours worked by each employee in a company.

10. The following table gives the number of hours per week spent by students in various activities.

10. The following table gives the number of hours worked by each of the 100 workers.

10. The following table gives the number of hours worked by each of the 1000 workers.

10. The following table gives the number of hours worked by each of the 1000 workers.

—
—
—

10. The following table shows the number of hours worked by each employee in a company.

— 5 —

19. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

10. The following table gives the results of the experiments.

19. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

1. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

1. *Chlorophytum comosum* (L.) Willd.

Digitized by srujanika@gmail.com

—
—
—

1960-1961
1961-1962

— 2 —

SERENISSIMIS

VTRIVSQUE BAVARIE

DUCIBVS

G V I L I E L M O

Parenti

FERDINANDO ET MAXIMILIANO

ELECTORIBVS, ALBERTO

F F E.

NICOLAVS TRIGAVTIVS

Societatis Iesu pro prosperitatem.



ERENISSIMI PRINCIPES,
ancipitis animi mei contouersiam
dirempturus, consilio vsus sim salu-
tarī necne iudices vos arbitrōsque
compello, singulorum singularia
in me Sinensēmque Missionem, cuius mihi procu-
ratio demandata fuerat, merita suo iure grati ali-
quod animi monumentum à me intra dies paucos
Europam æternū relicturo exigebant. non fui
soluendo, nec tamen bonis cedere placuit ingrata

† 2

fuga



DEDICATIO.

fuga mecum obliuionem exportando, consilium sumptuā necessitate, nolens eos ab inicem separare, quos beneficiorum similitudo coniunxerat, nec sum veritus ut nominum multitudine ab omnibus obrueret, dudum magnitudine à singulis oppressus; neque enim me spes satisfaciendi ad soluendum inuitar, quod esset planè temerarium, neque ab ijs exspectatur, quorum animi beneficiorūmque magnitudo ab uno Deo rerum omnium largitore mercedem præstolatur. Quod igitur nunc ago, breuiter expediam, testatum enim volo Christiano orbi vniuerso non tantum intra ætatis huius limites angustos nimis tantæ largitati, sed toti quoad fieri poterit, posteritatis memoriae, quam pronis animis ad Sinensem expeditionem Christianè promouendam Serenissima Bauarorum Ducum familia magnitudinem suam inclinarit. non autem mihi videor superbè nimis de hoc opere meo sperare si posteritatis æternitatisque memoriam illi promiserò, quæ enim sunt naturæ suæ firmitate sempiterna, non indigent ad æternitatem artis nostræ condimentis; neque enim sale silicem illines ut ætatem ferat. Huius operis materia detracto eo, quem ars eloquens circumuestire posset ornatu, innata sua

DEDICATIO.

sua placebit nuditate, nihil igitur mihi arogo, si
gratulor, quod materiae felicitas infelicitatem i-
genij suppleat, eburque mihi sine colore nitidum
sine condimento æternum subministret, idque fi-
ciat, ut sine pudore possit nullo duce ad Magnatum
colloquia Musæaque aspirare; nec ineptum vide
debet expeditionis apud Sinas Christianæ Mœ-
nates Iaponensibus triumphis recreare, Iapon
coloni sunt Sinarum, ac tametsi superiores armis
videri velint, literarum tamen, religionisque prin-
cipia non diffentur se à Sinensi Continente in Is-
ellas suas derivasse, & si fortasse nondum sat
apram gratianimi monumentum appareat, pigno-
rit non munus, cuius fide Sinensis quæ deinde vo-
lentur, expectentur. Amalo quippe debitore de-
sperati stramen ac fænum, vt in proverbio est, acci-
piunt creditores, quod de foetid intelligo, quâ lan-
bentis parentis sui lingnam tangit, non quâ scipio
habet eam quam modo dixi dignitatem.

Sit hoc igitur Serenissime G V I L H E L M E Cz
eternum abeuntis Trigautij (hoc enim tua patitur
humanitas) vale, qui prout secum tuam cum mu-
nibus pietatem exportat, ita tibi se totum devo-
uet, dedicatque & præsentem commentarium de-

DEDICATIO.

ubitionis suæ testem, pignusque cum aliud non habeat, pro se relinquit, nec sperat ultra Serenitatem tuam nisi ubi est æterna Serenitas, intueri. Tu vero Serenissime MAXIMILIANE Parentis tui ATLANTIS Hercules in his lege, quam non male munificentiae tuæ opes operamq; collocaris, cuius ego munificentiae seriem texerem, nisi me prolixitas terreret, tuaque modestia prohiberet. Sed hoc tamen tacere non possum, quod extremam meam in Germaniam excursione ad superiora beneficia adiunxisti, cum enim officiosè præteritis gratias agerem, etiam futura detulisti, quasi nondum bene factis animi tui magnitudinem expleuisses, cui Deus Opt. Max. postquam speratum dederit incrementum, tum denique tua nobiscum Serenitas exultabit, tandemque aliquando constabit apud Sinas beneficij conscos Bauaricam familiam qua pietate Catholica fidem in Germania conseruauit, eadem Christianam apud extremos Orientis populos propagasse. Fratri quoque similis fuisti, Serenissime FERDINANDE, neque te à communi familiæ tuae piaque fidei propagandæ conspiratione subduxisti, sed insigni quoque liberalitate aptissima ad eandem rem promouendam munera è Musæo tuo exempti,

DEDICATIO.

sti, maxima cum pietate protestatus nihil esse tibi
ita charum quod non libens ad rem tantam pro-
mouendam prodiges, tibique subtraheres. Sed
neque tu, Serenissime ALBERTE, deesse voluisti,
quin communem voluntatem peculiari tua bene-
uolentia munificentiaque complectereris, quibus
omnibus, cum nihil aliud sit, quod rependere pos-
sit nostra tenuitas, nisi duo quæ à nobis exegisti,
conabimur omnes id præstare, quod à nobis expe-
ctatur. Alterum ut frequentibus, quantum lo-
corum interualla permiserint, rerum nostrarum
euenta, literis commendemus; alterum ut conti-
nuis apud Deum precibus, quod nostri est pecu-
liariter iustituti, Deum Opt. Max. exoremus, ut
Serenissimam familiam vestram sua manu tueatur,
quod ut faciat precor ac precabor, omniumque no-
mine labores nostros, quos Christianæ fidei causa
ingredimur, ad precum nostratum tenuitatem iu-
uandam in auxilium euoco, vobisque, Serenissimi
Principes consecro dedicóque, Vlyssiponensi ex-
portu cum Socijs ad Sinas soluturus. Anno salu-
tis M DC XVIII. Mense April.

Candi-

Candido Lectori S.



um ante biennium è Sinensi regno in Europam redux
velut salutationis officium Christiana apud Sinas ex-
peditionis commentario peregrissim, nunc alium tibi
commentarium de Christianis apud Iaponios trium-
phis valedicturus exhibeo: ac si priorem illum nonitas ex sua be-
nevolentia commendauis, nihil dubito, alterum hunc planè in
omnibus admirabiliorem, renovata nostro seculo aurea nascente
aetas non sine applausu euulgabit, priar enim ille expe-
riri ac spes potius futuras, quam frugem præteritam dedit.
hic tametsi videatur presertim labores cuertere, messis est tamen
ex multorum annorum labore collecta. Sanguis enim Martyrum
(quæ est apud Tertullianum) est semen Christianorum, ad Chri-
stianæ deinde fiduci apicem martyrio peruenisse, maturam procul
dubio segetem esse demonstrat.

Nuper edideram brevem de rebus Iaponensibus commen-
tarium, principio factò ab Anno M D C I X. solo triennio gesta
decurrens nunc insequens quingennium exhibeo; atq. ita habes
de me si utrumq. legeris octennij totius res gestas nulla interru-
ptione sibi mutuo succedentes, quibus addam Deo fauente sequen-
tias ea celeritate quam temporum intervalla permittent.

Nobilissimam planè materiam affectus voluissim ad eam
cobonestandam plus otij, plus laboris dare, sed continua per Eu-
ropam excursiones, & quotidiana negotia hunc & priorem par-
tam inconditius effuderunt, possumq. tibi sanctè affirmare me
maluisse mirius polite scribere, quam te res tantas ignorare, que
si redolent lucernam, non ideo elaborata prodibunt, sed quia de-
tractis consueto sopori plerumq. suis horis dormitans sepe me-
cum hanc scriptiōnem lucerna cozinnauit, sed non ideo fides illi
decerit, quia ex nostris annalibus decerpit omnia, duorum quoq.
Iaponie

Ad Lectorem.

Laponie procuratorum, qui magnam partem omnium spectato-
res fuerunt, censuram prius subierunt, quām in tuas manus
venirent. Cum enim Laponiam nunquam attigerim, non nisi
cura hac fidem exoluens, fidem à te ausus sum postulare, lege
queo ac suere, mirabitur, ac dilatabitur cor tuum, cum vi-
paria quod nondum sit abbreviata manus Domini: & plerumq;
paria leges ijs, que nobis antiquitas reliquit admiranda. Inte-
rim nos denuo maria sulcamus, ad stationem nostram reddituri
cum auxiliari Sociorum manu, qui ad Sincenses laponensesq; ex-
peditiones ac triumphos socijs annuentibus accurrunt, vel noua
plantaturi, vel vetera exculti, pro quorum labore minuendo
fructū, angendo Deum Opt. Max. comprecare. Vale ex portu
Vlyssiponensi intra dies paucos Sinas meos repetiturus. Mense
April. Die 5. Anno Salutis C. I. X. C. I. C. I.



AVCTORITAS R. P. PROVINCIALIS.

LIBROS quinque de Christianis apud Iaponios triumphis P. NICOLAI TRIGAVTI Societ. nostræ, cum Auctario, à destinatis Societ. nostræ Patribus lectos & approbatos, ego CHRISTOPHORVS GRENZING Societ. Iesu per Superiorem Germaniam Præpositus Provincialis ex auctoritate R. P. N. G. MVTII VITELLESCI in lucem edi permitto, cui rei fidem manu mea & signo Societatis appresso publicè facio. Monachij xxii. Octobris ccc. ioc. xxii.

CHRISTOPHORVS GRENZING.

I N D E X
Capitum Totius Operis.

Liber Primus.

- Quæ Iaponensis Imperij facies sub hac tempora fuerit.
Cap. 1. p. 1
- Quis Ecclesiæ Iaponensis status sub huius procellæ initia. Cap. 2. p. 1
Dupli Crucis præsagio imminentia mala portenduntur. Cap. 3. p. 3
- Remotiores totius mali causæ proponuntur. Cap. 4. p. 13
Grauior propiorque huius tempestatis causa commemoratur. Cap. 5. p. 7
- Exortæ contra Iaponensem ecclesiam tempestatis exordia. Cap. 6. p. 16
- Primi è quatuordecim exilibus virtutes & constantia. Cap. 7. p. 24
Duorum stratum ex eodem numero ardor admirabilis. Cap. 8. p. 18
- In honorarias aulae matronas inquiritur. Cap. 9. p. 31
- Arimensis exregulus in exilio capit is damnatur. Cap. 10. p. 36
- Arimensis dynasta neophytes persequi aggreditur. Cap. 11. p. 42
- Præclara coram triumviris nonnullorum confessio. Cap. 12. p. 45
- Neophytorum aliquot proscriptiones & constantia. Cap. 13. p. 48
- Arimensi ditione nostri expelluntur. Cap. 14. p. 52
- Post multa certamina Leo pro Christi fide fortis occumbit. Cap. 15. p. 57
- Post sociorum discessum quid Arimæ contigerit. Cap. 16. p. 61
Quo euentu per agrum Arimensem eadem procella se uierit. Cap. 17. p. 65
- Arienſium neophytorum in fide constantia. Cap. 18. p. 70
- Michael ac Matthias in fidei causa fortes occumbunt. Cap. 19. p. 76
- Neophytorum in regno Figen pietas & constantia. Cap. 20. p. 80
Quid † † 2

I N D E X

- Quid in exteris ejusdem regni locis in fidei causa contigerit.
 Cap. 21. p. 84.
- Pacatior aliquanto rei Christianæ status in regno Chicungo.
 Cap. 22. p. 90.
- Regna Chicungo, Bujen, Bungo, quid hoc rerum statu peperrint. Cap. 23. p. 94.
- Neophytorum in regno Fingo pro Christi fide certamina.
 Cap. 24. p. 98.
- Quid in partibus Cami hoc anno contigerit. Cap. 25. p. 108.
- Bona venturæ neophyto funes cadunt in præclaris. Cap. 26. p. 112.
- Ozacæ Leo neophytus ab herio in fidei causa mactatur.
 Cap. 27. p. 116.

L I B E R S E C V N D V S.

- Recrudescens apud Arimenses mali causa. Cap. 1. p. 109.
- Christiana apud Arimenses prælia serio recrudescunt, Thomas & Matthias occumbunt. Cap. 2. p. 110.
- Mattha martyrum parens cum duobus neophytiis in eadem Christi causa obruncatur. Cap. 3. p. 111.
- Arimensis Dynasta Franciscum & Matthauum fratres suos eximis prouiso mactari iubet. Cap. 4. p. 112.
- Arimensis dynasta adhibito celebri sacrificulo frustis domesticos suos peruertere conatur. Cap. 5. p. 116.
- Imperi hæres in sua regia Yendo cur scuieriorum Christianorum. Cap. 6. p. 140.
- Attociter ibidem de Christianis inquiritur. Cap. 7. p. 144.
- E vincitis neophyti octo simul obruncantur. Cap. 8. p. 147.
- Poltridie alij quatuordecim in eadem fidei causa plectantur. Cap. 9. p. 150.
- Christiana virago defecorem maritum Christo restituunt. Cap. 10. p. 152.
- Quatuor neophyti è priuata in publicam custodiam plectendi retruduntur. Cap. 11. p. 156.
- Vltimi martyres quinque principis furorem plexis capitibus excipiunt. Cap. 12. p. 158.
- Ignis

C A P I T V M.

- Ignis supplicium ad torreados Arima neophytoſ hortatore 94.
phioye designatur. Cap. 15. p. 162
Lapiſ quatuorſerio rēſipſcent. Cap. 14. p. 185
Octo Christi. victimæ in fidei cauſa viuæ concremantur.
Cap. 15. p. 170
In Arimenſi agro Thomas in oditum fidei ferro mactatur.
Cap. 16. p. 176
Quis reliqua Iaponia rei Christianæ ſtatus hoc anno fuerit.
Cap. 17. p. 188

L I B E R . T E R T I V S.

- Qui puer ex cauſis Imperator auctum furorem in Christianos renouarit. Cap. 1. p. 183
Miacum tristis nuncius & vñā pñmū pñcõllæ turbo defertur.
Cap. 2. p. 187
Mino noſtri nec non è reliquo Cami partibüs remittuntur.
Cap. 3. p. 191
Post quoſtrorum diſceſſum quid Miaci contigerit. Cap. 4. p. 195
Graze non abſimili à Christianis ardore certatur. Cap. 5. p. 200
Fuximi & Sacáium ſuos quoque pugiles exhibet. Cap. 6. p. 204
Quid cifta neophytoſ, qui ſibi conſtituant lauerit Imperatoř.
Cap. 7. p. 208
Ut ceteri neophyti ſeſe pro reſcripto Imperatoris habuerint. Cap. 8. p. 212
Camazaua exulum turma Nangalaquim amandatur. Cap. 9. p. 217
Quis Eccleſia ſatus fuerit hoc tempore Firozah. Cap. 10. p. 232
Bungenſia prælia. Cap. 11. p. 236
Apud Bungenes Michael & Linus viui, Maxentia truncum cadauerentur. Cap. 12. p. 232
Pnienſis Eccleſia facies. Cap. 13. p. 236
Sacaræ in regno Chichujen Joachimus & Thomas post grauita ſepulchria obruntur. Cap. 14. p. 242
Aquia quicodem in regno Matchias in ead. cauſa capite plenti-
etur. Cap. 15. p. 246
Nobi-

I N D E X

- Nobilissimo martyrio Adam Araçaua in Insula Xiqui coronatur.**
Cap. 16. p. 253
- Quis Arienſium rerum status hoc anno fuerit.** Cap. 17. p. 259
- De noſtrorum domicilijs Nangasaquienſi Collegio attributis.**
Cap. 18. p. 264
- Nangasaquij ante exilium geſta.** Cap. 19. p. 248
- Rei Christianæ adminiſtri Nangasaquio ſoluentes tota laponia exm-
lare coguntur.** Cap. 20. p. 273.
- Proſcripti è laponia ſoluentes partim Philippinas Insulas, partim
Amacaumpetunt.** Cap. 21. p. 278
- Iuſtus Vcondonus intra dies quadraginta moritur.** Cap. 22. p. 282
- Apud Moscouitas Nicolaus Iapon martyrij palmam inuenit.**
Cap. 23. p. 288

LIBER QVARTVS.

- Atrocissimæ contra neophytoſ Arimeneſes perſecutionis initia.**
Cap. 1. p. 293
- Primus huīus procellæ furor in portum Cuchinotzu defertur.**
Cap. 2. p. 298
- Arimæ in Christianos atrociter ſeuiri coeptum.** Cap. 3. p. 303
- Septendecim Arimæ neophyti martyrij palmam fortissime con-
ſequuntur.** Cap. 4. p. 309
- Alij tres ibidem superioribꝫ adiunguntur.** Cap. 5. p. 312
- Intermissam Cuchinotzu perſecutionem Safioye redintegrat.**
Cap. 6. p. 348
- De ſingulorum martyrum dictis ac factis.** Cap. 7. p. 327
- In eadem materia pergitur.** Cap. 8. p. 335
- Ceterorum facta dictaque concluduntur.** Cap. 9. p. 343
- Alij quatuor ad martyrij lauream Nangasaquio occurrentes.**
Cap. 10. p. 346
- Alij quatuor ſupplicijs ſuperſtitēs longam mortem viuant.**
Cap. 11. p. 352
- Quid ſenectana cohors ad ortum in Arimenſi agro turbarit.**
Cap. 12. p. 323
- Tertia

C A P I T V M.

Tertie cohors dum quatuor cruciaret, duobus vitam eripuerit.

Cap. 13.

p. 359

Tempestas in Christianos exorta, ciuili bello se remittit.

Cap. 14.

p. 365

Quid reliqua Iaponia gestum fuerit. Cap. 15.

p. 369

Belli Ozacensis euentus. Cap. 16.

p. 375

Ozaca altera obsidio, & mors Cubosamæ. Cap. 17.

p. 375

Caput 18.

p. 378

L I B E R Q V I N T V S.

Proemium.

p. 381

De Politico Iaponensis Imperij statu. Cap. 1.

p. 382

Ecclesia Iaponensis facies vniuersim. Cap. 2.

p. 389

De Societatis in Iaponia rebus vniuersis. Cap. 3.

p. 394

De Nangashionensi Ecclesia. Cap. 4.

p. 398

In regno Figen Paulus Tarosuque pro fide obtruncatur.

Cap. 5.

p. 399

Omnes dynasta religiosos Europæos quatuor & singulis ordinibus singulos obtruncat. Cap. 6.

p. 403

Alij duo religiosi &c cum ijs Eco-alumnus noster in fiduci causa plectuntur. Cap. 7.

p. 413

Alij religiosi duo plurēsque neophyti ibidem comprehenduntur, ex his duo occiduntur. Cap. 8.

p. 416

De Christianæ rei statu apud Atimenses. Cap. 9.

p. 419

In regno Fingo martyr unus, ceteraque ibi gesta. Cap. 10.

p. 423

Quæ Christianæ rei facies in regnis Chicujen & Chicungo.

Cap. 11.

p. 428

Variorum certamina sed maximè Ludouici supplicia grauissima commemorantur. Cap. 12.

p. 438

In regno Chicungo Martinus Suguimoto Christi fidem sua morte cohonestat. Cap. 13.

p. 441

De Bungensibus ac Eugensibus neophytis ut viuis martyris.

Cap. 14.

p. 448

Alij nonnulli in ijsdem regnir. Cap. 15.

p. 451

De

I N D E X C A P I T Y M.

- De Christi Ecclesia in regnis Chungocu. Cap. 1. p. 455
Eroximæ Neophytus in crucem agitur. Cap. 17. p. 460
Quid in Camboja rerum statu ageretur. Cap. 18. p. 465
Illustrè Martyrium Ioannis Neophyti in urbe Fuximi. Cap. 19. p. 471
Surungæ neophyti septem, grauia supplicia tolerant. Cap. 20. p. 475
Ex his Neophyti duo in tormentorum cruciatibus moriuntur. Cap. 21. p. 480
Leprosi sex in Xegiri vico Surungæ contermino pro Christi fide obtruncantur. Cap. 22. p. 486
Petrus. & Simon Neophyti post leprosorum mortem subneruantur. Cap. 23. p. 493
De Simonis Neophyti martyrio in altera Regia, dèque reliquis regnis Quanto. Cap. 24. p. 498

A V C T A R I V M

<i>S C O P U S</i>	<i>Martyrium Iaponenium;</i>	<i>P. 396</i>
1. De Christi Ecclesia in regnis Chungocu.	Cap. 1.	p. 455
2. Eroximæ Neophytus in crucem agitur.	Cap. 17.	p. 460
3. Quid in Camboja rerum statu ageretur.	Cap. 18.	p. 465
4. Illustrè Martyrium Ioannis Neophyti in urbe Fuximi.	Cap. 19.	p. 471
5. Surungæ neophyti septem, grauia supplicia tolerant.	Cap. 20.	p. 475
6. Ex his Neophyti duo in tormentorum cruciatibus moriuntur.	Cap. 21.	p. 480
7. Leprosi sex in Xegiri vico Surungæ contermino pro Christi fide obtruncantur.	Cap. 22.	p. 486
8. Petrus. & Simon Neophyti post leprosorum mortem subneruantur.	Cap. 23.	p. 493
9. De Simonis Neophyti martyrio in altera Regia, dèque reliquis regnis Quanto.	Cap. 24.	p. 498

DE

DE
CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

Anno Domini cccccc xii.

LIBER PRIMVS.

QVÆ IAPONENSIS IMPERII FACIES SVB HÆC
tempora fuerit.

C A P V T L



PRESSA M dudum Iaponensis Imperij legitimam majestatem, cum tyraanni armis occuparint, Imperatorem eum appellabimus qui Cæsareiuris prouincias, quas Tenca vocant, inuaserit. Hoc enim nomine ab Sinis accepto, quam inde in Insulas (quæ à Solis principio lepu- en Sinis Iaponibus Gitpon vel Nitpon vocantur) coloniam deduxere, imparem licet pari titulo nimis vtrique spe- cioso cohonestarunt. Quod enim Sinis Thienhia, hoc Iaponijs Ten- ca, quicquid sub cœlo est, significat, ijsdem characteribus expres- sum dum scribitur, non eodem sono dum profertur.

Annos iam quatuordecim excluso Finde Taicosamæ filio, è quatuor tutoribus vñus imperium ita obtinebat, vt raro Iaponen- sium Annalium exemplo in pâce continua regionum illarum con- sueta volubilitas sub Imperatore, qui Cubus vel Xogun voluit ap- pellari, quadratam dici possit reperiisse firmitatem: felix planè fu-

A turus, ret.

*Quis & quo-
modo impe-
ret.*

turus, nisi qui potuerat eam quæ sub cœlo est Iaponensium Insularum monarchiam paci subiçcere, impia in cœlum; ipsum impietatis arma monuisse & magnas in barbaro Principe virtutes perfidiae labefactasset. Verum bella illa in cœlum velut sagittæ submissa in eius deinde caput, perturbata Imperij pace, reciderunt, prout huius tragedia principia cum extremis componentes aduertent.

Imperij fides

Is igitur, quem neglectis ceteris eius nominibus Imperatorem appellabo iam ab annis aliquot Imperij sui sedem ab vrbe Miacensi in Surungæ regni metropolim Fuchu nomine, dierum ferè sex itinere transtulerat; ibique custodem ærarij sui arcem extruxerat non minus mole suâ visendam quam subita substructione mirabilem, quam credibilem facit ingens mortalium manus à Regulis ac dynastis non ad arma solùm, sed ad Imperatorias etiam moles Casareo iure submittenda.

In alio regno Musaxi vrbe regia Yendo vocant primogenitus à parente imperij hæres appellatus, & cum nepte Imperatoris Nabunangæ, quæ sororest Taicosamæ vxoris & Findessori Principis amita nobilissimis & ad retinendum Imperium aptissimis nuptijs illigatus regiam vrbeam sibi statuit Imperatoris filius & hæres, triduo toto à parente seiunctus in qua dynastarum omnium obsidibus imperium sibi stabilire conatur, & aliquam administrationis publicæ partem capessens dum prope decrepiti parentis senectutem supplet annos iam natus omnino quadraginta, paulatim sese in eius locum magna illius voluntate, cui carus est, inducit & morum similitudine sperat se nō parentis solum imperiū sed eandem quoque felicitatem assecuturum; nec minùs parem in Christianos atrocitatem Iaponensis in eo Ecclesiæ reformidat.

Verū Taicosamæ filius, hæreditatis paternæ iustus, ut sibi videtur cōpetitor, interim dū infidus tutor senescit, annis animisq; sub suo parentis educatione adolevit & arce sua tutus ac thesauro parentis terribilis multa molitur, nec impune credit extremum se tyianni diem præstolari. Quinisi hunc filio suo metum viuens eripuerit, satis credibile est, quod pupillo rapuit eius filio periturum; nam plerique Iaponensium familiarum dynastæ vel Taicosamæ memoriā filio reseruantes veltutoris perfidiam exos, vel innata volubilitate

Taicosama
filium impe-
rii cōpetitor.

bilitate propensi creduntur facile ad vindictam partes transiuri.
 gametis, ut est astutus senex, viri nolunt sua tyrannidinis initia per illi-
 sanguine fœdaturus Taicosam & factionem acius incitare, ita non
 creditur confirmata nunc tot annorum maiestate, hunc heredi suo
 sux stirpis hostem tanto periculo legaturus: & ut est rerum sine tu-
 multu conficiendarum cupidus & peritus, nam anno conatur bellicas illius
 vires exhausto aratio eneruare, euocatum tandem adduxit, ut egressus
 turbas proximè præcessit, in vbi maximo apparatu excipiendum in-
 arce Miacum ad se veniret, magnos sumptus iuuenili fastu delusum studio coniecit, perficit.
 bi Miacensi suburbanum, in quo Daibutē grande sumptu lacrum so-
 nat, colendum exponeret, quod fanum à parente Taicosama olim
 incredibili sumptu extructum ignes absumperant, quos filius (si
 fama creditur) duorum triumue ut vocant millionum profusione
 putatur instauratus. Cuius colossi monstrijue ex ære inaurato-
 gendum palmus defuerit scribitur, ut ad illius pollicem constrin-
 hoc ipsum accepi. Ut iam complectenti, ex eo pollice monitrum eis
 cum dimeriti.

Lusitanorum ex Amacaënsi Sinarum portu (ut propiora tang-
 gamus) ad hæc usque tempora commercium Imperatori gratiam
 fecerat, quæstus ingens & Sinenium rerum importatio, quam per
 suos ideo sperare non poterat, quod laponios natura vel exercita-
 tione pugnaces, pacis æternæ cupidi Sina horreant, animisque ma-
 gis quam mari ab iis disiungantur. Imperator igitur tametsi san-
 ctissimæ legis nostræ odium intra stomachum iam diu coqueret,
 quam ab hoc ipso commercio magnam partem pendere non ne-
 sciebat; plus tamen in eo cupiditas quam religio poterat, nec Nu-
 minum suorum venerationem lucro, cui ferre omnia famulantur,
 præferebat. Cum tamen ante annos aliquot orta laponios intet
 ac Lusitanos Amacaënsis Emporij ciues rixa non sine aliquot la-
 ponum cædere sedari potuisse, ea non satis fideliter ad Imperatorem
 in Iaponiam delata ita eius animum alienauit, ut Lusitanorum one-
 rariam, quæ Amacao in Nangaquensem Iaponiæ portum de mo-

Hollandi Lusitanis commercium eripere conantur.

re appulerat, Arimenſi Regulo diſcipiendam, quæ tamen inter prælium incendio abſumpta est, commiſerit, ipſe vero à Batauis, qui tum primum eō fortē deuenerant, in alienam messem falcem, si poſſent, iniecturi, quæ à Lusitanis importabantur, poſtulauit; hi liberalius quām poſſent Europeas merces ac Sinenses polliciti optato commercio potiri poterant, ſi quod liberaliter ſpoſonderant, æquè fideliter exſoluſſent. Verū cum Iaponij à lacticinijs abhorrentes eorum caſeos ne niāsq; rēſpuerent, ipſi que ab Sinis nullo in portu admitterentur, nouo tamen negotiandi genere, piraticam in Sinas exercebant, dum ipſi ad insulas Philippinas ſua depotarent, ut ea deinde mercimonia Iaponijs, quæ non emerant vili prelio venditarent. Sed Philippinarum Insularum Gubernator erepta illis præda effecit, ut promiſſis exciderent & apud Iaponios, qui apud ceteras gentes fide laborarent.

Lusitanis commercium reſtitutum.

Biennium totum Lusitanorum negotiatio ſliterat, ne ſponte redeuentes commercium ſuum iniquis legibus restaurarent, quod ſperabant & quiſſimis breui repetendum. Cū enim Imperatorem à Batauis deluſum facti pœnitueret, miſſa ad Amacaenſes è Societate noſtra, legatione, quod omnes cupiebant facile commercium impetravit. Itaque nauigatio illa ſolitum curſum tenet: quem ne interrumperet atrocissima in Neophytoſ indigenas procella, ab Europæis tamen illius vineæ cultoribus violentas continxit manus. & cum fuorum ſanguinem funderet, extermorum, qui ſuis auctores fuerant, proſcriptione contentus fuit.

Nec tamen reuocatis in antiqua commercia Lusitanis Bataui exclusi ſunt, qui ē Firandensi portu commercij ſui ſtatione bellum subinde apparatum ad ſuos in Malucas Insulas exportant potius quām in Iaponiam promiſſas Imperatori merces important. Et quamuis errorum fuorum venena neophytis adhuc propinare neglexerint, lucris ſuis acriter intenti, non omittunt tamen vbi poſſunt Euangelij curſum, qui Euangeli ci videri volunt, impedire, & impudentibus mendacijs illius propagatores in odium vocare, videri ut merito poſſint malle Idolatriæ cultum, quām Eccleſiæ Romanæ fidem propagari, nam ipſi de ſua propaganda inter gentiles parum laborant. Verendum tamen eſt, ſi diutius ea nauigatio

Merciorum in Iaponiam nauigatio neophytis periculosa.

ut tenuerit fore ut neophyti suis fraudibus iderrorem inducant, quod tamen antehac inter tot navigationes nusquam tentasse cognouimus. Nam tametsi omnia retro secula repetens haeresim nullam reperies quæ Christo gentem aliquam Apostolico instituto pepererit; in multis tamen iam Christiana luce perfusis suas ipsas tenebras obduxerunt.

*QVIS ECCLESIAE JAPONENSIS STATVS
sub his usus procellæ initia.*

C A P T U R T . L I .

HÆc erat ferè Iaponensis imperij facies, si politicam illius administrationem spectaueris, fidei propagationi, quæ pacem amat, non inepta, ideo vix vlo tempore post sexaginta retro annos, ex quo colii cœpit hoc nouale fertilius & culturae fuerat accommodatus. Nam si eius amplitudinem spectes, vix erat vllus illarum Insularum angulus, quò non ipsa fides penetrasset, vbiique neophyti numerabantur, nec satis certo numerus iniri poterat, postea quam ita sese dispersisset. Regnaintraiam eo propendebant, vt vnum Christum breui veneratura viderentur si diuturnior quies aspirasset, aut cultorum penuria pararam segetem nusquam fecellisset. Vnus Arimenis dynastæ ager multos iam annos habitatorem nullum nouerat idola venerantem. Omnis inde supersticio, omnis profana religio exulabat, solius religionis Christianæ vexilla Cruces assurgebant, nulli simulacro fanum, vni Deo templa consecrabantur. Oppidum Nangasaquiente Arimæ simillimum videri poterat, vrbis Europæ Christianis insignita ornamentis. Vbiique templa erigebantur, pietatis instituta, sacrae tauri, Xenodochia, nosocomia, pauperum ægorumque remedij parabantur. Si sacri ieiuniorum dies recurrebant, multa ieiunatio, flagellatio, comploratio; si festiui dies incidebant, frequentia in templis quotannis seipsa frequentior, maior sacrorum rituum maiestas, apparatus, ornamenti. Orationi studebatur, etiam illi, quæ in horas quadraginta continuo cursu perdurat. Denique Iaponensis Ecclesia eam faciem indubat, vt non epaschi primùm, sed iam in ætatis flore iuuenescere vide-

A 3;

retur.

*Laponenses
ipsi Ecclesia
suum admi-
nistri fe-
bant.*

retur. Erat non infrequens Societatis nostrae gymnasium alumnorum laponensium iam diu seminarium, è quo traduces plantæ in Societatem nostram transferebantur, nonnulli etiam sacris Ordinibus initiantur, & parochorum munera obire incipiebant; ij omnes etiam ante religionis ingressum, aut sacros ordines, Societatis nostræ Sacerdotibus adiuncti Catechistarum officio fungebantur eo fructu quem gentis solertia rebus suis ac nostris instructa suōque sermone loquens promittebat. Neophytorum autem priuatus erat in religionis exercitationibus ardor talis, vt Europæos nostros æquare sèpe primituamque Ecclesiæ iudicares. Hæc annales nostri multis produnt, & quæ his commentarijs dicenda sunt fortius etiam confirmabunt. Non enim potuit incredibile in retinenda religione studium ab alio fonte quam ab ipsa religione accuratè exculta proficiisci. Numerus porro neophytorum etsi aliquando ad nonnulla centena millia excreuisse scribatur, hoc tamen ipso tempore quo furere cœpit Tyrannus non admodum trecenta adulorum millia creditur superasse, aliquot enim anni ob peculiares in priuatis regnis procellas solito steriliores Christianum gregem paulatim non parùm imminuebant.

*Numerus
Christiano-
rum adul-
torum in
Laponia.*

Hanc vineam prima & diu sola excoluit annos iam ferè septuaginta nostra societas cuius alumnus S. Franciscus Xauerius lumen illud Orientis primus ab orbe condito, quod constet, veri Numinis cognitionem in eas Insulas induxit, cuius Socij exemplo incitati semel inchoatum opus nunquam deseruerūt, & hoc ipso tempore centū & viginti, pusillus grex ad frugum amplitudinem, hanc vineam excolebant in triginta quinque Societatis nostræ domicilia distributi, & magnam partem tota laponia sparsi, quo sese latius operæ fructus laboresque diffunderent. Horum omnium continui labores satis ex ipsa occupatione colliguntur, dum alij neophyti souent, alij Ethnicos sollicitant, omnes ad omnia collaborant.

Ad hunc Societatis nostræ manipulum ante annos paucos accesserant ex alijs religiosorum Ordinum familijs auxiliares socij nostrî laboris æmuli, & coronæ candidati. Et hoc ipso tempore è D. Augustini familia quatuor, è D. Dominici nouem, è D. Francisci totidem cum laicis quinque numerabantur. Hi omnes in suas quo-

*Ad eandem
alij religio-
rum Ordines
excolendam
aduenierunt,*

quoque fedes distributi singuli pro viribus Spartam suam ornabant, siue tenaces instituti non sermone magis quam exemplo progressus faciebant. Quid his omnibus acciderit in communione Ecclesiaz illius procella narrabitur cum locus admonebit.

Huius Ecclesiaz Pastor è nostra Societate Lusitanus Ludovicus à Cerqueira clavum tenebat, magna sapientiae laude venerabilis, nec gregi solùm suo charus sed ethnicis quoque dynastis acceptus, à quibus vel literis vel internuncijs officiosè colebatur. Is tametsi sedem suam Nangasaquij in Lusitani commercij emporio statuisse, excurrebat tamen ad inspiciendum gregem suum quantum tempora patiebantur aut necessitas exigebat. Tanti pastoris vigilancia inter asperrima huius turbinis tempora gregi suo defuit. Nam importunè sublatus è viuis, vt suo loco dicetur, sponsam suam in tantis locorum interuallis hodieque viduam dederat.

Et quidem etsi à primis huius Ecclesiaz incunabulis nunquam defuit, qui nascentem præfocare niteretur: nulla tamen alia tempestas maior, nulla communior acrius latiusue omnes illius partes vno tempore peruersit, quam hæc ipsa, ad quam modò narrandam acciagimur, cuius atrocitate nolim ita percelli quemquam, vt arbitretur ex ea tempestate illi Ecclesiaz naufragium imminere; non aliæ vñquam sperari certius potuit magnos illius fore prouentus, qui etiam alieno tempore pullulant, magnos affulgere breui splendores, qui medijs in tenebris interlucent.

D VPLICI CRVCIS PRÆSAGIO IMMINENTIA mala portenduntur.

C A P V T III.

Non raro præteritis temporibus contigit, vt peculiari Dei beneficio rerum futurarum præfigia præirent, ne incauti præsentibz malis obruerentur, qui præmoniti futura præuidissent; id iam secundo in laponia legimus euenisse, quoties à supremo illius imperatore in Ecclesiaz procella deseuixit. Nā sub annū salutis nostræ nona gesimū antequā Taicofama secudo fureret, & Euágelij præconesite. rū terris suis exterminari iussisset in Ariminensi agro, ab illi⁹ metropolitano

Episcopate
ponere
tempore

perficie
baculum
fiancamenta
ximense
loquaciter
brevissime

Crux alterius
perfecit sanguine
s. Ioh. e. pres.
tagisiam.

poli Arima leucis tribus ad pagum, cui nomen Obama, prodigiosa Crux intra truncum arboris apparuit Crucis imminentis in quam acti sunt aliquot & tyrannidis proximè venturæ præsigium. Ea multis clara miraculis hodieque asseruatur. Anno etiam qui hanc Ecclesiæ Iaponensis perturbationem proximè præcessit, aliæ duæ visa sunt illius indices non obscuræ, quæ quoniam ad rem quam modò tractamus spectant, priore omissa, maximè quod illis non erit ab similis narratio, quomodo sese prodiderint edicamus.

Cori regio est, in Omuræ terris sita, longa leucam vnam, dimidiata lata, pagos habet aliquot, è quibus vnum incolit colonus quidam Neophytus Fabianum vocant, is agrum habebat tritici feracem in pago Ixibaxiri, eo in agro arbor erat quædam, quam Iapones Caquino qui, Lusitani ficalneam Iaponensem appellant, ex eo quod fructus habeat molles, qui etiam passi ad instar ficumum conservantur; truncus tamen prædurus est, & multum à ficalnea nostra differt; biennium iam arbor in frugisera erat, eam Fabianus amputat, trunco ad domus columnam, ramis ad focum vñturus, truncus ad solem expositus annum integrum arescebat, tandem octauo Idus Decembris anno 1611. ascia truncum dedolans ecce tibi aduertit in uno ex decussis fragmentis esse crucem atri coloris expressam in trunco suapte natura candido. Eo conspecto filium accersit. Vide ait, Paule, sit ista crux necne. Crux est planè, ait, ac, prodigio similis. Attoniti ambo agere cæperunt quid ei facerent, filius parenti suggestit ut eam taciti asseruarent, non videri eo tempore commodum rem istam euulgare, futurum aliquando, ut eam securius proderent.

Prodigium euulgatur. Hoc ipso tempore in ædes Fabiani aduenit Laurentius eius germanus, cuius etiam testimonio crux ea supra naturæ vires visa, eoque auctore quod indecens esse diceret, Crucem Fabianus honestiore loco asseruavit. Biduum crux ibi resedit priusquam euulgaretur, sed tandem vxoris Pauli indicio proditur, postridie quippe Michaeli Neophyto Fabiani nurus secretò quidem sed tamen narrat crucem admirabilem in arboris fragmento repertam, ac simul eam exhibit. Et huic etiam visa est præter naturæ ordinem mirabiliter expressa, erat enim in intimo trunko omnibus suis partibus

abso-

absoluta, longa palmum vnum, brachijs vtrinque cum titulo Crucis superposito iusta symmetria distributis, crassities vbiue sibi similis, ad quam effingendam ars humana nulla ratione poterat intimum truncum penetrare. Eam Michael ad pagi sui Neophytorum deferendam petijt, sed non impetravit. Abiens secretum muliebre Neophyto quem primum iuuenit, narrat, istanta cupiditate visenda Crucis exarsit, vt eam totam noctem insomnem propè traduxerit. Ergo cum primum illuxit in Fabiani domum aduolat, crucem, vt vidit, stupuit, adorauit, & ad parentem suam ægram ea lege Gesu rendam impetravit, vt mox restitueret. Hinc cum ea res ut sit, erupisset, ad Crucem visendam vniuersi Neophyti concurrere. Magnus fuit omnium stupor, magna veneratio, & quidem is, qui pagi princeps habebatur, tanta est admiratione defixus, vt affirmaret, tametsi aliud nihil in vniuersa lege Christiana reperiret, quod in ea veram esse salutem confirmaret, id ramen vnum viderisibi, esse ad persuadendum satis, maximè postquam neophyto ibidem quarta laboranti sanitatem restituit, aqua post huius ligni frustulum injectum epota.

His auditis cœpit Fabianus quem repererat, thesaurum pregiiosius æstimare, crucemque iam sibi suam reposcebat. Interim res ad vnum è nostris in Fudoijma sede quinque leucarum itinere commorantem defertur à neophytis afferentibus rem sacram apud Laicum hominem minus decenter asseruari. Aberat domo Sacerdos noster P. Alfonsus Lucena qui diu Omuræ rei præfuerat Christianæ, sed solus qui aderat frater noster accurrit, inuenitque iam Crucem Fabiano restitutam, & publicè vt ab omnibus colo posset, expositam. Voluit socius Crucem Sacerdoti nostro deferre, sed nullis precibus impetravit, causabatur eam rem ita euulgatam, vt sine dubio ad dynastam breui esset peruentura; vereri se, si eam extra illius fines regulo inconsulto transmittenet, fore vt ab eo plementetur, aliisque addebat multa, quæ sua homini pietas ad retinendam Crucem suam suggerebat. Ergo noster sine Cruce, sed non sine stupore, domum redijt. Triduum aliud crux ea tenuit in domo Fabiani tanto neophytorum concursu, vt pœne obrueretur, neque enim è Cori solùm & Omura, sed è conterminis quoque vicis

trium quatuor leucarum itinere concurrebant, omnium eadem erat admiratio, eadem in cruce colenda contentio. nec nulli Fabianum ipsum ad crucis ornatum Oriza, nummis, oleo que ad concinrandam lucernam sponte donabant.

Dynastæ soror Marina orucent. ac apic.

Concursus iste tenuit à Sabbatho in feriam tertiam, tum enim matutinis horis advenit à nobili matrona Marina Omurandoni dynastæ sorore, religiosaq; fœmina & huius Ecclesiæ columna, nuncius ad Fabianum, ut eam Crucem exemplo ad se deferret; detulit eam Paulus, quod parens ætate prohiberetur. Non abest inde Omuraleucam totam, tantus tamen fuit excitorum fama concursus, quibus ex itinere satisfacere cogebatur, ut non nisi nocturnis horis aduenierit. Crucem nobilis matrona magnò cultu excepit, & una cum Neophytis qui plurimi adsuere venerata magnificè asservauit. Ex Crucis veneratione truncus ipse in precio haberit cœpit, maximè posteaquam accepissent eo cōtrito dilutóq; plurimos tertianas aut quartanas excussisse. Vnde qui frustulū eius fragmenti, in quo Crux erat, obtinere non potuerunt, ad ipsum truncum qui etiamtum humi jacebat refugerunt, quem ita conciderunt, ut exigua mora, qui adueniebant, ne truncū quidem inuenirent, qui ad radices conuersi eas penitus extirparunt, vsq; adeo ut eō nostri sacerdotes duo cum exitinere diuertissent optassentq; illius arboris frustulū, qui missus ad locū fuerat, ne radicum quidē fibras reperiri nunciari, tanta fuerat illorum neophytorum pietatis auditas. Nec mirum ita neophyti exarsisse, cum ipsi ethnici & inaniū Deorum sacrificuli, plus veritati quam odio tribuentes, faterentur eam Crucem rem videri humana maiorem planeq; cœlestem. Et subinde accidit res noua quæ admirationem auxit: nam cum viri primarij ædes à dæmone nocturnis spectris ita infestarentur, ut nullū in villa re præsidium inueniret, eam crucem sibi tradi exorauit. Noctem vnam Cruce potitus est, nec ultra dæmones eas ædes infestarunt.

Longius deinde sese Crucis fama sensim diffundebat, & iam in opidum Nangas qui peruererat, & quoniam ea crux pro miraculo vulgo habebatur & colebatur, suarum partium esse iudicauit Episcopus eam rem excutere ac rite statuere an pro miraculo haberet posset & coli. Crux igitur ad eum delata est, aduenere testes ij,

qui

*Crofis crucis
Generatio.*

qui nouerant, vnde prodijset, & quomodo seipsum prodidisset. Et testibus iuratis excussa res accurate, deinde cum doctis ac pijs vi-
ris deliberatione habita ex prescripto sacro sancti Concilij Tridentini pronunciauit, eam crucem pro vero miraculo haberet colique posse ac debere. Et quia urbani quoque neophyti eius visendæ & colendæ desiderio flagrabant, Antistiti viatum est externo aliquo apparatu prodigium cælestè meritò prosequendum. Ergo solemnis ritu sacris de Cruce vœtivis operatum est, è superiore loco sermo habitus frequenti cōcione, quo sermone, qui prodijset, quibus ef- fectis eam deinde Dominus admirabiliter cohonestasset cum fide narrabatur, tū circa templi porticus supplicantū pompa explicata, qua in pompa Præpositus Provincialis fragmentū illud admirabili Cruce insignitū, decenti, ornatū compositū sub conopœo gesta- bat, ipsum conopœum urbis primores deserebant, comitabatur Episcopus & socij quotquot aderant omnes. Magna fuit concurren- tium ad spectaculum multitudo, quibus ut satisficeret totam eam diem in ara gestatoria spectanda Crux & colenda exposita fuit.

Episcopus
miraculorum
examinas &
probas.

Alia crux etiam Nangasa qui reperta in suburbanis nostræ Societatis ædibus quas ab omnibus Sanctis appellant. Templum ibi pri- mum est inter omnia, quæ in illo deinde opido plurima affarre- runt, in illarum ædium interiore atrio laponensis, ut superior, fici- nea visebatur, è cuius trunco rami duo velut brachia protendeban- tur. Iam biennium ramorum alter tres palmos crassus nullos fru- ctus dabat, & vitæ proximam umbra sua infrigiferam reddiderat, ergo ramus ille suæ ac alienæ sterilitatis reus amputatur, tres fere menses iacuit inglorius, donec sexta quadam feria, altero die men- sis Martij anni 1612. famulus domesticus lignis indigens securim arripuit & altero iœtu tenue fragmentum exilit, digitæ crassitudine. Fidenti nec aduertenti famulo aderat ex alumnis unus, qui eo ia- trunco candido atram crucem conspexit, sed minus distinctam ad- huc & expressam. Ergo inclamans famulum admonet, ut fanti- sper abstineat, manum ictumque suspendat, ipse si agmentum arri- pit in eoque crucem bipartitam videt, præcipua pars in crassiore trunko, altera in aduerso fragmendo videbatur, securis enim Cru- cem medium in longum diffiderat.

die crux
reperitur.

Qualis fuit. Ad eius conspectum & alumni clamorem domestici omnes accurrunt, ac metu quodam sacróque horrore correpti vtrumque fragmentum in quo Cruces erant ad patrem deferunt rei ordinem enarrantes. Vista ea exultauit, & feriam sextam notans aduertit se quoque ipsa die Sacris de Domini passione votiuis litasse. Illius crucis haec erat figura. In ipso trunko non planè interiore sed infra superficiem digiti latitudine visebatur. Et mirum videri poterat, vt eam Crucem tenuem & exilem, quanta fere est chartæ quater quinquesue complicatae crassities, securis inter findendum nihil laeserit, sed eam ita diffiderit ac si compaginatas tabulas dissoluisset, nulla neque in longum, neque in transuersum laceratione. Eius longitudo erat quatuor fere digitorum transuersorum brachia crucis & ipse titulus iustum habebant symmetriam, & omnium partium eadem erat crassities idem color, verum in titulo crucis nullus character videbatur.

Quid portentur. His omnibus rite perpensis nihil dubitauit noster esse prodigo parem, idemque quotquot eam videre iudicarunt. Idem quoque antistes re ut prius excussa pronunciauit, quoniam in hanc quoque eadem concurrebant quibus conficiebatur, eam Crucem naturæ artisque vires superare. Atque in hunc maximè modum duas cruces admirabiliter hoc tempore prodierunt, prioreo in loco vbi annis superioribus ædes inuenient Cruci sacra visebatur, altera in eadem huius Ecclesiæ prima & antiquissima, vtraque in sicutinea eaque infugifera ut maiorem pietatis fructum daret. Quid his prodigijs portenderetur, tum quidem ignorabatur, licet non dubijs indicijs timebatur, qui tamen hos de atroci huius Ecclesiæ calamitate commentarios legerit, nihil ut arbitror dubitabit, quin ista Crucis Christi demonstratio imminentem procellam & Christi Crucis imitationem præmonstrarit. Tum tamen orabant omnes ut in bonum monstra verterentur, quod vti esse solet Deo in bonum mala vertente, ita futurum confidimus, ut crux ipsa Martyrum

sanguine irrigata ramos suos magno cum fructu extendat ac propaget.

REMO-

REMOTIORES TOTIVS MALLE
causa proponuntur.

C A P V T IV.

NOn subita fuit huius ruinæ vel inexpectata calamitas, cùm enim iam ab ipso regnandi exordio propensissimus in simulacrorum cultum Imperator animum sàpe suum prodidisset, minimè mirandum videri debet, si nouis deinde conatibus aliquot impulsus in barathrum ruit, quo nernine impellente prius incumbebat. Nam cum toto suo imperio, ac imperij tempore interdictum edicto publico esset nobilitati ne Christianis sacris nomen daret, facile apparebat eum vulgus reliquum non mitius tractatum si se id consequi sperasset, hoc tamen asse qui conabatur, vt vilis abiecitque religio passim haberetur, à qua nobilitas, permissa plebi, arceretur: quo suo edicto etsi nō id omne consequebatur, quod maximè cupiebat, cùm plus posset ipsa veritas ac salutis cura, quam humanæ apud multos rationes, id tamen efficiebat, vt impetu minore præceps antea in Euangeliū cursus laberetur.

Ab initio Christiane fidei aduersarii imperator.

Huius igitur mali causæ plures nec eiusdem rationis fuerunt, alia remotiores Imperatoris animum sensim alienarunt, alia propiores ultimo impetu deturbarunt, illæ ab regnandi libidine peritæ in suspicionem induxerunt, haec ab odio religionis conceptæ prima sequentium tyrannorum tempora reuixerunt. Hoe loco prioris generis causas persequar, ac subinde posteriores, prout historiæ series admonebit.

Huius mali causa duplicitas.

Tenera res est regnantium auctoritas, quæ tangi se non finit, sed tyrannorum suspicax est conditio, quæ solis umbris territatur. Cùm igitur occupata per nefas imperij maiestate, satis habeat intra viscera quod metuat Imperator, nihil mirum si externam potentiam multarum gentium domitricem sibi proximam reformidet. Non ignorabat Hispanos Reges deductis per tot maria classibus ortum & occasum victorijs suis tremefecisse, Indicos ubique portus ferè domitos in continentem etiam penetrasse, Molucas Insulas, Malacam arcem, Philippinas item Insulas occupatas, quæ postremq; ita Iaponiæ imminent, vt nauigantium oculis videri ac manibus

Prioris generis causa suscipio de Hispanis.

propter tangi posse videantur, imperia quippe prioribus seculis maria huic nostro ita patuerunt ac paruerunt, ut nationes olim inter se vix ipsa fama cognitæ, iam sibi mutuo contiguæ frequenti commercio dici possint.

Has suspicionum umbras quas Lusitanicus in oriente ipso splendor excitauit, ab Insulis Philippinis Hispani dum alia cogitant imprudentes condensarunt. Nondum extincta memoria erat generaria cuiusdam quæ Taicosam præcessoris tempore ad Iaponiæ littora in regno Tosa perierat, cum è Philippinis in Hispaniam nouam cursum de more dirigens ad nauigaret. Cum enim ad diripiendas naufragij reliquias iussu Imperatoris è primaria nobilitate quidam accurrisset, Yemondo dicebatur, inter colloquendum in hydrographicam Nauarchi tabulam incidit, in qua ostendi sibi petiit quos in Indijs portus quæ regna obtinerent. Attonitus imperij magnitudine, ecquibus ait artibus ab Europa ipsa tot potuistis regna occupare, quibus viribus potestis nunc tueri? Nauarchus de rebus suis magis quam de futura suspicione solicitus, ut raptori metum incuteret, respondit Hispanos cum uniuerso terrarum orbe nauigationibus suis penetrato commercia miscere, si commerciorum fides seruaretur, nihil moliri, si ius gentium violaretur, vltores iniuriarum hæc omnia occupasse; hoc enim tum agebat Nauarchus ut bene haberetur. Ad hæc institutus; in hunc igitur finem præmit, titis legis vestras propagatores, ut similitudine religionis illeatos ad res vestras habeatis comparatos; planè, inquit Nauarchus, qui ut metum augeret, calumniam est commentus. Et quoniam Gentilium animi è suis ceteros metientes adduci non possunt, ut credant, reperiri hodie mortales ea in externos bonitate præditos, ut ad eorum salutem procurandam non dubitent nullo fructu tot labores, nulla spe tot pericula suscipere; proclue fuit alteri credere quod ipse, qui, ut verum esset, silere debuerat, sponte fatebatur. Quod malè audiuuit, peius etiam ut fieri solet retulit, effecitque ut ab Imperatore tum, & à multis hodieque crederetur Christianæ fidei propagatores, Hispanicæ Monarchiæ prodromos aduenire. Licet enim Iapones ab insita animi superbia nationes extereras despiceret potius quam timere ostendant, visa tamen tanta Christianorum

Nauarchus
Hispanusim-
prudens cau-
sabnius su-
ffisionis.

sum concordia & in suscep^ta religione constanter, ut p^{ro}teius de-
fensione fortunas omnes vitamque suam facile contemnant, haud
parum metuunt, ne si maiori numero sint, vires animosque coniun-
gant, & Hispanorum auxilio aliquid contra regnum moliantur.
Nec desunt in seculis suis huius rei innumera exempla eorum, qui
sub specie falsae religionis sua monarchia s^æp^e quietem perturba-
runt, idque passim ab Hispanis in India factitatuem esse habent per-
suasum, idemque in Iaponiam meditari. Nec eares vnguam huic
Imperatori eripi ex animo ita potuit, ut non recentiore casu non
absimili denuo pullularit.

Ex Hispania noua venerat in Iaponiam Hispanus quidam o-
neraria vectus non maxima, is nauigandi studio portus aliquot vi-
cinos bolide explorat, ut sciret ecquaz statio tut^a nauibus, quas
ingentes venti eo s^æp^e deferunt perituras, occurreret. Eares pub-
licè bonaque fide facta à Nauarcho & à Iaponijs absque suspici-
one conspecta permissaque est. Aderant cum in Regia Hollandi *Hollandia*
di aliquot ex antiquiore naufragio iam Iaponensis lingua^z vteunis
que periti & inter eos natarchus eorum Anglis natione, qui iam
aliquot annorum mora magnatibus notus erat. Hi omnes eo
quod in Hispanos odio secum vehunt perciti, & in Catholicam re-
ligionem malevolentia incitati & Hispanos & Evangelij præcones
apud ipsum Imperatorē in inuidia vocare potuerūt, docebant enim
hanc explorandi portus alienos rationem pro hostili haberi apud
Europæos. Hispanos gentem esse vagam, imperij cupidam & alien-
orum regnum domitricem, quasi vero temperantiores essent
Hollandi qui legitimū regis sui jugum excutientes non iustis bellis
sed piratica infestatione in gentes omnes nullo delectu graffantur.
Addebant Reliosos illos Impostores mentit^e pietatis fuso regna *Hollandi Re-*
perturbare & Hispanis noua regna quereantibus viā parare, prout iā
alijs in locis abunde præstiterat. Quam ob rē affirmabant in Europa
ipsa regnis pelli ab ijs principibus qui acutius eos explorantes attes-
huiusmodi deprehenderat. Ita se apud suos, ita alios factitasse. Adeò
hæretici suum in Reliosos viros odiū in extremos orbis fines de-
portant. Quibus apud Europæos ea fides habetur; quæ, rebellibus &
hæreticis haberi debet. Ethnici, q^{uod} hec nesciūt, in fraudē industi plura-
etiam

etiam quam dicebantur crediderunt. Et Imperator, qui hæc audierat, continere se non potuit, quin paullò ante huius persecutionis initium palam diceret. Si reges in Europa principesue suis illos regnis & prouincijs exterminant, quid est cur iniurius in illos videar, si eos eiecero aduenas qui à suis non feruntur. Quibus sermonibus incitatus Imperij hæres, voluit extemplo de Neophytis inquirere, eosque ab regia vna cum suis pastoribus alegare, arbitratus se hac in re parenti obsecuturum; fecissetque, nisi ex Iaponiæ moderatoribus vnum natura pacatior eum à præueniendo in re tanti momenti parente deterruisset, ne parentem docere velle videretur, & pro gratia offensionem reportaret. Exinde igitur quoties de religione coram Imperatore sermo inciderat, non deerant æmuli qui flammis oleum adderent, & ipse non raro maleuolentia suæ indices parum beneuola verbalaxabat.

Non parum etiam alienauit Imperatoris animum illa, quam initio attigi, Amacaensis Iaponum cum Lusitanis rixa in qua cum aliquot periissent, & in his Arimensi regulo quidam in paucis carus, qui rixæ superfuerant Lusitanorum causam exasperantes, suam eleuantes effecerunt ut ab Imperatore, Arimensi dynastæ vindicta demandaretur, qua præfecti mortem & onerariae deprædationem exigebat, verum cum resistentibus acriter Lusitanis Iaponum strages opinione maior edita fuisset, & oneraria, quæ fortuitum incendium initio corripuerat, iniecto in extrema præfecti desperatione in puluerē tormentarium igne cum maiori oppugnantium clade tota dissoluisset, vindicta ipsa prope maioris offensionis quam rixa causam dedit. Quæ cum omnia fierent à Christianis, facile deinde in legem ipsam inuidia facti apud hominem simula cris addictum vertebatur. Sed hæc omnes remotiorem malo causam attulerunt, nunc eam quæ initium proxima tumultui dedit commemoremus.

GRAVIOR PROPIORQVE HVIVS TEM- PUS statis causa commemoratur.

C A P T V.

*Proxima ean
sc inchoanda
persecutione.* **T**Ametsi non defuerunt huius tyrannidis augendæ, producen-
dæque temporis lapsu causæ vel prætextus, quisuo loco non
omit-

omittentur, hæc tamen quæ nunc tractatur proximam materiam tyranno iam sensim ac dudum comparato tyrannidis obtulit inchoandæ. Ex duorum neophytorum culpâ ipsi religioni sanctissimæ inuidiam immerito sanè comparante arripitur occasio. Tanti refert integritatem vita vnâ cum sanctissimis legibus copulare.

Ioannes Arimensis dynasta ille ipse qui olim Protasius vocabatur, etsi jam diu in Christi militiam adscriptus, & eius strenuus ^{Ioannis Ari-}
toto Arimensi agro propagator, non bene domitis tamen animi perturbationibus, cùm paulatim vita licentiore declinare cœpisset, ^{mandos}
post admissam Imperatoris proneptem in pellicē filij potius quam ^{more,}
coniugem, quippe qui prius Ecclesiasticis ritibus legitimo, quod
per nefas reiecit coniugio esset illigatus, post onerariam non sine
omnium offensione oppugnatam, cum jam sibi videretur his officijs Imperatorem sibi demeruisse, ut erat animo ad magna proclivi,
nec facile partis contentus in fortuna conquiesceret, nurū fauore
fretus ad altiora cœpit aspirare. Magnam regni proximi Figen portionem maiores ipsius ante possederant, eam sibi recuperandam
suscepit.

Agebat in aula Neophytus quidam Paulus Daifachi nomine Conzuquedono (quo nemo erat Imperatori carion) multum familiaris & Ioanni iam dudum notus. Is aptus visus est, qui, quod operabatur, heri fauore & largitionibus obtineret. Paulus erat astutus & cupidus, vt esse solet eiusmodi harpyiarum Reipub. genus, & occasione non negligendam lætus arripiat, & promissis largus Arimensis reguli liberalitatem inuitauit. Multa igitur accipit, quæ distribuat, sibi vni omnia seruaturus. Protracta res est in annum & eo amplius cum interim Paulus nouis quotidie largitionibus, Ioannes sola spe lactaretur. Denique cum sola spes sine remunctoris iam loculos siccaret, fingit Paulus ab Imperatore quæ promiserat impetrata, & vt efficacius falleret ipsius diplomatis exemplar, quod prototypo carebat, mittit ad Ioannem diploma ipsum cui nescio quid sigillorum adhuc deerat, breui destinaturus. Quis non in fraudem induceretur? Ioannes euentu lætus omnia iam tuta credens nullam fraudem suspicabatur, donec ipsa mora, diuturnum Pauli silentium, largitionum nouarum postulatio suspicio-
Daifachi
Paulus Ioan-
nem fallit.

euocauit. Cum nihil certi per literas ageretur, ipse ad Paulum ipsum ire statuit, vel negotiū præsentia sua conjecturus, vel fraudem detecturus. E quia fauorem in aula sibi præ ceteris aulico conciliare oportet. Imperatoris proneptem vna cum filio secum, eorum quæ texebantur nescius abducebat.

Inueniens in regiam Gradus: Michael enim filius regnandi cupiditate vitio paterno pugnante ipse laborans & pellicis suæ hortationibus impulsus, de excludendo parente interim dum noua regna meditatur, secreta dudum cum pellice consilia miscuerat. Querebantur Iaponiæ morem à parente suo damno negligi (solent enim cum iam inclinat ætas parentes filijs sua dominia tradere, ac se ipfos in exigua illorum parte contrahere) iam sibi annorum satis, parenti nimis ad imperandum, indignum esse proneptem imperatoris post nuptias priuatam degere. Ad hæc timebat ne fortunas suas cum filijs quos ex secunda uxore iusta suscepere, partiretur, unde parentem inter ac filium, pellice ubi poterat omnia turbante, iurgia grauiora ruper intercesserant, ac licet externis benevolentia signis, quod lapones exactè possunt, simultas omnis tegeretur, in filio tamen iam alia machinatione manebat alta mente reposum, quod parentis in animo iam amor extinxerat. Cum igitur in aulam euntem viderent, consilium suorum tempus aduenisse crediderunt.

Iam ventum erat in Fuximi dierum sexti in regia, ibi consilio inter se inito parenti suadent ut subsistat, prætiturum cum uxore filium qui negotiū statum exploreat ac moneat, ipsi enim rem suam absente parente tentare tutius arbitrabantur, ipse rem patrum nitidam exposere multorum consuræ non nisi coactus statuerat. Ita proditus parens filium dimittit, eique dat in mandatis vei Paulum urget, eumque si tergiuersetur, minetur se ad

Michael pro-
missus in regiam

Conzaquedonum delaturum vel proditæ fidei, vel dilatae. Michael qui pescari statuerat in perturbato negotiorum parentis stagno, ne pigrè facit omnia & plus etiam aliquanto quam iubebatur. Cum interim pellex apud imperatorem & in palatio multa de Ariacensi dynasta quereretur, ab eo se parum colli, priuatam viuere, nihil sibi prodeat quod illius sic proneptis quem ille vereri debuerat.

Paulus igitur perficte constans quæ hastenus scripsicerat intrepidè confirmat, sed cum adhuc moras ne ceteret, ad herum rem Michael totam defert, quid à parente in mandatis habeat exponit, ille rei nouitate attonitus & fœditate offensus timens, ne & ipse in ea res suspectus haberetur, rem totam defert ad imperatorem, quo iubente Paulus in vincula coniicitur. Ioannes in regiam ad dicendam causam quo catur. Non defuit interim utrius tempus ad omnia oculos miscenda, filius enim cum pellico & præcipue Nangasaqniensis Gubernator Safoye totius tragedia incensor multa in Ioannem siue vera siue falsa acriter criminantur. Nominatur huius caussæ, quæ atrox visa est Iudex senatus regius, cuius sententia re discussa Paulus impostor, Ioannes alienorum malis artibus affectator declaratur, poena utrius debita ad imperatorem recessitur, qui toti laponiæ in Paulo statuens exemplum viuum lentis ignibus exurendum vna cum vxore addicit, Ioannem regno suo abdicat & proscriptit. Vxor tamen Pauli interpellationibus vitam ea lege impetrat, ut mariti supplicio interficit, eoque spectaculo in marito inedia moriatur. Is igitur vili iumento insidens per celebriores urbis regiae vicos contumeliosè circumducitur, præsente reum cubitalibus literis in tabula quæ gestabatur causa simul & poena. Ergo Aprilis 2. i. qui dies incidit in sabbatum sanctum 1612. in publico reorum loco alligatur ad palum, & circumstructo ad tres fere passus igne torretur, quo in supplicio cum ille tum vxor presenti semper animo, ita se gesserant, ut ille scelerum suorum penitens moreretur, illa maritum officij sui moribundum efficaciter admoneret.

*Dafach'i
exaritur. Io-
annes pro-
scribitur.*

Ioannes autem cum exilio sententiam ipso die quo Christi Domini mortem atrata luget Ecclesia, recepisset, ipso paschalis festivitatis die relegatur vna cum uxore, nec plures quam famulos ad omnia officia quinque supra triginta secundi duce-re permittitur. Ibat militum cohorte stipatus in exilio locum Yamura, regni Cai, quod est Surungao conterminum, a regia non plus triduo ad Aquilonem in pede montis Fugi altissimi & tota laponia poetarum versibus cantatissimi. Ibat igitur

*Ioannes in
exsilio
pergit*

humanas res alij siam oculis intuens, & diuinorum in se iustificorum in vita cursu retro lapsi seriem admiratus agnoscebat se postnas suis peccatis debitas tandem luere, proque neglectis Christianæ pietatis officijs in eum ipsum diem exilij sui primordia incidisse, quem Christiani lætissimum habent; ut illi Christiana læta festaque celebritas iusto Dei iudicio in lucum vertexetur. Rogabat etiam, vt quoniam ipsius captiuitas exiliij; sententia in eum ipsum diem inciderat, quem ad peccati vincula dissoluenda, & inferni captiuitatem liberandam mortalesque ab exilio in patriam reuocandos elegerat, vt illius inquam meritis & virtute peccata prioris vita delerentur, vt que hoc illi exilium in penam cederet delictorum. Magna vis est aduersæ fortunæ ad mentis oculos aperiendos, si animo non impotenti excipiatur. Sed Ioannem tantisper humanis rebus exutum sibi relinquamus, donec breui moriturum reguisamus.

Ioannis prouincias Imperator Michaeli filio ac pronepti tradidit ea lege vt ille Christi fidem abdicaret, & suos omnes cogeret patiter abdicare, quam ad rem illum Safoie tradit Christianæ religionis hosti acerrimo. & Nangalaquenfis portus Gubernatori, vti eum in omnibus sed maximè in extingueda religione consultorem ac moderatorem agnosceret. Quibus omnibus assensit miser regnandi cupiditate magis quam quod esset à Christi sacris alienus. Vnde defecorem Christiano posthac nomine non dignabor, cum abdicato Christo simulacrorum sectam, Iondoxu vocant, quam Imperator ipse profitetur, suscepit. Is quas deinde turbas excitarit, & vt regnum hac ipsa qua conseruare nite batur ratione perdidet, historiæ series enarrabit.

Multis iam autem annis Arimandono per suos suaserat Imperator, vti omnino sui causa Christianæ religioni renunciaret; indignus esse dicens tanto natalium splendore seruili externæ legis iugo collum submittere: sed cum constantem se semper ille in tuenda Christi fide præberet, nihilque omni suo molimine actum videret Imperator iniutus cessit aliquando, dicens, se illius causa Patribus religionique parcere quam utique nullo modo approbaret. Hac igitur leui occasione oblata erupit ex eius visceribus ira & furor in Christi

Christi Domini legem , & qui longè maiora flagitia in suis posset
fugillare, horum verò duorum Ioannis inquam & Pauli culpam in
ipsum religionem retorquens in eam velut doli magistram & alie-
norum affectatricem, est impotentissimè debacchatus ; nec de-
erant, qui veleodem religionis odio, vel adulandi studio ignes igni-
bus adderent, & quæ dicebat omnia comprobarent. Mirum enim
est quam apud Iaponios Christianorum vita offendat, si cum inte-
gritate legis non conspirarit , cum Ethnicorum atrociora delicta
vix aduertantur.

*Ex hoc enim
in imperator
occasione
persecutionis
arrisit.*

*EXORTÆ CONTRA IAPONENSEM EC-
clesiam tempestatis exordia.*

C A P V I

EXulcerato in hunc maximè modum Imperatoris animo dæ-
mon totius auctor tragediæ sibi non defuit, sed nihil ultra cun-
ctandum ratus , id quod per suos ministros disposuerat est ag-
gressus. Et ne dubitaretur cuius maximè fraudibus ea faba cude-
retur ; subinde res accidit admirabilis. His enim ipsis temporibus
energumenus quidam à neophyto interrogatus unde & quorūm
veniret, dæmon respondit, se ex Anglia venire ubi multos annos
Catholicis torquendis præfuerat, eo confilio , ut Iapones doceat,
quis in torquendis Christianis modus debeat obseruari. Ac tamet-
si parum habeat auctoritatis auctor falsitatis, nonnunquam tamen
vel inuitus obsequitur veritati. Quod ita nunc esse , tum multa,
tum Angli nauarchi opera in hoc opus egregie collocata confirmat.

*Demonis re-
sponsum ex
energumento.*

Hoc igitur doctore aggreditur suos ciues tyrannus nihil mi-
nus in iis reperturus quam Anglicus furor semper experitur firmi-
tatis, quæ hoc mirabilior est, quod Iaponiæ tirones, Angliæ vetera-
nos pugiles in religionis arenam exponat. Imperator itaque abau-
la sua initium sumens, ut exemplo suo ceteros dynastas in eundem
furorem concitaret, inquiri iubet ecquis è familia sua contra edicta
sua quibus hac secta nobilitati interdicebatur, Christi sacra suscep-
pisset, ecquis auderet susceppta profiteri. Delati sunt quatuorde-
cim, quorum aliqui erant è prima nobilitate, tametsi plures omnino
numerarentur. Hos omnes interrogari iubet, qua fronte ausi es-
tent tentur.

Sent editis suis repugnare. Omnia fuit vna, si rem spectes re-sponsio in hanc fere sententiam. Vnum esse cœli ac rerum omnium moderatorem, cuius leges ac scita, qui terræ imperant, violare non possunt, sed neque illius legem vlla in re Cæsareis commodis obsequio ue aduersari, in quibus non tantum non erant hac lege suscep-ta defecturi, sed cum ea obligarise novo vinculo ut Imperatori suo fidem arctius obseruarent; qua ex re si quid incurrisse pœnæ, nullâ refugere, ne ipsam quidem morte ad animi vitâ conseruandâ.

Ea responsio sanè libera, & Christiano nomine digna non placauit Imperatorem, sed furentem incitauit; ergo renunciari iubet omnes quidem legibus suis obnoxios mortis pœnam incurrisse, sed adductis in obsequio suo ad rationes laboribus vitam vnicam im-petrâsse, cetera perdidisse, nam proscriptione perpetua patriam, fortunâsque omnes, & spes futuras rapiebat. Ac ne forte mitiorema alibi fortunam inuenirent, tota Iaponia grauibus pœnis interdit, ne quis Satraparum aut ceterorum, quatuordecim familiares suos à se proscriptos exciperet, autrebus ad uitam necessarijs sustine-ret. Ita tyranni dum maximè diuturna morte sequiunt clementes etiam videri volunt.

Hanc sententia atrocitatem Christi pugiles ita tulerunt, vt v-nam sibi vitam quam Christi causa exponerent superesse quererentur. Multa de singulis dicenda essent, si singula persequi esset animus. Verum ut hoc semel dicam, ne simillimarum rerum sepius ite-rata narratio lectorem offendat, plurima omittuntur, ita tamen ut è singulis illustriora quæq; feligentes, fastidium cum desiderio com-mutemus. Et in hoc quidem facto duo proxima capita totidē nobis horū athletarum facinora proponent, vt ex ijs reliqua colligamus.

Ibat igitur primus huius pugnæ manipulus vñà cum filiis & coniugibus, quo eos casus forebat potius quām consilium, ita latus & alacer, ac si deesset nihil, timendum nihil supereffet. Ut enim ni-hili iuuat vniuersa lucrari, animæ verò suæ facere detrimentum; ita quia ea seruata cetera perdidit, nihil se arbitretur amisisse.

Huius porro belli prima præludia Imperatoris assecuta mox vulgato malo in Christianum vulgus eruperunt. Nam vico-rum præfecti (quales apud Iaponios esse solent) vt Imperatoris gra-tiam

*Omnis in-ben-tur ex-isti-bonis ex-
alare.*

*Exclu-sum con-
fiantia &
decretis.*

tiam auctorarentur propria auctoritate, ut nemo incolendas aedes Christiano daret edixerunt. Vexari coepérunt inquilini, ut cederent, quas incolebant, aedibus, aut quod erant, esse desinerent, cum vtrumque à neophytis & que negaretur, restantibus, se fidem nulli, aedes Imperatori soli cessuros. Causa ad urbis gubernatorem delata, cum neophyti sibi constarent, res metu alicuius perturbationis Imperatoris iniussu procuratae, sedata est.

*Neophyto-
rum e plebe
constans.*

Verum sedatus non est neophytorum ardor, qui cum huius certaminis primos insultus viderent, non temerè maiores ominati, acriter se ad futuros comparabant. Nunquam alias ita patuit, quam altas in animum radices egisset suscepta religio, nam Patris domicilium frequentari, Sacramentis animum vegetare, colloquijs mutuo se incitare, facris orationibus interesse, ira fuit per eos dies perpetuum, ut ijs in quos huius recura recumbebat, magna esset laboris ac foliatis concertatio; nec vltus modus iniri potuit ad hunc imperium ideo nonnihil compescendum, ne Imperator se etiam putaret irritari, qui sibi nolebat repugnari. Nec is ardor intra urbano muros continebatur. Magnus erat ē vicinis pagis in aedem sacram confusus, ne obeundi martyrii occasio, quæ in manib; erat, cui piam laberetur. Magnus est sanè diuinæ gratiæ impetus, si quem impulerit minimè renitentem. Sed hæc initia vix dum tepent, quæ deinde legentur ea sunt ut stuporem inijicere possint, Deilaudé prouocare debeant, labores tot annorum in hac excolenda vinea pro bene collocatis haberi debere persuadeant.

*Neophyto-
rum sermor.*

Hanc porro animorum incitationem non ipsi solum neophyti in seipsis mirabantur, sed ethnici quoq; suo calculo comprobantes affirmabant in Christiana lege nescio quid supra naturam repetiri, cuius vi quæ tantopere natura horret, alacriter tolerantur ab illius cultoribus, aut expeterentur. Èò naturæ lumen, conspecto supra naturam gratiæ splendore, sese audacter ingerebat. Iuerat forte id temporis neophytus quidam nobilis Miacensis dynastam nescio quem visitaturus in regno Mino. Primis sermonibus ita hospitem Satrapes compellauit. Semperego quidem hucusque legis vestræ scita iurâque suspexi, sed post spectatum quatuordecim pugilum cum Imperatore certamen, multū mihi, ad antiquā existi-

*Gentilium
admiratio.*

existimationis accrenit. Profectò si humano dumtaxat pede factum metiamur, habeo quod in ijs gloriæ decus inuidem, honoris equidē semen sparserunt, eius fructū sedato hoc turbine collecturi.

Non in solo imperatore stetit primus hic perfidię contra fidem impetus, sed eius exemplo per moti ex prætoribus non pauci de familiaribus suis inquirentes non paucos vbiique proscripterunt, æquè spoliatos fortunis suis & censu, quem stipendij loco ab ijs colligebant. Inter quos etsi nonnulli vrgentibus parum fortiter cefsero, plerique tamen paricūm superioribus alacritate omnia Christi, cuius sacra suscepérant, causā profudere: numerus hoc primo insultu proscriptorum ad quadringtonos in varijs locis scribitur excreuisse, triste vbiique spectaculum cum torrepente à diuitijs ac delicijs in extremam inopiam angustiásque redigebantur; sed alacritas, quā hæc omnia patiebantur magnam inspectantibus doloris partem detergebat, maximè quōd neophytorum ingeniosa comiseratio, tyrannorum sauitia in miseriis subleuandis superauit.

Hos primos huius procellæ imbræ illius Ecclesiæ pastores, & maximè societas nostra, cuius in eo regno præ cæteris est maxima multitudo, ita excepit, vt videret non facilè humanis vijs restingu posse quod exarserat in cendum. Itaque ad diuina, quæ sola supererant, recurrerunt. Episcopi ac Præpositi auctoritate, multa in eam rem sacrificia, ieiunia, voluntariæ corporis afflictiones, horarum quadraginta continuae preces, supplicantium pompa, magna omnia religione peragebantur, vti placatus dominus Ecclesiæ suæ pacem restitueret, aut pugiles in fidei agone confirmaret. Quod alterum iam impletum videmus, alterum impletandum aliquando speramus: quod interim dum consequimur, constantia nōs huius Ecclesiæ triumphisque inter quotidiana prælia partis recreemus ac solemur.

PRIMI E QUATVORDECIM EX LIBVS virtutes & constantia.

CAPUT VII.

Primus ex aulicorum Imperatoris numero, qui spes humanas exutus in melioris domini aulam fortuna meliore confugit,

Dida-

Quadringen-
tos varijs in lo-
cū proscrī-
buntur.

Preces ad De-
um hoc tem-
pore insister-
ent.

Didacus Gonnoio vocabatur. Is annos natus quatuor supravirginti ab annis sex non amplius in Christiana militia meruerat, nobilis in primis, & qui clientelarum sibi deuinctorum obsequio non paucos numerabat, quia etiam à nonnullis Imperatoris filius putabatur, ex quo Christi sacrâ suscepit ita vixisse scribitur ab ijs qui hominem pernouerant, ut ab interioris animi purissima integritate Angelus, externa corporis compositione Religiosus potius quam aulicus videretur. Tanta erat virtutis opinione, ut qui deinceps meliora, ipsum se Didacum fore promitteret. Ipsi ethnici vitam inter audi-
cost tumultus ac delicias talem sine prodigo transfigi non posse af-
firmabant. Tantus erat in eo transmittendae in alios quam ipse
agnouerat veritatis ardor, ut cum è famulis & clientibus tres dun-
taxat ante ipsum Christi sacra suscepissent, ipse intra breve tempus
trecentos numerarit, & nouis quotidie artibus id agebat, ut nemo
extra Christi gregem è suis periclitaretur. Quod magis mirum est
in iuuene aulicis negotijs impedito. In pago è suis quodam, adem
sacram non minimam erexerat, ibidem sodalitum sub Deiparae pa-
trocinio coegerat, cuius hoc erat institutum ethnicos ad audiendas
de doctrina Christiana quæ à nostris habebantur prælectiones inui-
tare, ipse quoque primus & in primis domicilium nobis occultum
(propter imperatoris legem) in vrbe regia collato in fundum sum-
ptu procurauit, eiusque munificentia potissimum rei Christianæ
Pater unus cum alijs administris alebantur, vxorem, fratres ac sorores,
vniuersamque familiam (si solam parentem exceperis) Christo
adiunxerat. His virtutum exercitationibus occupatum procella
præsens non imparatum excepit. Aberat tum forte à regia triduo
fere in regno Miçaua; verum primis rumoribus excitus ad spes fu-
turas dimissis quæ tractabant omnibus aduolauit, & omissis quas ha-
bebat adibus ad nos diuertit, in hæc latuus verba prorumpens, iam
tandem aliquando aduenit hora tot à me votis expetita, eamque
noctem insomnes diuinis de martyrio colloquijs illustrauit, horis
matutinis peccatis expiatius sacro pane se refecit, his armis tutior
in arenam proditurus. Verum cum adhuc eo tempore res Arimen-
sis dynastæ cum Daifachi penderent, auctoribus nostris ad sua re-
dijt, parendi magis studio quam propria voluntate discedens, ha-

D bebat

*Didaci Gori-
tus.*

*Accurrit ad
spem marty-
rij.*

bebat tamen ex neophytis aliquot, qui se quam primum de omnibus admonerent.

*absens pro
descriptio
nemur.* Reuersus ad suos Didacus Sodalitium cogit in æde sacra, quam super extruxerat, cereisque in ara dispositis, quos ritibus Ecclesiasticis superconsecratos afferuabat, ipse ad omnes de re præsentí perorauit, eo ardore quem spirabat. Denique cum hæc Micauæ ageret, de eo quoque in aula tractabatur, nam cum absens in numero quatuordecim pugilum merito primas obtinuissest, absens quoque simili cum ceteris proscriptionis poena damnatus est; Ea denunciatio duos in eius animo motus excitauit admirabiles, alterum lætitię, pro eo quod Christi causa dimittebat, alterum mœroris pro eo quod illi vita remanebat; quavna de causa malè collatoratis in imperatoris obsequio labores arbitrabatur, quorum intuitu vita illi pro beneficio concessa dicebatur, hos etiam animi sui motus coniugi, fratribus, sororibus, ipsis etiam ethnicæ parenti renunciauit, quæ in furorem versa contumelijs affectum delirare aiebat, quod non solum sibi ipse suam perniciem volens ac prudens procurasset, sed quod etiam de hoc ipso lætaretur. Noua Didaco ex contumelijs lætitia seges, sed & mœroris ex parentis cœcitate. Ergo exemplo fortunis cedens vna cum coniuge & bimæ filiola in proximum pagum extra fines suos gaudio subsultans emigravit. Ex eo pago literas scripsit ad varios è quibus binas exscribam totidem verbis absque fupo, vt constet ea quæ superius dicta sunt, aut in posterum de alijs dicentur, nihil à verborum lenocinijs, sed ab vna veritate habere quicquid habent ornamenti.

*Escripto Di-
discæ* Ita igitur ad P. Hieronymum de Angelis scripsit, qui rem Surungæ Christianam procurabat. Paterni, à quo sum in Baptismo Christo regeneratus, & à quo fidei luce illustratus, inuaicertant ad salutem viam.

Non parum admiror diuinæ in me miserationes, quod cum sim peccatorum maximus non dubitauerit me diuina maiestas hoc insigni beneficio afficere, vt in numerum quatuordecim pro sua sancta fide proscriptorum adsciscerer. O mi Pater, quantum est mihi istud beneficium, quod tandem aliquando liberum me videbam

am ab aulicis peccandi laqueis , in quos in aula me continua cum ethnicis nobilibus tractatio coniiciebat! Nunc ego me felicem existimo, quod liber sim Deo meo. Prius Imperatori Iaponiz & simul Imperatori cœli obsequi contendebam , nunc verò humanis obsequijs expeditus totum me ad diuina conuertam, hoc beneficium ego sanè pluris existimo, quām quicquid ab Imperatore poteram aliquando sperare. Una res me angit, quod me mea peccata ab exponenda vita extubarunt, in eius causa, qui suam pro me in cruce dereliquit. Verum de illius bonitate spero fore, ut qui votum dedit, illud expleat , si hoc ad maiorem ipsius gloriam est futurum. Tertia Lunæ decimoquinto.

Didacus.

Ad nostros autem qui Miaci agebant alias scripsit in hac verba. Ex Daifachi negotio factum est ut Imperator in domesticos suos Christianos inquire iuberet, ego ex proscriptis unus fui , sed indignus martyrio quod optabam, nihilominus lætum sum ob labores qui mihi nunc obuenerunt, hinc breui discedam , ut ex alia epistola, quam mitto, constabit. Ita mihi mea sors arrideat, ut totus sim *alia cimf.
dēm.* in gratijs Deo referendis, quod nihil mihi supersit, quod à mundo sperem. Hoc erat quod semper optaueram, & quod nunc pro insigni Dei beneficio reputo. Desunt mihi verba, quæ lætitiam meam explicent. Gaudio cor meum exilit cum occurret, quod Orizæ sacci sexies mille, quos in annuo censu numerabam mihi hodie à domino meo cum regno cœlorum commutantur, Sit ille benedictus. Iam mihi mundus videtur esse puluis ac sterlus.

Cætera cum nos breui viderimus tertia Lunæ decimoquinto.

Didacus.

Scripsit etiam ad reliquos certaminis sui focios , nec non ad neophytes qui Surunge degebant, hortatrices literas ut in fide persisterent, & omnes huius procellæ fluctus ut maximi futuri essent exciperent intrepidi, tum extremum vale suauissimis verbis, precibus eorum postulatis, dicebat.

Sed omitti non debet, quid illi cum fratre contigerit. Is natu minor annos natus viginti in fidei causa similem fortunarum

Hortatur
fratrem ne se
subducat la-
boribus.

suarum iacturam in lucro reposuerat , & quia id temporis nauigium è portu in Hispaniam nouam soluebat, eo nauigaturus fese comparabat , quod cùm rescisset Didacus omnino illi auctor fuit ne id faceret, hoc est, inquit, venari laudes humanas ultra maria , pro ea iactura quam in religionis causa fecisti , hoc est auxilia humana ab aliquò lucello querere. Satius erit in Iaponia forti animo penitam, labores, extremam necessitatem, quæ nobis imminent, tolerare, hoc enim patrimonium Dominus electis suis legauit. Quibus consilijs animosus iuuenias fratrem imitatus acquieuit.

D V O R V M F R A T R V M E X E O D E M N V M E-
ro ardor admirabilis.

C A P V T VIII

Admirabilior mihi videtur duorum fratrum ardor , qui cum inter inquirendum neglecti fuissent , excludi ab eo numero nulla ratione voluerunt. Duo fratres Imperatoris aulici Christi fidem biennio ante complexi fuerant , eorum alter Ioachim annos natus supra viginti , alter Bartholomæus decimum septimum attigerat. Hi dum inquiretur, quod absent neglecti sunt, quod cùm adhuc nescirent, sed de Imperatoris in Christianos ira solum inaudissent exemplo accurrerunt, vt ibi victoriam praestolarentur, vbi prælij pondus futurum credebatur. Et quia putabant ab ædibus nostris inchoandum, ab ijs seiungi noluerunt, sed iterum sacramentis inseparabili dum primum sua nomina in proscribendorum serie neglecta deprehenderunt, ita perculsi sunt, vt continuis lachrymis madidi nullum admitterent solatum, nec cessere nostrorum consilijs urgentium, vt ad sua negotia redirent, adfuturos victoriae si ad prælium vocarentur. Verum assiduo gemitu & suspirijs hæc ipsa verba sepius iterasse scribuntur : Eheu nostra nos scelera Surunga eduxerunt, & à serie Christi seruorum excluserunt, vnde vel Martyrij coronam vel certam proscriptionem eramus adepturi, quantum perdidimus ! quantum lucrari poteramus. Et quoniam sub nomine exclusos se fuisse audierant, magnam eius partem reiecta omni quiete, suam sortem continua lachrimis deplorarunt, ea dicentes, quæ non sine animi sensu audiebantur, à quo serio procedebant.

Die

Nomina sua
cum ceteris
adscrbs ro-
gant.

Die in sequenti matutinis horis in palatum se conferunt, & præfectum cuius curæ suberant conueniunt, diuino quem spirabant igne succensi. Cum de Christianis aulicis inquiretur, inquiunt, id est quod magno nostro infortunio abessemus neglecti fuimus, etiam atque etiam terrogamus præfecte, ut perte nostra nomina cum ceteris ad Imperatorem deferantur, quem nolumus nescire nos esse Christianos. Præfectus his sermonibus turbatus amicè illos rogat ut sileant quod maximi referret, se pro amicitia secreti fidem seruaturum. Habit is propensa in se voluntati gratijs, vrgent ne sileat, sibi enim certum esse ad Imperatorem ipsum adire suam religionem ut aperirent, pro ea si res tulerit morituri; simul dicturos ideo se venire quod præfectus id ipsum rogatus renunciare recusarit. Ea denunciatione magis etiam perturbatur, quod iam cum alieno periculo proprium videt coniunctum. Et cum diu frustra illos ab eiusmodi cogitatione deterret; ne sibi periculum ex silentio accerferet, rogatus eum adit, cui maximè hæc de Christianis inquisitio fuerat ab Imperatore demandata.

Is audit a re tota eodem momento iuniorem accersit, ratu s in *Vocatur in-*
eo minus fore firmitatis, cuius deinde exemplo poterat alter à pro-*nos à indica-*
posito deturbari. Vocatus igitur tum idemum animum composuit, & aulam ingressus inuenit eum qui vocauerat nobilibus stipatu-
tum supra octoginta. Quis non adolescentis vice metuat, unum
id è tatis, inter tot, à fratre separatum, in vita mortisque negotio per-
turbatum iri? Sed cum stereris ante reges & præsides nolite cogi-
care quomodo aut quid respondeatis, dabitur enim vobis in illa
hora quod loquamini, non enim vos estis qui loquitimini, sed spiri-
tus patris vestri qui loquitur in vobis. Qui hoc non vidit imple-
tum, quæ sequuntur attentè legat, ut vim gratiæ presentis & fidei
victoris aduertat.

Iudex igitur ita eum compellat. Christianus es tu? Bartholomæus elata voce & clara in magnò ceterorum silentio, Sum, inquit, & semper ero diuina gratia aspirante. Ex quo tempore, ait Iudex. Iam fere biennium est, respondebat, ex quo Christi domini nostri fidem suscepit, qui cœlo terræque imperat, & est verus vnicusq; seruator. Vide, inquit iudex, principi tibi ab Imperatore, ut legem istam

*Admirabilis
adolescentis
responso.*

istam abdices, quod si feceris, ut faciendum tibi intelligis, ipse te fortunis & honoribus auctum cumulabit. Ego (inquit Bartholomaeus supra aetatem responsa sua erigens) accurate perspexi, extra legem Christi filij Dei salutem nullam reperiri, hanc legem profiteor, hanc in medio cordis mei conseruo, nec ego viuens. b ea discedam, quia aeterna hominis salus pluris esse debet, quam vita; neque me potest Imperator vlla re cohonestare, si ego me perfidiæ in Deum scelere fœdauero. Quicanque sanctam Dei legem seruant honorabiles sunt, quia sunt filii veritatis, principum vero terræ decora & ornamenta non ea sunt ut contumeliam Deo exhibitam possint occultando cohonestare. Hac dicebat adolescentis ceteris silentio & stupore defixis, itaque cum nemine interpellante non nihil substitisset, hac addidit vocem intendens. Audiat cœlum, audiat terra, audiant quotquot hic adstant quæ dicam, & sint mihi testes confessionis mez. Malo hoc ipso momento viuus ardere, membratum concidi, aut quodlibet aliud ut horribile sit tormentum subire, quam in minimo deficere à lege sancta Dei mei.

Hac eo animi impetu dixit, ut nemo non stupuerit, & iudex præ ceteris, facile enim constitit hanc firmatatem non esse huius aetatulæ, sed aliquid intus aspirasse diuini. Ergo iudex nihil ultra Bartholomeum interpellans, Ioachimum fratrem accersit. Ingressus fratrem videt circumfusa nobilitate stipatum, in aula media iudiciad stare, ac tametsi quid dixisset ignoraret penitus, ex ipsa tamen vultus alacritate animi latebras introspectit, & propius ad fratrem accedens futuro prælio se accingebat. Verum iudex mutato consilio, ne bis coram tot testibus vincretur, omnes dimisit; ipse vero nec tentata yterius eorum firmitate, imo nec interpellato Ioachimo, rem ad Imperatorem reuulit, cuius iussu ad ceteros duodecim adiuncti numerum quem dixi athletarum quatuordecim expleuerunt, & eadem proscriptione damnati hoc suo ardore omnibus admirabili absentiâ suam compensarunt. Quæ sententia ita recreati sunt, ut animis compositis lacrymæ, suspiria, gemitusque cessarint; nam à iudice triumphum reportantes, nisi ad nostros dominum redipserent, in hac verba

ba proruperunt. In æde sacra manibus in cælum elatis Dominor
gratulantes. Nunc domine, nunc servi tui sumus electi ac
dilecti, tua sancta lex nos seruat, tua sancta lex nos hono-
rat &c.

Non eadem fuit vnius è delatorum numero defectoris con-
stantia, nam cum initia certaminis pari cum ceteris animo susti-
nuisset, turpiter tandem à Christo defecit. Is Cafoie vocaba-
tur, Imperatori gratus in paucis, & arcis cuiusdam præfectus ma-
gna rei militaris apud omnes opinione. Is duobus ante hos tu-
multus mensibus vñā cūm primogenito & aliquot famulis saluta-
ribus aquis expiatus Christo nomen dederat, sed pari sententia Deficit unus
a pte.
damnatus propinquorum hortationibus & iacturæ sensu addic-
tus est, vt à Christo recederet. Eares à propinquis ad gubernatores
inquisitoresque delata, & ab ijs ad Imperatorem. Quid ex-
pectas? quod illi? gratiam Imperatoris, nouos honores, aut pro-
scriptorum pro munere fortunas? alia omnia consecutus est, nam
quod Imperator in alios non fecit, in hunc vnum debacchatur,
abieci animi virum & pusilli appetit, quem fortunarum sensus
ab eo quod rectum semel iudicauerat elegeratque, auertisset. Ita
miser honore simul ac fortunis excidens, nec sperata obtinuit,
nec ante posseffa retinuit. Cuius ut est excusabilis lapsus ab
recenti legis tirocinio, ita miseranda conditio, cum hodie homi-
num oculos fugiat, qui poterat cum socijs de tyranno trium-
phare.

*Gratia Imperatoris & be-
nis nihilomin-
us excidit.*

IN HONORARIAS AVLÆ MATRO nari inquirantur.

C A P V T IX.

Non satis fuit ab aulicis suis ac pueris honorarijs turpiter in fi-
dei causa superari, nisi etiam à fragiliore sexu ac ætate tur-
pius vinceretur. Proscriptis igitur vt scripsimus hu-
ius certamini primipilus in honorarias aulæ suæ matronas in-
quiiri iuberet. Delatae suar' statim tres nobiliores vel
fan-

Trium matronarum constantia. sanguine vel officijs , in quas nisi resipiscerent seuerius iussit animaduerti. Iuliam, Luciam, & Claram. Ergo ut primo impetu metum conciperent, in cubiculum tres simul recluduntur. Eo primariæ tyranni pellices aliaeque nobiles matronæ aliae post alias conuerterunt & pro se quæ querationibus ab ira regia, ab ætatis flore, à diuitijs ac sperandis honoribus, à tormentorum metu petitis conantur fortissimas matronas de proposito deturbare. Sed illæ viragines ignea nequissimi tela clypeo fidei retuderunt ita fortiter, ut amissa spe defectionis tota res ad Imperatorem denuo deferri debuerit.

Ille quam debuerat in fragili sexu admirari constantiam, eò tulit impotentius, quo faciliori prælio vinci turpius videbatur. Nihilominus dissimulato cum duabus furore, vnam in Iuliam congerit vniuersum. Erat Iulia Corea natione, belli sub Taicosama Coriani militaris præda, quæ ab Augustino illius belli duce domi à tenebris annis liberalius habita propter eximia virtutis ac naturæ dona, extinto Augustino ad Daifusamam transierat non minus illi grata quam Augultino, vnde cum ipse Iaponiæ imperium occupasset, ab eo in præcipuis aulæ matronis fortuna sua fortunatior habebatur. Et quoniam apud Augustinum educata Christi fidem altè imbibebat, eam ad hæc usque tempora vna cum Christianæ pietatis laude conseruauerat. Imperator igitur, Minus, inquit, molestè fero Luciam & Claram sibi constare, verum Iuliam captiuitatis suæ immemorem ac beneficiorum quæ apud Iaponiæ Imperatorem ingrata repererat, iussis meis repugnare, ferenda non est contumacia. Socias itaque nunc quidem liberas suis locis restituant, sed Iuliam iterato aggrediantur iubet.

Nobiliores igitur matronæ aliquot ad Iuliam adeunt, monent, nihil ultra cunctandum post formidabilem iram illius à quo tot beneficia inuita sua fortuna recepisset. Ad hæc ita Iulia respondit, nam in his hortatorum aries librabatur. Negare se non posse quin Imperatori plurimis maximisque beneficijs esset obnoxia, quibus conata fuisset ante hac semper, & etiamnum cuperet omni obsequiorum genere respondere. Verum esse alium cœli terræque moderatorem à quo plura recepisset, nam præter ea, quæ sunt illi

cum

*Iulia sapientia
responsum &
constantia.*

cum ceteris communia: Agnosco, inquit, in mea captivitate diuinam manum cuius fauore factum est, ut Augustini beneficio demdio nationis prauæ educta verum Deum & vnicam ad salutem viam reperirem, quo scelere me astringerem, si clementis domini beneficia proijcerem, & quæ à mortali principe acceperim diuinis ac immortalibus anteferrem? Vrgebant nihilominus ut ore saltem Imperatori obsecundaret, cor suum Deo suo qui corda inspicit resuaret, negauit se illi quicquam detraicturam, à quo nihil non accipisset. Hoc responso in furias versæ hortatrices, Iuliam barbam, seruam, ingratam, sine sanguine ignobilem, rusticam aliisque nominibus contumeliosè compellant. Sed Iulia contumelijs in patientiæ cumulum congestis silentio suo primam tenuit firmitatē.

Quæ venerant hortatrices cum furorem secum extulerunt, ut calumniatrices esse maluerint, quām tantæ virtutis in suo sexulatrices. Constituunt enim apud Imperatorem illius integratem in dubium vocare, deferentes clam extra palatij septa nonnunquam excēsse. De hac re secundum iura inquiri iubet Imperator, constititque illam non alias egressam, quām ut in ædem sacram non sine pudicitia suæ testibus rei diuinæ causa se conferret. Nota item eius probitas virtutum omnium exemplar ipsam omnium calculo calumnia liberabat. Vnde quod maximè voluerant mali artifices, ut alio quām religionis prætextu infami morte damnaretur, nullo modo impetrarunt; nam integratis fama non minus quam sanctitate religionis iā ex calumnia clarior hoc solo nomine quod Christum nolle abdicare, proscribitur.

*Iulia pudicitia in dubium fringit
secundum.*

Et quoniam in eius exilio multa sunt posteritatis memoriā non indigna, exulantem tantisper comitemur. Primum igitur, in Insulam Oximam relegatur, in eum finem Urbano Prætori tradita. Iacet Oxima ad meridiem regnī Idzu, sed ad Orientem Surungæ littora respicit. Mirum quantum Iulia hac denunciatione sibi ac Deo gratularetur, exilium in præcipuis diuinæ munificentiae beneficijs meritò reponens, ac tametsi fortunis planè omnibus, famulis ancillisque exuta (præter vnicam quam illi neophyti dederant, & ut eius obsequio vteretur ægrè impetrarant) nihilominus illa præclarè secum actum dicebat quod opes suas id est sacram supellecilem

E

secum

secum efferre sineretur. Aberat portus Agiro dictus itinere tertie stri leucas nostrates omnino quindecim. Eo cum custodibus intra lecticam deportabatur, & quo animo ferret exilium insigni facto demonstrauit, nam desiderio patiendi astuans cum in lectica sua commoditatem animum reflexisset, pudere cœpit, quod in exilium lectica deportaretur. Extorta igitur à custodibus facultate audiis pedibus in terram exilit, aulicis delicijs per vniuersam vitam tenerè educata. Erat iter asperum & saxis obsitum, sed omnia vinciebat de Christi tormentis cogitatio Christum dominum, cum in Caluariae montem adreperet, non lectica gestatum, non calceatum, & ad hæc omnia sua cruce onustum in montem evassisse, non sine lapsu frequenti multoque sanguine totum iter designante; quod cum illa ita faceret, ut iam nec vires sufficerent, vi à militibus in sellam retrusa iter suum quo nollet modo prosequi cogitur, cum enim vulgo crederetur eam ab ipso portu à tyranno reuocandam, nolabant videri minus comiter sibi creditam tractauisse.

Verum res aliter cecidit, nam parata eam in portu nauicula praefolabatur, è quo breuissimis literis ita post nonnulla Societas nostræ Visitatorem P. Francisco Pasio vale fecit. Magna mecum misericordia vsus est Dominus ex ea occasione, quæ nuper in aula successit. Relegor in insulam Oxiham. O quantum in me diuina prouidentia se ostendit inestimabilem, quod cum nullo anteaucto meo in eam obsequio quicquam meruerim, hoc me tam insigni beneficio afficit, quod ego plurimum aestimo, & me comparatam inuenio ad labores quoilibet ærumnasque alacriter tolerandas. Itaque mea causa nullam curam R. V. subeat, præter eam quæ in sacrificijs ac precibus mei memoriam excitabit, literis etiam suis subinde me solari non omittat, non enim deerunt, in eam insulam quiescerant. Urgeor ad soluendum, ac ideo sum brevior. Tertia Luna vigesimo sexto.

Aderant, cum solueret Iulia, neophyti quidam, quibus cum tenuerimus lachrymis madida valediceret, ait, duo se in hoc exilio sentire, quod Missæ sacrificio & peccatorū confessione fortasse in perpetuum esset caritura. Et quod spem omnem seipsum in martyrem sacrificandi deponebat. Ad hoc secundum intulit neophytus audire.

Insigne in Iulie pro Christo patiente desiderium.

*Littera Iulie
ad P. Visitatorem Socio-
tatis.*

Se se à quodam è Societate, quem nominabat, Ecclesiā nōn paucos martyres colere, qui siccā sine sanguine inter exilij labores mortem obierant. Ea re ita recreata est, ut in ipso portu literas ad nostrū scripserit, quibus gratias agebat, quod sibi talēm doctrinām opportunissimo tempore per eū neophytum Deo ita volente ingessisset.

Ergo iam lētior soluit in insulam, quo cum peruenisset incolunis, intra dies trīginta in vltiorem ac minorem Nyximā nomine denuo relegatur. Aberat à Surungā littoribus prior leucas 20. posterior à priore leucas quinque. Hic tamen exilij locus ex alia, rum mulierum, quę è Dairipalatio fuerant relegatae confortio commodior erat, nam cùm alias inter se notae essent sibi mutuo solatio simul esse poterant & auxilio. Sed non diurna fuere solatia. Nam ad maiorem meriti segetem post dies quindecim in tristem scopulum cui nomen Cozuxima sex vltierius leucas tertio deportatur, in quo præter labores ac meritanihil erat earum rerum sine quibus vita non ducitur, nisi quas septem octoū pescatores tenuissimi arte sua in straminea sua mapalia inuehebant, nec illi ab Imperatore vitæ subsidium suppeditabatur, qui id vnumq; agere videbatur, vt nouis quotidie laboribus exercitam in suam perrraheret voluntatē.

*Ter habe
mittetur em-
ly locis.*

Verū operę precium videre est quantura vñā cum laboribus fortissimæ matronæ virium animique accesserit, quod maximè colligere licebit ex literis ad P. Moresonium è nostra Societate Sacerdotem à quo baptismum susceperebat, & Miaci rei præterat Christianæ; dicebat enim se in eo scopulo sibi videri ditissimam, ac lautius aliquanto viuere, quam cùm in palatio degeret, ita cœlestibus à sponsio suo solatijs recreabatur postquā humana decesserit. Nā et si non parū sentiat priuari se Missæ sacrificio sacramentorumq; vsu conari se tamen quę deerant quotidiana rerum cœlestium commentatione supplere, qua in commentatore sibi suum scopulum Caluariae montem esse fingebat, in quo, ad pedē Crucis Christi, sibi statuebat esse cū eō moriendum; à quo deiade petebat enīxē sua sibi peccata cōdonari. His exactis fingebat sibi se missæ sacrificio interesse, & ad singulas illius sacrificij partes aliquid de Christi tormentis animo tractabat maxima semper animi suavitate ac cœlestis solatijs copia inundata. Et quoniam ibi vitā exigere cupiē & cogitat, ab

eo petie sibi libros mitti. quires ab Apostolis ac Martyribus & virginibus gestas continent. Item petit ad suas commentationes distribuendas clepsydram. & ad sacrificij memoriam excitandā cereos duos ac tinxinabulum. Rogat item ut sibi imago mittatur, in qua expressa cernatur aræ, ac sacerdotis sacro operantis effigies cuius aspectu efficacius sacrosancti mysterij memoriam possit renouare, quando eius præsentia iam frui prohiberetur. Ita quo remotius ab hominum consortio sciuncta, eo propior cœlo viderur continuis cum spenso suo colloquijs detineri. Felices animas, dignasque quas tot periculis ac laboribus per vteriora, sisuerint, maria: vestigemus.

ARIMENSIS. EX REGVLVS. IN. EXI.

lio capitis damnatur.

C A P V T X

Quid in altera regia geruntur. **J**N hunc modum primus tyranni furor in Christi gregem Surunge desæuigit, in altera porto regia yendo nomine, imperij hæres: præter edicta prioribus acriora nihil aliud innouavit, nam cum antea solis nobilibus non etiam vulgo Christiana religione interdic: ceretur, nunc æquè ad omnes legum suarum acerbitatem extendit; & si qua in re parenti sua tarditate defuerat, anno in sequente qui fu: it salutis nostræ 1613. tarditatem grauitate pœnarum & rerum multitudine compensauit, ea suo loco, seruato rerū ordine, perse: quemur. Nunc verò antequam in Arimensem agrum quo se: proximus turbo intulit diuertamus, Arimensem exregulum Io: annem quem in exilio reliquimus, reuisamus, eique morienti iusta persoluamus.

Degebat Ioannes una cum Iusta coniuge in exilio sui loco, ita: iam alius à se ipso vt hanc illi ad salutem viam clemens Dominus al: peruisse videretur. Nam tametsi vita anteactæ cursus non rarò à re: Etio vitæ Christianæ tramite deflexisset, tanta tamen erant eius in: Ecclesiam Iaponensem merita superiorum annorum annalibus a: bunde cantata, vt hanc à Domino gratiam extorserit, æternas nim: rum pœnas cum brevibus commutandi. Longum esset narrare: quam vitæ rationem auctore semper Iusta teneret, quæ illum fre: quen-

quenti piorum auctorum lectio ad rerum diuinarum sed maxime dominicæ passionis commentationem tempori accommodatam inuitabat. Qui Ioannem nouerant Arimensem dynastam, non pauci ex eius animo satis impotente coniiciebant illum tot malis superatum sibi more Iaponensi violentas manus dissesto ventre illaturum, sed fefeller omnes subita commutatio, nam quæ multos solet sepe calamitas tristitia nubibus obscurare, Ioanni mentis oculos aperuit, ut videret, quæ vanæ sunt mortalium spes, quæ vanæ per tot labores illarum venatio, quæ si non fallit infectantes, ut sollet, sua tamen quam offentat venustate deludit. Agnoscebat in hoc suo infortunio præsentem Dei manum criminum pœnas à se velut ulcerum saniem medicacrudelirare repetenter. A coniuge petij secretorum conscientia, vt quæ continuo tot annorum contubernio in se delicta aduenterat in commentarios redigeret, quos ipse postea sèpius euoluens ad singula penitentia animum contentientis actus quo sensu poterat iterabat, sèpe cum famulis ea determinabatur, & qua poterat compensatione sarciebat, frequens illi Arimensis Ecclesiae cura, ne quod in hac rerum perturbatione caperet detrimentum. Vnum sèpe querebatur, nullam sibi per Imperatores fidei profitendæ spem relictam, ut in Christi causa moriens proprio in sanguine peccata mergeret, & offensionem Ecclesie Iaponensi datam exemplo recentiore sarciret.

Et quoniam ad hæc omnia Iustam habebat hortacionem, quæ fuerit illa non erit abs re breniter attingere. Illa nobilissima stirpe orta primis nuptijs parem inuenierat maritum, quem intra paucos annos lugens annorum viginti præmaturam viduitatem cum Ioanne Arimensi dynasta, agente magno illo Augustino, contrahens solata est. Nondum erat tum Christianis sacris imbuta, sed cum Ariam venisset, mariti auctoritatem & exemplum secuta anno post Christum natum 1599. à P. Alexandro Valignano, qui tum Visitatoris officio fungebatur, salutaribus aquis expiata ita deinceps Christianæ pietatis exemplo præluxit, ut nihil mirum sit eam tot annorum exercitationem ad hanc fortunam fortiter ferendam attulisse. Sed ad Ioannem redeamus.

Istam etiæ hac viuendiratione ærumnas suas falleret, nonnun-

*Ioannem in
exilio viuen-
di cum Iusta:
coniuge-
sio.*

quam tamen iniuriarum ab ijs illatarum quibus nihil nocuerat memoria antiquos impotentis animi impetus fuscitabat, ac tametsi eos intra rationis limites contineret, videbatur tamen sibi nihil proposito suo aduersari, si calumnias aliquas elueret, si nonnullorum animos datis literis mitigaret, si exilio sui fortunam, infortunio potius quam vllis in Imperatorem offensionibus arrogaret. Ergo subinmortem illi dead magnates aliquos modestas de rebus huiusmodi literas dabant. Sed quia pauci sunt qui cum aduersa fortuna conseruent nedū contrahant amicitias, nihil his literis prodesse sibi potuit, nocere quamplurimum, quod nihil intererat amicorū desperato succurrere, inimicorum referebat etiam desperatum opprimere. Nouerant illi Joannem natura sagacem, nec facile quieturum, nouerant eloquentem, & nonnullis calumnijs oppressum denuo posse emergeare. Ergo Michael ipse filius agente pellice Imperatoris pronepte, & Safoie malorum omnium incentore & consiliorū Michaelis ex Imperatoris mandato, moderatore, filius inquam, proh nefas, parenti mortem machinari maluit, quām sui status amittendi, quem nuper impetrauerat, discriminē incurrere. Sed perdidit, vt videbimus, illius industria, qui tantorum scelerum author fuerat Safoie. Cum igitur in itinere Arimam repetentes tantisper substitissent, in regiam remittunt, qui nouis criminationibus exulem obruant; nec difficile fuit inauditū & amicis destitutum, presentiū ac potentiū fauore opprimere. Ergo Imperatoris iā offensi voluntate, capitis damnatur.

*Capitus sen-
tentia Io-
annire-
nunciatur.*

Hanc ultimam Imperatoris voluntatem Ioanni renunciandam & exequendā senatus regius gubernatori illius oppidi in quo exulabat, & filio gubernatoris Miacensis demandauit. Ij stipati supra centum & quinquaginta militū satellitio, quinto Iunij anno 1612. cùm illucesceret Ioannis aedes obsident, & Ioanni renunciari iubent, vt nisi sententiam in se capitis admittere velit, ventrem sibi de more laceret. Hanc subitam sed non planè inexpectatam denunciationē Ioannes tanta vultus serenitate animiq; magnitudine exceptit, vt pacatissimē responderit, non deesse animosas manus quas sibi violentas adferret, nisi Christiana lege quam à iuuentute professus in morte cōseruabat, à tā immanni scelere deterretur, interim præscriptorum se rationem, qua regia voluntas effetū sortiretur ita pacatē, vt qui aduenerant militibus nullis armis effet opus.

Nam cùm in simili casu solenne sit famulis per medios lictorum

enesc ructe, vel heri morte vlturos vel inter vlciscendum perituros, omnes ad se quam primum vocat, rogatque ut ab omni iniuria sibi temperent, neq; se viuū aut mortuū vllō tempore vlciscantur, memores se Christiana religione mansuetos a barbaris Iaponiae legibus defecissc. Nec eorum promissis fidens, petijt etiam atq; etiā, vt insu gratiam arma huius expeditionis ducibus tradenda exuerent, hoc vltimum fore, quod eos esset in hac vita rogaturus, postremum hoc ægrē, tandem tamē impetratum. Et quoniam aliam esse nouerat consuetudinem superiore ferociorem, vt aliquot ē famulis, quos accepta beneficia hero arctius obligassent, discesso ventre vna cum ipso proprijs manibus interirent, quod mortuus impedire non potuisset, accepto à singulis ac lucta coniugi, quæ huius auctor fuerat, tradito in scriptis Sacramento, fore neminem qui hoc lugendūdignere fidem in herum suum barbarè testaretur, viuens impediuit. Ad hæc stupebant ē lictoribus aliqui, cum inaudita Iaponia, Christianæ mansuetudinis facinora spectarent.

Quæ cuncte familiis operata.

His ita peractis ad expeditionis duces ē suis vnum emitit, qui renunciat Christianos nonnulla quæ ad salutem animæ suæ spestant, hoc extremo vltimo suæ tempore procurare, petere sibid eā concedi non diuturni temporis interuum. Libenter illi ac urbani concedatur. Accersit igitur amanuensem, & aliquoc literas scribenti dictat ad nonnullos de hoc in quem deuenierat extremo vita statu, voluit tamen à solita scribendi formula quæ ventrem dissestum sonat absisteri & Christianum loquendi morem aperte substitui. Inter eas literas vnas ad filium dedit, modestas illas & Christiano parente dignas veniā ab eo ipso petens, à quo maximè fuerat offensus. Idē Satioie per literas officiū exhibit, et si non ignoraret sibi ab illis mortem procuratam. Ad proprietate deinde mortientium auxilia se conuerit, Euangelicam sibi de sequotoris nostris tormentis narrationem prelegū non cursum iubet, tum breuem de pœnitentis animi sincere contritione commentariū, copius actus quam potuit tenerimos, ut facile mors imminens elicis, iterabat, & vt confessionis partem qua posset arte suppleret, genibus coram sacra imagine positis, grauissima quæ tūc occurrerant memorie delicta elata vñce, coram omnibus famulis commemo-
sabat, ad quos conuersus demississimè præteritarū in eos offenditū
*Ad mortem
se comparat*
veni-

veniam postulauit, ea verborum lenitate ut nemini non lacrymas singultibus mixtas excusserit; tum quod abeuntes aut morituri apud Iapones solent, aut vini aut aquæ feruentis vasculum puluere cuiusdam herba permixtum coniugi primum, ac famulis deinde singulis propinavit, ea quo omnia ea vultus serenitate, & animi quiete faciebat, vt non iam moriturus, sed tantum abiturus wideretur, quibus ita suorum corda moliebat vt nemo quicquam eloqui, nec nisi singultibus ac suspirijs animi sui potuerit sensa patefacere. Quin ethnici ipsi aliquot, qui ingressi fuerant, spectatores, triste sed pium spectaculum, ex oculis lachrymas ab utroque motu exortas exprimebat.

Denum ad extremam huius tragedie catastrophen veniturs duas è storeis more Iaponensi compositas culcitas alteram alteri superponi iubet, in suprema illarum parte Christi pendens piam effigiem inter duos cereos accensos medium statuit, tum in culcitas concendens vestem ad amputandas ceruices sibi ipse componit. Et quia Iapones ignominiosum putant plecti se ab ijs qui eò in eum finem destinabantur, liberum illis est, à quo maximè velint, ictum præstolari, qui tum publicus iusticia minister habetur, maxime moritur. mè quod et si multa in Ioannem accusatores confinxissent, propter nonnullatamen non ut innocens plectebatur. Hac igitur ex causa vnum ex famulis qui sibi ceruices amputaret designauit. Aderat huic spectaculo Iusta, quæ animo virili dolorem dissimulans ad ea maritum hortabatur, quæ tempus exigebat. Denique genibus flexis cum aliquo temporis spacio sola mente se Domino commendasset, inclinato capite percussori signum præbens vnico ictu obtruncatur. Iusta caput extemplo arreptum tenerè osculata, truncoque corpori mox reddens sibi haec tenus similis in interius cubiculum se recepit, ubi natura castoque amoris fræna laxans, lachrymis viam aperuit, ac Domino infortunium hoc suum & exilium, quod ipsa insons patiebatur offerens, suam cum ipsius voluntate composuit, & iam seculo nuncium remittens more patriæ crinem rasit, cuius exemplum quæ illam comitabantur imitatae famulis, ut idem ficerent, præiuerunt.

Ad extremum huius spectaculi actum ingressi fuerant duces

duo, quorum intererat & ex militibus alij spectaturi. Horum omnium communis fuit admiratio, nec paucorum comploratio, tum à ducibus herum sepeliendi facultas data: quod factum est more per omnia Christiano comitantibus honoris causa expeditionis huius ducibus cum vniuerso sarellitio, sub noctem instituta. Funebris pompa hoc habuit admirabile, quod quidam ex neophytis clarè distincteque cantantium Sacerdotum & alumnorum voces precesque pro vita functis Ecclesiastico more recitari solitas audiuisse referabant. Quod cum famulus ille qui herum obtruncauerat clarè perceperisset, ad iustam accessit interrogans ecquid audiret, audiebam inquit dudum, sed rata me fortè solam audire, dissimulabam. Die tamen in sequenti cùm ad explorandum nonnulli accessissent nihil ultra audiuerunt.

Atque hunc maximè finem habuit Ioannes Arimensis Exegulus, in quo Deus Ecclesiae Iaponensis exemplum statuit non impunè à neophytis Christianam seruata fide (quod ille semper fecit ac procurauit integrissime) negligi pietatem, nec principum rationibus diuina iussa postponenda. Is enim bis graue toti Iaponia deaderat offensionem, primaria cum Imperatoris iusu Christianus Christianorum onerariam inanem pertæsus vindictam aperito Marte conatus est deprædari, alteram cum Ecclesiasticis ritibus illigatum coniugij filium nouis sacrilegisque nuptijs cum Imperatoris pronepte implicari permisit. Et factum est ut inde illi extrema tandem pernicies obuenerit, ac post eum deinde, ut suo loco dicetur, filio prope extrema, vnde rerum suarum sperauerat incrementa. Elusit quidem Ioannem antiquæ possessionis, qua antè maiores potiti erant, desiderium, quot ut facilius assequeretur, in prædictum libens consensit filij connubium. Licet enim illud nefarium esse intelligeret, alia tamen via id etiam se nolente futurum prouidebat, quo facto grauem sibi Imperatoris iram & filio similitates constare timebat. Accedebat ad hæc, quod accepta, quam sperabat, provincia, omnibusque gentilium superstitionibus ex ea euulsis, nouisque Deo templis erectis, contractam culpam abundè expiadandam existimaret. Sed eum postea insperatus rerum sefellit evenitus, serō lamentantem atque errorem suum fatentem, cùm diceret

Denū peccato ad vniuersā Iaponiā conuerzionem non indigerē, neque felices habere exitus, quę via non iusta procurarentur. Quod si tamen eiusmodi aliquid ex animi sententia aliquando succederet, Dei esse, quicquid in eo boni inesset, ad mortales verò solum delicti sui malum pertinere. Itaq; priusquam Surungam proficisci-
retur cuncta ante aetate vitae flagitia manantibus lachrymis expiauit.

Quod iam diu antè videtur illi diuinitus esse prædictum. Cum enim, vt ante dixi, sub annum 1590. prodigiosa crux Arimensi in agro apparuisset, paulo antè quam proderetur viso nocturno est in hæc verba præmonitus: Quare in finibus tuis Crucem non humana manu factam, si bene vixeris illius ope te ac tua tuebor, si contra feceris ego te ac tua perdam; quod qui hæc legerit ad finem in Arimensi regno videbit impletum. Sperari tamen merito debet de morte ita pię Christianeque obita iacturam illam, ex peculiari Dei fauore, intra huius vita terminos constitisse.

Quid iusta, quid eius famulis posse factum.

Iusta nondum mariti morte satis luisse visa est Imperatori, quæ non admiserat, nam in eo ipso exilio arctius custodiri iussa est nec ad domestica obsequia permissa nisi duas ancillas & tres famulos retinere, quam solitudinem ita tulit, vt filio, quem ex primis nuptijs suscepérat spondenti, se libertatem impetraturum, respondisse dicatur, sibi certum esse totum triennium ad mariti tumulum preces fundere; quo exacto se illius ossa Nangasaquium vel etiam Macaum extra Iaponiam vna cum Patribus Societatis, si eo relegentur, elataram. Eiusdem Imperatoris iussu famuli omnes traditi sunt Michaeli apostolæ, parricidae & breui tyranno Arimensi; qui spectata heri sui morte mores ita composuerunt, vt qui liberius vixerant, se collegerint & firma de seruanda Christi fide, si ad eam abdicandam ab hero recentiore lacescantur, proposita conceperint.

ARIMENSIS DYNASTA NEOPHYTOS persequi aggreditur.

C A P V T XL

Perfectio turbini comparatur.

Non ineptè hæc in Iaponensem Ecclesiam procella, turbini comparatur, qui ab una cœli parte ingruens omnes quidem simul

mul territ t, sed non omnes vna obruit; ita vicissim illa ex alio in aliud regnum transuolans, p ne singulas Iaponia  partes afficiens, tandem tamen occupauit vniuersas. Et quoniam secundus imber   regia in Arimensem agrum se transtulit, quam stragem ediderit, & qu  messis imbrem intrepida sustinuerit, ac primum qu  Arim , tum qu  in c teris oppidis gesta sint, videamus.

Nouus itaq; Arimensis agri dynasta (quem ex nominis similitudine delusos audio noanullos arbitrari, eum esse qui Pontifice Gregorio X III. vnu    quatuor legationem   Iaponia primam ad sedem Apostolic  detulit, hic enim biennio ante in luc  editus legatus esse non potuit) dynasta, in quam, interim dum in itinere parenti mort  molitus cum Safoie moderatore suo subsistit, premittit   sua nobilitate quatuor omnino sibi deuinctiores, qui magna stipati militum manu suo nomine regnum adirent possidend ; qui tametsi ne quas absente regulo turbas mouerent, nihil circa neophyros aut religio- n , quæ sola erat in eo regno Christiana, innouarunt, edicto tamē cauerunt, ne quis iniussu suo ac sine chirographo Arimensis agri fines excederet. Itaq; ad mare portus clausi, terr  militares excubiae vias occuparunt, execundi facultas indigenis non  g re, nostris autem nulla permittebatur, vt pro ijs solis edictum vulgari appareret.

*Edictum ne
qui regno
Arimensi
excederet.*

Totos dies quadraginta ea ratio suspensos omnes tenuit, c mque nihil boni ominarentur, meliora tamen continuis   Deo precibus expeteb t. Tand  pridie illius diei quo Spiritus Sanctus nascen- ti Ecclesiae mirabiliter illapsus est, aduenit ciuium suorum pertur- bator qui consolator esse debuisse. Ximabar  portus est Arimensis agri, qu  prim  appulerat, hic tantisper subsistit, d  principes c - uenirent in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius In hoc c etu id potissimum c  impijs agebant: Dirumpam  vincula eorū & projiciamus   nobis iugum ipsorum. Quod vt facerent acco- m- dati s, eligunt   c fessor  numero tres fidei Christian  desertores, qui quod fecerant, alijs persuaderent, & efficaciùs, qu d illor  inter- rerat culp  suam eleuare, & vtraq; manu verbo exempl que erroris sui socios euocare. Eos inter primarius erat inueteratus dierum ma- lorum senex, quondam in ea se ta, lenkus vocant, quæ animum ne- gat imortalem Sacrificulus, qui tempori seruiens ante annos 30.

*Confusum
inserit contra
Christianos.*

Edictum Christianam in aures, salutares aquas in caput, non ultra, ad miserat; alij duo vel à vita licentiore, vel ab honorum cupiditate in defectionis barathrum lapsi secum plures inuoluebant. Huic trium capitum Cerbero committitur ut latrato suo neophytes terrent, atque sollicitent; & vt in malis mora nulla est, ex eo ipso portu edictum conscriptum. Vetari tota Iaponia Imperatoris auctoritate legem Christianam, cui consentiens dynasta iubet eam suis terris exterminari, qui repugnabit legibus, obnoxius pœnas dabit. Fieri tamen liberam cuique sectam quæ magis è receptis tota Iaponia placuerit eligendi, agrum singulis ad restituenda cuique sua fauna designandum. Hoc edictum locis omnibus toto Arimenſi agro frigidè latis initio edicitur, & tamen hoc primo strepitu non defuerunt, qui castra deseruerint, maximè in pagis, ethnicorum agro conterminis quo se se ante a contagionis aliquid è proximo vulgauerat.

Biduo in his exacto Arimam è portu nouus dynasta contendit, & ne nesciretur, quo animo veniret, obuias aliquot Cruciæ iufit deturbari. Interim tres illi iudices triumuiratus sui sedem in senioris ædibus, qui ætate ceteros & impietate anteibat, delegarunt, è qua nouo edicto, quos accersere statuerant, & his expugnatæ ceteros terrere aggrediuntur. Edicunt igitur, eum qui superiori dynastæ voluntati parere cunctabitur, bonorum suorum, ut leuisima pœna, sit proscriptione contumaciam luiturum; è qua proscriptione rei cum liberis & vxoribus, præter nuda corpora nihil essent elaturi, nec ab amicis quicquam speraturi, quos ab omni humanitatè genere atrocissimæ pœnæ deterrebunt, nec externa subsidia intra fines retinendis circumspicienda, ut inedia palam in ipsis vicis perirent contumaces.

Contra huius editi atrocitatem pugnaturi neophyti se spiritualibus armis munierunt. Nam præter continuatas in sacris ædibus preces, præter iejunia, flagellationes, ac ceteras corporis afflictiones, sodalitia ipsa continua Patrum adhortationibus eum ardorem conceperunt, ut plerique scripto sacramento se adstrinxerint illud ipsum proprij sanguinis chirographo confirmantes se hunc ipsum sanguinem in fide Christiana tuenda fortiter exhausturos & huiusmodi chirographo subinde quingentis, alias plures pauciores uero obli-

obligabant. Hic Neophytorum ardor accrescit, cum cæpti sunt à Judicibus nobiliores euocari, nam viginti aut triginta cum pridie monerentur ut se sisterent triumviris, ipso diluculo Missæ sacrificio intererant, peccatisque expiati cælesti epulo vires confirmabant in arenam prodituri. Quod si quis improviso euocatus hoc præfidiocaruisset, mox à prælio præmium in eodem conuiuio reperiebat. Et quoniam Sacerdotes in æde Sacramentorum administratio continua detinebat, partita in alumnos civitatem, vicatim confirmandis ciuibus vacabatur, quin illi ipsi pugiles, qui à prælio victores redibant, in huius laboris partem ideo vocabantur, ut quo ardebant igne ceteros inflammarent. Quin etiam delectæ sunt piaz matronæ quæ vicos obeuentes eodem cum suo sexu munere fungentur: quæ ratio à Patrib' semel introducta, sicubi in narratione deinceps omitetur, nihilominus introducta puta. Hæc enim sunt huiusmodi, ut non nisi cum fastidio sepius ingerantur. Hinc in neophytis tantum exarsit Christiani ardoris incendium, ut alij alijs se riò gratularentur, quod in hæc tempora deuenissent. Nec animus iste militares animos duntaxat à natura & exercitatione ad gratiam & huiusmodi constantiam comparatos inuasit, ne naturæ, quod erat gratia referretur, acceptum, sed nec pueros & tas, nec feminis sexus, nec puellas utrumque ab hoc impetu retardauit. E quibus frequentes cum ad expianda primùm peccata genibus aduoluerentur, à Sacerdote pueriliter interrogati respondebant, se martyriam affectare. Quos gratia docebat, prius Deo suo mori velle, quam mundo vivere accepissent.

**PRÆCLARA CORAM TRIVMVIRIS NON-
nullorum confessio.**

C A P V T XII.

Nobilissimorum Athletarum coram triumviris responsa & constantem in religione retinenda firmitatem non ingredior, exhausturus id omne quod ea de re scribi potuisset, sed non nulla de multis electurus, ne in fastidium multitudine, in desiderium negligentiâ lectorem inducam, sed media incedens via conabor paucitate fastidium, electione desiderium temperare.

F 3

Inpri-

Christiane-
rus ardor.

Thomas constantia.

In primis euocatus, in paucis sibi constituit Thomas neophytus è Cami oriundus, cuius et si nota esset in alia procella sub Canzuc regni Fingo dynasta anno post secularem secundo firmitas, deinde tamen est tentata constantia. Verum ille cum accersiretur ne domo quidem exeundum ratus, paucis verbis scripto conceptis triumuiros illos de sua spe deturbavit, ut ut sit, scribebat, neque ego neque frater meus Matthias in Deum ullam perfidiam admittimus, in huius rei fidem chirographum propria manu firmauimus principi nostro exhibendum, cuius eriteo lecto de vita nostra fortunis que ut maximè voluerit disponere. Hoc factum exceptit totius familiæ ad martyrium accurata comparatio, excidit tunc tamen sua spe, nam per ipsum tyrannum licuit illi peculiari gratia fidem suam publicè retinere, qui ne tali cliente priuaretur, maluit de religione aliquid quam de rerum suarum statu rescindere. Sed in annum sequentem dilata est palma, non sublata.

Damianus alias neophytus omni triumvirorum arte & auctoritate tentatus, hoc unum respondebat, Christianus sum & ero etiam cum vita dispendio. E iudicibus unus, non nescius quam carus esset dynastæ propter parentis memoriam, qui in bello graui fortiter propatria dimicans perierat, in se suscepit illius negotium. Ergo priuatim aggressus eum, cum lacrymis rogabat, ut procluem in se heri animum admitteret, tanto suo fructu, tanto illius solatio. Damianus autem sibi notum esse dynastæ animum, in cuius obsequio adhuc cessisset nemini, aut hac vna re excepta cessurus esset, quibus remunerandis vnicam Christianæ viuendi libertatem sibi sufficeret. Se quidem si duas vitas haberet alteram dynastæ obsequijs consecraturum, sed hanc vnam quæ habet se Deo suo maiorique Domino debere. Iudex dimissum sibi finit, Damianus ad maiora se parat ac si esset extemplo cum tota familia moriturus, & ut constaret, quæ libens omnia dimitteret, vniuersam domum euerri, arma concinnari, supellecstilem componi iubet, ut sua omnia dator hilaris eleganter exposita raptoribus exhiberet. Quæ dimisit ille quidem omnia crudeli bonorum proscriptione cum solis vestibus, quas tum induerat vna cum uxore ac filiis quos habebat quinq; relegatus. Secessit ille eadem semper vultu hilaritate & quabilis, in vallem quandam, ubi post multa pralia relagatur.

scopulum paulo commodiorem legens stramine mapale sibi sursq*ue* construxit, ibi cum suis inedi*m* ac temporis iniurias toleratur*s*. Et omnium tanta erat hilaritas, ut is, qui non habuit, vbi caput reclinaret, vna cum ijs commorari, minimè dubiteret.

Quid dicam de Ioanne viro nobili & coniuge Isabell*a* regis Bungensis olim Francisci priuign*a*? nam à trium uiris frustra accer*s*ti, tandem proscribuntur nouo illo intra regnum proscriptionis modo, quo illis igni & aqua interdicebatur. Ergo cum so*h*s vestibus eie*c*ti domo nemora perebant, postea Nangas quiū ire permittuntur, clam tamen voluit illum regulus ab uno è suis prae*c*tis detineri, ne talis viri auxilio destitueretur. Is eum intra strani*um* mapale cum suis recipiens media sub urbem leuca occultauit, ibi distributis horis ali*as* orabant, ali*as* manuum labore vitam quærebant. Puerulus annorum tredecim lignatum ibat in montem, vxor in proximo torrente pannos lauabat, ac denique in summis rerum omnium angustijs l*æ*ti viuebant.

Nobilitas familiæ exsilii.

Sed quæ Adriano domi acciderunt omittenda non videntur. Posteaquam enim aliquot iudicu*m* impetus intrepidus elusisset, posthac intelligere cœpit agi de capite, in quo vna cū cura tenebat dubium an vxori & infantula Catharinae defuturus esset animus ad tormenta; angebatur hoc metu; nec vxori aperiebat, illa vero de se quoque secura eadem circa maritum cura laborabat, nec ultra dissimulans ita eum aggreditur Adrianum noua Natalia (quamuis Isabella diceretur) Consta tibi Adriane, viam salutis aggressus ne declines, esto fidelis Deo tuo, ille tibi; ne terreant tormenta, sua breuitate tolerabilia, oculos in altum erige, vbi Christus regnat & certantes coronat. De me quidem sic habeto, si defeceris in minimo, consortium meum despera, tristis viuam aut moriar, si tale quidpiam audiwer. Non capiebat se præ gaudio Adrianus, sed denuo stringens vxori manum, nouum coniugium communis non vita*m* sed mortis contraxerunt. Filiam ipsam parentum animus corripuit, ait enim mater: Catharina, pro Christo mactabimur, & tibi quid erit? vobiscū ait illa, paradisum petā, & feriò velut cū parentib*m* moritura, puerilia crepundia inter c*quales* sponte distribuit, ne quid esset cuius amore à comuni morte pro Christo obœdā retinere-

neretur. Sed hic ardor omnis tyranno conniuente intra vota se se
continuit.

Longiora cum Thoma neophyto nobili certamina trium uiro-
rum caput senex ille sacrificulus ita clausit, cùm iam ira fremeret
nec se amplius contineret, Martyrium, inquit, affectas, ego te mar-
tyrem creabo, cedo mihi arma tua. Nec mora, Iaponenes animo
ponens Christi miles se discinxit, & arma tradens ictui corpus para-
bat. Verum seni animus non fuit nisi ad minas: quasi verò plus pos-
sent, quām præsentis supplicij terrible spectaculum.

Dum Arimensis nobilitas ad iudices illos vocaretur, non raro
contingebat absentes ac suis aut reguli negotijs extra urbem occu-
patos euocari, hi ne sibi deessent, alij redibant, alij quod vetarentur,
ne quid offensionis ceteri neophyti caperent, solemni se in hæc
verba sacramenti formula astringebant, quam formulam ad no-
stros, ut ceteris exhiberetur, delinabant. Nos infra scripti iura-
mus per Dominum nostrum Iesum Christum, ac per sanctissimam
eius parentem ac virginem Mariam, per omnes Angelorum ac Di-
uorum cœtus in Christiana religione perseverantiam, irruat in nos
hac de causa quicquid irruerit. Et iterum constanter promittimus,
nos huic nostro proposito nunquam, adspirante Dei gratia, defu-
turos.

NEOPHYTORVM ALIQVOT PRO- scriptiones & constantia.

C A P V T X I I I .

NVllus erit finis si singula constantis in retinenda religione neo-
phytorum animi facinora prosequamur. Quis tamen omit-
tat quæ sequuntur? Insignem neophyti cum filijs duobus
proscriptionem ac deinde alterius, huic synonymi mortem fortissi-
mè in Christi causa obitam persecutus Arima discedam, vna cum
socijs antiqua sede sua pro eadem Christi causa relegatis. Vter-
que Leo vocabatur & erat; priori duo filij Michael ac Matthias pa-
renti pares: fortis creantur fortibus. Hi in circum à triumuiris e-
uocati facti sunt in arena spectaculum mundo Angelis & homini-
bus, nam antequam lacerretur Leo rugit in hunc modum, Nihil
est,

*Neophyti
præsence
mortis con-
flavissia.*

est, quod nobiscum tempus teratis, neque ego neque filii mei pro *Confians*
quibus spondeo fidem Christi quam profitemur abdicabimus, ta- *Leonis re-*
metsi hac in causa fuerit moriendum. Quo dicto victores ex are- *sponsus.*
na se, nullo salutato, proripuerunt, ac spectatores illos, aut potius
prouocatores victos cum perturbatis animi sui motibus pudore
rabieque conflictantes inter se dimiserunt.

Leonem in posterum non sunt in arenam ausi reuocare. Michael tamen catulorum alterum denuo tentarunt, Cerberum cum leonis catulo conferentes, præcipua pugna fuit cum seniore ceterorum capite, nam ille simulata lenitate de more se insinuans, hinc spes in dynasta reponendas, illinc poenas à tyranno timendas proponebat. Simili latratu parabant alij duo sine moris territare, quos præueniens Michael ait, frustra collatratis omnes: mihi vincendum, aut moriendum, quanquam prima erit in morte *victria.* *Non absimil-*
in filij con-
stituta.
autem allegat, quam seniorum auctoritati cedere, nedum iuuenili ardore repugnare oportebat, nominat eos qui eodem in puluere cedere non dubitarint. Sed frustra. Viderint alij, Michaeli certum est neminem audire qui alia quam Christi voce loqueretur. Mous senistomachum diuturna cum iuene colluctatio, è quo stygio vomitu antiquum de animis mortalibus errorem ruclans, quem Christianus olim in corde se posuerat, nunquam deposuerat, ait; Vnde certus es esse vitam alteram, cuius intuitu presentem spernis? è cuius inde redeuntis ore poenas aut premia didicisti? Certius ait Michael hæc noui, quam ut cuiusquam narrantis fidem exigam, hæc fide didici eo reuelante, qui à quæ fallere quæ falli repugnat, tu cum hac luce careas nō vides, & rationum momenta quibus euinci potes non capis, neque meum est, ea docere, quæ didici, retinere meum est, Christianus enim sum, Christianæ legis docto non sum.

Non tulere diutius tenebræ lucem, nam è iudicibus duo qui iam cœcutiebant quidem sed nondum lucem omnem amiserant, nouo splendore perstricti vultum auerterunt, & manu opposita occultarunt, non ferentes suam ipsorum defectionem cum tanta firmitate componi; Senex vero qui nunquam oculos aperuerat veritati, ne presentis quidem lucis splendores aduertebat, sed in rabiem versus, Michael latronem ac degenerem appellauit, latro-

G

nem

*Quis tunc
domini sui
causa cupiat
ad inferos de-
scendere?*

nem ideo, quod heri sui stipendijs antehac vixisset ad omnia quæ iuberet minime comparatus; degenerem, quod illius causa pœnas infernis in ignibus paratas pati nollet. Ad hanc ita Michael, Nobis hic agendum Christiane non militariter, liberè utere contumelij, quas spernit, qui mortem in votis habet. Et hoc dicto parentem imitatus in primo congressu luctantem, abit ex arena bis victor, ad ulteriora prælia vires continua comparatione cum parente ac fratre instauraturus.

Verum vni Michaeli è tribus funes ceciderunt in præclaris, cum enim tyranus à triumviris didicisset quam irrito conatu laborarent valde anceps fuit, quid ageret, ne nihil tamen fecisse contra quod Imperatori promiserat deferretur, aliquot selegit ex ijs qui actius obstiterant, in quos certi proprius intuentes, suis rebus alieno malo consulerent. Ergo in quinque familias atrocissimæ proscriptionis sententiam pronunciauit, de qua proscriptione cum sæpe sparsim aliquid testigerimus, nunc aliquid ex professo dicamus, ne alias sæpe repetamus: In ea igitur nonnulla erant ipsa morte terribiliora. Primum enim vniuersa familia id est paterfamilias, vxor, proles omnes detractis famulis omnibus proscribebantur, tum præter vestes quibus tum inclusos esse contigerat, aliud planè nihil efferre permittebantur, deinde à reliquo hominum consortio, oppidorum pagorumque commercio arcebantur, præterea seuerissimis pœnis interdicebatur ne quis ullo humanitatis genere illorum miseriam subleuaret. Denique ab externis auxilijs aliquid sperare ideo prohibebantur, quod Arimenis agrifines egredi per occupatos portus, & interceptas vigilijs vias non licet. Ex his facile est colligere quanta incommoda nascerentur.

*Quem atrox
est proscri-
ptio.*

Ereditur igitur lunij 20. nobilium familiarum in Christi causa certantium manipulus capitum supra viginti, inter quos Michael Leonis filius cum uxore ac filiolis duobus, & ut esset maior meritii seges è cælo placuit hunc exitum ex Ægypto continuis id temporis imbris irrigare. Ibant in proxima nemora, & instar mysticorum illorum animalium unusquisque coram facie sua ambulabat. ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambulare, in solitudinibus errantes, in montibus & spe luncis,

*Aliquot sa-
miles ex-
bant.*

*luncis &c in caueriu*s* terre, circuibant egentes, angustiati & afflidi, qui-
bus dignus non erat mundus.* Et Michael quidem cum alio cui no-
men Mancius, postquam vxores ac filios clam apud neophytes de-
posuissent, ipsi ne se ipsos hac de Deo benemerendi occasione pri-
uarent, in proximum nemus inscijs omnibus ab vrbe leucam vnam
secesserunt, nec ea contenti penuria, quam secum locus afferebat,
indicto sibi ipsis silentio biduum triduumque præter agreste quad-
dam pomum nihil gustauerunt. Vires iam illos sensim deficie-
bant, cum egressi nemore ad cogendam stipem incident in homi-
nem pluia è stramine lacerna more laponensi tectū, ad eum cum
venissent Michael famulum, famulus herum agnoscit, qui clam A-
rima egressus, herum suum temerè per agros errans quærebat, in-
uentum lacrymis magis quam verbis salutans Oriza cocta, quam
secum serebat, vtrumque refecit. Michael dimissum iubet silere ne
à neophytis visitatoribus, qui eos vestigabant, reperti, solatium ac-
ciperent, aut solitariæ vita studium interturbaretur.

Sed frustra, nam inuenito*n*eophyti tum hos tum ceteros pena-
rum omnium contemptores omni Christianorum obsequiorū ge-
nere fouent ac recreant: nec illi solū qui Arimensem agrum inco-
lunt, sed postquam huius proscriptio*n*is fama finibus egressa conti-
neri non potuit à vigilijs quin erumperet, irrupt mox è vicinis re-
gatis ad eos visendos ac recreandos tanta hominū multitudo, vt for-
pito primo illo gratulantum & caritatis tumulta tutius visum fue-
rit nostro Sacerdoti qui eam vineæ partem è latebris quoque suis
excolebat, in secretiorem omnes locum cogere, concurrentium
frequentiam cohibere, vt vnum omnibus obsequium facilius es-
set, & in vnam partem concursus minus notaretur. In secretiorem
itaque vallem secedentes mapalia singuli sua construxerunt, &
Thebaidem illam in laponiam transferentes, suis velut cellulis
distincti Anachoretarum veterum speciem exprimebant. Tex-
tra intra octauum quemque diem iejunabant, tempus suum horis
distributis orationi, rerum spiritualium inter se tractationi da-
bant. Necessaria porrò ad vitam sustinendam officioram ope-
ra inter se partiti viri nobiles, foeminæ delicijs assuetæ, pueri
ludicris exercitijs domi sue dediti, cœnobium quoddam exerisse

videbantur. Michael cum uxore Mexia annorum non plus virginati Marthæ officium sibi in culina delegerat, nec adduci vñquam potuit vt in propinquorum ædibus quo eam initio receperant, latitaret. Adeos subinde noster Sacerdos excurrebat, quibus Episcopus & Societatis nostra Præpositus & sua & neophytorum auxilia clam sine tumultu, rebus iam melius constitutis submittebant. Quin ad eos etiam ex famulis aut ancillis aliqui ventitabant, nec elici se sinebant ab herilibus obsequijos. Et fuit ex ijs Agnes nomine, quæ cum in grauem morbum incidisset redire ad suos noluit, sed hoc exilio loco sanctissimè moriens ad patriam emigravit.

L A P S I N O N N V L L I R E S I P I S C V N T , E T
Arimenses agro nostra expalluntur.

C A P V T X I V .

Inferim dum acriter impetus triumuirorum multi sustinent, non defuere quoque nonnulli, quos fortunarum, honorum, familiae, vita denique amor à proposito deturbauit, ideo fortasse præter alia permittente Numinis consilio, vt qui stabant aduerterent, *quod non manus nostra excelsa facit hec omnia, sed Dominus.* Ex ijs tamen plerique varijs temporibus ita in se redierunt, vt tempore suum nouo ardore sarcirent. Ex his meo instituto vnum alterumue selligam ceteros relinquentes æquo rerum æstimatori.

Inter primos ab instituto cōtra neophytes Arimenses triumuiratu, quidam euocatus ita responderat, vt elufisse iudicum quæsita, potius visus fuerit, quām apertè defecisse. Huiusmodi responsio pro tacita defectione non sine offence neophytorum habebatur, ac ne ad plures ea dissimulatio perueniret, si religione sibi nondūcerent, in religione titubare, serio monetur à nostris, quām sinistrè accepta fuerit eius tergiuersatio, quantum indemali ad ceteros offence peruererit, quantum posset ad plures imitatione peruenire. Nō distulit emendare neophytus, quod fortasse potuerat ex-

Dubius in fiducia. Ergo ad senem illum è triumuiris primum pergit, clarè aperit de religione quid sentiat, exponitque quod ante dixerat obscure se corrigit. Proditio est ista, exclamat senex, in opina firmitate percussus.

fus. Neophytus (Leō vōcābarū) non proditio, inquit, sed professo. Ego enim proditor non sum, sed Christianus. Hæc omnia iubē dynastæ renunciari, nam in his ministris propositis nullum p̄tentiū facta professionis. Et his dictis abiit cōspectu res suas omnes & maximè seipsum proximæ neci, ut arbitrabatur, aptatus. Verum aliter planè cecidit, nam senex delator à dynasta reprehensus quod eum solicitasset, & quod minimè sperabat, fūderam fortine. Neophyto Christianè viuendi facultatem impetravit, ideo quid est generis clientes publicè benemeritos conservari op̄tueret.

Alius cùm varios insultus sustinuisse defecit tandem, quem uxor, Monica dicebat, eo ciuitatu exceptit, ac si mortuum accepisset, effecitque quod olim illa Monica de filio ne totiachymarum maritus periret. Inspectis ergo seipsum & correditis iustis tamē ex causis totos quinquaginta dies à ceterorum communione seruitus, ut Ecclesiæ restitueretur nondum impetrabat, quod spaciū uterque lacrymis communibus expiando criminis decuriebat. Incidit per eos dies, ut hunc ipsum dynasta adiūc suarum custodem, quas Surungæ habebat, allegaret. Is occasionem sibi etabi passus non est, palinodiam cantandi. Nam per internuncios Arimenni prouinciz optimates duos dynastæ renunciari iubet, te tamē si scieret, quid sceleris admitteret humanis tamē rationibus adductum nuper apud indices illius imperio cessisse, sed facti pœnitentem, summis precibus postulare ut si Surungæ opera suæ vellet, faciat sibi publicam Christianoritū viuendi potestatem, si non impetraret posse dynastam quem maxime vellet Surungam allegari. Ad hæc pacatus quam sperabatur dynasta respondit, se nō perfidis edictis ac pœnis Christianam religionem persecutum, nō posse sine leuitatis nota resilire, aut pœnitenti modo modicū pœnititare, modō inhibere. Institit igitur per eosdem finēs mētūs, ut quodam non impetrabat, mors sibi vel p̄scriptio defectionis sufficiat ne pœnitenti negaretur. Ad hæc dynasta, cùm admiratio suorū mitigasset, respondit sibi mortem exilium in manib⁹ illis, sed ne animaduersio Imperatorem iam monitum, nobiles omnes à Christi fide recessisse, dubium redderet, aut exemplo lapsos ceteros erigeret, conniveret se ac pœnititare, ut Christianus sit & habeatur,

ira tamen , vt ne minus necessaria sua religionis ostentatione videatur petulantius insultare . Hoc responso inter nobiles euulgato nondum contentus ad triumuoros illos se confert & defectionis sua leuitate dampnata , in Christiana castra recipitur , cum prius sceleris sui culpam impositis publicè pœnis expiasset , & offensionem nouo animi ardore sustulisset , & ita reddita illi familiæ latitia ipse ad iter Surunganum sese victor accingit .

Atque hucusque in oves Lupi , tandem etiam in pastores ipsos sœuierunt : aduertebant satis eorum præsentia multos confirmari , nec serio res agi videbatur , donec ipsi ablegarentur . Ipso igitur D. Antonij Paduani , vel potius Lusitanî die sacro non multis post edictum diebus (fortasse in eam diem sœuire desierat , vt ægre faceret nationi Lusitanæ , quæ vt alias in Oriente permultas , ita hanc expeditionem Christianam cum tanto fructu complexa est) eo inquam die cum nouus desertor cum pellice sua & Safioie malorum omnium incentore conuiuaretur , duos è conuiuio viros nobiles ad Collegium misit (quam aptè Herodem , cum sua Herodiade imitatus) quibus internuncijs hæc fere Patribus renunciari iubet , Imperatorem suum lege Christiana omnibus interdicere , eam ob causam sibi omnino non licere . Patres illius legis præcones ac ministros in prouincia sua retinere : abirent igitur quò maximè vellent , sua secum efferentes præter ea quæ laponensi de more efferri non solent . Hæc consuetudo est , vt proscripti ædes suas storeis instratas ex more , portis ac fenestris , & cetera lignorum congerie instructas fisco relinquant .

Hoc mandatum exemplo Collegij Rector Matthæus Cores tum Præsuli ac Præposito Prouinciali Nangasaquium , tum reliquis Patribus in singulas paræcias tota ea regione distributis , mittit renunciatum . Quod ybi euulgatum est , dubitari potest vtros perculerit acerbius hic nuncius , neophytosne an pastores illi quippe se deseriri dolebant , eo maximè tempore , quo euocari , siaberant , debuissent ; his durum videbatur , tot annis cultam vineam uno die vastari , in qua ne ynus reperiebatur pal-

*Patres nostri
discendere A-
rimensi agro
subveniunt.*

palmes, qui non in Christo vita vera per Baptismum ihsuitos Quanto per
neophytes ad
nostris hic
nuncius affe-
cerat.
esset. Adeum ergo nuncium, qui percusurus omnes videba-
tur, frequentiores in ædem nostram concursus fieri cœpti, itaque
ita excreuerunt, ut in tyranno, quod assoleret, metum suspicionem-
que finistram excitarint. Ædes enim facta ad pedem collis in quo
arx eminet extorta omnia conspicienti obijiciebat. Ergo immili-
sis excubijs lupus oues à pastoriibus artebat. Neophytorum ra-
men ardor militarem in excubando insuffiam eludebat, atque su-
perabat. Plerique consensit, quæ minus credebatur parietibus,
aut mentito etiam habitu nobiles viri ac matronæ in ædem no-
stram penetrabant.

Et quoniam post mandatum dissimulante coparchia nostri
dies aliquor substiterunt, per eos dies continuo labore diurnis
et nocturnis horis concurrentes neophyti salutariter explati &
Eucaristia Sacramento refecti dolorem suum, quem detergere
planè non poterant, mitigabant, & futuro certaminis parabantur.
Et quod de Arimensi orbe dico, non minus de reliquis nostrorum
sedibus dictum volo. Et sancte Arimensis Ecclesiae virtus in hac
procella superanda talis ab his principijs semper fuit, ut vniuersitas
hypoz exemplio esse posset, in retinenda hinc animo minus, quam
antea fuerat in amplectanda. Interim enim dum triumqui hoc
ipso tempore omnes ad deficiendum provocant, ipsi breueri pac-
torum suorum præsentiam in lucro reponentes in hunc fere mo-
dum se ad futura comparabant. Nec solum viri nobiles aut è mil-
tari ordine, quibus natura aut exercitatione fere plus est animi ad
spennenda pericula, sed ipsi negotiatorès & agricultores, ac reliquum
vulgus primorum exemplum & auctoritatem praेire potius quam
sequi videbantur: è quibus permulti novo more illustre subeun-
di martyrij sodalitium cocontrahebant, & adhibito istre luctuoso &
gentis more chirographum educto sibi è digito sanguinis confi-
mabant, alijsque modis necessitatent oppetendæ sibi pro Christo
seccis imponebant, ne quis fortasse tyrannorum aries conceptam
animò exuteret firmitatem.

Accepto Nangas quij tristi nuncia regi in deliberatioē vocata,

tamen si neophytis videretur vti patres omnes huic primo furori cederent clam postea reddituri. Patribus tamen visum gregem à pastoribus simul non deserendum, aut potius prodendum. Recto-ri ergo mandatur omnino, tres aut minimum duos nominet, qui etiam cum vita periculo sese intra regni fines occultarent. Fecit ille quod iubebatur, duos intra urbem abdidit, alium extra urbem, cui mox alij duo adiuncti sunt, qui rem Christianā, quam prudenter possent procurarent. Ceteri magno utrinque sensu ad mare deducti se Nangasquium receperunt, unde proximis consilijs, literis, excursionibus præsentia sua auxilia supplerent. Eò cum postea ipse Arimensis regulus excurrisset, clam ad Ecclesiam Iaponiensis præsulem & Societatis nostræ Præpositum Provincialem salutatorem misit propinquum quendam suum, quo internuncio multa ad se purgandum causabatur; esse se animo quo semper fuerat Christiano, sed ne patria hæreditate excideret cogi se ad ea quæ faceret, & quamuis sciret quanto se scelere astringeret, sperare se tamen mutatis temporibus omnia cumulatè instauraturum. Sed ea fide qua in Deum laborabat, nihil mirum si apud homines laborauit, cum exitus aperuerit, vel eum finxisse quod diceret, vel paulatim in deteriora prolapsum sensum has quoque scintillas extinxisse.

Nonnulla prodigijs similia contingissenaruntur. Multa post discessum nostrorum certis auctoribus portenta contigisse narrantur: sæpe ab excubitoribus, qui eo missi fuerunt, ac per multos dies auditи qui per domum inambularent, sæpe à neophytis auditum campanæ signum sub noctem pulsari solitum ad virginem salutandam, cum tamen non solùm nemo adesset pulsaturus, sed æra quoque campana nostri secum extulissent. Quin etiam ex agro suburbano incolæ narrabant se pulsum ad sacrificia solitum sæpius inaudisse. Sed nihil æque nouum fuit, quam nocturnis horis, nescio quo die, in paucis apud Arimenses olim celebri, ab excubitoribus visam esse supplicantium pompam, quam nostri planè vt solebant, vñà cum alumnis explicabant. In ædem quoque suburbanam Deiparæ sacram cum desertor quidam dynastæ voluntate habitatus concessisset, & postes ac valvas profanis simulacrorum sententijs sœdasset, nocturnis lapidationibus ita vexatum serunt, vt de deserendis ædibus cogitaret.

POST

POST MULTA CERTAMINA LEO PRO
Christi fide fortes occubuit.

C A P V T X V .

Leo ille de tribu Iuda qui moriens vicit, tulit unum de leunculis suis & Leo factus est & docuit eum moriendo quoque prædam capere, cœlum ipsum, & dum vincitur victoria reportare. Cergaminis huius narratores simus, & simus illius spectatores & admiratores. Leo hic alter à superiori in Arimensi agro natus est in oppido Chingiuā tribus Arima non plus Iucisi ille à phœnix in Christi militiam adscriptus sub prioris procella, tempore impe- rante Taicosama, cum nostri Bungo pulsi prope Chingiuā suum collegium transstulissent contracta cum ijs familiaritate tantum in rei Christianæ abdita penetrauit, vt vaus habetur in Arimensi agro ex ijs, qui sedum concuti multo minus excusiposse gradetur; nec aliorum de se opinionem fecellit euentu. Nam prius diu- ius procella diebus cum Ximabaræ nouus prætor de se Christiana querenda consilia misceret, ipse animo forsiprogrediatur ipsa tamen sponte lacerari. Afinem enim dynastæ ad ijs Minshu appellatam, qui Chingiuā regebat, ei exponit se post hac dynastæ quod parenti fecerat, non alia famularum lege quam si sibi Christianæ viuendi publicam ficeret facultatem, & interim dum responsum expre- stat, ab omni publici muneri parte se libenter continere.

Mutato igitur negotiorum genere, qui reguli sui obsequijs sal-
linebat, divina, quod & antefecerat, rotus unusque tractabat, ne-
que sibi contentus viuere & continua comparatione pro Christo
mori, sua etiam, vt erat apud suos primarius, auctoritate multa per-
ficiebat, Christiano ardore omnijus aggrediebatur, cursabat per do-
mos, hortabatur ac prensabat omnes viri officij sui memores sibi
Deoque constarent, vt concionator exinde videri malle, quem mis-
sas, non mutatis solūm vita studijs, sed armis quoque positia discim-
eret, quem rem cum aliquai nocturna notarent, nichil de
pro Christo breui moriturum armis nullis indigere. Oppido deinde
de ipso cum contineri nollet, in proximos pagos excurrit, sparsisq[ue]
quo ardoribus diuinam amoris incendium. Id temporis post edita

iam euulgata in pago proximo moritur neophytus, qui rei Christianæ præfectus erat (vt operiorum paucitas in eam Ecclesiam morem induxit) edictorum metu Christianæ sepulturæ ritibus abstinebat, Leo monitum adducere non potuit vti officio suo fungeretur. Ergo ille ipse rem aggreditur, affirmans se vitam ipsam, quam vnam tyrannus auferre poterat, in hac ipsa causa positurum. Contulit quoque se ad visendos intra memora proscriptos, vt inde ignes suos augeret, quo sua subsidia deferebat: quin etiam in proximum regnum excurrere parabat, vt alijs isthie relegatis omnium fortunatum profusione succurreret.

Bimestri toto hanc vitæ rationem tenuit, nec adduci vñquam potuit, vt aulicis obsequijs vicem suam daret, hoc solo nomine quod nondum libera sibi esset à dynasta palam Christiano ritu vivendi facultas data: imò verò quō tempore in aulicis à triumuiris illis inquirebat, ipse quoties Arimam petebat palam precatorios globulos è collo gestabat, nec eos ullis amicorum precibus sepeluit, ne quam abdicata fidei vel debilitatæ suæ firmitatis suspicione daret. Nec tamen his omnibus prouocatus dynasta seuerius in eum animaduertebat, quem sibi conciliare maximè cupiebat: tamen cum tribus perfidiæ monstris, velut cum Proteo ter Leo nostor videlicet cum transfiguris fortissimus athleta decertauit. Primus è triumuiris vñus, Camon dicebatur, dissimulato furore officiosis sermonibus blande venena sua instillabat, afferens videri sibi iustum, vt principi suo libens ac volens assentiret. Verum Leo, defecisse te Camon à Christo nescis quanto pere bonos omnes offenderit, quid erit vbi te auctorem esse alijs vt excidant à religione vulgabitur? Sanè meminisse te oportebat à quo fueris puer educatus, cum à Præpositi Provincialis Gasparis Cœlij laterè nunquam discedebas, cuius in te beneficia id efficere debuerant, vt ceteris titubantibus vñus tibi ipse constares. His erubuit Camon: mittamus isthac, inquit, & vna cum hero si ita collibuerit interna supplicia toleremus. Non ita, inquit Leo, heri quippe nostri in nos auctoritas angustis huius vitæ spacijs continetur, quibus euolutis alia sunt imperia, diuersæ clientelæ; nam & modò si quem è vita functis suis clientibus euocarit, surdo canet. atque

hic hortator importunus, silentio victoriana cedens, visloris seb-
duxit.

Alter qui cum altero sed non secundo impetu lacessiuit; affinis
ille dynastæ Mimbu fuit, cuius opera liberam ab regulo Christi ^{ad}
viuendi potestate petierat, is renunciauit posse si vellet locum
& annuos à dynasta censu his legibus retinere ut Christianus es-
set quidem sed ab externa religionis sue demonstratione quoad
fieri liceret abstineret. Gratijs propensiæ vtriusque in se volunta-
ti habitis respondit, se prius heros duos habuisse Arimenses dyna-
stas Stephanum ac Ioannem fratres, & quoniam uterque vincens ac
mortiens Christianam semper fidem in magna temporum varietate
publicè retinuerat, non esse sibi integrum ab eorum exemplis doge-
nerem deficere, nec eorum auctoritate contempta nouo nunc per
summam in Deum perfidiam codere desertori; se tamen ei, si quam
petijt, faciat facultatem, eam in omnibus extra religionem officijs,
quam in præcessore exhibuit propensiæ clientis demissionem,
pecaliter exhibiturum. quo responso Mimbu obstupuit, nec ultra
nunquam censurum lacessiuit.

Ad triarios iam ea res deuenisse credebatur, cum è triumvirio ^{Illius con-}
primipilus senex ille è sacrificulo impostor, ex impostore desertor ^{stantia ter-}
Yamato ita Leonem est aggressus, initio quidem velut ebliandiens ^{tentata.}
propensiæ suam in eum imò etiam in ceteros neophyros voluntati
tem exaggerauit, à quo constabat cohibitum nuper dynastam, ne in
neophyrum Ariensem morte sequires: quælo te, , interpellat
Leo, vt me moneri cures, si quando ia eum mortis sententia pro-
nunciata fuerit , vt hortatus ad eum & gratulaturus possim
accedere. Dis simulato etiam tum scommate ait index , quid tibi
cum precatorijs illis globulis, abdes sodes, nec volens solentes irrita;
cùm Christianus, ait Leo, esse desieris, quæ cùm diceret, incurria
in oculos superstitionis, nescio cuius Idoli imago seu characteres
in pariete: Quin tu hanc ipsam abdis aut mihi tradis exurendam,
in quam numeros aliquot inutiliter insumperis , quod si facturus
non es ethnicus, neque ego quod iubes Christianus.. Tum indi-
gnatus senex, non euades inquit, in hac viuendi loquendi que li-
bertate, quod deinde noles eueniisse. Nihil minus me angit . ^{ans;}

Leo, cum id vnuis sit, quod dudum cupio; & in horas prælatorum quæ cum dixisset abiit, satis certus extremum sibi post hæc præludia instare certamen, quod animi sui præsagium amicis Neophytis per eos dies cum valediceret Iaponensi de more poculum epotans aperte significauit.

Nec spes eum sua secesserit. Nam tyrannus à triumuiris incitatus, & maximè ab aulico imperatoris, quem rerum suarum testem ab Imperatore acceperat, persuasus, opus esse ad territandos ceteros, morte plectialicuius libertatem, tametsi grauatae sibi eriperet insignem militem & antiquum clientem, mortis tamen in eum sententiam pronunciavit. Et ut res sine tumultu fieret, notæ virtutis antimique hominem aggredi palam, aut reorum more comprehendendi visum non est, nam ad interfectores ab iniuria tuendos his saepè modis rei plectuntur, ne vel ipsi desperatè vitam tueantur, vel eorum propinqui insolitam mortem ignominiam suam rati velut propriam vlciscantur.

Occiditur pro Christo. Ergo quo die Assumptæ virginis octiduo celebata solemnitas clauditur Leoninostro cœlum aperitur. Nam amici tres dynastæ familiares ac Leonis commilitones eum per dissimulationem ad dynastam euocant; qui cum arma cingeret, quæ ante discinxerat, protestatus est, se id facere, ne tyrannum offenderet, si præter mortem infermis eum conueniret, ea se positurum cum de morte, ad quam euocari se sciebat, ageretur. Verum sicarij illi, dum in angustijs priorem ei locum cedunt, à tergo adorti primo intet humeros ictu inopinantem sed non imparatum propè diffidunt, qui ruens interim dum è latissimo vulnerè copiosus sanguis ebullit, inuocans sanctissimum Iesu nomen arma proijcit illius memor quod ante fuerat protestatus; dum autem dextra manu signum crucis efformare nititur exspiravit, & intra triumphum suum sepultus vicit Leo de tribu Iuda, id est, Leo è confitentium turba triumphauit.

Ac ne dubitetur de causa martyrij ab ipso tyranno testimonium repetatur, is enim post extinctum Leonem filio Augustino renunciari iuberet, se ipsi annuos parentis census & officij dignitatem confirmare; quem duabus ex causis occidi iusserat, primum quod testatus esset, se postquam Christianis seruierat, nolle sibi seruire

(vtpote)

Ipso de *desertori*, quod ipse reticebat, tum quod nūmis videri vellet, nec solum esse Christianus. Quām causām quis dubiam esse posse cogitabit, nisi si quis in ipsa lucemeridiana cæcutierit. Sed ad gloriōsi martyris nobiles exuias, quas mortalis immortalitatis desiderio consecrauit, redeamus. Vbi auditum est Leonem occidisse, concursum est eo frequentius, quām spectantis quodammodo ex arce proxima tyranni metus suadebat, ab his crites refecabantur, ab alijs vestium laciniæ truncabantur, à nonnullis tellus imbuta sanguine recenti radebatur. Ad eum deinde terræ mandandum duo nobiles neophyti, quorum alter est ipsius tyranni patruus, accurrerunt, proximo cæmitério tantum pignus commenda*Honor martyris exhibitus.*

turi. Sed aliquot ex neophytis indignum rati sacrarium illud in profano iam loco, quem desertori attributa possessio fœdauerat, asseruari, intempesta noctis silentio Martyrem exhument, nihil veriti vitæ discrimen, si fortè deprehenderentur, & intra triduum Nangalaquium quām occultissimè delatum Societati tradunt asseruandum. Illud sine pormpaine malum aliquo neophyti inde crearetur, in omnium Diuorum ædem infertur, vt cuius animus in cœlis Diuorum omnium consortio fruebatur, eiusdem corpus sepulchri iure in eorundem contubernium societatemque inferretur: Ea mors non solum non extinxit ardorem neophytorum, sed acris inflammauit. Satis constat ex illis ipsis qui sibi defuerant, plures se in hoc firmitatis speculo inspexisse, damnataque quam in se aduerterant perfidiæ fœditate lacrimis suis animi maculas eluisse, ac Ecclesiæ redditos blandæ matris amplexus reperisse.

POST SOCIORVM DISCESSVM QVID.

Arima contigerit.

C A P V T X V L

Neophyti Arimenses postrema quam à pastoribus suis acceptarant refectione ex oīibus in leones mutati, ut ait Chrysostomus, ignem spirantes ab illa mensa recesserunt, & diabolo facti terribiles de illius ministris triumpharunt, non iij solum qui nullum accepto vulnere prælium adhuc integri sustinuerant, sed illi quo-

H 3

Neophytorum feruor.

que qui titubauerat, sibi constiterunt, quia lapsi fuerant, seipsoe erexerunt, eamque rem tum demum præ se tulerunt, cum novo impetu labefactari potius quam confirmari posse videbantur. Cùm enim cuperent plerique quod negauerant recantare iñsignem illis publicæ professionis occasionem noua procella subministravit.

Nescio quis simulacrorum sacrificulus cùm arbitraretur fortasse sociorum absentia pudorem defectionis è multorum frontibus detersum, autor dynastæ fuit ut per speciem exigendi à clientibus sacramenti certam diem diceret quo die in arce ipsa iuberentur omnes Idolorum volumen apud eam gentem sacrum, capiti venerabundi imponere, qui renueret non religionis solum specie reus, sed perduellionis etiam haberetur. Id ubi edictum fuit & indicatum, murum quanta hilaritate Arimenses neophyti spes quicq; suas fundendi pro Christo sanguinis innouarint. Lapsi verò pleriq; non negligendam restituendi lapsus tempestatem minimè neglexerunt, arbitrati nihil solemnius accidere ad fidem faciendam, nihil procliuius ad perfidias sus ptenam plectendam posse contingere. Itaque solemnii inter se coniuratione conspirant, se cœtu in medio simul omnes conclamaturos malle sibi cœnuices amputari, quam huius voluminis impia sarcina onerari; quod eum ritum violatae fidei signum à neophytis exigi satis constaret.

Huius coniurationis sancte contractæ fama toparcham ipsum permouit ne auderes quod imperauerat exigere, quod videret non solum speciem suam eludi, quam auctore sacrificulo de neophytis è sua firmitate deturbandis conceperat; sed etiam intelligeret propositum quos tantis laboribus sibi vtcunq; adiunxerat uno momento à se defecturos. Ergo ne videtur rem subodoratus, indicatam Sacramento infami diem distulit, non sustulit. Sed neophytinullius ultra moræ patientes, denuo inter se conueniunt consilium in re dubia quæ situri; statuunt primiani cohiurationem nulla ratione ultra conditam diem prorogandam. Sed quoniam in publico ciuitatum cœtu quod constituerant fieri posse desperabant, ea ipsa die simul omnes ad primarium Arimensis agri moderatorem se conferrent, eóq; teste quodante fuerat constitutum exequentur.

Nec mora ubi condicta dies aduenit simul omnes ad moderatorem

*Consilium de
publica fidei
professione
invenit.*

coerenti regni se conferunt; ac primum praeterea suæ defectionis palinodiam cantant, expressam religionis suæ professionem pronunciant, librum à gubernatore exigunt, pedes illi non caput oblati. Ceterum Arimeni dynastæ Sacramentum clientelæ Christiano ritu deferre se velle protestantur. Quæ omnia morte, vel si liberet proscriptio, paratos se confirmare potestati rogauerunt v-

Exequuntur.

ti nomina sua remque ex ordine dynastæ nunciaret, quo præsente optauerant hæc ipsa pronunciare fratesita permisisset. Ad hæc cum primarius ille regni moderator, quiue interfuerant obstupuisse, non iudicauit eam rem posse celari, sed ad dynastam ingressus Thomam quendam, cuius maximè ardor eruperat, præ cæteris detulit, effecitque ut in eum mortis sententiam pronunciaret, quam tamen uti reuocaret allatis multis rationibus ceteri moderatores euicerunt, & lenta in tristi exilio mortem impetrarunt; quam Thomas ita excepit, ut solarium amissæ corona agnoscere, & mitigatam penam, pro incremento laborum acceptaret. Alius etiam ex eadem causa Gaspar dicebatur, omnium gubernatorum machinis impetus æque blandieps repulit, ut contempfit militaires. Quidam cum hisdem artibus per se ipse dynasta Gasparem aggredieretur, pro missis reiectis vnam mortem aut latem exilium pro beneficio petiit, & postremum à desperante victoriâ tyranno impetravit.

Hotum exemplum secutos deinceps plures cum quotidianis protestationibus gubernatores fatigarent, ad toparcham detulerunt; neminem prope esse qui non resiliere à lapsu, neminem qui adduci possit ut labatur. Quo auditq; ira excanduit, ut luueniū impetu pronunciari in eos mortis sententiam qui ad defectiōnem suam reuocandam regni moderatoribus se stirrissent, quos ipso momento iubebat plectri, nullo alioqui iuris aut iustitiae ordine obseruato. Verum cum hac ex causa magna in senatu orta esset altercatio contehdentium, hoc esse oleum in ignem injicere; ita omnes vitæ prodigi credebantur, ut plerisq; mactatis aut fugatis terra in solitudinem redigenda videretur; euicit tandem solidum metus, & constantia pertinaciam superante in mitibrem partem coacta tyrannis inclinavit. E toto numero sex nobiliores armis contumeliosè exuendos & in exilium ceterorum more cum omnium honorū

pro-

O 19

*sex familia
proscribun-
tur.*

proscriptione ac tota familia relegandos. Hoc ybi erupit, donec vota pendebant inter omnes certabantur; quæ cùm persecutor nominatione diremisset, gratulabantur omnes ijs quibus funes ceciderant in præclaris; plerique etiam exclusos vbi se sua spe viderunt, si dicere licet, inuiderunt. Nec ipsa gratulatio aut inuidia sex Athletarum illorum familijs fese continebat; nam si quis illis propinquus sanguine aut amicitia deuinctus erat, ad eum pars magna gratulationis redundabat, nec erat qui non ad eos pertinere velut laboris particeps affectabat.

Ex ijs unus fuit quem amicus ethnicus eripere huic fortunæ conabatur, sed cum nihil suadendo profecisset, chirographum quām proximè potuit imitatus, velut amici nomine adiudices detulit, quo ille Christi fidem eiurabat. Sensit hoc neophytus, & exemplo quatuor alijs neophytis, quos in testes euocauerat, comitatus confert se ad iudices, & multis de iniuria questus, allatum ab amico chirographum, non Christi fidem eiurat, testatus eum sibi amicum esse non posse qui se malis artibus à Christi cruce auertere conaretur, se Christianum semper fuisse, nunc esse, & in posterum semper fore Deo semper iuuante, quicquid illi hac ex causa contingisset. Ergo cum cæteris in exilium mittitur, ynica ueste qua tegetur, retur è tota supellecstile, quam ipse pessimam elegit, amictus. Sed in hac re illustre fuit vxoris illius factum. Nam cùm ad eiurandum chirographum maritus perrexisset, intellexit quām euidens vitæ discrimen incurreret, cuius magna pars ad eam Iaponensi ex more veniebat. Ergo festiuis induitur uestibus, vt hilaritatem qua in Christi causa necem operiebatur, ipso cultu p̄æ se ferrer. Sed cum relegatus domum redijt maritus, exemplo festiuâ exuitur uestem ac maritum imitata tritam lacernam eligit, ne meliora sibi reseruasse, peiora Christi causa reliquissem inore merito videretur. Ita non est abbreviata manus domini, cuius instinctu nuper sine Numine populi tantis in eius cultu certant obsequiorum artibus, facile ut videas, vnum eundemque spiritum hortum suum orbis totius cancellis conclusum suauissimè adspirare, & per omnes illius angulos plantasque difundi.

QVO

QVO EVENTV PER AGRVM ARI-
mensem eadem procella sauerit.

C A P V T XVIL

Mber qui ab imperij sede erumpens Arimensem ditionem Iapo-
niāmque vniuersam tandem percurrit, non oppidorum mœni-
bus duntaxat se tenebat, sed in ignobiliores quoque vicos irrum-
pens vbique suæ calamitatis vestigia reliquit, quæ persequamur. In
Arimensi agro multa contigerunt quorum quædam vniuersim o-
mitti non possunt, singillatim vbique repeti non debent. Huius
generis instituta vbique martyrij candidatorum sodalitia & pro-
prii sanguinis sigillo chirographa rubricata, magni ad Sacra-
menta concursus, colloquia de martyrio prope continua, vestes ad Cru-
cem subeundam comparatae libri de martyrum tormentis manibus
triti, flagellatio totius familiæ quæ copiosum sanguinem eliceret
sæpius instituta, indicta per dies aliquot intra octauum quemque
diem ieiunia & alia huiusmodi sexcenta, quæ ideo nusquam com-
memorantur, ne alicubi defuisse credantur: quæ peculiaria cuique
fuerint in Societatis dômicia celeriter excurrentes percurramus.

Ximbara ideo prius commemoretur, quod primos huius im-
bris impetus sustinuerit; nam cum ibi à regia redux nouus dynasta
excendisset; ibi primum edicta conscripta, triumiri nominati,
Cruces disturbatae: sed neophyti repentina casu vinciri non potue-
runt, vulgo sibi constiterunt, cetera cum ceteris communia, hoc
singulare. Non defuit vñus aliquis è neophytis ardenteribus, qui
fabricari sibi crucem curauit ad eam formam qua Iapones subinde
solentreos plectere, vt si forte in eam agi iuberetur, domi paratam
carnifices inuenirent, nec in ea fabricanda sua vota different, vtq;
illius conspectu ad eam optandam sese vehementius incitaret. Ex *Ingenis mar-*
tyrj desiderio
mm.
iisdem neophytis aliis copiosus in primis, sed qui præ Christo o-
mnia arbitrabatur detrimentum ad martyrij famam ac spem in vi-
cinum regnum Fingo excurrerit. Sed auditio iam domi quod foris
quærebat posse sperari, domum recurrerit exemplo, arbitratus tri-
umviros opibus suis illectos sibi quam optabat pro fortunis fortu-
nam objecturos. Sed cum nihil contra eum moueretur, audissetq;

apud Fingenses editorum crudelitatem recrudivisse; dimissare familiari venatori canis instar odorem prædæ persequitur, quam sū nondum affecutus est, votorum tamen suorum præmio non carebit. Adolescens alius domestica certamina ita tulit, vt nec rationibus nec minis cesserit: quin potius ab impio parente biduum sine cibo ac potu vincitus manus pedesque ita fortiter, ut intumuerint, hilaritate sua parentem adduxit, ut de victoria desperaret, quam Deo gratulaturus ad nostrum sacerdotem, qui clam ibi rem Christianam procurabat, adducitur, & in constantia præmium cœlestibus ad vteriora si ingruerint prælia sacramentis communitur. Sacerdotem illum cum Dynastæ ministri ad discedendum vrgerent, ædes sacra facro apparatu in conspectu neophytorum exui cœpta lamentabilem illorum prouocauit ciulatum, quod in ceteris etiam Arimenensis agri vicis scribitur contigisse; Cum verò discessurus portum peteret, tanta fuit complorantium multitudo ut angustijs viarum capi non posset, tametsi non ignorarent, intra duas leucas habere se alium sacerdotem cum socio, ipso ut mox dicam dynasta permittente.

In agro Arimenisi tempestatis huius vndas euasit vicos vnas, velut scopulus in quem naufragi adnatarent. Is fuit Canayama, cui præerat Georgius Yafengi nobilis neophytus in primis ex Ecclesiâ Iaponensis primitijs à P. Gaspare Villela olim salutatibus aquis expiatus. Is aliquot jam ruinas intrepido capite excipiens, non semel proscriptus, demum in Arimensem agrum Christiana fruge rota Iaponia feracissimum profugerat, è regno Fingo nuper electus, fortunarumque suarum quæ fuerant amplissimæ iactura locupletatus. Is venienti dynastæ Ximabaram occurrerat non tam officij causa, quæ ut Christianè viuendi facultatem primus extorqueret, aut ceteris exemplo futurus primus pœsteretur. Eum dynasta præuenit, cum enim è superioribus prælijs notam fortitudinem præ se ferret maluit vtero deferre, quod frustra negare niteretur. Itaque per internum cù suis propinquis, Mimbu vocabatur, ei renunciari iubet, se quidem vti cum Imperatore conspiraret tota sua prouincia Christi sacris interdicturum; illum tamen vnum exlegem peculiari benevolentia fore, posse sacram adem

Vicus Genas à
persecutione
liber.

ædem suumque sacerdotem cum socijs ac cetera quæ ad religiosum spectant omnia sibi sed occulte tamen retinere. Quæ res huic Ecclesiæ magno solatio fuit, ac maiori fuisset, si diuturnior extitisset. Interim tamen è vicinis locis turmatim in eo permulti rei sacræ causa conueniebant, nec ut maximè procuratum fuit, confluentium torrens potuit inhiberi, quin per deuia & aspera loca matronas habitum mentitas prænobiles, pueros ætatis tenerioris præ reliqua multitudine secum raperet, & obvia omnia impedimenta, minarum edictorum, pœnarumque perfringeret.

In Vico Chingiuæ maior quam alibi strages fuit, eo eo quod ethnicorum vicina pestis semper ibi sua luis aliquid exempli contagione vulgaret. Ibi quoque plerique tamen sibi constituerunt. Sed præluxit omnibus Martha dynastæ Arimensis vxor legitima, *Martha legi-
quæ Fime noua pellex eo retruserat. Illa isthic annum vnum re-
timæ regule
pudij sui contumeliam Christiana animi æquabilitate tolerabat,
& patienter cogitabat quæ Domini erant, coniugij iugo soluta.
Verum quies illi non fuit diurna. Pellex enim vxorijs suspicio-
nibus inquieta, rerumque dubio euentu sollicita, non satis tutum
coniugium sibi videbatur adepta, quam diu Martha ius suum solu-
ta speraret. Itaque machinis omnibus vrget, vt nouo coniugio
priores nuptias ac iura desperet. Verum Martha id sibi diuinis le-
gitibus humanisque interdici sciens adducinon potuit, vt sacra pro-
didisse vel humana neglexisse iura videretur: sed annos nata non
plus vnum supra viginti ætate sua viuente marito viduitatis quo-
dammodo continentiam impetravit, cuius præmium proscripta
libens accepit, & stramineo mapali inter duos montes excepta no-
uis meritis cumulauit, ac nouis subinde exilijs vexata nunquam po-
tuit à sententiâ dimoqueri.*

Cuchinoccu Arimensis agri totius, quem Tacacu vocant indigenæ primum nouale Christiani iugi sulcos admisit à Patre Co-
smo Turriano, & ita feliciter, vt cum antiquitate loca cætera supe-
rarit, religionis ardore nulli inferior vñquam esse voluerit. Illi-
us incolæ cum huius imbris minas diu ante præuidissent, prius se
compararunt, quæm impeterentur. Coacto quippe suorum cœtu
statuunt, cùm primùm dynasta exscendisset, è suis primores ad cū
I 2

lega-

Insignis ser-
nor Christia-
norum.

legare, qui exponant, se primos Arimenis agri Christianæ legis professores, suam legem annuentibus dynastis omnibus semper saluam sanctamque retinuisse, Sacerdotem apud se cum ceteris rei Christianæ administris in qualibet varietate temporum conservasse, petere ut hoc ipsum sibi eius favore factum esset ac rectum, ut si de Numinis seruata, proxima illius iura dynastæ ipsi factaque conservarent. Quod si per sum non liceret, certum sibi esse sciaret, statum, fortunas, liberos, vxores, patriam, ipsam denique vitam ad unum omnibus in hac ipsa causa prodigere. Hæc rite conscripta, quæ dynastæ ipsi traderentur, singuli subducente se nemine, propria manu confignarunt, & in archivium suum dum tempus chirographum commune prodi postularerit, immiserunt. Hæc bene concepta Christianorum deinde exercitationum, quas paulò ante commemorauit, accurata comparatione, ad imminentem partum efformabant. Vnde primos parturientium dolores in edictorum ciulatu ita tulerunt, ut de comparatis sperabatur. Si quis ante edita tepidior ædem sacram rarius frequentabat, abeat tum aucti non poterat; si quis precatorios globulos è Zona gestabat, eo tempore in collum inferebat, ne illos occultare videretur. Denique omnes commune chirographum denuo in æde sacra coram Sacerdote nostro innouarunt.

Publica fides
professio.

Sub hæc ipsa tempora forte ex Arimensis toparchiæ moderatoribus vaus illac iter faciebat, à quo cum loci primores euocati multis vrgenterunt, vt dynastæ auctoritatem & exemplum secuti à Christo deficerent, obtemperantibus præmia, renuentibus pœnas esse propositas, ita responderunt, vt professionis sua sententiam scripto exegerit, ipsi verò cum chirographum commune protulissent, ab eo iubentur Arimam illud ad trium viros illos perfidiæ horribiles deferre; quod se non illibenter facturos receperunt. Post moderatoris discessum ex heroico facinore admirabilis exarsit omnium ardor pro Christo, vt sperabant moriendo. Nemo fuit qui non vestem sibi, vxori, liberis etiam tenerimis ad crucem subeundam compararit, debita passim alter alteri in perpetuum condonavit, fortunas suas cum egenis multi communes esse voluerunt, instituta mutua valedictionis gentis more sancte castaque coniugia, deni-

denique omnium erat *cor unum & anima una*, tantaque ubi metus esse potuerat, exultatio, ut alius potius quidlibet ex his quae optari solent, quam imminentia supplicia praestolari viderentur.

Nec id animi robur teneriori deerat etati. Puer cuidam cum nescio quis est praetoris satellitio occurrisset, eum precatorium corollam e collo suspensam criminaretur, eam a puerorum exegit, magis terrendi causa, quam quod id haberet in mandatis. Negavit puer Christianum Ethnico posse fide integra res facias tradere. Maecta-
bo te igitur, inquit ille; macta, respondit puer, & in genua mox pro-
ficeretur. uolutus ceruices aptat iunctisque manibus ictum diu praestolatur. Satelles autem admiratus collaudatum puerum suauiter comple-
titur illae sumque dimittit. Non absimilis huic fuit oestennis vir-
guncula, cuius cum parens disturbata crucem publice rapuisset,
& in suam domum intulisset, professus coram impietatis ministris,
exclamauit eum qui sibi prædam eripere cogitaret sciret sibi prius
& coniugi debere vitam eripere, & filiolam intuens ait; huius vnius
cura me angit, cui, me sublate, superstiti quid futurum sit ignoro.
Ad haec puella ita respondit, ne hac angaris cura, parens, effice, ut
cum moriendum vobis erit, ipsa præmoriar, facile hoc erit a carnifi-
cibus impetrare, tum demum sine cura morieris. Nonnulli curta
extra ictum sua pignora Arimensis agri si nibus emittere cogite-
rent, infantium fletu deterrebantur, & fuit qui per fraudem abdu-
ctus pueribus armis redditum extorserit. Quis ista non stupeat ex-
clametque, *Ex ore infantium & lactentium perfeciisti laudem proprie-
tatem inimicos tuos.* Testimonium quippe domini fidele sapientiam pra-
stat paruulis.

Hoc maximè retum statu nostri ex Arimensi agro elegantur.
hic vicus sacerdotem suum dimisit quidem, sed ut in posterum re-
tineret, nam cum ad nauim deduxisset latebras illi post leucas aliis
quot praeparauit, unde ad sereductum auxilio suo subsidioque con-
feruat quam potest occultissime. Quo ex tempore cum Arimane
semel euocati primores excurrissent, non sunt tamen ausi triumuid
notam veteranorum potius quam tironum tentare firmitatem: alia
igitur omnia cum ijs conferentes dimiserunt, & omnium spem, sed Christi com-
monerita, secesserunt. Per eos dies cum est Fingo viginti & plu-
siores excesserunt.

res proscripti ad eum portum delati aduenissent, concurrentes neophyti fortissimos in Christi causa pugiles à multitudine inter brachia elatos in suas ædes non sine visendo charitatis tumultu intruserunt de nouis hospitibus prope harpasti ludum exercentes, ac deinde conuiuijs omnique humanitatis genere certatim exceperunt; nullusque finis erat, vel commendandæ constantiæ, vel fortunæ gratulandæ. Hæc omnia satis fuerunt, ut vetulam quandam bienio iam apud se commorantem, erroresque suos pertinacissimè retinentem virtutis admiratione adducerent, vt quos antea semper oculos veritati clauerat, in hoc fidei splendore aperiret, ne esset eo in vico qui Christum noller profiteri, quem omnes obstante inferno prædicabant.

ARIENSIVM NEOPHYTORVM IN fide constantia.

C A P V T XVIII.

Vens è no-
bris occulta-
eas. **A**rije vicus est Arimensis agri feracissimus, quam naturæ feracitatem gratiæ copia cohonestans longa collegij ac seminarij Societatis quæ ibi diu constiterunt cultura, colonorum spem in communii licet calamitate non sefellit, recenti maximè martyrum sanguine irrigatus. Excepit igitur edictorum fulgetra, minarum grandinem, iudiciorum imbræ, eadem ac ceteri comparatione, sed feliciore fortuna. Quamdiu licuit illis pastorem suum retinere, illius vocem & pascua secuti cetera egerunt omnia quæ de singulis scribi potuissent. Arimæ se recipit ille Nangasquium cù reliquis, verum deinde à superiore nominatus, vt stationem suam minimè dimitteret, latuit apud reguli Arimensis patruum in arcis pede dies septem, quibus exactis nocte concubia Iaponensis coloni rusticanam vestem & stramineos calceos indutus *in preparacionem Euangelij pacis*, per deuia sibi ad suos inuenit viam. Latebat in mapali stramineo iuxta vicum extra iruperum commercia, vnde subinde ad suos excurrebat, nocturna fidè tectus, expletisque boni pastoris officijs in suum se mapale rescrebat.

Hæc

Hæc ad conservandum à pastoribus instituta; sed neque ad perdendum ouile sua latronibus industria deerat. Arienses triumvi non dubij quām graue sibi esset cum excutissimo vico de religione certamen, eò nobilem desertorem fraudibus instruetum & promissis excitatum destinarunt, qui concepta fiducia quod Iordanis influat in os eius, ad eos venit iram magnam habens: sed illi obstiterunt fortis infide, nec præter aliquot moderatorum regni assecas, aut tributorum publicanos quenquam in suas partes, licet adhibito omni conatu pertraxit.

Ipsi Ariensis agri coloni fortiter sane de illo triumpharunt. Cum enim eos ad deferendum Christum lacefferet, responderunt communis omnes consilio, se maturam segetem minimè lecturos, nisi publicam sibi dynastā faceret Christiano ritu viuendi libertatem: quod si noller, pro segetibus ipsi certuices, suas tyranno resecandas omnes dabant. Super ea re diebus aliquot ita certatum, ut coloni tandem accepta Christianè viuendi facultate cùm primam messem feliciter demessuerant, se ad alteram deinde, quæ sui munera erat accinxerint.

Nec soli coloni obstiterunt. E ceterorum numero patacos pro instituto seligam, æquè nihil, quām omnia scribere refugiens. Ariensem vicum pro Principe moderabatur in rebus minoris momenti Iacobus neophytus insignis, apud quem ipse quoque princeps, si quando in vicum veniebat, diversabatur. Eum in primis exturbandum sibi suscepit Ariensium perturbator: sed ipse tandem post varia certamina de spe sua deturbatus Arienses triumviros in subsidium euocauit; à quibus euocatus hoc vicum respondit, se nihil eorum in dynastē obsequijs refugere, quæ religionem fartam teatamque finunt, in ceteris nolle dese, quod facturus non erat, speraretur. Decies hictatus scribitur Iacobus, nunquam claudicasse, quem nè tyrannus maestaret, obsequantis viri officia ex moderatorum regni consilio tenuerunt. Susanna quoque Iacobi vxor sapientia territa vel publica sui corporis nuditate quæ intentabatur, vel luponaris fœditate cui mancipandam extincto marito minabantur, vel filij quem unicum habebat orbitare, sibi constitit, & cogitare potuit si non dixit:

*Mittitur a
postata ad
neophytes fot
licitando.*

dixit: *Angustia mihi sunt undique, si enim hoc egero mors mihi est; si autem non egero non effugiam manus vestras, sed melius est mihi sine opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu domini.* Filius autem ipse licet puer sua firmitate ostendit, quod fortis crecentur fortibus, nec imbellem feroce progenerent aquila columbam. Patrium enim suum à quo ad defectionem vrgebatur, in multorum consensu cacodæmonis filium appellauit, & alias ab eodem incitatum, nefanda fari. Parens vero de filio sollicita ita respondit, sibi vnicum esse, nec alium habere, quem Deo suo offerret meliori vtique domino, quam dynastæ. Huius certaminis exitus Iacobum fortunis omnibus spoliauit: sed religione sua diues thesaurorum sibi non deficunt in cœlis reseruauit.

Alium quendam Arimenses triumviri ad se accersitum acriter solicitarunt, vt quoniam dynastæ annuos census colligebat & ab eo agrum quendam familie sustinendæ possideret, illius voluntati obsequi ne cunctaretur: sed maluit agrum dimittere quam centuplum desperare. Illo igitur spoliatus ad sacerdotem nostrum se contulit, intra latebras suas hæc omnia certamina moderantem, vbi cum eo sua gaudia diuidens hoc vnum querebatur, quod tantillum in Christi causa, qui cetera omnia cupierat, dimisisset. Verum intra dies paucos agrum à dynasta vtro recipit, & religionis sua publicè profitenda facultatem victor impetravit. Verum præ ceteris in hoc puluere Athletis fratres duo maximè vitæ integritate fideique retinendæ firmitate excellebant; quorum gloriosum in Christi causa exitum proximo capite narraturus, de vtroque pauca præmittam, Michael senior, alter Matthias vocabatur.

Erat Michael Ariensibus à prima ætate Christianæ religionis speculum & exemplar absolutissimum. Continentiam ita coluerat, vt illius splendorem ne suspicionis quidem umbra obscurarit. In pietatis exercitationibus primus erat, imò solus; corporis affiliatione valetudinem ac vires ita attruerat, vt æquè cum morbis corporis atque cum animi motibus certamen suscepisse videretur: colloquia illi de Deo rebūsque sacratis continua quia gratissima; sacris mysterijs quot mensibus ut minimum reficiebatur; vulgo creditur nemini unquam locutus asperius. Denique vitam viuebat quam

*Neophyti
mox marty-
ris vita san-
ctissima.*

quam exigere posses à religiosa virtute professore accurato potius, quam ab eo qui medio in tumultu rerum mortalium curis tenebatur. Qui sibi talis erat, qualem in ceteros fuisse arbitraris? In Socios à quibus fidei virtutisque præcepta suscepserat, ita benevolus semper fuit, vi hoc illi gaudium esset unicum, si qua in re patribus sibi videretur obsecutus. Sanè cum ante annos aliquot ex oneraria Lusitanæ conflagratione res nostra familiaris in extremas angustias deuenisset, effecit ipse per se ac suos ciues ut Arienfis vicus domiciliis nostri sumptum sustineret. Eo etiam hortatore ac moderatore sacra ædes labefactata primo splendori restituta, quam ad rem ipse cum operis in siluam ad cædenda ligna pergebat, nec solemnis ieiunij per eos dies rigori quicquam vel ægritudo vel labor indulxit, ab aquæ ipsius etiam potu religiosus ecclesiasticæ inediæ cultor abstinebat.

Eodem in vico alia ædes non procul ab ipsius ædibus assurxit, eo maximè procurante. Effecit enim ut neophytij centum instituto inter se sodalitio, quod à centenario dicebatur, hanc ædem sibi sumerent erigendam penes cuius sodalitij præfecturam Misericordiae procuratio, pro ædis nomine sumebatur, in eaque æde solis extructoribus intra centenarium comprehensis ius sepulturæ seruabatur. Et huius sodalitij & aliorum tredecim caput erat Michael, nam et si suus cuique sodalitio præfetus suis temporibus de more legebatur, Michael tamen unus velut perpetuus sacræ reipublicæ dictator à suo munere nunquam amouebatur, idq; annis antequam occumberet omnino quindecim. Omnia necessitates ad eum referebantur, nihil denique sine Michaeli boni tractabatur, nedum perficiebatur. Quibus omnibus nihil non consequebatur eorum, quæ in illius Ecclesiæ bonum designabat, & alia multa, quæ non procurabat, ut nimis ab omnibus velut communis patriæ pater coleretur.

Post eiusdem ex hoc ouili pastorem ipse omnia quæ pro statu suo poterat officia supplebat, è latebris suis erumpens subinde sacerdos noster apud eum sacris operabatur, & sacramenta ministrabat, cetera quæ ab electo fieri palam non poterant, palam ipse perficiebat, sacris aquis infantes cluebat, mortuos Christiano ritu me-

Pastoris officia supplex.

dia die sepeliebat, etiam in publico cœmitorio, licet iam ex dynastia auctoritate ad profanos usus verteretur: nec erat qui veller, multo minus qui posset Michaelis auctoritati obsistere. Electo sacerdoti nostro quo tempore Arimæ delituerat, omnium sodalitiorum prefectos ceterosq; ministros in unum cogit, & admirabili oratione cohortatus omnes admonuit, aduenisse nunc diem illam multorum sepe votis expetitam, in qua ne à Christo recederetur esse moriendum. Cum permotis jam animis perorasset, eo designatore constituitur, ut singuli sodales suæ curæ commendatores adirent, & in catalogum redigerent eorum nomina qui mori per Christo coniurarent, vt aduentientibus à tyranno iudicibus eum porrigerent, & à periculosa singulorum solicitatione sibi temperarent. Nec huius inuenti spes auctorem fecellit. Intra dies paucos mille quingenti nomina, quæ in Baptismo fluminis acceperant, baptismo sanguinis obtulerunt. Nec omitti debet piscatorum è vicino portu legatio. Mittunt ad Michaelem, qui serio queratur se negleggi, quod sua nomina nemo exegisset, mox ea querela recreatus Michael, mittit ad eos, qui nomina excipiat, quæ superiorem numerum centum supra quinquaginta signatis auxerunt.

Michaeli frater erat Matthias nomine natu iunior, sed se hinc
Frater illi f. accuratus imitator, exemplo domestico, fratri enim coniuebat incitatus. Is magnam fundendi pro Christo sanguinis cupiditatem ita conceperat, vt sepediceret. O' terque quaterque beati, queis in hac causa contigit oppere? Ideo in martyrij candidatorū vel purificatorum potius serie, alter à fratre cui vni cedebat voluit inscribi. Quin cum admonitus esset ab amico, vt si diutius viuere cuperet, à fratribus ædibus tantisper se subduceret, sibi constare mortem illi in eo contubernio imminere; ita respondit, Nisi fratri coniuerem, hoc euentu illius conuictum affectarem: non est igitur tempus deserendi, quod nunc habes, si tempus erat optandi, si careres. Sæcè quo die sacerdos noster vico excessit, Michael ac Matthias, & aliquot alij futuræ constantiæ pignus à Patre sacrum viaticum in haec pia coniuratione morituri suscepserant, ac se secommuni dominio velut ceterorum duces generose deuouerant.

MICHA-



MICHAEL ET MATTHIAS, THOMAS ET MATTHIAS OCCUMBUNT.
lib. I. c. 19. lib. 2. c. 2.

*MICHAEL AG MATTHIAS IN FIDEI
causa fortis occumbunt.*

C A P V T X I X.

Michaelus
Matthias ca-
pitis da-
mnantur. **I**N hoc certamine, in quo Michael præliabatur cum dracone, vt invictor euaserit, & quomodo lors quoq; ceciderit super Matthias videamus. Desertor ille triumviratus minister, Canzayemon dicebatur, cum diu Neophytes Arienses frustra tentasset, Arimam repetit in vnum fremens Michaelem, quo viuo nihil sperandum circa defectionem affirmabat, & multis confirmabat: huic proximum nominabat Matthiam domino fratri exemplo ita incitatum, vt nisi de his ad territandos ceteros supplicium sumeretur, Arienses dynastæ impune insultaturi viderentur. Hæc apud triumviros & maxime apud Yamato annosius illud Cerberi tricipitis caput, multis questus euicit, vt in utrumque capitum sententia dicetur, hoc maximè nomine, quod in serie illorum, qui se Christo deuoverant, ipsi sua nomina primi inscripsissent, effecissentque ut plerique dynastæ suo parere recusantes sua quoque nomina contulissent. Ergo fratres duos ex insidijs mactaturi tres omnino sicarij designantur: unus Michaeli & gronec repugnaturo sufficere visus est, duo Marthiam iubentur obtruncare.

Hlæ ipsa nocte quæ Diuus Iacobus diem sacrum præuenit, omnium inscius Sacerdos noster Pater Ioan Fonseca Arije venit, & in aliis Michaelis ipso die ac sequenti sacris operatur, & fratres duos eodem die sub vesperam mortuuros cœlestibus roborat Sacramentis, tanto utriusque solatio, vt, quod futurum erat, viderentur præfigire. Ipse vero Sacerdos noster sacris mysterijs auroram præueniens priusquam illuc esset in suas latebras se recepit.

Martyrj or-
do. Sicarij ergo cum Ariem ipso S. Anna aduenient, munera inter se diuiserunt. Qui Michaelem susceperebat obtruncandum adhibito in consilium è Reguli publicanis uno, eo auctore statuit nihil esse quod eum ex insidijs inopinantem aggredieretur; gratius illi, & sine discrimine fore si moneretur; nec abnuit sicarius qui iniitius Michaelem mactabat. Ergo publicanus ille adhibito in solum sicario Michaelem domo euocat, & metiendi ex dynastæ volun-

Buntate cœmiterij specie secuta abducit. Erat illud cœmitemum centenario sodalito députatum, ædibus Michælis prope contiguum in quo ille crucem erexerat, quam precibus quotidianis ac saepe nocturnis asylum sibi delegerat. Illi vero dominus eam crucem triumphi sui locum designarât.

Ingressi locum velut hortum Gethsemani, Michælem monent, eum ex dynastæ voluntate exemplo ipso in loco obtruncandum: quod ubi audivit Michael, impetrato vultu elatis in cœlum manibus, Deo primum gratias egit, quod se votorum suorum compotem aliquando effecisset. Et ad monitores conuersus ait, Sanè tot iam morbis debilitatus satis metuebam, vt illi me siccâ morte conficerent: gratias porro lætitancij baiulishâbeo, quod monitum maluerint, quâm inopinantem aggredi. Tum addicatum Crucis euersæ toties iteratis precibus sacrum delatus, in genua præubatur, iustum præstolaturus, sed carnifex efficit, ne ingredientibus nimis obuium iter sanguine foedaret, vt non nihil secederet, ergo dexteram eligens electorum locum, denuo in genua ruit, & breuioratione munitus, vestem aptat, ceruices molliter inclinat, & ocu-los in solum deiecit, & ouis mansuetissima jugulantis iustum patientissimè præstolatur. Hic sicarius educta sica protestat se quoque esse Christianum, sed heri sui mandatis non ausum repugnare, se coactum hoc patrare, petere se primari ab eo veniam; & quia Christi martyr cum Deo mox esset futurus, postulare ut huius sibi delicti ab ipso quoque Deo veniam exoraret. Annuit Michael, & excipiens iustum primo vulnere obtruncatur. Vix bene ruerat in terram sacrum caput, cum sicarius abiecta sica in genua prouolutus utraque manu caput venerabundus excipit, & capitum suo superimponit: tum prostratus martyris pedes osculatur, & precatorios sibi globulos decurtatosque crines pro spolio secuta effertur. Ita Christi Martyr raro exemplo primum veneratorem habuit eum quem habuerat mactatorem.

Sed ad Matthiam conuertantur breui Michælem reuisuri. Sicarij duo qui Matthiam erant in uasuri, egresso ex ædibus Michæle, magna dissimulatione quidlibet aliud agentes Matthiam salutant, & interim dum hospitibus herbæ illius quam sanctam vocant, fu-

*Michael ob-
truncatur.*

mum quod lapotes sepe faciunt, propinandum parat, inopinatam à tergo inuadunt, & altè singuli sicam in humeros adigentes solo affligunt, sacratissima Iesu ac Marie nomina inuocantem, quo factō sicarij se non nihil è conspectu subducunt. Ad tumulum accūtērē adolescentes duo, qui tum forte sacras vestes in interiorē facello, quibus eo die Sacerdos noster usus fuerat, complicabant; illi Matthiam spirantem adhuc & in proprio sanguine natantem reperiunt, nec aliud illi repetebant, nisi fortunatae Matthei Christi martyr occubis, hoc è sicarijs alter inaudijt, & regressus cum spirantem inuenisset obtruncat. atque ita fortunati fratres in morte ipsa non sunt separati, cum eos beata mors in æterna vita coniunxerit, quos eodem prope momen̄o extictos esse, proclue est ut credatur.

Prima nox martyribus fuit lucis æternæ diluculum, quæ vbi vulgauit inuitis tenebris suos toto vico splendores, tantos concursus euocauit, ut osculantium neophytorum, sacra sibi pignora rapientium, sanguine frontes crucis signo notantium, impetus nemo potuerit, ne dynastæ quidem satellites inhibere. Quo in genere tametsi multa commemorari iure possent, vnius admirabili ardore satis erit lectorem incitare. Annos natus septuaginta neophytus Ioachim martyrum fama excitus posuit suos pedes quasi ceruorum, & suæ senectutis oblitus iuuenili passu accurrit, Matthiam obtruncatum repeatit, quem Michaelem esse credebat, aduoluitur illius pedibus, osculatur, amplectitur, lacrymis suis repentem adhuc sanguinem diluit. Et ad sicarios etiam tum astantes conuersus complex exclamahat: truncate, laniate, paribus in pari causa tormentis conficite, unus sum ex iis qui vna cum Michaeli ac Matthei de fundendo religionis retinenda causa sanguine coniuraui. Vbi verò intellexit Michaelis truncum cadauer in cœmiterio iacere, ad illud etiam accurrit, & eadem repetens hoc etiam addidit nouo sanè charitatis exemplo. nam intinctam sanguine martyris glebulam deglutiens intra viscera recepit, eoque iam entheatus

tus sicarium, qui etiam aderat, adoritur, supplicat, vrget, aptat ceruicem, allegat nominis sui chirographum in eadem serie conscriptum; sed nihil impetrat, præter eam quæ talibus votis deesse non potest coronam, ab eo qui vota non secus quam facta remuneratur.

Martyrum victoriam non nemo ad eundem sacerdotem nostrum in tugurio suo nihil minus opinantem detulit, qui mox accurrit, detegi suas latebras posse negligens. Opportunus fuit illius aduentus ad neophytorum concursus auctoritate sua coercendos; eo itaque procurante, uterque in suum sarcophagum immissus in illo ipso cœmiterio, in quo Michael ceciderat, tantisper terræ mandatur, donec alta iam nocte submissi clam neophyti sacra pignora eximunt agro quem intra dies paucos excolendum esse constabat. ea deinde in proximum portum delata Nangasaquium mari vehuntur, vbi in omnium Diuorum æde Societatis afferuantur; quæ si non eo apparatu excepta sunt, quem eorum merita vel nostrorum vota postulabant, id studio factum est, ne honorem mortuis impensum Arimenis dynasta hortatore Safioie Nangasaquij praefecto in viuorum iniuria compensaret. Ea mors Arienses omnes velut iniecto in flamas oleo feruentius inflammatuuit, cum aduersarij animorum incendia sanguine, velut aqua restinguere cogitassen.

Verum coronidis loco prætermitti non debet infigne Luctæ matris visum, quæ hæc duo lumina Ecclesiæ Iaponensi pepererat. nam cum illa paucis ante mensibus ex ea ægritudine deæ cumberet ex qua occubuit, videro sibi visa est vigilans die media, nec vlla vi morbi delirans, elegantem puerulum gemmas duas admirabili splendore pretium suum ostentantes utræque manu gestantem, cumque illa sibi accedere videtur, euanuit. Altera die reuersus ramos duos flosculis pulcherimis ornatos præferebat; sed iterum vbi propior vide Martynij presagium. ri cœpit, disparuit. Tertia denique die rosas duas purpureas gestabat, quas cum puer rapere niteretur, puer vñ cum rosis oculos & gaudia iam proxima delufit. Hæc illa Michaeli

Michaeli moritura narrauit, ille matri silentio iudicato, vni è Societate nostra fratri suo reuelauit, à quo deinde, postquam euentus viso fidem fecerat, ea res cœpit euulgari, quæ virorum prudentium iudicio portento similis visa est, nec ad gloriam Martyrum reticenda, quos in horto concluso, nihil dubium, seruo sui sanguinis purpureo coronatos. Cum quibus prima hæc apud Arimenses procella defecit, desperante jam tyranno, quod in neophytis ardebat religionis incendium, edictorum aut pœnarum imbre posse restinguui. Vixit tamen in eius animo suppositus ignis cineri doloso, qui postea maiore impetu reuixit. Verum respirent nunc quidem tantisper Arimenses, donec huius procellæ vestigia secuti, reliquam per ceteros calamitatem persequamur.

NEOPHYTORVM IN REGNO FIGEN pietas & constantia.

C A P V T X X.

N regna finitima vnà cum hoc turbine delati Arimensi conterrimum regnum Fyen inuenimus, in quo non paucæ nostrorum sedes visuntur, in quibus maximè perfidiæ furor est bacchatus. Per singulos excurrentes quid fortiter egerint passi, fuerint neophyti videamus. Nangalaquium intra huius regni fines emporium Iaponiæ totius nobilissimum non tam sustinuit huius fulminis telum, quam vicinas ruinas exceptit. nam cum ex Arimensi agro nostri è vicinis regnis multi exulare iuberentur, plerique Nangalaquium vbi Christianæ religionis primaria sedes est & Iaponiæ, ut ita dicam, Roma, velut ad asylum accurrebant, & si suo exemplo neophytis firmitatem ostendebant, suorum tamen laborum partem vel commiseratione, vel subueniendi necessitate in ceteros refundebant, ac velut vicinarum cedum incendia inflammant nondum ardentes, & ruentium testorum fragore concutiunt, ita mihi Nangalaquo videtur in hoc religionis incendio euenisse, ut vicinorum vim ac ruinam experiretur, donec suo quoque tempore, ut postea videbitur, communis incendij fortunâ conflagraret. Ex hac igitur velut specula flamas mitigaturi religionis incensæ fauillas pietatis aquis temperemus, ybi restinguui posse desperatur.

Pieta-

Pietatis exercitationes Nangasquij placidè intrâ solitum alueum cucurrerunt: Sodalitia, nosocomia, concio frequens pro sa-
cristis ædibus, Sacramentorum usuratio, corporis afflictiones aliâ.
que huius generis, nullo non anno cantata, hæc enim solita omit-
tuntur, si quando insolentium facinorum narratio locum occupa-
uit. Omitti tamen non potest quod eo ipso tempore quo tota la-
ponia sœuitur in Christianos, è concurrentibus ad sua lucra com-
plurimis (omnes enim ciues Christum profitentur) trecentos quin-
quaginta supra mille anno 1612. duntaxat salutaribus aquis ablu-
tos. quid sperandum de vento prospero, quando in hoc alueo ita
feliciter aduerso nauigatur?

Eos interadscriptus est unus, qui licet apud suos nostrum ha-
beret sacerdotem, Commercio
cuinsidem
notatum de-
gnus. *huc* tamen accurrit ab eo imbuendus à quo pri-
ma Christianæ legis semina iam diu suscepisset. Aiebat enim se
olim ab illo sacerdote ad quem veniebat monitum, cum apud suos
degeret, vt imbui se sineret illa lege, quæ sola æternam homini salu-
tem promittit ac præstat, cui cætera omnia quæ bona vocamus
postponenda sunt, ei qui horum breuitatem expenderit. Hæc aie-
bat sibi verba nunquam excidisse, sed cum instar seminis diu latuif-
funt, eo tandem erupisse, vt statuerit eam sementem ab eo qui plan-
tauerat. baptismi aquis irrigandam. Tanti est nullam omittere fa-
ciendæ frugis occasionem, quæ si nihil alteri profuerit, ad nos reuertetur. Ergo Paulus in baptismo appellatus in patriam redit, quod
cum persecutionis imber delatus exilia mortesque deplueret, pri-
mus aliquot mensium tiro intrepidè omnia sustinuit, parùmque
ebfuit quin acceptam nuper innocentiae vestem proprio sanguine
tingeret: sed vita proscripto data si laureolam mutauit meritorum
tamen cumulo mortis in exilio tarditas fortasse nil ademit. Eius ex-
emplo è veteranis deinde multi tironis firmitatem imitati, ex eo-
dem prælio victores euaserunt.

Excursiones in alia loca ex hac nostrorum statione factæ plu-
rimum ad impendentem procellam fortiter sustinendam neophy-
tis virium addiderunt. Visitatus est officiose Satzumanus dyna-
stæ eo in portu Cangoxima qui Sanctum Franciscum Xauerium in Excursiones
ad varia lo-
ca.
Iaponiam appulsum excepit, ex itinere confirmati multi magno

Visitatoris solatio, qui neophytoſ reperit ſolitos apud neophytum feruentiorem dominicis ac festis diebus in facellum domesticum cogi, & ipſo tempore quo Miſſæ Sacrificium ſolenni ritu celebrari ſacris in ædibus moſ eſt, ipſi parata in ara cereos & odores incendunt, & oratione communi ſacrificij maiestatem, quæ poſſunt adumbrant, Christianorumque cœtuum ſanctitatem imitantur. Quod eo magis æstimari par eſt, quod eo in regno profani cultus vigett, eorumque ſacrificuli magna apud omnes opinione dominantur. Alia etiam excuſione in Insulas Goto nauigatum pari ſemper fructu, & maximè ſi vñquam opportunè; cum enim eo quoque procella irrūpififer, Insulareſ illi fortiter fanè ſe gefferant.

In Firandensiſ quoque portu venti vtiliter aduerſi, dum noſtroſ ſubinde nauiganteſ tenent, cum neophytorum vtilitate conſpirant. In eos Prætor cæterorum exemplo ideo fortaſſe non ſauijt, quod arbitraretur ſuis in terris Christiani nominis etiam memoriam perijſſe. Viuunt tamen antiquæ pietatis reliquiae, & in pietate perfidiāque à Neophytiſ ac tyranno non impari ardore certatur. In Mexiam ſolam certatum eſt, quæ nurus fuit Firandeniſ reguli; ſed mortuo marito huius dynastiæ hærede iam diu viduitatem Christianiſ moribus cohonestat, eftque illa Omurandonidy-nasta ſoror cuius annis prope ſingulis Iaponenſis Eccleſiæ annales meminerant. Illius non cum ſola perfidia ſed cum ipſa quoque natura certamen fuit in hunc modum. Cum enim illius filius dynastiæ nepos in grauem morbum incidiſſet, cuius pertinacia mediceæ artis quotquot adhibebantur præſidia eludebat, nec ab auro indueti ſacrificuli ritibus ſuis plus quam medici imò minus etiam effeciffent; nihil tamen fingere dubitarunt, pueri ægritudinem matris religioni attribuendam, à cuius defectio-ne filij ſalus & vita penderet: hoc enim religionis odio de-derunt, vt desperatam pueri valetudinem à ſe remouerent. Ergo dynaſta eiusdem religionis odio, & nepotis amore potentibus telis instigatus, Mexiam ſive Manciam toties alias victus de-nuo aggreditur, perfidiam honeſtiore titulo filij ſalute ma-trisque amore cohonestans. verum illa fortiter fanè ita reſpon-det: Meminiſſe poteras, ſocer, me olim cum filius tuus maritus meus

Nobilitate
ma-
trona cōfstan-
tia & pietas.

meus moreretur non absimili in pugna non cessisse. Nunc ergo tametsi constaret filij mei vitam & salutem à mea defectione pendere, quod olim marito negauit, absit ut filio concedam. Nunc autem cum illius salus à Numinis nutu pendeat, subiecit sperare se si per auum matri liceret filium præsidij sacerdotis profanis sacrificiorum ritibus profuturam. Grauatè quidem responsum tulit sacerdos, sed amor nepotis effecit ut matri quod horrebat maximè permetteret. Exclusis igitur profanis ritibus sacros omnes quos potuit adhiberi procurauit: ipsa verò summis precibus Dominum precabatur, vt honoris suo in huius euentus expectatione consuleret; quin filium ipsum clam monuit, infantem fuisse Christiano ritu expiatum, docuitque ratione sanctissima Iesu ac Mariæ nomina tacitus imploraret. Fecit puer, cui necessitas affectum, affectus verba cùm ex ore ita expulisset ut auus, qui nepotem Ethnicum credi volebat, inaudiret, vehementer ille excanduit. Verum cum paulo post desperationem nepotis salutem ad spem primum, ac deinde breui ad integrum sanitatem vidisset reuocatam, ita mansuetus est ut victrixi Mexiae, quæ sua gaudia domino magis quam sibi gratulabatur, vltro sponderit se illi sacram ædem erectum, in qua suo ritu familiæ incolumitatem potenti Deo suo pro arbitrio commendaret.

In vico Tone, sub umbra Marinæ, quæ est Omurandoni dynastæ soror, sacerdos unus è nostris degit solito labore ac fructu, quem promouet exemplo suo matrona nobilis: ac licet hunc tumultum non euaserit, exceptit illa tamen fratris se ad defensionem solicitantis nuncium ita obfirmatè ac seuerè, vt omissa spe victoriae certamen dynasta in posterum detrectarit, sed innouato tamen edicto Christianæ legis veteres angustias arctius coractarit, vetabat enim Christianam se palam profiteri, sacras imagines exponere, sacerdotem euocare aut apud se detinere, aliisque huiusmodi non pauca. Sed quoniam eum qui edictum euulgabat neophytum esse contigit, cursim & perfunditorie quedam edixit, pleraque reticuit. Vnde res ea plus metus habuit quam mali. Neophyti tamen se ad omnes impetus

*Quid apud
Omurenſes.*

sæpe jam repetitis auxilijs compararunt, & calcar illis fuit ad colendam religiosius, non ad opprimendam pietatem.

Neophyti mors insignis. Ex ijs quidam cùm nescio quo monente, diem sibi extremum imminere sensisset, cùm alias multa in fidei causa pertulisset, ac insultus omnes viator elusisset, demum ad sacerdotem nostrum Omurzaka venit, vbi degebat, viuusque ac valens ea fecit quæ à moribundis exiguntur, distributaque in egenos stipe, quam erat legatus ad suos rediit, & intra decem dies ægritudine corripitur ac eripitur. Ne autem ad eum sepeliendum sacrificuli (quod vbi possunt solent) etiam non accersiti concurrerent, insigni stratagemate illos delusit. Moneri quippe curat neophytes eo in oppido complures, vt ad sclopeti strepitum accurrerent, signum illud se curatum per suos dum expiraret. Expirat, signum datur, concurrunt neophyti, & priusquam de illius morte sacrificuli rescirent Christiano ritu sepelitur. Et morientis industria viuorum cupiditatem ita præuenit, vt ne mortuus quidem quicquam cum profanis ritibus sibi voluerit etiam per vim esse commune.

QVID IN CETERIS EIVSDEM REGNI locis in fidei causa contigerit.

C A P V T XXI.

Fundoyama gesse. **F**Vndogama nostrorum sedes, ea pars regni Figen; quæ Omurzaka terminis imminet, nec procul abest ab arce dynastæ, quem Terezaua Ximadono vocant. Hinc præter solitos domiciliorum nostrorum labores ac fructus, excurritur in finitimos agros Neophytorumque noualia. Ex arce Caratcu vocant, copiosiores fruges conuectæ, maximè vbi ab urbe regia discurrentis procellæ fragor intonuisse. Nam vbi auditum est, quid Surungæ mouisset Imperator, placuit non imitari solum sed etiam superare. Cùm enim ille quatuordecim duntaxat proscriptississet, huius dynastæ furor in omnes æqua & iliter fulminavit. Edictum enim, vt intra certum diem, qui Christum renueret eiurare, finibus cederet. Eminebat auctoritate ac diuitijs sed in primis pietate neophytus Leo, qui præterquam quod ceteris exemplo semper præiret, hoc maximè tempore

Pore præcurriere videbatur. In eius ædes, autem ad eum potius (nam Partem illarum optimam Deo dedicarat) ad fulminis fragorem auditis edictis concurrerunt, ibi omnes auctore Leone pro Christo coniurant, & in exilium abituri cum eius consilio & ope deducuntur; ipse autem tametsi non abnuente dynasta publicè Christum profitebatur, vix se continuit quin proscriptis le sponte comitem adderet; nec eum patriæ vel fortunatum amor tenuit, sed neathletas, ad certamen, si quod ingweret, remanentes deserenter nœve se ipsum maioris victoriarum spe fraudaret.

Nec ijs solum quos edicta ciecerant, sibi constituerat. Non defuit, qui sexcentos orizas fatus annuum censusum sponte dimitteret, ne Christianarum exercitationum libertate priuaretur. Hoc è disciplina lucti Vcondoni hauserat, dignus talis hero famulus, qui centuplum à communī domino promissi sumno reportaret. Alius tametsi à fide iam diu defecerait, nec iam pro Christiano haberetur, vxorem tamen vniuersamque familiam incredibili ardore concavim omnem defectionisque procuratores ita defendit, ut eos à certamine, desperatione victoriarum, revocaret. Verum insignior fuit pueri Ludouici constantia, qui anno superiore Leone hortatore ac patrino aquas exceperat salutares, nihil attendens quod parentes va terque ac propinquii omnes sectam Ieoxus profiterentur, quia scel diorem Iaponia nullam nouit. In hoc igitur tumultu vicinis tota *pueri con cum familia conspirans*, puerum vnum frustis subiipit expugnando *familia dum*: auctoritatem parentum neglectam in eo casu causabatur, quod inuitis ijs imo & inscijs à domestica religione defecisset: quibus cùm ille diuinam obijceret auctoritatem, post multassationes minas elicuit, non in se solum, sed etiam in parentes ac propinquos; quasi vero qui sibi non timebat, alijs timere iuberetur. Ne tamen furente multitudine alienum periculum euocaret, dilesio puerorum latuit, ut clam à notis aleretur. Ex absentia crevit etiam orum furo r arbitrantium, à parentibus puerum suo facili subduclum: quem cùm ad poenam frustra questrum exposcerent, remittente se sensim furore, parentes ipsi filij quem insequebantur, patrocinis suscipientes, ut vni puer, à quo nullum dijs patrijs periculum im mineret parceretur ægre tandem impetrarunt. *Leone Ludouicus è*

latebris suis exiliens; unus multorum victoriam religione quam publicè exercet, ostendat. Hic puer non inferiores fuerunt, quæ vxori dynastæ intra arcem famulantur. Post multa enim certamina plus etiam euicerunt quām sperabant, ut liceret certis diebus cœtus neophytorum adire, quod laponensis pudor huiusmodi fœminis etiam in alta pace vix permittit.

In eodem oppido Carateu quantum religio Christiana tot arietibus quassata sibi constituit, tantum profanus cultus in summa pace titubauit. Nam horrendi facinoris conuictus vnius obstitutionis patrocinio lapsum ruinamque suspendit. Sectarij eo in oppido Iodoxus, qui Amidam elata voce inclamant, ex pecularis instituti ratione vigent vel maximè (Iccoxus enim eundem minus fortasse surdum arbitrati silentio suo modestius interpellant) eam sectam multitudine suum dynastam, hic parentem secutus profitetur, habetque fanum nobile, metropolitæ sedem nostro more appellares. Huius parœcia mercator nescio quis, proprianean alieno delirio correptus incertum, correptus tamen affirmit, se ad certam diem ab Amida in cœlum euocari, id visum sacrificulo enunciat, cui filiolum in cœnobio educandum committit. Et quoniam huiusmodi commenta magnam stipem emungunt, à sacrificulis vt non procurentur, certè non facilè corriguntur. Eciam dicta dies aderat, qua volator delirus in cœlum euolaturus dicebatur. Concurserant ad spectandum innumeri; sed volator nescio quo negotio præpeditus post biduum se in omnium conspectu sublimem arbitrum promisit, sed ipsum biduum sine ipso auolauit. Sacrificulus igitur hominem in cœnobium euocauit, hac que aucupium armaturus, sed cum totum diem omnes elusisset, nocturnis horis nihil leuior quām diurnis non volabat, si non vtaquila, sed nec vt noctua. Longiorenam moram sectæ sua ludibrium non culit sacrificulus. Ergo quām potest occultissimè sibi fidos iuuenes euocat, & monitis quid fieret volatori tradit ad mare abducendum. Ibat ignarus volator, donec in aquas immersus exclamat se ascensum non descensum promisisse: sed frustra: madefactismouis Icarus plumis grauior despergitur, ut in Amide paradisum, qui volatu non portuerat: navigio veheretur: aguis igitur præfocatum cadauer in fanum clam reuechitur. Illud sacrificulus

sacrificulo-
rum impo-
sita.

culus cum suis sub conopœo collocatum podere vestitnt, epo-
mide caput humerōsque exornant, manus precatorijs, quibus vel
quoque solent, globulis onerant. Id monstrum pro foribus fa-
ni summo diluculo apparet. accurunt impostores, miracu-
lum inclamant, fingentes eum celerrimo volatu noctu ad Ami-
dam euolasse. Ergo ijs auctoribus multa in eius cultum collata
ad cœnobitarum loculos conuolarunt. Verū ea fraus diu late-
re non potuit. ipsum toparcham ferunt grauiter id tulisse, sed ne
sectæ suæ, quam dimittere non placebat, ignominiam inureret, fili-
uisse; exultantibus interim neophytis, sibique gratulantibus, quod
reiectis commentis veritatem sectati in cœlum viam æternāque
ibi vitam inueniissent.

Irafay vicus nostrorum habet domicilium in quo egregiè pro
Christo in hac rerum nouitate certatum est; quæ priusquam audi-
retur ab yrbe regia, suum cursum tenebat res Christiana, tametsi
dynasta, vel potius illius parens qui omnia moderatur, Christia-
nis sacrī infensus Idolorum cultum premodus ac falcit; cuius
animus sua sponte inclinatum grauiter in nos excitauit faciu-
sculus quidam celebris, Sanga metropoli regni Pigen ordinatus;
is enim cum ē Quanto regno ad ortum (vbi magna literarum
ac virtutis opinione summa omnia consecutos etiam Imperato-
ris Magister appellabatur) patriæ ac sudrum reuendorum desu-
derio Sangam venisset, exceptus est à dynasta prout excipi so-
lent ij, qui in adyta principum gratiosi penetrarunt, magnis mu-
neribus cohonestatus omnia remisit, protestatus nihil sibi grā-
tius omniumque munerum instar fore, si extēna Christianorum
sacra patrijs tantopere aduersantia suo regno exterminaret, quam
rem ab ipsa yrbe regia postquam redijsset literis acriter scriptis in
memoriam reuocauit. Hinc factum est ut sapientia natura prop-
pensus, hoc impulsu facile ad edicta Imperatoria, quæ paulò post
aduenerunt animum applicarit.

Ergo de proscribendâ religione interdicendisque illius sa-
cra dynasta consilium habiturus Vconem vocat Irafay domi-
num clientem suum, è cates sententia constitutum ut tantisper
dum quid Christianorum sacra ac Sacerdotibus Miaci factum
esset

Sacrificiū
hortat in
Christianos
inquirit.

esset audiretur, priori in statu cuncta relinquentur: interim tamen quod fecerat Imperator in eos inquireretur, qui annuos census à dynasta possiderent, à quibus exigeretur, ut aut deficerent, aut plecterentur. Et quoniam Isafay plures esse constabat, Vcon ad suos reuertitur in Christianos asseclas suos multa molitus.

*Insignis Tho-
ma nobilis
neophytus
constantia.*

Primus in quem, ceteris iam in seriem relatis, huius procellæ impetus incurrit Thomas dicebatur Vconi à secretis. Euocato enim ad se imperat ut ex Imperatoris dynastæ ac sua voluntate extemplo Christum ciuret. Ille intrepidus abnuit asseruitque se ne hoc faceret ad extrema omnia deuenturum. Pupugit Vconem deliberata famuli libertas; sed furorem continens dimittit, & post dies paucos, ex officio sumens innouandi certaminis occasionem, dynastæ illi diploma in Christianos exscribendum tradit, non minus sibi constitut Thomas, negauitque se officio suo in Christianos villa iure functurum. Vix se continuuit Vcon repulsam iterum passus, quin irruentibus iracundæ fluctibus obrutus à cœco furore in Thomæ pernicem abriperetur. Continuit se nihilominus etiam nunc & toparchiæ suæ moderatori dat in mandatis, ut serio Thomam sibi sumat expugnandum. Fecit ille non semel, exhaustis tamen frustra persuadendi locis, postremum telum ab ipsa natura sane potens mutuatur. Habebat Thomas anno sum. & ethnicum parentem, cui quod viueret ex Thomæ stipendio pendebatur. triplex in eo naturæ, legis ac luciratio pugnatura videbatur. Ergo eum monet, ut filio sibi que subueniar, illi vitæ discriminem, sibi fortunarum imminere. Verum hic aries confirmando Thomæ non frangendo valuit. Parens enim tametsi ethnicus defectionis tamen in filio exhorruit fœditatem. Respondit igitur filio satis ætatis esse, ut ex hoc naufragio sine auxilio parentis possit enatare. Ipsum porro filium compellans, cum à firmitate præterita collaudauit ad futuram est cohorteatus, iussisque nulla parentis habita ratione in eo quod honestum esse senserat, sibi constare. Exinde Thomas inexpectata cohortatione parentis firmior ad vltiora se extendit, eorum quæ retro erant cereamq; oblitus, arbitratus est enim primam heri repulsam ceterorum extemplo morte sibi laudam; sed ad extremum post variagerasamine proscriptione, quæ solet

Soler esse Iaponibus ipsa morte plerunque gravior; longiorem vi-
ctoriam inchoauit.

Alter qui secundos impetus retudit Iohannes vocabatur. is
ante menses non amplius duos elutus, breue tirocinium illustri vi-
ctoria nobilitauit. Lacesitus enim ita respondit, se nec inscio, nec
inuito dynasta Christi fidem amplexatum, ab ea nullis artibus pos-
se dimoueri, diuturni certaminis hic fuit exitus. Iubetur fortunis
cedere, domo recens extructa abire, commercio ciuium excludi.
Magno animo magnam iacturam tulit, ac solus in aua loca se-
dens in stramineo mapali de tyranno, de rebus nuper suis, de seipso
triumphat. Eandem victoriam multi consecuti dum lati mor-
tem expectant exularunt. Sed ne terum similitudo fastidium pa-
riat, vno alteroque contenti, quos peculiari cuncti ratio celebriores
redit, è Figen excedemus.

Paulus à propinquis diu lacesitus ut dynastæ imperio diu-
num posthaberet, muliebre certamen animo virili cum matre, vxo-
re, filiabusque suscepit, quarum vt est amor tenerior, ita vehemen-
tius in animos insilit, & acris peruadit. Lacrimis, eiulatu, omnij;
muliebri artificio certatum. sed frustra, licet omnia serio velut alijs
breui perituro suaderentur. Mater ultimum certamen cum filio
sanè efficax ingreditur, indicit sibi mortem inedia subeundam nisi
filius matri, à qua vitam accepit, vitam resipiscendo restituat. Iam
triduum sine cibo peregerat. Paulus tametsi, quod naturæ debe-
bat, parentis misereretur, sibi tamen semper similis Deum regabat,
vt quo modo nosset vtrique malo mederetur. Non fefellit spes
constantiam; Mater enim diuino procul dubio numine subito im-
mutata cum filio conspirat: ait, se oīm vno prælio septem filios
dynastæ obsequijs deuotos amississe, & ingratis sibi videri, si hunc
vnum supremo gerum omnium moderatori subtraheret. Mo-
rgeetur itaque pro suscepta lege constanter; se quoque in eandem
transire velle, quam ex visa firmitate colligeret ea suis sectatoribus
largiri quæ promittit. Hoc coelesti solatio recreatus è domestico
prælio ad nostrum sacerdotem victor accurrit, cum eo sua sibi Deo-
que beneficia gratulatur. Denique cum dynasta ex domesticorum
certaminum fortuna publicorum cunctum collegisset, certare dg-
Alterius con-
stantia mi-
rabilis.

stirit; sed atroci pœna damnatum domo fortunisque eiecit, ea legge ut publicè igni & aqua interdictus in ipsa vrbe inedia periret; ut omnibus vicis vagus longa morte ceteros à simili, vt aiebat contumacia deterreret. Is etsi multa pateretur, neophyti tamen occultis officijs contempto vitæ discrimine, extremæ illius necessitatibz subuenerunt.

*Martyrj de-
siderium in
puero sexen-
ni.*

Sed à viro digressi, Figenium Neophytorum victorias puerili facinore concludamus. Is cui solicitandos neophytes Vcon commiserat, nepotem habebat sexennem Vincentium nomine an omne? Is cum per eos dies Auum adisset, cum puerulo vocatus dixit, Christianos omnes in crucem agi propediem oportebit, vide ut cum ceteris ad eam mortem te compares. Cui Vincentius: Parentis vterque, inquit, sibi misericorde ac familiæ vniuersæ vestes ad eam mortem decenter subeundam compararunt; sed mora nobis molesta est, cùperem iam horam aduenisse. Infert avus, viginti cruces è metropoli huc mittuntur, tum puer exultans; nihil mihi lætitus dici potuit, spero vnam quoque minorem mihi comparatam. tantaque lætitiae signa edidit, ut stuporem ethnicis omnibus ingesserit, vim diuinam admiratis, quæ initia vitæ cum extremis coniungens, mortis desiderium ijs ingerit, qui vixdum bene vitam inchoarunt. Verum è regno Figen ipso procellæ turbine delati in proximum Chicuien regnum aduolemus.

PACATOR ALIOVANTO REI CHRI-
stiane statu in regno Chicuien.

CAPUT. XXII.

NOn raro vna eadēnque fulminantis Iouis manus leuius alibi præteruolat, quæ alibi omnia desolauit. Ita huic regno confitit ideo quod fauore dynastæ, quem parens in Christiana professione moriens filio legauerat, Christi nouale tegeretur. nec tamen nihil passa est Chicuiensis Ecclesia, licet plura formidarit. Cùm igitur in hoc quoque regnum Imperatoris edictum, quo auki-
ciquatuordecim proscripti exilio suo locum reperire veterantur,

etur, penetrasset; nihil dubitauie toparcha quin et heros suspenso nos-
tros ac nepphytos teneret. Ut ergo animi sui benevolentiam pub-
lica significatione testaretur, Patrem Gabrielq[ue] Matos sacerdotem
nostrum in arce sua sollempni epulo exceptit, nec obscurè significa-
uit, se nostram ædem Parentis sui sepulchrum ac nostros eius ma-
gistros intra sui regni fines, in hiisq[ue] etiam Imperatore, conseruat-
rum; ne tamen accusationi ansam dedisse videretur, in aulicis
suis inquiri voluit in hunc modum. Edicit ut domestici omnes
sui à Christo ad Deos patrios deficiant, ita Imperatori, ita sibi pla-
cere, aliquot ex honorarijs clientibus tametsi tirones veteranos
superarunt, illi enim omni molimine oppugnati à prefectis *Qualiter se*
suis non potuerunt expugnari; quos tamen ideo toparcha, qui geserit Chri-
cusensis dy-
nasta.
Toparcha verò cum arbitraretur plures
occulta professione cum ceteris conspirare, ne cuius maleuolen-
tia apud Imperatorem neglegti edicti deforretus, reliquorum nomi-
na sibi tradi procurauit.

Misit igitur ad dictum Sacerdotem nostrum quatuor è tota
nobilitate primores, quorum primus totius regni moderatorem
agebat: per eos hæc renunciari iubet. In hac rerum nouitate mul-
tos ex aula sibi auctores esse vt multorum exemplo euertat ædem
nostrōsque dimittat, ac deinde tota ditione sua Christi sacris in-
terdicat: se tamen parentis sui memoria sacram ædem conserua-
re, quam erexit ille sibique ad sepulturam quietemque delegit;
externorum etiam se misereri, quos ab extremis finibus orbis ter-
rarum in Iaponiam venisse constabat, nulla spe lucrōue permo-
bos, quam vt mortalibus Dei sui cultum euulgarent, quam le-
gem parentis sui auctoritate confirmatam non erat obsequen-
tis filij euertere: velle se igitur vt omnibus qui domesticis suis
obsequijs minimè occupantur impune ac libere liceat legem
illam retinere ac suscipere. Eos autem excipere se non tam
sua quam Imperatoris voluntate, ne quid neglecta edictorum
imperia sibi mali ab æmulis accerserent. Et quoniam ex iis

quatuordecim sibi iam p̄bſequerentur, nec dubitaret longe plures. eodem studio teneri, velle se ab ipso facerdote nostro nominari sibi tradi ceterorum, ne à pluribus quam necesse sit edictivoluntas oxidatur, hac ratione paucorum solicitatione omnium quietem procurari.

Ad hæc nostra ita respondit: Non sat is estimari posse insignem dynastæ beneficentiam, sub cuius umbra decennium & amplius ea sedes tot aliorum regnum præcellas in columnis evanescere: nomina tamen à se tradi sine graui scelere legisque suæ proditione non posse, nec d̄portere eum qui per tot maria labores & pericula, legem suam euulgaturus aduenisset, sibi ipsi pugnantem eos prodere ad defensionem solicitandos, quos ad Christi fidem amplexandam provocauit. De alijs fieri posse, ut seriem texent ex vniuerso numero aliquis imprudenter excidat, quis deinde fuerit deprehensus, minus fideliter egisse credi possit. Et cum non nihil cum dynastæ legatis certaturum esset in hunc modum, aliud nihil reulerunt. Res erae periculi plena, cum dynastæ sibi nolint à quoquam repugnari. Ergo ubi renunciassent, cum nouis mandatis exemplo domum remittuntur, Velle se neophytorum nomina sibi tradi, tametsi hoc lege nostra nefas esse constaret. Ipsi autem primores multa de suo addentes, ceterorum quietem, dynastæ facilitatem, quem constabat minime saeuiturum, imminentem eius iram antiqua beneficia, aliaque multa commemorabant. quibus cum modestè satisfactum esset, habitæque pro humanitate gratia, nihil tamen in priore responso habere se dixit innouandum. Quid expectas? creuerat ex repulsa discrimen, nihilominus ille in cuius manus sunt regum corda, illius animum emolluit, remisit enim unum è quatuor qui renunciaret sibi perpensis Patris rationibus abunde satisfactum, tranquillo animo deinceps antiquum retineret. Quo responso nostri hostes q̄s iam mussitabant siluerunt, & neophyti gratijs Deo actis planè conquiererunt.

Hoc ipso tempore cum dubio in statu res Christiana nutare videretur, ipsius dynastæ consobrinam vniuersa familia stirpulacris addicta, mater, fratres, maritus, sacer & ceteri propinquai distributis inter se insultibus aggrediuntur: sed omnes retudit impecus, clypeo.

elypeo fidei præmunita. Fratres repulsam passi dolis armantur, tres è prima nobilitate sollicitant, qui se à dynasta missos mentiantur, arbitri non ausuram expresso dynastæ imperio repugnare. Verùm cum illa fraudem præsensisset, sua prudentia præuenit. Misit ad eos, qui venturi dicebantur, nuncium quo se quid cuderetur rescisse significat, valde sibi molestum fore, si secum fraudibus agatur, eaque regni primores in se parum cordatè suscipiant. quo nuncio sopita res est, ipsaque nemine interpellante antiquam retinet pietatem...

*Dynastæ consobrina & se
gesserit:*

Ex ijs porro qui defecerant, unus cum maxime resipiscere voluisse, moriens sacramenti pœnitentiaz beneficium: consequi non potuit tametsi sperandum sit, eum virtutis pœnitentiaz beneficio cum Deo in gratiam rediisse, cuius signa magna doloris significatio ne præ se tulit. Grauius plecti visus est; vici cuiusdam præfectus, *Apostata pro
negotio ex sola animi malevolentia suscepereat. Qui enim ca
sum alijs procurabat, ipse ex equo ruens pede intra sublicem peda
neum; quem stampedem vocant, impedito raptatus interiit.*

Arrangui alia est eiusdem regni nostrorum sedes in cuius finibus cum præfecti propria auctoritate edixissent, ut neophyti omnes proposita crucis pœna deficerent, omnes prope sibi constiterunt. Magna fuit ad mortem pro Christo subeundam, sed solita comparsatio. Verum in solo malorum metu malum fuit, breui enim dynastæ edictis constituit cum solis ijs agi, qui domesticis illius obsequijs occupantur. Ibidem incidit res planè admirabilis. nam in incensa neophyti cuiusdam domus fauilla reperta est sacra cerei agni effigies, ambusta theca & funiculo quo gestabatur ita integræ, ut non solum non sit ab igne liquefacta, sed nec ipsum candorem amiserit. Prodigio etiam simile fuit, quod in exhumati pueri se pulchro repertum scribunt. Nam eius sarcophagum, in quo lapponi more corpora condiderent, floribus quibusdam purpuram colore æmulantibus coopertum ab exhumatoribus reperiri lego: quin ipsum cadauer intra sarcophagum ramus florum candidi coloris ita texerat, ut studio ad ornatum dispositus videretur. Ea res à neophytis pro miraculo habita, ipsique flores abijs ad memoriam venerationemque collecti.

REGNA CHICUNGO, BVIEN, BVNGO,
quid hoc rerum statu peper-
rerint.

C A P V T XXIII.

Neophyti qui Chicungo regnum incolunt in hoc rei Christianæ tumultu multa fecerunt, pauca præ ceteris pertulerunt. Cum enim à Gubernatoribus edito publico Christianis sacris proposita mortis pœna omnibus esset interdictum, viri, foeminae, pueri ac puellæ de prodigendis fortunis, patria, vita, sanctè coniurarunt, inter quos plerique primorum domestici hoc addiderunt, vt si ex eorum numero aliquis ea de causa publicè plecteretur, communi se in medium prodeundi & publicè eandem fidem protestandi eandemque mortem expetendi, sacramento adstringerent. Nec defuere mercatores, qui solitas ad sua lucra excursiones, ne martyrij iacturam facerent, hoc tempore omiserunt. Alij cum ex Ethnico quodam optimate inaudissent inter colloquendum, ideo regni moderatores ab ijs lacescendis abstinerent, quod arbitrarentur omnes iam à Christo defecisse; ad eos longe positos se contulerunt hac vna ex causa, vt se in sua fide constantes, nunquam defecisse aut defecturos esse profiterentur. E quibus vñus fuit, qui cum ab ijs serio vrgeretur vt Imperatorijs editiis cederet, ita respondit: nihil miror eos, qui certam in Christiana religione salutem reperiri ignorant, hæc nobis suadere; quod non facerent, si quæ nos asssecuti sumus, assequi laborarent. Hinc ad concertationem de laponicis sectis venitur, in qua cum neophytus ille victor silentio victos damnasset, ad iocum omnia reiecerunt, globulos illi ex sacrificiorum ritu precatorio per vim ingerentes, quos ille serio reiecit & iocum ioco rependens, assuestrauit illos ne manu quidē gestari posse, quod nimium vrerent, alludens ad æternum ignem, quo Idolorum cultus castigatur. Eum deinde iniurijs affectum gubernatores à se reiecerunt, professi cum ijs qui mortalia omnia mortemque ipsam spernunt, frustra eertari. Alij autem à gubernatoribus de sua religione interrogati, rogatique constantiaz suæ chirographum alacres obtulerunt

pro

pro eo spem martyrij reportantes. Alij cum hoc tempore simul Christo sua nomina in Baptismo deditissent; commilitonem trans fugam ita exhorruerunt, vt nec alloqui aut salutare posthac voluerint: ille verò defectionis suæ ignominiam non ferens, restitutis quæ acceperat sacræ militiæ armis, rosario videlicet ac imaginibus, in morbum incidit primum, deinde sponte suscepto exilio conatus est perfidia suæ dedecus sepelire, eaque res valuisse dicitur ad multos qui nutabant in officio continendos. Sed tandem hoc quidem anno omnia conquieuerunt, nostrisque domicilio sub Yangua velut statione Christi castra tutati sunt.

Buiensis regni turbæ cùm anno superiore communem Iaponensis Ecclesie tumultum cœctis nostris præuenissent, hoc anno quietiores, nihil in Neophytorum furoris pepererunt. Et licet à nostris visitari non potuerint, procuratum est tamen ut officia salutationis inter Episcopum ac dynastam per sacerdotem Episcopi ministrum in neophytorum utilitatem cederent & nostrorum absentiam curámque supplerent.

Bungensia non æque pacatè fidera colluxerunt, eò pars aliqua fragoris calamitatisque deuenit. Eo in regno tria sunt nostrorum domicilia. Tacatá, Nótcu, Xinga: in postremo toparcha nihil mouit, in alijs duobus Vſu qui Prætor pristinam benevolentiam Imperatoris metu vehementius quam sperabatur immutauit. Nam cum edicta imperatoria in solam nobilitatem ac dynastarum familiæres fœuissent, ipse prope sine exemplo promiscuum vulgus, ac ipsos quibus semper parcebatur, colonoſ diuexauit. In eam rem quatuordecim perfidie ministros ac impietatis incentores tota sua præfectura sparsos nominavit. ijs præconibus edixit ut omnes in quatuor maximè capita coniurarent. Primum quod ex proscriptis ab Imperatore quatuordecim Christi pugilibus neminem essent hospitio excepturi, aut villa re adiuturi. Alterum ut Christum eiuerant, & è patrijs sectis quam maximè vellent eligerent, cámque nominarent, ut & sacrificulum in cuius parœciā erant transituri. Tertium ut omnia Christianæ religionis arma tradere cogerentur, imagines, rosaria, cereas icones agni lustralis, & alia huiusmodi. Quartum ut ab ædis nostræ ingressu posthac abstinerent.

*Edictum in
Christianos,*

Hæc

Hæc illi edixerunt. Neophyti porro sibi minimè defuerunt, nam in vnum conglobati ad impetum sustinendum vires animosæ que strinxerunt. Sacramentorum usurpatio, solemnis pro fide retinenda obeundaque morte coniuratio, ac saepius alibi repetitæ comparationes ita exarserant, ut huius procellæ ventus optari potuerit, quo multorum ardorem intratapiditatis fauillam sopitum excitaret. Nihil per eos dies agebatur, quam quæ cuncte mortis metus vñâ cum fidei amore collectans suggerebat, multorum annorum peccata expiata exhaustæque sentinebantur, diæs noctesque domi mulieres, quas in proprio sanguine cruci affixi lauarent, sibi, maritis, filiolis ipsis vestes consuebant, nullus nisi de martyrio domi foris que sermo, commercia, agricultura, solitæ mortalium occupations ab immortalitatem sperantibus negligebantur.

Hæc omnia perfidiæ solicitatores in rabiem desperationemque agebant, qui ne nihil obtinuisse dicerentur adhibitis ethnicis neophytorum propinquis chirographorum fidem perfidè mentionebantur: sed hoc ipsum vbi constituit in fraudis auctores redundauit, vulgo enim ad eos concurrebat, facta illorum manus repudiabatur, chirographum verum minimè postulantibus obtrudebatur. Quid agerent perfidiæ ministri? vocantur à toparcha gestorum rationem exacturo, quine culparentur aut negligentius peracti munieris aut nullius industriae, inter se conspirant omnes, ut in nostros huius pertinaciae culpam conijcerent. Multa criminabantur, nostris auctoribus omnia turbari, edicta publica contemni, ad eam rem cœtus cogi, cohestationes haberi, sacramentum exigi, aliaque sexcenta. Nostrorum absentiâ pudorem neophytis deficientibus detergendum, præsentia non ferendam illis ignominiam videri.

His toparcham facile incenderunt impetraruntque ut exemplo nostri suis sedibus Tacata Norcuque peillerentur, & finibus eius eti Nangasquium mitterentur, ædes suas sacras ac profanas more Iaponensi instratas fisco relinquenter, nullaque mora illis concessa exemplo mandatis suis parere cogerentur. Nec mora, nostri sedibus suis crudeliter eius eti statuerunt tamen oves suas nullo pacto deferere, sed neophytorum opera in rustica se colonorum mapalia nocture receperunt, tametsi qui Tacatae residuebat, Pater Petrus Paulus

*Neophyto-
rum ferox.*

*De nostris
eçiendis a-
guntur.*

*Ejciuntur
nostris ac de-
onderen-
canuntur.*

Ius Sacerdos noster tum grauiter agrotare; quod vbi toparcha audiuit sedato iam primo furoris impetu mollior, conquisitum in suas ædes iubet reuocari, & valetudini curandæ quantum temporis satis esset otiosè concessit; & ad eum iuuandum socio qui è Notcū pellebatur commorandi facultatem concessit. Itaque et tum hunc annum nostri suas ædes de more tenuerunt. Cum neophytis quoque moderatius aëtum quam prius certamina portendeant. In causa duo exularunt, alij duo in vincula coniecti breui libertatem seceperunt, vnu manere quod gerebat publicum priuatus est.

Admirabile videri potest, inter eos metus ad quingentos adul-
tos potuisse Christo aggregari, inter quos prodigo similis est ener-
gumeni liberatio. Is in eum furorem agebatur, ut contineri vix
posset, ipsi sædibus ignem non raro admouebat, aliisque in heri per-
niciem multa molebatur, à quo ad nos tro adductus ita pacate de
Christi doctrina perorantem audiebat, ut notos in admirationem
raperet. elutus denique planè liberatur.

Alius quoque intra Bungense regnum Toparcha Funay agri
neophytes clientes suos exagitauit, idem feritor fuit, eadem com-
paratio. Nonnulli vincula experti mortem expetabant, alij mul-
torum pugnas, molestias, fraudes, constanter pertulerunt, sed ali-
quot pro scriptio[n]is nostræ instituto feligamus. Ethnicus mari-
tus vxorem ad magistratus derulit Christianam, ac scripto recepit
effecturum se ve Christum abdicaret. Audijt hoc virago Christia-
na, magistratus adit, fidem proficitur suam, mariti perfidiam repro-
hendit. Eius impudentiam cum magistratus impotentius incre-
parent, ita respondit; duo rosaria, ut videtis, gesto (illo enim orna-
tu comparuerat) alterum è collo, alterum è manibus: neutrum se
daturam professa est, quin prius raptore illi collum aut ambas ma-
nus amputarent; quod si placeret exequi, nihil esse quod aliud tem-
pus locumque deligerent. Quo responso victricem stupefacti
magistratus dimiserunt.

Sexennis puella cum occupatam in vestibus ad crucem con-
fluendis parentem suam obseruasset, rogauit ut sibi quoque vestem phytorum
conciinnaret. Conciinnauit, tibi & fratri tuo minori. Responso prælia-
lata ad fratrem suum natu malorem excurrit, Tibi vni vestis non

paratur, quæ si nobis in cruce actis superstes futuruses, etiam atque etiam caue, ne à Christo deficias. *Quis non hæc gratiæ prodigia in sexu & ætate bis fragili admiretur?*

*Insigne colo-
niæ facinus.* Certamen grauius fuit & victoria nobilior coloni cum hero suo. Is cum ex agro venisset ad obsequia, quæ debent certis temporibus, exsoluenda, interrogatus est clare ac dilucidè an Christi fidem eiurasset, & ad seetas patrias se receperisset. Hoc ait nec feci, nec facturus sum, cetera in obsequium tuum omnia non detrecto. Excanduit herus, nec libertatem ferens Christianam, facies, inquit, nunc aut morieris; & ferrum educit; ille in genua ruens ictum expectat. Eiura inquit: Neophytus verò: non eiuro nec moriens. Herus auerso mucrone obtuso ictu collum ferit. Et iterum, eiura, inquit, aut morere, non eiuro inquam. Ictum repetit innoxius, & id magno conatu ac furore cum ter iterasset, toties ille sibi constitut, nec visa morte expalluit. Ad clamorem accurrit vxor, & maritum furenti hero eripit, querentem, sibi martyrium potius quam se martyrio defuisse. Quod ut continuo dolet, ita facinus egregium & præclaram Christianæ fidei professionem neophyti passim illigantur.

NEOPHYTORVM IN REGNO FINGO PRO *Christi fide certamina.*

C A P V T . XXIV.

Fingensi regno adiacent Insulæ minores aliquot, in quibus Xiqui, & Conzura nostros habent sacerdotes singulos cum alijs rei Christianæ administris in singula domicilia distributos. Parent ille Terramanæ toparchæ, à quo non exiguis in hac rerum nouitate metus fuit, nam cum benevolos hæc tempora dynastas immutassent, quid à malevolis benevolentia poterat expectari? constabat eum quo tempore has Insulas ex Imperatoris munificentia sibi adiunxerat nostros eiecturum, nisi colonos suis pastoribus destitutos ereditisset migraturos, & agrorum culturam dimissuros Insulisque solitudinem inuesturos; rebus autem iam aliquot annorum dominio confirmatis, videri poterat minus formidaturus. Et sane con-

constat eum, cum hoc ipso tempore ē Cāractū arcē sua primaria in Insulas nauigasset, hæc animi sui consilia exportasse, quæ cum inter nauigandum suis aperuisset, non defuerē ex domesticis complures qui efficacissimis rationibus ab ipsius toparchæ commodis petitis hanc illi mentem expulerint.

Cùm igitur exscendisset animum suum minimè occultauit. *Pericula imminentia res Christiana eximuntur.* nam cum in Xiqui noster Sacerdos P. Garcesius ad eum officiosus visitator ex more aduenisset, hæc ipse illi significauit: Non ignorabis ea quæ Surungæ contigerunt; his adductus nullo modo mihi videbatur ædem publicè sacram in terris meis posse retineri. Verum ex aulicis meis non pauci multis rationibus à me ne id facerem euicerunt. Manere igitur licebit, & antiquum retinere; sed ita fiat moderatè ne in consulta rei Christianæ tractatione ad omnia euentu compellamur: & maximè caueté, ne quæm ignotum excipientes è proscriptis Imperatoris aulicis contra eius edicta suscipiant etiam imprudentes, vnde mihi ipsi, nec tantum vobis ingens malum obueniret. Hoc inopinato nuncio recreati nostri, neophytiq; Deo sua beneficia grātulantes ita se intra prudentiæ limites continuerunt, ut tamen officij sui finibus clauderentur.

De quibus multa, si omnia dici possent. Vnius à simulachris ad Christi sacra conuersio aliquid habere videtur non omittendum. Ethnicus potens qui toparchæ censibus præerat, vir ferox & impotens foeminam Christi sacrī initiatam neophyto marito rapuerat, & aliquot annos ea ut pellice abutebatur. Illa tametsi remissior fuerat ad pudicitiæ coniugalis iura retinenda, fidei tamen suæ tenax ferocèm animum ad Christi suave iugum sensim manœuefaciebat. Superuenit ad eum edomandum ægritudo, cuius desperatione in spem salutis adductus nostrum euocat, instruitur, remissaque pellice baptizatur, nec ita multò post cum ad extrema venisset suauissimè cum Christo colloquens, ac vitæ finem postulans, ne malitia mutaret intellectum, intermortuis semper vocib; sanctissima Iesu ac Mariæ nomina pronuncians, vitamin choasse sperari potest, quando mori cœpit.

Ad eius funebrem pompa Christiano apparatu instituendam, cùm iam omnia comparata essent, & multi mortales ad quatuor

& amplius millia concurrissent, cum iam alumai nostri cantum inchoassent, ecce tibi sacrificuli aliquot, ut corui ad cadaver prædæodore aduocati, tumulu circumfistunt, & consuetas deprecationes obmurmurant, alumni nostri numero concentuque superiores obtusa murmura silentij damnant, & spectaturi remanent qui aduerterant cantaturs. Expleta funebri comprecatione, ab uno è nostris alumnis de altera vita ita peroratum, ut ethnicorum somniorum vanitatem & nostrorum scitorum veritatem omnibus probaret, non sine sacrificiorum qui semper adfuerant rubore, & auditentium fructu & applausu. Sed grauiora intra Fingensis regni viscera neophytorum certamina contemplemur.

Diuisum inter se Fingense regnum tenebant Canzuye & Augustinus ille Ecclesiæ Iaponensis magnus defensor. Dynastiam hic suam magna ex parte Christiana fide collustrarat. Sedeo extincto pristina tenebra sub Canzui tyranno non ita occuparunt, quin multis in locis velut terra Gessen Ægyptiam noctem euaserint, quin potius illorum locorum non tirones sed veterani milites ab annis amplius quindecim Christianis prælijs exercitati hac rerum nouitate nihil territi ceteris fortitudinis exemplo præluxerunt. Nam tametsi tyrannus aliquor martyrum coronator vel inuitus, in æquali morte perierit, & filium reliquerit prouinciaz sed nondum per æratem conditionis hæredem; illius tamen moderatores munieris sui esse duxerunt, id facere quod mortuus fecisset parens, aut si per æratem literet filius facturus crederetur. Ergo nouis edictis Christianam legem insectati in ijs etiam exequendis noua immitate, sed citra sanguinem semper & atrocius ideo fortasse sequierunt. Longum esset omnia commemorare quæ in libro vitæ conscripta asservantur; sed tamen singula loca percurrentes è singulis aliquid apumi more delibemus.

Cumamoto regnicaput, & primaria dynastæ sedes est, ab ea quoque inchoemus. In ea viuebat Romanus, vir nobilis, in quem prima huius certaminis pila diriguntur, dies supra quadraginta Romanus prælio victor, hoc vno responso omnia eludebat: Viuens ac moriens ero Christianus. Quo tempore filium Petrum aggressi hoc responsum acceperunt: nihil æque me angebat cum exagitari paren-

Fingensium
rerum statu-

parentem videbam, quām ne fortē tot machinis cederet, quod ne
feret continuis precibus à Deo postulabam: non est igitur quod
speretis id à me imperrandum quod in alio exhorrebam. Natū de-
nique minorem acerrimo præter multa telo inuadunt, Parentis
fratrisque dignitatem ac censum illi offerunt, si sapientior illis vi-
deri voluerit. æque sibi omnes inter tot tamque diuturnas con-
certationes constiterunt; quarum finis fuit solita proscriptio, qua
cum cætera omnia rapuisse vnicam illis vestem reliquit frigidum
solarium nuditatis, cum qua vna sub Christo paupere diuites Nan-
gasquium deuenerunt. Nec hi soli, sed non ita multò pōst in simi-
lī certamine non inferiorem victoriam nobiles aliquot alij & nego-
tiatores consequuntur.

Sed admirabilis mihi videtur fuisse Pauli quoque nobilis neo-
phyti ex ordine militari constantia, qui responsum suorum seue-
ritate martyrij palmam extorquere velle videbatur. Hunc ad de-
fectionem solicitandum regni moderatores duci suo sub cuius ve-
xillo militabat viro ethnico commendarunt. Is pro auctoritate
iubet ut Christum eiuret, quod ita iuberet Imperator; iubeat, in-
quit, Paulus, Fingensis dynasta, iubeat Imperator non sum imperata-
facturus. Si facere nolis, inquit dux malevolè benevolus, Ego pro-
techiographum scribam, & moderatoribus dabo. Non patitur,
ait Paulus Christi sincera lex istas fraudes: si feceris, ego tale chiro-
graphum apud ipsos Gubernatores eiurabo. Stomachatus præfe-
ctus in minas ruit; verùm ac si silicem silice concuteret in milite
diuinus ignis exarsit. Non si me in auios saltus eieceris, non si len-
to igne viuentem torrueris, non si lignea serra medium diffideris,
non si in frusta discerpseris, non si quo alio pœnæ genere excrucia-
ris, aliud impetrabis. Cùm hæc totidem verbis edixisset; addidit a-
nimo magis ac magis effervescente: vtinam iniecta in collum re-
ste per omnia laponiæ regna raptarer inclamante præcone, ideò ra-
ptari quod Imperatori Christum eiurare mandanti non obedirem.
Obstupuit ethnicus satis dubius an enthei furores illi parum san-
mentis deliria essent; sed quem in ceteris sapere videbat, in hoc v-
no quis credat delirare? iudicauit aliquid esse in eâ lege plusquam
humanum, cuius intuitu mortales se supra naturæ conditionem
eueherent.

Adhibitis sunt ad eundem expugnandum commilitones; certatum est à gubernatoribus spe ac promissis, quæ nobiles animos, quos acuunt minæ, non raro solent obtundere. Vrgebatur ut annuam defectionem admirteret suo postea victurus arbitratus: æquæ omnia reiecit, & unum præ reliquis quæ differebantur postulabat, vti secum breuitate certaminis labori parceretur, sibi moram morte grauiorem. Sed quod maximè cupiebat impetrare vel potius extorquens non potuit, vita illi ad pœnam conseruata; nouo enim proscriptionis genere in nudam omni apparatu domum relegatur, ibique adhibitis custodibus ad dies nouendecim afferuatur, fame ut arbitrabantur lentissimo, & quod inde fit atrocissimo mortis genere periturus. Verum miseratio amicorum custodes aut fecellit, aut corrupit. Clam refectus superstes erat immo vegetus, quare hoc quoque martyrij genere desperato ejicitur. Nec absimili certaminum eventu Michael nobilis adolescens vicit, cuius vxor Agatha mariti consilijs tentata ut ad suos se reciperet, maritum deserere noluit, tametsi nuditatem illi publicam neophytis viris ac mulieribus intentatam obijceret. Dicebat enim se ex quo Christo animum & corpus holocausti sacrificio deuouisset, se illius causa nullam pœnam, ignominiam nullam detrectare, quæ in ipsis gloriam cedere posse crederetur. Eadem deniq; bonorum proscriptione exuti intra proprias çdes recluduntur, custodiuntur, ac deinde exterminantur.

Quo tempore hæc aliisque in vrbe Cumamoto miscebantur, in alia arce cui Vto nomen est, quæ Augustini sedes fuerat, Neophyti quoque vrgebantur, nec ijs ferendis lassabantur, quibus nos auctribendis aut legendis fatigamur. Bartholomæus ex ordine militari nobilis, sub cuius cura toparchæ census numerabantur, iussus Imperatori parere respondit se legem illam cuiuscuius foret antiquare: qui hæc Gubernatorum nomine renunciabat indignatus ait, atqui scias iam magistratibus certum esse Christianos contumaces intra culeum sine ueste consutos toto regno arundinibus vapulaturos: atqui plura sunt ait Bartholomæus, quæ ego Christi causa mihi propono toleranda. Apage, inquit ille, deliras, in filio tuo Dario plus humanitatis inueniam. Atqui Darius inquit, si parens vterque me præsente defecerit, ego mihi Deo iuuante constabo; nec est quod

Nobile ale-
rius familia
certamen.

quod vltra suadendo fatigeris, nobis aut Christianè vivendum aut Christianè moriendum. Non ita multò post Darius annos iam natus tres supra viginti, cum cohortis suæ ducem viseret, in multorum præsentia denuo lacescit in hunc modum. Ex commilitonibus nescio quis Christianis prælectionibus imbutus in sua cœcitate remanserat; is gloriari solebat rerum nostrarum peritia, vnde petitis argumentis ita concludebat: Christiani martyrium appetunt, certam ut credunt ad salutem viam: ijdem fatentur à religione transfugas posse in gratiam recipi: quin igitur ut prius ex religione tua præscripto appetis, ita posterius tuis commodis nobis gratificaturus arripis? Procul adhuc abes à regno Dei, ait Darius, prius ut licitum appeto, posterius ut illicitum execror, quod ego nec vera causa, nec vllijs alterius sum admitturus.

Cum Patris filijque desperata defectio videretur, ad uxorem Bartholomæi, Darij matrem commilitonum coniuges amandanatur: ab ijs armis muliebribus impigrè certatum, sed & impigrè repugnatum. Ad conuictia venitur, serpentinum illi cor esse quod mariti filijque pernicie lætetur: dignam esse in quam ignominia omnis à magistratibus intentata laxetur. Et una; extincto, inquit, marito ac filio mulioni traderis seruitura: at illa: non horreo seruitutem, illius moram queror. Vtinam in hac ipfa arce in omnium conspectu seruirem, lignari palam ad obsequia culinæ nil puderet. Denique post varia prælia, domestica proscriptione conclusi viginti dies totos, sed ne adhibitis quidē custodibus inclusa cū illis principio fames ita teneri potuit, quin illatis ad eam excludendam necessarijs quotidie pelleretur. Eiecti tandem toto regno aliò se cum sua victoria receperunt.

Nullus erit finis si huius generis omnia persequar, nam non in solos militaris ordinis optimates certatum, quibus educatio fortasse plus animi, exercitatio minus terroris adferebat: negotiatorum quibus vtile plus quam honestum placet, coloni quibus natura parvus assueta vix ad res magnas aspirat, fœminæ quarum anima mollior, pueri ac puellæ quarum sensus tenerior, senes quos ætas vegeta defecrat, iuuenes quos amor vita à morte deterreret, omnis ætas, se-
zus, conditio, gratiæ diuinæ fauore naturæ vitia superabant. In ijs

Hier-

*Nos ab simis
lis alterius
familia pa-
gna.*

Hieronymus quidam negotiator, cùm à iudice iuberetur Christum eiurare, nec faceret, iussus est hanc suam voluntatem scripto tradere, quod ipso momento fecit in hanc sententiam: Tametsi alijs in omnibus gubernatoribus regni obtemperare, in deserendo tamen Christo, in cuius vnius legi salutem suam mortales consequuntur, nec possum nec debo quod ita me sentire propriæ manus auctoritate confirmo. Proximum huic illi cum propinquis certamen fuit nocturnum ac diurnum, omnibus in eum artibus sed maxime minis certabatur. Ad quas vnum erat in hac verba responsum: Pœnarum incrementalætiaz mihi cumulum facient ampliorem. Minas conuicia exceperunt, feram vocant, barbarum inclamat, emotæ mentis arguant. Ipse vero tanquam surdus non audiens, & si- cut mutus non aperiens os suum. Coniugem tamen minaz, conui- claque terrebant ac pungebant: quod cum inuitus Christi pugil aduertisser: quid agis vxor, inquit, non aduertis has à Dœmone ani- mi perturbationes immitti? nunc est probanda si locum virtus ha- bet. His dictis eosdem quos spirabat ignes concepit, & mortis cupida non potuit in posterum à sententia dimoueri. Hieronymus quoque filios auctoribus amicis periculo subducere subterfugit as- ferens, se rapinam in holocausto suæ familiaz cum ipso Deo detesta- ri. Tandem tamen martyrij corqnam quam sperabant cum bono- rum proscriptione atqz exilio confundarunt. Eandem fortunam post eadem prælia alij quoque multi sunt consecuti.

In alio quoque vico, Comaxiri nomen est, cum alijs multis, sed maximè cum Neophytorum principe in fidei causa decertatum. Is à Dynasta censu annuo ideo cohonestabatur, quod maris patrij peritus probè nauarchi officio in ipsa dynastæ celoce fungeretur, cum in regiam urbem ad Cami littora nauigabat; quod iter, quia inter Insulas nauigatur, qui horunt accuratè à dynaitis illorum literum dominis æstimantur. Ille erat Neophytorum velut parens, cu- ius domus, asylum, ædes sacra nostrorum cum gregem suum in- teruisserent refugium. Sollemne illi erat aberrantes in sectarum Ia- ponensis pelago ethnicos ad capessenda duce fide velut stella selutis littora prouocare. Hæc omnia quo acrius incendebant for- licatores ad defectionem vel persuadendam vel exorandam, eo- vche-

*Præclaræ no-
marchi Chri-
stiani prælia.*

vehementiora illi prælia præpararunt, quæ non est facile commemorare, quanquam difficultius fuit tolerare. Denique hoc fuit illius præclarum sane responsum: Ex eo tempore quo primum auctore Canzuye in Christi legem edictis pœnisque Sæuitum est, vitam in ea causa ponere in votis fuit, quæ ex causa nunquam publicam fidei meæ professionem omisi, quin ipso dynasta teste, solitas orationes diuersis precandi globulis quotidianum pensum inter nauigandum exsoluebam: Absit ut iam alius videat à meipso: Cum libuerit, me familiamque vniuersam in crux agere, nihil est quod aliud à me speretur. Quæ cum dixisset arbitratus optatam palmarum emititæ navigationis minimè sibi in hac procella defuturam, ad enatandum per sanguinis fuit fluctus in ecclesiæ portum scilicet cum familiæ sedulus accingebat. Et ne quem amicorum ciulantium, ac velut in fuisse præficarum voces incondita familiæ tenerioris animum emollirent; omnem complorantium turbam ædibus excluens ipse sua constantia vultusque serenitate ceteros confirmabat. Sed neque tum nauarchus optatum vitæ naufragium fecit ut in portu enataret: sed longiore in procellam ingredens bonorum proscriptione, onus ejiciens per varijs etatijs errores in hoc diutijs vita pelago fluctuauit.

Insigni multis nominibus in alio Vico cui nomen Ongaua Petri neophyti certamine fragorum facinora consudamus. Insomnis tunarum copia cum veris virtutum opibus certans neophycis ad omnia prælucebat. Ad eum missi de Christo eiunando nuncij hoc ad regni moderatores respopsum retulerunt: Tametsi ad opes mo-
as triginta Iaponiarum regna addideritis, & auri massam Vagen altissimo apud Iapones monti parem tradideritis; non sum Christi fidem vel tantillum deserturus. Post hæc non defuere, qui iudices men-
tito, si vellet, chirographos volentes solerent. Ego vero, inquit, noui
solentemotam Iaponiam, sed vniuersum orbem si opus fuerit ad su-
randum tales chirographos in terrab; Adueniorites porto nobis
les duos ex opido Yadoziso ad eum acrius lacescendug; hoc ad-
mirabilis responso ac pene Apostolico animi vigore à se reiecit.
Tamen si Sacerdotes omnes è Societate Iesu magistris tri-
tius orbis Christiani à fide desiderarent; tam sicut. Dico aliter,
te non

*Responsa
neophyti no-
bilis inter
certandum
admirabilis.*

te non sum deserturus. Mirandum quidem in neophyto, quid enim aliud dicebat Apostolus cum diceret, *Qui nos separabit à charitate Christi, &c.* Certus sum enim quod neque Angeli, nec ceteri separare nos poterunt à charitate que est in Christo Iesu. Et quid aliud cum suadebat, ut nec Angelus, nec sibi ipsi aliud suadenti si fieri posset acquiescerent. Iam domi suæ adhibitis custodibus seruabatur cum hæc diceret, entheosque spiritus ex animi feruentis incendio exhalaret. Inde ad iudices literas scripsit supplices, ut castorum labori parcerent, (per noctabat enim ad ianuam vicini) nihil esse quod aliud à se impetrari posse sperarent. Ignatio martyris similis videbatur, nisi quod ille feras, hic tyrannos lacebat. Et tamen quod optabat, impetrare non potuit. Vnà cum familiare legatus longam mortem viuebat, non amissurus præmium illius quo carebat inuitus. Ita Fingenses haec tenus, qui sua nos constantia dictisque diutius opinione, non tamen sine voluptate tenuerunt.

QVID IN PARTIBVS CAMI HOC ANNO contigerit.

C A P V T XXV.

CAmi regiones, vel alio nomine Goquinai, vocant quinque regna, quorum caput est Miacum, Daini, cuius est legitima in universali laponiam potestas, regia. In eo sunt nostrorum sedes aliquot, Miaceensi domicilio attributa, quas ideo eadem tractatione persequemur. In alijs quidem regnis sumpta ex Imperatoris exemplo sauiendi occasione, sauijt vausquisque prout animo affectus erat, vel à cupiditate placandi, vel ab odio vehementia. Cum autem Miacum, ut imperij, sic & superstitionum antiqua sedes sit, eumque velut lernam suam omnium scelerum colluione redundantem, hæc hydra gentilitatis ad incolendum delegerit, exploratum omnibus videbatur, primâ post Surungam persecutionis procellam ei imminere. Nullum ergo demon per se suosque ministros non mouit lapidem, ut Miaceensem Ecclesiam exturbaret. Ea enim destructa totius imperij templo sisalruitura prævidebat. Inter ea Patres

Batres ostinentesque neophyti ad excipiendum hunc initium, ad mortem & exilium assiduis orationibus, sacrificijs, corporisque afflictionibus se comparant, & inter alia, quadraginta horarum supplicationem ante imaginem S. P. Ignatij instituunt. Deum cum lachrymis impensis rogant, vti per illius patrocinium & S. Francisci Xauerij labores in illis regionibus Ecclesiaz adiungendis suscepitos, tyranni furorem iramque mitiget. Mirares rebus iam omnino desperatis, vltimo orationis die renunciatur decretum esse ab Imperatore, vti Miacires Christiana intacta suum toneret cursum. Per pulit enim Dominus ita Curadonum gubernatorem Miacensem ethnicum, & qui olim Boncius seu idolorum sacerdos fuerat, sed mitem, prudentem, nostrisque paucis benevolum. Hic sponte sua Imperatorem adit, cui imprimis gratus erat, suadetque religionis vniuersa causa recipublice pacem vellet perturbare, cum praesertim tam varijs imo contrarijs inter se placitis sectisue tota Iaponia discissa sit: nec iustum videri ob vniuers aut alterius crimen religionem damnare, sic enim nulla stabit, cum illa viam doceat, deviare autem humanæ sit fragilitatis. Hoc vnum, ait, expertus nui, Miaci neminem Christians quietiorum, magisque legibus obsequentem reperiri. Mouit Dominus adamantium tyranni peccatus, iubetque vti vnum tantum Societatis templum quod Regio diplomate iam pridem in Ximoquio setin inferiori ciuitatis parte sicutum, omniumque Cami residentiarum apparet, integrum intactumque remaneat: similique declarat Christianam religionem solis nobilibus, aulicisque interdici, non vulgo. Respirare visæ sunt hoc læto nuncio omnes Cami Ecclesiaz; licet enim rediens è curia gubernator alia duo minora templo, Societatis vnum, in superiori ciuitate situm, dissolui, alterum Patrum D. Francisci in ciuitatem Fuximensem transferri iussiterit, missus tamen à gubernatore præco, qui hanc vnam Ecclesiam nostram nouo indulto stabiliri nunciabat, omnibusque ad illam liberum permitti adiutum, dolorem minuit, firmavit animos, inimicos compressit. Et hoc indulto dynastæ suarum quisque prouinciarum ecclesias intactas reliquerunt. Et quoniam deerunt ferè quæ spectentur in arena & puluere certamina, nonnulla pacis ornamenta eligamus.

Sodalitium, cui alienæ miseriæ miseratio nomen dedit, præteris viget. Lepra infecti ad ducentos nostrorum industria sensim ad fidem conuersi, consilio & eleemosynis iuuantur, eoque magis mouet hoc pietatis Christianæ officium, quo gentilis Iaponum circa hanc ægritudinem horror insigniorem victoriam facit. Currebat igitur solito cursu Euangelij riuis tamen potius quam torrens, nec nulli ad Christi gregem addeabantur, inter quos insignis fuit sacrificuli cuiusdam à simulacris ad Christi sacra conuersio. Is cum in vicino regno Oari, & in ipsa metropoli Nangoya dignitate intet suos emineret, literis vero ac scutarum suarum peritia paucis concederet; nefcio qua reatum diuinarum cupiditatē incensus Magistrum à quou hæc audiret exquirebat; nec alius repertus est aptior quam cœcus quidam ingenio melior quam re familiari, sed Christianæ legis non male peritus. Nec superciliosus mylest abnuit cum paupere cœco certamen, in quo salutariter vicitus deposito supercilio manus dedit apertisq; oculis suam coecitatem damnans, cum ordinarius minister decesset, à nullo alio voluit aquis salutaribus elui, quam ab eo cuius opera fuerat illustratus, iam in Christi ludo edocetus, quia absconduntur hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelantur parvulis.

Fuximi sedes nostra discrimin adiit ne nobis eriperetur, euasit tamen nobis queremansit, quod eius facies extima retrusa in interiorum aream à de sacra sumilis cœteris ædibus profanis nullam cœnobij formam haberet at nomine affinis cuiusdam lustri Vcondoni possideretur. Neophyti quoque ipsi aliquod certamen victores adierunt. In his senex Gaspatis Vilelae olim neophytus Petrus nomine à dynasta Imperatoris fratre aliquoties impetratus ita restitut, ut etiam suam dynastæ probauerit firmitatem; quam noui census incremento remuneratus noluit eius fide carere, quidam Deo etiam mortis metu prodere recusauit.

Quæ Sacra nostrorum sedes est idem cum superiore periculum non absimili fortuna euasit, ad cuius conseruationem neophyti octiduum totum distributis inter se horis domino supplicarunt, publicè nihil in Ecclesiam tentatum, priuata nonnulli certamina fortiter subiere. Filium Christianum ethnicus parens ad defec-

*Sacrificulus
ad Christum
convertitur.*

*Fuximi do-
mus nostra
periclitatur.*

*Idem Sacra
consigit,*

sectionem sollicitans diuinum de filiorum in parentes obseruantia legis nostræ præceptum obtrudebat; cui filius cum de colendo Deo primum maximumque mandatum retulisset, iubetur à parente bonis cedere scripto que publico id testari. Quid opus est scripto, ait filius: ecce tibi claves cum quibus omnia tuo arbitratu dimitto. Mouit parentem filij constantia, clavibusque restitutis etiam Christianè viuendi filio, ac nurui facta potestate cum filio rediit in gratiam.

Apud Lapones est inter cœcos quedam Reipublicæ vel potius academiæ genus, in qua per varios honorum gradus ad quendam peruenitur, quidoctoratum nostrum referre videtur, quem ipsi Quenguo vocant. His omnibus præst vnus cui ceteri parent. Princeps igitur cœcorum cum inaudisset Sacai cœcum quendam repudiatis simulacris pattijs ad externa Christianorum sacra transisse, literas ad eum scribi iussit, quibus literis eam rem acriter in eo reprehendebat, iubebatque ut ad patios Deos eiurata barbarie rediret; sin id sacer recusaret, sciret se dignitate stipendiōque dignitati de bito esse priuandum; quam ad rem statuendam biduum illi non amplius permittebat. quo exacto Cœci doctores qui Sacai degunt cœcum euocant, & à Christo deficere recusantem dignitate spoliant, éque albo suo expungunt. Itabis cœci quem ductorem sibi sumere debuerant, doctorem esse noluerunt. Id academiæ genus ex eo apud Lapones ortum habuit, quod cum Imperatoris olim filius quidam cœcius esset editusque illi esset ad cæteras dignitates interclusus; inuenta nouo dignitas illi noua quæ sita est: & ut esset in quo cœcorum industria exerceretur gradusque different, scripta præ elegantis stylo de antiquorum prælijs volumina memoriarum mandant, & pulsata lyra canunt, in cuius rei peritia cœcorum gradus distinguuntur. Habent sua insignia, stipendia, immunitates, potestatem; etiam in reliquos cœcos. supremo ius est vinculorum vitæ que ac necis pro criminum grauitate.

Firoximæ Dynasta rei Christianæ annos iam aliquot egregie faveret, ac nostrorum domicilium suo prope sumptu sustinet, is nihil planè mouit: sed edixit solum, ut à proscriptis excipiendis Christiani sibi temperarent; ac publicam quietem priuato humanitatis

officio præponerent. Ex hac sede in vicina regna nostri ad rei Christianæ auxilia utilem excurrerunt. In regno Suuò cui præfuit Mori dynasta, neophytus falsi criminis delatus, cum aliter non posset innocentiam probare, cogiturn more Iaponensi ferrum candens manu tractare, quod bis fecit illæsus, prius inuocato Deo innocentia sua teste, quam ut hac ratione probaret non sua voluntate sed aliena facere cogebatur. Idem circumstantes neophyti Deum rogabant. Ethnici verò præsens Dei numen in Christianorum causa sua sunt admiratione venerati.

Morphyti innocentia misericordia comprobata.

Ferrum candens ille sis manus instruatur.

Iusti confitentiam tentare non audent bofes.

Regnum Borealium Canga primarium est; in eius metropoli Canazaua nostrorum sedes in Umbra Iusti Vcondoni conservatur, cuius euerendæ cupiditatem dynasta ex Surungæ rumoribus ostendit, sed ostendit tantum. Cum enim ad Iustum optimates ex aulicis suis duos destinasset, monituros ex æde sacra sibi periculum imminere, rogaturosq; ut à Christi fide in hac rerum nouitate deficeret, ab altero ex internuncijs deterritus est, tum desperatione victoræ, quam Iustus toties in maioribus prælijs reportasset; tum quia nihil aliud edixerat Imperator, quām ne à se proscripti vlibi exciperentur. Posse Iustum proscribi aut mactari, si hoc è regni sui rationibus esse iudicaret; non posse superari. Quibus permotus hoc quidem anno sibi temperauit. Sed multa nobis de Iusto dicenda supererunt, qui nobilem vitam nobilissimæ mortis honore in fidei causa exul terminauit.

Pædiaptismi.

Ex ijs qui recens Christo nomina dederunt quidam, dum infantū filio suo consulit, sibi quoq; salutem accersivit. Et Iaponensium selectarum somnijs arbitrantur quidam infantes in ea ætate vita futuros in conuochendis laxis in quodam loco, cui nomen Saino cauara, occupari: vnde deliri solent subinde ad fluminum ripas lapillos coaceruare, vt infantium laborem tantillum imminuant. Hic moribundum infantem ethnicus parens baptismu voluit expiari, quod audisset eos, qui sic eluti morerentur in cœlum euolare. Quo facto cùm subito puer in vita spem redisset; admiratus parens cum universa familia solitis de Christiana doctrina prælectionibus instrui voluit, quibus ita captus est, vt damnatis erroribus in auditam inclinarit veritatem; nec ita multo post infans recrudescente malo-

mori-

moritor, quæ res parentes ab agnita veritate nihil auocavit, sed in proposito constantes, filio morienti salutem sibi viuentibus spem salutis suscepta Christi religione procurarunt.

Surungæ (nam præter Imperatoris iras huius tempestatis fulgur, cetera in hunc locum suum reseruauit) domus nostra nobis e-repta est, quod Daifachi, quem sua crimina perdiderant, esse dicere-tur. Euangelij cursus ante exortam procellam Surungæ torrens videri poterat, cum sesquimense illo, qui eam proximè præcessit quadraginta supra ducentos adulti se Christo adiunxissent. E quibus Ethnicus quidam arcis vnius præfectus, dum contra nocturna spectra remedium quærit, in Christiana religione reperit. Is audita olim de Christiana lege prælectiones vita licentioris cupiditate præfocarat, & cum in ædes nocturnis spectris & lapidationibus infestas incidisset, Sacrificulos qui sacrilegis ritibus eos niterentur expellere semper reiecit, quos tamen eius vxoris, quæ maximè torquebatur cum sine fructu admisisset, ipse quod in dæmones illi non pe-terant, in sacrificulos potuit. Cum enim lapidationes solito acri-us in tecta inuolarent, ipse quoque in profanos exorcistas inuolans sustibus expulit impostores. Et eorum quæ domi nostræ audierae aliquando memor ad eam recurrit, audita repetit, & cum filijs ac famulitio exceptit, domus ipsa expiatis incolis visa est etiam expul-sis spectris expiari. Idem ethnicam mulierem abortum ejus corde cum summo vitæ discrimine laborantem, iniecta in collum sacra ceresi agni effigie, ipso momento eiecto infelice partu feliciter liberauit.

Ex eodem numero eorum qui Christi gregem auxerunt omitti non potest mulier (in Baptismo Catharinam vocarunt) quæ inscio marito Christum agnouerat. Is vbi hoc audisset, excanduit, primo quæ furoris impetu amens coniugem ad eirandum Christum vrget impotenter. Verum illam constanter renuentem in capillitium imiecto fune ad proximam trabem ligat, exutamq; vestibus multis vulneribus & proprio fædat sanguine, hoc vnu inclamante marito, ut quæ suscepereat sacra abdicet. Verum illa virginis in modū forti-ter respondebat, Christianam se viuere, Christianā se mori, tametsi se in minutissima frusta dissecaret. quo responso in furorem versus domo abijt eamque totum cum diem ligatam sine cibo tenuit, ratus

*Vix baptismis
contra spectra
nocturna,*

*Christianæ
coniugis cum
marito præb-
erat.*

ratus eam pœnam sua mora id impetraturam, quod atrocitate subiecta non potuerat. Redit ad vesperum: æque sibi constat Catharina. Solutur ergo, & in secretiorem domus angulum retrusa, omnique colloquio interdicta, multa sustinuit pari semper constantia, nec vñquam adduci potuit, vt sacram supellecilem quam de more baptizata repperat furenti marito traderet. Tandem vicit constantia pertinaciam, mollior tempore redditus maritus cum vxore sibi viuere permisla in gratiam redijt, quod facit illa strenue post domesticam illam quidem, sed insignem ex atroci prælio victoriam.

*BONAVENTVRÆ NEOPHYTO FVNES
cadunt in præclaris.*

C A P V T XXVI.

AD hunc locum spectare videtur Bonaventurae glriosum profide certamen, ideo maximè quod Christianæ vitæ tirocinium Miaci ingressus & victoriæ laudem remittere censendus est, vbi pugnare didicerat, id quo eventu acciderit scire non erit incundum, in quo electionis diuinæ vis in multis elucet. Miaco cunctibus in alteram huius temporis regiam Yendo appellatam, in qua sedes est eius qui hereditatis iure imperium sibi Iaponense promittit, occurrit regnum Mino; in quo toparcha degebat, cuius filius adoptionis iure nobili coniugio illigatus vxorem duxerat propinquam Dynastæ regni Oari; qui tenuis est Imperatoris filius. Is nescio qua ex causa, sed vocante Deo. Miacum venerat, vbi morbo corporis animi salutem quam quærebat inuenit: nam cùm incidisset in Reliosum è D. Francisci familia artis medicæ non ignarus, ab eo corpori medicinam, animo vitam accepit. Solebat enim hac arte adhibito socio catechista corpus animumque curare.

Salutaribus igitur aquis elutus cum famulis aliquot Franciscus est appellatus, familię totius moderator bene ominatum Bonaventurae nomen accepit; quam diu Miaci substitut aliquot mensium morari vterque altè admissa in animum Christianæ legis veritate in pietatis officijs exercitatione lustrifecit. Redit in patriam, uxore mariti auctoritatem cum filijs secura familia prope tota Christi sa-

*Conuersio
Francisci qui
fuit heres
Bonaventura.
Franciscus
medicus
corporis &
animi.*

crisis imbuta animi salutem quam depulso morbo accepérat, in plurimam vulgat. Et quoniam è domo tico palatio in vicinum fanum transitus erat, ne quidquam esset sacris profanisque commune ianua parieti continua incrustatur. Sesquiannum fere tenuit ea vivendiratio, cum Franciscus recrudescere malo pristino, morbo *Moriens* corrīpitur, in quo nihil hæsitans sibi constitit de vnicazternz salu. *Franciscus.* tis in columitate sollicitus. Moriens parentem licet adhuc ethni-
cum rogar ut per eum Bonauenturæ liccat funus suum eo ritu in
quo moriebatur procurare, aliisque addidit extremae suæ voluntatis mandata, omnia ex legis Christianæ præscripto. Moritur ergo Franciscus; ritu Christiano terra commendatur. Et quoniam Bonauentura heri sui parentisque curator fuerat appellatus, Miacum illi necessario repetendum fuit, tum vt filias duas ex illegitimo toro ante baptismum ab Francisco suscepas elocaret, tum vt indicta pro mortuo sacrificia curaret.

Interim dum Miaci sedulus curat omnia, Imperatorij furoris ab Surunga stragor intonuit, isque tota Iaponia sparsus ethnicum parentem incitauit, ut nurum suum ad patris ritus ciuratis peregrinis reuocaret. Tenerior erat in fide quam ut atatem, sexum, præsentemque metum superaret. Dedit manus, permisitque ut ad proximum fanum ianua pateret, pro qua coloni sui fano illi propensiores deprecati fuerant. Interim redit Bonauentura, immutatus ipse omnia mutantur miratur, nec dissimulato doloris sensu; multa apud heram queritur, mariti properam obliuionem incusat, violatam ipsi Deo fidem exaggerat. Viduæ quod Bonauenturæ opera indigeret, multa causatur, famulo blanditur, & quam conceperat iram intra stomachum vultu facilitatem mentita seponit. Non *illius Zelus.* se felicit Bonauenturam fucata humanitas, multo minus emolliuit. Zelo enim fortasse intempestiuo correptus in fanum inuolat, simulacrum pedibus calcat atque cotminuit, nec eare contentus aram ipsam fanumque disturbat, & ad colonos conuersus mali autores multa minatur. Illi malè sibi metuentes, Bonauentura quippe omnia moderabatur, in eo euertendo salutem suam sitam esse nihil dubiebat.

Itaque ad heram recurrentes numinum suorum contumeliam
200

OZACÆ LEO NEOPHYTVS AB HERO
in fide causa mactatur.

C A P V T XXVII

Leonis mihi nomen in huius anni certaminibus ut est fortitudine
nis ita victoriae omen videtur esse. hic alter est cognominis
alteri Leoni cui studio postremum locum pro huius anni libertate
que coronide reseruauit. Ozacæ nostrorum sedes innixa sauori Fin-
deyori & Taicosamæ diplomati stetit in eolumis. Edicti tamen de
non excipiendis exilibus atrocitas &c. Imperatoris exemplum pri-
uatorum nobilium parum bene affectos rebus nostris. Romachos
commouit & variarum perturbationum humores excitauit. ab iis
infamulos ac domesticos de religione seuerè inquisitum, acriter
certatum, constanter repugnatum. Vnus inter multos athletas pu-
gilmartyrij palmam secum detulit, dum electus ab interfectori
spiritus purior è proprij sanguinis lacacro in cœlum etolauit.

Is ante decenniam Christo adiunctus Leo est Christiano no-
mine appellatus, Japonensis Cayemon dicitur, è regno Eigen ori-
undus scribitur. Quo tempore Christum nosse coepit, Facare Chris-
tiano hero famulabatur: quo dimisso, inter ethnicos diu vagatus.
Leonis vita. Et tandem Ozaca constitit, in Ethnicis quoque nobilis Ilmunda san-
xiro dioecatur: administranda familia distentus, is enim totam illi
domum fidem illius expertus, viro tradiderat. Daturino quidem
cum ethniciis contubernio Christianus in eo virtutum viro silue-
scerat; sed integrum fidei radices pietati pristinae suum redi-
diderunt ornementum. Cum enim domesticæ occupationes col-
ligendo animo tempus subtraherent, per sollemnies ieiunij dies cu-
randicoris praetextu ex hereti facileate animum curaturus in e-
des Neophyti cuiusdam ad sacræ nostrisque vicinas studio con-
cessit. Vbi continua cum nostris traditione antiquum animi ar-
dorem recipiens præteritæ viræ maculas à memoria repetens salu-
tari confessione eluit accuratè diceret illum futurorum præsum
imminens certamen praesentire.

His animorum sub fidis per otium recreatus ad hierum redit,
certus post hac ipsum Christum non solo corde, sed ore si res ferret
pro-

profiteri. nec defuit per eos dies occasio eo permittente qui Leo-
sem sibi segregatum ad prælia futura disponebat. Indictum enim
ab hero nescio cuius simulacrum venerationi ieiunium cum neglexis-
set, in Christianæ religionis suspicionem facile venit; nec latuit do-
mesticos quo se subduxisset, quan⁹ frequens ædem sacram ac no-
natos adisset. Ea ad heri matrem delata, grauiter eam, quod idola ^{Initia præ-}
^{orium.} coleret impensis, pupugerunt. Ergo Leonem vrgeret, ut totius fa-
miliæ sacræ recipiat, nec vnu⁹ externos ritus domini imuehat. Leo
qui iam se ad hunc insultum comparauerat ita respondit, se quod
afflicatus esset profana numina, nomina esse duntaxat, à quibus ni-
hil boni sperare, mali nihil timere oporteret, ijs renunciasset. Chri-
stique fidem è qua vñdūm vel æternæ vitæ bona salusque pende-
rent amplexatum; hæc porro duo sibi & quæ certò ita confare ut
ad ea tunda vitam exponete nihil dubitaret. quo audit⁹ ethnica
mulier respondit, eam sibi religionem bene firmam r̄videri quæ suos
ita confirmaret, cupere se de canonihil inaudire. Herus autem
cum verbis acrisis vrgeret nec quicquam efficeret, opera sua auxili-
um vocavit, cum enim rasperius alloquebatur, tractabat indignius:
sed cùm & que opera vt verba irrito conatu cecidissent, cum famu-
lo rediit in gratiam eiusque opera vt prius omnia dissimulans vte-
batur. Contigit Leonem per eos ipsos dies ægritudine corripi-
quæ ægritudinem manifestam D'oram iram interpretati dimissa-
cum eo prælia instaurarunt. Vrgebant vt idib⁹ cuidam cuius iuxta
urbem Miacensem cultus frequentatur, votiva pro salute dona
conciperet. Ille vero in tempore pœnae detrahens, etiam cum insfir-
mabatur potens erat.

Paulò post recuperata valetudine cùm iam conquieturus vi-
deretur, Ecce tibi noui ab Surunga rumores prælium instaurarunt.
Vrget herus vt Imperatoris nec tantum suæ voluntati acquiescat,
respondebat Leo se ipsi Imperatori idem quod hero, responsorum si
per se ipse præsens vrgeret. Tenuit ista concertatio diis aliquot
cum per se & per alios à se submissos herus vrgeret; è quibus vni
respondit frustra secum teritempus, se vnum à Christo nunquam
defectum tametsi quotquot erant Ozacæ Christiani à Christo
defecissent. Hæc omnia ille Neophyto narravit apud quem fuerat
nuper.

ac Bonauentura minas amplificant, addunt manifestas Deorum i-
tas in mariti morte desertionem expiisse: quid eos facturos putet,
post iniurias grauiores, qui non tulerint leuiores. Eos cum famu-
lus in familiae perniciem prouocet, quid ab eo fidei sperandum, qui
perfidiam profitetur, dictitareque audet si hera demortui mariti
mandata violet, meipsum eiusque filios occidam vxorisque perfidi-
zia nuncium moriens feram. Credula res est mulier ac suspicax;
maxime semel offensa, ergo in posterum animi impotens odium su-
is rationibus praetulit famulum perditura. Sacerum igitur appelle-
bat, narrat, quam asperè ab eo famulo excepta sit, propterea quod
cum patrijs numimib[us] in gratiam ipso auctore redierit; quam im-
potenter colonos suos excepit. Hæc aliaque huiusmodi minus
afficiebant sacerdotum quam nurum, satis certum quo animo famu-
lus in herili obsequio peccasset, ne tamen illa neglectam se quere-
retur, accersitum Bonauenturam domi recludi & compedibus im-
pediri iubet, & ut heriles moltiret ira temporis indulgebat, qui Bo-
nauenturam saluum cupiebat. Quindecim & amplius dies in
vinculis detentus ita viuebat, vt morieandum sibi nihil dubi-
taret. Ergo ex obuio ligno crucem parvulam ipse sibi fabricat
vinculorum suorum solatium & optandæ mortis irritamen-
tum.

Diutius viuebat Bonauentura quam optaret hera, quem nihil
mitior ab ipso tempore furoris capiebat incrementa, quare mittit,
qui cum sacerdo expostuler denunciaretque se ad Imperatorios mini-
stros rem delaturam, nisi sacerdoti sententia puniretur. Sacer igitur
Bonauenturam euocat, narrat heræ offensionem, addit se ad eam
placandam illam ipsam in vinculis moram destinasse, nihilque ad
eius sedandos animos opportunius sibi videri quam si eiurata
Christi fide in omnibus fideliter paritum iureiurando affirma-
ret. Ad hæc Bonauentura, Satis, inquit, anxius hucusque fui cur
detinerer, ac tametsi hullius rei mihi conscientius quam eius quem
circa mutatam religionem eversumque sanum offensionis inter-
cessit, verebar tamen, ne quo alio praetextu gratia excidissem.
Nunc autem ut video de sola religione agitur, si eam desero vita
mihi gratiaque restituitur, sim autem mors intentatur. Lætus igitur

Bonauentu-
ra compre-
hendetur.

Bonauen-
tra confus-
sia.

tur hac meæ causæ declaratione profiteor me religionem meam nec vitæ nec herli gratia concessorum, cui mille vitas conseruantur præpono.

In hac sententia firmus omnia reiecit, sacerdotes volenti simulū nūtui conseruare spem omnem exēmit. Ergo capitū in eum sententiam pronunciāt. Educebatur ad supplicij locum læsus Bonaventura manibus post tergum reuinctis, & pedibus ut prius impeditis, quam diu intra urbem iter stit gestari se permisit, sed evicuit deinde ut pedes incedere sineretur, quod faciebat tanto animi sensu, ut corporis sensum excluderet; pedes enim intra compedes celeritate impetuque laceri multum sanguinem mittebant, donec aduentantes ministri per vim eum in sellam suam reiecerunt. Venit ad supplicij locum, in quo primum carnifex rogat, ut à corporis laceratione Iaponibus non insolita ad virium & sicarum ostentationem amputatis ceruicibus abstinerent, cupere se Christiano ritu sepulchrum impetrare, quod ille fratri suo natu minori, quisforte aderat, designauit. Petijedeinde arundinem terræ infigi, pellitur, ad quam ligneam suam crucem collo eductam suspendi voluit. Petij & explicari sibi Christi in cruce pendens papyraceam effigiem quam è domesticæ supellectilis neglecto iam thesauro adferrè sibi rogauerat, quam quia manibus non poterat, ori admotam sapientius osculatus, dentibus ex inferiori parte attingens ceruicem una cum oculis inclinans ictum exceptit, & Iesum inclamans vna caput imaginem que dimisit, quam sanguine suo imbuens testari voluit nouo ingeniosa pietatis genere, se illi sanguinem reddere qui servandis mortalibus suum prius in Cruce profudit. Ita Bonaventura magno salutis compendio hero fidem Deoque seruavit. Nec adduci potuit ut ante sacra religionis arma, quam caput vitamque dimitteret, eo in loco tum sepultus est, nec ita multo tempore post Fuximi deponeatur.

OZACÆ LEO. NEOPHYTVS. AB HERO
in fidei causa mactatur.

C A P V T XXVII.

Leonis mihi nomen in huius anni certaminibus ut est fortitudine: Leonis ita victoriae omen videtur faisse. hic alter est cognominis: alteri Leoni cui studio postremum locum pro huius anni libertate coronide referuauit. Ozacæ nostrorum sedes innixa sauori Findeyori & Taicosamæ diplomati stetit in columnis. Edicti tamen de non excipiendis exilibus, atrocitas & Imperatoris exemplum priuatorum nobilium parum bene affectos rebus nostris. stomachos commouit & variarum perturbationum humores excitauit. ab ijs in famulos ac domesticos de religione severè inquisitum, acriter certatum, constanter repugnatum. Vhus inter multos athletas pugil martyrij palmam secum detulit, dum electus ab interfectori spiritus purior è proprij sanguinis haemaco in cœlum resoluavit.

Is ante decenniam Christo adiunctus Leo est Christiano nomine appellatus, Iaponensis Cayemon dicebatur, è regno Eigen oriundus scribitur. Quo tempore Christianum nosse cœpit, Faciat Christiano hero famulabatur: quo dimisso, inter ethnicos diu vagatus:

Leonia vita.

& tandem Ozacæ constitit, in Ethnici quoque nobilis Imanda-sanxiro dicebatur, administranda familia distentus: is enim totam illi dominum, fidem illius expertus, viro tradidicerat. Dicitur inquit cum ethnici contubernio Christianus in eo virtutum virorū silvescet; sed integræ tamen fidei radices pietati pristinae suum rediderunt ornamenntum. Cum enim domesticæ occupationes colligendo animo tempus subtraherent, per solennis etiunij dies cum suis corporis praesertim ex heri saquleate animum curaturus in ædes Neophyti cuiusdam ad facere nostrisque vicinas studio concessit. Vbi continua eum nostri tractatione antiquum animi ardorem recipiens præteritæ vitæ maculas à memoria repetens salutari confessione eluit accuratè diceret illum futurorum præscium imminentem certamen præsentire.

His animorum sub fidis per otium recreatus ad hierum redit, certus posthac ipsum Christum non solo corde, sed ore si res ferret

pro-

profirerit. nec defuit per eos dies occasio eo permittente qui Leonem sibi segregatum ad prælia futura disponebat. Indictum enim ab hero. nefcio cuius simulacrum veneracioni iejunium cum neglexisset; in Christianæ religionis suspicionem facile venit; nec latuit domesticos quo se subduxisset, quam frequens ædem sacram ac noskosadisset. Ea ad heti matrem delata, grauiteam, quod idola ^{Initia præ-}
^{orum.} coleret impensis, pupugerunt. Ergo Leonem vrget, ut totius familiæ sacra recipiat, nec vñus externos ritus domum imuehat. Leo qui iam se ad hunc insultum compatauerat ita respondit, se quod afflicatus esset profana numina, nomina esse duntaxat, à quibus nihil boni sperare, mali nihil timere oporteret, ijs renunciasse. Christusque fidem è qua vñalitias vel æternæ vitæ bona salusque penderent complexatum; hæc porro duo sibi & quæ certò ita constare ut ad ea tuenda vitam exponere nihil dubitaret. quo auditio ethnica mulier respondit, eam sibi religionem bene firmar videri quæ suos ita confirmaret, cupere se de canonni nihil inaudire. Herus autem eum verbis acris vrgeret nec quicquam efficeret, opera infra auxiliū vocavit, eum enim asperius alloquebat, tractabat indignius: sed cùm & que opera vt verba irrito conatu cecidissent, cum famulo redijt in gratiam, eiusque opera vt prius omnia dissimulans vtebatur. Contigit Leonem per eos ipsos dies ægritudine corripi, quanm ægritudinem manifestam Deoram iram interpretati dimisca cum eo prælia instaurarunt. Vrgebant ut idolo cuidam cuius iuxta urbem Miacensem cultus frequentatur, votiva pro salute dona conciperet. Ille vero ~~in~~ ⁱⁿ ipso tempore defecitus, etiam cum infirmabatur potens erat.

Paulò post recuperata valetudine cùm iam quieturus videretur, Ecce tibi noui ab Surunga rumores prælium instaurarunt. Vrget herus ut Imperatoris nec tantum suæ voluntati acquiescat, respondet Leo se ipsi Imperatori idem quod hero, responsurum si per se ipse prælens vrgeret. Tenuit ista concertatio dies aliquot cum per se & per alios à se submissos herus vrgeret; è quibus vni respondit frustra secum teritus, se vnum à Christo nunquam defecitum tametsi quotquot erant Ozacæ Christiani à Christo defecissent. Hæc omnia ille Neophyton narravit apud quem fuerat nuper.

nuper in vicinia nostra diuersatus, mosuitque videri sibi rem ad extrema deducendam. Vnde procuraret scire quid sibi in postrum ageretur. inde ad nostros diuertens totam noctem in spirituabibus colloquijs absumentes se se ad agonem proximum comparabat; ea ediscens quae ad eam horam opportuna viderentur. Tum primo diluculo amicis neophytis aliquot valefaciens in heri domum sui certaminis arenam se recepit, ubi iam ab Imperatoris metu ac inanum Deorum propensione facta ferocior heri parens filium ad Leonis mortem, si defectio impetrari non posset, incitarat. Postridie igitur quam aduenisset cum in aulam euocat, ibi qua poteſt vehementia præcipit, ut Christum eiuret, seques Dijs patrijs restituat. negat Leo se facturum, tametsi exilium aut præsentem mortem viderit. Et hoc igitur tibi planè ac deliberatè æternumque fixum & constitutum? fixum, inquit, & ætermum constitutum. eoque dicto in genua proruit. Herus furorem ultra non tenens educito ferro propria manu præstolantem maciat. Est enim apud Iapones herile tuus in famulos vitæ ac necis, nullo etiam iuris ordine obseruato.

Ita fortissimus martyr septimo Iunij anno salutis 1612. æstatim suæ quinto supra tricesimum purpuratam effuso sanguine animam ei stitit qui, suo nos exemplo ac morte ad eadem prælia prouocauit.

Libri Primi Finis.

DE

CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS

Anno Domini cccccc xiii.

LIBER SECUNDVS.

*RECRVDESCENTIS APVD
Arimenses malicauſſa.*

C A P V T I

On senecte in hac temporum varierate apud Arimenses ſeſe remiſit aut intendit furor, mirum ut alicui videri poſſit, vnde ſub eodem principe in eadem cauſa tot rerum vices variarint. Id, quia non parum ad historiaz ſeriem ſpectat, paulo altius repetendum. Saffioie è fabro vilis terre filius ad maxima queque affurrexerat ſororis ope, quæ parem fortunam ad intimam cum Imperatore familiaritatem, cui iam ſenectenti ſedulo famulabatur, euexerat. Is annos iam plures Nangas quiens Emporio præterat, in cuius portum Lufitanorum ab Sinis, & Hispanorum è Philippinis commercia deferuntur, & ingenio plus quam fabrili multa miſcere ſolitus onerariæ Lufitanæ nuper perniciem procurauit, Christianos etiam malis artibus potius quam aperta vi acriter inſequebatur, non odio ſolùm falſitatis in veritatem quod esse ſolet acerrimum, ſed etiam quod ea re cupiditatem ſuam regnandi que libidinem tegeret atq; egregiè promoueret. Nam cum Nanga-

Persecutio-
num cauſa,

Nangas aquensi emporio Arimensis ager immineat, illi quoque occupando sibique adiungendo totus imminebat. Illius igitur artibus Ioannes Arimensis Regulus (quem a futum quoque suásque fraudes sentientem malè metuebat) in exilio ut vidimus perijt, Michaelis filij opera, à pellice quoque sua in fraudem inducti.

Eius prouinciam eum Michael iaiisset, effecit ut ab Imperatore adolescentis dirigendi specie, sed perdendi cupiditate moderator nominaretur, sine cuius consilio nihil moueret aut gereret. Et ut intricatissimo negotio miserum adolescentem impediret; effecit ut Imperatoris exemplo Christifidem è suis terris (quod erat in ea multitudine confirmataque religione per difficile) exterminare conaretur; in quo alterum è duobus vitare non poterat, aut nimia crudelitatis, aut remissionis notam, quorum alterutrum satis erat ad eum loco mouendum, patrioque regno exuendum, velut per etatem ineptiorem ad suam dynastiam exclusis ritibus barbaris, patris dijs restituendā; quo facto Arimensis agri gubernatio facilè vicinior & cum Christianis Nangas aquij agendi perito videbatur demandanda. Quod adhibita in auxilium Fener reguli pellice donec perfecit, nunquam conquieuit. Ea enim pelle ex Christianis ritibus ut maximè abhorrebat, ita facile in hanc terrarum mutationem conspirabat, cum non eo quo maritus hereditatis patris educationisque vinculoteneretur. Ita miser in fraudem actus, dum exturbari timet, ipsa prouincia conseruandæ sollicitudine præpostera exturbatur.

Hinc siebat, ut quoties ille vel religionis memoria, quam inuitus deposuerat, vel clientum amore, quos nolens vexabat, vel quietis cupiditate normaliter de furore in Christianos concepto remittebat; nouis moderatoris sui artibus, vel per scipsum, vel per ipsam pellicem incitatus, ne mollius se gessisse deficeretur, nouos ignes concipiebat; non aliter ac si viridi ligno focum instruas, qui non ardet diutius quam ardere cogitur follibus incitatus. Quam dum est prauis animi motibus obsecundare! quam stultum est humanis rationibus quæ diuinis aduersantur sua consilia designare! quam difficile est in lubrico vitiorum præcipitio lapsum retinere! etiam ratione regere aperte patitur. Cum

Cum igitur post commemorata prima illa præliorum in fidei causa præludia Neophytorum constantia furorem fregisse videtur, opus fuit novis artibus ad eum innouandum. Non defuit ver-
safioie intem-
sipelli occasio. Solent Iaponiæ reguli, quoties annua spacia rede-
malerū.
unt (quorum initia pro Sinarum more à Luna quæ vernum præce-
dit æquinoctium solent numerare) in urbem regiam non vacuis
Imperatorem manibus salutaturi se conferre. Cum Regulo itaque
colloquens Safoie (quod in ea vicinia sæpe vel animi causa facie-
bat) ingessit, imminere tempus Imperatoris reuisenendi, vereri se ne
querenti de Christianorum exterminio non satis aptè respondere
possit: constabit enim quām obstinatè restiterint, quām acriter in-
stiteris non constabit: malè metuo nemollior habearis, aut non sa-
tis cordatè Dijs patrijs restitutus videaris. Non abs re fore iudico
si hoc ipsum tempus insigni aliquo facinore celebre feceris, non so-
lum terrendis rebellibus atrox aliquod supplicium exercens, sed
Imperatori conciliando æmularumque tuorum obrectationibus
occludendis accommodum. Non est ausus adolescentis improbis-
simi hominis consilijs, quibus se ipsum perditum iuit, repugnare.
Ergo fama volat viuos aliquos igni tradendos eāisque victimas re-
tinenda suæ dignitati consecrandas, ita regnandi libido, vel non
regnandi metus innoxio sanguine tueri se posse arbitratur.

Erupit facile huius consilij rumor, cuius finis eō solum tende-
bat, ut territi Neophyti magno numero deficerent, eaque defectio
Imperatoris gratiam venaretur. Arimense stameti à breui quiete
nihil minus quām huius supplicij atrocitatem expectabant, non so-
lum non inopinata denunciatione obrigerunt; sed velut refectis
non nihil viribus vegetiores in aciem redierunt, tantoque numero
Arimam concurrerunt, ut ad ludicrum aliquod lætitiae publicæ spe-
ctaculum euocati viderentur. Non referam mutuas inter se gratu-
lationes, renouata Sodalitorum Sacraenta, spes martyrij collo-
quiorum igne succensas. Hoc sit satis eos conuentus tales fuisse, ut
permorus aut territus dynasta ipse moderatorem suum per literas
monuerit, nihil abesse Arimam à tumultu in tanta concurrentium
multitudine comparato, quem sola fama exciuit; vereri se ne o-
mnia possunt, si supplicio ipso multitudo iam permota grauius
irritetur.

irritetur. Ad has literas quibus ipse met Saffoie terrabatur ne tumultus auctor apud Imperatorem male audiret, quem demerendum sibi suscepserat, respondit videri sibi nunc quidem conniueendum, temporeque seruiendum: ita ploratum qui canuerant spe martyrij desperata, dilapsi neophyti se ad sua recens perunt.

CHRISTIANA APVD MARIBVS ~~PER~~ ^{PER}
lia seriora recr^a defecunt p) oculis et corporis
et membris, ut in primis etiam in aliis quodam

Thomas & Matthias occumbunt

CAMPVNT in Hebreos non sunt illi

Non diuturna fuit Arimensebus quies ab eo ipso qui prælia fac spenderat hac occasione intercesserat. Nam cum iterum in Vrbem regiam Saffoie prius Arimense venisset ab ipso dynast missa celoce propria in uitatis, inter nauigandum quæstus eatus quibus intermissa prælia reuocaret. Remiges quadraginta celo cem agebant Christianos omnes, qui etiam religionis ita affini precatores globulos & sacram agni cereris effigiem ex collo gestabant nihil dubius quid agerent in eius conspectu, quem non teckiebane Arimensis in se tragœdia inuentorem. Eam rem sui contemptum interpretatus, cum ferret impotentias, in hac verba prorupti, vultu ad severitatem ac minas comparato! Jeano vero hac barbara religiois armis in mel ludibrium & contumeliam obsecratis? ab iuncte exemplo in mafre vniuersali, tunc fordestinas quis eluite? Ita iubeo, ita dynasta Heros yester, ita Imperator! Ad haec vatis certorum abhinc ita respondit sancte sapientiae fortis, quam à remigibus posset expectari. Quæ gestantes, in Debet horum non in cuiusquam ludibrium aut contumeliam ostentamus. Et quoniam quicquid fac remigantis Christiano nomine gloriosum, hæc nostra religiois insignia vñā eum ipsa religione testimonijs. Quid de trahere parauerit, cedices prius nobis paret detrahendas, quod non refugimus, sed optamus! Hic secesserunt Saffoie, nec tenere potuerunt intra celocis angustias quadraginta remiges irritando, instanter teneisse si verba recubanti possent, sed quia non

Remigium
pietas.

non potuit, furorēm secum vehens in Arimensem portum exportauit.

Hinc orta est incitandi denuo dynastæ occasio. Cùm enim querelas suas apud Fime pellicem de remigibus deposuisset, communis consilio & conatu dynastam aggredi, facile induxerunt ut ad intermissa de plectendis neophytis consilia se referret: quia tamen discessus instabat; nec atrociore suppicio in absentia sanguineum iudicaret; ne nihil egisse videretur, interim dum rediens grauiora meditatur, tria quæ mox à discessu suo exequenda voluit suis demandauit. Ac primo parentis sui patruum Ioannem, senem venerandum & Ecclesiæ illius columnam loco suo mouit, lassit enim cum Arimensi oppido secedere, ac ruri viuere censu, quem habebat annum, dimidiatam partem detracto; noluit enim vt in eo haberent Arimenses neophyti quem inspicerent, noluit ipse habere quem vereretur, aut simul dare quod obrectarent. Nec ausus est tamen planè impius videri in patruum, vel ingratus obsequiorum estimotor quæ' suos maiores ab eo accipisse constabat. Non absitnili deinde fortuna vt voluit Georgium illum Yafengi, cuius meritæ & gratia vnica nostrorum sedes ex Arimenfi ditione tota communem cæterarum fortunam euaserat; nec enim ea euersa contentus, ipsum quoque Georgium Arimensium finium proscriptione damnauit: Obsequijs tamen tanti viri dedit, vt quicquid in bonis mobile possidebat secum efferret; quem scribunt merorem præ se tulisse, quod mitiore sententia damnatus infra sua vota in Christi causa patetur.

*Christians
deo nobilissi-
mis Arima,
egressiur.*

Tertium atrocius fuit severitatis exemplum quod Imperatoris gratiæ & vanæ formidint dedit admodum inuitus. Thoman: enim ex prima nobilitate magni nominis ducem ac filiolos duos, fratremq; Matthiam & utriusque parentem Martham capitis damnauit. Sed hæc omnia demum cum in regiam tenderet exequenda mandauit. Nam cum triduo quatriduo ue terra iter faciens Nangasquiensi Praefecto Safioie nauiganti in portu cui nomen Ximo: no: Xequi occurrisset, ibique à suis literas accepisset neophytorum ardorem quotidie magis accendi; placuit auctore

Safioie quæ prius vtrique rata fuerant extemplo exequi, quasi vero Christianus ardor sanguine sponeri posset, cui caritatis æstus oleum non aquæ naturam impertivit. Horum gloriosam mortem in qua sunt quæ spectentur, nunc aggredior spectandam exhibere.

Hic ille est Thomas è Cami oriundus, quem anno superiori postheroicam Christi professionem à dynasta legimus publica fidei sua libertate donatum, quam gratiam dabat ille multis in rebus pub. meritis sub parente suo Ioanne sæpe bello paceque emerito, quæ omnia ingrata crudelitas ex animo desertoris expunxit, & quidem non deerant qui Regulum non rectis oculis Thomam eiùsque familiam aspicere putarent, eo quod in parentem suum Ioannem demortuum nimis carus & officiosus fuisset. Sed ipsem in primo confictu fidei cum Thoma habito anno praecedenti hanc eius mortis causæ dubitationem soluit dicens, Non defuere adhuc viuente patre meo aliquot contrate querelarum causæ, sed omnia lætus ignosco dummodo in hac vna Religionis saltem ad horam morum geras, quod mihi gratissimum crede maioribusque te beneficijs onerabo. Restitit ei vehementer ut vidimus ad huiusmodi prælia iam sapientius exercitatus veteranus pugil bis in fidei causa proscriptus & quam desperauerat inter prælia lauream, ibi reperit, quo eum prioribus prælijs strenue perfunctum Christiana pax. Animæ sis agri euocarat.

Huic ultimo certaminè causam dedit Thomas congressu cum dynasta nuperimo, Cum enim suis rebus minus tutum arbitrariatur vnum è primarijs ducibus publicè Christi sacra colere, ne vel Imperatoris iras, vel aliorum quorum paria videri merita poterant, inuidiam hac immunitate incitaret, Thomam per se ipse rogat, ut tempori cedat, & heri sui exemplo auctoritatique lubens obsequatur. Ad hæc Thomas ita respondit, Quam graue sit militia à vexillo ducis sui deficere, ex me ipso didici cum transfugas ducis officio perfunctus semper exhorri. Ego sub crucis vexillo ducem Christum sequor, in eius militiam ritu sacro sacramento adscriptus: ab eo transfugere grauius puto, quam vitam ipsam quæque infra vitam solent æstimari, prodigere. Hoc animo meo iam diu sedet ac sedebit: velimque vt tandem hoc ita de me sciatur, vt nulla spes muta-

*Thoma con-
fessio.*

mutationis ultra me sollicitet ac lacerat. Hoc à me postremum habe, nec aliud ultra spera. quæ cùm dixisset salutato dynasta cessit.

Satis hoc vnum Iaponensisibus regulis ad certissimam mortem euocandam. Sed tamen ea erat viri virtus non Christiana minus quam militaris, ut ad eum graulus plectendum reguli animus non nisi pellicis, incensoris que suis machinis potuerit permoueri. Thomas interim satis conscientius vel Iaponensis impotentiae, vel artium Sæpio ac meretricij furoris, ad omnia se ipsum comparabat, & cautè obseruabat, non vt subterfugeret sua gaudia, sed ne illis inopinatae caperetur. Ergo continuis orationibus, ieiunijs ac voluntarijs corporis afflictionibus ad maiora præludebat, seipsum saepius expiatuſ coeliſti panie confirmabat, quoties ad eum è nostris sacerdos unus Arimann clama rem Christianam procuraturus ventitabat. Non facile dixeris, quæ pereos dies illius colloquia fuerint, non sati se capiebat, quod desperata mortis martyrij palmarum, è qua saepius excidisset, iam proximam teneret potius quam ominaretur.

Abierat iam regnus, nec obscuris auctoribus consilia erumpabant. Pridie illius diei quam tot votis euocabat, sub noctem amicus ad eum adit, monet quid in se, quid in suos machinari dynastæ affecias spargatur, seipsum nocturnis tenebris in tutum recipiat, si noluerit suis faltem consulat, pietati tribuetur periculo proles eripuisse, seipsum exposuisse animi magnitudini. Thomas domi sue filios duos, filiolam vnam, vxorem, fratrem Matthiam & viiiasque parentem Martham numerabat. Erras inquis Thomas, toto cælo a quo nos abducis erras, nusquam me ac meos tutiores quam sub ictu sicæ Iaponensis molliter acclives puto: vtinam ego omnium truncas ceruices palpitar ad pedes meos viderem prius, quam meas inclinassem. abiit amicus secum gratias boni nuncij bârulus, & stuporem tantæ virtutis admirator efferens. Thomas vero totam eam noctem se, suos, suaque disponens ad crastina prælia pernoctabat; nec eum sua spes, nec spem fefellit euentus.

Nondum Imperator quemquam sola religionis causa morte, sed exilio aut bonorum proscriptione multarunt; unde ipsi quoque dynastæ minis aliisque poenis suos territabant, & si quos occi-

di iubebant, id occulte aut dolo fieri curabant, ne aut de nimio risore corripi, aut tumultus in populo excitari contingeret, quod &c Thomæ accidit, vt videbimus.

Postridie enim sub horam nonam ante meridiem ab uno è moderatoribus Arimenis oppidi euocatur, causante nescio quid adificij, ad cuius designationem opus illius præsencia esse simulabat. Sensit Thomas se ad urbem illam quæ construitur in cœlis via uis ex lapidibus euocari. Latatus igitur in his quæ illi dicta erant, ipse sibi dicere videbatur, *In domum domini ibimus*, iam diu enim stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, hæc enim est illa Hierusalem, quæ adificatur ut ciuitas Dei. inde suorum gaudiorum parte domesticos impertitus, omnibus illi, illo omnibus fausta comprecantibus, post mutuos amplexus extremumque vale dimititur.

Gubernator Thomam mentita vultus hilaritate (quam Iaponæ nes egregie fingunt) excipit perurbanè, & postquam de fictis adificijs perfuctorè tractasset, domestico prandio (cuius tempus est aq. pud Iapones illud ipsum) excipiendum detinet. Et interim dum famuli triclinium parant, iussit affterri sibi sicam suam, quam gloriolæ militi Thomæ omnia subodorato laudandam, aut verius probandam ostentaret. Accepit eam Thomas, & militari manu sapienter quatiens admirabatur, & ex animo glorie suæ instrumentum collaudabat. Quid tibi videtur, inquit, Thoma, subridens gubernator, probè fungeretur officio suo sica mea, nec ictum fallens molliter amputabit? Planè, inquit Thomas, hospitem potissimum illius ictum cupidè præstolantem, quæ cum diceret sicam sicario restituebat: qui nihil moratus, primo ictu altè in eius corpus adacto victorem intermit, ipse vero ferale suum coniugium innoxio sanguine pololuens carnificis munus functus, Martyri meliores epulas, sibifamem æternam præparauit. Sed ad Matthiam veniamus.

Vix bene domo abierat Thomas, cum ab alio gubernatore Matthias accersitur; qui iam nihil dubius quò vocaretur super vulturumque sortem cecidisse gaudebat, geminata oscula & amplexus, saufæ quoque, vix inque comprecatione, pugnante natura cum gratia, sua tristitia latrante superque metu confirmatum dimiserunt.

Thomæ mort.

*Matthias
mort.*

ruht. Excipitur à moderatore pari vultu Matthias, & sciscitans quid esset in quo illi obsecuturus aduenisset; non mihi, audit, sed hero nostro dynastæ obsecuturus in hoc aduenisti, eductaque sica dum manus in cœlum erigeret obrtruncatur. Ita fratres duo quomodo in vita sua dilexerunt se ita in morte non sunt separati. Eodem tempore, pari mortis genere, in vna causa vitam posuerunt, sibique mutuo ad æternitatis valvas occurrentes sua gaudia, quæ sine carient, inchoarunt.

MARTHA MARTYRVM PARENTES CVII

duob. nepotulis in ead. causa obrtruncatur.

CAPITULUM III.

PKoperabam ut Marthæ totique familiæ laureatus boni nuncij baiulus accurrerem; sed ecce a gubernatoribus missi satellites præuenerunt: Hi Martham ita compellatunt: Due filij tui pertinacia suæ pœnas dynastæ jussu morte sua exsolvuerunt; Tibi cum nepotulis duobus Iacobo Iustóque eadem ex causa exemplo moriendum; Iustum conjugem ac filiolam dynastæ clementia sicut intactas. In re subita sicut non improvisa subiti motus varios inuaserunt; sed omnes lætitiae vis & copia superauit. Martha sibi gratulabatur Martyres peperisse, filij so martyre parente iactabant, & breui eorum consortium sibi aqua nepotulique promitebant. Vna Iusta, quod negligi se sentiret, mœrori relecta lætitia fræna laxabat. Nescio quid prius spectem: num Martham nepotulis aniliter gratulantes, aut potius blandientes, in eo ipso in quo cæteri ſeuiebant, an puerulos simplices colludentes, an Iustum eiulantem non tam mariti morte quam separatione? Sed quoniam hæc omnia mentis oculis spectata vehementius infiliunt, & muta scriptione segnus irritans animos, cogitationi laxemus habendas potius quam scriptioni, & ab ea rei totius estimationem veſtius exigamus.

Cum itaque diu tota familia cum suis affectibus esset collata, sedato iam tantisper novitatis tumultu, ad huius tragicocomœdiae catastrophen concludendam, applausumq; à spectatoribus

Deo

Deo Angelis & hominibus extorquendum sese strenue compararunt. Martha nepotulos instruxit, seipsum comparauit, nurumque solata est. In his tribus non nihil immorati supplicium sustenus; mos enim est in extremis omnibus etiam quæque minutissima adnotare.

*Martha ne-
potulos ad
martyrium
disponit.*

*Seipsum
comparat.*

*Nurum sola-
tur.*

Accersitis igitur nepotulis exponit parentis ac patrui mortem mortisque causam, quibus in sacrificij complementum ipsa filiorum, ipsi Parentis comites futuri plecti iubentur. Exultate filoli, Deoque ipsi, vobis, ac mihi sortem vestram gratulamini. filiorum gloria in æmulanda parentum similitudine terminatur. Præcessit ille, nos sequimur, quid est quod nos in hac mortalitate detineat? Ad hæc filoli omnis more impatientes hoc unum scire vrgebant, quando id futurum, & quam certò nunciaret: Eavbi audierunt aua pueriliter blandientes, matris suauiter gratulantes, domesticis cæteris arridentes, nihil omittebant eorum quibus exuberare solent animorum sensus. nutricibus suis munuscula diuidebant, susque reculas interæquales partiebantur. Tum Martha positis vel ætatis vel viduitatis vestibus iucunditatis suæ candido induitur apparatu, eo que ipso innocentia teste puerilis puritas insignitur: sibi que ipsi gratulata, post gratias Deo impense pro beneficijs redditas, iustam nurum suam, cuius orbitas communia gaudia respuebat, solari aggreditur: docet, omnia è Numinis nutu pendere; cuius sapientia cedere, amori fidere, voluntati parere immortales oporteret, solari se posse, suum sibi manere meritum cum in tot pignorum gloriofa morte toties moritur, quorūlibus illi feriuntur. Iulta silentio suo, lacrymisque ac singultibus vehementius quam verbis respondebat. Sed cum denique filiolos ultimo stringeret ampliæ, in hæc verba scribitur erupisse: ite filii, fortes occubite, nullus metus irrepat, carniſici cœruiſces præbere, aptate vestem, iustum prouocate, neque vos à parentis fortitudine tenerior ætas excusat. Illi vero sicca parenti figentes oscula nisi quantum maternis lachrymis irrigabantur, his ultimis verbis pæne suam parentem affectuum variorum tumultu oppreserunt: Imus ad parentem nostrum, & si præcedimus, sequere, ibi te præstolamur.

Hæc cum agerentur, nullumque finem iusta faceret in suis pignoribus quamdiu licet retinendis, vrgent fatellites, violentemq;

Mar-

Marcham ac puerulos gestientes, in sellam gestatoriam iniiciunt, & duplicato incessu ad supplicij locum breui deferuntur. Accurrerat ad hoc spectaculum Arima, totaque se neophytorum effuderat ecclisia, vel ardorem nouum conceptura vel piarum precum subsidio simul cum suis membris pugnatura. Exiliunt pueri saltu leuiore, tum Martha succedit: Ecce tibi duplex Isaac non de victima, *Puerorum Arimensium mors.* sed de litante sollicitus, circumspiciunt intrepidi carnificem suum agnoscere cupientes, cum ecce in circumfusa multitudine se suo splendore sica prodidit, ad eam accurunt, & eo ipso alter alterum attentius intuiti corde magis quam ore loquebantur. Tum ingenua ruentes spectatores suos horrore complebant alienoque pericolo tremebant, cum nec ipsi timarent suo. Jacobus, ut erat eductus a parente & a via Iusto fratre biennio iunior annos natus non amplius nouem, fratrem preuenit, aptataque veste ceruicem expostigenis sanctissima Iesu ac Mariæ nomina cum tertio repeteret, nondum ea bene inuocatione prolatâ, obtruncatur. Truncum caput, horribile spectaculum fratri accidit ad genua, in quo Iustus quem sibi constituit ac si nihil presenti morte impoperetur: quam animi magnitudinem qui putet naturæ viribus in hac ætate maximè attribui, ego illum infra naturam sapere arbitrabor. Iustus igitur eodem vultu, eodem ritu se comparans agnus alter immolatur, dum fratris exemplo inter primam sanctissimorum nominum inuocationem vox interclusa deficiebat.

Spectabat hæc hilari vultu siccisque oculis, & plusquam anili animo Martha, quæ iam nepotulorum cura libera, sibi vni attendebat. Primum sacras reliquiarum thecas collo duas exemit, alteram filiæ suæ Nangasquium, alteram Francisco Arimensis dynastæ Ioannis filio, & huius fratri, de quo mox multa, transmisit, èo quod nutriciam infantulo curam exhibuerat, velut eum ad proximum quod illi quoque funus imminebat inuitans, tum alia quædam inter neophytes diuidens, vnius horæ spacium ad eam orationem, quæ sola mente decurritur, impetravit. Quos illi motus eo temporis momento ingesserit, nouit ille qui dedit. Ea expleta cælum intuens Deum ad quem properabat inclinata veneratur. ei genibus nixa, vestigque composita ceruicem fortiter præbenti vni-

co sicut ihsu caput excutitur , quod dum rueret bis resiliens exultauit .

Sic eadem die mater cum filijs ac nepotulis gloriouse de tyranno triumphantes , quor annorum morte aeternitatem compararint , adscribam . Martha annos agebat , vnum supra sexaginta , Thomas vnum supra 40 . Matthias octo supra viginti , Iustus undecim , Iacobus nouem numerabat ; qui omnes , licet in ~~equali~~ curriculo , eandem tamen metam attigerunt .

*ARIMENSIS DYNASTA FRANCISCVM
& Marthaeum fratres suos ex improviso
so mastari subet.*

C A P V T . IV.

CVm in urbem regiam Arimerensis dynasta vna cum pellice & vmbra sua maloque genio Safioie deuenisset , expletis visitationis officijs proxima fuerunt ea quæ ad exterminandam sua prouincia Christi fidem obsequens Imperatori perfecerat , aut perfecisse se iactabat ; quæ cum æque mentientis Safioie calculo , ad quem nihilo minus spectabat ea res constitissent . Ea sibi omnia vehementer arridere demonstrauit Imperator . Qua demonstratio ne latus iuuenis , cum se ad sua recepit , hortatorem habuit ad audienda grauiora eum , à quo paulatim in extremam perniciem rerum suarum imprudens trahebatur . Si hæc , inquit Safioie , quæ iam inchoati , tantum heri nostri animum rapuerunt ; quid erit si bene cœpta ad exitum persequaris ? quid non potes sperare , postquam nihil ultra timueris ? Et quidem duo mihi nunc occurruunt , quibus res tuas stabilire possis atque promouere , mitius alterum , alterum asperius , omnibus quippe remedij contra grauiora mala pugnatur . Non nescis clientam tuorum animos longa sacerdotum externorum cultura tantum in patrijs ritibus filuescere , quantum in barbaris luxuriabant . Nihil aptius puto , quām si eiusmodi nuper impostoribus sacrificulum aliquem nostratem elegeris , cuius eloquentia , vita sanctimonia , nominisque celebritas externorum sacerdotum memoriam oblitteret , ac desiderium restinguat . Simul illi nominat insignem sacrificulum Banzai dicum .

Duo Safioie
confilia.

Primum , &
sacrificulum
in signem no-
stris sufficiat.

ctum, cuius nominis splendor ceterorum in urbe regia splendorem ferebat illæsus. Placuit adolescenti consilium rato se hac ratione sine crudelitatis nota, sine clientum suorum iactura, sine mortuum periculo, quæ ad ditionis sue conseruationem exigebantur posse impetrare. Hic sacrificulus quid effecerit apud Arimenses proxima narratione subiiciemus, ubi quid absente dynasta perfidum fuerit seruato temporum ordine exhauserimus.

Alterum igitur scipsum conseruandi atque promouendi consilium malus consultor ita suggestit: Non attendis deinde ut in perniciem tuam fratres tui duo sensim adolescent. eorum ad barbaræ sacra propensionem adultis vix euelles, quos teneros abducere nondum toto conatu potuisti, maximè quod altera hæredum iuræ inter publicos tumultus affurgunt; proclive est Arimenses tot à te haec tenus malis irritatos tot in posterum irritandos in tuam perniciem conspirare, quamdiu coniurationi sue caput è tuo sanguine repererint, in quo etiam religionis sue propensionem non ignorant. Sed fratres sunt? vix dimidiij, cum alias eos vterus effuderit, plus à matre quàm à patre fratres accipiunt si germani non fuerint. huius rei atrocitatem lenit necessitas sibi prima, patria confuetudo qua filij parentis quem sublatum oportuit fortuna inuoluuntur, ne vlturi parentem, iustum habeant ad iniusta prætextum, lenit regnandi libido magnis innata, cui omnia iura etiam naturæ per omnia retro secula & nationes tot Monarcharum exemplo cesserunt.

Hæc aliisque mali genij consilia, quæ filium in parentem nuper armauerant, non ægre adduxerunt, vt nihil mitior in fratres insurgeret. Ergo ex ipsa urbe regia mittit ad suos quàm occultissimè, vt vtrumque nullo tumultu quàm secretissimè, priusquam rediret, iugularent. Quid intactum sinit in malum semel inclinata defectio! quid enim ab eo sperari potest, qui fidem fregerit immortibus, inmortales fidei auctoritatis? Sed antequam crudele parricidium spectaturi Arimam redeamus, ex itinere qui fuerint hi duo parricida ac deserroris fratres subiiciam.

Ioannes Arimensis olim dynasta, qui alio nomine prius Protius dicebatur, ex priore coniugs Lucia filias tres & Michaelem R. 2 hunc censita.

hunc ipsum desertorem suscepit. Ex alio deinde coniugio cum Iusta legitimè contracto proles quatuor habuit, masculos duos Franciscum ac Matthæum appellatos, & foeminas duas. Priores tres nuptui elocatae sunt viuo etiamnum parente. Michael sublato parenti successit: Franciscus ac Matthæus hi sunt de quorum capite nunc agitur: Sorores horum duæ adhuc infantulae postea Miacum ad parentem Iustam remissæ sunt educandæ. Miacum enim Iusta, tandem exticto marito, exilio soluta se recepit, cuius in aduersa fortuna iam probatam in coniugis morte virtutem in hoc quoque filiorum casu Christianè mirabimur.

Franciscus igitur & Matthæus extincto parente apud fratrem Michaelem Arimæ educabantur. Octauum annum agebat Franciscus Ioannis è Iusta primogenitus, uterque in hac temporum varietate sed maximè Franciscus, educationem suæ parentis ac nutrictis Marthæ non pueriliter retinebar. Id maximè præ se tulit Franciscus, quando cum Fime fratri sui pellice, quo tempore primum Arimam venit, supra ætatem deceravat. Cum enim illa puerulus blandiens, forte in re non ludicra luderet, & ab eo exigeret, ut Christo renunciaret, Non faciam, inquit puer, iam serius è ludibundo.

*Martyrij de-
siderium.*

Nisi feceris, ait Fime, Imperatoris iussu mactaberis. Vtinam, ait Francisculus; nihil est quod minus metuam, aut æquè cupiam, quo responso eam ab his sermonibus in posterum deterruit, ac ceteros obstupefecit. nec inferior fuit aliis cum fratre quoque ludibundo congressus. Cum enim iussisset cum à fide deficere, nihil impetravit. Sed neque sacram cerei agni thecam vt deponeret extorsit, ex quo enim in Neophytes sœuiriri cœptum est, nunquam sine illa coram fratre comparuit: sed maximè cum postridie illius congressus fratrem adiret, obtineri ab eo non potuit, ut eo carereret, ne forte villam desertæ religionis suspicionem incurreret, alias etiam cum in multorum congressu ex Arimensibus illis triumviris unus pueri patruus, Camon dicebatur, multa inepte effutiret; puer italoquenter interpellauit: Patru, qualis est dæmon? illius faciem spectare euperem. Interrogationem puerilem astantium risus exceptit. Camon enim vita licentioris infamia Dæmon inter Arimenes appellabatur, è quo puerilis iocus salem depromperat. Et quidem in æ-

tatis illius tenebris tot maturioris iudicij scintillæ interluebant, ut vel iam à fratre timeri inciperet, cum nondum ipse timere dicisset.

Arimenses igitur ministri cum ab hero suo atrocia mandata suscepissent; nulla interposita mora (solent enim in poenis quam in beneficijs exequendis ministri plerunque esse promptiores) spargunt se Miacum illos ad iustam parentem amandare, sed clam eos intra cubiculum recludunt, uno famulo, Ignatius vocabatur, ad obsequia necessario illis relicto, quos non pauci ne forte elaborentur, dispositis excubijs asseruabant. Quadraginta dies rotos in eum modum asseruantur, ut hac mora contingeret illos vñā cum sui memoria sepeliri. Admirabilis per eos dies à pueris vivendi ratio te-nebatur (tanti refert ad omnes fortunæ casus à teneris vnguiculis didicisse quod exerceas !) siue enim Christianæ religionis odio, siue vano suspicionum motu, siue vtroque captivi detinerentur, id assequi videbantur quod imminebat, ea sibi breui quæ supererat vita spacio comparanda, quæ vel mortem minus formidabilem reddunt præuisam, vel minus periculosam reddunt improuisam. Oratio coram sacris imaginibus quotidiana, ieunia, (quis in hac ætate credat ?) prope quotidiana; nec erat in Ignatijs potestate volentes inhibere, qui cum non ignoraret ea, quæ intra paucos dies circa puerorum necem designabantur, ita sibi commissos moderabatur, ne mores præuisa terroreret aut improuisa falleret. Eo igitur acris pija exercitationibus certabatur, quod proprius immatura mors accurrebat.

Et quidem ea ipsa nocte, quæ si opinantes erat oppressura, cū forte neuter esset ieunaturus, & iam hora ad cœnam venitaret, ait Franciscus Ignatio : hodierna quidem dies nulli ex consuetis, ieunijs illigatur, neque fames cœnam respulti incœnato tamen mihi dormiendum, hodiernum crimen aliquod expiaturo illud erat, quod inter colludendum è custodibus nefso quem sibi offendisse videretur. Et vix adduci potuit, ut fratri cœnaturo comes assideret, tantillum salua ieunantium religione sumpturus; quæ ret in ea ætate, tempore, & causa religiosissimam ostendebat in ptero mensam. Nec in hoc stetit præfigentis extrema omnia quædammodo

R. 3

Fran-

*Fratres clausi
in cubiculo
singulandi re-
cluduntur.*

Francisci sagacitas. Postquam enim Matthæus obdonisset, ipse magnam cum Ignatio noctis partem terens ea prope fecit omnia quæ ad moriendum præmonitus facere potuisset: petijt recitari sibi ab Ignatio nescio quam præcandi formulam, quam ut præsentem facilius memorie commændaret in papyraceo libello, gentis morte descriptis; tum quinques eam positis geribus decurrentes, toties cum Angelio Virginem salutabat, quoties eam precandi formulam repetebat. Inter quæ cum longiorem traheret moram, admonetur ab Ignatio nocturnas iam dudum horas somnum suadere. Cui Franciscus alia omnia in hanc sententiam magno animi sensu respondit: Occurrunt mihi nunc Ignati Christi Soruatoris nostri tormenta, quorum atrocitas lachrymas elicit: quantum mortalibus Deus dedit, cum in eorum salutem mori non detrectauit: eorum me miseret, qui eam rem ignorant. Collachrymari cœpit Ignatius, tum pietatis sensu permotus, cum quod carnificinæ crudelis hora in opinantibus agnivulis immineret.

Inde cum iam dormitum esset concessurus, sacris Indulgentijs Virginis Conceptæ iconulæ attributis ineuntis aut potius exequantis etatulæ crimina expiabat; quæ cum Ignatius aduerteret auctor puero fuit, ut ex hac ipsa nocte sumens initium consuetudinem sibi faceret, velut qualibet nocte moriturus exitum suum Deiparae peculiari colloquio compellatae commendandi, quod ille fecit illico verbis in hanc sententiam religiosè conceptis: Domina mea, Sancta Maria, rogo te supplex per vnguenti filij tui pro nobis passi tormenta, ut si me hac nocte mori contigerit mei memineris, ego enim in manus tuas: Domina & Mater, animum meum corporisque commendando.

Tunc deinde Sanctissima Iesu ac Mariæ nomina religiosè pronunciauit, nec auelli se sinens tertio denique repetiuit; ac tandem dem virginis famulo cedens oculos morti clausurus aqua lustrali ab Ignatio conspersus in cubicule concessit. Non tenebat inter haec lachrymas fidelis seruus, sed & prudens pietatis potius quam commiserationis prætextu colabat: abscedens porro ad orationem non ad quietem secessit, donec sicarij suo, quod ille impedire non potest, parvusq[ue] se fœdassent.

Nocte

Nocte itaque media cum adhuc Ignatius in oratione pernoctans rei exitum praestolaretur; iussu Arimensium moderatorum sicarius thalamum ingreditur, & suspensopede dormientes aggressus, Matthæo primum cor iectu prætentato transfigit, & mox Franciscum, fauces ipsas ferro petens, iugulat. Vtique nihil sentiente confecta res est, ita ut regressus Ignatius utrumque, quo in situ reliquerat, in suo sanguine volutatos inuenierit, pallido vultu non iam mortis imaginem, sed ipsam mortem protestante. Atque ita duplex victima cecidit, quam etsi non constat in religionis causa perijisse, constat tamen ita prætextum utrumque conseruandi statutus ac religionis euertendæ id temporis fuisse permixtum, vix ut alter ab altero separari potuisse videretur. Ut vt sit, agni duo sua innocentia inuoluti iugulum præbuerunt, magnumque sui desiderium Christianis omnibus reliquerunt, curdam intelligerent sibi nihil in Arimensium Dynastarum sanguine ad rei Christianæ restitutionem spei superesse; quæ cum una cum his victimis humanis rationibus aestimata sepeliretur, hoc unum supererat, ut à dituina manu nihil desperarent, postquam intermortales nihil erat quod sperarent.

Crudelis porro parricidijs tristem nuncium molestus dedit Iustæ parenti, quam Miacum secessisse diximus, è Societate nostra Sacerdos P. Petrus Morsion, cui animam suam de more commiserat. Quid illam inter hæc egisse arbitramur? quid de illa fide sensisse, cuius prope vniuersaliter videbat se marito viduam, filiis orbam, terris suis eieclam, ad pœnam viuere, cuinon liceret ad solatum mori? videbat ex aduerso parentem suam, fratres ac filium Ethnicos apud Dairi legitimum Iaponia Principem auctoritate & gratia in paucis valere, penes quem Idololatriæ ius sumnum; se verò ex quo peregrina sacra suscepisset partis omnibus excidisse. Nihil tamen simile viraginis Christianæ anitium, diuina iam diu gratia confirmatum permouebant: sine villa perturbati animi demonstratione quasi subridens, ita respondisse fertur: Duo me in huius casus acerbitate solantur, & ut auctor omnium Deo gratas agam beneficj ream permouent ac hortantur: Primum enim ex quo Michaelem priuignitti meum, ab infantia Chri-

*Parricidium
ferale.*

Christianis elutum ritibus, & Christianè per omnia educatum, non turpiter solum fidem eiurasse, sed eam quoque iamaniter perse-
qui, eoque regnandi libidine deuenire ut electo parenti, suisq; fra-
tribus mortem bis parricida per summum nefas attulerit, grauioræ
que in posterum videatur admissurus; magna me nunc sollicitu-
dine liberam video, ne forte filij mei fratris potius exempla
quam filij educationem sequerentur, de quibus in hoc innocentia
statu sublati id sp̄ondere mihi posse video quod optare debuiss-
sem. Deinde verò cum ad exorandam Ioanni marito quondam
meo salutem æternam Deo Opt. Max. meam filiorūmque vitam li-
bens deuouerim ad expianda quæ contraxerat crimina, & quibus
in se diuinam iram prouocarat; Id, inquam, omne cùm serio Deo
deuouerim, quo tempore tristi spectaculo vnà cum illo magis mo-
rere quod mori veterer, video iam mihi aliquod æternæ salutis il-
lius pignus accipere, ab eo qui repetere videtur oblata, quod non
faceret nisi hoc meum sacrificium in conspectu suo propitius ad-
mississet. Ita se Iusta solabatur, & natura superior, de omnibus vi-
ctrix cum diuina gratia triumphabat: Michael autem iam de fratre
trum interitu certior factus, vna cum suo sacrificulo ad extingue-
das Christianæ fidei scintillas properabat. Sed quam in omnibus
speratis spe sua exciderit videamus.

*ARIMENSIS DYNASTA ADHIBITO CELE-
bri sacrificulo frustra domesticos suos peruer-
tere conatur.*

C A P V T V.

Rediturus ad suos Arimensis dynasta sumis aulicis iam diu cœ-
cutiens, ne qua in re moderatoris sui consilia reiiceret, cele-
brem illum sacrificulum, Banzui appellabatur, de quo paulo
superius, comitem adduxit ea spe ut concessos iam (quod arbitra-
batur) de firmitate sua neophytes eloquentia vi excuteret, & pa-
tria sacra in patriam reuocaret. Is ubi aduenit, diei vix potest quo
applausu saecur excepitus à pellice maximè Fime, quod in eo rerum
suarum statum stabiliuisse Arimensem dynastam prædicaret. Neo-
phyti

*Sacrificulus
à Fime Mi-
chaelis pelli-
ce maxime
excipitur.*

phyti tamen ut ad eum excipiendum obuij procederent adduci nunquam potuerunt; & si qui ad eum visitandum accesserunt ro-gatu dynastæ ne illum in re non mala offenderent, id ita fecerunt, ut iniecto in collum precatorio serto fidem suam hac externa de-monstratione profiterentur, ne cui offensionem neophyto darent. Et ut primis initij ipsum sacrificulum demereretur, voluit vt ad conditum diem in arcem veniret, precatorios globulos Ethnico ritu dispositos, & inuocando Amidæ decurrendo destinatos inter aulicos & aulicas dispertitus, ut hoc aulicorum exemplo reliquum vulgus facilius ad audiendum sacrificulum induceretur, nihil enim dubitabant, quin initio placitus ad extreum persuaderet.

Venit igitur sacrificulus Banzui, compositeque ad pietatem supercilio pauca præfatus mentitæ religionis arma depromit. Ade-rat Fime profanæ rosariorum distributionia auctoritatem concilia-tura, cuius imperio aulicæ virgines ac matronæ iubentur oblata de sacrificuli manu munera acceptare. Quid hic egisse putamus si-næ fidei sectatrices? Nihil heræ imperio territæ, minus sacrificuli supercilium veritæ, intrepide omnia respuerunt; per vim iniecta in manus superstitionis instrumenta, volente manu in terram labebantur, nec reperta est vel vna, quaæ in fidei suæ contumeliam pro-fanam perfidias supellestilem admiserit. Sacrificulus interim, qui sibi alia omnia promiserat, cum pudore & ira colluctatus, colores alternis permutabat; nunc liuebat iracundiâ, paulò post rubore suffusus pudorem præferebat, & heram intuitus contracto vultu de ancillis querebatur. Iterato igitur imperio distributio vehemen-tius vrgetur, eodem semper euentu, nisi quod ex ijs vna, cui nomen Maxima, vim ultra non ferens, nec sacrificuli iam liberius inuehen-tis impotentiam, collectum globulorum sertum solo erigens in sa-crificuli faciem audacter impegit, herile nihil in ea reuerita cuius auctoritate à diuinis imperijs auocaretur.

Fime in furorem versa, furiam dices, visa sibi est sacrificuli suam, deorūmque iniuriā vltura, si repudiantibus profanam su-perstitutionis supellestilem, sacram eriperet. iubet igitur vt omnes sua sibi pre-catoria serra detrahant, & in terram abijcant. Cum ne-mo pareret, exasseclis vni imperat, vt singulis ea detrahatur. is erat

S

*Inesse sacra
rosaria di-
mittere non
forte parent.*

*Rosaria A-
mida profa-
na inter aul-
icas destri-
bus.*

*Aulice o-
mnia respa-
nt.*

*Maxima ro-
sarium in sa-
crificuli faci-
em impingit.*

forte Christianus, itaque respondit: non sum rosariorum venator, non licet mihi Christiano sacra profanè, nec aucteo minùs urbañe aulicas contrectare. Non ferebat ultra suorum audaciām indignata pellex; dissimulato tamen tantisper furore sacrificūlum globulis suis æquè onustum ita dimitit, ut iniuria castigata molliora omnina in posterum futura promitteret.

Dimisso sacrificulo furor in stomachum retrusus, diffusa bile totam viperam occupauit, quæ in vnam Maximam colligens iniuriarum virus euomens, nihil indictum reliquit, in quo muliebris eloquentia in rabiem versa solet eminere. Sed verbis facta nihilo mitiora subiecit, habet retrudi viraginem, ibique vinculis ita constringi, ut nullus propè illi membrorum vsus liber supereffet; ad carcerem & vincula in eisdem addit, cibo illi potuque eo usque interdicens, donec aut sententiam de retinehda religione mutaret, aut in pertinaciæ pœnali leonto mortis genere contabescens interiret. Interim tamen ad eam laceffendam ethnicæ matronæ subinde submittebantur, quæ vna cum vinculorum inediaæ que acerbitate conspirantes constantissimæ viraginis animum è sententia deturbarent. Septem dies totos Maxima cum suis vinculis, cum inedia, cum instigatricibus suis decertabat, ea semper animi firmitate quæ Maximam decebat: nec toto eo tempore adduci Fime potuit, ut non nihil de severitate remitteret. Sed neque Maxima quicquam de confidentia in Deum sua minuebat, continuis ab eo precibus virtutes exorabat, & in orationem effusa Christi columnā animo magis quam vinculis stringebat, petebatq; ut ea sibi suppliciorum esset initium, quæ Christum imitata in eius confessione pateretur.

Septimo tandem die vinculis solvitur, sed eodem semper rigore dies altos quinque cibo potuq; interdicta inedia sustinebat, licet enim tantillum cibi, quo ne vix quidem vita sustineri posset, furtim ei sociæ aliquoties ministrarint, integris tamen viribus, coloréque viuido exiit ac si perpetuis epulis faginata vixisset, cæques ab ipsis Ethniciis notata prodigio similis visa est. Et sane fateatur ipsa Maxima se cum femel acrius fiti premeretur, aquæ pluviae concha quam forte repercerat, repleta, fitim ita temperasse, ut tam etiæ fel sibi potasse videretur, fitim tamen omnino excusserit. Sed

admi-

*Maxima
vincula mem-
brorum & ius,
cibus potuq;
per septem da-
es interdic-
tor.*

admirabilius est quod ipsa subiectiebat, sibi aliquando nocturnia Diuinissima horis adfuisse matronas ipso vultu habituque venerandas, vi-
gilinae an sopitae dubium, à quibus edulio nescio quo ita reficere,
tur ut & satori ad suavitatem, corpori ad vires conseruandas addi-
nihil posse videretur. Vnde nihil mirum videri debet, si ea con-
solatione vegetior extiterit. Huius certaminis hic fuit exitus.
Maxima palatio exclusa in vnius è gubernatoribus domo vilibus
obsequijs addicta delicias aulicas cum dura seruitute commutat;
quod illa ut perpetnum esset, abraso capillitio gentis more sibi
caducas huius vitæ spes amputauit, satis sibi gratulata, quod amis-
sam semel cogente fortuna libertatem (erat enim natione Co-
rea) recuperatam deinde cum fœnore, volens ac lubens Deo suo
consecraret.

Nihilo melius cessit sacrificulo sub umbra dynastæ globulo;
rum distributio; quid enim melius sperare potuit secundo cum vi-
ris certamine, qui primo prælio fragiliorem sexum victorem erat
expertus? Itaque cum dynasta sacrificulo blanditur inter hono-
rarios pueros & aseclas serta diuidi imperasset, ab uno ex ijs hoc re-
sponsum tulit, non constans minus quam cordatum: Meminisse
poteras, here, nos vna tecum infantes ijsdem aquis salutariter ex-
piatos in eadem sacra coniurasse; oportebat te quæ nobiscum acco-
pisti religionis arma retinere, non autem ijs repudiatis auctoritatè
tua nos cogere, ut sacra profanis per summum scelus commute-
mus. In cuius responsi sententiam cum cæteri venissent omnes, de-
speratione victoriæ dimissa concertatio: ipseque sacrificulus iter
suum damnans ad eam qua alibi pollebat auctoritatem suspirans
aspirabat: Maximè cum è superiore loco perorare voluisset, ubi ex-
ceptus est tot neophytorum sibilis & cachinnis, ut explosus descen-
derit, qui sibi sperauerat applaudendum; quin etiam cum per vi-
cos itaret, dicterijs & puerorum ludibrio exceptus domi se conti-
nere cogebatur. Et mirabile videri potest sacrificulo fabros ethnici
cos extra Arimensem agrum necessario conquisitos cum aram sibi
ad sacrilega sacrificia, & exedram ad perorandum parare voluisset: re-
pertus est enim inter Arimenses nemo qui operâ suam illi elocaret.

Dynasta in commodius tempus iram reseruans, hunc quidem
sibi

*Sermotus ad
dicatur.*

*Idem sacri-
ficus res-
ta-
tus obser-
vit.*

Exploditur.

sibi volens nolens temperauit, ac tandem vidit quām parūm in sacrificulo esset sibi præsidij ad ea quæ auctore Safoie destinarat, quem nouis artibus non ita multò pōst in Arimenses neophy whole eodem semper prauī consilij fructu sœ uiturum inse quamur.

IMPERII HAERES IN SVA REGIA XEN.
do cur se uierit in Christianos.

C A P (V. T.) VI.

Videri possunt Imperator ac filius annuas sœ uiendi vices alternis permutasse, anno quippe superiori sœ uiandi principium dedit ille, hic ne intermissione procella mitesceret, tyrannidem leui satis ex causa, non leuiter instaurauit. Et sanè satis quieta fuissent omnia ihera huius anni currictum, nisi apud hos Imperij hæres & Safoie apud Arimenses denū quietem interturbassent. Quanquam apud Arimenses ipsos atrox octo ut videbimus victimarum incendium & quæ deinde fecuta sunt, ab hoc ipso Principis Imperij exemplo euigata recruduerunt, nec habuisset ex quo suas artes metusque Safoie fabricaret, nisi ab regia nouæ turbæ supereditassent.

In vrbe Yendo Patres è D. Francisci familia anno supériore (admissa inter dirigendos ad vrbis ornatum vicos, æde quam habebant illic sacra) dum nouam parant, proscripti, magno suo dolore quod extolebant nonnale, deserere coguntur. Ex eorum tamen numero ceteris discedentibus P. Lüdouicus Sotelus, ille qui postea cum legato dynastæ cuiusdam Iaponij in Europam venit in hac urbe remansit, ut Neophytis in tanta destitutione alicui esset solatio: qui cum templum nullum esset, aut facellum in quod rei diuinæ causa Neophyti conuenire possent (erant enim superioris anni editio in ea ipsa vrbe promulgato ædes omnes sacræ dirutæ) de ædicularia aliqua loco minus periculoso erigenda cogitare cœpit. In agro suburbano leprosorum ædes aliquot seiuæ, non tamen in Nosocomij formam redactæ viscebantur: loco Asacusa nomen est. Iuxta hunc intra breue tempus collecta Neophytorum stipe ædicula auctore P. Sotelo erecta est, quæ paulò pōst magnorum malorum occasio-

cationem dedit. Ferunt inter extruendum ortalire puerili inter Ethnicum Christianumque adolescentem, indicio parentis Ethnici, qui se læsum querebatur, rem quæ diu latere non poterat, erupisse. Et ut sit crescentefama vulgarium est inter militaris ordinis viros, ex ijs venit ad Toparchas, per eos ad principē penetrauit. Vulgatum est, inquam, Christianos edictorum suorum violatores pro dirutis ædibus aliam in agro suburbano extruxisse, capacem, altam, elegantem, ad quam multorum concursus, etiam nobilium suspestat reddebat audaciam. Excanduit princeps, & in hæc verba prorupit: Itane verò apud Christianos edicta nostra intra annum *Principis inobsolescunt?* quis legem illam ferat, quæ *Principum legibus, cum dignatio.* quibus ipsa illorum religio perstat intacta, volens aduersatur? Quærit deinde ecquis in vrbe sacerdos delitosserit, eius operis sine dubio procurator. Nominatur ille, atqui, ait ille, ædem moliri sine multorum auxilijs præ paupertate non potuit, de re sola déque auctori- bus serio inquiratur.

Ad eam rem è supremo senatu Senatorvnus Iulij 21. Thomam *Thomas et Gregorius, fides causa comprehensim.* inter Neophy whole veteranum, & Gregorium quo dicti Patres ad Catechismum vtebantur, euocat: quærit sint necno Christiani, ex quo tempore, & vbi, eam legem suscepissent. Respondent esse se Christianos, & susceptæ fidei tempus notant, eamque ipsam vrbem pro loco designant. quo auditio nihil ultra locutus, arctè vtrumque vinciri, & in carcerem retradi iubet. Postridie accersiti de æde Al facula extracta interrogantur, qualis sit, quorum stipe assurrexerit, & similia. Illi quod erat sententur, ædificiam esse paruo sumptu, opere tumultuario Christianorum liberalitate constructam. Quærit ecquos nouerint Christianos: paucos, aiunt, qui sunt è nostro sodalitio, quorum nomina iussi tradere, non satis prudenter annuerunt, rati fortasse eiusdem esse culpæ cum de fide à legitimo iudice quæsum fuerit, de alijs ut de seipso reticere, traditis nominibus in vincula remittuntur. Exinde in Christianos inquiri serio cœptum, quod cum generosi Christi pugiles duo inaudissent, nihil dubitabant, ad ipsum Senatorem pergere, seiplos prodere, & eorum qui secum sodalitij communione erant coniuncti nomina etiam non rogati tradere. Leo & Vincentius dicebantur, heroica quidem sed

non satis certa libertate Christum pro se alijsque professi. Ex eo tempore nobiliores quique ex nominatis domi suæ adhibitis custodibus & vicorum præfectis commendati recluduntur. Priors tamen duo cum socijs prius euocatis in publico carcere afferuantur.

Optabat pater ille huius mali principia Senatore illo qui inquirebat probè rem vniuersam edocto præfocare. Ergo ad eum pergit: sed reiectus est, nil sibi iuris in alienigenas esse dicens. ita tamen, ut quereret ecquem haberet indigenam suarum rerum conscientium, à quo de omnibus posset edoceri. Aderat Patri Laurentius neophytus, qui sua sponte quod perebatur professus, à Senatore detinetur. Cum interim pararet, ædiculæ suæ culpam eleuare, interpellatur. Ædiculam vidi, ait, quid sit scio, quod superest traditum librum in quem Christianorum omnium nomina referuntur, ne de ijs ultra inquiratur; negauit Pater apud se afferuari, quod nouus esset in ea vrbe nec domicilium nisi transiens statuisse; inquiram igitur: cùmque remittit, & mox loachimum natione Coream apud quem diuersabatur euocari mandat; ex eo querit cum aduenisset cuius facultate sacerdotem illum externum contra Principis edicta hospitio excepisset, nominat loachimus Sandodonū, erat is principis moderator & eidem à Secretis illi in paucis gratus, imo & parens Conzuquedono, quo Imperator gratiosiorem habet nullum. Vade, inquit, & illum domi tuę gęclusum afferua, dum aliud iubeat. Inde Senator ad ipsum Sandodonum adit, refert quid loachimus sibi exposuerit, nec Sandonus negat: externum illum monachum ait, ægrum vt domi suæ exciperet curarētque permisi. Atqui instat Senator, Corea hac nixus facultate è domo sua sacram Christianis ædem conflauit, in ea continui cœtus contra principis edicta coguntur, eiisque rei apud principem inuidiam sustines, cum quid agatur ignores. Sycophanta est, ait, Corea ille, quem virum probum arbitrabar; quod fecit luat, nolo quemquam fauore meo contra principis voluntatem abuti. loachimus ipse domi suæ cum hospite suo eadem excubitorum & vici præfectorum fide reclusus afferatur,

loachimus
Corea cum
hospite suo
domi sua
clausus affer-
atur.

ATRO-

ATROCITER IBIDEM DE CHRISTIA-
nis inquiritur.

C A P V T VII.

Extraditis sibi nominibus facile intellexit Senatorius ille inquisitor plures in vrbe Christianos reperiri; quod vt apertius constaret, edicta tota vrbe iubet vt omnes vicorum præfecti omnium Christianorum nomina vicatim ad se descripta illico adferant, in qua descriptione sanè multa contigerunt Christiani ardoris argumenta, omnes quippe inscribi gestiebant: quæ cum nomina Senator accepisset, denuo edicit, vt domi sua singuli recludantur & à vicinis dispositis dies noctesq; vigilijs afferuentur. ipsi quoque leprosi (erant enim omnes Christi sacris iniciati) intra sua mapalia reclusi multa pertulerunt. Ea res aliquot dierum experientio ita onerosa visa est vicorum præfectis, vt simul omnes suorum nomine ad Senatorem venerint ea de re questuri leuaménque postulaturi. Tum senator, agite & qua potestis industria efficite ut eiurato Christo suo ad patrios Deos redeant: quod si feceritis, & labore leuabimini, & vicinorum uestrorum vitæ consuletis, qua in re nulli labori parcite nec precibus aut minis solum, sed ipsa quoque tormentorum acerbitate certate: si quis perierit, ego vos liberos immunésque præstabo.

Interim dum hęc agebantur, inscripti neophyti non frustra sua nomina descripta coniectantes, insufitatos in Ioachimi domum Sacramentorum causa fecere concursus, quæ res magis magisquam magistratum animos abalienabat. Vicorum autem præfecti accepta furendi facultate ad suos redierunt, quæ senator permisisset, retulerunt. Hoc nuncio laxatis frænis infernus in Christi gregem exercitus irruere videbatur. Longum esset referre quid à singulis tentatum, quid intentatum fuerit, preces, minæ, fraudes nusquam defuere, apud multos sauitia pietas appellabatur, dum ne morerentur torquebantur, morsque minus pœna quam mora mortis habet; alij priuata odia publici boni prætextu vindicabant; à multis per vim extorta, vel per fraudem efficta subscriptio. Denique Ecclesia illa propè tot carnifices experta est, quót vrbs ipsa

Christianis
à vicinorum
Præfectis de-
scribuntur.

Descriptio
rię ad de-
scriptionem sob-
licitantur,

ipsa ciues numerabat. Multi ergo malis cedentes de animi sui constantia, sicutem signis externis expressa remiserunt, magna fuit ciuium concussio. Sed neglectis ijs quæ aliena sunt à Christiana firmitate, heroica paucorum facinora de multis feligamus.

Apollinaris sese primus ingerit, casumque suum gestit insigni aliquo facinore resarcire. Is auditis tres totos menses Catechisticis orationibus multa sciscitatus, multa dubitans oculos tandem appetuerat veritati apud Patres è Diuini Francisci familia qui eam vineam excolebant, anno porro superiore exoriens ab Surunga non satis intrepidum feriit ruina. Cessit igitur vanis terroribus nondum sati robusta fides, defectionemque suam proprio chirographo voluntens nolensue firmauit. Vna cum fide mentis suæ tranquillitate excidens in perpetuo moerore versabatur, neophytorum conspectum virabat, & qui seipsum inspiciens exhorruerat, sibi horribilis omnibus videbatur futurus. audijt interim dum malo medicinam quærit adesse ex eadem familia sacerdotem, cui se sistens querit an sit nullus pœnitentiae post lapsum locus, se nihil ut acerbum sit refugei possetmetur. Ergo in spem reductus iubetur ad eos redire quibus defectionis suæ testem manum scripto tradiderat, apud eos palinodiam recantare, chirographum repetere, si negauerint contrarium dare: quo facto rediret, quæ iniungi ultra placeret subbiturus. Pergit Apollinaris ad vicinos apud quos asservari mali sui sententiæ sciebat, facit imperata liberalius etiam quam iubebatur, tum in Joachimi domum reddit, qua neophyti tum pro sacra vtebantur, inunctaque corporis coram omnibus flagellatione perfunctus ad expiadendum crimem Ecclesiasticis sacramentis restituitur. Non ita multò post de Christianis, quod iam agimus, inquiritur, ergo vicini instant ut posterius chirographum diffingat, priusque quod de ciurato Christo seruabant ratum habeat. multæ machinæ adhibitæ sunt, ut denuo excuteretur; sed impetrari non potuit; ergo multa priuatim perpeccus, publico senatoris tribunalí vincitus silitur. Is ubi totius rei seriem ex vicinis audiuit ipsius Apollinaris confessione confirmatam, excanduit, & denuo multis machinis non expugnandus oppugnatur. Vna vox eius erat: Hanc vnam vitam Deo meo consecraui, ne illius gratia denuo exturbarer. Ergo in publico

publicam custodiam arctissimè vinclitus amandatur, insolenti satellitum sauitia mirè diuexatus: Carceris praefecto commendatus in arctissimum ac fœtidissimum ergastulum compingitur, in quo ita se gessit ut virtutis sua splendore omnium oculos in se rapuerit. Non diuturnum fuit illi cum vinculis suis laboribusque certamen, intra dies paucos inedia, carceris pœdore ac situ interit, & aeternam quietem non longo labore comparauit. Ad eum nuncium Ioannes Mimbocu, de quomox, & Laurentius ille quem iam Senator ille dimiserat, in carcerem accurruunt. humandum corpus experunt, sed fustibus eieeti nihil impetrarunt. Cadaver uxori ethnicae traditum, à sacrificulo in agro proximo extra fanum concrēmatur more patrio. Verum neophytū omnium seduli obseruatorē frusta flammis eripiunt, sibique pro sacrī asseruant. Quiscaim dubitet hunc ipsum non minus quam ceteros, quia leuices ferro præbuerunt, pati martyrij laude redimitum?

Verum ad ipsum Ioannem promissionis tam factæ rei veniamus, & nunc quidem qua ex causa comprehensus fuerit, rerum series postulat, mors enim ipsius extremos huius ruinæ casus excepit. Ioannes igitur à prima iuuentute salutis illius ad quam duce natura immortalitatis studio aspiramus, diu per omnes faponiæ sectas vagus, nusquam quiescebat, ne apud academicos quidem suos, quibus diu non mediocrem operam dederat. Incidit denique Miaci in D. Francisci Patres, apud quos Catechista cæco doctore, Tobias dicebatur, side lumen accepit, & deinde nostris rebus instructus aliquot iam annos catechistam agebat, ipse eo utilius quod Iaponensium sectarum peritus eorum commentari ex proprijs refutabat. In hac ipsa miserabili neophytotum carnificina, quæ viciatim in singulorum ædibus exercebatur, Christiano ardore correptus, facultatem petit à Patre cui continebat, ut sibiliceret per domos cursare afflictis solatium aliquod præbituro. interrogatus quem sibi periculosa ales finem præfigeret, ita respondit; nollem quemquam à fide deficere, vellem aliquid in eorum consortio tolerare. impetrata facultate se se ad opus suum accingit, iniecitq[ue] in collum prelatorio serto, è quo ad peccatis crux tua maxima pendebat, ire pergit, adiuncto sibi comite & adiutori Laurentio. Quid vterque fecerit.

*In carcere
varie dñe-
satus mori-
tur.*

*Ioannes
Mimbocu
Neophytes
persecutantes
inuenit.*

cerit, quid passus sit in hac dierum aliquot exercitatione, ille nouit, qui nostra omnia compensaturns intuetur.

Die quadam cum exorata ab excubitoribus ingrediendi facultate neophytum nescio quem miserum in modum compedibus manicisque constrictum reperissent retortis in tergum brachijs circulique ferreo in fauces inieicto miserabilem, quo in tormento iam dies aliquot animose perstiterat, ne à fide desisteret; cum, inquam, illum ad vteriora mortem que ipsam si res daret tolerandam confirmarent; nonnulli ex eodem vico accurrerunt, indignaque rem in clamantes excitato tumultu colloquium abruperunt, volebant quidem vincum vtrumque iudici sistere nisi intempestiuæ noctis tempus auertisset. reducunt tamen in loachimi domum, multa de illis coram Patre ac loachimo expostulantes, sed id maxime non ferendum videri esse homines ita proiectæ audacie qui au-deant hominem in tormentis positum ut Principi suo pareat, pallam ab illa ipsa re auocare. Cui loachimus ita respondit: dominorum multi sunt gradus, ego eum veneror præ ceteris, qui in supremo maiestatis ordine residens ceteros infinito post se relinquit interuallo. Si his proxima officia principi meo defero, quid est cur ordinem violasse reprehendor? nec plura; abeunt ipsis, furorem suum in auroram differentes. Sed non distulit Ioannes eam quæ in hoc rerum statu exigebatur animi comparationem. Totam eam propè noctem duxit in somnum, & iam sub auroram peccatis expiatum & epulo sacro refectus peccatorum indulgentiam amplissimam illa concessione consequitur, quæ in ædis sacræ quam Portiunculam vocant, consecratione apud Franciscani ordinis Patres concessa perhibetur; in illum enim diem hæc quæ mox dixi contigisse narrantur. Vix bene illuxerat cum accepta a iudicibus auctoritate redeunt hæsterni tumultus auctores, & domi suis vinculis constrictum intra cubiculum recludunt, ipsis suis vinculis exultantem, in

*Domi sue
elauduntur &
vinculis a-
stringuntur.*

quibus eum relinquamus, nunc orantem, nunc de fide nostra cum ethnicis disputationem, donec eum è priuata cu-stodia in publicam, & inde ad victoriz-sue arenam educamus,

E VIN.

E VINCTIS NEOPHYTI OCTO
fimul obtruncantur.

C A P V T VIII.

In priuatis ut dixi ædibus suarum custodijs multi tenebantur, è quibus in publicas educti octo capitjsque damnati. Inter eos iure primas obtinet Sasanda Michael, qui primarius sodalitij præfetus ædiculæ extruendæ non tam interfuerat, quam prope præfuerat, is parum cautè cum alijs sociorum nomina scripto prodiderat, & domi suæ tenebatur, sed tamen vici præfectorum rogatu alio tmigrarat, apud toparcham nescio quem vinculis vigilijsque asservatus. Prius ex ijs ædibus quam educeretur, iubetur nominum seriem suo chirographo sigillóque munire & inscribere illam esse seriem illorum qui stipe collata ædiculam erexerant, quod faciebat ratus id se non posse salua fidei suæ integritate retinere, cùm à iudice legitimè quæreretur. Ea nominum series ad principem ipsum delata, negotium dies aliquot, nescitur qua ex causa, suspendit. Consuli placuit Imperatorem à quod mitior sententia sperabatur; inde tamen rescriptum venit, præcipuum quemque nisi Christum eiuraret obtruncandum.

Decimo itaq; septimo Kalend. Septembbris, in feriam sextam forteum inciderat, Ioachimus & Laurentius è suis ædibus ad iudicem euocati ex itinere à militari turma quæ illis occurrit eodem pertransiuntur, ubi alij quoq; sex iam aduenientes præstolabantur, Thomas videlicet, Leo, Vincentius, Lucas, Ioannes, Antonius. Varij fuere sibi occurrentium sensus affectusq; diuersi, sed omnes absorpsit gaudij magnitudo, quod sibi viderent in vna Christi causa omnibus exemplo moriendum. Huic omnium lætitiae communique gratulationi coronidē addidit Michaelis aduentus, eductus enim ipse quoque priuata sua custodia ut erat primarius sodalitio præfetus, iam cum suo duce inuicta Christi cohors prælia domini præliatura sibi ordine suo videbatur. Sed omitti non potest, quid Michaeli cū educeretur acciderit, satis simile laudato illi facinoriam q; quo Leuita Laurentius Xistum Pontificem suum fribiliter prosecutus se negligi querebatur.

*Cum alijs
œtio ad in-
dicem portra-
bitur.*

Habebat Michael adolescentem famulum in Christiana pietate

T 2,

heri-

herilis exempli et mulierem. Is in Toparchæ domo in quam Michael è proprijs ædibus emigrarat hero vinclo fideliter seruiebat. Sed placuit hero vexando solarium illi & qualequale obsequium eripere. Romanus igitur (hoc nomine dicebatur) Michaeli subducitur, & in alia domus parte vinculis operatur. Fortè contigit Michaeli dum ad custodiam publicam moriturus educeretur, conspicari, & quid ageretur coniiciens ita exclamauit. Quo progrederis, here, sine famulo? nunquid degenerem me probasti? si ante hac laboris partem tecum sustinui, quidni tecum admittor ad coronam? si mea me à corona peccata præpediunt, quidni mors in poenam inferatur? Cui Michael. Quod peris fili, extra herilis potestatis terminos iaceret, ab eo pater, qui solus est gratiæ gloriæque distributor; si cordatè hoc optas, ardenterque petiueris, planè ut sperari potest, impetrabis; atque ita Michael à fideli seruo separatur.

Extincto postea hero Romanus ab uno è indicibus euocatus ita compellatur. Heris tuus pertinaciae poenas luit, te legibus debita seruitus innouit, quipis mihi sanctulari? cupio veræ aut Romanus, dum id mihi licet atque de legibus quibus Michaeli seruiebam: Christiana me libertate dona, in ceteris ut ut voles non inuiram seruio seruituremi: atqui, infert ille, non vides habere fieri nullo modo posse, cum Christiano nulli tota vrbe Yendo vita, nedum libertas Christiana permittetur. Per te igitur morias sodes, ait Romanus, certum enim mihi est non minus quam hero si vivere non licet mori Christianè. Sile, inquit ille, ne te dictorum deinde premiteat, latius est tibi à Christo quam à vita deficere. Qui nescit, ait Romanus, in hac morte mortales in vitam renasci immortalem, quid mirum est, si ita iudicet, quibus dictis iterum ad sua vincula remissus.

Verum à Romano, qui nos digressione non intempestiuæ detinuit, ad publicam custodiam rediemus. Nouem in arenam prodierunt, corone pellucent octo, quis ex toto numero excludetur? Laurentij parens ad iudices appellauit, is ut erat ethnicus. Spopondit se filium ad defectionem retracturum si moria illi aliqua concedatur, non gravare impenitit, quod ipsi iudices exoptabant. Itaque magno sensu dolbris Laurentius frustra fidem suam protestans à socijs auxiliis, & in ergastulum recessus noua prælia cum victoriæ.

ctoriam tenere se credebat, præstolatur, cuius in fide tuenda; pati
endique studio firmitatem suo loco postea non negligemus.

Odo ad super
briores vrbis vicos ignominiosos raptabantur, hastili ad equorum
iubas alligato præfixa quædam vexilla papyracea supra martyrum
capita fluitabant. Id apud eam gentem signum est extremi suppli-
cij cum rei eo pertrahuntur. Supplicij locus fuit ille ipse qui reorum
ceterorum vrbem inter vicumque Acacusa, vbi leprosi sua mapalia
ad cedulam habent, loco nomine est Tocicoy, ad eum locum ringens
spectatorum præcurrit multitudo Martyrum per vicos circum-
rapratione accersita. In media spectantium corona ingentem fu-
stibus abacta multitudine apparitores aperiunt. In ea quo-
que media præaltam sudem ad exponendam inscriptionem causæ
defigunt. Cuius hæc erat ad verbum expressa sententia. Viri isti
quia principis mandatum violarunt, & quia Patrum legi se addixe-
runt, & quia sodalitorum & cœtuum præfecturam admiserunt
hac poena plectuntur. Primo die, Lunæ septimæ. Incidit in 16.
diem Augustri.

Gaudere & exultare gloriosi Christi martyres, quia nemo ve-
strum patitur, vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum ap-
petitor; si autem vt Christianus non erubescat, glorificet autem
Deum in isto nomine. Ita sentiebant inuicti athletæ in extremo
iam agone constituti, nam lecta inscriptione inuicem sibi gratulati,
non nihil ab inuicem sciuicti genibus prouoluuntur, & singuli
prout affectus præsens suggerebat in variis spiritus imperu distracti,
concordem orationis discordiam præcinebant. Tandem vbi car-
nificum indulgentia animo suo non nihil indulserunt, inclinato ca-
pite siccam euocantes obtruncantur, & in mari rubro circumfusū
cruoris, viam sine impedimento, & iter mirabile sunt ad terram va-
uentium consecuti. Intruncæ deinde corpora Iaponensis barba-
ries siccari suarum ostentatrix membratim desquijt, & sacras exu-
rias horribili carnificina confudit. Capita ad epigraphen exposi-
ta septem totos dies excubitorum fide seruabantur. Sed eam neo-
phytorum sacra cupiditas, aut fecellit aut corrupit; sensim enim
subducta omnia, & artuum frusta collecta clam non procul ab ædi-
cula.

cula humo commissa tubam, cuius sono cuncta suis locis restituta coalescent in partem gloriae venturæ præstolantur.

**POSTRIDIE ALII QVATVORDECIM IN
eadem fiduci causa plectuntur.**

C A P V T I X.

Tenaces iræ principum non facile placantur, vbi semel ferrum induerint, primo sanguine sitim accendere videntur potius quam restinguere. Die igitur in sequenti decimo sexto Calendas Septembres quatuordecim hesternis octo additi atrocitatem & prope numerum duplicarunt. Tertio ab urbe lapide viuebat in vico, cui nomen Vxingome, Toparcha quidam, Bungensis illius Francisci dynastæ pronepos, ac haeres, sed degener autemque; pietatis oblitus ex quo enim Taicosamæ Constantiū Francisci filium regno exturbarat, in hunc se vicum prope priuati recepero, qui ad eum attinebant. Is igitur quem dixi pronepos Principis gratiam auctoratus haberi voluit Christiani nominis insectator. In eo igitur vico acriter inquirens effecit, ut nonnulli deficerent, alij sacerderent, omnes vexarentur. Ex ijs qui furenti se subduxit Marcus fuit ex eius familia, cuius opinio, si ea quæ fidem spectant attenderis, ea fuit apud omnes ut meritum parentis nomen sortiretur: ea enim omnia quæ neophytorum salutem spectabant ita procurabat, ut eos omnes in Christo genuisse videretur, tametsi ex ijs non pauci apud Bungenses olim à puero in Christi miliciam adscripti Marcum atate, nemmo tamen virtute superaret.

Illi absentiā cùm herus ipse sentiret, viri probitate inductus ei renunciavit, gratum sibi fore si se ad obsequia solita reciperet, intacta licet Christianè viuendi libertate. Rediit Marcus eoque; libenter quod in erigendis lapsis confirmandisq; nurantibus insignem industriæ suæ campum videret aperiri. Nec labor industriæ defuit, nec vtrumq; fecellit euentus. Intra breue tempus alia fuit illius vici facies, aliis ardor, & pristina religionis integritas restituta. Vnde cum ille quoque; in ædicolam pro sua pietate contulisset, in serie quæ iudici tradita fuerat Marcus in primis legebatur, vnde facile coniecit ex ea re sibi ac suis periculum imminere breuique; fore ut urbani tumultu-

tumultus vicina quoq; inuoluerent. Ne igitur impārati improviso
fragore confernarentur, quos è priore metu vixdū bene collegeret,
suā, si fortè contingenteret, duplicato labore præueniebat orbitatem:

Nec intempestiuā fuit cura vico, nam ecce tibi inexpectatus ab
iudice nuncius vinciri Marcum aliōsq; tredecim nominatos iubet. Cum alijs
13. Cinctus
afformatur.
Interim de vinclis clam seriōq; inquiritur. inde constitit anno su-
periore plerōsq; defecisse vel nutasse, sed eisdem hortatore Marco
sibi restitutōs. Quare arctiore custodia Marcus in primis, tum cere-
ri recluduntur, ita ut neque spectare neque spectari, minus cum ali-
is neophytis colloquia miscere sinerentur. Ea solitudo spacium de-
dit omnibus ea commentandi quæ animos inflammarent, & oratio-
ne continua Deo se in odorem suauiter offerendi.

Tandem post exhibitos hesternæ victoriarum triumphos ad hodier- Portabant
nas coronas Christi pugiles euocantur. è vico in urbem pertracti ad
supplicium extemplo hesternæ pompa ordine per nobiliores regię
vicos circumducti raptantur. Magna fuit plebeculae petulantia:
probris, contumelijs, scismaticisque omnia personabant. Longum
esset quid singuli dixerint, quid fecerint commemorare; ac tametsi
iucundum est, nolim tamen in his, cum aliò vocatur, immorari.

Venitur igitur in hesternam arenam, cuius adhuc exhalans crux
animos pugilum incitare videbatur. Ex equis abiecti funibus im-
maniter hinc inde raptantur, donec impetrata fustibus aream in
arctum se compingens corona laxavit, quam hesterna frequentio-
rem fama conuocarat. Erigitur haftili prefixa mortis causa, ad quam
legendam nemo audiūs quam ipsi qui damnabantur oculos con-
uerterunt. Ea cubitalibus expressa crux spectantium oculis ita lo-
quebatur: Hi quatuordecim viri cum in anni superioris disquisitio-
ne contra Christianos chirographo dato Christi fidem ciurarint, eo
quod postea ad eadem sacra redierint hac poena plectuntur, altero
die lunæ septimæ, hoc est 17. die Augusti. Mirum quantum Christi
Martyres hac lectione exuletarent, certi iam de corona, postea
quam de causa constaret. Nam tametsi ex ijs plerique nunquam à
Christo defecerant, patebat nihilominus ideo se plecti quod
ad Christum redijssent. Et nihil ultra morati, vna omnes in Capit
plenum,
genua lapsi, & Iesum ac Mariam inuocantes obtruncantur, plenum,
vnāque

vnaque omnes mortalitatis exuuijs exuti ad immortalitatem. Cella
 limes abierunt: quorum corpora membratim concisa diu Iapon
 nenes sicas exercuerunt: capita clavis affixa tabulam ipsam in qua
 inscriptio legebatur in auersa parte adornarunt. Ea quoque de-
 tracta sensim artusque collecti tandem omnia communem sepul-
 turam inuenierunt, ipsaque membrorum omnium permixtione in
 ynam se omnes fidem spirantes conspirasse profitentur.

In diem in sequente quotidiano semper incremento tres alij
 supra viginti ad eandem carnificinam vocabantur, nisi iudicum al-
 ter priorem monuissest videri sibi lentius aliquanto in tanta ciuium
 eade pergendum, multitudinem tantam cui saepe licet impune
 peccare, non posset totam sine immanitate ad poenam vocari, tenta-
 ri posse denuo per vicorum praefectos num aliqui recenti metu
 consternati deficiant, delictorum enim poenæ solis reis in poenam,
 Neophytis per ceteris in medicinam infliguntur. Placuit collegæ consilium. Vo-
 cati vicorum praefecti, ad repetendas cum neophytis preces, mi-
 nias, tormentaque serio incitantur; sed nihil æque illis commenda-
 tur, quam ut ab ijs verum falsumne nihil attineret defectionis chi-
 rographum extorqueant, vt ita principis furor pia in ciues fraude
 mitesceret. quo artificio multi arrepta per vim manu, minus saepe,
 quam decuerat, fortiter aduersati subscripti erunt, aut mentito chi-
 rographo liberi dissimularunt.

CHRISTIANA VIRAGO DESERTOREM *maritum Christo restituit.*

C A P V T X.

TOparcha non ignobilis Yamaxiro dono dicebatur, in regia vi-
 uebat. is in Christi sacra ita propensus erat, vt nisi fortunis su-
 is plus æquo consuleret, ea complexurus facile videretur. Ex
 herili propensione famuli ea prope deuenerant, vt eo etiam hortato-
 re Christum profiterentur, quos haec tenus in fide constantes ne
 lacessierat quidem vt Christum abdicarent. Ex eius famulis non
 pauci collata in ædicularam stipe ita opus promouerant, vt inter in-
 quirendum eorum nomina negligi non posse viderentur. Ergo
 Michael

Michael (ille quem primo certamine, martyrij palmarum paulò ante diximus consecutum) nomina rogatus ab illorum hero exquirit in hac re, quid suis fieri velit. Visum est illi neque proponendos omnes, nec quod sperari non poterat omnes occulendos: illius iussu ale-
ius feligendi datur: illa selectissimos quinque nominauit, quorum nomina iudici tradita ad herum transmissa sunt cum mandatis ut illos domi suæ tutò asseruaret. Faciebat heras quod iubebatur ini-
tio perfunctoriè morem suum retinens propeplamque in Christianos voluntatem. Erupit ea res nescio quo indice ad iudicem, à quo serio monetur, ut famulos suos ad defectionem omnino sollicitet, nisi fortunas suas gratiamque Principis exponere discrimini velit, cui certum est minimè arrisurum, si scis sit eum famulis, con-
tra quod superiore anno edixerat, vti Christianis.

Perculit ea res herum sua quam suosuidius retinenterem. ergo *Vamazire-*
in transuersum actus alia omnia molitur, & quam remissus antea
fuerat ac propensus æque nunc in aduersum contendit ac nititur. *dono topar-*
Precibus, minis, vi, fraudibus omnes excubat, aut exturbare se glo-
riatur: extorto enim aut efficto chirographo mittit qui iudici signi-*cha suos ad*
ficer, nullum sibi domi suæ supereesse Christianum: & quia nouerae
fraudem suam diulatere non posse, ut eos sibi conciliaret, quorum
chirographum effingi curauerat. ne si forte fraudem sentirent, eam
iudici, quod Christiani plerique faciebant, aperirent, vnde sibi mai-
us periculum crearetur, statuit honoratis ijs, qui reuera Christum
abdicarant, eos prouocare quos etiam tum sibi constare constabat.
Simonem igitur inter eos primarium domestico epulo excipit, ut
herili facilitate prouocati facilius ceteri darent manus.

Simonis vxor Maria Firoximæ in regno Aqui educata, insigni mulier pietate defectionem mariti ita exhoruerat, ut si correptum à malo genio maritum, aut ipsum malum genium conspexisset. Verum vxor marito saluti fuit, heroico sanè & plusquam muliebri fa-
cinore Magdalenam imitata, nisi quod Magdalena suam, illa salu-
tem procurabat alienam, in qua eo segnior est virtus quòd alios
quam se ipsos remissius saluos cupit. Assidebat hero Simon igitur,
& vix seipsum insolenti benevolentia capt⁹ capiebat, nec satis attē-
debat, quod venenū in auro biberet voluptatis manu propinatum.

Irruit iste Irini ex improposito Maria importuna coniunctio sed opere
portuna beneficio: non eam remorata est peculiaris sexui verecundia;
non auctoritatis suæ ratio, non mariti vel heri quam vereri poterat
indignatio: saluus sit Simon meus, cetera periclitentur. Proprio
igitur marito facta interruptam singultibus vocem in hæc verba
prorupit: eheu me miseram quæ martyris coniunx potui appellans
Maria Simo-
nem maritū
deseritorem
Christo refi-
tuit.
video me nunc malogenio illigatam! ita brevia æternis permute-
sti, haec cine reddis domino, aut plus ab hero tuo, quæ à tuo condic-
tore beneficiorum acceperisti? an fortasse vindicem Dei manum
æternosque cruciatus illius ope subterfugies? Ita mulier Simonis
quæ Adamo Eua saniora consilia ingerebat, ad cuius vocem, quæ
illi fuit, quod Gallus Petro excusso sopore seipsum inspiciens erat
buit, exclamans. Quid me vis facere? toparcha chirographum meum
um impetravit: nihil te moretur, ait illa, chirographum, plus fecit
ille qui thus adoleuerat Pontificia immemor dignitatis. is neque
veniam sed neque martyrium desperauit, aliaque multa subiungens
effecit, ut ab herilatere præ stupore obmutescens exiliret, &
ad eum conuersus supplex sibi chirographum suum restituiri postu-
laret. Negabat ille pertinaciter. Simon vero resumptis animis
sic herum compellavit: Scire tè velim here, Christianos cum eò de-
uenerint, quò me deuenisse admiraris mortem sibi proponere, qua
contempta nihil est quod non audeant. Sic igitur habeto me ad iu-
dices iterum professarumque quibus artibus à mè chirographum
extorseris, quod ego recentiore irritabo: hoc à me mea religio po-
stulat, è quo mihi soli, non tibi, velim periculum creari.

Herus ad hæc satis intelligens quod rerum suarum discrimen
adiret, si suæ fraudes ad magistratus erupissent. Eiecta igitur quam
modò suspexerat viragine, & in fidei facinoribus heroina, Simonem
solum sibi denuo suscepit expugnandum. Maria cum ejuscer-
tur exclamauit: toparcha vide quid egeris; ea dies quæ totius orbis
actiones ad iustitiae trutinam reuocabit, necessitatè tibi de hac ipsa
re satisfacturo imponit; vices inter nos eo tempore permutabimus;
in peius tibi, in melius mihi cadent. Eiecta vxore nihilo sibi minus
Simon constitit, & post multa chirographum suum tandem impe-
trauit, ac momento in omnium conspectu laceravit. Et ne quo spi-
ritus

ritus imperii ad iudices delatus data iudicibus verba & factam familię defectionem aperiret, domini ab heros in vineula compingitur, qui si martyrium in hac procella non est consecutus, sperare tamen potest arrepta se post naufragium metancę tabula posse in portum evadere.

Hoc ipso Simonis exemplo prouocati ex eiusdem toparchę famulis duo cum de sua defectione falso, ad iudices chirographum delatum esse inaudissent, ad heros adierunt, Gregorius alter, Paulus alter dicebatur. Constat nobis, here, te nos tua fraude in fraudem conieciisse, defectionis nostrae chirographum iudices habent, cum nos neque defectionem neque chirographum solo somnio destinauerimus; nostri muneric est chirographum damnare, fidem nostram profiteri, quod ut sine tuo danno fias, vide quid consilij ceperis, nobis certum est maiora damaa propria, eius & maioribus anteferre. Indoluit heros, & iam noluisset famulos suos ad Christi sacra prouocasse, prouocatos noluisset resellisse, cum videret se utraque ex causa in necessitatibus angustias ircepisse. Sed ut mederetur iam factis, utrumque multis rationibus ei pertrahere conatur, ut ratum habeant, quod inscientibus illis fieri necessitas imperasset. Hoc maximè urgebat, legis vestre prescripto herilem obedientiam contineri, neque legem Christianam rationi ubique consentaneam, alienis damnis ruinaque gaudere. Verum illi cum in sententia immoti persistenter, afferentes haec omnia infra Deum intelligi, cuius cultus ac veneratio prima esse debet, & unica, si quando non potest cum alijs salua consistere, in domestica quoque custodia compedibus impediuntur, ne quo fortasse ad iudices indicio illius artes penetrarent; Et ut si quod immineret malum in alios deriuatum a se praeueniens auerteret. Iudicibus renunciat famulis suis, qui Christi sacra eiurarant, duos a chirographi sententia resiliisse, & simul Gregorium Paulumque nominauit. De Simonc minus laborans quod eius chirographum propriæ manus testimoniū esse constaret, in alios fraus ipsa sciplam, si excuteretur, erat proditura. Iudices heros admonent ut duos illos dum euocarentur afferueret.

Duo alij sal
sum defectio-
ni chirogra-
phum eis-
rante.

QVATVOR NEOPHYTI E' PRIVATA IN
publicam custodiam plectendi retruduntur

C A P V T X L

*Laurentij
aduersus pa-
rentem con-
stantia.*

Asseruabatur in publica custodia Laurentius, quem parēns eius præsenti corone prōmissæ defectionis sponsione subduxerat. Stabat igitur ad filium frequens fidem suam liberaturus, sed filio si potuisset erupturus. Laurentius ne quam offensionem frequenti cum Ethnico parentē congressū daret, sed maximè, vīse importuna solicitatione liberaret, secreta cum parente colloquia, sublata in hanc secentiam vocē vulgāuit. Certum sit omnibus me-Dei grātia confirmatum frangi non posse; ac tametsi chirographum viderit quispiam, nemo meum esse arbitretur, omnis illud quale quale fuerit eiūdo; atque ita parēns tum quidem cum sua desperatione discessit, Laurentius porro alia certamina nobis deinde suppeditatus in ergastulo fūs afferuatur.

In Ioachimū per martyris domo Ioannes & Gregorius vna cum prædicto Patre vinculis domesticis tenebantur, quamquam Pater domi quidem sed sine vinculis tenebatur. Curtebant iam dies aliquot, cum vici præfectorus excubitorum tædio prouocatus, ad iudices venit, excubiarum molestias queritur, petitque totius vici nomine liberari. Quidni efficitis, ait iudex, vt Christum abdicent extemplo vos molestia, illi vinculis liberandi. Facilius ait præfector, vici totus eorum continuishortationibus ad Christi sacra transibit, quam obfirmati resistent. Tentate ait denuo, si renuerint, edicite moriendum illis, ex principis voluntate, cuius tamen tanta est humanitas vt vitam illis offerat quoties resipuerint, tametsi iam sub iectu carnificis obtruncandi; quod si hanc quoque gratiam indigni reiecerint, Gregorij ac Ioannis manu firmatum chirographum exigite, quod Principi legendum exhibeat.

*Ioannis ad
Ethnicos ora-
no.*

Redit præfector & vicum euocat, vt extremo ariete Martyrum constantia communibus neruis luxata quassetur, quicquid habet in mandatis explicat, omnes Principis gratiam humanitatemq; collaudant. Ergo Ioanites suo socijque nomine ita respondit: si me primum dicentem patienter audieritis, ego aptè respondebo.

Annuen-

Annuentibus de laponensium sectarum vanitate, de Christianæ religionis veritate multa ingessit, addidit deinde quibus pœnis mala, quibus præmijs bona æternitati tradita compensentur. Is ita propositis ego vos iudices appello. Credite vos hæc ipsa quæ confirmavi pro certis habere, non aliter quam nos certa, explorata, indubitata esse profitemur: velle totæ æterna breuibus, certa dubijs, magna paruis posthabere: an potius æternitatem vitæ, has miseras felicitati mortis sacræ compendio præferretis. Quid tunc facturi es-
tis, si nobiscum eadem crederetis, edicite, eosque idem facturos assimilate, si tamen semota omni animorum perturbatione iudicatis. Hanc orationem exceptit concilio non eodem animi sensu, aliqui cum Ioanne sentiebant, alij se doceri fremebant, unus ex tota comprobantium multitudine hac oratione permotus baptismum deinde petiit & impetravit.

Vrget igitur præfectus, ut quicquid secum ipsi statuerint, hoc ipsum scripto profiri ne grauentur. Tum Ioannes fidei suæ professionem in hac ipsa verba concepit. Deus unum ac supremum sumen, qui cœlum terram ac cætera condidit, omnia gubernat, & omnibus prospicit, sive in hac vita sive in æterna, ut mortales omnes seruaret ex virginie voluit nasci, & peccatis nostris satisfactus in crucem agi voluit. Ab huius numinis cultu & amore neque nunc recedimus, neque unquam recedemus, tametsi hac ex causa quantumlibet horribili ac immani nos morte plectatis. In cuius rei fidem hoc scriptum manu propria obsignauimus. Ioannes & Gregorius die 13. Luna septima. Incidit ea dies in Augusti diem octauam supra vicesimam D. Augustino Ecclesiæ Doctori sacram.

Id scriptum ad iudices delatum omnes stupore defixit, & exclamans unus ait, hoc verè est Christianus, cui mori potius expedit quam vivere, eaque ipsa die lecto in publico semiquartuæ vixib[us], quem tum haberi forte contigit, conuentu decretum ut in custodiā publicam retruderentur, quod ubi domi ab ijs auditum est, compedibus suis non ad fugam fese per vim expeditunt, & ad Patrem accurrunt, sobrie se refecerunt, & valedictionis poculum gentis more sibi mutuo propinarunt. Tum ceteris officijs, quæ in hoc rerū statuamor cuiq[ue] suus suggerit exhibitis à se mutuo auelluntur.

Ioannes toto itinere concionabundus obtulit multitudinem
hortabatur ut cœcitate damnata oculos aperirent veritati.

Abducti ergo cum in custodiam aduenissent, quæsti sunt præfecti longiorem moram; quam ubi rescierunt longiore sermone tractam, imperant præfecti vincitū ceteris ut Deorum contemptus res malè plectant. Ingradientibus setta precatoria crucésque rapuntur, & pugnis excepti à vinculorum socijs salutantur, quin etiam utrumq; in sublime tollentes, subitōque laxantes solo saepius affligebant, aliisque multa addebat, quæ sex illa republicæ laxatis frangis audebat, & ad quietem deinde capiendam in fœtidissimum locum, in quem tota carceris sentina confluens, retruserunt. Hoc solatio fuit, quod Laurentium inuictum planè pugilem ibi repererint, continua lex dierum siti prope arescentem eā damnatū quod nullum de Christi lege perorandi finem faceret. Cuius orationum non nullus fructus fuit. In ipso carcere Christo vnum adscripsit, qui brevi tirocinio stipendia emeritus, intra paucos dies postquam cum Ioannes baptismo expiavit, martyrij palmam effulgebat. Incloata ambae Laurentio de diuinis rebus loquendi consuetudinem, aucto iam numero, nunquam intermittebant, nec inhiberi potuit præfecti carceris licentia, qua iubebantur vinciti dicentem ita interturbare, ut orator obmutescere cogeretur: allatae quippe rationes, & Christiana lenitas eam sensim venerationem inæxerunt, ut eā peculans alioqui hominum colluuiies dissimulare non potuerit. Ea res delata adiudices eos impulit, ut differebant iam illorum necem non posse indicarent. Ergo ut eiusdē supplicij comites darent, duos illos, quos herus postquam resipuerant denuo desipuisse detulerat, Gregorium & Paulum in eandem publicorum vinculorum societatem evocarunt, quod in sextum Septembri scribitur incidisse.

VLTIMI MARTYRES QVINQUE PRINCIPIS furorem plexis capitib; excipiunt.

C A P V T X I L

Tenebantur ergo publicis iam vinculis quinq; Laurentius, Ioannes, Gregorij duo, & Paulus. Pridie quam ad supplicium vocatione, Ioannis ac socij chirographum ipsi Principi legendum exhibe-

exhibetur. Hoc Ioanni fuerat in votis cum paulo explicatus fidei sua capita exscriberet, ne Princeps rerum diuinorum ignoratione; vtraiebat ipse, causaretur. Eo lecto iterum iterumque illius iussu repetito, ita pronunciauit: Mori per vim volentes, moriantur. Instant pro Laurentio, quem parens vnicum sibi filium seruari postulabat. Si resipuerit ille liberetur.

Die in sequenti, qui fuit natæ Virginis perugilium & in Sabbathum inciderat, iudices in carcerem mandato principis armati conveniunt, supra nominatos euocant omnes, vnumq; Laurentium in hæc verba compellant: Renunciatum est Principi te illius iussu sacra peregrina reieciisse ac tandem sapuisse, qua ex causa vitam ille tibi permittit, verum hoc ipsum an ita sit ex tuo ipsius ore habentes audiemus. Quibus Laurentius in hæc ipsa verba generose sane respondit, Quod Principi renunciatum est, ne cogitatione quidem sola, nedum verbo ex me profectum est, & hoc in posterum omnibus certum esse volo, tametsi Principi nostro Christiani omnes intenderenda fide parerent, tametsi omnes ab eo crudelissime necarentur, vnuus ego superstes Dei gratia confirmatus nunquam à Christo dimouebor, & quam diu lingua libero sermoni seruier, non desistam omnes ad eandem Christi fidem cohortari. & quantum in me erit efficiam, vt vniuersa Iaponia repudiatis simulacris suum agnoscat conditorem, vnicumq; seruatorem. Quæ cum Christiana libertate ita pronunciasset, vt palmam quæ iam semel è manibus exciderat, extorquere velle videretur, in ergastulum tamen suum retrusus est, in quo diuturnum pedorem aliaq; multa iam patitur; vt tamen vivat sui memor instituti. Satisque constat reos nonnullos cum ad supplicia pertrahuntur Christum inuocare, quod Laurentij cohortationibus nihil dubium est impetrari.

Laurentio ea dimisso iudices inter vinculos edicunt, vt si quis eæ religionem profiteatur, Christianorum continua cohortationibus inductus in fraudem, prodiret in medium. Cum ecce tibi silentibus ceteris ille Laurentij præda, nuper à Ioanne baptizatus, exiliit magistro suo palmā erecturus, Ego inquit sum Christianus, & huic legi parata supplicia nō reformido. quæ cū diceret extēplo vincitur, & cū quatuor alijs ad lētitię cumulū Laurentio substitutus eadē capitis pœna damnatur. Cui' quia nō ignoram', antiquitatis exemplo in casu

casu non absimili Adauctum appellemus. Pronuntiatur deinde sententia in hunc sensum fidelissime descripta: Viri isti quiaque quia legem Patrum (ethnici s^epe ita Christi legem appellant) profitentur, & quia ut illam abdicent adduci non possunt capite plectuntur die 23. Luna septima. qui est septima Septembris. Ea deinde sententia de more cubitalibus expressa literis præferrebatur, & in loco supplicij, prout prius narratum est, infixa sude legenda exponebatur.

Antequam è custodia educerentur, Ioannes ad socios aptam habuit cohortationem, è qua tot lætitiae signis alacres è vinculis eruperunt, ac si iam è corporis ergastulo educti coronam ipsam acciperent. In strigosos quoque ut socij equos impositi in oculis clarissimæ cœ uitatis raptabantur; quam diu per vicos iter fuit Ioannes more suo perorabat, ceteri Deum exorabant. Verum extra muros sibi vacaturus obmutuit. Sed Paulus orationem suscipiens ardore suo incendens concionem suam silentio approbatem continuat. Inter quæ venitur in stadium intra quod breui curriculo meta conspecta cursores prouocabat. Non longa fuit mora, quibus morsrat in votis. Genibus nixi cum prius oculos in cœlum simul omnes aliquamdiu defixissent, modesta paulò post ceruicem inflexione, sicas euocarunt, quarum beneficio trunca corpora felices animas in cœlum præmisserunt. Eorum deinde fœda laceratio neophytorum pietate coaluit, ut potuit, donec è suo quemque tumulo in alteram vitam dies extrema reuocabit.

Quinque capi plectuntur.

Subiungitur ad ignominiam in sagis latro.

Eodem supplicio plexus est post gloriosos Christi martyres infamis latro, quem consulto comitem addiderant, ad ignominiam augendam crimenque pertinaciæ latrocinió comparandum. Sed coeci non aduertebant quanta gloria magistri sui emulatores afficerent, quem constat inter latrones medium idem cum illis crucis supplicium non exhoruisse. Omnia capta dies multos praeterea spectabantur.

Pater exilio damnatur. Sed neque Pater ipse nobis est omittendus, tenebatur ille ad habitis custodibus, ut diximus, in Ioachimi domo, & mortem in horas accurata comparatione præstolabatur. Sed cum de eo apud Principem sermo incidisset, isque illum pari supplicio inuolueret,

è Se-

et Senatoribus nescio quis, indignum putauit, ut ira Principis in terra vermiculum (ita per contemptum appellabat) adueniamque se uiret, satis videri si tota Iaponia electus aërem patrium tanta labe purgaret. Postmodum igitur in exilium mittitur.

Et quoniam de Patre hoc agimus, cui martyrij palma est manus lapsa est, propè cum teneretur, nihil dubito, quin multis qui hæc aliaque legerint mirum videbitur, vnde nascatur, quod Iaponijs in suos ita fœuentibus, externis fere parcatur, & cuipiam in <sup>Our Iaponos
in suos, non
in sacerdotes
Europæos fa-
mam,</sup> mentem venire possit Europæos nostros sacerdotes plus æquo cautes subterfugere ac periculis se se subducere, quod esset gregem suum prodere, & teneris in fide tironibus offensionem dare. Hunc ergo scrupulum quorundam animis puto eximeendum. Primum id suauit Dei prouidentiae referendum puto, ne in ea locorum distantia tantopere necessarius operariorum numerus imminuat, quem in finem suum hanc gentem ita disponit ut ab externis se abstineat maestandis, hoc sole contenta si suis terminis exterminet; aiunt enim, sacerdotes illi officio suo funguntur, cuius causa à suis superioribus missi huc navigarunt, quod in illis culpâ caret; hoc in nostris crimen est, quo d'externa patrijs anteponant. Putant etiam non inurbanum, sed etiam inhumanum in externos, quos prius exceperis, deinde sequire. Sed nihil æque violentas ille- rum manus ab externis continuit, quam ea quæ ex proprijs comodiis ratio petitur, quæ fere solet apud omnes nationes plus habere momenti, quam iustitiae pondus aut species honestatis. Indigent Iaponenses rerum Sinensium copia, sed nulla re magis ut bysso, commercium cum Sinis omne Iaponum metus & horror interdixit. Sinæ Lusitanos solos ex omnibus populis ad commercium admiserunt, ita Deo perrattente ut esset ex hoc commercio ianua qua se se Euangelij lux inferret. arbitrantur igitur Iapones se, si fuerint in externos immaniores, Lusitanorum commercio carituros, cuius amittendi metus ab Imperatore licet inuito aliquam extorquet lenitatem.

Et tamen non ita se subducunt periculis mortemque subterfugiunt, quin hoc ipso tempore, quo tyrannicus furor exarsit, ex centum ac decem & septem, quos nostra Societas numerabat, tri-

*Triginta è
Societate in
Iaponia oc-
cultis ma-
nent.*

ginta sese occultarint, & totâ Iaponiâ vagirem Christianâ hodiè quæ clâ procurent. Et quod de nostra Societate idē de ceteris religiosorū familijs intelligo, quæ pro ea quam illic habebant operariorū paucitate, aliquos etiam intra tormentorum iustum, nō sine discrimine reliquerunt; ac si proscripti, vt postea narrabitur, pleriq; cesserunt, hoc exemplo maiorum faciunt, Christóque hortatore, non tam vt vitæ consulant, cuius toties prodigi per torquorum pericula satis intelligunt vilitatem, sed ne sua contumacia Principum iras augent, quin potius mitigent, dum eorum se præ se ferunt decreta venerari. Nam etsi proscripti abeunt, hoc faciunt annis deinde sequentibus etiam reddituri, & ad speciem dobiliorē quemque seriorē dimittrunt, iuniores ac robustiores retinent ad diei pondus æstusque sustinendum. Et sane hoc ipso maiorem laudem mereri mihi videntur neophyti Iaponenses, qui sine magistrorum suorum exemplo tam atrocia subsunt in Christiano agone certamina, quorum fortasse aliquando particeps eos faciet, qui ea quæ fituri orbem enauigant, ille ille qui temporum vel momenta, quæ nostrum non est nosse, in sua posuit potestate,

IGNIS SVPPPLICIVM AD TERRENDOS *Arima Neophyto hortatore Satioie designatur.*

C A P V T XIIJ.

NVNC ex Yendo redeamus Arimam, atque ibi exhaustiamus omnia quæ intra huius anni curriculum contingere.

Sacrificuli contumelia, quæ pellicem incenderat effecit, vt non diurna esset quies; nam intra menses aliquot, noua in neophyto hortatrice Fime, sed inuentore Satioie, faba cuditur, qui cum non raro negotiorum causa regiam urbem repeteret, sub mensem Octobrem Arimensi dynastæ scripsit in hanc sententiâ: Nuper rimis se literis accepisse ab Regia, ipsum ab æmulis recens delatum, quod remissius peregrina sacra persecutus ea in suis finibus foueret, nec satis cordatè ad patrios Deos rediisse videretur: ex ea re mutato Imperatoris animo agi cœptum, vt alio amandaretur, vbi nihil in Christianos esset negotij, quod cum ineptum ad exterminandos finibus

*Arimensi
dynasta, no-
nus artibus
ab Satioie
implicatur.*

ribus suis barbaros ritus vel ob animi remissionem , vel in propriis
clientes indulgentiam iudicarent . videri sibi res eius in extremo di-
scrimine nutare , satisque scire se ab Imperatore cum in regiam ve-
nisset excutiendum , vt quis Arimensium rerum status sit intelliga-
tur , facile videri periculose sibi esse à vero tantillum deflectere ,
cupere se vt quamprimum apud se statuat quid hoc rerum statu iu-
dicet expedire ; se pro amicitia & aulicorum negotiorum tracta-
tione noluisse , quin eu~~o~~^{per} periculi sui admoneret . His literis adole-
scentis animus quotidianis fraudibus magis magisq; consternatus
expauit , metumque suum cum pellice sua Imperatoris pronepte , à
qua fauorem sperare sibi posse videbatur , communicans , grauius
semper ac grauius ludebatur . Illa enim cautè dissimulans quam in
hac fraude doli mali partem haberet , cum ex composito inter ipsam
& Safioie tota res ageretur , reuolutate velut attonita in hunc fere
modum suclamauit : Ecce quod s^epe non vana vaues præsensi ac
prædixi ; atque utinam te ipsum solum perderes , neque me tecum
communi ruina inuolueres . Sane curū me tibi auus meus Impera-
tor despondit , omnia mihi fortunata optare , multa dare sibi vide-
batur , exilium inueni , ludibria patior , barbaros ritus exhorreo . Age
age tandem virum te præbe , nec ultra remissionis animi notam ti-
bi obijci feras . non audisti , vt superioribus mensibus in regia sua Im-
perij hæres leui satis ex causa s^euierit , prout ipse Safioie in sua læta-
ture opistola ? quid adhuc fecisti , quod Christianos terreret ? nihilne
tibi præter ferrum furor iustus in manus dabit ? excurre si me audis
Nangasquium , præfectum audi , amicum nostrum & aulicis in ne-
gotijs propè educatum ; quod eo auctore feceris , illius erit Impera-
tori probare , quem s^et ex animo sautorum habueris , n^e tu æmulo-
rum omnium obtrectationes eludes ? Ita Fime Christi gregem malis
artibus muliebriter insecuta .

Quid hic ageret Arimensis dynasta , amore & metu gemino te-
lo impetus , accurrit ad genium malum , cui sua omnia sicut ouem
lupo commiserat . Safioie cū adolescente suas artes explicans , nunc
illius vicem dolet , nunc obtræctatores , quos ipse cōmentus fuerat ,
incusat , nunc periculi magnitudinem exaggerat , vt eo facilius ad ea
qua^z intenderet imprudens petrahatur , odio nemps in Christianos

*Fime pelli-
ce contra ne-
phytos in-
flammatur.*

Crudelia Saracenos confusa. plusquam capitali ad suas rationes abuti. Tandem post varia consilia inter utrumque ita conuenit. Redeat Arimam dynasta, optimatum suorum selectissimas familias expugnato capite sibi adiungat, artibus omnibus, machinisque in suam sententiam pertrahat, tametsi ad speciem simulare, si non impetrat, viuere omnes cum tota familia lento igne torreantur. Atrocitas supplicij, siquid unquam, eos è sententia sua deturbabit: fin, ceteros terrebit, aut deinceps si nihil aliud, remissionis eum nota liberabit, obtrecentoresque ipsos silentio suo damnatos ad rerum suorum incrementa adhibebit. Nihil aptius visum est, ac tametsi ægre sibi clientes eos criperet, iudicauit tamen in paucorum iactura totius prouinciae suæ salutem reponendam.

Optimates Arimenenses, &c.
Ea ad defectionem sollicitantur.

Exemplo igitur Arimam repetens suis magistratibus mandat, ut euocatos ad se quos nominabat optimates octo, omni ope atque opera ad defectionem Liceant. Dictum factum, precibus, praemij, minis, ita certatum ac si defecatio illorum Arimenis Reipublicæ esset incolumentis; sed fortissimos catenus Christi pugiles non incrementa fortunarum, non heriles preces incendio licet armatae de mentis suæ firmitate deturbarunt; itaque rem per alios desperatam dynasta ipse in se suscepit. Singulis ad se accerfitis primis praefecti Nangalaquianensis ad se literas ostendit, aperit quo in discrimine Christianorum pertinaciæ res Arimenis tota versetur, se iam per totæ states auita hereditate pelli, clientes suos in externi principiis dominium venire, idque solum ea ex causa, quod peregrina sacra patrijs immoderato religionis studio preferantur; scire se quid sit esse Christianum, non esse cur tantopere à simulata non longi temporis defectione abhorreant, cum in ipsa religionis sanctitate breui malo (si malum vocari potest id quo publica quies procuratur) certissimam habeant medicinam. Petrum ipsum Christi vicarium grauioris delicti veniam inuenisse. Se alia nulla de causa temporis cedere, melioribus annis postea cuncta instauratur, petere se etiam atque etiam, ne se, ne suos, ne herum suum, ne patriam universam perditum eant, sed in hac uirâ sibi hoc tempore in postrem non immemori obsequantur. Quæ cum diceret la chrymis verbainterrumpens, tantum potuit, ut ex octo Christi athlesis quin-

quinq; defecerint, & initiante sacrificulo patris dñis redditū, Chri- Quinque fū
ē Christus
eūrānt.
Tres sibi con-
sum factē quidem sed turpiter tamē eiurarint; reliqui tres etiā so-
ciōrum lapsum extremo doloris sensu prosecuti, ex eo tamē apo-
stoli consilio, Qui stat videat ne cadat, facti firmiores seipsoſ ita fūtū.
cōfirmarunt, ut æquè delusi adolescentis lachrymas ut antē pre-
ces, præmia, minasque repulerint.

Tyrannus prælio vīctor, supra spem & prope supravota, non
solum vīctorię latitiam non aliqua humanitate cohonestauit, sed
insolentior factus, tamē ſi designato numero quinque deiecerat,
voluit tamē octonarium numerum illum, ſi Ambroſio credimus, Tres illi cum
mysticum reſeruare, in quo ſpe in oſtræ perfectio, ſummaque virtu-
tum exhiberi perhibetur: nam tamē ſi atrox incendij ſententia de-
cem complexa eſt, octo tamē duoraxat arſerunt. Adrianus cum
Ioanna coniuge, Leo cum Martha vxore ac prolibus Iacobō atque
Magdalena, Leo alter cum filio Paulo, nam illius vxor Monica cum
ſilia propinquorum fauore eadem incendio dannaz p̄enam eu-
ferunt. Promunciata igitur in predictos atrocis ſupplicij ſenten-
tia, omnes in priuatas ciuīs Arimeafis ades adhibitis custodibus re-
cluduntur. Quo ex numero cum ſe Monica ſentiret excludi, nihil
eſt quod ipſa per ſe, per maritum, per ſodalitorum præfectos reli-
quit intactum; diceres illam pro vita feruanda, non pro impetrان-
da morte ſolicitarum, ſed nihil impetravit. Dynastæ patrius Mo-
nicæ collactaneus vitam impetrarat. Inuita igitur & reclamans à
Martyrum conſortio separatur, & in alijs adib; arctius custoditur
mortem quaſitura, quam dannati ſolent ſupplicium detrectantes.
Incensa tamen vota quis contineat ſelabitur delatis custodibus, ut
ad ceteros adiuncta verā in vinculis haberet libertatem. Extra-
cta tamen per vim cogitur viuere quæ optabat mori. Quis non in
hac arte noſtra naſcentis Eccleſiæ primos illos ignes aduerſit, &
quibus nec ardore nec frequentia Iaponia ſe patitur ſuperarit?

LAPSI QVATKOR SERVO RESI-

pſicunt.

C A P V T XIV.

Bi Nangaſaquij primis rumoribus increbuit octo familiarum
capita florem optimatum ad defectionem aut ad incendium

rapi, qui Socijs præterat preter enim, qui rem Christianā clam Arimē procurabat, alium misit sacerdotem, qui grauiter periclitantes neophytes ad inusitata certamina diuinis auxilijs consilijsque confirmaret. Is vbi aduenit lapsos illos quinque deploratus potius quam confirmatus sibi venisse videbatur, opportunus tamen reliquis aduenit interim dum lapsi quatuor serio resipiscunt, id ut acciderit, ut spectatum satis fuit ad illius Ecclesiæ mœrem detergendum, ita narratum satis erit ut plures etiam in nobis affectus exicit admiratione defixis, cum viderimus ea nostra ætate contingere, quæ si olim accidisse legebamus, ipsam antiquitatis veneracionem in fidei auxilium vocabamus.

Vbi de pronunciata sententia constitit, ipsique damnati recludi iussi sunt, per dispositos nuncios Sodalitorum præfecti neophytes omnes de futuro Arimē spectaculo intra dies paucos monuerant. mirabile videri potest quod subijcam. Ex Arimensi agro toto omnis gradus, ætas, sexus tanto numero concurrit, ut ad vi-

*Conuenient
ad martyriū
ex agro Ari-
mensi ad Ci-
gintis millia.*

ginti millia excreuerit multitudine; à quibus omnibus contra receperunt Iaponiæ morem, nihil armorunt, ne sica quidem aut pugio gestabatur, ne repugnare militariter sed Christianè pugnaturi venisse ad patiendum viderentur. Precatorios globulos è collo conspicuos fidei suæ testes ostentabant. Hi omnes non concurrere solum, sed tanta festinatione accurrere, vt nemo de commentu considerando cogitaret, vel obliuione corporis in diuina rapti, vel quod morituri sibi omnes viderentur, curamque superfluam ducerent vita quam exposituri veniebant sustinendæ. Arimensium tamen neophytorum per sodalitorum præfectos distributa solicitude illorum supplauit incurantiam. Læsum spectaculum Deo, Angelis & hominibus, in lætissimo campo sub arcem in oculis tyranni triduum totum neophyti, præter Arimenses, ad viginti millia martyrij candidati, aut potius iam in animo purpuriati, ad martyrium spectandum, & si res forte expetandum advolant. Tota vrbe, campoque toto publicæ lætitiae signa, qualia vix unquam in altæ pacis celebritatibus, edebantur. Interdiu Arimenses Neophyti suos hospites modestis epulis excipiebant; nocturna tenebrae, dispensatis concinna lucernulis, ex citata ignibus pellebantur, dicens il-

los sibi quemque suam pyram ad instar martyrum excire, tyran-
numque prouocare, vt quo omnes ardebat incendio concrema-
ret: Quæ omnia cum impotentius ferret dynasta, edici iussit nisi se
cederent, se omnes immisis sclopetarijs confecturum; sed illi tum
demum exultare: nec inuentus est vel vnuis è tanto numero, quem
sclopetorum metus eiecerit, quin potius in globum acti, negligens
villarem periret, substiterant. Inter quæ tantus sacrificuli fuit me-
tus, ut in arcem se receperit, sed eius discipulus parum tutum in ar-
ce refugium ratus Nangasaquium atfugit, in clamatoque Safioie ar-
pud Arimenses omnia turbari, magistrum suum maestri euulgabat.
Initio turbatus præfectus verebatur, ne facti, si minus è sententia
succederet, apud Imperatorem inuidiam sustineret, sed breui con-
stitit concurrentium neophytorum ardorem ex ipso martyrum in-
cendio concipi, quo ipsi omnes ardere malent, quam destinatas vi-
timas aris eriperet.

Hæc tam insolens neophytorū exultatio, concursus, applaususq;
postquam Ethnici ipsos stupore defixerant, in lapsos ipsos (quod
vnum ad communis gratulationis cœruluni deerat) exundauit. Ex ijs
quatuor se ipsos inspicerunt, inspectosq; horruerunt, ex horrore
pudor, lacrymæ cæteraq; pœnitentis animi signa eruperunt. Con-
stebat lapsis ipsis ad eorsi solarium atq; remedium Nangasaquio no-
stros accurisse. Diu conquisi tūc in tanta multitudine nō facile Lapsi quo-
reperirentur, non comparebant. Nec illi ultra pœnitudinem diffe- tuor seriora,
rentes, in medios neophytorum cuneos irrumpunt, crimen suum
incusant, offensionem deprecantur, lacrymantur, omnium genibus
aduoluuntur, Sacerdotem in clamant, auxiliūmq; depositunt. Inde
ad magistratus excurrunt, palinodiam recantant, suarum fortuna-
rum iuri cedunt, suppellestilis seriem scripto tradunt, petunt vt
cum ceteris recludantur, eandem fortunam in pari causa subituri.
Obmutescabant stupore defixi magistratus, dicebant in sua pote-
state non esse, de illorum fortunis ac vita statuere. Nihil agunt illi
recusando, nam ad socios delati, crimen suum fatentur, & suum in
vinculis locum depositunt, vrgent custodes, vim inferunt, & tamen
alii nihil extorquent, quam vt in vicinis ædibus tenerentur, do-
nec de illis quid statuerit dynasta pronunciet. Ex hoc ipso carce-
re literas ad sacrificulum destinant, quibus literis ciurationem
suam

Quam eiurantes, defectionemque dominantes, se Christianos esse ac semper fore protestantur, ac rogan^t ut apud dynastam, ne parato supplicio excludantur, agat. Inter quæ non facile explices quantum omnes exultarint, sed maximè tres illi ad rogum damnati, qui sociorum lapsum plus quam incendium suum exhorruerant, iam lati mortem præstolabantur, postquam eos, qui perierant, viderunt ad vitam reuocatos. Quis neget in cælis inter cælestes gaudium super uno peccatore pœnitentiam agente, cum inter mortales ipsos uniuersam hanc multitudinem gestientem gratulantemque nos ipsi tanto locorum interuallo disiuncti, sed in eodem parentis Ecclesiæ sinu gratulemur? Et ipsi quidem voluntario carcere detentî spe sua sed non præmio exciderunt. Nam venit à dynasta nuncius minus quidem ille laureatus, quod vitam nunciaret; iubet eos secedere sibi que restitu^t, de illorum vita nihil nunc quidem statuere, paratos fore si euocentur. Acriter pupugit alia sperantes insperata humanitas. Sed parentum fuit, quamquam non sine lacrymis, suorumque criminum detestatione, in quorum pœnam laurea quam reiecerant, priuabantur. Verum sponte suscep^tam quatenus licet Christianè mortem exuta sibi ciuiliter vita interdixerunt. Resecta quippe publicè cæsarie, census quos à dynasta colligebant, reiecerunt, forrunasque suas exuti voluntario exilio seipso^s suosque mulctarunt.

OCTO



OCTO CHRISTI VICTIMÆ VIVÆ CONCREMANTVR.

OCTO CHRISTI VICTIMÆ IN FIDEI
causa vina concremantur.

C A P V T XV.

FAUETE linguis, sacrificia non prius audita, non prius visa Iaponijs, Ecclesiæ toti aggredior enarrare. Insolens neophytorum ex vniuersa Arimenſi terra concursus initio suspensum tenuit cum suis dynastam. nam tametsi discincti omnes inermesque veniſſent, tanta tamen multitudo obuijs saxis armata damnatos supplicio facile rapuſſet, & populariter accensum vulgus in publica omnia nullo negocio inuolasset. Ergo de ijs intra priuatas ædes concremandis agi cœptum. nec latuit ea res multitudinem, cuius repentina concursu cinguntur ædes illæ, ne quo modo sacris martyrum exuuijs priuarentur; priuatum quippe supplicium eò dirigi, non ad tumultum vitandum, de quo ne somniabant quidem, cogitarunt. Hic ministris accreuit metus, quem Sodalitorum praefecti magistribus supplices facti sedauerunt. Rogant enim omnium nomine, ne huius spectaculi nouitate, cuius causa concurserant, priuarentur; liceat sibi suos ad supplicium Christiano ritu comitari, iuare, sepelire; spondere se omnium nomine pacata omnia futura, nec dynastæ mandatum ab ijs interturbandum, qui eodem damnari gestirent. Et si quidem vim pararent, in sua esse manu, potuisse armæ accingere, & primo impetu eos rapere, nec ullius imperio potuisse multitudinem contineri, si quidem furere voluſſet. Sed hæc à Christians legibus aliena de ijs credi non posse, qui mori malint, quam legum suarum sanctitatem violare.

Hab Präfectorum oratione sedati magistratus auctores dynastæ fuerunt, ut palam exequeretur, quod mandarat; id ad Imperatori satisfaciendum aptius, si non ad deterrendos Christians accommodatius. Ergo intra primum ab oppido lapidem in latissima planicie lignæ domus, aut templum potius ad exurendas victimas exterritur columnis octo incumbens, cuius tectum stramine, arundine, lignisque ad concipiendum ignem accommodatis insternitur. Circum ædem ipsam crassiora repagula arcendæ multitudini alte defi-

Præfecti so-
dæliorū
metum in-
makiū ma-
gistris
exiunt.

Ecclesias supplicijs appara-
tur.

desiguntur, spacium quod est à repagulis ad columnas, ignium pabulo completur, ut inde sensim adrepens ignis ad columnas alligatos lento igne torreret, donec in tactum euadens flammis omnia simul inuoleret; hæc extra urbem spectantibus, gestientibusque neophytis parabantur.

Intra urbem monentur victimæ, aram parari, sacrificium instrui, holocausti horam aduenisse, (inciderat in feriam secundam Octobris die septimo anni 1613.) Ad eam vocem exuktant fortissimi, pugiles & in genua prouoluti uno omnes ore Deo sibiq; proxima sortem gratulancur Non defuit illis in hoc agone nostrorum sacerdotum auxilium, quorum opera, cum peccata expiassent, seque sacro ad hoc iter viatico, paulò antè quam in ultimam custodiam tradegentur, confirmassent, admirabiliter exarserunt. Nec minus Patres nostri eos in ultimo agone comitari gestiebant. Visum tamen est ipsi met Christianis, nullo modo expedire, ut nuper electi in publico ceterorum comitatu nostri palam comparerent, ne simili subfudio, si res ferret, electis iterū & rectius custoditis nostris, alii priuarentur. Sodalitorum ergo praefectis, quorum omniū princeps Gaspar vocabatur, tota res à nostris designata commendatur.

Vix putem aliud ullum per omnia retro secula gratius in representi spectaculum legi, & vix alias unquam victimæ Ecclesiam in simili fidei certamine speciosius triumphasse. nam tametsi tremorent Ethnici, tyrannusque rumperetur; multitudinis tamen circumfulæ metus vim omnem cohibebat. Euocata igitur ad spectaculum multitudo à praefectis in sua sodalitia diuiditur. Seni incedebant, incensos cereos, vel ferta precatoria manu gestabant. supra viginti Christianorum millia latissimam, ac latissimam suppllicantium pompam explicabant, preibant plerique, ceteri sequebantur; in medium agmen egregiæ victimæ, inter duos sodalitidrum praefectos incedebant, Viri candidam sodalitij superinduti, reuinatis post terga manibus gradiebantur. Vnus Jacobus annorū undecim ligari nō potuit, ut maximè voluerit, negatibus ministris se pro puerofunes attulisse. Mulieres mundū omnē ad diē solemnitatis & letitiae cōtulerant ligatæ quoq; procedebat. Si quis perturbato pompe ordine forte proprius accessisset, gratulabundus acclamabat, si quid

Martyres futuri à Jacerdotibus nostris ad agrem armatur.

Supre Virginis Christianorum millia suppllicantium ritu Martires ad supplicij locum comitantur.

de vestibus poterat; fibi rapiebat. Sed mox futuri martyres honorem deprecati preces omnium postulabant, tanto se nomine indignos inclamantes: Jacobus maximè qui cum à nescio quo martyre fuisse appellatus ita respondit, Expecta sodes præproperè festinus, video coronam, nondum teneo. Eneophytis nescio quis Iacobum cum in humeros tollere pararet ita respondit, Permitte me peditem certare, ducem nostrum sequimur, ille non equo, non sellâ montem conscendit, sed cricce sua onustus; satis tibi sit quod cruce careo, labori nunc indulgendum, æternitas nobis longam asecuram quietem parat. Nemo est, cui non ea vox lacrymas civerit, nec tamen Iacobus baiulum suum exorauit. Vi abruptum in humeros injicit, & Christophorus alter videti voluit, dum ad supplicij locum veniretur.

Christiani litaniæ decantant. Ibat igitur alacris & ad lætitiae tumultum non muta multitudo velut castrorum acies ordinata. Itinere toto Deiparam Diuósque omnes ex ordine, sollemnè Christianorum ritu & carmine inuocantes, alternisque iniunctem sibi grato concordi respondentes, ad diuos singulos, ut pra'eis orarent, exorabant. Inter quæ venitur ad torrentem (quis impedit quin Cedron appelleatur) vita quem ad des ad sacrificium, vel arapotius iam in conspectu posita visebatur, quem nauigio transmittentes dicere poterant cum Psalmista, Transibimus per aquam & ignem ut educamur in refrigerium. Ceteri vado viam quærentes transuadant.

Iacobus puer in eo itinere cum nonnullis lachrymantes aduertisset, exclamauit, Lachrymas tenete, lachrymas tenete, alacres incedite, prout me videtis exultantem. Quæ cùm diceret vehementius, plorantes incitabat vel commiseratione vel gaudio, cui suettiam suæ lachrymæ, incitatos.

Singulis columnas amplectari alligantur. Venitur interea eodem semper ordine & pompa ad sacrificij locum, cuius apparatus quamlibet victimam solo aspectu terruisset. Sed nihil eo perturbati ubi columnas inspexerunt, singuli suam amplexati, si non iisdem verbis, non ab simili tamen animi sensu quo suam Crucem Andreas, salutarunt. Interim circumfusa multitudinis gratulationes, applausus, acclamations bene ominatis verbis sacrificium prosequabantur. Et dum singuli promptis ani-

mis hilarique vultu vincula induunt ad palos alligati, Leonum alter (Cayemon vernaculo nomine dicebatur) in tectum euadens in- Leonis ad
multitudi-
nem oratio. dicto silentio rugit in haec verba, quae velut sacra temerarem, si hoc tempore, hoc habitu, hoc imperio dicta inferioris eloquentiae fuso inducta producerem. Hinc scitote, fratres mei qualis sit fides Iesu Christi Crucifixi, quam Arimenses Christiani profitemur, cum eius causa ranta animi promptitudine moriamur: Morimur enim pro Dei gloria, & quia nusquam extra Iesu Christi Domini nostri fidem salutem esse profitemur, nihil dubitamus quin corpora nostra in die iudicij nunquam postea moritura in meliorem vitam reuocentur, quo tempore damnabuntur, qui sanctam eius legem perse- quuntur. quod patimur breve est, quod illi patientur, eternum. Aberrant a recto salutis tramite, qui sanctam Dei legem respuunt, in qua omnis veritas continetur. Fortunati sibi videantur, qui nos cum pari moriendi desiderio comitantur, ex hoc enim desiderio mors & que felix illos manet. Valedicturus hoc unum vos obtestor, ut legem Dei sanctam conseruetis, eam a cordibus vestris nunquam separatis, illam defendite semper, nihil vitam, nihil fortunas asti- mantes. Este nobis testes coram Deo & hominibus, quod illius unius causa morimur. Haec dicentem & plura, secundus suæ con- cionis applauditus, lachrymæ, acclamations interpellarunt, & cum intelligi iam ultra non posset, ad columnam suam reuersus, sua gau- diagloriamque prælibans tenerimè amplexatur, & ad eam alliga- tus circularis sacrificij peripheriam octauus impleuit.

Tum Gaspar supremum sodalitiorum Arimenium caput, vt erat a nostris instructus, sacram Christi Seruatoris cum ad colum- nam alligatus flagellabatur effigiem explicans hastili erexit, in haec verba exclamans, Ecce quem aptius quam alias vñquam hoc habi- tu ad columnas alligati refertis, Ille ille, cuius causa mortem expe- citatis, vivit & regnat in celo; Ille vos certantes intuetur, fidem in se vestram coronaturus. Durate, & vosmet rebus seruare futuris, illo- vos ad gloriæ ianuam, cuius est omnis gloria præstolatur. Quæ vbi dixisset simul ex omni parte incendium excitatur, cuius vim san- Incendium
excitatur. cissimæ victimæ dum ad se pertingeret votis suis præuenientes prouocabant, sequæ majoribus intus flammis inflammabant; quo-

rum vota circumstantis fidelium multitudine suis prosecutis genua prouoluitur, plerique symbolum Apostolorum fidei nostræ summarium pro fide certantibus præcinebant, alij orationem dominicam pronunciabant, alij virginis ab Angelo salutare carmine opem implorabant, alij cum propius iam vrgeret incendium peccatora tundentes, magnis vocibus lamentabili ciulatu permixtis Dei misericordiam saepius iteratis vocibus inclamabant. Spectate mecum qui haec legitis, & quod verbis deest, cogitatione supplete. Spectabat cœlum vniuersum, spectabat innumera multitudo, victimæ nostræ suos ignes intrepidi, socios gratulabundi, neophyros reliquos modesti spectabaant. Quid habuit à multis seculis Ecclesia illustrius? In extremo orbe gens nuper sine Numine, fidei sue tironium his ipsis ignibus illustrauit.

Sed interim dum spectamus ignis, qui iam diu sua propinquitate lente torrebat, victimas nostras incendit. Leo ille noster orator, ex quo vincula induit, oculos cœlo fixerat, ut eos nullo momento auocarit. Videre videbatur eos, à quibus inde spectabatur & expectabatur ad coronam. Leo alter (Suqueyemon vernaculè) tanto impetu flammis vrgentibus spiritum explosit, ut inclamans sacra Iesu ac Mariæ nomina, rugisse potius quam locutus videatur, Christo ipsi morienti hac ipsa vocis contentionе simillimus; satis constat eam vocem supra naturę sed maximè deficients vires fuisse ex eo quod inuito flammarum crepitantium fragore, inuito circumclamantis multitudinis murmure, nemo fuerit ethnicus aut Christianus, quem non ea vox distinctè perculerit, & ultra spectatorum coronam sese procul intulerit. Magdalena vero nostra virgo, non ætate solum sed & yoto annis aliquot ante concepto, illustre facinus & ad posteritatis memoriam rarum inter medios ignes spectandum dedit: nam cum ignis sparteos funes adhuc spiranti soluisset, non refugit horrente natura, sed iam naturæ sexus, ætatisque victrix ardentes prunas utraque manu corripiens capiti suo venerabunda pro certo imposuit, & deinde pacatissimè succumbens cum se prius ipsa coronasset occubuit.

Quid Iacobus Magdalenæ frater? inter maiores victimas agnus expirans, cum iisdem ignibus sua vincula dirupisset, per medias

*Leo Suqueyemon
Iesum ac Mariam
mirabiliter
includens
expirat.*

*Magdalena
scipiam pri-
us coronat.*

diā prunas & aliam māsque matrem quā sitam amplexatus, cūm ab ea hāc verba audisset, Fili mi cōlum intuere, sūi mis Iesum ac Mariam ter inuocāns & in parentis sinum corpusculum reclinans suauissimē obdormiuit. Et ita tandem omnes exeuntem animam igne leuiores, vtrā eius sphærā, in cōlorum sup̄remū inferentes, ex ipso incendio meliore sui parte auolarunt. Quis nunc neget autē illa nascentis Ecclesiæ tempora, in hāc nostra tempora refluisse, cum nihilo inferiora videamus ijs, quæ stupentes legebamus.

Sed nondum rerum admirabilium finis. Cūm enim spectatores neophyti aduertissent, hostias illas in odorem suavitatis expirasse, vtrā se non continuerunt, quin, repugnantibus frustra ministris, in medios ignes inuolarent, sacras exuuias flammis creptuti. Et, licet ambustis vestibus, corporibꝫque, ignium vestigia secum retulerint, nullum prop̄ doloris sensum fuisse referebant, cūm intrepidè prunas, & stillantia cadauera extraherent: quod an ardentiis animis, corporāque negligentibus referri, an cœlesti prodigio debeat, iudicet qui legerit. mihi certè virumque prodigio simillimum videtur; nec minus admiror animorum ardore incendia minus sentiri, quām ignibus ipsis vrendi vim minui, cedente natura. Sacra igitur pignora pro se quisque rapientes, tandem in id omnes conuenerunt, ut Nangasquium in Societatis nostræ domicilia deponenda, deferrentur. Etiā ipsi post aliquot dies Conzurani, quos subducto Magdalena corpore rapinam in holocausto fecisse pénituit, sacrum virginis cadauerad cætera retulerunt. Cæterorum quæ incendio superfuerant nihil à tanta multitudine neglectum, ligna, columnæ, prunæ, cinis ipse collectus in hodiernam diem omnia neophytis sacra, vel monumentum victoriae, vel virtutis incitamentum asseruantur. Denique composito iam nonnihil sedatōque tumultu, per otium omnia ad factorum canonum normam, Episcopo inquirente, discussa in publicas tabulas relata ad posteritatis fidem asseruantur. E quibus hāc ipsa prout narrata sunt, inde ad nos transmissa descripti, ad eius gloriam, qui

cum suis martyribus pugnat, vincit
ac triumphat.

*Neophyti in
medios ignes
involant.*

*Sacra corpora
in Nangas-
quium de-
seruantur*

C A P V T XVI.

Poterat hac immanitate contentus dynasta tantisper à cęde qui-
 escere, niſi furijs actus in dies nouis , nihil inausum relinquere
 statuifset, nihil intentatum, vt ſe vnde propediem ruiturus erat,
 ibi stabiliret. Virum quippe innocentissimę vitę maleuolorum
 calumnijs oppreſſum impulit ad ruinam , ſi ruina dici potest eius,
 qui ruit, vt resurgat. Erat nuper Arima proſcriptorum in cauſa fi-
 dei refugium asylūmque tutiſſimum, in quoſ ſe referebant, qui ali-
 bi Christianè viuere prohibebantur. Id fecerat Thomas, Iaponensi
 nomine Cauacami appellatus , quo enim tempore ante annos no-
 uem octōue in Fingenſi regno Canzuye tyrranus neophytoſ exer-
 cebat, Thomas Arimam venerat Christianę libertatis amore inui-
 tatus; quod vt faceret exactius vna cum reſcissa cæſarie curas ſibi
 reliquaſ amputauit; qua viuendi ratione per annos aliquot ita ſe
 noſtri ſacerdotibus probauit, vt aptum iudicarint, cui vices ſuas in
 excolenda illius vinea parte demandarent. Solent enim noſtri ſa-
 cerdotum penuriam hac arte ſarcire, & locorum, quæ vni commis-
 ſa ſunt inter ſe diſtantiam hac rei Christianę præfectorum nomina-
 tione ſupplere.

In pago igitur Vriue Arimensis agri ædi ſacræ præerat, illius
 ornatum nitoremque ſerio procurabat, neophytiſ exemplo præ-
 bat, ac ſermonē prouocabat ad ea omnia quæ Christianorum offi-
 ciorum sanctitate continentur. Id vt ſemper fecerat accurate,
 poſt exortæ tamen procellæ turbines ſtudium laboremque gemi-
 nabat, quibus officijs id conſequebatur, vt plerique ſibi conſtantent,
 & ſi qui ruerant, damnato laſtu fortiores auſurgerent. quam rem
 cum ij, quibus exterminandæ fidei cauſa incumbebat ultra non fer-
 rent, dynastam monuerunt, vnam Thomam apud Vriuense in-
 star omnium eſſe, illius auſtoritatē ceteros vereri , nec eo viuo
 poſſe à neophytiſ quicquam è dynastæ voluntate extorqueri , eo
 ſublato ceteros facile defecturos, totamque illius Eccleſiæ molem
 ſubducta illa, cui linnitebatur columna, facile ruituram... De-
 ſtruere

*Thomas Ca-
 uacami in
 pago Vriue
 neophytoſ
 præerat.*

fruire omnia paranti facile fuit annuere , quod gratum erat postulari.

Per suos itaque moderatores sicarijs duobus mandat ut Thomam fidei Christianæ propugnatorem extemplo confiant. Feria sexta ominato ad coronam die , matutinis horis sicarij domum ingressi, Thomam in clamant. Dormiebat etiam tum ille, quod pridie longo sermone apud neophytorum cœtum, de rebus, quæ homini sunt extrema, in altam noctem perorasset, eo animi impetu & eloquentia, ut extrema sibi omnia præfigire coniectares.

In clamantium voce somnum expulit, cuius iœtu primo dextera manus, quæ naturæ imperio, scuti munere functa erat, excutitur. Nec plura, iam quid ageretur asseditus, coram Christi è cruce pendentis effigie in genua prouolutus cancellatis in crucem brachijs vulnera excipit , Deo gratiam illam qua poterat voce gratulatus. Eum à tergo sicarij certatim inuadunt, multisque vulneribus lacerum egressi dimittunt. Sed cum spirantem adhuc ex orantis voce deprehendissent , altis denuo vulneribus luctantem animam eluentur. Et ut regni moderatoribus fidem facerent cædis perpetræ, exanimi alteram aurem amputant, eamque corporis partem, quæ fides ex auditu in animum penetrarat, illi eripiunt, cui iam beatorum, quæ audiendo crediderat, visio fidem fastulerat, & in melius commutarat.

Erupit inter neophytes extemplo tristis, an lætus, nuncius: accurrunt omnes, sacrum corpus colligunt, venerantur, ac viri vitam sortemque in morte collaudant, collecto sanguine, ac distributis inter se vestibus, quam de viri morte opinionem haberent, prodiderunt de quo nunquam dubitatum est, nec dubitari potuit, in Christi causa vitam posuisse. Sacrae mortalitatis exuiae à neophytes Nangasquium delatae in Societatis æde, cui à Diuis nomen est, in ceterorum martyrum consortio iacent, quorum, nihil est dubium, cum in æterna beatitudine, societate gaudere. In cuius certamine ac triumpho Arimenses interim reliquamus, dum se ad maiora parant, & quæ alibi sparsa sunt fidei certamina, vel virtutis exempla colligamus.

Et quidem Arimensibus Omurenſis Neophyti facinus egressum

No[n] à Si-
carij confi-
tu.

Sacrum cor-
pus Nanga-
squam do-
fertur.

Omnis
neophyti
certam-
ma.

gium vicinitatis itare coniungamus. illum sacrificuli ethnicis alijs permixti rogant, vrgent vt à Christo deficiat, frustra omnia tentantur, æquè frustra intentantur, à minis ad manus venitur, verberibus, fame, siti omnique sœuendi genere certatur, ex omnibus machinis vna victoriae desperatio reportatur. Sed ab ipsa desperatione desperata consilia mutuati, intra stramineum mapale arsurum includent. ipsa siccitas flamas vocabat, momentoque conflagratus videbatur: vrgent vt Christum ciuret, sin, ignem ostentant, intra cuius pabulum tenebatur: quibus illa ex ara sua hostia, vt rebaratur, ita respondit: vt vt vultis ita sit, nulla me res à Christi fide in qua vna est salus, auocabit; hoc ipsum quo me deterretis, ambo, supra vitam. Nec mora. sacrificulorum furor ad neophyti constantis petram collisus ignem dedit, ardet mapale, sed ardet quoque ardendi desiderio neophytus, constat sibi, nihil mouetur supericulo, cum incendiarij ipsi mouerentur alieno. Cum enim hæc omnia eo vergerent, vt à fide, non à vita deficeret, ignem si-
E modis
flammas ere-
ptus in exist-
uum missum.
stunt, & è medijs flammis iamiam arsurum eripiunt, hoc vno repugnantem quod præsens è manibus corona laberetur. Sed ille qui bonorum nostrorum non indiget, operum præmia non tam facto quam voluntate metitur; interim tamen festinat supplicij acerbitatem prescriptus exilijs tarditate compensauit.

*QVIS RELIQUA IAPONIA REI
Christianæ statu hoc anno
fuerit.*

CAPUT XVII.

CVM in hoc volumine id mihi scribendum maximè proposue-
rim, in quo Iaponensis Ecclesia fortissimè in fidei causa decer-
tans triumpharit; quidquid alibi gestum est, vbi mitius oppu-
gnata mitius repugnauit, id solum sicut omitti planè non debet, ita
debet calamo currente perstringi, quod hoc vno capite faciam bre-
uiter velut è specula Iaponiam lustrans, & loca Christianorum cul-
tu celebria calamo velut digito indice singula demonstrans, post
quam obtuta in vno prius exhibuerim yniuersa. Ecclesia quippe Ia-
ponen-

ponensis (si Arimensem agrum, regiamq; Yendo exceperis, de quibus supra fuisse) alibi concussa est, alibi trepidauit, alibi proxima mala prospexit, alibi deniq; pristinam pacem cursumq; retinuit. Et in hac quidem rerum varietate satis mirum est, & ad detergendum suorum efficax videatur potest, quater mille trecentos & octo super quinquaginta hoc ipso anno Ecclesiæ nauem ingressos, adultos omnes in portum salutis aspirasse; hinc ut colligi possit, quanto numero nauium hanc sint consensu mari tranquillo, cum tot praesentem non exhoruerint procellam. Verum breuitatis nostræ metus per singula saltitemus. •

Baptizati
anno uno
4358. adul-

Nangafauij vicinisque in domicilijs solita omnia, nihil infolens, nisi quod hoc etiam anno crux alia par ferè superioribus in pago Varacami reperta sit, quâ Crucis hostibus heris suis famuli Christiani, qui repererant tradere nolentes, exilium, crucis inuentæ consuataq; præmium, suscepserunt. In oppidis Xiqui & Conzura nihil dum hoc anno circa nostrorum sedes immutatum. Conzuræ hoc præclarum; Ethnicam mulierem in lethali ægritudine suscipiens fidei nostræ cupiditas incessit, vocantur nostri, instruitur, baptizatur, nec ita multò post ad extremam luctam vi morbi deuenit; aderat lucenti neophytus cordatae pietatis vir, qui organi causa in secretiorem thalamum se recipiens à Domino postulauit, ut sacri fontis vim in animos vires suas exerentem signo aliquo externo demonstraret, uti testibus etiâ ethnicis fidei suæ authoritati cœsuleret. Baptismi Gis miraculo comprobata.

Non absimile prodigium Faciatæ fuit in regno Chicugen, nam cum dynasta inde nostros eiecisset, & ex alio duò oppido Amangui satis illibens, & Imperatoris ghetu adactus, templumq; amplius illud & percommodum solo æquari iussisset; in solito quoq; splendore cœlestique calculo res est improbata: nam continuas septendecim noctes fulgor admirabilis illustrauit, primum quâ in parte principum

Fulgor admirabilis per 17. noctes.

valuarum peristylium sacrum Iesu nomen affabre sculptum exhibebat. Aduersa ex parte planè ex quo oppositi tres ignes alij cernebantur, quorum qui medius erat, reliquos duos claritate superabat. latitudo ignium pedalis erat, sex cubitis in sublime consurgens: ad quod spectaculum toto illo tempore multi conuenerunt, & è nostris frater unus, alijque domestici plures oculati testes prodigium spectauerunt, quod æquata solo per eos dies æde sacra nunquam alias deinde comparuit. Sed & aliud in eadem æde diruenda poterit fuit. Fabri petulantius inter diruendum Christi sacra & Ecclesiae ministros prosequentes, subitâ trium columnarum ruina, qua parte nimis illam minabantur, oppressi tres, ipso momento perierunt, è cæteris saucios triginta sex ex illo numero breui mortuos cæteri extulerunt: territiq; omnes à blasphemis deinde scommissis, disterisque sibi temperarunt. Dynasta ipse ausus non est lignaria ædis strue in vsus suos quicquam conuertere, sed vniuersal scaphis impositam Nangasquium ad nostros voluit deportari.

Ethnici blasphemis tres oppresi de repte, 30. ad mortem saucij.

In Regno Chicungo, Xanagauæ domicilium nostrum eadem tempestas inuoluit, quam dynasta quoque, quam diu potuit suo fauore suspendit, ac tandem ubi se suaque, ni facere, in discrimen videbatur adducturus, multis se apud nostros excusans eos perofficiosè dimisit; ædem tamen sacram ac priuatas, adhibitis, qui eas curarent, certis hominibus, intactas esse mandauit, nec adduci potuit etiam ab vxore rogatus, ut eas sacrificulo nescio cui traderet, quod diceret, se breui nostros, cum primùm liceret, ad se reuocaturum; & apud similes dynastas nostri maiore libertate suas excursiones ad yisendos subinde neophytes exercent.

Dynastarum quorundam fauores Christiana Et ante præcedit.

Apud Bungenses tria nostrorum domicilia steterunt illa quidem, etiam hoc anno; sed postulante regulo, exercitorum publica libertas non nihil est immunita, quod Euangelij cursum stitit quidem, sed non planè siccauit.

Firoximæ dynastæ fauore Christiana res solitum cursum tenuit, nihil immunita inter se procellas libertate; nam tametsi non defuerint obrectatores, qui omnia cuersa voluisserent, illis tamen surdas aures præbuit, & ut benevolentiam augeret, submissa Orizæ magna vi, cæteroque sumptu, magnam partem domesticæ tenuitatis

ti alaxnit angustias. Publica igitur neophyris defuere profide certamina, privatim quidam fortiter desertarunt. Christiana virgo nubilis ethnicus marito per fraudem datur, qui se fagebat esse Christianum, in cuius aedes cum aduenisset, detecta fraus est: Ethnici ritus acriter suadentur, frustra domi recluditur, incassum; nemo ad eam solatus admittitur, ipsa subi sufficiet tanta etiam moderatione, ut nullum irati animi signum in ea posset deprehendis. Tandem cum arumis colluctata morbum contrahit, lentaque febricula sensim contabescit, & res iam ad extrema deuenerat, cum miseria mortis imminentis miserationi tandem locum dedit. Sacerdos noster eius rogatu admittitur, expiatum moriuntur Christiane, tantumque sui desiderium virtutis admiratio reliquit, ut Christianum mortuæ funeris curaretur: vestes accuterant eius supellochilem, velut sacram tangere veritatem religioni sibi duxerunt, misericordia ad nos remisissent, ac deinde octiduo post veritatem diutius oppugnatæ modò cognitis manus dantes maritus ac frater in Christi castra transferunt.

Alia mulier infantis ethnicæ nutritrix adduci nunquam potuit, ut à fide deficeret; in arce degenerat solita matronarum: solidudine dentis, neque illi cum ullo neophyto facultas erat colloquendi, ergo cum dies abirent ac mensis ipsa sexta seriat sabbathique ordine, labente memoria, excidit, tantaque fuit in ea Christianorum rituum obseruatio, ut carnium sibi edulis perpetuo interdicerit, ne si aliquando vesceretur Ecclesiastici præcepti vim etiam ignara violaret, eaque res duodecim annos tenuit, donec illi tempus sacramenta suscipiendo communitatem dederit.

Excursione quadam ex hoc enim ipso domicilio sacerdos noster ircidit in rem nullo modo prætermittendā. E regno Chicuien neophytus quidam pulsus duodecim iam annos totos exulabat, is in regnum Nagato ~~reveniens~~ viculum quendam familiarum septuaginta reperit, in eoque sedem sibi delegit, eo consilio ut incolas ad exulicum Christi fidem adduceret. Res illi successit ex voto, nam concionatoris partes agens, ad Christum adiunctos, sacerdotis penuriam supplens omnes ritè baptizauit, ethnicosque inde ritus ita proscripsit, ut nullo alio nisi Christiano nomine, laponensibus exclusis, vo- carentur. Fortè non procul inde sacerdotem nostrum transire fa-

ma vulgauit; qui ab ijs euocans, cum in vicām ex itinere deflexis-
set, dubium an laetitiam agis quam admiratione corruptus fuerit, ita
ritē baptizatos, ita Christianē instrūctos. ita obseruantes inuenit.
Ut igitur cætera suppleret, Missæ sacrificio nondum ab ijs viso neo-
phytos recreauit, pœnitentia sacramento cum primum expiauit;
ceteraque addidit omnia, quæ decesserunt videbantur. Ereverant illi ho-
nesto in loco crucem ad quam oraturi conuenire, litanias decurre-
re, statim se diebus flagellare, defunctorum corpora inferre consue-
uerant.

Quid hoc anno Miaci. Apud Miacensem pacata hoc anno omnia solito cursu perge-
bant; hoc peculiare, quod nunc primum in Dairi regia Christianæ
fidei rudimenta ipsius mater, vxor, matrterta inaudierint, itaque
probauerint, ut in ædo sacra nostra curiosius omnia contemplantur;
spem feceriat illius suscipienda; nisi annui census amore quem è
prophanis cœnobij, quibus præsunt aliquæ, alijsque impedimen-
tis tenerentur. Ibidem Iusta Ioannis Arimensis quondam vxor
Miaci viuit ab exilio reuocata, suam retinet pietatem, nec adduci
potuit à consanguineis Dairi familiaribus ut Christum ciuraret. Iu-
lia in deserta sua Insula, eadem semper animi fortitudine tolerat
exilium, sèque diuinis gaudijs orationi apprisnè dedita solatur. Fu-
ximi, Sacai, Ozacæ, quieta omnia. E neophytis Fuximi unus vir no-
bilis suo sumptu alit quatuordecim illos aulicos ab Imperatore
proscriptos, neque ab ea re fortunatum aut capititis discrimine
dereretur. Atque hic Annihuius res gestas clau-
dimus ad maiora paulatim pro-
perantes.

Libri Secundi Finis.

DE

CHRISTIANIS
APVD IAPONIOS
TRIVMPHIS.

Anno Domini CIC XCIV.

LIBER TERTIVS.

*QVIBVS EX CAVSIS IMPE-
rator auctum furorem in Christianos
renouarit.*

C A P V T I



Vitragœdias scribunt, eas in suos actus & scenas
ita partiuntur, ut à leuioribus malis ad atrociora
continuo velut incremento delati catastrophen
eò perducant, quò altius fortuna sauiens vix pos-
sit intumescere. Haec ego tragico comœdiâ scri-
bens, nihil habeo quod de continuo laborem in-
cremento, res enim ipsa hunc ordinem secuta in-
ter succrescit, vt quæ præcesserunt præludia dici possint futurorum;
verum in fine deficiens pro catastrophe coronidem nobis applau-
sumque suppeditabit.

Antehac Arimæ ferè aut in regia & traque sauitum, regna cete-
ra fragorem potius quam calamitatem sensisse dici possunt. Et qui-
dem Miaci, Ozææ, ceterisque in locis, quæ Caini nomine inclu-
duntur; apud Bungenses, Fingenses, Fijenses, & alibi, vel antiquo li-
ber-

bertatis torrente Christiana res voluebatur, vel connuentibus dynastis Euangelij cursus nonnihil sistebatur potius quam arescebat. Nam tametsi pterisque in locis fulgetra quosdam priuatim perstrin-gebant, & vbiique non vanitores angebant, in solo tamen metafere mala sistebant, neque ita mordebat Cerberus, ut latrabat. At nunc & deinceps ex omni simul plaga ingruente procella, Iaponense cœlum obvoluetur, & vnioco impetu tempesta præsens occupabit vniuersa (quæ hoc libro describemus prope ad finem, qui cœlum rursum ab steris nubibus aperiet) Nunquam alias & quæ læ uitum, nunquam alias & quæ se procella diffudit.

Anni superioris ab Imperatore quies sumpitæ tempestatis bénignum sidus ostentabat, donec ab Yendo altera regia secundus ab Imperatore fñror in Arimensem agrum delatus, prout retulimus, vtr obique fæuisset. Atque vtinam seipsa contenta lues nihil ultra suos limites mali contagione vulgasset, tolerabile fuisset, quod cum tanta Deigloria coniunctum optari potuisse videbatur. Verum ex hoc iterato furore accidit, quod in morbis, qui maiore periculo recrudescunt. Non ferebat annosiam sexaginta quinque, ex

Causa remotionis. quo Societatis nostræ opera nouale hoc eruderatur, humanæ salutis hostis implacabilis, tot sibi quotidie prædas eripi, & Iaponiam

Demonii invadit. sensim in cœlum emigrare, quæ nuper nullum aliud iter nouerat, quam quod eo doctore ad ductore in Orcum didicisset, & diuini-

Dei permissionis. rum iudiciorum venerabilis homini potius, quam scrutabilis pro-

funditas huius Ecclesiæ tentanda tempus designarat. Hinc omnis causa peti ac pendere debet; nam ceteræ sunt primæ huius causæ, quæ cum illa conspirant, adiutrides, hoc solum inter vrasq; discri-
men inuenio, quod eti secundæ causæ peccat committendo, pri-
ma nihil peccat permittendo, cuius sapientia fit, ut mala nostra ipsi-
us bonitate in meliora translata quodammodo corrigantur. Nihilo
tamen minus, quibus causis permota mortalia malitia eo usque
fævierit, ad historicum pertinet expendere; non ideo tantum, quod
ex ijs rerum series texi debet, sed ut etiam constet, quanta innocen-
tia morumque integritas hæc ipsa certamina cohonestarit: cum
multum referat ad malorum quæ patitur solatium, cum sola poe-
na sine culpa conflixtari,

Primum

Primum itaque proponamus nobis Imperatorum simulacris addictissimum hoc ipso à Christi sacris abhorrentem, quæ non ut cæteræ Iaponensium sectæ, secum reliquarum sacra patiuntur, nec ita se tueantur, vt tamen alia non euertant. Sed arca Domini ab eodem Maiestatis ac diuinitatis throno Dagon excludit, & Christi religio sectatoribus suis ita salutem promittit, vt ab ea cæteros intercludat. Proponamus nobis eundem non vno religionis titulo Christianis aduersantem, sed qualem initio proposuimus, suspicacem in ea parte, quæ regum pupilla dici potest, quæ sola refugit quodlibet aliarum rerum etiani in solo contactu consortium: ea est impendi libido, quæ id omne metuit, vnde vel ex umbra territatur. Proponamus denique hunc ipsum ita scipso comparatum, ijs quotidiano conuictu congressuque vallatum, à quibus ipsi Principum nutus adorantur, qui cum ipsi quoque eadem scabie laborarent, quid agum si quoties pruriebat, se mutuo perfricarent, malumq; ipsum aligerent renouando. Nunc quid hac ratione autantem proxime impulerit ad ruinam expendamus.

Post aulicorum suorum proscriptionem nihil amplius mouerat Imperator, neque de re Christiana nisi forte apud Arimenses in centore Safioie admodum laborabat, cum ecce tibi rumores in filij regia excitati sopitum intra cineres incendium prodiderunt. Negligi à Christianis Imperatorum edicta, plus apud eos posse barbarorum mystarum auctoritatem, quam suprema Iaponensis reipublicæ imperia, in media vrbe palam ipsi principi repugnatum, nihil eum clementia, nihil minis, nihil tormentis, ipsaque morte impestrasse. Neque hanc pertinaciæ notam paucis vnius urbis ciuibus interrogata posse in fauorem eleuari, cum non ita multò post apud Arimenses grauiora contigerint, vbi nihil dynasta precibus infimis, nihil puerilibus ad indignitatem lachrymis à suis impetravit; ne vt ad vnum duntaxat diem connuerent, & principi suo res suas tuerentur; in ea pertinacia lentos ignes cum gaudio non à militaris solum animis, sed à debiliore sexu, ab ætate teneriore ita tollerari, vt à cæteris optantur quæ sibi quisque conducibilia arbitratur. Incidit tertium intra idem tempus Christianorum scelus, quod sectæ suæ reum scelerum suorum legibus poenas dantem nullo re-

Aa

ligio-

ligionis prætextu adorarint. E quibus quis non videt eam legem, quæ Principum est contemptrix, quæ pertinaciter moridecorum arbitratur, quæ reorum infamiam numinum cultu cohonestat, ex ipsa orci fæce sentinâque in orbis perniciem exhalasse. Et ut sapienter, velut sibi videbatur, & ex legis Christianæ adytis dicta confirmet, inoptè blasphemus Safoie frater Christianos ait, Deū colere, qui infami reorum suppicio inter latrones medius expirauit; hinc fieri ut ipſi ad Magistri similitudinem aspirantes, putent se non posse fato nobiliore interire.

*Pr Imperio
Iponisa pe-
riulof.*

A lege damnata venitur ad eas rationes quibus Imperia stabililunt, qui videri malunt quam esse sapientes. Quis ferat eam gentem cuius industria tanta est, ut prope balbutiens ciuibus nostris persuadeat patriæ religionis nomina esse nomina, eos qui ea per tot ante secula semper coluerint, amentes vixisse, arsiuros interisse; cuius auctoritati cedunt multa ex ijs damnanti, quæ veneranda sacerdotiorum vsu antiquitas comprobauit, vilius esse propria quam aliena manu mori, non esse iustum quicquid armis occupatur, coniugia coarctata, multaque alia persuadet, à quibus natura abhorremus. Sed quam pertinaciter magistrorum suorum dicta retinent palpamus. Quid non ijs auctoribus perficietur, à quibus ciues nostri hunc in modum fascinantur? nihil est quod non timere possis ab eo cui persuasum est semel scelestos venerari, principes contemnere, mortem exoptare. Hæc aliaque multa coram Imperatore de Christianis disputata, id ab eo impetrarunt, ut eam legem impiam periculosa manque pronunciaret.

*Vi qui reos
adorent.*

Triplex igitur accusatio, aut vna potius tribus euentis confirmata, inauditam legem nostram non iniquè minus quam inepte damnavit, quibus ut satisfaciā superfluum puto apud eos, qui alijs oculis obiecta intuentur. Solum superest, ut vnde orta fuerit offensio quæ de adorato reo ferebatur subjiciam. Nouembri mensē anni superis neophytus quidam Nangalaqbaensis ciuis Miacia a Etus est in crucem & alij quinque ethnici cum eo plexi sunt capite, eo quod argentum contra leges sine Principis consueto sigillo distraxisset. Eum aliquot Christiani ad supplicium comitantur eo consilio, ut adfint morienti, sicut & Bonzij suos ethnicos comitati sunt.

sunt. Et sicut cum iam Crucis alligatus lancea de more cor transuerberatur, neophyti qui aderant in genua prouoluti, excepunt enim animam fusis ad Deum precibus Christiane somitantur; quam rem ex astantibus ethnicis nonnulli satis imperite venerationem cultumque interpretati iocosè sparserunt colli reos ex Christianæ legis instituto. Ex quo araneæ aulicæ, & præcipue Safioye, ut suam apud Arimenses crudelitatem excusaret, venenum suixerunt, ac Imperatori telis suis irretito propinarunt; vnde si apes fuissent, caritatis inter Christianos mutuæ mellifluum suxisserent fauum.

Ab alienatis in hunc fere modum Safioye industria omnium animis infenso Imperatori superuenit ipse met opportunus, is enim commercijs regijs in Emporio Nangalaquensi præpositus, dimisissus aut exceptis quæ suis temporibus appellunt vndiquaque nauigiijs in regiam recurrebat, inuenit Imperatorem venerationibus occupatum, & à serijs feriantem. Incidit cum eo de Arimensibus sermo, quem, ne sibi deesset, non Christianos minus extinguere, quam dynastam exturbare cupienti, ita texuit ad Imperatoris ingenium appositè, ut quicquid in Christianos iam diu coquebat, impetrariç. Conclusa sunt igitur in Christiani nominis extremam perniciem, quæ subijciamp. Religiosi omnes Europæ & indigenæ sacerdotes & Ecclesiæ ministri tota Iaponia expellantur: ijs electis templo omnia diruantur; Christiani oinnes exscriptis vbiique nominibus sernio modisque omnibus ad deficiendum à Christo lacestantur: qui renuerint tormentis atrocissimus vrgeantur, pertinaces moriantur, eorum corpora Christianorum cultui subducantur. Hæc anno superiore per Decembrem exeunte constituta breui ad Christianos etuperunt.

*Imperator
ab Safioye in-
cenditur.*

*Nona contra
Christianos
decreta.*

MIACVM. TRISTIS NVNCIVS ET VNA primus procella turbo defertur.

C A P. V T I L

Safioye quippe primarius malorum inceptor, vt facti huius iniuriam à se amoueret (quasi verò illius fraudes quemquam latenter) nunciū expedivit, qui Collegij nostri Rectorem de tota

Aa 2 re

re admoneret. Literarum breuitas me admonet, ne illarum exemplar omittatur. Cursorem hunc expedio nulla alia ex causa, quam ut te moneam, quod Imperator cum inaudisset Chriftianos reunit illum, qui argentum informe distraxerat, & Miaci in crucem agebatur, veneratos, dixerit eam legem, qua persuader colit reos legum publicarum violatores, & latrocinij conuictos, eosque, qui a suis Principibus maectantur aut concremantur, legem esse a malis genijs inuentam, que ab illius ministris non sine immani scelere euulgatur. Eam rem ex anima doleo, dolorisque mei testem hunc nuncium expedio. Hac Safoie. Idem paulo explicatus etiam constitit alijs literis eodem tempore ad neophytum transmissis, ab uno è familiaribus Imperatoris, a quo dudum neophytus ille alteri amicus ad ciurandam Christi legem solicitabatur.

Christiani Miaci & ubique tota Iaponia Christi Domini Natalem magna celebritate peregerant, cum biduo post Miacum tristis nuncius aduenit, è quo, tametsi saepe timendo minus iam timere didicerant, sapientiores magna imminere mala coniestarunt. Collegij nostri Rector ad Safoie mittit è fratribus nostris indigenis unum virum prudentem, qui de Miacensi reo explicit, offensionisq; causam diluat. Interim quia parum in eo præsidij sperabat, in certis nullum; antequam vterius se uiretur, aliquot è nostris temporis occultauit, ne cum nomina omnium exciperentur, tardius esset desperata confilium, quod fuisse in primis salutare comprobavit eventus. Frater noster à Safoie non reiectus solum, sed & increpitus, quod alieno tempore in regiam aduenisset, desperata iam esse omnia, extra Iaponiam excepto nemine pellendos omnes, nullum supereffe deprecationi locum, aditum nullum ad rem restituendam posse aperiri. Et verè sanè, quod ipse qui clauem gestabat, aditus omnes occlusisset.

Prius Miacum, quam tonantis Iouis fragor audiretur, fulgor præcesserat, rerumque futurarum metu consternarat. Nam Miacensis Gubernator die 27. Decembris anno superiori exente tota vrbe edixerat Christianos nominatim & sectarum Iaponensium sectatores separatim pro sua quemq; secta describi. Sed quoniam in solos Christianos faba cudebatur, quod vitandi tumultus causa cœptum

Miaci descri-
buntur Chri-
stiani.

cœptum fuerat, conquerentibus ceteris, momento conquiuit, & deinceps soli Christiani in tabulas referebantur. Ex insolenti facto dum coniectura veritatem venatur, adueniunt literæ Safoie, ac paulo post aliorum, quæ rei veritatem, quæ inquirebatur, prodebat. Ea descriptio ex Yendo regia desumpta nouo inuento furo rimateriam præparabat, ne esset qui se malorum atrocitati subduceret, postquam aliorum pœnæ timere docuissent.

In hac descriptione certamen sicut Christianos inter ac descriptrores edicti ministros; sed aliud quam sperabatur; hi paucos exscribere laborabant, ex illis nemo se patiebatur excludi. Et quidem Certatum est
mnes descri-
bi volunt. vbi familiarum capita suffecissent, filij, vxor, filiaz, famuli, ancillæ sua nomina obrudebant; quin pro ijs quoque sollicitæ matres, qui sui curam per ætatem gerere prohibebantur, lactentes infantesque adhuc mutos ipsæ matres prædebat, ne esset è tota familia, qui se Christianæ fidei subduceret. Ipsi quoque id temporis catechumi-Etiam Cate-
chumeni.ni, quos nondum Ecclesia Christo pariens in fidei lucem eduxerat, pro Christianis exscribi se contendebat. Satis constat per eos dies ad sexaginta Catechumenos properato partu iustum tempus præuenisse, præcocemque in baptismo vitam impetrasse, ne mori pro Christo non possent, qui Christo vivere nondum inchoassent. Prima igitur descriptione, tametsi multi sua nomina in tabulas referri non impetrarant, supra quatuor millia numerus excreuit. Quam multitudinem non ferebant gubernator (tametsi ab ea, quam Imperatori quadraginta millium dixerant, procul abesset) ne forte illi vitio verteretur, aut ne Christiani quibus illibens aduersabatur, acris vexarentur, eam descriptionem iussit repeti, & quam paucissimos referri: nec tamen impetrari potuit, quin mille septingenti censerentur: tanta erat omnium concertatio, ut etiam qui se nulla sua culpa expunctos inaudierant, neque reclamarant; id sibi deinde religioni duxerint, ut infra narrabitur.

Ista porro nominum exscriptio multa secundum neophytis ad serebat incommoda. Primum enim cum illorum plerique in conductis ædibus habitarent, veriti qui eas elocauerant, ne religionis odium in ipsorum aliquam perniciem resiliret, acriter lababant, ut vel à Christo abirent, vel ab suis ædibus. Nec pauci fuere ita im-

mites ut asperissima hyeme cum omnia gelu rigerent ac niuibus opplerentur, inquilinos suos ejercent; quos saepe contigit, cum diuersoribus omnibus excluderentur vna cum familia tota in medio vico sub Iove frigido pernoctare, donec ab alijs neophytis excipi, aut in alias aedes emigrare licuerit. In quo sane officij genere alij alijs fidelem operam praestiterunt, & saepe angustias suas caritatis spacijs dilatarunt. Neque cum solis sedium dominis certamen fuit. Eo ipso tempore Ethnici complures vel propinquitatis iure, vel amicitiae vinculo Neophytis illigati cum eorum periculum, suum putarent, acerrime illos expugnandos sibi susceperunt. Sed illi qui iam atrociora praelia spe, victoriisque nobiliores voto deuabant, haec facile praeludia reiecerunt. Triginta totos dies ea descriptio tenuit, quod spacium sibi neophytis erat comparationi septentes, ea sibi virium conquirendarum auxilia compararunt, quae deinde in futura certamina exerent; quas comparationes iam saepe cantatas nolim ubi praelriora me vocant recantare; & ut non nihil praeludam, interim dum Christiani publico magistratum certamine lacerissi pugnant, vnum alterumque priuatorum praeliorum specimen prælibabo. Adolescens annos natus omnius se dedi, cum trimestre tirocinium veterani militis constantia cohonestauit. Vnus in ethnica familia Christum nouerat, & spem pinguis coenobij patruo sacrificulo cesserat, quae adolescentem præstolabatur. Eam rem parens ethnicus tulit impotenter, & primo furore se patrem oblitus filium suspensum atrocissime flagellat, inde domo ejicit, exhaeredat, nihil horum Christi causa recusantem. Interim domini nostræ degebat donec à parente reuocatus sibi Deoque victor pro arbitratu viuere permititur. Alius à nobilissima matrona Taisosam olim Imperatoris vxore sollicitatus illius gratiam ac fortunas omnes ne Christum amitteret, libens amisit, resecto que crine ne quid super fluaret, omnia abdicavit. Illius vxor maritum secutæ tantis gaudijs incedebat, vt in eadem nostram pedes leucam proprie gradiens accutererit, hac vna de causa, vt Deo de collato beneficio gratularetur. Puerulus quidam tentatus à matre ita respondit: Nutas in fide mater? ego martyr esse volo, neque Christum abdicabo vel si quidquid est rerum ybi que mihi effragatur, quibus verbis

Christianus
rum cum
Ethnicus a-
mico sorta-
mina.

Illiſtro ado-
lescentis cum
Parente
ethnico cer-
tamen.

et cetera.

bis contumiam parentem cura liberavit. Sed nullus finis erit, si haec
minutiora persequar, ad maiora properemus.

MIACO NOSTRJ NEC NON E RE-
liquis Cami partibus emittuntur.

C A P V T . III.

Nhac neophytorum descriptione nostrorum quoque nominis *Nostrj deservi-*
I excepta sunt, eo consilio ne quis exilio se subducens procellosos
tempore illius Ecclesiae nauem è latebris suis moderaretur, nau-
fragioque subtraheret. Sed non est consilium aduersus Dominum,
cuius instinctu prælagus rector, ut iam dixi, præuenerat. Vix vñquæ
alias Miæensis nostrorum domus æque floruerat. Octo sacerdo-
tes è nostris, fratres septem, alumni ad viginti eam incolebant, in-
solens in ea operariorum paucitate multitudo. Ex ijs sacerdotes
tres; fratres totidem alumni sex exscripti, cæteri iam in suas late-
bras distributi exscriptioni publicæ, quæ satis obiter fiebat, subdu-
cti sunt diuino planè inuento, non enim nisi in hac multitudine ita
seri poterat, alibi nostrorum paucitas plam fraudem excludebat?
Hincinde per urbes proximas distributi nocturnis concursationib-
us omnia lustrabant, nec alicubi deerant, qui nusquam subsistie-
bant. Volebant quidem omnes pio inter se certamine intra peri-
culalem relinqui. Sed Principi dari oportuit aliquid ne totum
exigere.

Ex ijs quæ de Christianis sanctita nuper fuerant, seruato sensim *In prescriptis*
ordine singula seruabantur. Exscriptis iama Christianis pastores *one fermatus*
græge separari oportebat, ut facilius in eum lupi saevirent. Et qui-
dem tametsi tota Iaponia proscribendos esse constaret, initio ta-
men Nangasaquium dimitti iubebantur, ut ex eo deinde portu si-
tul omnes solita soluendi tempestate ad suos renauigarent. Unde
fit ut rei ordinem secuti, sensim omnes comitemur, & exhaustis
quæ alibi gesta fuerint omnibus Nangasaquium accurramus exules
reuisuri, & è Iaponia soluentes dimissuri atque solaturi. Nunc au-
tem quomiam quotquot in Camiregione, id est Miaci, Ozacæ, Fu-
ximi, Sacay verfabantur in vnam exulum prope iustum classem con-
venerunt, eos à se in vicem non iudicavimus separandos.

Quæ

*Quo de nostrorum exilio Decembri, non excepit decreta
fuerant, non ante Februario in sequentem coepit sicut fieri. In cu-
ius diem quartum ac decimum incidit ab urbano praetore senten-
tia legitima denunciatio. Iubentur nostri omnes intra septiduum
Miaco excedere, quorunque exscripti nuper ad eam proscriptionem
legebantur, Nangas aquiu nauigent, ibique urbanis praefectis, ac to-
tius prouinciae praeposito suo tradantur, donec sibi traditorum ra-
tio exigatur. Interim sua secum efferant, aedes fisco relinquunt la-
ponensi de more instratas, ad efferendam supellestilem nauigia ex-
publico designentur. Ea denunciatio quam acerba nostris cecide-
rit, quam luctuosa neophytis, cogitari malim, quam explicari. Vi-
debant illi se sua sede, quam annos supra sexaginta tenuerant ab eius
auctore S. Xauerio, exturbari, quam in tanta temporum varietate
toties desperatam conseruarant. Videbant hi se sacra aede solatio
suo, sacrisque ritibus in posterum carituros. Iterum videbant illi
se gregem lupis dispergendum dimittere; hi pastores suos impor-
tuissimo tempore sibi subtrahi deplorabant. Ingens igitur per
eos dies in aedem concursus fuit, diurna simul nocturnaque Sacra-
mentorum expiatio, pia collocutio, ceteraque huiusmodi, que in
pari casu eadem ubique contigerunt.*

*Christianis
Galedicuntur.
In his auolant dies constituti, & primus supra vicesimum tristis
illuxerat, cum ad Sacrificium magno numero conuenerunt, in quo
fluentibus per ora lacrymis, compressisque singultibus dolorem
testati, secum taciti expadebant, se hoc postremum sacrificium
publico ritu spectare, pro quo singuli se in sacrificium substitue-
bant corpus corpori, & sanguinem sanguini reddituros. Expleto
per otium Sacrificio, ad exuendam suis ornamentiis aedem, & sacro
apparatu aram deuenitur; nuda templi facies attonitos omnes in-
genti horrore consternauit, post quem orta omnium comploratio
lamentabili omnia complebat eiulatu. Eum nostri, tametsi solatio
indigerent, dissimulato dolore, temperarunt, appositaque oratio-
ne, ad malorum tolerantiam, ad meliorum spem prouocarunt. Inde
domum dimisi quod comitari vetarentur, vix a locis auelli potue-
runt, ipsique se ad imminentem discessum accinxerunt.*

Collegij Rector Pater Gabriel Matos priusquam abiret

ad urbanum prætorem pergit, à quo benignè exceptos extempsū auditur; ait optasse se modisque omnibus procurasse, ne Imperator de nostra innocentia dimitteret inauditos. Id per eos qui aditus omnes occluserant, obtineri nunquam potuisse; quam ob rem se conceptis verbis pauca in eam sententiam scripsisse, ne veritati do- fuisse videretur; petere se pro continua inse, ac suos humanitate, ut scripti exemplum acciperet, & si quando ges ferret, Imperatori legendum daret. Sperare se innocentiaz locum aliquem & veritati fore. Prætor amicissimè respondit, & omnia liberalissimè detulit, quæ in eius essent potestate. Sed vanafuerunt omnia, non quod ipse in Christianos animo esset alieniore, quos imerito vexari dolebat, ac dolere se præferebat, sed quod aliena pericula pauci propulsent suo, rarique sint, qui apud Principes infensos innocentiaz patroci- nium veritatisque suscipiant.

Sed vrgentibus discessum ministris proscriptos nostros in portum abducamus. Miacum interluit fluuius non maximus, quem soluunt. aquæ suæ subinde fere desererent, nisi ars in naturæ auxilium euocata eas intra angustiorem alueum contraxisset, & nauigijs seruire coegisset. Ad eum fluuium, quoties eluizione alueum egreditur, transmittendum, pontes duo ligneo, sed visendo tamen opere, in suos arcus curuantur, ad quos celebriores vrbis vici feruntur. Ad eos pontes rei solent concurrenti multitudini ad exemplum sua supplicia ostentare; in celeberrimo ex ea regione vrbis littore Prætor nostros soluere iubet, vt nostrorum exilium tota vrbe constaret. Et quoniam in exportanda supellestile locus innotuerat, in eum locum ingens conuenerat multitudo, sed ethnicorum fere, quod illo ipso tempore Christianos intra suas ædes adhibiti custodes detinerent. Et tantæ multitudinis non unus erat sensus; sed plerique tamen nostrorum vicem miseriati prædicabant, qua vice innocentia tot annos externi homines in ea vrbe vixissent; nec vi- lus fuit ex astante hominum corona, qui fortunæ insultaret; amici autem multi dolorem præ se ferentes, vel mutuo silentio, vultuque tristiore, vel efficacibus verbis eum testabantur. Neophytorum autem, qui non pauci ædibus eruperant, tanta fuit comploratio ut soluere Paulus Mileto videretur. In nauigia tandem cum custo- B b dibus

dibus impositi secundo aluto labi cœperunt. In utroque ponte spectatores erant innumeri, è quibus aliqui exigua petulantis plebecula signa cum edere cœpissent à militibus cohibiti conticuerunt, quorum militum cum suo duce tanta fuit toto itinere in nostros humanitas, ut non in exilium rei deportari, sed cum amicis animi gratia nauigare viderentur. Id habebant à Gubernatore in mandatis, & quidem hoc nominatim ut frequentibus conuijts à duce in uitati dolorem suum fallerent, & iniuriæ sensum mitigarent.

*Fuximi eg
Ozaca exu-
lum classis
excrevit.*

Abeat Fuximi sexies mille passuum itinere, eo vbi peruererunt patres è D. Francisci familia cum aliquot Christianis æquè proscriptis in nauigio præstolantes inuenerunt. Ii quoque Miacensis cohortis præfecto traditi vna cum nostris nauigare cœperunt Ozacam versus, quæ septem leucas abest, quo priusquam illuc esceret appulerunt, è quo portu in mare egredi Nangaquium versus exules oportebat, ibique ad fluminis ostium exulum classis excrevit. Nam præter sacerdotes nostros duos, adiutorem vnum, Catechistas tres Ozacæ descriptos è Franciscano ordine tres cum suis alumnis accesserunt. His adiunctis sunt ex aquilonaribus regnis Sacerdos unus è nostris cum suis catechistis qui iam præcesserat inde proscriptus, ut suo loco videbitas. Antequā nostri Ozaca soluerent Miacensis collegij rector Urbano prætori apologiæ quā scripserat alterū volumen dedit, cuius fructus in sola urbanitate constitut, propensaque hominis in Christianam religionem voluntate, quæ postremo cum quodam sacerdote nostro congressu non parum visa est accreuisse. Dicebat igitur valedicenti, duo se in Europæis sacerdotibus admirari, alterum quod tot pericula sponte suscepit per tot maria exilio contemnerent, alterum quod cum tanta vitæ innocentia tot mala toleraret. Cui noster ita respondit, se hæc ipsa pericula, quæ adirent, hæc ipsa mala, quæ toleraret per tot maria querere, quod apud suos ea nō inuenirent. Ex quo, aiebat, Iaponiā attigimus, viti caput impositū credimus, qđ deuiter cōtorta vite facile detrahatur à ceruicibus. Habere se ramen aliud qđ sentirēt, vñ scilicet filiorum quos Christo pepererant orbitatem, ac si è nostris aliqui, quod facimus, latebras querimus, non metu, sed eorum commodis prouocamus.

*Ozaca Pra-
sor duo in zo-
bri admirar-
etur.*

pocamur. Obstu^{pe}uit ille affirman^s, eam rem sibi tantam videri, vt, aiebat, cupiditas mihi tantæ legis discutiendæ ingeratur, quod iffa-
cturus sum, vbi se remiserit hæc procella.

Soluit tandem Ozaca iusta proscriptorum classis nauigij se-
pem exportata, præter alia quibus duces militésque uehebantur.
Et postquam dies octodecim pari semper ducum benevolencia-
vigassent Nangasquium tenuerunt, ibique singuli magistratibus *Exiles Mexi-*
urbanis, suisque superioribus traditi exscenderunt. Duces autem *garrisonem*
accepta totius rei fide publica Miacum redierunt. Nostrⁱ quatuor *per mecum*.
domicilijs excepti & in vicinas sedes distributi cum alijs, qui ex va-
rijs deinde partibus aduenerunt, rei finem præstolabantur. Nos
ad eos deinde suo tempore reddituri, num ad Miacensium neophy-
torum pro fide certamina redeamus.

POST NOSTRORVM DISCESSVM QVDD *Miaci contigerit.*

C A P V T IV.

Exscriptos Miaci neophytorum intra suas sedes excubitorum fides
asseruabat donec ab regia iuberet Imperator quidquid conspe-

ctis nominibus furor suggestisset. Ferunt eum conspecta mul-
titudine, quæ ad tantam nihilominus se se contraxerat paucitatem
satis impotenter excanduisse, & Miacensem prætorem acriter sugil-
lasse, quod eius incuria, eorum qui sua imperia spernerent (ita Chri-
stianos describebat) tantopere turba succreuiisset. Noluit igitur
illi plectendorum, aut potius sollicitandorum neophytorum ne-
gotium committere, ne segniter ab eo transigeretur, cuius immo-
dica lenitate malum paulatim irreplerat. Habebat in aula filij prin-
cipis moderatorem (*Sangamidono dicebatur*) ducem in paucis
strenuum, cui si hoc negotium committeret duo sibi consecutu-
rus videbatur, nam & suspectum ubi magnatem honesto prætextu
à filio amouebat, absentē arce sua nullo tumultu priuaturus, quod
habebat in votis, & Christianos ranti nominis duce in sui perni-
ciem misso perterritos, sine viac sine sanguine, sibi dijsque patri-
js restituturus credebatur. Ergo cum selecta trecentorum

B b 2

mili-
missit.

militum equitum ac peditum dimidiata manu, ducem; vt Christianos insequatur, amandat, non Miacum solum, sed & in reliquam Cami regionem. Et quia sperauit rem posse sine suppliciorum atrocitate confici, nullam ei proscribendi mactandive facit facultatem; sed hoc postremum quod omnes initio ignorabant, euentus declarauit.

Sangamidonu- Sangamidonus igitur imperatoriae fraudis ignarus ita veniebat, vt sibi de hoc munere gratularetur, & gratiam ex hac neophytorum persecutione venaretur. Miacum 26. die Februarij formidabilis ingreditur; & ne iniectum pauorem otiosa intermissione remittet, die insequenti ædem nostram sacram, aliisque sacella duo, quæ hucusque steterant, magno tumultu diruit, & egestam inde lignorum congeriem ad fluminis ripam sub urbem mittit, eoque ipso die edicit Christianos omnes, quotquot Christum suum eiurare, & in patrios ritus coniurare renuissent, hac ipsa ædis sue congerie ignibus correpta simul absumentos, & ne qua mora esset, pertinaces sibi ad supplicium, columnam dedolarent. Nullus fuit vrbe tota, qui Sangamidonum nosset, cui non haec agi seriò videbentur: & tamen neophyti non solum non hoc primo metu consternati titubarunt, sed rem sanè posteritatis memoria dignam aggressi tyranno vnam rei confiendæ desperationem reliquerunt;

Christians neque enim solum sibi multi columnam suam illito compararunt; *omnes com-* sed ne dubitari posset, q̄tis exuri potius vellet, quam Christum eiurare, aliqui suas columnas pro foribus statuerunt & sequenti tyranno conspiciendas obicerunt. Generosa est diuina virtus si cuius columnas ad quas exuran- bus statuunt. animum semel occupat. Ecce tibi non superliminaria paschalis agni sanguine conspicua, vt angelo percutiente sine vulnere transfliantur, sed ad proprij corporis sacrificium columnæ iam incendia prouocantes, ne sine vulnere à tyranno negligantur. Iucundum plane spectaculum, cum tot columnæ prostarent eorum, qui Christum professi ad nobilissimum funus aspirabant. In eaque rē tanto à neophytis ardore certatum est, vt non defuerit, cui etsi paupertas columnam negauerat, sibi vestimenta detraheret. Fœminam ferunt Zonæ sive pretio columnam comparasse. Sed omnium vota Sangamidonus elusit, tunc sine suis victimis ingloria ligna intra dies

dies paucos publico damnauit incendio , in quorum conspectu conceptum dolorem sibi neophyti deterrisserent , si vna cum ædis sue failla liberas in cœlum animas emittere licuisset.

Ex præclaro Christianorum facinore tyrannus alia nulla re minus quam mortis, cui se deuouerant omnes , metu deterrendos intellexit. Prætoris igitur urbani, qui suorum ciuium sensa pernoverat, consilio vsus imposterum aliam debellandæ religionis iniuit rationem. Vicorum præfectis mandatur, ut singulos, adhibitis propinquis amicis , precibus minisque eo lacecerent, usque dum nomina sua publicæ descriptioni detrahi permitterent; quod si renuerent, nihilominus expungerentur , sparso rumore, quod expungi se permisissent. Huius fraudis scopus is erat auctoribus, ut Imperatori nominum falsa obliteratione satisficeret, quem vera descriptio- ne offensum fuisse constiterat. Irruunt igitur omnes eodem tempore in Christianorum ædes imperata facturi. Et primo è sacra supellestile, quam apud eos inuenierant, harpastum exercentes omnia diripuerunt , tum ad suas artes conuersi, quid non fecerint facilius erit expendere , quam quid fecerint explicare. Decem totos dies ea concertatio tenuit hoc eventu, quem triplicem esse si dixero, nihil prætermittam. Primi precibus minisue cedentes Christum quidem apertè non ciurarunt, sed ut è libro vita nomina expungerentur, parum generose consenserunt: Alteri non hoc quidem permisérunt , sed per vim ab alijs factum parum cordatè dissimularunt. De his erit suus alibi dicendi locus. Nunc eos solos canimus, qui neque expungi voluerunt, neque dissimularunt, sed, cum fieret, fortiter reclamarunt , & fraudem omnem, qualis qualis esset illa, exhorruerunt, & iudicium iras suppliciaque animosè prouocarunt.

Vicus erat in vrbe Miacensi, quem Christianorum appellabant, ideo quod eo in vico præter unum ethnicum ceteri Christum profiterentur, quod nobilissimo quondam viro arcis vnius præfecto debebatur, exemploque superstitionis coniugis Mariæ conseruabatur. Eum sibi vicum fidei hostes acrius exagitandum, deque sua firmitate deiiciendum frustra suscepserunt. Primum duas familias, quarum capita Christianorum duces esse non ignorabant, extra vicum diecerunt , ut ijs sublati minus ceteri repugnarent. Sed illi nihilo

Vicorum præfecti Christianos felicitasse.

Christianorum tria genera.

Miasi vicus Christianorum dictus.

secius artes omnes minásque constanter eludentes, tertio chirographum suæ constantia rogati tertio tradiderunt, tandemque in verbórum auxiliu ministri operata euocarunt. Nam tertio Martij Prætoris urbani famulus è primarijs, heri sui, & Sangamidonii nomine in vicum venit, ædibúsq; suis Christianos omnes educit, arteptásq; illorum vxores ac filios intra stramineos saccos Oriz vel tricaci receptacula, singulos imponunt, funibúsq; fortissimè colligato omni membrorum motu destituunt: viginti septem pñmto furore constricti, & in unum omnes cumulum alij super alios iniecti. sed paulò post cum appareret aliquos superimposito pondere præfocandos, singuli iuxta se mutuo dispositi longum ordinem explicarunt: totum eum diem noctemque detenti spiritus ardore frigus acerrimum niuesque depluentes sub dio temperarunt. Non defuerere qui tormento huic vna cum ignominia coniuncto in oratione defixi preces adderent; sed nemo repertus est qui cederet. reperti sunt etiam pueri aliquot qui supplicium illud precibus importunis ad parentum suarum similitudinem flebiliiter impetrarint.

Die insequeati redeunt iudices & à fœminis puerisque victi ausi suat cum viris certamen suscipere, spem aliquam ab ipsa desperatione mutuati. Exclamant igitur maritos qui suarum coniugum iniuriam non sentiant virorum appellatione indignos videri, nec indecorum esse, vt in fœminarum locum seminiri vocarentur. Ergo dissolutis alijs ipsimet intra saccos eosdem arctissimè vinciti compinguntur, urgentur deinde vt Christum abdicent, siæ feceriat fore vt tota vrbe in eo habitu palis impositi baiulorum humeris deferantur. Sed cum æquè omnia reijcerent, ethnicorum cuneus ex composito euocatus accurrit, qui fictis precibus facile exorant ut soluti vinculis sibi tradantur spōdentibus se defectionem à Christo procuraturos. Nec valuit ad eam rem impedientam quod fortiter ipsi neophyti reclamarint, cum tota res ex composito ageretur. Traditi ergo ethnicis ne verbo quidem ad deficiendū à Christo sunt lacesciti: & tamen à ministris clam libello expuncti numerum iminuerunt, sparso rumore quod à fide defecissent. Alibi quoque simili saccorum ignominia suppliciōque certatum, de quibus multa dicenda superessent, si nihil esset omittendum. Sed omitti non

Christianorum uxores
ac filij in sac-
que stramme-
si colligan-
turu.

Viri in eosde
compingan-
tur.

Soluantur
Et à libello
expungan-
tur eorum
nomina.

non potest Benedictus, quem domi sue velut frumentum Christi compactum spiritus ardor continere non potuit, precibus, clamoribusque ut in publicum edueeretur obtinuit: sed cum illi ad tēgendam iniuriā vultus ~~ipsorum~~ saccum reclusus ab amicis fuisse, tantum effecit, qua ~~poterat~~ membrorum contorsione ut caput erumperet, seq; transcurrentibus proderet cognoscendum, ideo quod honori sibi, non dedecori duceret in Christi causa ludibria tolerare.

Quid dicam autem de foeminis alijs atque virginibus in quas *Virginis sa-*
maximè tyranni sese furor exeruit? Illę duce Iulia matrona grauissi.
cre dace Iuli.
ma voto castitatis ritè concepto (neque enim apud Iapones hoc tempore Christi consilia ignorabantur) communem vitam in pietatis exercitationibus sanctissimè traducebant. Iulia porrò postquam præmaturam viduitatem ethnicorum cœnobiorum austerioritati annis quatuordecim consecrata, iam ante annos prope viginti Christum agnouerat, primaque Christianę vitę tirocinia sacrificulorum odio, quod simulacra quædam Vulcano tradidisset, futuris præludens consecrata, ac deinde cœtum hunc Christianę perfectiōnis simulatione coegerat. Eas quod nescio quid sacri habere vide-
rentur, ethnici atrociter aggressi, splendorem virtutis non hebeta-
runt, sed acuerunt. Ergo cum iuniores huius tempestatis initio ~~se~~
bulonum libidini subduxissent, seniores extra pudicitię aleam po-
sitę ad martyrij coronam adspirabant.

Ad eas expugnandas quinque dierum mora laborem lufit: ex-
ponebatur ijs optatam mori cupientibus mortem detine, sed nu-
das petulantis plebeculae ludibrio per vicos exponendas, ac post-
modum singulas separatim ut auxilio solatioque mutuo priuaren-
tur proscribendas, nisi sua expungi nominan non negarent. Illæ vero;
si expunxeritis, inquit, vicatim excurrentes inclamabimus esse
nos Christianas, fraudemque nobis ac Imperatori fieri propalabi-
mus. Hac illæ constantia cum carnifices euocassent, ubi sense-
runt aduenisse, obuiæ occurrerunt, momentoque in saccos com-
pactæ, omnique per vinculorum atrocitatem motu destitutæ, baiu-
lorū humeris è sudibus suspensi per celebriores urbis vicos nō fine
militū manu armorumq; strepitu gestabātur. Eductæ sunt in subur-
banū agrum reorum supplicijs infamē, in eoque temerè iacentes di-
illum,

*Campings
sur Cypria in
sacca.*

illum, & in sequentem totum, contumelias, vincula, frigus siue m-
que hilarissime tolerarunt. Inter spectatores aduenit sacrificulus,
qui sexum ignorationis notans earum salutem in se suscipiebat,
quem illae risu iocisque a se remouerunt.

Vnius fa-
etum admis-
tibile.

*Omnium ar-
dor Christia-
nus se profi-
centium.*

Sacci quid
portenderint.
*Consectoris
pronunciatio-
nem.*

Admirabilis fuit vnius ex illis pro Christo patiendi ardor. nam cum propinqui, ut vinculis saccoque suo eximetur, impetrassent, cum in parentum domum sella gestatoria inuitam reducerent, vicatim proclamabat, Christiana sum, inuita abducatur. Ea cum in parentum edibus sibi relieta esset, clam se non ita multo post subduxit, & ad socias per decem amplius vicos recurrens, vna cum sacerdotio suo, quem nunquam dimiserat, ut iterum vinciretur, exoravit, quo facto non se solum, sed socias, cum spectantium admiratione, recreauit. Die in sequenti, sub noctem, iudices illas reuisunt, iubent ut vinculis saccisque suis eximantur. Sed ille iam ex alijs fraudem edicta senserunt id fieri ut de illarum defectione fama spargeretur; Ergo in clamant, Christianae sumus, nec hinc abduci nos patiemur, nisi praesente praecone Christianas esse nos vicatim publicetur. Nec instantibus negari potuit. In humeros relati denuo terrae promissionis botri, praeconem adiuuabant succlamando, quoties ille voce languebat. In neophyti domo deposita sacram supellealem receperunt, ibi donec de ijs statuerit Imperator conquescant.

Et quoniam de Orizze, triticique sacci ethnici tormentum confecerunt, videtur oraculo non carere, quod per eos dies ethnicus consector de hac ipsa re quæsitus pronunciauit, Orizze triticeue sacci seminis copiam notant, ea re multiplicandos Christianos interpretor, quantumuis coarctentur; faxit Deus qui Caiphæ orationem pronunciauit, efficiatque ut haec frumenti grana non sola maneat, sed fructum multum adferant.

OZACAE NON ABSIMILI A CHRISTIA- nis ardore certatur.

C A P V T V.

Sangamidonus, cui Cami regiones commissæ fuerant, a peregrinis Christianorum sacris expurgandas, quem tenuerat apud Missionem.

cens' ordinem Ozacæ voluit obseruari. Committit igitur praetori urbis (Ichino Camidono dicebatur) vti Christianorum nomina curet exscribi; & licet solos negotiatores artificesque mechanicos in tabulas referri mandaret Miacensi praetore astutus, ne nobiles ac militaris ordinis viros contra edicta Christianos esse constaret; impetrar non potuit, quia aliqui ministros fallerent, & sua nomina traderent, ne huius coronæ tempestas illis absque fructu laberetur. Admirabilis fuit neophytorum ardor, nam ad eum nuncium multi quos negotiæ forte alibi detinebant, ea abrumpentes redibant, vt profiterentur singuli in civitate sua, si quos alios negotia necessario prius auocarent, quam in suum vicum descriptio perueniret, vltro præueniebant, datoque chirographo ac redditus sponsione discedebant. Exscripti non secus ac Miaci post discessum nostrorum, intra suas ædes afferuantur: immisi quoque in eos propinqui & amici, vt verum esset, Inimici hominis domestici eius, hostiliter se gesserunt. Dicem pueros atrociter flagris cæsos, dicerem aliquos in antra domorum angustissima redactos, aliquot dictum inediæ tolerasse, dicem aliam multam nisi toties recurrerent, & grauioribus locum cederent non illibenter.

Vix bene a stri discesserant cum Ozacæ praefectus Sangamidoni iussu in ædem nostram saeuiens, eadem qua Miacensem fortuna damnauit: ligna in insulam, quam fluuius aperit, comportata publico incendio exarserunt. Sed non est hic ausus Ozacæ quod Miaci malè cesserat, dum neophyti ipsi ignibus conflagratus minabatur: ne nihil tamen auderet, edici iussit omnes qui Christum abdicare recusarent, die in sequenti maculos. Vix credi potest quanta inter omnes exultatio, totus dies abiit in gratulationibus, & cœpere multi quæ habebant in pauperes erogare, vt elemosyna martyrij meritum cumularent. Incidit inter duos neophytes lis in forensibus iudicij sinaudita. Sodalitij praefectus quidam lethali ægritudine corruptus decumbebat, & prope occumbebat. In cuius vicem noster sacerdos antequam abiret alium subrogarat. Ad ægrum peruenit nescio quis de postridiana Christianorum carnificina rumor; & quoniam primi sodalitiorum praefecti

Ozace de-
scribuntur
Christians.

*Eorum ar-
dor in profi-
tenda nomi-
bus.*

*Sangamido-
nus adem sa-
cram viris
inbet.*

*Christians
omnes ma-
tandos edo-
cit.*

*Aegersano
istem inten-
dit pro sube-
ndo marty-
rio.*

petendi erant, sibi suffictum accersiri iubet, & coram aliquot neophytis æger sano litem intendit: cum adhuc viuam, inquit, oportet me in hoc fidei theatro præferti personam sustinere: non fuit ea mens nostri Patris, ut me martyrio priuaret, & quoniam ægritudo me breui extinguet, alia nulla post hanc occasio se mihi offeret pro Christo moriendi, si hanc neglexero, tibi prout res sunt, alia deesse non potest, præterquam quod Ecclesia Ozacensi minus incommodi ex mea morte, quam ex tua, qui viuis & vales enascetur. hæc ille, aliisque ita serio ac si de alicuius hæreditatis possessione adeunda litigaret. Alter autem auctoritatem nostri facerdotis testabatur, eum iam expræfectum excludi, quod sine prævio labore, præmia consequeretur, hoc illius voluntate fieri cuius in manibus sunt sortes meæ. Sed dies altera litem diremit, dum vterque spe sua excidit, sed non merito, cuius præmium ita incensa cupiditas non amitteret.

Vbi dies multorum votis bene ominatus illuxit, in reorum locum træcenti supplicij horam præuenientes præstolabantur, nec fuere plures, quod ceteros propinquai amicique domibus suis clausos ire prohibuerant. Aduenere iudices satellitio suo stipati, quos conspecta, tanta multitudine satis pœnituit irritasse crabrones. E toto nihilominus numero octo supra quinquaginta, reiectis ceteris, viri ac mulieres nullo fere deleitu temere sciunguntur. ij ad unum omnes in saccos compacti & arctissimè colligati, prout aptid Miacenses eodem tempore fieri narrauit, delariq; ad publicam ignominiam secundum celeberrimos pontes exponuntur. Hos comitabantur ceteri vel palam suam fidem profitentes, vel neophytis currentibus calcar admouentes, quæ duo ne facerent nulli satelliti fustes impetrarunt, vbi erat atrocior verberatio eò concurrebant, verbera pro saccis in meriti compensationem accipere gestientes. In hoc Christiani frumenti aceruo, grana erant selectæ nobilitatis germina: sed nemo nobilior Ioanne Reguli Aua nepote, nemo illius coniuge Magdalena, æquè nobili, quam à cupiditate martyrij immenens partus abortusque periculum deterruit.

Totum eum diem in hoc tormento transgèrunt, sub noctem vñà cum iudicibus ethnicorum euneus in fraudem corruptus accurrit, rogat iudices uti soluantur, sibi que sollicitandi tradantur: quod

*sæc. in saccos
compatti.*

*nobiliores
dno.*

quod cum fieret, illis frustra reclamantibus, magistrus omnium tumultus vocem extulit, defectionem in clamando. Dimissi ergo, præter quatuor & viginti, cæteri ad suæ ædes redierunt, hi qui vinculis superfuerant, ut qui notiores ac nobiliores essent Christiani in custodias immissti sententiam ab regia mensem vnum præstolati multa patiebantur, sed magna tamen hilaritate sperabant à gratia, quod à natura formidassent. Ex unius epistola operæ precium est audire ut Deum suum etiam inter tormenta spirarent. Ad Ozacensem nostrum Nangasquium inter cætera unus scribit in hac verba, Decimo octauo lunæ currentis in publicam custodiam egit, coniunx ac tres filij compingimur, & nunc 23. dies labitur. Per ut nostri sis memor in tuis sacrificijs, vt nobis ad finem usque contemnus, non excidere nobis quas à te audiimus, pia meditationes, nos tametsi peccatores spirituali quotidie communione reficiimus, sacrificij salutaris nobis præsentiam proponentes, sanctè nobis appicare, veniamque à Deo nobis impetra eorum quæ mente, quæ verbo, quæ opere delinquimus. Memores diuinorum in nos beneficiorum, labores non timemus, neque vitam estimamus, imò has ipsas vires animumque quem in nos spectoribus experimunt Dei Beneficium esse intelligimus & labore fructus ac præmia quos in educatione nostra Christiana subjisti, pro quibus ex animo gratias agimus. Audio socios reliquos egregie sibi constare, quod mihi summae est voluptati, dies noctesque illorum memini, finio postulans ut Deo nos commendes. Vale.

Hæc Urbani Neophyti. Sed ipsi quoque suburbanæ certantæ vincunt. Illustre est in paucis quod subiungo. In vicino pago adolescentis Christianus villico Fideyoti Taicosamæ filij seruiebat; is ut erat ethnicus auditio eo quod in urbe gerebatur mille artes adhibebat ad adolescentem à Christo auertendum; sed cum omnis sua stra tentasset in furorem versus adolescentem nudum ad sudore luctantem manipulis totum corpus lenigam, burit, crudelius vitæ parcens in lento supplicio, quam si breuiore luctantem animam expulisset. Diu tenuit ea supplicij ratio coronam inuidens lenti sed atrocioris inde certaminis. Sed non defecit animus adolescenti etiā cū lentos inter ignes patientissime torregesset.

*tauti solu-
tur nonnulli.
24. in cau-
dis amissi*

*Vnus ad Pa-
rem epistola.*

*adversari
adversari
adversari*

*Christianus
adolescens
lento ignis
non cedit.*

Et eptus est tandem supplicio ne morte lataretur, bonisque exitus insignem secum victoriam exportans exulauit. Excurramus nunc in reliquias Cami regionis urbes, ad Miacenses, & Ozacenses extemplo reddituri.

FVXIMI ET SACAVM SVOS QVOQUE
pugiles exhibet.

C A P V T VI.

FUximi Taicosam & nuper Imperatoris sedes frequentior, arcem habet ex primis Iaponiæ, frænando Miacensi emporio ac reliquis Cami regionibus aptissimam, eam duces quatuor tuerentur sex præsidiorum millibus instructi. Ea in urbe nostri annos iam ferè duodecim sedem statuerant, sed quoniā regio diplomate nondum fuerat stabilita, retrusa in interiora æde sacra, priuatas ad plateam transeuntium oculis exposuerant, easque ciuiis primarij nomine possidebant. Tenuit earatio annos omnino decem, donec ante biennium primo illo huius procellæ motu excussus noster sacerdos Miacum se receperit, & ne disturbarentur ædes neophytus ille, cuius nomine possidebantur, Marcum appellabant, in casem emigravit, sacerdoti nostro, qui Miacum ad festos dies pridie (abest enim miliaria omnino sex) recurrebat, interiora relinquens. Quod cum aliquot menses factitaret, remittente se primo illo furore, nō dubitauit antiquum tenere, ad quem neophyti de more conueniebant nemine obstrepeante, donec recrudescente malo compulsus est cum socijs, ut iam diximus, exulare.

*Exscriptum
tum Christia-
ni.* Nominum exscriptio & cum propinquis certamina nihilominore constantia quam Ozacæ vel Miaci processerunt, & hoc peculiare quod per eos dies non infrequens concursus fuerit ad baptismum, ita gratia de natura triumphabat. Multa mihi dicenda escent omnia per sequentijs, verum iniurius mihi in fortissimos Christi pugiles videbor & iniquus posteritati, nisi paucas selegero. Habebat Oquidonus imperatoris germanus frater, qui arcu præterat vna cum alijs quatuor præsidij ducibus militem verè Christianum Petrum nomine (de quo inc. 25. præcedentis libri egimus) cui quod

quod multum fideret, benevolus videri voluit, in eo ad defectio-
nem lacesendo, quo carebat illibenter. Varia prælia nihil intenta-
tum dimiserunt, donec ad extremum misit, qui hæc ei renunciaret.
Imperator iam constitutum Patres ad vnum omnes proscribere,
templa diruere, Christianos omnes cogere, ut vel Christum vel
vitam abdicarent. quo ita posito, quid ultra præstolaretur aut spe-
raret extrema sibi denunciatione renunciaret. Miles ita Chri-
stianè respondit, Non suscepi Christi fidem vt Christianorum ce-
terorum societate gauderem; quod sine exemplo cœpissim sine
exemplo conseruabo, templorum ruinas & sacerdotum exilia fe-
ram quidem gravatè, sed si ad eandem proscriptionis pœnam vo-
cer, Deum qui nusquam deest licebit in exilio quoque reperire,
cuius vnius causa Christum me profiteor venerari. Decetero ne-
mo mihi molestus sit, proscribi me oportet aut mactari. Nec mo-
ra, fortunæ omnibus exutus iubetur cum duobus commilitonibus
exulare: Quorum certamen ac responsa ipsa rei similitudo, dum
reticet, enarrabit.

Maioribus machinis Marcus ille nostrarum ædium inquilinus
impeditur. nam cum vir esset, atque haberetur, in pauperes benefi-
cus, cum quibus opes suas libens partiebatur, auctoritatem ex vir-
tute, benevolentiam ex beneficio, sibi apud omnes facile compa-
ratur. Ne igitur talicue priuarentur ad eum retinendum omnes,
vt sibi videbantur, amicè sœviebant. Alios vt rueret alia spes per-
mouebat, nam cum neophytorum facile primus haberetur, mul-
tum ad ceteros inuolwendos illius lapsus pertinebat. Sed conatus
omnes irriti ceciderunt. Ergo Nangasaquium tandem emittitur,
sed ille pro Christo patiendi cupiditate prouocatus, ab hac senten-
tia leniter appellauit. Aiebat Nangasaquij se amicis abundare, quos
domi suæ diuersari constabat, non esse aptum exiliij locum, si ad
pœnam irrogatur. Sed quia Imperatoris metus non iudicium vo-
luntas reum emittebat, pœnam lenire potius quam irrogare cona-
bantur. Nangasaquium igitur ire cogitur, qui optaturus putaba-
tur. Sed antequam solueret amici rem dilatari iudices rogant Mar-
cum sibi tradi, sperare se effecturos vt resipisceret; & verò liben-
tissimè annuerunt. Sed Marcus post increpitos acriter amicos ad

*solicitanti se
Duci Miles
Christianæ
respondeat.*

*Marcus ne-
phytorum sa-
cile primus,*

iudices se contulit, affirmans operam ludi; se nullius amori hac in recessum. Ergo collacrymantibus ipsis iudicibus Nangasaquium dimittitur.

*Eiusdem cū
Exore exili-
um.* Ibat Marci comes Marinaconiunx, & adoptionis iure filiola cum famulis aliquot. Vbi Nangasaquium peruenisset, non diuturna fuit quies, qua ex causa non satis constat, nisi forte ut nouo arietate viri constantia quereretur. Marina reuocatur, quæ res Marcum sanè pupugit Marinæ periculo trepidantem. Sed dimitti oportuit. Repebita igitur leucarum prope ducentas nauigatione Marina cum filiola patriam repetit nouum certamen initura. Illa igitur capillatum derensa, quod Nangasaquio soluens fecerat, iudicibus fistis, quibus multa lacescentibus ita respondit. Si me hac ex causa Nangasaquio reuocasti, nunquam defecturam mactate, aut æterna servitute damnare. Qua mentis firmitate tandem euicit, ut quo veller abire sineretur, & mox Nangasaquium repetens tertia nauigatione ter viatrix & exulad Maritum est reuersa.

*Neophytis de-
sectoru. palin-
odia.* Ex his qui nomina sua è libro vita expungi parum generosè diminimus permisisse, unus Feizaimon Ioannes se deinde intuens vires animumque collegit, cum quo reuersus ad iudices ita palinodiam recantauit, Feci quod non debui Imperatori iniqua iubenti obediaturum ostentans. Eius me rei ex animo penitet ac pudet, Christianus sum, isque viuam ac moriar, vestrum est de me statuere pro arbitratu. Ea res iudices ita permouit ut atrox illi tormentum, quo defectionis scelus magno meritorum cumulo expiaret, exemplo compararint. Nam è publicis vinculis; quo ex priuata custodia migrauerat, eductum celeberrimo urbis vico, ad palum conuolutis toto corpore funibus atrociter colligarunt, & ut acrius torquerent pectus illi arundinæ fasciis alligatur. Quinq; dies totos ieunus, sub dio pluviū per eos dies cœlū tulit constantissimè, tametsi nemo ad solarium cum eo colloqui sineretur. Expleto iam spacio quod citra mortē ultra non videbatur posse prorogari, soluitur in publicū carcerem quamprimum detrudendus, quo in pædore totum annum agens, insequenti scribitur capite minor martyrij palmam consecutus ut suo loco videbimus.

Interea dum Sangamidonus Christianos toto Cami persequitur

etur Imperatori obsecutus, ad Miacensem prætorem literæ veniunt quibus perduellionis ac perfidiae reus ab eodem Imperatore declaratur, arce fortunisq; omnibus exutus, præter tenues quos in Omi regno census habebat, eo relegatur. Et obseruatum est non sine stupore, eum arce sua exutum, eo ipso die quo Christianorum ædes Miaci concremari iussit. Ita nihil misero profuit, Imperatoris gratiam Christianorum venatione persequi, cum pro gratia exilium omniumque bonorum iacturam reportarit.

Sacay sesqui mense tardius, quam alibi toto Cami describi cœpti sunt Christiani, ex eo quod gubernator ante nouum ab Imperatore rescriptum nihil mouerit. Sed tarditatem atrocitate compensauit, quam neophyti tales exceperunt, quales alibi sunt laudati; nec repetto; sed duo solum sine nota non sum ausus omittere. Gregorius in primis exscriptus, quia fidem sibi euelli minimè patiebatur, domi suæ recluditur, quarto post die velut iā capit is damnato compedes iniiciuntur & domus ianua ferreis clavis occlusa obseratur; dies duodecim adhibitis custodibus, asseruatur, apud quos etiam clausa ianua, ex fenestra declamans ita permouit, ut ab ijs ipsis fortiter occubendum prouocaretur. Non defuere ethnici, qui conpedibus pedes exuere voluerant, sed ne fama desertæ ab se fidei hac occasione spargeretur, adduci non potuit, ut annueret. Educitur tandem post diurnam comparationem compedibus impeditus, & manibus post terga reinctis, aut exportatur potius supino super asserem corpori. Venitur ad locum supplicij, in quo rē serio agi nihil dubitanus Deo, sublata voce coram infinita, quæ ad spectaculum concurrerat multitudine, gratias reddit immortales, quod se tanto beneficio afficeret inferente. Tum sacra Iesu ac Mariæ nomina saepius inuocans cerusee præbet, intentatus saepius frustra iustum præstolatus; hæc enim omnia terrendo, quod in mandatis aliud haberent nihil, non iugulando pugili parabantur. Soluitur tandem satis inuitus, & in arreptam manum calamis immitentes in uitum chirographum per vim exprimebant. Verum ille laxata manu calamus dimittens præstolantes elusit; & tamē excitato tumultu succlamatur. Defecit à Christo. Sed Gregorius altius vocē tollens, inuito murmure clarè exaudiebatur cū diceret, Nō defeci, sed nec deficiā, & tamē solvitor libérq; dimittitur. Nec ita multò post insigne facinus ethnici quidā admirati, Gregorium

*sanguinido-
nus Christia-
norum perfe-
cutor fortu-
nū exutus re-
legatus.*

*Sacay ascri-
buntur Chri-
stiani.*

*Gregorius
domi sua
clauditur.*

*Cum morte
luctatur.*

*Victor ab
abniciū de-
pinguntur.*

*Sponte exu-
lat.
Sexennis pu-
eruli con-
stantia.*

rium in throno victorem pingunt, abiectis ad eius pedes viris de-
cem à quibus delatus credebatur ad iudices, Inscriptio addita erat,
Christianus permanxit. Ea pictura ad delatores delata, magnam Grego-
gorio ceterisque neophytis velut insultantibus inuidiam concilia-
uit, cui ut cederet, ne exasperatis ciuium animis gravius in Christianos
seuiretur, Nangasquij ad hanc diem sponte exulavit.

Nescio an admirabilius sit in puer quod sequitur, quām quōd
in viro praecessit. Id temporis nullus sermo, nisi de martyrio inter
neophytes: quid enim potius? Ergo parentes puerum sexennem
Thomam ut probarent aborti dixerunt, Breui nos pro Christo mo-
riemur, tu superstes quid acturus es? martyr ero, ait puer, non su-
perstes. tum parentes: martyrium difficilius est, quām putes, aut e-
nim actus in cruce lancea cor transuerberaberis, aut lenta viuis
igne torreberis; si ferri carentis particulam manu tractare nō po-
tes, qui poteris maiora tolerare. Tacuit puerulus & forcipes in ignē
iniiciens carentes arripuisse, nisi parentes qui eum obseruabant,
impedissent. quod ille ferens molestè non potuit à lacrymis cohi-
beri, nisi postquam audiuuit, se iam satis animi habere ad martyrium
tolerandum, ad quod euocati eum essent secum abducturi. Hæci-
gitur ex multis Sacay contigerunt, in quibus enarrandis interim
dum immoramus de neophytis in fide sua pertinacibus ut aiebant
ab Imperatore responsum aduenit.

*QVID CIRCA NEOPHYTOS QVI SIBI
constiterant sanxerit Imperator.*

C A P V T VII.

Miaci & Ozacæ plures in domesticis vinculis suæ in seruata re-
ligione firmitatis à tyranno pœnam, à supremo Imperatore
præmium expectabant. Ineunte itaq; Aprili ex aula rescribi-
tur non vna in omnes sententia. Triplicem supra neophytorū clas-
sem insinuauit, Infimam eorum qui ex Christianorum albo nomina
sua expungi consenserant, medium eorū, qui non consenserant qui-
dem sed factum dissimulauerant minimè reclamantes, supremam
eorum, qui nullam remissioris animi notam, nullam fraudis suspi-
cionem admiserant. In hos duplex rescriptum fuit. Nam Iulia
cum

cum reliquo suo sacratiore gynæcio Nangalaquium amandatur, *Rescriptum ex aula in Christianos.* eandem cum patribus extra Iaponiam nauigaturis aleam fortitura; ceteri neophyti supremi ordinis in extremam Iaponiæ oram, ut mox dicam, elegantur. Infimæ ac mediæ classis, tametsi multum reip̄a inter se discrepant, nullum discriminem apud Imperatorem fuit, ideo quod æquè omnes à Christo defecisse dicerentur. De his *alii in de hoc rescriptum* fuit, ut eligerent è sectis Iaponensibus in quā transserentes, éque sacrificulis magistrum cuius se disciplinæ traderent recudendos, eiisque rei tum à discipulo tum à magistro scriptam sponsonem exigerent magistratus. Cum itaque tres neophytorum ordines in duos sele contraxerint, eum sequar ordinem, de supremo prius, de infimo capite in sequente, de utrisque illustria sancitatem Christianæ constantiæ facinora tractaturus.

Indicitur ergo Miaci & Ozacæ, ut ad certam diem quæ fuit Aprilis 13. Miacenses septem supra quadraginta, Ozacenses quatuor & viginti pro foribus palatiū, in quo Miacensis prætor degebat, se fisterent, ex eo loco simul omnes cum armata militum manu exiliū suum ingressuri. Exiliū locus Tzugaru dicebatur, extrema Iaponiæ in Boream plaga, sua prope solitudine cœli inclemantium, solique sterilitatem incusans. Ergo ad condicētam diem neophyti unus supra septuaginta iustum agmen, omnes in ea veste quam sibi quisque latissimam ad alacritatis indicium elegerant, pro foribus Prætoris constiterunt, ibique ab eodem traditi præfectis militum duobus qui dynastam tristis exiliū dominum agnoscabant, maiori exulum voluntate dimittuntur, quām præfectorum qui eos abducebant. Nam cum aduertissent, ex ijs plerosque nobilitate ac militariaude conspicuos haberi, refugere cœperunt eorū curam cū exigua militum manu suo periculo suscipere, nisi vinculis aut inusto cauterio fugam desperatori mitterentur. Subrisit prætor, atque. Facile apparet, vos huius sectæ scita, & illorum, qui eam profitentur animos ignorare, quos ego fustibus ac vinculis nō continebo, quin exilio damnati discedant, vos illos fugā metuitis ut querant libertatem; libertas in eorum manibus est, vnicō eam verbulo possent si vellent recipere, atq; vtinam in mea esset manus; tales animos à me non amandarem. Itē, pro illis ego spondeo, & fugæ damnum, si quod crit,

Dd

crit,

erit, meo periculo præstabō. Omnes igitur humanissimè salutatos rebūsque ad iter necessarijs donatos, equites etiam illibens à se prætor amandauit. Fortè subduxerant parentes ex proscriptorū numero puerum, & equus unus cum ceteri concidissent, fessorem expectabat. Eam rem præfecti nondum de fuga securi querebantur, quærebantq; quis è numero desſet; adolescens aliis qui tum fortè aderat diuino repente ardore correptus exclamat: nemo inquam deſt, adſum ceteris: & alacriter in equum sponte exulaturus inslījt, & pia ſollicitos exulum præfectos fraude deluſit: ac tametsi Petrum dici non nesciamus, huic etiā Adaucti prænomen præfigatur.

Iabant medio die per celebriores vicos in oculis clarissimæ ciuitatis, velut caſtrorum acies ordinata. Filiæ Miacenses venite, & vide-te Christi confefſores cum coronis quibus coronauit eos dominus in die ſolenitatis & lētitie. Nec fruſtra euocantur ad hoc ſpectaculum: concurrerat prope ſeſeq; effuderat ciuitas vniuersa, cuius tametsi ſenſus fuit varius, in vna tamē omnes tanti facinoris admiratio-ne conuenerunt. Neophyti magno numero totum illum diē abe-untes proſecuti pompa augebant, ſuāmq; fidem profitebantur. Iter ea die trium leucarum fuit ad ingentem lacum, quem à magnitudine lapones aquæ potabilis mare appellant. In eo nauigaturi neophyti polterā lucem expeſtarunt. Cum neophytis Miacū redituris nocturna fuit collo-cutio, tanto animi ſenſu erumpens vt inde pleriq; animos quos poſtea præbuerūt credi poſſint reſumptiſſe. Optabant noſtri cū proscriptis ſolatio futurū è numero ſuo, qui Miaci ex latebris ſem Christianā procurabat, ſacerdotem deſtinare. Sed alia noſtrorum facies totiusq; oris compositio nihil à mutata veſte ſecreti habet. Ergo vnum ex alumnis indigenis, quoruſ opera in huius Ecclesiæ gubernatione vtuntur, rogaſ qui ceteris præcerat, vt volun-tarium exilium pro Christo fuſcipiens, noſtrorum vicem ſubire ne grauetur: quod ille, vt erat religiosus, aggressus eſt perlubenter; &, vt erat rerum diuinarum bene peritus, perfecit ſapienter.

Intra dies aliquot ad portum vnde in Boream ſuum erant ſolutu-ri deuenierunt, loco nomen eſt Tzuruga in regno Yechijen. Et quo-niam nondum aduenierat ſolita nauigandi tempeſtas, multos dies in-dimidiacum vñq; Maium ibideſ ſubſtituerunt. Operæ pretium eſt

cum

*Nomina A-
dauctus lo-
cum abſentis
occupat.*

*Educentur
in exilium.*

*Exiles Tzur-
uga dñs de-
tentio*

cum ijs tantisper immorari ac videre quibus exercitationibus exilio
sui molestias fallerent, tametsi corpusculi labores augerent. Et
quoniam per eos dies Miaco & Ozaca plurimi ad eos visendos ac-
curredunt, ne quid augere videar, narratricem neophyti visitatoris
epistolam ad nostrum Sacerdotem. P. Baptistam qui Ozaca porro
pluerat inserere à narratione nostra nō videtur alienū. Ita se habet.

Vicesimo ac secundo die, lunæ tertiaz (qui fuit Aprilis 30.) ad vi-
sendos exules nostros excurri, & eos in Tzurugano portu etiam tū
præstolantes inueni; omnium quæ apud eos transfiguntur fui admir-
ator, & ita redij affectus, vt Ozacensibus nostris ea referens expleri
non possim. Sanè affirmo me quoties tantæ alacritatis in tot labo-
ribus recurrit memoria, mirum in modum intérieur mentis iubilo
exultare, sed continuo pudere, quod ab ea virtute mihi videar tan-
to remotus interuallo. Ad vnum omnes viri ac mulieres crinem ra-
serunt, (quod cuius gratia fiat s̄pē iam monui) nullo non die ter ad
orationē communem vnius horæ conueniebant, reliquū tempus di-
stributis inter se officijs ad commune laborum leuamē exigebant. Lu-
douicus ille noster ita vt nouimus tenerè semper educatus me sane
permouit: annos tredecim non amplius natus nullius muneris abie-
ctione terretur, vidi illum patinas eluentē ceteraq; vilia seruitorū
obsequia honorantem. Illis ip̄sis narratoribus audiui, eos, cum pri-
mū aduenissent simul omnes in horreū immissos, & in star pecorum
numeratos illa ipsa nocte in nuda humo pnoctasse, sed summa omniū
exultatione quod tum inciperent primos illos nascentis Ecclesiæ
Confessores rerum asperiorum tolerantia imitari, nocte insequeati
lautius habitu singuli singulas storeas acceperunt. Cibus erat illis O-
rizæ vulgarioris scutella cū leguminum iuscule, q; sola fames absu-
meret; bis quotidie reficiebantur, eāmq; viuendi rationē tenuerunt,
quam diu eo in portu substiterunt. Loci primores paulatim ex eorū
vivendi ratione in admiratione versi benignius illos habere cœpe-
runt, & officiosis subinde conuiuijs ex ijs aliquos frequentare. Prä-
fecti militū primoribus narrabant, se cū Miaco discederent, subueri-
tos hāc multitudinē parua militū manu educere, sed mox sententiā
mutasse: & nunc intelligere legē eā quę volūtaria exilia suscipit verā
esse, & in ea quæ à sui sequacib⁹ similia impetrat, salutē pc̄cul dubio

Ethnicorum
militum de
fide nostra
iudicium.

D d 2 inue.

inueniri; quam, si aliud fecissent, æterna falsitatis nota damnassent, seq; ipsos nisi tanto Imperatoris rigore ab ea suscipienda deterrentur, de illius veritate quæ docentur audituros. Hæc & alia tum milites tū loci primores, per eos dies inter se conferebant, permoti ea vitæ sanctimonia, quam Dei serui omnium oculis exhibebant. Hæc omnia vidi meis oculis, & alia quamplurima, quæ me omnia scribere posse despero. Hæc ille, Nostri autem exules 20. Maij ex eo portu soluentes prospera nauigatione exilij locum tenuerunt, vbi à dynasta perhumaniter excepti scribuntur etiam ad vitam sustinendam necessarijs subsidijs ex eius liberalitate instructi.

Iulia ac matronæ in exilio amabantur.

Dismissis in hunc fere modum fortissimis Christi pugilibus, in Iuliam ac socias, & in alias nouem matronas, quæ separatim inter se quoque conuiuebant, exilij sententia executioni demandatur. Par ergo cum superioribus alacritate, ordine, apparatu, dimicuntur, & prospera nauigatione Nangasaquium appellunt, vbi ab omnibus excipiuntur prout earum virtus, labores, ac merita postulat ant. Iis misericordiaæ sodalitum de necessario sumptu prouidit: & quidem eo in portu tantisper conquiescant, donec à nobis reuisantur.

VT CAETERI NEOPHYTI SESE PRO RE-
scripto Imperatoris habuerint.

C A P V T . VIII.

Qui deserentes credeban-
tes quo modo se habue-
rint.

Non fuit eorum neophytorum, qui domi remanserant, melior conditio, quotquot enim nolentes aut volentes, conscijs vel inscijs ex primo Christianorum albo expuncti reperiebantur, in eos æquè omnes ex Imperatoris rescripto, lege agebatur, vt se etiam ac magistrum scripto eligerent, & ab eodem in disciplinam admitterentur. Neophytorum non fuit vna in hoc negotio procedendi ratio; quidam absentia sua futuras molestias fefellerunt, alij tempori potius quam æternitati seruientes, Imperatori verba dederunt, Deo cor suum, non satis cordatè reseruarunt. Plerique cum negarent se Iaponensem sectam aut sacrificulum aliquem in magistrum electuros, à parentibus, propinquis, amicisq; quorum opera nomina per fraudem tabulis publicis subducta cōstabat, ab ea mente de-

te deterrentur, veritis ne detecta fraus in auctorum perniciem refliret, & si nihil impetrabant, dolū dolo velut centonem consuentes, facile à sacrificulis tenui largitione impetrarūt, vt falso chirographe vel acciperent, vel ipsi darent. Et fortasse aliqui neophyti, fraudem pati, non facere religioni sibi ducendū non putarunt, multi tamen initio se fraudē passos ignorarunt. Has omnes artes ac dolos nō erat difficile magistratibus obtrudere, quod falli mallent quā refelli.

Hinc factum est ut duos fere menses Christianæ res satis quiete fluenter, totaque iam furoris Imperatorij flama sopita videretur. Sed ignes suppositi cineri doloso breui reuixerunt, non à magistratibus excitati, qui eos vel extinctos, vel sopitos esse negligebant, sed nouo neophytorum ardore, qui diutius tegi dulis non potuit, aut intra cordis tarebras contineri. Cœpit incendium ab inferiore urbis regione (in duas quippe diuiditur) habentque sub uno gubernatore suos singulæ magistratus; ibi permulti erant, qui tametsi nullo modo defecerant, offensionem tamen dedisse sibi religioni ducébant ideo, quod in re tanti momenti conniverent, & passim pro desertoribus haberentur. Ergo ad eos magistratus se conferre cœperunt, & apud eos testari se neq; hactenus defecisse; neq; in posterū à Christo defecturos. Illius regionis moderatores, quod scirent urbani prætoris mentem id maximè spectare vt Imperatori satisficeret potius, quam Christianos vexaret, mitius recantatores receperent, nobiliores enim amicè monerent, se nihil de ipsorum religione curare, sed monere vt sine tumultu id facerent, ac Imperatoris offensione. Vulgus autem acriter increpitum famuli fustibus extrudebant, aut vincula se iniecturos minabantur aliisque pœnas intentabant. Nemo tamen inde discedebat qui non obtrusisset etiam in uitiose fidei suæ scriptam professionem, vico etiam in quo commorabantur adiecto.

Non eadem fuit in supremæ regionis moderatoribus lenitas, vel quod prætoris mentem ignorarent, vel quod remissionis in se notam suscipere nollent. Quotquot enim ad eos veniebant de factisib[us] fraude queruli, aut suæ fidei professores, eos domi suæ de novo adhibitis custodibus iubebant asseruari. Ethnici autem veritatem fraudis rei pœnas lucent, perfidiae neophytorum incusabant, quod

In siros errores relaberentur, quos prius citirarant: ita perfidia fidem ludebat, mutatisque nominibus ac mentito vultu alia pro alia sumebatur. Multa in hoc genere sanè præclara contigerunt. Seleictiora pauca meo perseguar instituto, quo statui nec omnia percurgere, nec omnia exaurire.

Ineunte Iulio neophytiduo (quorum alterius mater ac frater senior exilio superiore patriam amiserant ut fidem conseruarent) cum apud iudices fraudem aperuissent, sibique factam iniuriam quererentur in domestica vincula retrusæ præterita cum amicis prælia fortiter integrarunt, & tandem ad prætorem adducti pœnam sperabant. Prima die audiri non potuerunt, ergo domum reduci in diem insequentem differuntur, diuino fortasse cōsilio, ut tres numero sacro depugnarent. Ipsa enim nocte alias eadē professus, qui ceteris auctor erat gloriōsi pro fide facinoris, rogabat die insequenti ad prætorem duci, quod & impetravit. Ergo cū tres cum vniuersa familia tredecim omnino capitum in curiam venissent, traduntur exutiendi prætoris ministro primario, cui res Christianorum fuerant demandatae, ab eo rogantur tertio ne antiqua vlcera refricent, sed in sua pace per ipsum prætorem permitta conquiescant, neque relicta iam peregrina sacra repeatant. Atqui hoc est, inquiunt, quod aduenimus negaturi. Christique fidem etiam proposita morte professuri. Eo responso minister excanduit; & mox iniecto in funem collo, & manibus post tergum ita reuinctis, ut exemplo intumescint. Prætori sistuatur, durisque verbis increpiti iubentur aut Christum negare, aut ignominiosè per vrbis vicose o habitu trahi, mulieres verò in lupanar abduci. Cum Christum nihilominus confiterentur, lenonibus tribus lupanarium præfectis, qui ad eam rem venerant, euocati, traduntur. Sed lenones eam modestiam reuerit, restiterunt, profitentes sibi non licere sine suo periculo tales in fidem suam recipere, quas fatis certum esset illatis sibi manibus aut fuga honori suo & integritati consulturas. Fallimini, ait prætor, hoc hominum genus in religionis causa fugere nescit, & sibi manus afferre nefas putat. Abdicantur igitur, quas deinde numero mox aucto gloriōsi facinoris admiratione defixi reuismus.

Viri per habitatores vrbis vicos ad pontem alterum reorū suppli-

*Christi fidem
profiteantur.*

*Motrone in
lupanar ab-
ducuntur.*

supplicio destinatum pertrahuntur, prætente præcone qui diceret: *Viri ad res
rumbocum
ignominias et
trahuntur*
Hi quia Christianam fidem, quā reliquerant, denuo repetiuerere, ple-
ctuntur. Sed, cū dixerint omne malum aduersum vos mententes pro-
pter me gaudete & exultate: secum ipsi repetebant, rotum eum diem
inspectante innumera multitudine substiterunt. Interim ex alio vi-
co alijs duo pari de prætore victoria potiti, præmium illius similem
pœnā impetrarunt, & ita pœne duplicato numero & gaudio quinq;
spectabantur. Ad eos confirmandos alumni tres à nostris, qui per
cuniculos infidelitatis arcem expugnabant, dimissi, è quibus vnuus
ad neophytes intra illum vicum, quem Christianum supra diximus
appellari, excurrit, monuitque ut distributas inter se horas quadra-
ginta solida oratione decurrerent, Deūmque pro neophytorum
constantia exorarent. Sub noctem in custodiam publicam abdu-
cuntur, solutisque vinculis collum circulo ferreo cinctum funibus
astringitur, itaque totam noctem in nuda humo pernoctant.

Primo diluculo neophytorum charitas carnificū tormenta præ-
uenit, cum enī suspicantur fore, ut repetita ignominia iterum
tentarentur, reficiendis corporibus obsonia cōtulerunt, quibus vix
bene confirmati, à tribus prætorianis ministris qui frequenti satel-
litio stipati aduenierant in vicum publicum educuntur, ibiq; denuo
sua vincula induiti ad alium pontem æque reorum supplicio infa-
mem abducuntur, ibiq; totū diem spectandi ad ligneos pontis can-
cellos alligantur. Quod dum fieret vnuus è ministris prætorianis ita
carnifices dicitur cohortatus. Gubernatori nō satis probata est he-
sterna vestra remissio, qua factum est, ut rei nullius collum inserti
funes amputarint. Agite nunc & hodierna contentionē hesternam
remissionem compensate; cuius vita periclitabitur, id erit meo pe-
ricalo, ego vos indemnes impunēsq; præstabō. Faciliè scierunt ad
sequendum inclinati, nam in pedum extremos vngues cracticō am-
plius insistebant, quā quantum ad sensum tormentorum in columnā
vita facis esse videretur. In quo tormento cum pœnicluso spiritus
præfocarentur, duo à sensibus abalienati ita defecerunt, ut neo-
phyti Iesum ac Mariam in morientium auxilium inuocarent. Et sa-
ne nisi astantium precibus carnifices inclinati aliquid laxassent, ad
vnum omnes inclusō spiritu perijssent.

Interim dum nostri athletæ torquentur ac spectantur, alius neo-
phy-

*Aliis inter iumentorum cadavera vi-
mus prejci-
tur.*

phytus à vicinis ad prætorem defertur; quod ausus esset non secus ac ceteri Christi fidem denuo profiteri. Euocatur exemplum, sed cum tantus repente lumborum dolor inuaserat, ut quo animus vollebat corpus ire renuerit. Ergo asseri, supino corpore, impositus deportatur, quem prætor tentata incassum constantia, iussit sub vrbem ad ripam fluminis vbi iumentorum cadavera computrescunt, exportari. Hic reliquum diem continuo imbri expositus mansit. Nocturnæ tenebrae neophytes hominem fœtori, dolori, pluviisque cælo subducentes adiuuerunt. Sed illius vxor ac filia, quin ad publicum lupanar cum ceteris ducerentur, impediri nō potuit, vbi in reliquarum comitatu, didicerunt à marito Deum vbique præsentem, posse vbique reperiri.

*Tertio expo-
nuntur.*

Sub noctem denuo qui ad pontem spectabantur, in pœdorem suum retracti nouo in labore nihilo quam heri mitiore quieuerunt: iterumque inseguente diluculo educti ad tertium pontem eundem in modum vinciuntur. Inter spectatores aduenere sacrificuli non nulli, quos vinciti nostri lingue, cuius vnius libertate fruebantur, telis à se propulsarunt. Impostores illos appellabant, quorum fraudibus tot mortales æternum interirent. Non defuere etiam qui cōsputos eos Christiano fastidio simulacrorum horrorē testante execrarentur. Ad reliquam verò multitudinem placide conuersi hæc in verba proruperunt. Aduertite nos qui hæc sponte patimur id facere inductos ea lege, quæ salutem mortalibus æternam promittit & confert, quæ nisi veritas nobis clarè constaret, planè dubia pœnia certis pœnis emere detrectaremus. Nox tandem ut prius pœnam locumque mutatura superuenit, nec amplius in arenam reducunt spectati sunt: sed in publico pœdore annum integrum, ad Imperatoris mortem vsq; lenta morte cū multis quotidie malis conflictati moriuntur. Sed nihil de semel cōcepta firmitate dimitunt, & alacres divinum de se nutum præstolantur.

*Matronæ in
lupanari
quid egerint.*

Sed quid matronæ nostræ in suo meretricio vico in aliquot lupanaria distributæ? decem fuisse constat: quarum hoc fuit primum, scissio capillatio nuncium rebus omnibus, quanto magis impuris, voluptatibus remittere, tum oratione frequenti lupanar in ædem consecrare. Nec defuere aliquot quartum forma fortasse

libidinem incitasset, quæ non sine antiquitatis exemplo vultum si-
bi vel leui vulneratione effusoque sanguine fœdarent, ita ut horro-
rem potius quam libidinem incitarent. qua ex causa lenonum, qui
lucra spectabant, vincula pistrinūmque tolerarunt. Constat dein-
de à neophytis precio eductas apud probum virum & quæ Christia-
num afferuari, & magnam diei partem sacris exercitationibus ab-
sumentes, diuinam de se voluntatem dēque coniugibus hactenus
præstolari. Hoc paucorum exemplo constantiāque, scribant no-
stri plerosque neophytes qui aliquid humani patientes quoque
modo defecerant, resipuisse & fidem professos offensionem su-
stulisse.

CANAZAVA EXVLVM TVRMA NAN- gasquium amandatur.

C A P V T IX.

Mber subitus ex alto cadens in varios torrentes excurrit, donec
in ynum concurrentes aquæ uno eodemque cursu in mare defe-
runtur. Non absimilis huic mihi videtur apud Iaponios hic Im-
peratori furoris turbo è summo dignitatis vertice decidens, qui
varias regiones percurrit & ingentem proscriptorum concursum
Nangasaquienſi in portu cœpit. Hic torrentium concursus à suis or-
iginibus educetus à varijs partibus, sensim à nobis Nangasaquium
adducetur, & inde collecti fluctus extra Iaponicas insulas in mare
deferantur. Et quoniam in æquor australe decurrunt, postquam
imperiij culmen Miacum suas aquas, vt vidimus, emisit, remotissi-
mus ab Aquilone torrens vt Nangasaquium excurrat aduocetur.

Borealia regna Iaponij Fotiocu vocant, tribus dynasta Fyendo, Cangam Notum & Yechū moderatur. Canazauæ, in regno Canga Societas nostra sedem annos iam duodecim fixerat, in umbra lufi Vcondoni, quem annales nostri notiorem fecere, quām vt opus sit alio quam proprio nomine tantum virum compellare. Is aliquoties exul quocumque ferebatur Christianæ secum religionis coloniam deducere videbatur. Et quoniam dynasta rei Christianæ fauere credebatur, ex varijs eo regnis non pauci concurrerant, quos

*Canazava
quis res Chri-
stiana fuitus
ante perfec-
tionem.*

E ille

ille annuo censu pro sua quemque dignitate cohonestabat: quibus fiebat ut non paucos haberet ordinis militaris apud se Christianos, quos alia regna in hos Iaponiæ fines eiecerant. In eo domicilio sacerdos è nostris vnum cum socio alijsque administris sumptu Iusto rem Christianam eo promouerat, vt iam Canazaua paucis cederet Iaponensis Ecclesiæ noualibus, & propediem plura sponderet, nisi spem in hac procella fefelleret.

Hic erat rerum status Canazauæ, cum ex improviso auditur, quid de Christianis ediceret imperator, eaq; fama ita tardè huc delata est, vt simul fere cum imperio & edicto veniret, tempusq; Iusto defuerit ad sacerdotem nostrum ne pelleretur occultandum; dimitti illum oportuit eo sensu luſtūq; quem alibi tetigimus, nec vbiq; repetimus. Venit is Ozacam, & inde cum ceteris, qui è Cami pellebantur Nangasquium, vt supra vidimus, navigauit.

Nobilitissimi duo Influs ac Ioannes cum familia prescribuntur.

Triduo post nec amplius quam nostri Canazaua discesserant, dynasta sanè illibens Imperatoris voluntatem Iusto, ac Ioanni nobilissimarum familiarum capitibus denunciat, vt vel Christum abdcent, vel Miacum ad urbanum prætorem ablegentur à quo sententiam de futuro suo statu expectent. Ad hanc denunciationem cum amici plures suas preces addidissent, firmissimis, vt sibi videbatur rationibus communitas, aliud nihil audierunt, quam vultu ad severitatē composito hanc æquè seueram compositamq; sententiam: Apud eos qui iam diu norunt quid sit esse Christianum, nec serio nec ioco quæ dicitis obtruduntur. Ergo venerandi senes duo plusquam sexagenarij, bis exules nihil morati se ad iter cōpararunt. Iusto erant nepotes quinq; in ea omnes ætate, vt adolescere domestica copia potius quam exiliij laboribus & inopia deficeret, nam natu maximus annum sextum & decimum, minimus octauum nondū excesserat. Iusta coniunx marito simillima. Vtriusq; filia iam coniugio illigata cum primario gubernatoris horum trium regnorū filio, qui iam hereditatem paternam aditus quadraginta prope aureorum millia numerabat, & tamen parentem sequi maluit inopem, quam apud copiosum maritum remanere, qui volebat ipse quoq; dimisis omnibus eandem fortunā sequi, sicut vtriusq; suau occulteret quidē fidem suscepereat, nisi Iustus socer generū impedisset, quem ad spem fami-

familia superesse voluit, cùm minimè pelleretur. Ioannes verò quondam regni Tambæ regulus è regno Fingo deinde Christi causa proscriptus huc venerat, & tametsi seniū vrgeret aduersaq; valetudo, Christianæ tamen legis amor omnia superauit, propter eum qui dilexit nos. Parentem secutus est Thomas iā familie suæ caput, ab ipso quoq; Fyendono nominatim proscriptus.

Hi vna cum suis iustam cohortem Iusto duce conficiebant, quibus ad exilij longioris comparationem hiberno maxime tempore cum Februario mense gelu ac niuibus maximè apud Boreales rigenter omnia, dies vñus cōceditur, qui prope totus abiit in vestibus ad propulsanda frigora cōcinnandis. In discessu maxime patuit, quanta animi magnitudine omnia pro Christo dimitterent. Iustus enim ad dynastæ fratrem natu minorē Chiuclendonum qui Canazauæ imperitabat totius prouinciae hæres sexaginta auri segmenta, quorum singula quinquaginta aureos nostratos valeret, dono misit in hęc verba; se pro eo quod huius anni censum collegisset, quę in herilibus obsequijs expenderet non licebat, hęc mittere ad demonstrandam propensam obsequendi voluntatem. Et ad Figendonum vas quod apud ipsos in magno precio est, ad certam herbam conseruandam. sed hic dolens de Iusti exilio munus cum fœnore remisit, in exilij solatium expendendum. Domesticæ tamen supellectilis magnam partem quam distrahere possent sponte dimiserunt.

Februarius igitur cum vigesimum quintum numeraret exilibus nostris diem dixit. Eum diē dynasta cum suis non sine armis obseruabat, veritus ne fortè iniuriam vlturi Iaponensi more sanguirent, qui arma iam diu tractarant, ex eaq; tractatione per tot iam annos nomine sibi compararāt. Subodoratus est Iustus quod erat, missaq; ad dynastam Chicuzendonū nuncio significauit nō solum se ab amicissimo excedente. dynasta nihil repetere, sed multo minus Christianis sibi legibus licere ut exiliū suum vlliis iniuria sedaret, alijs se nunc armis dimicaturū quā olim cōsueret, è Christi mansuetudine ac patientia petitis, quibus seipso potius quā alios vincere docentur Christiani. Ad eā denunciationē conquieuerunt omnes, effusiq; illos cominatantur quos ante suspectos habuerāt. Nō pauci lachrymis innocentia plecti deplorabāt, & commiseratione permoti plus sentiebāt aliena damna, quā illi propria. Nonnulli rei magnitudinem introspicentes ex-

Ec - 2

clama-

*Omnia pro
Christo gene-
rose dimis-
sione.*

clamabant, planè res magna est lex Christiana, cuius causa viri tantù tanto iudicio tantaque virtute prædicti non dubitant fortunas, honorem, vitamque prodigere.

Vnum diem aberant Canazaua, cum ecce tibi sub quietis initia rumor increbuit armatos milites imminere, qui ad eos obtruncandos mittebantur. Iustus noui iam ductor exercitus nihil dubius ex Iaponensi consuetudine fieri posse, vt non sine causa rumor aduenisset, suos cohortari armisque coelestibus munire occæpit. Mortem ut omnes arbitrabantur, imminentem genibus nixi præsolabantur, à Deo postulantes, vt verum esset, quod naturatimebatur. Sed paulo post discussa falsitatis nube veritas fæse exeruit, & constititrumorem illum à famulis sola suspicione permotis eru- pisse, pigiique sperantes minus vera sperauisse. Pergunt igitur, perque asperos montes nives calcant, non iumentorum solum vngulis, sed proprijs subinde pedibus cum itinerum angustiæ id postularent, in quibus Iustus ætatis in memor ceteros anteibat, & ne- potibus avus addebat exemplo quod nondū ætas concedebat. Hoc fuit primum in quo tenera Christi cohors inexpertos labores ex- perta supra ætatem, sexum, educationemque se promouit, & in hu- iusmodi laboribus decimo die in oppidum Sacamoto tribus ab vr- be Miaco leucis constitit non nihil quietis accepturus, donec à præ- tore, quid de se statueretur, inaudirent.

Audiro Iusti aduentu cum sua cohorte, prætor satis formida- uit fore, vt Miacum ingressi Neophytorum animos exemplo con- stantiae ita augerent, vt lapsi quoq; ipsi damnato lapsu assurgerent, ne dum qui ad id tempus steterant, sibi magis magisque constarent. Ergo per literas monet duces quorum custodiæ commendati ve- niebant, vt eodem in loco subsisterent, donec ab Imperatore no- rum rescriptum adueniret. In eo igitur oppido triginta totos dies Tribus à Miaco substiterunt. Quo tempore non defuere, quin e potes saluos cupe- ac leucis. Verum ex hac ipsa concordatione Iustus ac Ioannes exulum primi pili intellecterunt fieri posse, vt è tribus vnum ab regia deueniret, vel vt ibidem macta- rentur, vel vt in regiam ad supplicium exemplumque ceterorum abducerentur, vel denique, vt alij ab alijs diuulsi varias in regio- nes

nes abducerentur & facilius à Christo defecturi. Hoc postremum præ cæteris metuebat Iustus periculi magnitudinem atten-
dens, cui ut mederetur effecit, ut communi coniuratione con-
spirarent nemini se vel iurato credituros aut assensuros, filium
nepotem, nurum, sacerórum aut quemlibet alium à Christo de-
fecisse.

Verum huius coniurationis fructus in sola stetit voluntatis in
suam fidem propensione. Nam post dies triginta rescribitur ab Im-
peratore ut viri puerique omnes Nangasäquum amandarentur,
fœminæ ac puella Miaci habitare sinerentur, ita tamen ut vtrisque
famulis ad necessaria vite obsequia subtraherentur. Sed reperiri
non potuit vel vna, qua non voluerit cum suis exulare. Detracto *Nangasä-*
igitur omni satellitio ac famulorum auxilijs, soluunt *Nangasäqui-* *gium a-*
um *versus*, & initio gens delicijs assueta seruilibusque obsequijs *mendantur,*
delinita, sibi seruiebat ipsi (cum nihil sit quod Christi causa refu-
giat, qui eius amorem omnibus anteponit) donec ipsi nautæ tan-
ti laboris commiseratione permoti pro famulis esse cœperant,
quorum auxilijs subleuati tandem *Nangasäquum* peruenierunt, &
nostrorum ceterorumque benevolentia excepti præteritos labo-
res obliuiscuntur, & interim dum longius amandantur Christianæ
se legis libertate solantur.

Ita Iustus à suis abiens suos inuenit, Deumque ipsum cuius im-
mensitas occupat vniuersa. De Iusto Bujensis dynasta, postquam
exulare percrebuit, dixisse fertur, Nunc quidem Iustus hoc ultimo
suo facinore vetera sua facinora velut sigillo muniuit, quod nisi fu-
isset foedauerat vniuersa.

Canazauæ non solus Iustus aut Ioannescum suis, huius tutoris *Thomas ne-*
impetus exceptit. Thomas alius nobilis ex ordine militari inbe-*bilis neophy-*
tetur exulare in extremas laponias, quo Miacenses neophyti mis-*tus relegatur,*
si fuerant amandatus. Is postquam Xadum post filios iam Christiani
obstinatè coluisse, Christum tandem agnouerat, serò qui-
dem sed serio, nam in suburbanum secessum orationis causa sepius
secedebat, etiam posteaquam ad regni gubernationem admotus à
dynasta, vnuſ è quatuor omnia qua ad lites pertinebant moderaba-
tur. Hinc habuisse cœdi potest eam firmitatem, quæ deinde prælijs

acerbitis impetus sibi constituit, donec fortassis omnibus exutus
vnam cum tribus filijs exularet.

Sed neque indicitus nobis abire debet in viatus Christi Athleta cuius certamen in idem ferè tempus ibidem incurrit. Nobilis quidam toparcha Christianos habebat asseclas nonnullos. Ex iis vnum aggressus ut à Christo discederet hoc responsum accepit, Ego, here, tanta luce Christi fidem penetraui; ut ab ea discedere non possem; qua in re nullam tibi me arbitror iniuriam facere, cum hac ipsa lege arctius tibi obsequendi legibus astringar. Sapiens responsum parum sapienter herus tulit, & educto pugione grauiter illum vulnerat; cumque pergeret in genua nixum secundumque vulnus præstolantem confodere, astantium misericordia creptus martyrij coronam amisit, si amissurus est quod sua culpa non dimisit. Dicuntur Neophyti qui eum eripuerant, piè magis quam doctè dubitasse num sine religione liceret illius vulnus obligare, arteque medica morti gloriosæ Christi martyrem subducere. Sed euicit tandem pietas Christiana, ipseque prope martyr doluit ereptum se scisse periculo, maluissetque hoc eventu crudeles in se neophytes quam pios experiri.

QVIS ECCLESIAE STATVS FVERIT HOC tempore Firaxima.

CAPUT X.

Firaxima in regno Aqni diurno dynastæ fauore (Tayudono dicebatur) ita Christi gregem annuis augebat incrementis, ut hoc tempore nullo loco res Christiana esset ornatiior, verum in communione lenius quidem sed oppressa tamen est, non illibente tantum sed inuito quoque regulo, ne res suas alieno fauori post haberet. Degebatur ille tum in aula principis Yendo, vnde post Imperatoris edita scripsit literas, quibus mandabat ut nostri maximo cum honore, sed tamen omnino dimitterentur. In Christiano nos sed solum ignobiles ad speciem sœuiretur, Patres ut Nangas dimitterentur. quium honorifice remitterent. Quæ omnia quam ficeret inuitus dati ad nostras literis officiosè significauit, & diploma regium exiliij

*Neophytus]
quidam ab
Hero propè
occiditur.*

exilijs asperitatem à se amoturus transmisit. Nec absimilis parenti filius qui domi remanserat, tertio ad nostros misit qui suo nomine condoleret, quorum auctoritatem imitatisse clæ tametsi ethni ci omnes doloris significationem præsetulerunt. Neophytorum lachrymæ concursus ad sacramenta nihil habuit quam alibi minus, ut etiam nihil peculiare. Nostris sacerdotes tres erant, laici fratres duo cum alijs administris. Europæi sacerdotes duo cesserunt, quod incommodiis tegi posse viderentur. Sacerdos è nostris indigena, non sine pia sociorum inuidia oris compositioni victoriaq[ue] tuit acceptam, cuius beneficio diurnam non minus quam nocturnam neophytis operam erat præstitus.

Sacerdos &
nus indigena
occultus ma-
net.

Post dirmissos nostros in Christianum vulgus edictis pœnisque propositis ex Imperatoris voluntate certatur. Et quamvis dynasta leniter &c ad speciem omnia geri voluisset; magistratus tamen neophytis sacram suam supellecilem per vim eripuerunt, & eos qui sua prodere noluerunt vnum aut alterum comprehensos in oriza saccos prout Miaci compegerunt. Quod dynasta factum reprehendit, & ultra speciem progressos pronunciauit, Sacra verò arma Christianis erepta iussit honesto loco velut sacra conseruari. Inter hæc sacrificulus vnum Christianum aggressus vrget ut Idolo quod secum attulerat venerationem exhibeat. Sed neophytus pro honore contumeliam referens, sputo sacrificulum simulacrumque sedauit. Quam iniuriam questus impotenter effecit ut contumeliam ignominia laueret: nudus enim toto triduo dies noctesque ad palum alligatur, quem neophyti reliqui souere non destitertunt. Exacto triduo vicit non sine hostium admiratione soluitur, & in eo quod pro Christo non erubuerat, gloriatur.

Neophyti in
oriza saccos
compingua-
tur.

Vix Idolatria
Et sacrificiu-
lum follici-
tatem cor-
ponit.

Ex aula, Tayudono ad quatuor è suis ducibus scripsit in hanç sententiam. Quid iubeat Imperator nostis, cuius ut imperio pareatis vos hortor etiam atque etiam, qua in re mihi quoque non mediocriter obsequemini. Has literas ex itinere legerunt illi ipsi cùm in eandem regiam se conferrent, responderuntque se præsentes responsuros.

Cum igitur aduenissent ad herum mittunt, qui hæc ipsa verba re-

Duxer que-
tuor Neophy-
ti liberè dy-
nasta respon-
dens.

nunciet, Dolere se quod id ab ijs exigeretur, quod esset nefas praestare non lege diuina solum, sed aulicis quoque ac militaribus institutis, nullaque se re magis ineptos fieri ad obsequendum, quam si se hac perfidia labe fecerant, qua honorē illis apud alios, sibi ipsis animum detergeret. Posse se hoc unum Christianæ videlicet religionis vti exercitationibus ita moderatè, quam diu in regia substiterint, vt nullius incurrit in oculos ipsi hero malum creaturis, quod si hoc minimè sufficeret, se ac suos fortunarum iactura, exilio, vitaq; ipsa constantiaz sue culpam, si contrahi visa est nō grauatè luituros. Ad hæc dynasta planè obmutuit, & se in penetralia recipiens, creditus est immoderatus tulisse libertatem: verùm postea collaudatis ijs satis ostendit, quid sentiret, & posthac vetuit nobiles ad defectiōnem, sed & nobilium famulos etiam solo verbo lacesciri.

Non absimili eventu unus è pueris honorarijs strenuè depugnat. Collegæ illum sui sèpius ad eiurandam Christi fidem lacescebant, & die quadam singunt ab hero sacram supellectile exigi, quam illenec precibus nec minis dedit; & illi viatos se non ferentes victorem deferunt, ac si rœuera Christum eiurasset. qua de re cùm ex eo dynasta quæsiisset, ita respondit, A puero Christianus sum ut nosti, nec vlla m̄eres ab hac lege auocabit; in ceteris obsequar, in hoc uno est nefas, & si hac ex causa ceruicem petis, ceruicem præbeo, nudatāmque porrexit. Nemo fuit qui ex Iaponensi consuetudine dubitarit, quin euocata fiscalibet, suo impotenter officio fungeretur: sed planè contrarium evenit. Responsum, animum, puerum dynasta laudavit, & in posterum habuit chariorem.

Hæc Firoximæ nec grauiora contigerunt, quæ tamen neophytus quidam moriens videtur præuidisse, & etiam prædixisse. Vixerat in signi cum pietatis laude, quem dynasta virtutis admiratione pérmodus arti seruandæ loco periculosiori præfecerat, è quo ipse prohibitus sacrificio interesse, sub aperto cælo ad ædem conuersus in omnium oculis sacrificij tempore Deum precabatur ita intense, vt fassus aliquando fuerit se ex eō ipso loco velut præsentem sacrificantem videre audireque sibi videri. Is leui ex morbo intrabiduus atq; expiatus extinguitur; sed prius filiam quam habebat vihicām ita dicitur allocutus, Vide, inquit, ne parentem quem viuum coluisti.

Puer bono-
varius etiam
ceruicem
porrigit;

Pins neophy-
tus persecu-
tionem pre-
dicti.

coluisse, mortuum ignominia afficias, quod facies si te piguerit esse Christianam; compara te ad martyrium, imminet enim Ecclesia Iaponensi atrox procella. Quæcum dixisset, inuocato Iesu ac Maria, ipse se in portum nondum orta tempestate subduxit. Hæc enim Nouembri mense anni superioris edixit, cum de nouo Imperatoris edicto nec metus esset, sed Ecclesia ijs in locis alta pace fueretur. Eam prædictionem filia sacerdoti nostro mox narravit; quam donec euentus comprobauit, non omnino à neophytis neglectam viri probitas intra memoriam thesaurum conservauit.

Priusquam abirent nostri, quod in Februarium incidit, eo anno ad centum adultos supra sexaginta necquicquam reluctantem baptizare. procella in Ecclesiæ nauem receperant, & fuit vnius ad Deum non omittenda conuersio. Is propinquos omnes iam habebat Christianos, nec adduci poterat, ut familiæ auctoritatem sequeretur, ideo maximè quod ab eo moritura parens sacramentum exegerat, quo se in simulacrorum cultu vitam positurum astrinxerat, & perfidum ac impium in parentem videbatur ab huiusmodi sacramento resilire. Patrium rationi surdum Virgunculæ neptes duæ vix bene duodecimæ precibus à Deo expugnandum suscepserant, & iam intra spacium semestre millies ac sexcenties virginem angeli verbis salutauerant, cum repentina prodigo immutatur. Nepos illius iam Christianus ignota ægritudine tenebatur, quæ malum genium habere credebatur auctorem... Cum enim ea corripiebatur indigna quædam effutiebat ab adolescentis, cum sanus esset probitate, admodum aliena. Nihil omissum quod ad eius salutem procurandam ab humanis remedijis peti posset, quibus denique damnatis ad sacra recurritur. Noster sacerdos cupream iconculam Pontificis auctoritate sacram, & quæ SS. Ignatij atque Xauerij ex virtute latere præferebat imagines, ex eius collo suspendit, iubetq; ut nullo tempore sibi eam detrahatur. Quamdiu fecit, ab ægritudine liber fuit; sed cum eam nescio qua ex causa forte detraxisset, subito corripitur. Verū increpitus à nostro eā sibi restituit, & instituta peccatorum accurata confessione planè conualuit. Quo viso patruus nihil vitra cunctandum duxit, quin eam legem comple-

Ff

Etere-

*Adulti v 60
baptizati.**Insignior q-
nus conser-
fio.**Cuprea icon-
cula vix.*

Ceteretur, quam diuinis prodigijs viderat illustrari. Sacrilego itaq;
Sacramento se liberans sanctiore se in Christi militia illigauit.

BUNGENSIA PRÆLIA.

CAPUT XL

Nostris è re-
gno Bungen-
sici.

BVngensium neophytorum: aut veteranorum potius firmitas
grauer tentata diuturnam à Francisci Regis temporibus in
Christianæ disciplina exercitationem non fecerit. Postquam
enim nostrorum sedes tribus in oppidis, Tacata, Notcu, Xinga, ean-
dem cum ceteris fortunatis subiissent, electi nostri, ædes disturba-
tæ, pari semper Christianorum fæse ad extrema comparantium con-
cursu sensuq; tum demum in oves suis pastoribus destitutas atro-
citer sanè sauitum, è quibus quaæ illustriora contigerunt pro insi-
tuto feligamus.

• Primi qui huius certaminis arenam ingressi sunt septem fuisse
scribuntur, viri duo cum suis vxoribus ac liberis tribus, è quibus v-
nus duntaxat martyrij lauream secum in cœlos detulit, ceteri meri-
tum etiamnum præstolantur. Hi ergo cum multis in Christianæ
fide prælijs prouocati æquo semper animo constitissent, iussi sunt à
iudicibus planè nudari satisque barbarè leucam vnam circumra-
ptari, quam ignominianæ concorrente ad spectaculum multitudine
ita tulerunt, vt gloriam ex ea sperare facile viderentur. Sahè Be-
nedictus ex ijs vnu totum illud iter continua corporis sui flagella-
tiones consecravit, vt ipse sui carnifex tormentis per alios illatis
non potuerit satiari. Idem, cum in collem adreperent utcunque
arduum atque difficilem ita socios compellavit: Aduertite quoti-
es hunc non sine fatigacione collem conscenderimus, nunc autem
etiam cum voluptate descendamus; id sine dubio illius beneficio
contingit, cuius hæc vnius causa toleramus, cui præter laudes &
gratias quid est quod aliud referamus? Idem intra vacuam arundi-
nem, quam læua manu gestabat aquam lustralem circumferens, so-
cios velut ad refrigerium subinde aspergebat.

Vnus se ipse
continuo fla-
gellat.

In facies im-
missis alijs su-
per alios ia-
stantur.

Deueniunt tandem in destinati sibi supplicij locum, in quo
erat defixis repagulis ærea circumsepta, in ea singuli in suos saccos
im-

immisso arctissimis toto corpore vinculis constringuntur, eum in modum quo Miaci plures depugnarunt. Id tormenti genus vni Benedicto lethale, ceteris prope lethale fuit. nam alij super alios conieci nobilem aceruum exerunt. Benedictus in imo ceterorum pondere oppressus diem vnam noctemque ita deficere cœpit, ^{Benedictus} ^{pondere op-} vt cum iam moriturus videretur eum custodes exemerint, depor- ^{primitur.} tatumq; in vicinam neophyti domum denuo ad defectionem sollicitarint. Sed cum id frustra fieret non nihil ad vteriora tormenta resectum eodem includunt lacco ac inferiori loco restituunt, vbi cum alium diem perstisset, vna cum occidente sole denuo occidet. Ergo eadem immitti lenitate soluitur, & ad easdem ædes reportatur, vbi paulo post Iesum ac Mariam implorans suauissime post exactum laborem in æternam quietem obdormiuit. Et ne forte, quod Christianis erat solemne, mortalitatis exuuias immortalitatis amore neophyti venerarentur; exanime Benedicti cadaver ad fluminis ripam flammis damnatur, illiusque cineres in flumen sparguntur. Sed quoniā semi iusta ossa esse constabat ignibus superesse; non defuit neophytus, qui pīscatione simulata, nonnulla eduxerit, eaque Nangalaquium ad nostros vna cum ceteris asseruanda deportarit. Aprili mense passus scribitur vna cum socijs, qui omnes mortuo Benedicto soluti proscribuntur iubenturque Nangalaquium commigrare. Benedictus ille in regno Izumo natus ē sacrificulo inanum Deorum ad Christum transfierat ijs inter quibus lustus Vcondonus imperabat. Et toto eo tempore quo veritatem agnouerat toto eam studio complexus fuisse narratur, vt hoc animi ardore martyrum gloriam impetrasse dici possit.

Secundum huius procellę imbre sustinuere alij, ē quibus tres gloriōsē sanè de mortalitate triumphantes immortalitatē comparunt. Sed quia ijs proximum caput daturi sumus, hoc reliquo nonnulla sine sanguine prælia, tametsi fortasse non inferiora, persequemur. Nobilis in primis neophytus sepius per internuncios à dynasta suo vt à Christo deficeret lacestitus, sibi semper & què conserterat. dynasta non ferens eum sibi clientem detrahere, non dubitauit seipsum infra suam dignitatem abijcere, vt istantem deiiceret. Ergo in clientis sui domum pergit, seipso fortasse impetratus,

Nobilis neophytus dynastam lacesse re parantem liberè grauerit.

Obtruncandum secum suis offert.

Proscribitur.

Nobilis neophytus consiliaria. Hac familia Monachorum in theatro cum magno sensu spectatorum est producata.

turus, quod adhibitis alijs desperarat. Rescinit neophytus, & ex templo arma discingens, sine quibus nobiles Iapones publicum non vident, ne repugnare velle videretur, hero occurrit, cùmque his ipsis verbis sanè animosè compellat: Here, scire te velim mihi certum esse Christi fidem nequaquam eiurare, quod in ea una salutem sperem: si ad me lacesendum venisti, nihil est quod ultra te fatiges, potes hoc ipso in loco renuentem obtruncare. Quod cum dixisset extemplo se pube tenus reiecta veste nudauit. Vix dum se nudauerat, cum nouennis filius accurrit, patremque imitatus eadem nuditate sicam prouocabat. Secuta est pueri mater, ac deinde auia, nudatis quoque ceruicibus eundem ictum præstolantes. Sed ea constantia iram molliens pro sica tyranno lacrymas excitavit, quibus obortis vultum avertens domum repetit. Nec ita multò post Imperatoris metu prouocatus inuitus sanè paratum ad cædem sed ab laurea auocatum cum vniuersa familia proscriptus, quæ Nangas aquium ad ceteros exules se recepit.

Sed præ multis admirabilis mihi videtur neophyti nobilis (Titum appellant) animi magnitudo. quem si quater aut Abrahamum aut alterum Iobum dixeris, nihil auxisse mihi videbor, cuius ego factum tragicomico mallem cothurno spectandum exhibere, quam intra contractæ narrationis angustias stringere. Habebat ille filios duos, nouennem alterum cui Matthæo nomen erat, alterum annos natum sedecim is Simon dicebatur. Habebat idem filiam Martinam nomine virginem annorum quatuordecim, & præter hos æquè carum pignus vxorem, quæ Marina dicebatur. Is igitur à dynasta suo euocatus ad Christum eiurandum, precijs, minis, imperio, nulla non arte omnique contentione tentatur, sed omnium victor domum remittitur, grauiora in suis absens prælia quam seipso præsens depugnaturus. Nam postridie mittit ad eum tyranus qui querat idem sentiat necne, quod pridie, quod si fecerit iuniorem ad se filium mittat, vt ab eo fidem suam vel vitam tormentis extorqueat. Acre fuit telum novennem puerum ad carnificem amandare; amandauit tamen ijs monitis instructum, quæ tempus ferebat, nec ætas respuebat.

Post biduum denuo remittit qui nunciet se Matthæo vitam quod

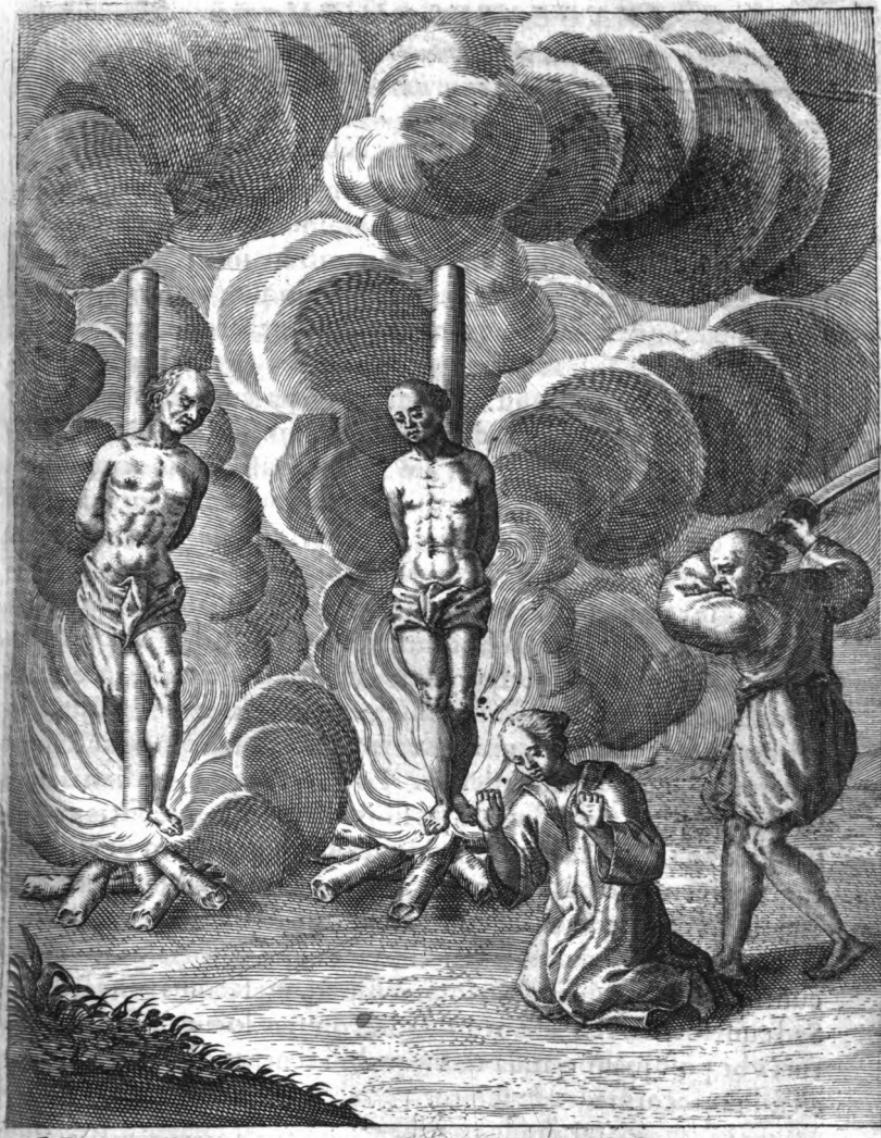
quod fidem deserere suam noluerit, eripuisse. Ceterum si etiam-
num in ea sententia perstaret, Martinam filiam ad parem carni-
ficiam alegaret. Quid senserit Titus cogitate, quid filiæ dixe-
rit estimate. Nonnulla sunt quæ facundia silentio explicatu-
ra commendat. Iterum post dies aliquot Martina periisse nun-
ciatur. Simon primogenitus periturus æquè postulatur. Cui pa-
rens, vade Simon, inquit, & sicubi sanguinis vestigia notaue-
ris, fratris constantiam, sororisque spirabunt, caue ut degener
habearis qui ætate superas, itaque dimisit. Nondum prælio-
rum finis, nondum explectator victimarum sacra. Breui spacio in-
tericto, nunciatur Simonem ad ceteros accessisse, Marinam
experi, si nondum pertinacia defecisset. Nec illibens mater
sua pignora sequitur, quæ matrum voto noluisset præcessisse.
Maritus vxorem emitit, breui, ut sperabat, securus. Deni-
que ultimus internuncius narrat Marinam quoque tormentis a-
nimam expulisse, ne fidem suam expelleret. Ipse quoque Titus,
nisi iam suorum exemplo sapuisset, ad familie fortunam vocaba-
ture extremus. Internuncio responderet Titus, eum, qui iam
quater mori potuit, quintam pro Deo suo mortem minimè re-
fugere. Cum igitur in arce peruenisset, post iteratas tyran-
ni minas, preces fraudesque superatas, admiratione constan-
tia victoriam de stupente dynasta reportauit. Euocatur vxor, filij
duo cum filia, Tito omnes victori victores redduntur, vna cum
Christianè viuendi, quod adhuc faciunt, libertate. Ita Titus qua-
tuor Deo victimas viuus tanquam mortuas obtulit, quatuor velut
sediuias recepit.

Sed jam domum reuersos audiamus singulos parenti mari-
tóque sua cum tyranno prælia interim dum in arce versaren-
tur enarrantes. Singuli enim in varia loca retrusæ mille arti-
bus ad fidem deserendam fuerant prouocati. Matthæo puer a-
sperrimo hyemis tempore aquæ gelida supra caput effusa totum
prope corpus obrigerat. Idem Marina supplicium vestibus
suis ad contumeliam exuta sustinuerat. Martina filia tridui
sustinuerat inediā. Simoni retorta in tergum immaniter

*Credita for-
rum cede
tentè torque-
tar.*

Ff 3 brachia

brachia adolescens corpusculum prope luxauerant. Et tamen in his omnibus ætas sexusque fortiter de tyranno triumpharat. Titus tamen cum ceteris crediderat, ut nunciabatur, suos omnes perijisse, & interim quidquid passi fuerant patiue potuerant fortiter tolerarant. Et sanè mitius est supplicium mortis breuitate penas redimere, morsque minus pœna quam mora mortis habet. Dignus planè Titus elogio longiore, quam quod historicō permittitur; sed illud ab eo præstolatur, qui cum pugnauit, qui cum eo triumphauit.



MICHAEL ET LINVS EXVRVNTVR MAXENTIA TRVNCATVR.

APVD BVNGENSES MICHAEL ET LI-
nus vini, Maxentie truncum cadauer
exuritur.

C A P V T XII.

Sed idem quoque Dominus insignem quidem victoriam sub si-
 dei vexillo per aliquot pugiles suos ibidem de perfidia reporta-
 uit. Eos inter, qui primis huius turbinis initijs exagitati fue-
 rant, Clemens vna cum filijs Michaeli Linoque fortiter repugna-
 rat, desperataque defectione dimissus sibi viuebat ac Deo, nemine
 prohibente, donec hoc ipso anno nouus ab regia edictorum fragor
 intermissa prælia reuocauit. Clemens igitur cum filijs denuo la-
 cessit, & ita ut hoc secundo eertamine remissior planè defecerit,
 propriaque manus scriperit se cum filijs Christi sacris renunciare.
 Fecerat hoc Michaeli Linoque inscijs, quos pupugit acriter se quo-
 que vna cum parentis casu nescientes opprimi. Ergo ad eum urbis
 moderatorem pergunt, qui scriptum exceperat, Parentis factum in-
 cusant, à se remouent, suamque fidem profitentur; eam si per eum
 sibi retinere liceat gratum futurum, sin minus quidquid de se sta-
 tueret non ingratum. Respondit moderator sollejni se iure iuran-
 do obligari ne qua in re Christianis faueret, aut in eos remissius age-
 ret, domum redirent, se cum collegis collaturum, quid facto opus
 videtur, nec promissis defuit. Eo ipso die pomeridianis horis
 Clemens (quem iam adiutoribus filijs facti pœnituisse satis consta-
 bat) & vna Michael ac Linus in custodiam publicam pertrahun-
 tur; nec ita multò post Clemens ipse & Maxentia Michaelis vxor
 cum filijs, quorum natu maximus nondum supra quartum & deci-
 mum ætatis annum adoleuerat, in vinculorum societatem abdu-
 cuntur. Ibi singuli singulis locis distincti, vt facilius vincerentur.
 Sed cum fortiter restitissent in unum omnes locum compingun-
 tur; vbi postquam omnia tela æquabili semper animo elusissent,
 ad minas ac tormenta deuenitur.

*Cum Patre
 & familia
 comprehen-
 dum sit,*

Et ut cæteros terrent, tres ex toto numero selegerunt, quos
 torquerent, Linum videbit, Maxentiam ac Petrum è filijs natu ma-
 ximum. Vestibus igitur planè spoliatos intra saccos asseruando
 tritico

tritico destinatos, quo sapientia dictum est modo, arctissimè vinciuntur, & ut amplius torquerentur siccas aristas in ijs reliquerant, quos cum è carnificibus unus Maxentia misertus priusquam alligaretur excuteret, illa inhibuit, restata dolere se quod vnum corpusculum haberet, quod Deo suo offerret, se si decem haberet totidem oblataram, nec ante acquieuit, quam pari cum ceteris poena plecteretur. Petrus intra saccum concionabundus Matrem ac patruum hortabatur, ne remissioris animi signum praese fetrent. Et ad spectatores Ethnicos conuersus exclamauit: nemo sit qui ex vobis audeat falsum defectionis chirographum pro me scribere; quod si quis fecerit, in regiam usque nihil dubitabo excurrere plagiarium delaturus. Linus interim sacras preces elatione voce recitabat, quod cum ethnici ferrent molestius, nec ipse se pateretur inhiberi, exfissis arundinibus frænum ori, quo silentium mandiceretur, immiserunt; quod cum illi mox sustulissent importunis precibus euicit, ut denuo frenaretur, totoque die ita perstiterit animo suas preces, quas ore non poterat otiosè decurrentes. Eum ex ministris unus praesenti malo proxime quem morti eripere cupiens effecit, ut solueretur, & abductum dominus ipse cum suis omnibus rogat, ut saltem ad triduum à Christo deficiat se vitam illi & non penitendam pecunia summam impetratum atque largiturum. Sed æquè vitam ac numos spernens negavit se vilius rei causa fidem agnitamque semper veritatem desertorum. Ergo in vincula Linus reducitur, Maxentia porro triduo in sacco suo angustè vel potius augustè habuit. Moniti iudices frustra in ijs laborari, de extremo inter se supplicio statuere cœperunt.

Quod cum vinceti non ignorarent, accurata comparatione ad futurum agonem præludebant. Operæ precium foret ardorem in literis legere, quem inde ad varios sparserunt. Vna Lini breuior epistola erit instar omnium, quæ totidem verbis ita se habet. Cum gratia spiritus sancti hanc epistolam scribo ex ipso carcere. Ego rametsi peccator & malus, totam meam fiduciam in domini misericordia colloco. Rogo vos quām possum demississimè, ut pro me Deum, Beatam virginem, ac diuos omnes rogetis ut in finem perseverem. Ego licet indignus intra saccum compactus,

Gg

diem

Tres ex ijs in
sacros com-
punguntur.

*Eorum in
sacco Chri-
stianorum liber-
ato.*

*Lini ex car-
cer epistola.*

diem unum noctemque perstiri quod Christum nolle curare; ini-
denos in vincula reduxerunt. Multum animi sentio, multum com-
parisonis adhibui ut in obsequio diuino ad mortem usque perfis-
tam, gratia illius auspice & cum precum vestiarum praesidio; qui-
bus iterum etiam atque etiam me commando, ideo quod sim ma-
gnus peccator, nec ullam aliam spem nisi in eius bonitate colloca-
sim. Die sexto lunæ sextæ.

*Michael &
Linus edu-
cuntur ad
supplicium.
Adiungitur
Maxentia.*

Septimo post die quam in vincula retrusæ erant, Julij 13. in Michaelim ac Linum fratres atrox sententia viuos incendio damnauit, quare ita sunt recreati, ut in egressu carceris cum ad supplicium traherentur, Linum Michael in hac verba compellari: Ergone fieri potuit, ut hanc pro Christo moriendi fortunatam sortem soli duo præ ceteris fuitimus consecuti? & cum eandem fortunam toti familiae optarent; ecce tibi Maxentia conspicitur, quæ sacco exsoluta ideo ad spectaculum trahebatur, ut horrore desiceret, aut mitiore saltem poena plecteretur. Quorsum traheretur neutri sciebat, nisi quod uterque pro voto suo sperabat uti supplicij ita gloriae societatem adipisci. Ex itinere cum eum locum attin-
gerent, in quo Benedicti cadaver arserat, martyrem venerati no-
rios animos conceperunt: sed ijdem horrorem sibi à neophytis velut mox martyribus exhibitum deprecati suam indignitatem causabantur. Totum iter quod fuit prope unius leucæ pedibus, & nudis ita confecerunt ut oblatos etiam calceos respuerint, protestari cupere se in praecatos lapides offendere, ut breuitatem vita patiendi ardore compensarent. Maxentia maximè fuit ad mirationi, cui diuina gaudia, quibus delibutam esse apparebat, omnem doloris sensum quadriduo iam tortæ, nec laboribus affuetæ adimebant.

Cum ad supplicij locum peruenissent, altè præfixas sudes tres cuique suam inuenerunt: quas cum amplexu suo elegissent, dimidiata horam in processu exi expenderunt.

*Linus & Mi-
chael suis
combunar-
tur.*

Tum fratres duo sacram suam supellestilem, ne simul arderet, neophyto tradentes, superiori seipso veste exuerunt, & ad sudes alligari coeperunt: Maxentiam interim urgebant nonnulli, uti quolibet signo defectionem præse ferret ignem minitantes. Sed illa,

illa, cum iam ligna ignem concepissent ter in ipsum incendium conata est inuolare: fecissetque pari, ut credi potest, spiritu, quem ex antiquitatis exemplo colligimus, nisi sune quo ad collum alligabatur, ministri pro silientem cohibusserent. Ardebat interea fratres & medijs in ignibus apostolorum symbolum Michael, Linus lesum ac Mariam pronunciantes vna cum ipsis ignibus expirarunt. Maxentia tamen sibi constabat nec extintis fratribus in vicinas ades abducta potuit à sententia dimoueri. Ergo ad locum supplicij reducta bis adacto in guttur nudo mucrone terri non potuit, sed minas ridensait: Lepidum est quod facis; non terremur ijs quæ optamus, promitte vitam si terrere volveris; nam post tam mariti mortem superstes esse sine sensu qui possum? Quod cum dixisset, sparsum in occipitio crinem retinet in sinciput, & ad carnificem conuersa vti suo munere fungeretur generosè lacessit. Nec diutius ille differens sacratissima Iesu ac Mariae nomina inuocantem obtruncauit. Truncum cadauer in rogo, coniicitur, & vna cum fratum exuvijs in cinerem redactis, sponte etiam exportata humus in flumen abiicitur, ne quidquam neophytorum piae venerationi reliquum supereffet, non ramen defuit, qui prius ex illo holocausto frustula temporis eripuerit.

Sed maximè mirandum est quod certa Christianorum relatione comprobatur, In medio fluminis, noctu stellas quasdam affulsi, quarum ducti fulgore sanctorum reliquias inuenire potuerunt, quæ Nangasquium ad Patres Societatis aportarunt.

Duorum fratum soror morientium generosa spectatrix supplicio interfuerat; ea mox in carcerem excurrit, Parenti Clementi, ac ceteris quos etiamtum vincula detinebant, omnium fida narratrix. Quæ cum è spectaculo animum concepisset, vincitis maximè auctor fuit vti pari constantia ad non ab simile funus aspirarent; quod faciebant ipsi; sed Clemens maxime, qui non semel coram ludicribus defectionis suæ ignauiam detestatus, quod semel admiserat abunde reuocarat. Sed illi nihil ultra sœuentes, vincitos reliquos liberos domum remiserunt, sibi Christoque viuere permislos ut maximè voluissent.

*Maxentia
ter comatas
in ignem in-
uolare.*

*Sollisstanti-
bacteriam in-
fusas.*

*Maxentia
obtruncatur.*

*Reliqua fa-
milia domi
remititur.*

C A P. V T. XIII.

Non exigua Bungensis regni pars illi dynasta paret qui Buienes moderatur. Hinc factum est ut in hoc cœput quædam reiecerim, quæ apud Bungenses constat contigisse; sed quæ propria sunt Ecclesiæ Buiensi prius persequamur. Yechudono dynasta, quo tempore in regna Yendo sœwiebat hæres Imperij, degebat ibidem suisque oculis omnia spectabat. Et quanquam diurna benevolentia Christianos, etiam cum nostris inuitus ante biennium exegisset, ante hac tueretur, non est ausus tamen edicti Cæsarei seueritatem negligere, quodres sibi suas in discrimen adducere non temere fortasse videretur. Mandat igitur ab regia ut ad defensionem neophyti omnes quovis modo lacefantur. Et vulgus quidem post multas artes machinásque concuti non potuit, donec ad eos terrendos de nudandis vxoribus ac puellis, ac vicatim circumtrahendis agi, ceptum. Ea res quippe cum supplicio quovis grauior habita frasset, multos imo plerosque de mentis firmitate deturbauit, effecitque ut temporis cederent, externoque saltem aliquo signo Christum ignauerit abdicarent.

*Nobilis cu-
m/dam Di-
decum suis
conflantia.*

Nobilitas planè fægesse generosius, et si forte nihilo mitius tentata. Primas in ea tenebat Faitodono Didacus in vrbe regia Yendo arsi exiguenda pro dynasta suo præfectus; hoc enim obsequium clientelæ Imperatori à dynastis debitum (quod alibi dixi) multos iam menses operarum supra quinquaginta millia ex tota Iaponia detinebat. Hunc dynasta non est ausus adhuc aggredi, vel desperatione victoriae (non nesciit enim inter eum & dynastæ familiarissimum conuonisse ut cum de fide deferenda ageretur, primo nuncio capitis sententia non defectio imperaretur) vel quod satis constaret eum si martyrij spes affulgeret dimisso cui præter arcis opere, cum suis totum ad Euangelicæ turris ædificationem se accincturum. Quia eiusdem vxor, quæ domi remanserat, ex absentia mariti clientum suorum curam gerens misit quaquauersus qui moneret heri sui mentem esse, ut in religione persisterent, neque

neque vererentur sua firmitate malum illi creare ; qui iam apud se statuerat suam suorumque salutem fortunis vitæque præponere.

Tentatus est tamen eius gener iuuenis nobilissimus, submissis *Gener eius* primū regni moderatorum voluntate amicis regnique primori- *sollicestatur* bus; quibus deinde fatigatis succedunt ethnici propinqui, mater *sed fratribus* maximè; qui precibus, lacrymis, auctoritate ac propinquitatis iur- re acrius decertarent. Sed utroque cum ita reieceret, ut intelligeret ulteriore sibi prælio decertandum; mox ubi audiuit suum dynastam ab regia domum reuerti, misit qui Nangas aquo vnum è nostris quam occultissimè accerseret, cuius se opera efficacibus sacramentorum præfidijs ad hanc agōnem præmunitret; quod fecit accuratè sanè, postquam non sine suo sacerdotisque nostri periculo illum admisisset. Redit igitur dynasta, intelligit ab regni moderatoribus quam acriter Faitodonij gener oppugnatus esset, quam acriter restitisset. Non arbitror, ait dynasta, cum per ætatis licentiam de salute sua sollicitum adeo repugnare, sed ne socero suo inconstans videatur sibi constare. Ergo ad eum mittit qui renunciet, ut hanc viri constantis deponat vanitatem : aliud velle tempora, non defore illi per ætatem annos quos in salute procuranda sine ullo periculo collocaret. Respondet se cum Christo sacra susciperet, sui, non socii; salutis, non existimationis habuisse rationem, cuius procuratio ut est æternitatis ita ad omnem spectaret ætatem.

Ex hoc illius. responso impotenter accepto factum est ut ad eius voluntatem pertentandam ad extrema prope omnia deuenire. Mittit enim ad eum schedas duas alteram in hæc verba conceptam. Tametsi iussit imperator, authæres imperij vel dynasta meus Yechudono; Christianus esse nunquam desinam. Altera in contrariam sententiam concepta ita legebatur, In gratiam Imperatoris, principis, ac mei dynasta protestor me Christianam reli- gionem abdicare. Cum his schedis mittit qui renunciet, diligenter etiam atque etiam dispiciat, utrascriptio ex ipsius re sibi videatur, illique quam elegerit propria manu subscribat. Internuncio iuuenis animosè cordatèque respondit, hæc omnia dudum accu-

ratè meditata nihil nouæ deliberationis exigere. Tum extemplo priorem schedam nomine suo insignitam remisit ad toparcham. Eam rem qui tulerit nondum dynasta demonstrauit, creditur tamen Faitodonum præstolari, vt vno prælio cum socero generoque decerteret, non putatur tamen ex Iaponensi consuetudine tantam libertatem impune latus.

Sagaci quidem vir est iudicio & in huiusmodi occasionibus sui minimè potens: sed eos peculiari studio prosequitur qui debita fide ac reuerentia dominos suos colunt, & nec mortis aut alicuius dispendij metu ab instituto bono possunt auocari; dicere solitus eos qui formidine, aut minis à recta ratione & boni prosecutione deterrentur, hominis nomine indignos esse, minimeque aut præsenti, aut futuræ vitæ idoneos.

*Stratagema
Christianum
pro recuperando resa-
rio.*

Quod cum Christi pugil Christiani facinoris sibi conscientia minime ignoret; palatio abstinet, sequē totum futuro certaminis lætus accingit. Sed nec alij plures defuere à quorum certaminibus matris similitudine abstinemus. Inter quos vnum fuit, qui ereptum sibi à iudice per vim roslarum ita tulit molestè, vt vxorem suam iudicis propinquam repudiarit, nisi à propinquo suo precarios globulos sibi recuperaret. Quod illa perfecit neq; dubitauit alienissimo Moqui tempore maritum imitari, Christum professā, vt aiebat, hac spe vt cum marito martyr euaderet.

*Fidei de-fer-
tor à demoni-
poſidetur.*

Et ne perpetuis in pugnando repugnandōque, duo subijciam quæ cælestis prodigijs similitudine non paucos in fide retinenda confirmarunt. Apud Bungenses neophytus erat, quem tempor suus electum de ore Dei Satanae tradiderat. Energumenus ab hospite suo importunè vexabatur. Et quoniam hoc illi malum ad animi salutem ipsi alijsque multis obuenerat, secretissima quæque scelera tepidioribus neophytis maximè, sed & ethnici subinde aperiebat. Si quando neophytus aliquis ardenter eum adiret modesto silentio se continebat. Ethnicos suos vocabat, aliisque huiusmodi multa dicebat, quæ non paucos permouerunt. Cum illi aqua propinaretur cruce quam occultissimè lustrata; adduci nunquam potuit, vt ex ea guttam attingeret. Ecclesiasticis tandem exorcismis liberatus pristinum temporē excussit, ne fierent hominis illius posteriora deteriora prioribus.

Aliud

Aiud suo genere lætius nihilo minus admirationis habere vi-
deri potest. Ethnica mulier ad Christi sacra diuturnis iam votis
aspirabat, verum Ethnicum inaritum verita non se satis expediebat.
Nocte igitur quadam, à matrona maiestate supra mortalem præ-
ferente, ut Christiana fiat in somnis se monitam refert. Hoc viso
confirmata Christianis prælectionibus ut imbueretur modum in-
uenit, iamque satis imbuta baptizatur. Resciuit hoc non ita mul-
to post mulieris sacer ethnicus, eamque rem ita vehementer tulit,
ut eiecit domo nurum abdicarit. Illa nunc in parentum domo
insuscepta fide religiose perseverat, narratque visis non infrequen-
tibus dormientem confirmari, & à matronis grauissimis sæpe mo-
neri ut perfistat, sibi curę fore ut illi à Deo salutem impe-
treant, quam in suscipienda religio-
ne spectauit.

*Ethnica mul-
tier visis no-
turnis ad fi-
dem adduc-
tur.*

FACIA-



IOACHIMVS ET TOMAS CAPITE PRIMVM ENVERSOS VSPENSIDEMVM OBTRVNCATVR.

FACATAE IN REGNO CHICVIEN IOACHIMUS & Thomas post grauia supplicia obtruncantur.

C A P V T XIV.

Ex pulsis anno superiore Facata & Aquizuqui nostris, vbi sub Chicujendono considebant, in hunc annum nihil in neophytes acerbius fuerat constitutum; hoc tempore in eunte Martio procella, quæ vbique saeuebat nihil omittior hic videri potest. Tametsi enim in iuitus dynasta Christianum nomen insequeretur, voluit tamen videri Christianos ad unum omnes suis in terris pro Imperatoris voto extinxisse. Totares in hunc modum scribitur contigisse. Edicatur itaque Martij z. vt in forum quoddam neophyti omnies conuenirent, & quoniam vrbis duas in partes aliquantulum dissitas diuiditur, alteram quæ peculiariter Facata, alteram quæ Fucuosa nominatur, forum autem illud in hac vrbis regione continetur; solum eo conuenerunt iij neophyti, qui huius regionis magistratibus patebant, à quibus edictum ipsum dantaxat exierat. Hi ad centum numerati sunt capita familiarium; neque enim ceteri accessabantur. Ex alia porro vrbis regione poterant supra mille numerari. Ad eos excutiens iudex Oribedono huius regionis presbus cum assessoribus quatuor è regione fani cuiusdam, cui nomine Chitugi, consedit. Liber erat solo titulo inscriptus in hunc agendum. Nomina eorum qui fidei Christianae remoiant. Hic singulariter proponebatur, vt propriam manu sua nomina inscriberent. Quoddam mortis ac suppliciorum metus eo adegit, vt maluerint habent scriptione multas molestias redimeret; alij cum negarent se id faceros, vt aliena manu tamen inscriberentur ignauè satis annegentes multis artepta manu, immissoque in digitos calamo illata viuere tamen ut non satis fortiter repugnasse dicerentur. Denique tanto ex numero præter duos nemo fuit, qui non perfidie infamia vel suspitione laborarit.

Duo igitur illi, digni qui nominantur, quoniam è libro vita expungi noluerunt, Thomas & Joachimus dicebantur. E quibus euocatus Thomas ad scribendum in iurisdictibus ita respondit: Nihil Multi deficiuntur. Dolorum in signis confractis.

H h

æquè

sequè facile quam nomen meum pingere, sed libri titulus non placet. Cum enim Christo renunciare nullo modo velim, nemo quoque me adducet, vt in hoc perfidiæ libro ignauus ascribar. Vrgent hominem Iudices, vrgent vicini ac propinquî, & allegant nescio quot, qui cum initio acriter restitissent, cesserant tandem dynastæ voluntati. Eorum, ait Thomas, constantiam quam diu ad ignauiam minimè degenerauit, imitari contendam. Ioachimus ad nobiles dei certamen non venerat imparatus, quippe qui edicto illo quo Christiani ad arenam vocabantur, velut classico incitatus ad arma confugerat, breuiter enim composita re familiaris vnam in orationem effusus ea quæ natura horremus votis cælestibus præueniebat, ad quem cum neophyti velut ad parentem conuenissent, orantem inuenierunt, ex eóq; hæc quæ animo tractabat acceperunt. Tempus quidem coronam martyribus necit, eam etsi despero si meritis datur, minimum tamen ad exilium adspiro; quod si contigerit vna cā coniuge stipe ostiatim conquisitâ vitam læti extrahemus.

Ad eum paulo post amici à Iudicibus missi, quam verebantur in prælio firmitatem, conati sunt ante prælium infirmare. Hanc illi præ ceteris humanitatem exhibebant, ideo quod continua in plerosq; beneficijs omnes sibi conciliat, arte maximè medica, qua valere putabatur eaque gratis in pauperes exhibita gratior habebatur. Verum ille hostiliter amicos ita repulit, vt ad iudices retulerint, in medico spem salutis esse desperatam. Euocatus itaque ab iniqui tribunalis præside, interrogatus num in retinenda Christi religione a nimum obfirmasset, ita respondit. Ego medicus & alumnus Patria Societatis, ab ijs salutariter educatus, debueram me vltro sanè exilio in magistrorum meorum societate damnare, sed me rationes meæ atque alienæ adhuc tenuerunt. Nunc quæd hucusque distuli abrumpam, si mihi per vos esse Christiano non licet.

Ioachime ait Iudex, nunc quidem de exilio non agitur, sed de Christo ciurando. De hoc ego, Ioachimus ait, ne agi quidem volo, vt vt de me meisque disponatur. Tum iudex collatis cum assessorum senatu capitibus Ioachimum vinciri sponte manus ambas offerentem & in partem alteram separatim abduci iubet. Interim ex arce nuncius examinai, quod in noctem declinauerat, imponi finem dynastæ

dynastæ iussu monuerat; quod ut fieret, clara præconis vñce con-
clamatur, vt si quis iauitus in album relatus esset, id palam prote-
stetur. Ignauo sanè silentio præter vnum omnes siluerunt, tametsi
constaret non paucos vim vel fraudem tolerasse. Vnus ille Tho- *Generosa*
mas fuit dē quo nondum quicquam fuerat acerbius constitutum. *Thomas*
Prodit igitur Thomas, seque in eadem esse ac semper fore sententia *sponsa*.
proficitur. Cui iudex, Christianos omnes exterminari iubet Impe-
rator, tu vbi consistes? vbi vbi voluerit, ait Thomas. Intra saccum
in flumine maceraberis vt Ozacæ tuis factum audio; non displicet,
ait Thomas; vel in cruce subdit iudex: hoc etiam magis placet, ni-
hil excipio, quicquid eligatis. Excurrit interim iudex Oribedonus
in arcem, & exemplo reuersus ceteros dimittit Thomam non se-
cū ac prius Ioachimum vinciri iubet; quod cum satellites atrocius
facerent, laxari iudex imperauit negatis eum qui sponte vincitur
eum in modum stringi oportere. Sed Thomas ardore patientiæ ac-
census laxari renuebat.

Hinc in publicam custodiam retrusæ dynastæ sententiam ala-
cres prestatabantur, quo tempore submissis denuo primoribus aliis
postalios varie estillorum tentata constantia. Sed Ioachimus cum
socio defectionis simulationem, quæ sola exigebatur, & que ac ipsam
defectionem exhorruerunt, suaq; tandem constantia, quæ verbo
subterfugere potuissent supplicia prouocarunt. Nam dynasta leni-
tate in furorem versa, in pinetum vtrumq; abduci iubet, ibique ex
altissima pinu pedibus suis pendendi, donec à sententia recederet. Pine-
tum est suburbanum primariæ vrbis portæ iminens, & idem vel iti-
neris vel animi causa frequens. Eò Ioachimus ac Thomas Martij 13.
abducuntur. Et Ioachimus prior ex altissimo ramo pendens, infra fe-
pendentem Thomam ita despiciens, ut capite pedibus illiusimi-
naret. Et tamen ab imo Thomæ capite ad solū. alij duo pendere po-
tuissent. Cōcurrerat ad spectaculū ciuitas venientia; qua teste pendé-
tium è sua cruce constantia nobis constitit, nec videtur omittenda.

Pependerant iam aliquo spacio, cum Ioachimus Thomā ita com-
pellauit, Thoma frater memor esto eorū quæ nostra causa Iesus Chri-
stus Dominus ac Magister noster in cruce tolerauit: grates illi refera-
mus, q; imerentes hac nos sui similitudine in ligno pendentes cathe- *Alter alterū*
solatū & confirmat.

nestat, nōsque Diuō Petro simillimos capite demissō pendere permittit. Cui Thomas: Eadem agit ab animo, qua commentatio ne ita dolores meos leniri sentio: nihil ut mihi videatur quod patior pro eo quod pati desidero. Ita se Christi athletæ his ipsis verbis solabantur. Pomeridianis horis duabus cœptum supplicium totum eum diem ac noctem tenuerat, cum altero die frequenter ab urbe tota in pīnotū concurritur. E spectatoribus Ethnici nescio qui alternis insultantes suadentesque vi saperent, in hæc forte verba proruperunt. Mirum est sanè reperiri usque adeo emotæ mentis homines, qui supplicijs præsentibus salutem incertam ac nunquam forrasse futuram insecessentur. Hæc illi cum inter se pluribus agitarent; Ioachimus diuturnius silentium in hæc verba interrupit. Hactenus silui, quod præsenz rerum nostrarum status neglectus mortalibus cum immortalibus colloquia miscenda commoneantur.

*Ioachimus
pendentia ad
ethnices ra-
tiocinatio.*

*Tertio die de-
ponuntur.*

*Cibus ei ne-
gatur.*

Ne tamen poenituisse nos, aut hæsitare quis arbitretur unum per- cunctabor eos omnes compellans qui à dynasta nostro census annuos aut alia recipiunt. Fingamus ex ijs aliquem eo deuenisse, ut eum mori oporteat, aut perfidia in benevolum principem se labet fecundare, utrum illi credetis eligendum? an non ipsam mortem qualibet etiam suppliciorum tarda grauitate terribilem? Quod si verum est, ut est: quis neget eodem nos ac tanto maiori fidei vinculo obligari quanto maior est is pro cuius fidei uenda hæc patimur, & quanto maiora sunt ea quibus illi omnibus astringimur. Quæta- riocinatio muto audientium stupore comprobata: importunos hortatores abegit. Ergo in diem insequentem, qui erat tertius, prope usque ad meridiem ita pependerunt, ut toto illo (si paucas ho- rasdemploris) triduo ne frigide quidem haustu refici per satellites potuerint. Tandem iubente dynasta, quod in pīnotū animi cau- sa de more cogitaret, deponuntur. Sed neque depositis quies aut virium instauratio permittitur; nam tametsi Ioachimus refici cupe- set, quod inedia supplicio que prope curaret, ac vereretur ne ad viteriora supplicia non satis præsentem animum aut nouas vires adferret, non potair tamen impetrari. Sed ad meriti cumulum in nouum crucis genus agentur. Transuersis quippe lignis in scalas immisis pedes manusque fortiter alligantur. Ad eos in hac noua

cruce

cruce velut quiescentes (si minus hoc tormentum cum atrociorē comparatum aprē quies appellatur) neophyti proprius accedentes querunt uti se habeant, satis admirati hominibus post eam suppli- cij gravitatem ac moram, vitam nedum loquendū facultatem superesse potuisse. Ioachimus in hac ipsa verba responderet: Multa o- lim & sanē grauia tuli cum militiae operam darem; sed si cum prioritate supplicio conferantur vniuersa, ludus fuit. videbar mihi quippe ab alto ad imum serrā diffundī. Verum continua tormentorū Christi commentatio ideo me solabatur, quod videlicet supplicij mei tenuitatem, cum ad eorum quæ passus est gravitatem tanta imparitate componebatur. Vnde ne nihil esset illud exiguum quod tolerabam, dolores meos cum illius doloribus coniungēbam.

Interim dum nostri athletæ ad arboris suæ pedem cuncti neophyti colloquuntur, dynasta in pinetum animi causa superuenit. Satis constat eum cum impotentius ferret se ceterorum victorem à duobus superari, minatum se cum in pinetum venisset utrumque sclopo traherent; quod ideo fortasse non fecit, quod spectantem multitudo eum ab impotentiā deterruerit. Vbi tamen rescivit illos neque supplicij gravitate, neque tarditate à proposito elan- guisse, dixisse fertur. Nihil est quod ultra meliora sperentur ab ijs quos hucusque perduxit obstinatio, quam truncatis capitibus actu- tum luant mando. Nec mora, inuenies aliquot accurrunt, & utrumque in supplicij locum abducunt. Ioachimum vires defecerant, et c. *capite trans-*
latus carnificum humeris eō deuenit. Thomas etate iunior ire po-
tuit. Ioachimus igitur primo ictu oblongiore romphæa truncatur.
Thomas ubi nonnihil ad orationem spacijs exorasset, socio comes
additus gladio truncandam cervicem tradidit; & uterque mortis sa-
cra compendio æternitatem compararunt.

Sacra eorum corpore in eodem pineto condita dies aliquot in- cœravant, donec à neophyti subducta in eum locum inducta sunt, vnde ad debitam illis venerationem educi poterunt eum illi Ecclesie serenitas redierit. Capita tamen mox aliqui neophyti surripuerunt, & ad ceteras martyrum reliquias Nangas aquium delata Societati sunt tradita, quæ facile dignoverunt ijs qui cum viuis ante tra- Etiam
eternitatem compararunt. Eorum mors atque constantia sancti habita est ab ipsis

Ethnicus sa- ethnicis, disere vt non dubitauerit ad frequentiam concionem à
sacrificulus superiore loco nescio quis sacrificulus. De illorum salute quis da-
martyres bitet, qui pro sua lege ita certauerunt, vtinam vos ea contentione
commendat. salutem procuretis.

A Q V I Z V Q V I E O D E M I N R E G N O M A T-
thias in eadem causa capite plectitur.

C A P V T XV.

A Quizuqui frequens erat neophytorum cōtus, qui auctore
Michaele Soyemondono eius quondam loci toparcha co-
 aluerat: sed eo iam vita functo, cum prēfectura tota in alterius
iura transisset, soli ferè coloni negotiatoresq; remanserant, nobilitate
vniuersa, quod in huiusmodi regnorum vicibus in Iaponia fieri
solet, hinc inde diffluenta. His præcerat senex quispiam olim sacri-
ficulus, & quod idem est Christiani nominis hostis acerrimus, qui cū
ex Imperatoris ac dynastæ voluntate Christianis vti se ad patrios
Deos referrent edixisset, plus in ijs quam cogitauerat inuenit firmi-
tatis. Euocatos enim cū singulos exscriptisset, iubebat vt qui Christū
negarent figurā nescio quam nominibus suis subscriberent, qui sibi
constarent, supra nomen inscriberent. Et cū pleriq; velut seipſis su-
periores hoc extremū auderent isq; numerus ad septuaginta eōsq;
potentiores peruenisset, Christianos omnes criminaturus scribit
Trecentis mil- ad dynastam, Aquizuqui neophytoſ in vnum coactoſ tumultuari,
lites in Chri- nec esse qui velit edicto parere. Ad eos igitur in officio cōrīnendos
stianos imp- trecentorum militum manus sub'ducib⁹ quinq; in eos imittitur.
misſa. Hi tametsi pacata omnia reperissent, facileque aduerterent ab odio
 religionis calumniam, non ab amore publicæ quietis, exortam, irru-
 tant nihilominus in neophytorum domos eāsq; omni sacra supelle-
 stile religionis indice violenter expilant, & secum vincētos atrociter
 abducunt. Pauci eo in tumultu defecerunt, aliij chirographis adulteri-
 nis à propinquis fruſtra reclamantes liberantur. Ceteri nec inter-
 rogati, sed nec audit⁹ dimittūtur, sublat⁹ militariter clamore quod
 omnia à Christo defecissent, facile vt ex modo constiterit omnia
 conniuate dynasta ita fieri vt Imperatori fieret latis, magis quam

.

.

vt

vt Christi fides exterminaretur. Quod y^e certius fama vulgareret, placuit ex omnibus vnum eligere quem sibi p^rae ceteris constare senserant. Sors autem cecidit super Matthiam.

Erat Matthias Aquizuqui Neophyros inter veteranus. nam in primis Christi fidem quondam satis cursim in primo illo Euangelij cursu suscepserat, sed continua deinde nostrorum cura ita se sensim excoluerat, vt continua Christiana pietatis exercitatione de virtute in virtutē ascensiones in corde suo disponens vnicō martyrij saltu ad videndum Deum in Sion exultarit. Cum igitur inter primos nominis suo figuram religionis suę testem p^rae ceteris animosius inscripsisset, dormum repetit ea facturus quæ generosus animus post heroicæ cōfessionis facinus p^rafagiebat. Et quoniam ipse sibi crucem spe votisq; proposuerat, illico uestem sibi parari iussit, cum qua honestè pudenterq; penderet. Sensere propinquī quid Matthias fecisset, quid in posterū facere cogitaret. Prima igitur p^rælia cum ijs miscuit, de quibus sacræ literæ affirmant, quod inimici hominis domestici eius. Sed hæc erant huic animo p^ræludia. Victor à se repulit vniuersos. Alterum agmen fuit eorū qui deni fere duodenue à moderatore quondam sacrificulo submittebantur, à quibus ante com munem sacræ supellestilis stragem, priuata Matthias petulanter expilatur. Matthias militares animos Iaponēsi ex more ad sacra transferens eā iniuriam ita parum moderatè tulit, ac si armis quispiā eum suis exuisset, fleuit, infremuit, excanduit: donec aduertens tandem quid faceret, seipsum incusauit: Itane Matthias militariter &c parum Christianè turbaris? Christi fides habet h^ec pro signis solū sine quibus sarta tectaq; consistat; faciā Deo iuuante uti constet his me fine religionis meę detrimento carere potuisse. atq; ita re quam meditantur infecta, qui submissi fuerant ad moderatorem redierunt.

Cum deinde militum trecentorum cohors gubernatori Ex-sacrificulo suppeditias latura concurrisset. Matthias à iudicibus enocatur, eoq; ipso tempore quo refici volebat. Sed cū adduci vix ab uxori potuisset, vt paululum sumeret, ex cuflo prandio assurrexit in hæc verba prolocut^o, Agedū, eamus, cùm eo vocemur, vbi reficiēdicipusculi legib^o exsoluemur. Cū igitur in p^restolantiū iudicū tribunal deuenisset ita interrogatur, Tunc es Matthias Xichirobieye: sum ait.

Tunc

*Liberè indi-
cibus respon-
des.*

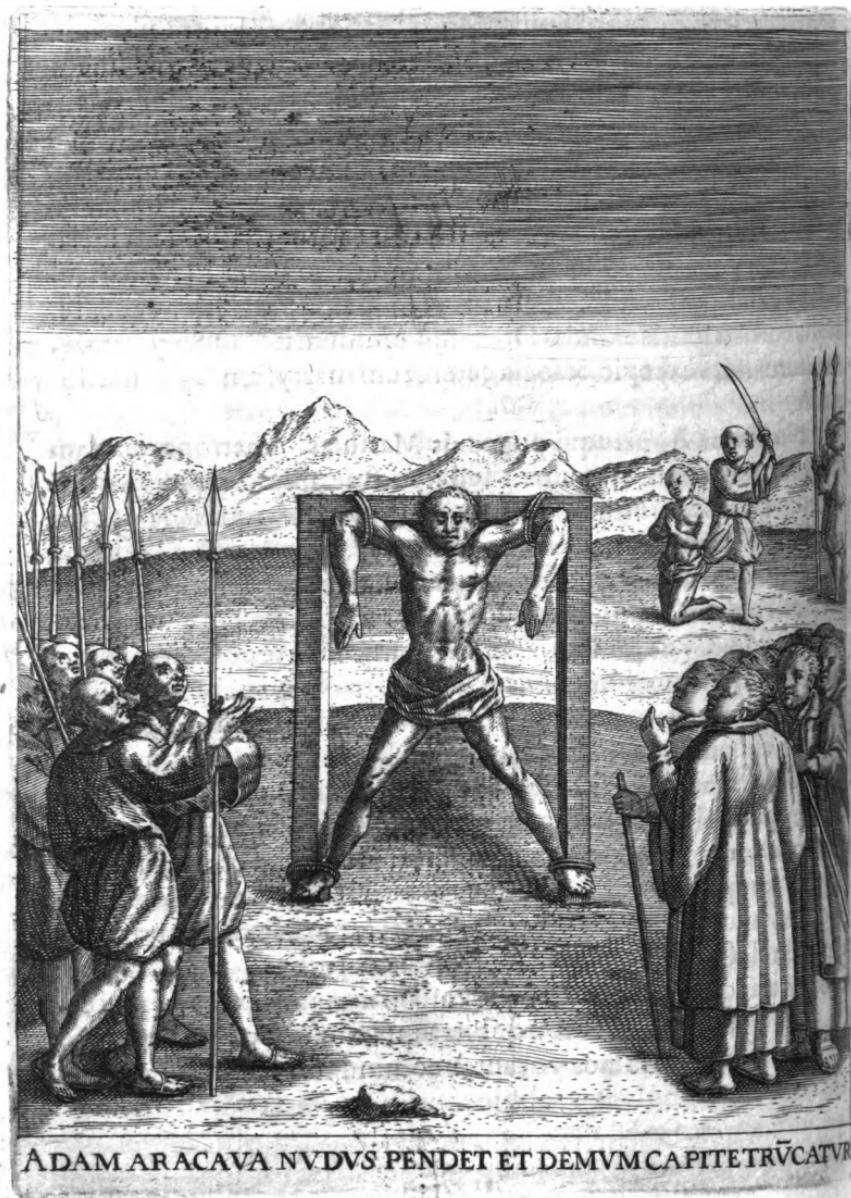
Tunc ille qui scripto confirmasti te Christi fidem nunquam deser-
terum? ille ipse. Tunc in hac sententia tibi constas? Consto, inquit,
nec est quod ultra vos fatigetis Deo bene iuuante aeternum mihi
constabo. Amicè cibauatores sumus ut aliquid de hac animi con-
tentione remittas, ne ducum qui ad sollicitandos Christianos ac-
currere vim experiaris, tum maxime cum tibi subuenire nobis non
erit integrum. Quod, ait, respondi semel, unum erit apud omnes i-
demque semper responsum. Quo dicto separatum iubetur praestoli-
lari, dum ceteri non absimilitor excutiuntur. Nec ita multò post
dissoluto connetu Matthias ad gubernatorem ducesque per tra-
mitur. Occurrit ex itinere facellulam in quo Iaponius Mars, Fach-
iman vocant, celebatur: in cuius conspectu (ne dubitari posset in
qua causa pateretur) solo afflictus fustibusque contusus arcuissime
vincitur, non manibus solum sed iniesto quoque in collum fune i-
ta propè præfocabatur, ut sacratissima Iesu ac Marie nomina, que
sedulus inuocabat, ad audientes egredilaborarent. Eum funem cu
aliquid elocutus remitti non nihil postulasset, hoc ab immitti sa-
tellito responsum accepit. Cum tu tibi huius mali causa sis, mala
tua tibi habe. Bene moneris interclusa voce susurrat Matthias, pro
Deo meo pati certum est quicquid occurrerit, nec passus est funem
a violentibus deinde laxari, cum diceret, finiter me ambo reliquam
vitæ breuitatem suppliciorum meritis cumulare.

*Coram gu-
bernatore fi-
dem confan-
tor proficer.*

Matthias igitur cum in gubernatoris ac militiæ ducum tribu-
sal detinisset, rogatur edito iam nomine aum à Christiana lege fa-
lutea illam que post fata speratur expectare? planè, inquit. An et-
iam in Iaponia se stis eam reperiiri putas? minimè gentium. si ita
sentis, inquiunt, quid est causa cur imagines ceteraque tua religio-
nis arma tradidisti, scripto que Christiana sacra patrijs dijs redditus
eiurasti. Priora, inquit, per vim erepta sensi acrius, quam pro Chri-
sto patientem oportuit: posterius nec feci, nec faciam, nec si quis
meo nomine fecerit sum conscientius, aut ratum aliquid habeo, quam
quod praesente aciubente gubernatore firmaui. Ne tu, inquiunt
pertinax es, aptiusque ad omnes scelus etiam perduellionis perficitè
patrandum. His alijsque conuicijs affectus Matthias electusque
abat gaudens à conspectu concilij, quoniam dignus habebatur pro
nomi-

nomine Iesu contumeliam pati. Nec mora in electum capitis sententia dicitur, dictaque non differtur, sed abductus in reorum arenam cum iter totum precibus consecrasset, in genua ruit hoc vnum prolocutus. Testes mihi estote quod in Christi fide retinenda vitam pono; quod cum dixisset obtruncatur, eo ipso die quo Capite truncatur, Ioachimus & Thomas Facat in eodem regno fortiter occumbunt, Martij nempe quinto ac decimo. Nec absuit prodigium, constat iuratibus testibus ipsoque carnifice, truncum caput tertio Iesum inclasse: tertiamque vocem non solum non elanguisse, sed ac si se ipsam validius intendisset, clarius exauditam. Sacrum caput & reliquias mortalitatis exuuias Diuorum omnium ædes à Societate Iesu assueraandas exceperit, & Socia ceterorum martyrum sepultura donauit.

Non vnuis Aquizuqui pugnauit Matthias. matrona quædam Anna nomine sine sanguine, sed non sine animo repugnauit. E quinque ducibus vnuis ad eam nuncium miserat qui rogaret ut in eiuando Christo dynastæ nec non Imperatoris mandatis obtemperaret, Cui illa Satis admiror, inquit qua fronte missus ad me fures laceſſendam, cum hero tuo constare debuisset me tametsi fœminam non esse de numero transfigarum. Forte post dies aliquot obequitans ille, qui nuncium miserat, matronæ ædes transierat; que redeuntem obſeruans, nondum decocta memor iniuria domo erupit, equi frænum corripit, ſefforemque in hæc verba compellat, Ego Christianè viuo si nescis & moriar Christianè quibuslibet etiam supplicijs laceſſita. Eques rubore suffusus illam in ædes remisit, spondens neminem in posterum illi molestiam creaturum que cum ſe recepisset, cœpit quem conceperat animalium toto ſuo ſexu vulgare, apud quem auſtoritas illi multa, quod fœminas proprieſtates Ecclesiæ matri renascentes conſuetis ritibus, ſi dicere licet obſterix accepisset. Huius constantiam nonnulli exilio, aliqui etiam graueriter luxati non dubitarunt imitari. Sed quia maiora nos vocant à communibꝫ abſtinemus.



ADAM ARACAVA NUDVS PENDET ET DEMVM CAPITE TRVCATVR

NOBILISSIMO MARTTRIO ADAM ARA-
cana in Insula Xiqui coronatur.

C A P V T XVI.

Ininsula Xiqui pars regni Fingo sub Augustino quondam Christum agnouit, hodie paret Ximadono, qui Figenisi in regno arcem incolit cui Caratcu nomen est, Insulásque Xiqui & Conzuram, effectis sibi praefectis moderatur. Ante hunc turbinem serena i- bitres Christiana, fauente non Ximadono dynasta minus quam Insularibus, eius exemplo, praefectis. Sed ubi detonuit ab aula praescen- tis procellæ fragor, quisque rebus suis consulere, quam fauere ma- luit alienis. Ergo ad praefectos suos admodum imperiosè ad nostros non inurbanè scripsit, ut exemplo nostri cedant Insulis seq; recipi- ant cum domesticis quo maximè placuerit. Scriptum, factum, iube. *Nostris ex Insula Xiqui sacerdos noster P. Garcesius cum socio alumna- pelluntur.* neque die postquam moniti fuerant horis matutinis abire. Paren- dum fuit eu neophytorum sensu, quem extremi luctus extremum sacrificium interrumpentes testati sunt. Ne tamen omni cultore vasa destituta planè siluesceret, relictus est quam fieri potuit oc- cultissimè apud filium senex quidam annos natus 60. quorum plu- rimos domi nostræ domesticis obsequijs triuerat lubens ac volens ex eo tempore, quo ab Arimenisi rectore praesenti neci, quæ ab hero illi signabatur, eruptum se fatebatur. Is Arimenisi ex agro oriu- dum Aracauæ pagum (Arima duas fere leucas distat) natalem agno. *Rei Christie- na procura- tio sensu adda- mo commen- datur,* à quo etiam Aracaua dicebatur. Commendatur Adamo igi- tot quantum laico licet, Patrum suppleat absentiam, infantes e- mortuos sepeliat, ieunia, dies festos statasq; preces indicat.

Quæ dum curat nemine vel aduertente vel prohibente non intelligenter, Ecce tibi à Ximadono literæ cum regiam peteret aduentum, quibus & auctoritate & Imperatoris exemplo addu- catis se scribebat, vt ne vnum in suis terris pateretur Christiano nomine censeri, idque ita severè suis edicebat praefectis, vt scirent ex hac vna re dynastæ sui salutem ac totius Insulæ incolumitatem dependere. Hinc factum est vt Xaroiem non supremus Insulæ praef- ecus subita metamorphosi visus fuerit ex agno in leonem esse conuer- sus, & qui fauere solebat furere cœperit atq; bacchari, ita tamen vt omnia gesta perfunctoriè furoris potius apparatum, quam furorem ostem-

In alios Christianos facte in Adamum serio inquiruntur.

ostentarent, si etis enim chirographis tumultuq; hoc agebat, ut nō mo videretur, nō vt nemo esset Christianus. Quia tamen oportebat Neophy whole auxilijs suis destituere, vel exemplo terrere, aut etiam aliquid quo serio res acta credi posset ostentare, visus est Adamus unus ex omnibus aptissimus in quem tota procella fāuiret, quem si pauidum ruina feriret, eadem multos inuolui proclive erat, si sibi constaret, cetera sibi hostes videbantur consecuti.

Adamus igitur unus ad supplicia quārebatur, & quoniam gemmam suum lustrabat inscius fabā quā in eum cudebatur, apud nonnullos etiam neophy whole in suspicionem venit adornata fugā furorisque declinati. Inuentus est tandem ab uno ēneophytis, totiusque rei factus certior laureatum nūncium sublati in calum manibus gratulabundus excepit, nec moras omnes abrumpens domum repetit, in qua neque se periculis obijceret non vocatum, neque se subduceret conqueritum. Adeum continuo ethnicorum concursus facti, qui hostiliter amici suaderent ut id faceret exemplo, quod tandem esset urgente p̄fecto aliquando facturus. Quibus in hāc verbarepondit. Ego neque p̄fectum, neque dynastam, sed nec Imperatorem curio quoties de hoc negotio salutis agitur, ideo quod Christianus sim & à solo Deo salutem sperem. Quibus verbis ac similibus cum importunos à se repulisset hortatores, ad Duuumiros qui de Christianis inquirebant amandatur, apud quos blanditiās, minas, fraudesque ex una omnes impietatis pharetra sagittas illāesus exhausit. Vinctus igitur in arcem raptatur ad p̄fectum tertio ante Dominicam Palmarum die, satis latus quod sui suppliciorum dies cum Christi tormentis conspiratur in causa solum sed ipso quoque tempore videbantur.

In arcem venerat Adamus inclinata iam die, dilato igitur in aliā diem examine p̄fectus eum iubet, vt in crastinum mollieret, tota nocte aliquo supplicio macerari, ita suspensum, vt extremis prope vnguis corporis moles vniuersa confisteret videretur. Postridie vocatur ad tribunal, p̄fectus vultu ad humanitatem lenitatemque composito, protestatur se nec sua, sed nec dynastæ voluntate in Christianos debachari, sed hoc vnius Imperatoris voluntate fieri, cui serius aut citius velis nolis sit parendum. Ego, inquit. Adamus, mortales negligo in hoc negotio immortalitatis, iubeas qui

Sollicitatus
ad defēctio-
nem liberè
respondet.

qui voluerit, yni Deo pareo, à quo uno quæ sunt æterna præstolor, dynasta ne statu suo excidat, quod iniustum est, facit, ego ne vita excidam immortali à iustitia non recedo. à qua si excido, neque tu præfecte, nec dynasta, sed nec Imperator à morte me liberabis æterna. Sed esto liberent, neque diuini Numinis, neque beneficiorum illius in nos magnitudo hanc in generoso pector e defectionis patitur vilitatem. De me statue præfecte, ut volcs, non sum à Christo nec alius vllus me auctore defecturus.)

Nudus per

urbem raptus.

Excanduit hac respondentis libertate præfectus eique qui sum pectus aperuerat totum corpus iussit ad ignominiam denudari, perque arcis compita inclamante præcone pertinacem rebellemq; raptari. Cum iam celebriq; viciis lustratus ignominiam insiginem latissimo semper vultu animoque tolerasset, iubetur in frequentissimo trinio in nouum crucis genus agi, in quo ludibrium suppliciumque ita immitti lenitate temperabatur, ut esset sine morte diuturnum. Duo in terram stipites alti palmos octo vel nouem, quinque fere palmorum spacio alter ab altero desiguntur, ab utroq; stiptite transuersus alter ita visebatur ut eo leuiter innit nos sedere posset colligatus ad palos, supra funis ab utroque item transuersus capiti reclinando leue solatium erat præbiturus. In hac Adamus machina nudus ut erat ita colligabatur ad cubitos ut extremis ungibus insisteret, in eoque suppicio totos dies nouem ad Sabbathum quod sanctum vocamus planè otiosè detinetur, ne tamen aut ætas grauior aut recens ægritudo huius supplicij moram & nocturnum frigus non ferret nocturnis horis soluebat, quinque vicin domo seruabatur. Iuuat in hac mora non nihil imitorari & Adamum nostrum ætate venerabilem, facie semper alacrem, situque ad pietatem composito visendum intueri, eiisque facta dictaque plebraque ab interitu vindicare.

Nouem die
rum supplici
cio torque
tur.

Ethnicus nestio quis ex aduentu famuli quem Adamus pri usquam caperetur Nangasquium amandataq; sustiens occasionem ita illum interpellauit. Quæ te spes alit miser, cum iam patres tuos tota Laponia ejici Nangasquientes ades sacras intra breue tempus dirui nuncietur. Spes mea respondit non in Patribus, non in ædi bus sacris vñquam stetit, sed in solo Deo cœli terræque Domino ac seruatorre nostro Iesu Christo, à quo in supplicijs omnibus vires &

Adami dñe
in tormentis
ad ethnicos.

*ad Christia-
nos.*

eterna deinde gaudia constanter certoque præstolor. Ad omnia prope quæsita hoc erat solum vnicumque responsum, quo repetito importunos à se interpellatores amo uebat, qui si rogare pergerent, oculos cludebat, quod aures non posset, vel sublatos in cœlum vñà cum vtraque quæ à cubito pendebat manu in attenta oratione ita defigebat ut absorptus in ea suauiter conquiescere vide-retur, fiebatque tanquam surdus non audiens & tanquam mutus non aperiens os suum. Christianos porro quoties id custodes permettebant amicissimè compellans hortabatur ne à fide deficerent Deoque fiderent, fore ut in tormentis eius gratia fulcirentur, quoties eius nuditatem horroremque miserti vinum illi more gentis calidum propinarent, causabatur id orandi sibi studium impedire, nec admittebat nisi vrgente necessitate perraro. Martyr compellatus se peccatorem inclamabat, indignumque hoc nomine profitebatur, quin p̄tius constantiae sibi ac perseverantie virtutem precibus ad Deum fusis obnixè postulabat exorari. Denique nihil agebat nihil loquebatur, cogitabat nihil quod non sanctimoniam pietatemque redoleret.

Primi diebus pendebat in vico quodam cui ædium umbra vim ventorum frigorisque non nihil refringebat. Verum id illi quoque letiāmen inuidentes translata in apricum cruce iuxta portum etiam ubi maior esset concurrentium frequentia, supplicium simul cum ignominia duplicatum, additaque sensim alia multa quibus in dies grauius petulantiūsque torqueretur. Sed ille rupis instar non constitit sibi solus, sed alios etiam ad æmulationem fortitudinis inflamauit. Initio cum Adamo alijs duo pendebant neophyti, sed nec planè nudi nec diu, quod propinquai faculatem Christianæ legis factam illis mentientes, pro eorum defectione spondentes, eos ex gubernatoris voluntate liberarint, nec idem beneficium Adamo præstisset illibenter si quispiam pro eo fide iussor accessisset. Ad extremum cum pēr tot dies constantia de pertinacia trium phasset Adamus exsolutus, & in amici neophyti domo iubetur custodiri, quanquam non ita multo post spondente pro eo ædium hero custodes amouentur, vnde factum est, ut Adamus trimestri toto in Christianis liberè confirmandis, seque ad martyrium comparando per otium occuparit, quod spaciū, in quo multa posteritatis amatoria

Tormento
exfolatus tri-
 mestri tote
fueruntur.

moria dignissimā contigerunt, non videtur cursum mihi transigendū. Siue enim secum ageret, siue cum ethnicis, seu cum ipsis deinde neophytis, planè fuit admirabilis, quem si ordinem seruare nihil mihi videbor omissurus.

In ædium penetralibus cellularam inuenierat à tumultu remotiore Eo trimētrī
eam dies noctesque incolebat, orationi aut piaz lectioni, quoties ab quid egerit.
inuisentium sacris colloquijs se proripiebat incumbens. Libellus ille Quid secum
lile Christo imitando carus in primis & frequens; nec solatia illi
cœlestia defuerunt, maximè post heroicum ad gubernatoris minas
horribiles responsum, ex eo enim tempore cœlestibus solatijs ita
rapiebatur ut iam ea consecutus non sperare videretur. Satis constat
ipso narrante Deiparam oranti Virgine in qua crucem manu gesta
bat adfuisse, quo ex tempore certior de martyrio factus iam non ut
prius id nomen respuebat, sed Deo sua beneficia gratulabatur, præ
dicebatq; fore ut extremo suppicio plecteretur tametsi res, ut mox
dicam ad exilium inclinatura videbatur. De hoc cœlesti viso
cum ex eo quæsisset neophytus an Dei matrem sanctissimam clarè
conspexit, initio conticuit velut dubius silendūmne potius an
respondendum, sed paulò post hanc ipsa verba scribirur reddidisse,
Crucem in manu sanctissimæ dominæ nostræ clarè conspexi. Nec
hoc uno cœlesti viso recreatus creditur, sed quod inter colloquen
dum cetera subobscurius significasset omittuntur.

Ex eo quod ita secum ageret Adamus, quicquid cum ceteris age, Quidam
set velut ex fonte nascebatur. Cum Ethnicis primum breuis & ner
uosus paucis verbis eos à se remouebat, quod ut cù importunis age
ret liberius, cellulæ ianuam quam opponeret ab heros custode impe
trauit. Multæ illi cum ijs prælia victoriæ quotidie cœbriorem fre
quentioremque comparabant. Sed nihil nobilius quam suscepimus
cum gubernatoris internuncio minisque certamen. Cùm enim ad
ueteret euas nullis machinis moueri, misit qui moneret, sibi iam
certum esse nisi tandem aliquando à Christo desiceret, dígitos illi
pedum ac manuum amputare, sed ita ut ad supplicij tarditatem, nō
alium prius amputato quam prioris vulnere persanato, nec se à len
tis supplicijs cessaturū donec sententiam permutaret, morte perro,
quæ tantopere pro Christo suo exoptabat, se ad pœnā illi negaturū,
Magna vis Christianæ fortitudinis, cui mors tantopere sit in votis ut
negata.

*Mirum etiam
crudelissima
patiendi de-
siderium.*

negata sit proximis. Hunc internuatio agilera noster in hac ipsa verba respondit, Ad haec quaque supplicia graviora comparatus confido mihi vires à Deo meo minime defuturas. Si mors ex ijs sequatur gaudium erit mihi suis numeris absolutum, si peccatis meis debita supplicia Dei causa tolerasse mihi ad solarium plus est satis. Vnum peto ut quoniam iam hæc mihi supplicia decreta sunt certa, nihil moretur exequi, ne ingrauescens iam ætas parumque firma valetudo mihi mea gaudia meritaque præcipiat. Obstupuit responso gubernator, iussitque ut crudelē carnificinam inchoaret. Sed ille cui fuerat demandata horrore supplicij sanctique seris innocentia deterritus tam diu distulit, donec mollior post dies aliquot præfectus sententiam ipso intercessore revocaret.

*Cum neophy-
tū quid ege-
rit.*

Cum Neophytis potro non inferiora contigerunt, omittit quætidianas de rebus diuinis collocutiones eaque omnia quæ viri virtus persuadet esse vulgaria. Duo non possunt insigniora prætermitti in quo utroque prodigium est evidens, & quod negari non possit propheticī muneri argumentum. Neophytus quidam cum animo tractaret attentius quibus supplicijs à Christo posset auocari, restitit in uno satis dubius quid ageret, si coatingeret se pessim quas habebat proles se præsente torqueri, aut coniugem suam populo inspectante nudari. Ea cogitatio dies aliquot hominem suspensum tenuit, satisque mortuum, quod inuenisset in quo, ut tum sibi videbatur, gratiam natura superaret. Hæc illi cogitatio nullis sensuum limitibus egressa intra mentis arcem tenebatur, cum quævisens Adamum forte ut seipsum tantè hortatore solaretur, priusquam verbū daret ita est ab Adamo compellatus, Heustu quād altè in animū tuum prolium tuarum tormenta coniugisque ludibrium penetrarunt, nescis heu nescis qui tibi ad cetera animū subministrat ad hæc quoq; vires minitare negaturum. Obstupuit ille q̄d sc̄ret, hoc ex animo suo in Adami notitiam nullo sensuvehiculō dētenire potuisse, suoque stupore confirmatus dedit spes suas in uno Deo non in se collocare.

*Futura pre-
dicta.*

Alius importunis vnius è ministris precibus Christum inuitus & simulatè sed tamen eiurauerat. Ideinde facti pœnitens, sed nondum satis efficaciter Adamum inuisit dum in sua cellula tenebatur,

batur, à quo est in aliquorum praesentia satis asperè incospitus, cùm que discessisset hæc de eo dixit astantibus. Ipse quidem nimis ignauè se gessit, sed non ita multo post, diuinum honorem suūmque abunde relasciet. Prædictionem probavit euentus. Vix bene Adamus martyr obierat, cùm ille ipse ministrum adiens à quo fuerat ad defectionem prouocatus eum coram testibus ethniciis in hæc verba compellat: Meminisse potes quām importunè nuper à te lacesti-
 Deserter fidei
 tus nimis turpiter in fidei causa defecserim, nunc teipso ceterisque palinodiam,
 testibus profiteor me nunquam ex animo Christi fidem posuisse,
 recantat in-
 sed contra doloris mei testem conscientiam ex eo tempore nu-
 signis libera-
 quam conquieuisse, tametsi quotidiana corporis flagellatione assi-
 duaque comprecatione conatus sim immane scelus euore. Nunc
 rogo tē vt post hac me pro Christiano habeas Christiané que viuen-
 di facias facultatem. Excanduit ille cùmque se ac præfectum quint
 & ipsum dynastam negasset hanc facere posse facultatem, iniurijs
 affectum eiecit è confessu. Tum ille magno planè animo facinus
 aggreditur animo dignum pœnitente. In proximas enim ædes irru-
 ens candentisibi ferro bene conspicuam in fronte crucem inurit.
 Tum in confesulum redit in hæc verba prælocutus, Quis hoc signo Canden's
 inustus dubitabit me iam Christi fidem profiteri, cuius causà quid- ferro sibi ipse
 quid est vbiq; suppliciorum irrogate, qui ad hoc animum ingessit, crucem inua-
 ad cetera vires non negabit. quo dicto se à confessu proripuit silentium
 illis ex stupore relinquens. Non nesciuit hoc gubernator iám-
 que statuerat atrocibus in eum tormentis animaduertere, sed quod
 intelligeret plerosque Adami exemplo recentique facto inflam-
 matos in eandem arenam prodituros abstinuit, Christique seruus
 suo cauterio conspicuus in totam vitam liberè se pro Christiano
 gerit, præfecto velit nolit conniuenter.

Sed tandem aliquando ad Adamum nostrum redeamus. Interim cum ipse sua cella, detinetur diuque spes præfecti suspendit, incidit forte nobilium de eo cum præfecto mentio. Multis videbatur in eo torquendo demandatum sibi munus excessisse, cum enim domesticus esset noster, videbatur ex dynasta sententia solo exilio non suppicio plectendus, nec ullum mactari oportere, cum dynasta nullum in Christianos ius necis concessisset. Præfectus itaq;

K k

satis

Satis dubius quid ageret, renunciari iubet hero cui Adamum commendarat, iuaderet Adamo ut se clam Nangasaquium recipiat. Cui Adamus non faciam, inquit, nisi publica iudicis sententia iubet exulare, sed neque id sum facturus nisi publico scripto munitus, quo constet me à Christi fide deficere noluisse. Quod cum audisset præfectus, statuit cum ceteris regni moderatoribus absente dynasta rem agitare. Ergo cum in arcem se Caratcu dynastæ sedem contulisset, placuit præter omnium expectationem Adamum toties rebellem tamque insigniter peruicacem obtruncari, non dubitam esse in simili casu dynastæ voluntatem. Hanc moderatorum sententiam illi pronunciarent, si ea territus resipisceret, viuere sineretur, si vero, plesteretur.

Hanc mortis sententiam Adamus ita exceperit sicut semper optavit, ad quem fama rem vulgante tanti subito neophytorum concursus facti sunt, ut de publice plectendo consilium deposituerint ne sacra martyris exuicias ad cultum, quod nuper Arimæ fecerant, per vim sibi raperent Christiani. In arcem igitur ex custodia sua reductus eo prætextu, ut in suam denuo crucem ageretur, post aliquot deinde dies palam obtruncandus. Neophyti tametsi fraudem facile sentirent, nullo tamen modo illius martyrio per custodes interesse potuerunt. Illa igitur ipsa nocte clam magnoque silentio Adamus educitur sub gallicinium eo gaudio delibutus, ut omnes obstupescerent. Iter erat asperum ac præcepse è summō monte in quo ars sita est ad littus, & tametsi alij qui eum ducebant se pinis laberentur, quod ad secretum nulla face iter regerent, ipse fenex vincitusque saltitans nusquam offendit, sed potius cum à carnifice de loco periculooso moneretur, exiliit eo animi corporisque impetu, ut eum qui funem trahebat post se raptaret. In supplicij loco preui perorans, cum rogasset carnificem, ut vha cum filio fidem susciperet Christianam, ipsique se facturum receperisset, ceruicem fortiter præbuit amputandam. Verum in tenebris aberrans sica humeros tetigit, ipseque immobilis ac Iesum inclamans, alterum ac tertium ictum, quo demum decussum caput exiliit, expectabat. Ethnici qui soli aderant, affirmarunt, truncum caput postquam in terrâ excidisset, bis Iesum ea contentione vocis inclamasse, ut tota vallis

*Capite trans-
cavatur.*

*Truncum
caput bis Ie-
sum incla-
mavat,*

infonuerit, quo permoti dicebant, hanc morte aptam esse, ad Christi fidem persuadendam, orationem. ideo quod fieri non posse videtur in ea lege in qua tanta viri virtus celestibus prodigijs honoratur, salutem minimè reperiri. Sacrum cadauer vna cum capite retinuolutum, alcum scapha concendentis saxisq; prægrandibus depresso in mare demerserunt, priusquam neophyti qui paulò post accurrerunt, concurrisserent. Sed recenti cruore tepefactam adhuc humum colligentes, ethnicos qui paulò post aqua maris sanguinem venerant diluturi, præuenierunt. Sacrum corpus & caput sedulò cōquisitum reperiri non potuit, tametsi ex luce, quæ supra locum, ubi demersum dicebatur, frequens visebatur, in spem venissent illius e-ducendi. Lux etiam in eo ipso loco in quo fuerat obtruncatus, sa-
Lux in loco
pius illuxit, quod utrumque iurati testes permulti confirmarunt, & *supplicij* 9is
aliquando contigit ad octoginta simul omnes eam lucem eminus conspicari, & quosdam, qui eam videntibus ceteris non videbant, precibus ad Deum fusis ut viderent impetrasse.

*QVIS ARIMENSIVM RERVM STATVS
hoc anno fuerit.*

C A P V T XVII.

Diu iam tota Iaponia vagati sensim redigimus in angustum; rei que Christianæ maximam cladem cultorum illius vineæ expulsionem persecuti in extremum Iaponiæ angulum compingimus. Et quoniam à Nangasaquensi portu proscripti exulare iubebantur, prius loca viciniora circumlustramus quā Nangasaqui repetamus. Arimenses primū nobis reuisendi sunt, tū Fijensis regnū domicilia (in quo Nangasaquensis portus ipse numeratur) percurremus, ac demum Iaponia soluturi Nangasaquij concidemus.

Redire velim in memoriam ea quæ libri secundi principia de Sa-
fioie fraudibus aperiunt, quæ tandem hoc anno eos quibus incubabant
fœtus excluderunt. Ea ut contigerint & anno sequenti tragœdiam horribilem prepararint, aggredior explicare. Arimensis regulus cū aduerteret Octobris elapsi viellas ita arsisse, vt in reliquum Ari-
mensem agrum incendia sua vulgarent, & Neophyti omnes intelligeret vehementius votis quam flammis ardere; satis

Kk 2 intel-

intellexit, ex Safioie principijs in quæ iurauerat nimis inconsultè dynastiæ suæ statum ab offensi imperatoris nutu velut à filo penderet, eo maximè telam intercidente, quam non aduertebat sibi texere, quam alteri retexebat. Ergo ut malum præueniendo minueret, aut in melius etiam nouaillectus fraude commutaret, ad Imperatorem auctore Safioie rescrispit in hunc modum, Sibi iam diu patrijs dijs post eiurata barbara sacra restituto nihil magis cordi fuisse, quām ut clientes suos auctoritate, minis, precibus, ac demum supplicijs eò pertraheret, quò ipse iam exemplo præiuerat. Sed cum omnia cum peruicaci hominum genere sibi in vanum recidissent, nec aliud ad sperandam victoriam telū superesset, cupere se etiam atque etiam ut permutata prouincia sibi liceat in eam regni partem commigrare, in qua non sit ei cum ea pertinacia collectandum. sperans fore ut ampliorem hac via ditionem aulę quę propinquam ei darent qua ditiores ac securiores essent; id sibi coniugique, Imperatoris pronepti gratissimum ideo fore, quod esset expectatisimum.

Interim dum eæ literæ non tam itinerum quam aulicas moras expertæ responsum differunt, auditur, fama vulgante, quid Miaci, quid toro Cami, reliquaque Iaponia Christianę religionis odio turbetur: inde factum est ut & ipse dynasta eodem semper metu palpitans ne iners incuriūsq; videretur intermissum aliquot iam menses in Christianos furorem renouare meditaretur. Re in dubitationem vocata, supplicia, exilia, minæ, ceteraque huiusmodi, quod parum nerui habuisse constaret, non satis placuere. grauiora quæabantur. Ea ex studio virtutis petita, laborarunt, ut virtus, si fieri

*Minatur neophytorum
Exores ac filii
cum raptari debere.*

possent, secum ipsa pugnaret. Nam statuunt alia nulla re moueri acris posse neophytes, quam si vxores ac filias nudatis corporibus per compita circumraptarent, petulantique vulgo ad ludibrium exhiberent. Ea res omnino pudoris ac verecundiae cultores acriter permouit, non ut fidem pudori posthaberent, sed ut in usitatis modis animosè sanè, sed nimis fortasse militariter fidem pudorem que simul in tuto collocarent. Quibusdam videbatur tuendæ castitatis causa posse vxores ac filias simul omnes potius in ictis ignibus conflagrare, quam se igneis libidinum telis exponere. Quibusdam

*Varia contraria neophytorum
confusa;*

dam mitius credebatur armis tuendum pudorem, ne de viuis impudentia triumpharet. Placuit tamen ad extremum ut sodalitiorum praefecti ad dynastam pro ceteris legatione fungerentur, supplicesque exorarent uti supplicijs visitatis contentus ab ijs abstineret quæ barbarum erat non exequi solùm, sed etiam designare, ne fortasse inaudita ludibria læsam patientiam verterent in furorem, cui dedisse causam nemo non prudens iudicaret eum qui barbara in non barbare gentem supplicia fortasse primus inuexisset. Continuit ea res impetum, ac metus ratioque malesana consilia suspenderunt. Ne nihil tamen fecisse, soloque metu elanguisse, non etiam rationi cessisse videretur, sicca nihilominus ac sine sanguine tela in uniuersam nobilitatem euibravit. Edixit enim, ut quisquis ab eo censum siue annuos reditus acciperet, exemplo aut religioni cederet, aut fortunis. Nec mora, familie omnino quinquaginta à splendore atque opibus ad pœdorem extremamque inopiam libentes deuenerunt, ideo quod Apostolo doctore didicissent, omnia ut stercore arbitrari ut Christum lucrificarent. Cætera quæ in Christianos moliebatur in Safoie reditum ab regia Imperatorisque super provincias permutanda responsum differebat.

Eam moram Christiani (pudet enim prope in posterum veteranam horum pugilum virtutem neophytorum nomine compellare) eam inquam moram in lucro reponentes toti erant in accurate comparatione ne telis improuiss obruti cederent. Nec pigebit interim dum Safoie præstolamur, ne otiosi simus, hæc animorum incendia propius, ut incalescamus, contemplari. Solenne illis iam erat intra octauum quemque diem vnum ieiunio piæque flagellationi dedicare; alterum addiderunt, statas preces duplicarunt, & eas quæ in horas quadraginta nunquam intermissæ producuntur varijs in locis indixere, sacramentum de non eiurando Christo solenniter innouarunt. Tum Nangasquio clam Sacerdotem è nostris vnum alium euocant, à quo intra dies paucos octingenti sunt magno eorum solatio à peccatis expiati.

Ipsi pueri, qui infra quintum ac decimum annum sub auspicio D. Iosepho ex nutricia Christi pueri cura, puerorum archipatriarcha cogebantur à sacramento excusari per ætatem ac iura noluntur.

runt. Illud in hæc fere verba non pueriliter conceperunt. Tametsi nobis vngues euellantur, aut sigillatim dentes eruantur, tametsi à qua torqueamur, aut viui conflagremus, aut quidlibet aliud patinos oporteat, nunquam à Christi fide, quam hoc profitemur sacramento, discedemus.

Vbi aduenit Arimam Safioie, nihil prius habuit quam ut duodecim ad se sodalitiorum præfectos euocaret, iij quoniam de martyri palma nihil dubitarentagi, dictu est incredibile quām lati se stūterint euocanti. Nec iij solum, sed alij quoque permulti ad spes proximas non vocati, dum vocatos comitantur seipsoſ iauitabant, iijque tanto numero ut propè aulas omnes atriaque oppleuerint. Arimensem dynastam vna cum Safioie reperiunt, à quo sunt in hand sententiam compellati. Peruiçacia vestra in barbara religione retinenda non solum res vestras eò detulit, ut inter supplicia perpetuo timoresque aut moriamini aut viuatis, sed principis vestri, quem per tot iam auorum ætates coluistis, prouincia est in extremum adducta discrimen. Huc igitur à me estis auocati, ut admonemamini, saniora consilia, non ut antehac respuentes, an vitio vestro dynastam vestrum perdere vósque ipsos innumeris in postrem velitis calamitatibus inuoluere? Deliberaturis de tanta re spacium damus, & saniora consilia optamus. Huic orationi quæ prona videbatur ad quidlibet extorquendū, unus cæterorū nomine in hæc ipsa verba respondit. In religionis causa iā dudū omnia extra deliberationē statuendo possumus. De Arimensis prouinciæ ac principis periculo aut etiam pernicie nihil vitio nostro religionisue adiutrum arbitramur, cum illius legibus nostraque omnium propensiōne fidem illi non secus ac parenti simus seruatur; quem in finem fortunas nostras omnes ac ipsam vitā, salua duntaxat religione, deuouemus. Si cuiuspiam vitio principi nostro clades accersatur, liberi sumus à culpa, infortunium commune, prout par est, deplorabimus. Nec ideo tamen Arimensi regno cælorum regnum, nec vita breuitati æternitatem postponemus. Cum hoc responso dimissi iubentur nihilominus rem denuo in deliberationem adducere, ante quām res adhuc integræ eo deueniant, ut nullus consilio locus superfit aut modus.

Tentatis in hunc modum Arimensis opidi incolis ad alios etiam ex

*Sodalitiorū
prefecti à Sa-
fioie tentan-
tur.*

Respondens.

ex agro transitur. Cuchinotcu principium dedit, sed & finem quod eorum constantia victoria spem etiam cum ceteris fecisset desperatam. Ea constantia magnam partem, secundum Deum, accuratae illorum comparationi debetur, quam ne referam materiae similitudine deterreor. In renouato tamē fidei sacramēto, noua suppliciorū genera expresserunt in hunc modum. Tametsi exilia, bonorū proscriptiones, proliū coniugumq; nostrarum seruitus ac ludibria proponātur, tametsi frustatim secari, viuos assari, frigi nos oporteat, tamen si quolibet alio supplicij genere torqueri nos cōtigerit, numquā à Christi Dñi ac Seruatoris nostri legē recedem⁹. Id iuramentū educto sibi ex digito, more gentis sanguine nomē ascribentes cōfirmarunt. Ac ne fortasse heroū sodalitio nota ex cuiusquā defectione inureretur, non nisi selectissimū quemq; insribentes vltra centuriā censeri noluerūt. Ex eo igitur pago primores quinq; Arimā euocantur, cū q̄bus Safioie similibus formulis pugnauit, illi pari responso repugnarūt. hoc solū supra Arimensiū responsum addentes, q̄ deliberationē etiā post altera iussa admittere noluerint, itaq; responderint, vt Safioie impotenter se ex tribunali proripuerit, & in proximum cubulum receperit. Cum hac victoria reduces ita ciues suos incendierunt, vt ardere omnia iam proximo persecutionis igne viderentur. Sodalitij sacramentiq; centuriam candidatorum torrens extra suū Mirum Mar- alueum in alias quatuor centurias vno hoc impetu exportauit, nec tyrij desido- vltra limites parti voluit numerum indignata. Fuit vnum aliquis quē rium. suppliciorum imaginēs menti oblatæ terrere non poterant, nisi ea quæ lentum incendium minabantur. Statuit experiri, luculentō igni nudus assedit, sudauit, prope ad delirium æstu iam caput corporis arcem inuadente, turbatur inde ac trepidat veritus ne huic supplicio cederet, sed à nostro sacerdote edoctus hæc virtuti supra naturam, quæ suo tempore copiosè confertur, accepta deberi, metum ponens animo conquieuit. His alijsque pluribus Arimenses ad insequentis anni atrocissima prælia nobilesq; victorias abunde comparati, nihil enim vltra molitus est Safioie, vel dynasta neque est hoc anno vltra sœvitum.

Safioie interim cum dynasta de permutanda ditione consilia miscens persuasit ne mutaret, noua fraude adolescentem deludens. Eo enim maximè admittente alia iam illi prouincia eratas, permutasur, signata in regno funga, aliquanto Arimensi agro inferior, eaq;

*In Cuchinet
ca Christiā
tentantur.*

*Sodalitium
Martyrane
Sacramentū
renovare*

Dies ad abe-
sundum tan-
quam pro-
scripto defi-
gnatur.

in parte in qua vicinos parum fidos erat habiturus primo in tumultu competitores & fortasse qui per vim inuaderent. Scribitur igitur in regiam , Safiois omnia spondet ne Arimensem agrum alteri eripuisse, sibi rapuisse videretur. Sed si te omnia, iam enim aleam iecerat, nec illus conatus aut gratia profuit. Ergo breui ex aula re. Scribitur, vt Arimensis dynasta in designatam sibi exemplo trans. at prouinciam, eique velut proscripto, qui tot insontes proscripti. erat dyes intra quos abire, suaque cogatur efferre designantur; eiusq; rei exequenda negocium Safioie mali totius architecto demandatur. Mirum quanto mœrore confectus abierit , maximè quod ex clientibus neminem permittebatur abducere , qui non prius Christum abdicasset. Ne tamen solus abiret dissimulandum illi fuit, nam apud ipsum eo tempore supra 300. palam Christi fidem profitebantur. Multa illi ex itinere incommoda terra marique contigerunt, demersis nauigis amicisque supellestile, planè ut constituit iratum Deum defectionis ab eo pœnas repeteret, quibus utinam saperet, sequue, quod nondum facit ad frugem recipere. Ita miser ijs ipsis artibus, quibus auitas terras conseruare tanto conatu cogitauit, quia non est consilium aduersus dominum inconsultus amisit; quod si in parentis sui funere attendisset expressum, non dedisset ipse filius experimenta recentioris toti Iaponiae documentum. Hæc omnia post mensem Iunium, quo Safioie ab regia redierat intra hunc eundem annum perfecta contigerunt.

DE NOSTRORVM DOMICILIIS NANGA- *saquensi Collegio attributis.*

CAPUT XVII.

Ilfay.

Extra emporium Nangasaquense finitimus ager magnam par- tem Christum profitebatur intraque regnum Figen in quo est ipsum emporium nostri sedes aliquot numerabant. Earum in communi malo par fuit fortuna, sed de singulis pauca seligamus. Ilfay sub umbra sui dynastæ licet amicissima procellæ vim euitare non potuit, sed tamen minore damno tolerauit. Iussus est sacerdos noster Nangasaquium se recipere, clam quoties ad neophytes vellet

vellet redditurus. Aedes sacra diruta, sed ad eā suo tempore restituendā quę integra ante ruinam fuerunt dynasta iubente se ponuntur. Aedes nostræ priuatæ stare permittuntur nec ad eas conseruandas, sed maximè fouendos Christianos duo alumni nostri expelluntur. Cū neophytis pr̄ter edictum vix aliud tentatū nam tame si singuli ad iudices excutiendi vocarentur, ab ipsis tamen iudicibus moniti hoc Imperatoris gratia fieri, posse Christi fidem liberè sed non palam profiteri, ne dynasta malum pro benevolentia reportaret. Ex toparchis tamen intra eosdem fines minoribus non defuere qui priuatim in domesticos suos vel religionis odio, vel priuatis ex causis vtcunque sauerint, quorum pr̄elia & triumphit amēt si à nobis omittuntur, non sine suo pr̄ämio, Deo teste, conseruantur.

Alia nostrorum sedes ex qua Iaponensis Ecclesiaz instituto sat
terdōs noster vicinos Christianæ fidei lmites moderabatur. Fundoyama vocamus. In Omuræ regione sacrificuli dynastam incitarunt, ut Iaponiæ totius exemplo in Christianos saueret. verum ille renuens ait se religionis causa nolle suis terris inferre solitudinem, aut quietos clientes supplicij sollicitare, certarent ipsi qua se valere profitebantur facundia vel causæ bonitate, in quo tamēt si sibi non desuerunt, neophytitamēn, quiam eorum artes norunt, ipsi quoque sibi adfuerunt, pecunaria tamēn multa illi qui nostros recipierent imposita, sed nunquam exacta. Ximadono arcis suæ neophy whole Caratcu vocant acrisus tentauit, nonnullos enim exilio bonorumque proscriptione damnauit, è quibus insignis Christi confessor Acafoxi Georgius breui martyris spretis omnibus vnam secum fidei margaritam exportauit. A Nabexima, qui maximam Figenis regni partem obtinet, eieci nostri sua sede quæ in dynastæ erat potestate sacram adem à ruina tueri non potuerunt. latuit nihilominus diu vnum è nostris, qui deinde subinde ad suos recurrebat postquam se Nangasaquium recepisset, facellum vicino in p̄go sibi commendatum Clemens in eoque sacram imaginem asseruabat, vrgentibus ut traderet, ceruicem obtulit, imaginem negauit. Cūmque fugam ab eo post hoc facinus adornari metuerent priusquam dynasta moneretur, protestatus est fugam fore sibi pro defensione si eam adornaret. Monitus dynasta Clementem proscriptio-

Paralysis di-
sinis cura-
ta.

ne damnauit; abiuit ille quidem sed viator, imaginem quippe suam controuersia principium exportauit, ita letus, ut nihil amississe sibi videretur. Inter eosdem neophyros magnus pietatis ardor erat, quem Deus cælestibus prodigijs videtur cohonestasse. Ex aggritudine paralysin contraxerat iuuenis ingrediendi facultate planè destitutus. Vouet se in ædem nostram confessionis causa ventrum. Nec mora, cum tentasset ingredi, ad eam facile se contulit ultra tres leucas constitutam. Neophytus alias in fano pernoctabat, quod domo carceret, quem cum nocturna spectra terrent, imaginem B. Virginis eo in angulo suspendit, in quem se recipiebat. Eam spectra spectare cum non ferrent, in perpetuum diffuguerunt. In pago Vracami, & Mongui sedes nostras Collegij Nangasaquiensis vicinitas tam diu defendit, quam diu ipsum stetit.

Fucasori.

Fucasori pagus est in ore portus Nangasaquiensis, ædem ibi sacram eius dynasta, hortatore Safoie, diruit, ne cum suo, quod ibi erexerat, exiguo fano certaret. Hoc anno superiore. Præsens annus in ipsos sauij atrocius Christianos, præfectus enim propositis gratibus poenis edixit, ne quis esset Christianus. sed surdis cecinit edictum, in vnu corpus facti de Christo no[n] deserendo consiparauit. Primores præfectus ad se accersitos dementiæ incusauit, quod in religione barbara & insuaui salutem quererent, quam patræ sectæ sine fortunarum ac vita periculo spondent minus inlementer. Cui vnu ceterorum nomine ita respondit, Atqui hoc est Præfecte, quod controuertitur; neque enim eam legem elegimus, nisi prius planè aperteque nobis constitisset, in ea vna salutem, non in cæteris reperiri, quæ tota Iaponia mortales sua falsitate dementant; quo ita constituto brevia non debent æternis anteponi. Præfectus in re seria iocatus ita retulit. Quis ab æterna vita cursor aduenit, cuius auctoritati quæ creditis innitantur? Alter verò, rationes quibus adducti nobis in animum induximus hanc legem sequi, pluris nobis sunt, quam quæ à cursoribus noua sparguntur: catechisticas prælectiones excute, si nostræ legis veritatem, si Iaponenium sectarum inanitatem tibi voles sine fraude constare. Locus in furorem vertitur, sorta rosaria, traditum.

Neophyros
præfecto libe-
rere respondet.

bet, sediuuenis, Petrus dicebatur, excanduit. Nemo fidem & ro-
sarium sertum nemo tradet, pro quo vitam ponere venimus com-
parati. Petri socer ethnicus iudicem postea rogauit, ne ado-
lescentis libertatem, pro eo quod merebatur plecteret, spondere
se facturum ut positis iuuēnilibus animis intra superiorum se ius-
sa recipiat. quod cum Petrus inaudisset, indoluit, extemploque
vxorem ac proles ad socerum amandauit. Filiæ tuæ, ait, ac ne-
potum amor immodicus effecit, vt pro me nolente sponderes, tu
tibiillos habe, ego sine illis liberior, si res tulerit, mortem feram.
Præfecto autem sicam suam dono misit, se; qui breui pro Christo
moriturus esset, sica non indigere. Socer tandem vbi domesti-
cis prælijs generum frustra tentasset, filiam illi remisit ac pro-
les, protestatus, velle se, vt mariti, ac parentis periculum sustine-
rent. Sed gubernator mentito socii chirographo, ad speci-
em defectionis, contentus, Petri spes infortunium suum deploran-
tis elusit.

Fortunatiores fuere Cosmus & Ludouicus fratres, hic marty-
rio, alter exilio. Cum enim de varijs interrogati hoc vnum re-
spondissent, esse se Christianos, pro ea causa mori paratos, domum
sereceperunt, donec per internuncium præfecto iterum vrgen-
ti, maximè à cognominum similitudine, & aliqua propinquitate,
hoc ipsum, nec aliud responderunt. Domus igitur vtrique in cu-
stodiā designatur, dum statuat dynasta, quid hac pertinacia fieri
iuberet. Interim dum responsum expectatur, ipsa nocte Nanga-
saquium excurrunt, peccata expiant, preces aliorum postulant,
iisque nocte domum reuertuntur, vbi ad martyrium veste, ac
cereos etiam, quos gestent manu, parant, tantoque desiderio ad dy-
nastæ responsū anhelant, vt aliud à visitatoribus nihil prius ex-
quirerent.

Interim præfetus accepto iam responso, Ludouicum secum
ad pīscationem, quam animi gratia meditabatur, inuitat. In eum di-
em forte inciderat, quem à Christi corpore solennem appellamus.
Parum abfuit, quin Ludouicus celebritatem causaretur. Sed cum
incidisset, esse posse quod tantopere cupiebat, scapham cum præfe-
cto conscendit, Vix aberant à littore leucā vnam cum præfetus ita

Ludouicum compellat. Constat tibi Ludouice in eo quod circa religionem tuam nuper es professus. Planè ait ille, & hilaris & adiutorius amputatus moriendum comparatus. Responsum qui aderant fannis & dictis spernente Ludouico exceperunt. Itaque praefectus ceruicem illi iubet amputari. Ruit exemplo Ludouicus in genua & suauissimè Iesum ter inclamans altero istu obtruncatur. Cadauer & caput alligatis saxis demersum pificationem fictam quæ in hoc solum adornabatur absoluit. Reuersus praefectus fratrius vtriusque dominum diripit, & familiam vtramque perpetua damnat seruitute. Solus Cosmas extra fines iubetur exulare, satis tristis quod ipse senior fuisset à iuniore præuentus. Neophyti porro Nangasaquenses non fictam pificationem adornant, sacrum sicubi reperi possit cadauer extracturi. Dies quinque iam frustra lapsi erant, cum nocturna lux locum notar, vt iurati testes confirmauere: eaque duce per facile sacrum pignus eduxerunt, & Nangasaquij societati nostræ commendatum ad ceteros martyres estadiunctum, donec pace reddita in patriam remittatur.

NANGASAQVIE ANTE EXILIVM ges̄ta.

C A P V T XIX.

QVAM inuiti se ad exitum è Iaponia comparant exulaturi, antimquam stationem breui deserturi, tam initus ad eius narracionum accingor, malique nuncij baiulus non possum non claudicare. Gloriosum est quidem in Christicausa mori, gloriosum est pro retinenda fide proscribi, sed quia apostolicum est pro fratribus anathema fieri, non potest etiam pastoribus oves deserentibus exilium non esse lucretum, ijs inquam qui salutem alienam propriæ gloriæ quancum licet libenter anteponunt. Sed tamen vt in partem laboris si non patiendo, compatiendo saltem veniamus ad id quod inuiti facimus, vt vt fuerit accingamur.

Vix vnquam mala sola irruunt, catenati labores alterum ex altero cedunt, filoque continuo se mutuo intertexunt. Primus Nangasaqui naufragantis ecclesiæ fluctus nauarchum excusit, viduūm que

que gubernaculum arte sua destituit. In euntis quippe anni, qui Iaponensi ecclesiæ criticus fuit, initio Februarij mensis die sexto ac decimo Iaponensis præsul diem suum obiit. Is erat è Societate nostra Ludouicus de Cerqueira Lusitanus, vir ijs dotibus præditus, quas ea dignitas exigit, etiam in ecclesiæ nascentis incunabulis difficultius occupata. Trimestris illum sustulit ægritudo, cui causam continuus ex sponsa suæ malis conceptus dolor dedisse creditur, secundum hunc inter humeros à dextro nonnihil latere dolor internus accesserat qui dies ante obitum quindecim in apostema duplex erupit, quod malum cum omnia medicæ artis præsidia pertinaciter elusisset, Iaponensis ecclesiæ lumé extinxit eo maximè tempore quo tenebris ingruentibus operabatur.

*Ludouicus de
Cerqueira
Iaponensis &
piscopus mo-
ritur.*

Quo sensu iacturam communem omnes exeperint, satis testatum: vide ri potest ex incredibili ad funus prosequendum concurrens, ex publica comploratione, iustisque funebribus omnium ordinum consensu qua fieri potuit pompa celebratis, quæ omnia persequerentur nisi mealia vocarent, hoc vnum sit satis. Ecclesiastico splendori nihil defuisse, neque apud Nangas aquientes in hoc etiam rei Christianæ tirocinio, Europam desiderari potuisse. Non me teneo tamen quin elegi loco viri virtutes per summa capita percurram, hoc ipso luctum fortasse communem solaturus. Quam ex religiose disciplinæ diuturna exercitatione virtutem hauserat, ad Episcopale munus cùmrattulisset, mirum quantum supremo illi apud Iaponenses neophytes muneri contulerit dignitatem. Unica Episcopi Ia- illum sui officij cura distinebat in pauperes, proscriptos maxime, ponensis elo- quum. quod effunderet, de non opimi beneficij tenuitate subtrahebat. Clericis suis licet adhuc in hac ecclesiæ nascentis infancia paucis, ipse non raro de conscientiæ casibus quæ nuper ediderat, ad tempus accommodata prælegebat, charus erat proper ex æquo omnibus, ijs etiam quos ex officio suaüter fortiterque corrigebat, ipsi ethnici magnates etiam, per omnes honorum gradus ad Casarent vñque benevolentiam suam quoties inciderat venerationi mixtam testabantur. Qui in cæteros talis fuit, qualis erat in seipsum? qualis planè religio finxerat, honor, morum non rarus immutator, nihil innouauit. erga Societatis Præpositos & maxime Generalem,

pro ea, quam exhibere non poterat obedientia religiosa demissione, promptam & voluntariam obseruantiam perpetuo substituit. Domus Societatis ordinem emulata, orationum tempora datis signis partiebatur. Denique non religiosam vitam deseruisse, sed ad eam pastoralis officij munia addidisse videbatur. In ea exigitudine quæ illi suprema fuit, socio saepe affirmauit, terrena iam sibi omnia diu viluisse, cuperèque cum apostolo dissolui; sed unam superesse curam, ut quam in infantia rudiorem acceperat ecclesiam, nouis praceptis, prout adolescentio capax fiebat, erudiret, quam ad rem summi Pontificis, quem de multis consuluerat, responsum prestatabantur, circa quæ multa mihi dicenda essent omnium consilio, nisi hoc remotius esset ab instituto; in ijs saltem toti Romanæ curiæ constituit, quam exactum haberet Ecclesia in extremi orbis angulo, sacrorum Canonum obseruatorem. De quibus tametsi responsum non est assecutus, quod laborum mensuram præmia compleuerint, non defuit ecclesiæ tamen ex Christi vicarij liberalibus indulxit, unde sui laboris absentiam desideriumque leniret, interim dum ille nouus è Lusitania præsul aduenerit, è Societate nostra numer nominatus Dominus Didacus Valens, in cuius consortio hoc ipso anno, quo hæc scribimus, ad Iaponas Sinasq; nostros cum selecta sociorum manu bene ominatum, ut speramus, iter repetimus & per imensa maria Deo duce renauigamus.

*Provincialis
Iaponie sedes
vacante ejus-
carinus gene-
ralis eligitur.*

Præsulis obitum crudelissima huius anni tempestas excepit, cuius pondus ex Clericorum electione canonica in P. Valentini Carullium præpositum Provinciale est reclinatum, in quo clerus ille cum summi pontificis voluntate nihil aduertens planè conspirauit. Cum enim auditum est Romæ, Iaponiæ præsulem ecclesiæ suæ decessisse, ne quid ex longa successoris mora in ea locorum distantia caperet detrimenti, suprema Pontifex auctoritate sanciuit, ut quoties illam Ecclesiam suo viduari pastore contingeret, vicarium mutus, nulla noua electione, in eum recideret, quem tota Iaponia superium Superiorem Societas Iesu agnosceret, quocunque illum tandem nomine appellaret. Is igitur ex officij sui ratione procellam ingruentem auersurus, in regiam misit è nostris P. Iacobum Mesquitam, quidam Collodium Nangasquense moderatus præfe-

Et Satioie notus & charus esse (si quis illi rei Christianae administer vñquam charus fuit) in paucis credebatur. Degebat tum in aula Satioie, à quo neglecta propter odium in Christi religionem amictia, qui missus fuerat, ne ad Cæsarē adiret planè est impeditus; quod diceret, principi certum ac statutum, omnes ad vnum ecclesiæ administris Iaponia pelli, nec vñ Iaponia rota neophytum superesse.

*Aditus no.
bro ad Imper.
ratorem à
Satioie pra-
eluditur.*

Ex hac extrema rerum desperatione humana remedia dāmnari cœperunt, diuina euocari; in quo sanè tanto à neophytis ardore certatum est, vt nemini molestam arbitrer fore narrationem, si solito enucleatior inseratur. Ea quæ à neophytis in hoc genere patrata sunt, si priuata partim fuisse dicam, partim publica, nihil prætermittam. Priuatis facem præluxere nostri, dum intra domesticos parientes id occiperunt, quod ab alijs erant exacturi. Ex prepositū prouincialis voluntate sacrificia complurima, corporis afflictiones, oratio continua potius, quam in horas quadraginta de more sæpius distributa, ad quam intra secretius facellum augustissimi sacramenti præsentia intuentium oculis exposita, precantium feruorem incitabat. Hinc profecta sunt & ex aliorum ordinum familijs, quæ hoc inde ad neophytes eruperunt. Omnes in sua sodalitia distributi domi primū suæ solita pietatis exercitia in solito ardore sunt prosecuti, ea deinde in ædes sacras penetrarunt, quæ tetigisse satis est ijs, qui ex re nata facile sunt cetera collecturi.

*Extrema o-
mnia Chri-
stianis insen-
tiantur.*

Neophyti ad martyrium se comparati. *Priuatis.*

Publica vero ita inusitata fuerunt, vt facile testentur priuatum, *Publīo.* vnde nata sunt, incendium. Teneri quippe nullo modo potuerunt, quin inconsultis suis rectoribus in publicum erumperent, ardore fortasse magis pio, quam prudente consilio, quod ex hac ipsa causa, vt deinde constabat, ethnici obrectatores calumniae ansam arripuerint. Sed culpari non possunt plerunque, quod spiritus impetus ab ripit ultra quam humana consilia detulissent. Ergo neophyti, ad impetrandam diuinam opem, supplicantium pompa explicant, totaque urbe sua vota, frementibus licet, qui præerant ethnicis, euulgant. Maio mense duplex huiusmodi pompa præcessit, in qua, præter reliquum apparatum, in seipso supra mille flagellis fæuiebant ijs, quibus crux copiosus exprimitur. Alij multi suppliciorum in senouorum inuentores sponte imitabantur, quæ alibi

Varia in supplicatione corporis afflictiones.

alibi Tyrannis in Christi martyras incenerat. Quidam intra stora-
as compacti neophyti Miacenses, totiusque Cami referebant,
aliij tibias intra præduras arundines presabant, alij crucem imita-
bantur; nonnulli nuda pubetens corpora spinis inuoluebant; nec
pauci ingentia saxa humeris gestabant: quidam manicis compedi-
busque manus pedesque indebant; multi pectora silicibus tum-
debat: quidam aliorum humeris ad transuersa ligna pedes ma-
nusque extensas colligati gestabantur. Nullus erit finis si omnia
pœnarum comprehendere nomina tentem. Hos pueri sequebantur
Christi tormentis quæ capite manuque gestabant insigniti, à qui-
bus Diui omnes ex ordine in auxilium vocabantur, id que voce ita
lamentabili ut multis lacrymas excitarint, etiam ethnicis, qui com-
munem vrbis lugitum siccis non poterant oculis intueri. Nec vna
fuit huiusmodi supplicantum turma, exinde plures ac plures ita
increuerunt, vt die quadam sex septenæ in hoc apparatu prodie-
rint, nec temere affirmari posse putetur nullum tota vrbe suisse cu-
iuslibet ætatis aut sexus, qui non aliquoties supplicatus prodi-
erit, ac se palam peculiari corporis afflictione, quam cuique pie-
tas suggerebat castigarit.

Ex his vrbis moderatoris ethnicæ Safoie famuli & familiares
Nangas aqui- veriti ne quis tumultus oriretur, cuius ipsi culpam sustinerent, ma-
ensibus neo- luerunt calumnia imminens à se malum remouere, quæ veritati
phytis conser- patrocinari. Ergo ad eum scribunt iam ab regia reuertentem, Chri-
ratio septem- stianos publica totius vrbis coniuratione ad Imperatori repugnan-
dum conspirasse, neque passuros videri, vt sui pañores laponia tota
exulatur nauem concenderent. Has literas si exitinere præfe-
ctus accopisset leuius malum futurum erat, quippe quod longa
cum Christianis tractatione, quid agerent non quid molirentur
assecururus. Sed cum nuncius obuiam minimè reperissent, Surun-
gam vñque peruenit, literasque illius sorori tradidit, quam alibi chia-
ram in primis Imperatori familiaremque esse monui. Illa fratri a-
more ac muliebre furore amens Imperatorem adit, fratri pericu-
lum explicat, eoque credulum redigit, vt senex iuuenili furens im-
petu sicam corripiens exclamauerit, se ipsum Nangas aquium dele-
turum, nisi remotius abesseret. Satis enim yeron ait, ne Safoie sei-
bellicæ

bellicæ non satis peritus minus appositiè hunc tumultum sedet. Et mox ad consilium refert, vti dispiciant, nequid res publica capiat detrimenti. Cuius auctoritate militum præfecto nobili qui Fuxim in arce præsidio erat, mandatur, vti Nangasaquium cum copijs extemplo aduolet, & præfecto suppetias ferat, communique consilio atque opera decretum in Christianos exilium executioni mandetur; quod vti perfectum fuerit denarrabo.

*REI CHRISTIANÆ ADMINISTRI NANGA-
saquio soluentes totâ laponiâ exulare
cognuntur.*

C A P V T . XX.

Venerat interim die supra 23. Iunio mense Nangasaquium ex aula Safioye, qui ciuitatis statu accuratius expenso facile animaduertit Christianorum ardorem plus in seipso scuiisse, quam in rem publicam quicquam machinatos, vimque cœlo potius ab ijs factam, quam terra intentatam; vnde factum est, vt conniuere maluerit, quā, vt sibi videbatur, de nouo crabrones irritare. Nam enim diu didicerat ex Arimensium firmitate, quam obfirmatē Christiani sua sacra retinerent. Biduo nihilominus posteaquam in urbem aduenerat, præposito nostro prouinciali, ceterisque religiosorum ordinum moderatoribus renunciari iubet, vti sibi quisq; suo sumptu nauigia paret, quibus in exilium exportetur: statutū esse iam dudum Imperatori, ac ratum, ad vnum omnes vel indigenas vel aduenas rei Christianæ administris rotâ laponia exterminari.

Ingens rei Christianæ malum quò propius omnium capitibus impēdebat, eò vehementius in animos influebat, pari apud omnes doloris sensu in causa non apud omnes dispari. Pastores angebat gregem suum deseriri, gregem pungebat impendentium potius maiorum metus, quam præsentium sensus, non facilè dicas, vtri vtris in suo quisque ordine cesserint. Omitto solitas totiesque cantatas, in simili casu, neophytorum ad diuina præsidia confugientium comparationes; quibus interim dū vacant, in negotio salutis otiosè, non otiosi, Satanæ ministri cum suo hero minimè dormitarunt.

Mm

Adue -

*Militum pre-
sidium Nan-
gasaquium
mittitur.*

Aduenit enim id temporis missus ab Imperatore cum selecta milium manu præfectus Fuximensis, Surungadonus dicebatur, qui satis molestè tulit, se muliebri metu, quem soror Safioye concitaret, coactū ad inermes venisse, ad tumultum quem minimè repererat sedandum. Primis igitur diebus satis querulas ad Imperatorem literas scribit, quibus pacata omnia se Nangasaquij reperisse fatebatur. Referebat tamen magnopere ad existimationem Safioye non vanos metus tumultūque nunciasse, seu erius igitur in neophytes posthac animaduertens quærebat in scirpo nodum, & quod vero falsōue causaretur. Nec defuit illi ex quorundam inconsulta comparatione quod carperet. Conueniebant, ut alibi plerunque aliquot inter se neophyti, deque retinenda religione sanctè inter se conspirabant, sed quia difficile est etiam in bonis modum tenere, quorundam hortatu nonnulli in quædam, quæ mordicus retinerent capita, scripto & sanguine coniurarunt. Inter quæ duo saepius à nostris impedita, nunquam tolli omnino potuerunt. Coniurabant enim se Imperatori in rebus fidei minimè parituros, quod tametsi in retinenda religione sanctum erat, quia tamen saepius eiusmodi sententiam scripto inuicem tradebant, calumniabantur aliqui maius ibi latere, quod seditionis speciem præberet. Alterum etiam minus poterat excusari, astrin- gebant enim se, ne morte quidem proposita permisuros, ut religio si quidam ex Imperatoris voluntate laponia pellerentur. Quod sic ipsi intelligebant, ut quos vi retinere nullatenus poterant, absconditos sibi reseruarent.

Hinc arripuit Safioye, quo auxiliarium copiarum præfecto persuaderet, non inaniter à suis in præsenti re trepidatum, tum constaret aperte in Imperatoris edicta eius emporij ciues prope ad unum Christianos pæne publice conspirare, quibus si accederent Arimenses eodem æstro perciti, quis non videt ab exigua scintilla potuisse pertinax incendium excitari. Communibus igitur literis

Imperator ab Safioye in Christianos inflammatur. Imperatorem monent Christianorum conspirationem non nullam fuisse, & detegi iam occepisse: excanduisse ferunt acrius vbi se negligi sensit, quam cum priore nuncio muliebribus furij ageretur, Nangasaquij dcleri, Christianos perdi omnes oportere. Neq; his

His contenti, ad augendam rem militem parant monito p̄r præfectum Sazumę regulo, alijsq; conterminis vt in armis militem haberent, si forte illum ad Nangasaquiensem tumultus sedandos opertuerit euocari. Et ne quid ab Arima moueretur, quieta ibi omnia placuit hoc rerum motu conseruari, ac per fraudem monerifactam illis in posterum liberam Christianē viuendi facultatem. Sed hæc omnia quām facta fuerint, quæ mox à nostrorum discessu Arimę gesta sunt, satis supérque testabuntur.

Res igitur eo deuenerant, vt ab ingruente procella nullum fidus serenius affulgeret, cum ecce tibi præter omnium opinionem ex Amacaensi portu in Nangasaquiensem Sinensis commerciis ve-
trix oneraria deuenit. Nullus fuit cui non ex hoc euentu si non meliora, minus atrociora saltem sperari posse videretur. Cum enim mortales fere suis lucris omnia metiantur, nihil dubitabant in præfecti onerariæ gratiam aliquid de concepto in Christianos rigore remittendum. Non defuit omnium expectationi præfœctus qui in rei Christianæ gratiam nulli sumptui parcere parabat, ador-
nata Imperatorem legatione placaturus, in qua sine dubio momenti erat plurimum, nisi ab eo qui hæc omnia cudebat, fuisset im-
pedita. Cum enim de hac ipsa legatione cum eo ageretur, sine cuius auctoritate institui non poterat, per summam dissimulationem Safoie auctor fuit, ne periculosa rem inconsultè præfœctus aggredieretur, satius sibi videri si ex Lusitanis negotiatoribus aliquot in aulam cum suis muneribus ablegarentur, qui literis à se ad amicos conscriptis Imperatoris fauorem, si quis reliquus esse poterat, parua quidem spe, sed sine periculo venarentur. Non latuit Lusi-
tanos ea fraus, sed ne quid intentatum relinquerent, rei Christianæ, quod solent, deesse noluerunt. Electus igitur ad eam rem alter à Præfœcto onerariæ amanuensis, Amacaensis urbis in eo commercio procurator. Additi sunt comites, nec munera ad in-
ungendas negotij rotas defuerunt. Sed eum finem habuit cale-
gatio, quem Safoie procurante habuerat paucos ante menses fructu perar.
nostrī Sacerdotis excursio: cum primoribus acta res est, aditus ad Legatio sino
Imperatorē patuit, sed quæ ad negotia tractanda pertinent,
non nisi scripto potuerunt impetrari, libellus supplex red-

ditus, in ijs omnibus, quæ ad religionem spectabant, reiectus est, nec impetrari potuit, ut Nangasaquij saltem sacerdos aliquis cum negotiatoribus rem sacram procuraturus remaneret; quin Imperatorem denuo dicunt in Christi sacra debacchatum, quas initio huius libri causas attulimus in memoriam reuocasse, elapsaque Taicosamæ predecessoris tempora repetentem aduertisse, ex vna, quæ Nangasaquij remanserat nostrorum sede, cetera per vniuersam Iaponiam domicilia & désque sacras renouatas, idemque fore, si huius mali semen denuo intra Iaponensem agrum, extremo licet in angulo, remaneret.

Tristis ex aula nuncius, extremique mali narrator aduenit, qui spes omnes intercidens præter solita diuinæ opis præsidia nihil reliquit, quod speraretur; quibus ab Octobri ineunte, curu desperari cœptum est, inuocandis, tanto ardore certatum, ut nostris etiam in ea multitudine nocturnæ diurnæque comparationis labor solidus ac sine quiete fuerit subeūdus. Quo tempore aduenit ex Imperatoris familiaribus quidā, Gozaimon dictus, cui proscriptorū expulsio demandata præter alios duos credebatur, ne forte mitius agerēt, aut segniss, si qua vis foret, repugnarent, quē in finē miles iam monitus ē regnis cōterminis in Nangasaquienses fines cœpit immitti. Octobris igitur quinto supra vigesimum edicit Safioye, vt intra biduum proscriptorum classis vniuersa concenderet, neque causarentur imparata nauigia, nisi ea vellent in Facundæ portu Nangasaquo pulsi præstolari. Erant tunc in vniuersa Iaponia ex sacris religiosorum ordinum familijs Diuorum Dominici, Augustini, Francisci, Sacerdotes omnino duo supra viginti, & laici quinque, Indigenæ sacerdotes septem, inferioribus ordinibus initiati quinq; E Societate nostra sacerdotes ac laici omnino septendecim supra centum, in seminario alumni plerunque centum & alij iam rei Christianæ adiutores prope totidem, ē quibus tamen plerosque huius procellæ initia dissipauerant. Ad hos omnes euhendos nauigia Sinensis non maxima, iuncos Lusitani vocant, in portu tria numerabantur, & aque male materiata naufragium in ea multitudine satis certum minabantur.

Ex toto numero latere permissi sunt quotquot occultari potuerunt, ē Societate nostra 18. sacerdotes, Laici 9. alijque plu-

*Iubentur pro-
scripti intra
biduum sol-
vere.*

*Proscriptorū
numerus.*

*Aliquot ex-
clusi ma-
nent.*

plurimi ex alumnis nostris, rei Christianæ, Iaponensis ecclesiæ more, ministri; ultra quos plures alij ex nostris erant designati, & ipse met Provinciæ præpositus omnino manere decreuerat; sed quia omnibus noti erant, profectionis tempore ostentare se iudicibus cogebantur; Eaque fuit custodum solertia, ut è nauis in scaphas ad id in medio maris præparatas elabi non possent, & ideo cum ingenti dolore excedere coacti sunt. Ex alijs quoque religiosis ordinibus nonnulli intra tela pro sua paucitate remanserunt; nec plures delitescere poterant, tametsi sancta lito felicem sortem amiebant; sed parendum fuit, ne maius malum ecclesiæ Iaponensi crearetur, donec adspiraret dies, & inclinarentur vmbrae.

Extremus huius tragœdia actus nos vocat. Sacra ne in ethnorum manus venirent, quantum licuit occultata: sacra martyrum pignora nō uno in loco, pro reditus pignore, relicta sunt, nec effteri placuit, ne cum viuis mortui discedentes tota possessione cedere viderentur. Idem factum est cum plerisque sociorum corporibus, qui hanc ecclesiam suis sudoribus excoluerant: nudata sacris imaginibus templo solitudinem luctumque inuehebant; extremum missæ sacrificium lacrymæ singultusque interruperunt: augustissimi sacramentis species, distributa per neophytes synaxi, cōsumpta, ad eosdem extrema oratione peroratum, eo omnia sensu perfecta, quem res exigebat, faciliusque is animo concipi quam oratione potest explicari. Octobris igitur septimo ac vigesimo, salutis nostræ anno 1614. Nangasæquo, præter eos qui latebant, omnes extruduntur. Eorum maxima pars Tueundam delati pescatoria mapalia, dum nauigia concinnarentur, incoluerunt; pauci cum præposito nostro provinciali propius vrbem dies aliquot substiterunt. In his mapalibus vñus è nostris moriens ab exilio solutus, in cœlestem patriam euolauit. Is fuit P. Didacus de Mesquita Lusitanus, ille ipse quem iam annos supra triginta vidit Europa ab Iaponia reducem, cum primam inde legationem ad pontificis pedes ac regis Hispaniæ manus adduxisset, qui cum iisdem redux ad hunc usque annum suam retinuerat in excolenda Iaponia stationem, quem corripiens extrema, in communi hoc luctu, ægritudo lætum alacremque consumpsit, & quidem haud sine aliqua specie martyrij, quod hic mor-

Anno Christi
1614. pro-
scripti Nan-
gasæquo ex-
truduntur.

P. Didacus
Mesquita
mortuus.

bus ex persecutionis laboribus itinerisque in aulam huius causa suscepiti contractus creditur, pædoreque casæ piscatoriæ, in quam negato hospitio, à Safoie delatus à medicis ac debitissimis remedijs prohibitus animam emisisset.

Tempora diruntur.
Ipsa die cinis bellum exercitum.

Vix bene ex oculis Nangas aquiensibus abierant pastores, cum in caulas, ædes inquam sacras, lupi seuerunt. Nam conferta manu tempa diruunt, & ea quæ ignium sunt pabula flammis absumunt, quo ipso die ferunt insitatem multorum annorum in Iaponia pacem, exortis bellis ciuilibus, ut suo loco videbitur, interruptam in posterum in apertam defectionem erupisse, vti constaret, cum, qui bellum cœlo infert, bella è cœlo euocare. Sed nostros exules condescendentes nauigantesque comitemur.

PROSCRIPTI È IAPONIA SOLVENTES PARTIM Philippinas Insulas, partim Amacauum petunt.

C A P V T XXI.

NOuembris itaque septimo nonnulli, ceteri octauo die Iaponiam à tergo relicturi descendunt, & quidem in unum nauigium religiosi ceteri omnes, è Societate nostra sacerdotes octo, Laici quindecim, alumni totidem ingressi comites habuerunt nobilissima illa Iaponia lumina Iustum ac Ioannem cum sua quemque familia. Iuliam item nobilesq; alias matronas, & aliquot eodem tempore Miaco proscriptos, hi omnes in Insulas Philippinas proram suaque vota direxerunt. Alijs duobus nauigijs Amacauum Sinnensem portum petebant è Societate omnino sexaginta, alumni supra quinquaginta, quos relictæ tantisper Iaponia, in portum quemque suum deducamus, ad Iapones deinde reuisendos nullo edictorum metu reuersuri.

Iabant igitur oculis Iaponiam, quam, diu licuit legentes animo nunquam dimissuri, ac tametsi multa erant, quæ in tantis malis leuamen adferre poterant ijs, qui diuina iudicia, potentiam, prouidentiamque solerent intueri, non potuit tamen parentum in filios amor minus afficere sororum animos, quam solet in humanis partitura parentes filiosque perturbare. Nauigia quæ Sinas petebant, ali-

aliquanto meliora breuioris itineris moram ventorum felicitate fefellerunt, & intra dies paucos'piam exulum sarcinam in siccum exportarunt. Verum tertium quod in Philippinas ferebatur malemateriatum, annosum & oneri impar, p̄ne fatiscebat, cui formidini accrescebat in commodum ex ergastuli potius quam nauigij angustijs, in quo vix crederes stare potuisse tot, quot oportebat nauigare. Ex ijs incommodis è Societate paulo post quatuor exilij sui breuitatem cum æternitate commutarunt. Et ne quod hostium incommodorumque genus ad meriti cumulum deesset, hæretici quoque Bataui cum ethnicis libenter conspirassent, nisi illi ipsi hæreticis mitiores impedirent. Nauigia Batauorum duo id temporis Firandensi in portu prope oculis hæc ipsa spectabant, ac fortasse prædam aliquam subodoratiad eam rapiendam, à qua ethnicæ abstinuerant, seipso comparabant. Senfit hoc Firandensis toparcha, suaque auctoritate ne pereos dies portu abscederent impedituit, ita in extremo terrarum orbe in ethnicis catholici contra hæreticos patrocinium repererunt. Tandem igitur mensem totum cum procellis incommodisq; conflictati, in Insulis illis Maniliæ portum tenuerunt, in quo vt excepti fuerint dicturus cursim aduerto, vt iudex discriben inter hæreticos catholicosque Christianæ humanitatis aduertat.

Notiorem esse arbitror Iustum Vcondonum Iaponensium, Annalium non imperitis, quam vt opus sit eius merita commorare, quibus exhibutum illi ab Hispanis honorem in se provocauit, de quo nihilominus elogij loco capite in sequenti quin aliquid è multis feligamus, satis vereor vt non possimus contineri.

E' quatuor nostræ Societatis viris quos breui exilium cum æternitate diximus commutasse, unus P. Antonius Critana in ipsa nauigatione extinctus est, prouecta ætate vir, qui que triginta annos in Iaponia egerat, magna sanctitatis laude Zeloque animarum, nulla alia corpus infestante ægritudine, sed solis laboribus, squalore, angustijsque nauigij consumptus, magna animi lætitia animam exhalauit. Nota erat omnibus eius virtus & sanctimonia, exilijque causa vnde tanquam illustris Christi

Duo nauigia
breui ac felici-
citer Amaca-
num appellua.

Tertium post
incommoda.
Et pericula
multa Mani-
liam tenet.

Christi confessor colebatur, eiùsque corpus, quod longè à portu abessent, ventusque esset aduersus, in scapha exceptum ab ipso nauarcho, & viris religiosis in littore sepelitur, vt postea maiori cum veneratione in collegium Societatis asportetur. Hac igitur occasione priusquam exscenderet invicta fidei pugilum cohors auditum est Maniliæ de omnibus, ac de Iusto maximè, appellere Iaponensium athletarum classem, cum integro quod inde deportabant uictricis fidei vexillo. Placuitque prætori Ioanni à Silua (quem sa-
Exiles à Pra.
tore Philippi
narum pu-
blica pompa
excipiuntur.
 pe strenuum audientes nunc pium legemus) placuit inquam inusitatis officijs insolens facinus persequi, Christique exiles cum suo duce Iusto publica pompa cohonestare, Triremis igitur instructa omnium obsequiorum genere in portum expeditur, in quam Iustus cum sua turma laborum immemor, beneficioque gratus exscendit, & cum littus legens festo tormenti principis sonitu obuias prætoris ædes salutasset, tota velut signo dato, que pro muris stabant, tormentorum furia reboauit. Effuderat se ad spectaculum ciuitas vniuersa, totumq; late littus occuparat, præatoria etiam in littore cohors exscensuros præstolabatur, eos in prætorias ædes abductura. Diceres patriarcham illum post exsiccatas eluusionis aquas ex arca sua in aridam exilire. Iustus enim cum vxore, filia, nepotibus quinque, animæ omnes octo exscendebant. Sequebatur eum cum familia Ioannes ac deinde Thomas, cum ceteris neophytis quanquam horum uxores & filiæ, simul cum Iulia, & quas Miaco pulsas pari exilio multatas fuisse commemoraui, fœminæ que omnes, pro inntata decentia, ac verecundia, vitata prætoris domo, alia scapha recta fere ad Societatis ædes receperunt. Solenne enim nobilibus matronis apud lapones & Sinas vultum studiose velare ne à quopiam facile conspiciantur. Hos omnes omnium ordinum religiosi sequebantur, qui cum exscendissent, nobilem supplicantium pompam ex composito instituisse videbantur, quæ dubium vtris plus a lacritatis pareret aut gaudij. Sub urbismuros cetera præsidij militaris multitudo exilibus festo sclopotorum sono applaudentes Christi milites militariter salutabant, & lapones natura pugnaces suis ludis recrearunt. In palatio Prætor cum vniuerso regiorum iudicium senatu venientes præstolabatur: qui vbi in conspectum ve-
Prætoris in
Institum Vcon-
donū officia.
 nere

mēre passis vlnis alter alteri occurrentes in mutuos amplexus cor-
tuerunt, nec vtrinque lacrymæ defuerunt testes gaudij, cui solent
etiam non raro famulari. Prætor Iusto ac socijs sua prælia, trium-
phosque infidei causa gratulatus, catholici regis nomine omnia de-
tulit, quæ de catholico rege vbiique possunt à catholicis expeclari.
Non defuit Iustus tantæ humanitatis obsequijs eaque fecit ac dixit,
quæ aulicorum rituum peritus per vniuersam vitam exercendo di-
dicerat. Expletis vtrinque officijs, Iustus cum nepotibus in præto-
riam rhedam concendere iussus, præeunte vniuerso prætoris satel-
litio, in oculis clarissimæ ciuitatis non sine faustis multorum accla-
mationibus in Societatis collegium, vbi cibum sumpturus erat ab-
ducitur. Iter illi fuit per ædem principem, in cuius vestibulo cle-
rus eum vniuersus cum omni musici concentus genero præstolabat-
tur, ad quam salutandam rheda sua exiliens Deo sua beneficia bre-
uiter est cum socijs gratulatus. Idem ex itâne præstitit in Diui Au-
gustini & postridie in Diuorum Domini & Francisci cœnobij. In Societatis vero collegio præter cætera omnia canticum Te De-
um laudamus musici suis numeris decurrerunt. Domestico dein-
de exceptus epulo in vicinas collegio ædes demigravit.

Officiosa vrbis humanitas diei vnius angustijs claudi non po-
tuimus, postridie prætor illum non sine digno vtrinque munere voluit
visitari, quod ille deinde ipse subsecutus officiosa benevolentia
numerous omnes explere contendit. Exinde orta inter vtrumque
familiaritas vix quotidianis in collegio nostro colloquijs poterat
saturari. Nec absimili officiorum genere omnes cum eo socijs pri-
morum vrbis ordines decerunt. Sed non in nudis officiorum
verbis constitit humanitas. Satis constabat Prætori Iustum soci-
osq; apud suos nobilissimam gentem in hoc infortunio quod Chri-
sti causa patiebantur, fortunis omnibus excidisse. Prætor igitur è Prætor ex a-
rario regis ca-
tholici cen-
sum annu-
um Iusto af-
signat.
regis catholici voluntate futurum ratus, si tantorum virorum ino-
piam subleuaret, censum annum designauit. Sensit hoc Iustus, se-
rioque adhibito è nostris sacerdoti laborauit, ne inopia sua, quam
copiæ præferebat, excideret, tuperet se vbi vitam non potuerat, ce-
tera in fidei causa prodigere, nec ad eare dire, quæ Christi causa reli-
quisset, neque iustum videri id ætatis senem, quæ non meruerat,

Nn

nec

nec mereri poterat, ab rege catholico stipendia acceptare. Quibus rationibus, tametsi prætoris voluntatem ad dies aliquot distulit, non sustulit tamen, cum enim Iusto mors intra dies paucos obtigisset, perfecit tandem, ut ceteri in catholici regis munificentia sine cura conquiscerent. quam rem cum rex catholicus tandem literis prætoris accepisset, non confirmauit solum, sed humanissimis litteris prætoris factum collaudauit,

**IUSTVS VCONDONVS INTRA DIES QVA
draginta moritur.**

C A P V T XXII.

Nihil est in humanis rebus diuturnum, vix bene nostri exules præteritos labores in præsenti humanitate sepelierant, cum Iustus noster communis huius lætitiae caput letitiam communem sua morte intercidens, sua gaudia, quæ intercidivatra non poterunt, inchoauit. Nam siue cœli permutatio, siue ciborum insolentia, siue nauigationis reliquiae, aut denique simul omnia coniurato impetu eum inuaserint, continua febre corripitur, quæ paulatim contabescens intra dies quadraginta, ex quo appulerat extinguitur. Aegritudinem omnes, quam leuare non poterant, frequenti visitatione Prætor, Archiepiscopus religiosorum ac magnatum gradus omnis cohonestauit. Ex quo non minus existimatio Iusti crescebat, quam in eo solitudinis desiderio sensus augebatur, non ideo solum quod extremas fugientis vitæ horas vni Deo sacras esse cuperet, sed, quam meriti sibi partem honor exhibitaque officia detraherent. Vbi se ægritudo prodiit eum vicina morte conspirasse, quod per vniuersam vitam fecerat, mori studuit, priusquam moreretur. Et quidem Patrem Petrum Moreion, cui se regendum expiandumque commiserat, in hac ipsa verba dicitur allocutus. Facile aduerto me mori, tametsi meorum causa dissimulem. Abeo magno gaudio delubrus, quod diuinaam esse videam voluntatem, maxime quod tot religiosi stipatus, & apud eam gentem quæ Christum colit, ex me Prætor, Archiepiscopo, iudicium senatui, Religiosorum ordinum familijs,

*Inflammis
in
nudit febris
continua.*

*Inflati Verba
extrema ad
sacerdotem
nostrum.*

lijs, ceterisque gratias ages, pro ea qua nos benevolentia exceperunt. Ad vxorem, filiam, nepotesque quod attinet, omni cura libet emorior. exules Christi sunt, hoc vnum est satis. Quod me in exilium abequarem persequi voluerint, amori multum debeo, sed is qui eos in externas regiones aduexit, ut parentis officio funetur, ita magno eorum lucro, hac me cura liberabit. Crescente postmodum agritudine, frequenti cohortatione Tobiae testatorem imitatus, suam suis supremam expressit voluntatem: ea fuit, ut in fide persisterent & Societatis nostrae sacerdotes perpetuos vitæ suæ reatores adhiberent. Si quis aliquid peccaret, ceteri monerent, monendum ad Patres deferrent, quos si non audiret, hereditate ac gentilitio nomine priuaretur. His expletis sacramentis omnibus ad extremam luctam muniri eo tempore voluit, quo nondum agritudinis vi pietatis sensu priuaretur, inter quæ cum prope continuo hæc verba proferret: iam tandem cupio frui Domino meo, suauissime in Domino obdormiuit, sub noctem medium quæ Februarij quintam inchoat^{ur}. Anno salutis insæ^{bus} 1654. quenti. Sed in hunc annum illius mortem materiae series necelariο reiecit.

Quantus viventem amor acceperat, tantus morientem luctus exceptit. Prætor funus eius eo est honore prosecutus, cui nihil ad-dipotuisse videbatur. Vbi ad efferendum feretrum conuenere, Efferunt per pialis orta pie sarcina humeros supponere gestientium, ea tandem quam honorabili^{re} rempta est in hunc modum. Prætor cum consiliarijs regijs ex ædibus in medium urbem sarcophagum extulit, ibi excipitur ab ijs sodalibus, qui à misericordia nomen inuenerunt, una cum magistratibus ciuitatis. Cuius sodalitij institutum iam diu apud Iapones inductum ipse Miaci, Nangasaquijque susceperebat. Pro foribus ædis sacræ, quæ nostra fuit, religiosorum ordinum superiores ad aram usque principem cadauer, omnium estimatione sacrum extulerunt. Ibi dum ecclesiastico ritu parentatur, vix auelli multitudo potuit, quæ ad deosculandos pedes manusque, postquam id officij maximus quisque præstiterat, concurrebat. Denique cum in tumulum inferretur, profanas secularium manus à sacro corpore placuit amoueri.

Nn 2

Reli-

Religiosi confertim circumfusi extremum hoc obsequium impen-
derunt.

Nec dum satis honoratus Iusti exitus visus fuit. Indicta iustis
funebris de morte dies, regio nihil minus habuit apparatu. Pulla
vestis totam ædem serico panno circumuestiuit. Sed eam candidâ
papyro conscripti versus, emblemata, aliisque id generis illustra-
runt, quæ cum in sacello principe minime caperentur, in ceteram
sese ædem diffuderunt. Quatuor linguis descripta pleraque vide-
bantur, latina videlicet, hispanica Iaponensi, ac Sinensi, quibus o-
mnibus vnicâ virtus celebrabatur. In æde quoque primaria &
apud ceteros religiosorum cœlos, suo apud quemque die Iusto est
sanè iustè magnificèque parentatum. D. porro Augustini Patres in
æde nostra idem pietatis officium exegerunt. Stupuisse feruntur
Iapones, qui supra mille ea in vrbe numerabantur, quod ciuem
um tot officijs coli viderent apud exterios, cui apud suos ne viuere
quidem licuisset. Orationem funebrem habuit Collegij nostri Re-
ctor, cuius orationis desiderium commemoratis quam breuissime
Iusti per vniuersam vitam facinoribus prout potero, temperabor.

Non id ago nunc ut Iusti mortem vitæ anteactæ commemo-
ratione cohonestem, aut virtutum eius seriem texere aggrediar, ne
instituta breuitate rei magnitudini detrahamus, aut extra limites va-
gus anteacta tempora perorrem. Appello Iaponensem historiam,
quam ab initio nascentis ibidem ecclesiæ cudi audio, fortasse brevi-

Iusti Vcondo-
ni tres de tri-
bus Iaponia
Imperatori-
bus Victoria.
Prima de
Nobunanga.

excudendam. hoc vnum, in quo Iustus tota Iaponia neminem pa-
rem habuit, de eo dici potest, quod de tribus Imperatoribus, ijsque
apud Iapones potentissimis in fidei causa triumpharit. De Nobu-
nanga videlicet, de Taicosama, deque Cubosama. Prima victoria
sequentि prælio comparatur. Araqui potens in paucis dynasta, i-
demque Iusti amicus & beneficiorum vinculis illigatus Nobunang-
æ bellum indicebat, eum Iustus ab eo bello cum frustra remouere
contendisset, ne minus fidus haberetur, nouo sacramento fidem a-
miciamque suam obligarat & utriusque obsidem filium vnicum
ac sororem adhuc pueros ei tradiderat, quare iam securus Iustum
pacis sequestrem in regiam ipse mox secuturus amandauit. Vix
benę abierat cum Iusti hostis Xefioye dictus Araqui persuasit lu-
stum

Rum in hac causa non dubium esse proditorem. Ergo ne à Nobunanga præueniretur Araqui bellum prior occupauit, in quo bello Iustus licet inuitus amicum sequitur, né quod Araqui crediderat, proderet se fidem prodidisse. Ad eos expugnandos Nobunanga cum ingenti exercitu superuenit. Et quia Iustum nouerat strenuum iam tunc belli ducem, selectissima militum manu instructum victoriam dubiam effecturum, nihil prius habuit, quam ut eum metu, promissis, largitionibusque suffici posset, eriperet, maximè quod in munitionissimam arcem refugerat, quam auro potius quam armis posse crederet expugnari. Verum cum omnia frustra tentasset, artem ultimum adhibuit, quo uno Iustus poterat expugnari. Renunciari illi iubet, nisi Araqui partes deserat, se sacras omnes Christianorum ædes solo æquaturum, neophytes extinxerum. P. Organtinum reliquosque Societatis nostræ sacerdotes (qui soliti atque a patribus eam vineam excolebant) in crucem acturum in conspectu arcis, quam pertinaciter tuebatur. Ingens fuit utrinque bellum, illinc fides Araqui data, perfidia horror, obsides traditi detinebant: hinc religio & innocentia nostrorum in eius pectore decerbat. & quidem in eo bello Nobunangæ pars iustior esse putabatur. In his angustijs Iustus ad orationem totius rei vnum consciente refugit, ibique coram Christi è cruce pendentis effigie nixus genibus religionis bonum, filii, honori, fortanisque anteposuit, & crinem sibi radens Iaponensi ex more huius vitæ spes decurtauit, dum brevibus literis Darium parentem suum cæterosque intra arcem duces monuit, se cum exitum nullum reperiret Iaponensi ex more mori debuisse, quod cum proprijs manib[us] Christiano sit nefas, eose modo mori quo fas est voluisse, ideoque pergere in Nobunangæ castra, ut una cum patribus in crucem ageretur, ipsi fidem Araquæ seruarent, arcemque pro viribus tuerentur. Nec minus fecit quam dixit. Ipso Nobunanga Iusti non solertia minus quam viritate admirante. Darius parens citatis equis Araqui se stitit professus Iusti factum sibi non nisi post factum constitisse, venire se ut filij culpam propria multa lueret, insontesque obsides morte liberaret. Verum Araqui, Iusti etiam in retinenda religione studium potius admiratus, quam perfidiam detestatus, ab innocentium sibi sanguine

ne temperanit, & à Nobunanga breui victus hanc licet diremit. Iustus porro rebus omnibus, quas reliquerat, cumulatè restituta obfides recepit, Iaponiamque vniuersam admiratione virtutis se conuertit, effecitque ut Christiana religio ab Imperatore commendaretur, perque omnium ora volitaret.

Altera Iusti Victoria de Taicosama sive Quabacondono triumphauit. Cum enim Nobunanga vnius è ducibus Aquechi nuper iisset, Iustusque in primis eius mortem ulturus Quabacondi partes ita promouisset, vt eius opera fere potissimum totius Iaponiae Imperium occupasset, magnis honoribus ab eo auctus inter primarios Imperij Principes habebatur. Et quoniam in eius fortuna Christianæ religionis incrementa fere voluebantur, tantum auctoritate sua perfecit, vt nobilissimus quisque fidei nostræ praetationes admitteret, eoque hortatore multi legis nostra sanctae caperentur, ita per annos aliquot christiana religio secundo euangelici torrentis impetu omnia rapiebat, donec humani generis Iustis videns & inuidens Iusto infortunium, & inde religioni detrimentum procurauit. Ac axi enim Sacrificuli omnes, cum Iustus am prouinciam ex Imperatoris munificentia esset aditus, sedis malè metuentes eorum simulacra sacratoria ad Imperatoris rentem anum deportarunt, illius auctoratem contra Iusti insolitam obtestati, gauisus est maximè oblata lustus occasione, Boncios è ditionis suæ finibus arcere posset, questus eos nulla iniuria laesos recipublicæ suæ statum perturbasse. Quod illi iniquissimis tulere animis & præcipue Yacuin ex Boncio Imperatoris medicus, qui eorum causam tuendam suscepserat, móxque persecutionis huius præcipiuus extitit author. Cum enim hic ex medico leno, Christianas ex Arimeni agro virgines Imperatori pellici futuras abducere pararet, effecit apud Arimensem dynastam Peter unus, vt Christiana pudicitia ethica libidini minime subiiceret. Leno ad Imperatorem reuersus, de audacia queritur amissam prædam exaggerat, indignumque exclamat, vt exter Sacerdotes inductos in fraudem Imperij principes ita fascinent ut suam voluntatem imperatoris opponant voluptati. Ea res, (importens est accensu libidinis suror, si ad sui contemptum adiungatur)

Secunda Iu
sti Victoria
de Taicosama.

gatur) Imperatorem in furias egit, iratum graviterque Christianis infensum cum primum eum sensit, conceptum iam pridem in eos & in Iustum animo virus euomuit Yacuin: tolerare nefas esse dictans ignotos aduenas tanta audacia templo Deosque suos, tanti à maioribus habita demoliri, Boncios, quos ut magistros & semideos antiquitas venerabatur, male multatos templis bonisque spoliatos cogere è nativo solo exulare, tum in regno Bungi Arimæ alijusque locis, tum præcipue Tocazaqui & Acaxi Iusti opera. Graibus id verbis exaggerabat, neque suspicione care Iusti sagacitatem dicebat, qua optimatum corda, ut Christi fidem amplectentur, solicitabat. Aestuanti Imperatoris animo circumstantium corona faces subiiciebant, factumque repente est ut edictis crudelissimis Christianam religionem nobilitati interdixerit, euangelij ministros Iaponia tota proscripterit, & Iustum velut ab ijs dementatum ad saniora reuocare, omni ope atque opera laborarit; cuius id fuit unicum responsum ab internuncio Imperatori reddendum, se in Taicosamæ gratiam fortunas, prouincias, vitamque non grauatae proiecturum, sed prius id ipsum se regi regum supremoque Imperatori Christo debere. Nemo sicut cui satis esset animi ad id Imperatori referendum, quad Iustus animosè renunciabat. Ait igitur, responsum ego ipse & simul fidam, qua me obtruncet, ferre nihil dubitabo. Verum Imperator cum alia tentasset omnia, quæ longum esset commemorare, fortunis omnibus exutum, toties merita dignitate ingratus exturbauit. Nec id in fortunum ad eum solum attinebat, sed ad eos omnes qui ex Iaponensi consuetudine clientelæ nomine illi obsequi, jis astringebantur. Verum ut erat selecta, habebaturque militarium animorum cohors, à reliquis principibus certatim in familiæ adsciti, quam à Iusto didicerant Christi fidem, per multorum principum familias magno rei Christianæ bono Deoque in bonum scala vertente diuulgavunt. Annum integrum Iustus priuatam vitam duxit, & apud Societatis nostræ sacerdotes in Amacusa Insula, quose receperant, eam vitam vixit, quæ religioso non indigna videtur. Tandem Imperator mitigato nonnihil furore, cum de Iusto sibi adiungendo desperaret, in extrema Iaponia regulo

regulo illum cuidam pro dignitate alendum commendauit, vbi annos sex supra viginti prope priuatus ita vixit, vt vicina loca omnia eo fidei ardore, quo incensus erat, inflammari, perpetuosque quoad potuit comites nostri habuerit, vt eorum operam authoritate sua roboraret.

In his occupatum tertiam cum Imperatore Cubo pugna, victrixque quam hoc ipso libra descripsimus deprehendit, quæ tanta admiratione Iaponiam affecit vniuersam, vt affirmarent plerique ethnici dynastæ, Iustum hoc extremo facinore totius vita decora velut sigillo munijisse. Sed hæc de Iusto sint satis, cui Dominus pro merito gloriam æternitatem dimensurus in extremis abeuntis vita diebus videtur inchoasse.

*APVD MOSCOVITAS NICOLAVS JAPON
mar: gr: palmam inuenit.*

CAPUT XXIII.

Priusquam nos in Iaponiam recipiamus, longius excurrentis cultatem accepturi nonnihil digredimur. nam tametsi Iaponenses triumphos intra Iaponiam partos scribimus, materia tam similitudo allicit, vt Iaponensem apud Moscovitas triumphum ab obliuione vindicemus. Quicquid in hac re commemorabimus ex religiosorum Patrum D. Augustini authoritate constabit, nec non eiusdem patris Ioannis Tadæ à S. Eliseo ex Carmelitarum discalceatorum familia, & maximè postquam excussa hæc omnia ab Illustrissimo Alexio Menesio ex eadem D. Augustini familia Archiepiscopo primum Goano deinde in Lusitania Braccarense (qui nuper Madriti Lusitani senatus præses obiit) nobisque tradita sunt, quæ conscripta sine suspiciois nota possunt redi.

Nicolaus La-
pó è Philippis Ex eodem D. Augustini ordine P. F. Nicolaus de Mello Lusitanus in Philippinas insulas nauigarat, vbi post annos sedecim in Procuratorem electus Europam reuisebat, adiuncto illi comite F. Nicolao Laico, qui cum parentibus è Iaponia Maniliam puer venerat, ibique Christi fide suscepta in baptismo Nicolaus à P. Nicolao est appellatus, educatusque in ipso cœnobio tandem habitum illum suscep-

suscepit, illiusque professus est institutum. Illo igitur comite cum per Orientis Indiam iter ideo instituisset, ut Archiepiscopi Goani, quem dixi, auctoritate ad sua negotia vteretur, eoque anno ex India nulla nauis Lusitaniam peteret, ne deesset negotijs, si annum subsequentem præstolaretur, terrestre per medium Persiam iter Armuziam delatus arripuit, quo tempore cum in Europam ad summum Pontificem ceterosque principes Christianos Persa legationem adornaret, legato comitem se adiunxit, qui per Moscouiam iter instituit, vt à Polonia legationem inchoaret. Cum in regiam quæ Moscœa dicitur deuenissent, vterque hospitio excipitur à Paulo doctore medico Mediolanensi, quem eo nescio quæ fortuna detuleraat. Is vt erat catholicus, domi sive missæ sacrificium, ceteraque Sacramenta ministrari latino ritu permittebat, & filiolam, quæ id temporis medico nata fuerat, sacris aquis Romano ritu tradiderat eluendam. Ea res Moscouiæ legibus interdicta Anglorum quorundam Caluinistarum indicio ad Ducem erupit, cuius sententia vterque vincitus in Insulam Solocci relegatur, ibique monachis è D. Ba. filij instituto schismaticis commendatur. Sex annos in ergastulum retrusi in digna multa pertulerunt. Cibus illis erat ille ipse quo cœnobij seruitia vtebantur, cetera ex odio Romanæ religionis apud Moscouitas licet coniçere. Saepè ad defensionem sollicitati non constanter minus quam appositi repugnarunt.

*Captivus in
Moscouia de-
tinetur.*

Interim moritur Moscouiæ Dux sine hærede, cui Demetrius ille Europa tota notus, Poloniæ regis auxilio, post bella multa succedit. Is vt erat catholicus, facilè Nicolaum vtrumque liberasset, siquidem illorum captiuitas ad eum deueniret: id factum Clementis VIII. auctoritate, cum per Moscouiam Carmelitas discalceatos in Persiæm destinaret. Liberantur igitur insulari ergastulo, sed mox in atrociora vincula retrudendi, nam cum Moscuam deuenissent, alia omnia quam sperauerant, inuenerunt, quod eam in ciuilium bellorum tumultu Basilius Demetrio suffectus occupasset, qui vt erat schismaticus, in custodiam eos publicam vñâ cum ceteris reis ablegauit: Sed ea lege, vt, si eiurata Pontificis Romani auctoritate ritu Ruteno baptismum iterareat, liberi mitterentur, Duxis deinde munificentia honorandi. Verum cum vterque repugnasset, post ac-

Oo

tem

cem flagellationem, in obscurissimum totius carceris ergastulum retruduntur, ibique annos quatuor detenti, sepiusque flagellati, nec raro per vicos publicos detraictis vestibus raptati & ad ingensem pyram quæ in foro ardebat, adducti, semper tamen sibi in catholica religione retinenda constiterunt, quod cum sacerdotes, publicè flagellati in vincula non sine contumelijs verberibusque ac pugnis reducebantur.

E Moscua postea educti ad urbem Nisna supra flumen volgam cum iisdem vinculis abducuntur, nec ibi mitius habiti, tandem à Basilio Duce iubentur denuo ad incensam pyram adduci, in eaque nisi resipiscant, concremari. Ducebantur ad supplicium eo die quem ecclesia D. Andreae memoriae consecravit, inspectante multitudine, & utriusque vel maximè Iaponis animum admirante, quem minuendum rati, si à socio separaretur, in alium locum publicum denuo sollicitandum abducunt, ubi ad eum territandum variam suppliciorum supellestilem ostentantes acerrimè urgunt, ut à Romana fide deficiat. Sed ille: absit, inquit, ut veritati errores anteponam, ut ab ea fide discedam, quam à Socio puer accepi. Vbi minæ nihil poterant, fraudem adhibent, accurrit è compagno, qui P. Nicolaum ad se defecisse mentiatur. Sed ille Iaponensi corruptus animo, summa libertate, mentiri omnes affirmauit, non enim esse socium suum, qui post tot supplicia extremum exhorrebit, quod erit fecisset, cuique salutis suæ curam peculiare munus esse, cuperéque pro fide Romana centies, si licuerit, emori. Recurritur igitur ad Ducem, qui admiratione constantiae mollior factus supplicium mitigauit, iubet enim ut denuo ad socium reductus incendijs præfentia terreatur, si repugnarit capite plectatur, sibique spectandum caput offeratur.

Nudus etiam tum stabat ad pyram P. Nicolai, totoque corpore frigidissimo cœlo ad ignem palpitabat, ingens utriusque solatium fuit mutuus hoc rerum statu conspectus. Carnifex igitur ubi optanti frustra ignes intentasset, prout erat iussus, inspectante socio Iaponem obtruncavit, eo ipso die anno salutis supra millesimum sexcentesimum undesimum truncum caput Duci delatum ludibriu[m] materiam dedit, quo expleto sacrum cadaver canibus lacerandum

Nicolaus Iaponicus in Moscœ.
1611.

dum more gentis exponitur, à quo tamen canes schismaticis mitiores, ita pertinaciter sibi temperarunt, ut ea res pro miraculo habita negotiatorum quosdam Polonos, qui forte catholici aderant, inuirarit, ut humandum etiam contra leges impetrarint. Non defuere ¹ canes pertinaciter abfinire, tamen ex schismaticis, qui rem admirandam in peius trahentes dictarent, Romanam hæresin usque adeo pestilentem esse, ut luc in corpus vulgata canes ipsos à laceratione deterreat. Adeo nullus etiam prodigijs & miraculis schismaticorum & hæreticorum pertinax error corrigi potest.

P. interim Nicolaus sanctæ inuidiæ lacrymis perfusus suam formam expectabat, verum Polonorum corundem intercessione, dilata in custodiari reducitur, in qua annum totum denuo latuit martyrij spe, ex qua toties exciderat prope exturbatus. Degebat ibidem Matina Gurgia Demetrij super Ducis uxoris, quæ ut erat catholica, sum, mope catholici sacerdotis, cuius opera veteretur libertatem exoptabat, quam tametsi alias frustra tentauerat, sublatto interim Basilio ab altero Demetrio, qui successerat posse sperabat impetrari. Nec eam sua spes fecellit. Adhibito enim ad eam rem mariti quondam sui duce primario, quod tantopere cupierat, tandem est aliquando consequuta. Ex ergastulo igitur suo post tot annorum vincula Nicolaus educitur, & in familiam suæ liberatricis adsciscitur, in qua catholico ritu sacra procurans familiæ totius parens habebatur. Ex eadem numerabatur nobilissima matrona Barbara nomine, quæ Marinam ab ipsa Polonia cum Duci Demetrio traddenda venerat, comes fuerat prosecuta. Non minus fuit illius gaudium, quod ex catholico coque insigniter religioso nocta fuerat sacerdotem. Demum cum ciuilibus omnia bellis arderent, Marinaque plurimum ab hostibus mariti sui vexaretur, in extremam Moscouitarum urbem, quæ Persidem tangit Astarcam nomine secessit, in Persidem deinde siqua se commoditas offerret, abitura. Quod priusquam perficeret ab hostibus suis oppressa eadem in urbe matatis prius, qui eam tuebantur, famulis domi suæ.

Barbara vero cum P. Nicolao vinculis onerantur, & religiosis Romanæ nomine rituumque latinorum exercitio contra leges usurpatæ deferuntur, ac deinde post redintegrata prælia

O o z nisi

nisi Rutenos ritus iteratūmque baptisma suscepint, incendio viui
damnantur, abductique in publicum supplicij locum ad suam sin-
guli pyram, propositis denuo legis mutandæ conditionibus, repu-
diatisque, in medios ignes uterque coniicitur & expirantem ani-
mam, recto ignium itinere sursum exutis mortalitatis exuuijs, ex-
halat.

Ea res in hunc ipsum annum 1614. quod inciderit huic loco
studio est à me reseruata. Nicolaus igitur, postquam socium Iapo-
nem in oculum præmisisset, anno ætatis suæ sexto supra sexagesi-
num, à religiosa professione quadragesimo, seruitutis suæ decimo
quinto. quam amissurus non est inuenit libertatem, qui securus di-
cere poterat moriens, post aditas fidei causa Philippinas Insulas,
Malacam, Goam, Armusiam, Persidem, atque Moscouiam. Cursum
consummaui, fidemque seruauit. Qui nunc repositam à iusto iudice
coronam est consecutus. Verum tempus est ut Iapones
nostros prælia Domini præliantes denuo
reuisamus.

Libri Tertii Finis.

DE

CHRISTIANIS APVD IAPONIOS TRIVMPHIS

Anno Domini CIC XCV.

LIBER QVARTVS.

*ATROCISSIMÆ CONTRA
neophytes Arimenses persecutionis
initia.*

C A P V T L

Ræsentis anni triumphos aggressurus in memoriæ reuoco, quod aliæ dixi, me minus religiosè annorum periodos metiri, quam Astronomi soleant. Cum enim Ecclesiæ administrorum proscrip^{tio} furori ethnico habenas laxauerit, placuit ab eius furoris initij, quæ mox ab eorum discessu se exeruerunt, inchoare potius quam inchoatam materiam religiosa mensium obseruatione intersecare. Scribimus igitur hoc libro, quæ ab Euangeli^j præconum exilio, ad exequem usque annum quintum decimum, post secularem contigere. Et quoniam distractus vbiique sacris ædibus, nostrorumque domicilijs, qui latebant tota Japonia vagi, certis in sedibus nusquam constitere, non est quod eorum vestigia vagi persequamur, aut loca omnia in quibus olim degebant percurramus, quod tamen nō inutiliter faceremus.

Oo 3 si

si certis auctoribus ea quæ vbiique contigerunt, constarent, sed in eorum absentia non fuit, qui minutiora cum fide colligeret. Narrabimus igitur ea solùm quæ sua magnitudine ac splendore in omnium oculos incurrerunt, quæ quoniam tanta sunt, tamque admirabilia, ut apud nonnullos fortasse fide laborare possiat, priusquam ea aggrediar, fontes ipsos ex quibus hausta sunt designabo.

Ex ijs, quia Societate nostra latebant, à Præposito Provinciali nostro P. Valentino Carualho quem Iaponensis Episcopatus Administratorem in interregno canonice electum dixi, nominatus est unus P. Hieronymus Rodericus, qui & Viceprincipalis officio & Vicarij Generalis auctoritate eam Ecclesiam regeret, aliūmque præfecit in Vicarium Nangasquienium, & ideo, quod ipsemet occultari non posset. Hic officij sui esse putauit, ut profectò erat, legitimè de Martyrum certaminibus causaque inquirere, éque iuratis testibus purissimam elicere veritatem, cuius inquisitionis exemplar authenticum, penes me habeo cum hæc scribo, ipsius etiam vicarij Generalis sigillo munitum, sancteque testor, me ab ea nелatum quidem vnguem discessurum, ac nisi tædio futura esset iuridica testium interrogatio, solemnesque legum formulæ, maluissim eam ipsum totidem verbis reddere, quam ex ea medullam elicere: non omittam tamen, quin huius ipsius exemplaris proemium hoc loco inseram ad posteritatis fidem sine nota exigendam.

Pater Carolus Spinola è Societate Iesu Vicarius Generalis in partibus Ximo (ita vocantur regiones illæ quæ Cami partibus ad eam Iaponię partem opponuntur in quam Lusitana nauigatione devenerit) pro P. Valentino Carualho eiusdem Societatis Provinciali & Episcopatus Iaponensis administratore, sede vacante, cùm intellexisset publica voce & fama, quod in Arimensi terra regni Figen multi Christiani, iussu Iaponiæ Regis martyrio affecti fuissent, quod Christi Fidem, suadentibus licet ministris regijs negare noluerint, ipsemet in eas partes se contulit, inquisitus de his rebus & veritatem indagaturus. Mandauit igitur inter neophytes edici, ut iij qui similibus martyrum certaminibus interfuerint

Vnde de
sumpta qua
hoc libro scri-
bunur.

suissent ad se venirent, ut legitimè interrogarentur &c. In posterum enim sequuntur ea quæ iurati testes affirmarunt, quæ ego in historiæ ordinem redacta cum fide, ut promisi, iam sum narraturus.

Safioye Nangasquiensis Praefectus exacto tandem malis artibus Arimensi Dynasta, ut superiore libro vidimus, ei ab Imperatore sufficitus Nangasquiensi Praefectura Arimensem aggregarat, ac ^{Safioye Sur} pellit. tametsi eam rem annos iam plures designatam summis votis expectuerat, ne tamen adolescentem fecelliisse, & in rerum suarum perniciem dolo malo (quod fecerat) conieciisse videretur, artes suas repetens versipellis finxit: eam rem sibi nouam nec optatam accidisse, viderique voluit inuitus id onus subire ad quod per totiam annos aspirarat, præferebatque se vicariam alterius operam interim subiturum, dum Imperator legitimum Arimensis agri dominum nominaret.

Conuenerat igitur illi cum Imperatore, ut electo Arimensi Toparcha, quem natura molliorem, & suis nimis addictum in extinguenda barbara religione fecerat, non ante Christianos ad defensionem vrgeret, quam electis Pastoribus liberior in gregem patet incursus; ita enim sibi persuadebant, eorum praesentia multis in officio vel cohortatione vel verecundia contineri, ac tametsi paucis antequam ejcerentur diebus, cum timeret ne Arimenses Nangasquiensisibus coniuncti tumultu excitato Pastores suos abi-re prohiberent, missa ad eos legatione pacata omnia in posterum apud eos fore nancierat, ex eo quod iam in Cæsarei iuris ditionem transiissent, cum quibus mitius quam cum ceteris priuatorum dynastiarum clientibus ageretur; nihilominus, postquam sine tumultu pastores abierunt, quam induerat lenitatis personam posuit, exuto-que vellere lupum aperie.

Habebat in armis ut superius dixi, è vicinis regnis ad compe-
seendos, si naseerentur tumultus, exercitum iustum potius quam selectam paucarum cohortium manum. conuocatis enim unde-
quaque copijs ad decemmillia dicuntur conuenisse, quorum capi-
ta Safioye, Praefectus Surungandonus & Gonzaimondonus, quoru
mpterque ideo missus fuerat, ut electis Sacerdotibus externis Chri-
^{Safioye exten-}
^{citus contra}
^{Christianos.} stianos

stianos ad vnum omnes, eiurato Christo, cogeret ad patria facere redire, qui renuerent, acerrimis tormentis, longam mortem viuerent, vitamque morerentur, ne breuitate gloriose mortis allesti, martyrij palmam adepturos se rati, Christiani maiore impetu repugnarent. In Arimenis igitur agri neophytes primus tempestatis furor detonuit. Sed superioris anni (nondum enim decimum quartum excessimus) fortissimi athletæ, qui excusam ignibus animam, ultraignium sphæram in cœlos immiserant, suis illis ignibus ita neophytes, qui spectaculo frequentissimi interfuerant, in eum retinendæ religionis ardorem induxerant, ut sua prælia presagire videbantur, aut etiam prouocare.

**PRIMVS HVIVS PROCELLÆ FVROR IN
Portum Cuchinotzu defertur.**

C A P V T II.

Cuchinotzu Arimenis Oceani portus, primos huius procellæ fluctus itacepit, ut sua stabilitate deterritos alio auerterit, donec ad se maiore impetu referrentur. Vix bene decem duodecimue dies abierant, ex quo proscriptorum classis è Iaponiæ conspectu discesserat, cum Satioieratus nullum planè huius gregis Passorem superesse (tametsi supratriginta è suis latebris rem Christianam procuraturi, remanserant) toto impetu rem aggrediendam ratus, in portum Cochinetzu cum exercitu tuto defertur, quo cum peruenisset lenitatem simulans, qui venerat saeuiturus, è familiariis suis primarium ad plebis capita (Otonas vocant) cum hac oratione amandat; significarent plebi, cum hoc exercitu se in agrum Arimensem ab Imperatore destinatos, hoc vnu spectare, ut omnes eiurata quam suscepérant barbara religione, Dijs Patrijs redderentur, sibi gratum futurum, si qui tortius populi capita censebantur, certis praेirent; sibique subditos ad obedientiam, quæ Cæsari debebatur, non autoritate minus, quam exemplo prouocarent, pristinæque obstinationis obliiti, demum intelligerent hoc insultu pertinaciæ arcem expugnandam; non esse sibi nunc negotium cum dynasta suo, quem sua remissio parentum suorum hereditate auitisq;

honori-

Satioie cum
exercitu se-
nisi Cuchi-
notzu.

Plebis capita
felicitas.

I honoribus exturbarat ; rem sibi nunc fore cum Safoie, Surungan-
dono, & Gonzaimondono Imperij primoribus , quos Imperatoris
immediatus fauor authoritásque munierunt, rem sibi fore cum cę-
toris, qui aderant belli præfectis, qui hunc in fidem è diuersis regnis
euocati Arimensi agro non essent pedem, nisi cum euulsis stirpitus
barbaris sacris elaturi ; quamobrem varia sine morte supplicia in
eam erant moram protracturi , donec illorum atrocitas inglorios -
ad defectionem volentes nolentesque pertraheret, pedum manu-
ūmque digitos singillatim detruncandos, corporis molem subner-
uatis cruribus alienis auxilijs fulciendam , candenti ferro cauteria
frontibus inurenda ; néue solatium supereffset bonorum prescri-
ptione exuendos : quæ si nondum essent satis, coniuges, filiosque ac
filias in seruitutem redigendas, & quibus esset in corporis venusta-
tæ tamen ac pudicitiaz decus, lenonibus prostibulisque tradendas,
postquam ad ignominiam nudæ petulanti se vulgo spectandas præ-
buissent : voluisse se de his omnibus ante præmonere , ne quis su-
peresset ignorationi vel querelæ locus. Ex aduerso verò si à perti-
nacia deficerent, seque ipfos intra obseruantiaz, quæ supremo Im-
peratori debetur, castra reciperent ; effecturum se ut tributis oneri-
busque, quibus obruti gemitabant sub pondere, magnam partem le-
uarentur, permisurūmque ut in suum portum Sinensia nauigia su-
asopes inueherent, quibus in antiquum splendorem oppidi facies
reuocaretur. Denique nihil futurum in quo non eius fauor cum
Imperatoris munificentia consiparet.

Auditus est à Præfectis parum secundo suæ concionis applau-
su Safioie internuncius, à quibus responsum in hæc ipsa verba re-
mittitur: Annos se iam aliquot communi consilio statuisse con- *Constanter*
stantiæ, non obstinarioris arce; patientia non armis ad extremum *prefecti re-*
tuituros; non habere se quod aëtum agerent, aut certa in dubium *spondent.*
reuocarent, sibi que nefas esse id à neophytis exigere, quod ipsi ne-
fas esse statuissent; quod enim facere non licet, quis non videat ne-
fas esse suadere? effecturos se pro viribus uti ex tota multitudine
reperiretur nemo, qui à iurata retinenda religionis firmitate resili-
ret, oppidumque suum turpi defectione fœdaret. Hanc esse postre-
mam suam de hac materia irreuocabilemque sententiam. Cum hoc
P p respon-

*Plebs ipsa si-
militer solli-
citas erat.*

responso parum latuſ ad Præfectum legatis revertitur. Sed non dum ſpe ſua excidens Saſioie eundem remittit cum mandatis, vt omnino totidem verbis coacta in multitudine res illi tota conſtareret; ne ignorasse quispam ante tormenta in tormentis ipſis cauſaretur, maximè quod non id nunc agebat, vt Christi fidem abdicarent, ſed ſatis ſibi factum fore, ſi ſe quod iuberentur facturos eſſe reciperenr, id ſi qui tametſi ita facilē renuerent, ſua ei ſeorsim nomina deſcripta mandarent. Fecere minorum Præfecti quod iubebantur, conuocataeque multitudini Saſioye mandata euulgarunt: à quibus vna voce reſponſum fidem ſibi Chriſtūmque ut ut eſſet retinendum, deſcriptis illorum nominibus qui duntaxat familiarum capita cenſebantur, cùm iam numerus ad duodecim ſupra centenarium excreuiſſet, Saſioye familiaris exclamauit animi ſibi non eſſe latis, ut ſeriem ita numeroſam hero ſuo velut munere ſuo malè functus obtruderet, viderent etiam atque etiam quid' agerent, déque hac multitudine quam plurimos detrahērent; ideo quod traditis ſemel no- minibus facile non erat futurum, à negotio refilire. Sed vicorum Præfecti augendi ſe non tamen minuendi modum facile repertu- ros, ideo quod ad felicem pro Chriſto multa patiendi fortunam que omnes aſpirarent.

*Describun-
tum Chriſtia-
num.*

Redi; igitur ad herum numcius, qui decurſis deſcriptorum no- minibus excanduit non ſola multitudine irritatus, ſed multò magis quod primarium quemque cuius induſtria oppidum regebatur deſcriptum inueniret, quibus ſublatis fœdam toti oppido ſolitudinem inuehebat, qua ex re ad ipsum inſignis ignominia non ſine pe- riculo fortalſe redibat, quod Arimensem agrum primis diebus ita tractaſſet, ut nobilem vicum portuque ipſo percommodum imma- nitate ſuā deſtruixiſſet. re igitur in deliberationem vocata, placuit primum furorem alio auertere, ne primo impetu vichi, victoriae apud ceteros deſperationem primo ex oppido exportarent: mu- tum enim ad rem facere videbatur ceteris neophytis quod imita- rentur, vel firmitatis vel remiſſionis exemplum quod deinde fe- querentur exhibere. Suppliciorum tarditatem grauitate compen- ſandi, maximè quod ceterorum vel exemplo vel metu reddi pote- rant ipſo tempore molliores.

*Simiſter re-
ſpondet.*

*Deſcribun-
tum Chriſtia-
num.*

*Saſioie mul-
titudine de-
terrunt alia
iuste confiſca-*

Inte-

Interim auditur ab regia Ozacam, Fydeiori Principis & Taico-samæ filij arcem ab Imperatore deficere, s^eque ad bellum vel inse-rendum vel ferendum acriter comparare. quæ res cum satis soli-citos haberet huius expeditionis duces, in noua consilia coniecit, nolentes neque ab incepto resilire, neque Imperatori deesse cum ad bellum vocarentur. Placuit igitur Arimensem agrum totum in *Exercitum* ^{in tres Ari-} tres omnino portiones partiri, in quas immissa exercitus parte, dum ^{mensis agri} singuli singula occupant, vno eodemque tempore aggredierentur ^{portiones di-} vniuersa. quod consilium non id habere solum videbatur, vt tem-poris compendium sine rei dispendio fieret, sed etiam vt multipli-catus vbique tormentorum fragor horribilis detonaret, neque so-lum suppliciorum atrocitas velut fulmine, sed eorumdem multitu-do velut grandine baccharetur. Firandensibus igitur turmis Ari-menfis agri occasus Chinijua & Obama cum suis limitibus com-mendatur: Sazumani ad ortum Ximambaram, Ariye, Miye, cæ-te-rösque pagos inuaserunt: Fyensibus Arima ipsa cum proximis vi-cis committitur. Hanc partem velut præcipuam Safioye & Surun-gandonus velut primariam sibi reseruarunt expugnandam, quo-tum communi consilio Gonzaimondonus suppliciorum præses est appellatus. hunc ordinem persequar etiam ab Arimen-sium, quæ atrociora fuerunt, prælijs inchoando.



ARIMÆ IN CHRISTIANOS ATROCITER SEVITVR.

CRIMÆ IN CHRISTIANOS ATRO-
cister sauris cæptum.

C A P V T III.

Præses igitur vicorum. Præfectos oppidique moderatores mis-
 so apparitore ad se in tribunal euocauit, aduentus sui conses-
 susque causa indicata mandauit, vti quam primum à sibi subdi-
 tis exigenter, quam Imperatori debebant obedientiam, cuiusexe-
 quendæ causa, ingens ille in agrum Arimensem exercitus immitte-
 batur. Verum illi Christiana libertate fiderenter responderunt, se
 quod nefas esset, neque posse neque velle præstare, cumque super
 ea remulta vltro citroque fuissent agitata, in eo tandem præses ac-
 quieuit vti postridie familiarium capita eum in locum, vbi nuper Chonæ, amö-
donus Ari-
menses vic-
rum præfe-
dos sollicitat.
 Societatis Collegium steterat, cogerentur. Incidit ea dies in No-
 uembbris vigesimum, Anni 1614. qua eum in locum adducentes ex
 ardentioribus neophytis sua sponte conuenere, ceteri vel domi
 præstolabantur euocandi, vel imbecillitatis suæ conscientij nonnulli se
 in latebras abdiderant. Vbi eum in locum deuenissent, sacras sta-
 tásque Christianorum preces elata simul omnes voce recitarunt,
 quibus exhaustis varijs Psalmos piè flebiliterque decantarunt : Familiarum
capita Quatuor
in locum con-
veniunt.
1614.
 quod dum facerent, Saranæ ministri singulorum nomina in tabulas
 referebant, exscriptos, qui aderant milites in vicinum locum coge-
 bant, vbi nuper sacraædes nostra paucos ante annos ab Arimensi
 dynasta Ioanne religiose constructa, & ab eius hærede nuperime
 sacrilegè solo æquata visebatur:

Eo in loco defixis altè sudibus repagula cinxerant, quibus or-
 bum pastoribus gregem lupi continerent, cingebant militari coro-
 na satellites supra mille, omni ad terrorem armorum génere instru-
 eti, vel solo conspectu minaces, & ad inferenda supplicia compa-
 rati, quæ res ita terribilis nonnullis visa est, vt ex omni numero pau-
 ci aliquot primo intuitu titubarint.

In media repagulorum corona, carnifices omnino vigintiresti-
 bus armati, in quos furorem suum exercecerent ingressuros præsto-
 labantur. In ianua enim erat, qui ab illis exigeret, vti Christi fidem
 ciurarent, qui si repugnassent, intra claustra immittebantur. à carni-
Liberè preces:
recitant &
canunt.

Eidem profecto septe inclusum erat. fribus torquendi, à quibus vncinis ferreis capillitum & aures etiam vellebantur, & solo afflicti calcibus, pugnis, fustib[us]que ita salutabantur atrociter, vt ex ijs nonnulli semianimes stupidique vix spirarent. Quibus erat animus integer nihil erat antiquius, quām vt clara voce cœlesti auxilium recitatis precibus inuocarent, nec ab ijs impetrari potuit fustium pugnorūque grandine vt à diuinis laudibus abstinerent. Et quoniam etiam iudicū cura in eo versabatur, vt cum paucissimis certamen ad extrema deueniret, ex militibus nonnulli hospites suos, apud quos diuerterebāt, inuitos reclamantesque à supplicio exemerunt, & atrocitatē mentiti fustibus pugnisque misericordes extra repagula dimiserunt, succlamantes eos iam Christi sui fidem abdicasse, qui si pararent reclamare, obdurato ore loqui prohibebantur, tantusque erat inconditæ multitudinis tumultus, vt audiri nemo potuerit, tametsi totis viribus reclamaret.

Durè & contumeliosè tradanuntur. Qui intra repagula remanserant, post primam fustium pugnorūque salutationem, vestibus omnibus exuti, funibus crudeliter astringuntur, iterūmq[ue] solo afflicti calceis luto infectis facie ipsam protrebantur, quæ res apud Iaponios ignominiam habet præ certis singularem. His iungebant sales & scommata, id maximè exprobrantes, quod impudenter suara minus sentirent nuditatem, la angulum deinde retrusi ita raptabantur, vt alij super alios lapsi triginta mutuo grauiter offenderint. E' toto numero septuaginta supererant, è quibus quinque supra quinquaginta fortiter nuditatis ignominiam pertulerunt, nec intra eū locum solum sed per oppidi vicos, eos in primum ubi conuenerant locū conduxerunt, concurrente ad spectaculum multitudine, cuius petulantia ignominiā duplicaret. tum in tres diuisi turmas in vicinas ædes retruduntur, in quibus totam eam noctem, alij alias exhortati, supplicia quibus vitam clauderent animis votisq[ue] prouocabant, quo in genere Petrus Quiuan, natura eloquens gratiāq[ue], feruidus excelluit, totāmq[ue] eam noctem concionabundus exegit, ac deinde Diuos omnes ex ordine cantu euocans, sacras litania[s] psalmosque percurrit: nec fortasse alienum erit credere, illius ardore vsam gratiam, pluribus ex ea turma martyrij palmam concessisse. Die in sequenti in eas ædes in quas

fese

In carcere se moueno adhortantur & canunt.

se seceperant, turmatim milites ingressi, non paucos nullo alio ex-
 eussos examine liberos ideo dimiserunt, quod vel largitionibus a-
 micorum corrupti noctu aliquam humanitatē induissent, vel pau-
 corum morte & suppicio reliquum vulgus terrere cupientes, in re-
 liquos furorem congerunt, & acriter ut à Christo deficiant vrgen-
 tes, nihil tamen impetrarunt, tametsi ea sāpe ingererent, que à sup-
 pliciorum grauitate, atque tarditate, à coniugum proliūmque sup-
 plicijs & ignominia defectionis argumenta sumebantur. Et cum
 minis nihil cederent, qui iam supplicia pertulerant, atrocissimum
 quæstionis genus inuenérunt. Tibiarum quippe ossa intra octoga-
 na ligna duo arctissimè constringentes, ingentem doloris sensum
 prouocabant, quem vt augerent, supra ligna ipsa, extensosque sole
 milites saltabant. Quo in dolore pauci aliquot animo lapsi cir-
 ea fidem titubarunt, & Satanæ vinculis induiti corporis emerunt li-
 bertatem. Hoc suppicio duo supra triginta torti feruntur; & non
 nulli iterum ac tertio, tanta carnificum rabie, si quem constantem
 reperissent, vt aliquoties ligna illa tametsi crassiora in frusta dissilie-
 rent. Hoc suppicio perfuncti, in easdem ædes, in pomeridianas ho-
 ras retruduntur, quibus ad eos reuersi, intermissa certamina integrarunt,
 minisque suis tantum potuerunt, vt aliqui amicorum preces
 admixtas admiserint, tametsi ex ijs aliquot etiā nulla sua culpa,
 propinquorum intercessione libertatem impetrarint. Nec admo-
 dum è grè quod, vt monui, id unum ministri agerent, vt extrema cer-
 tamina ad paucos contraherentur.

SEPTENDECIM ARIMÆ NEOPHYTI MAR-
trij palmam fortissimè consequuntur.

C A P V T IV.

QVi ad finem usque perstiterunt, simul extremo suppicio ple-
 ctendi, artibus ijs quas partim ministri coementi sunt, partim
 mortal is quorundam fragilitas palmae subtraxit, ad septend-
 cim contrahuntur; quibus alij deinde duo, & demum unus ad ex-
 plendum vicesimum numerum, postero die tertioq; sunt aggrega-
 ti, quorum nomina h̄c adscribi oportebit, ex libro vitæ descripta.

I. Michael

Quidam libe-
 rs dimittunt
 sur.

1. Michael Níxi Xichiroyemón.
2. Ludouicus Marzuxíma Jenyemón.
3. Thomas Ocumúra Domi.
4. Adrianus Ocumúra Iuyemón.
5. Ioannes Nacamúra Sosuqué.
6. Dominicus Yaqichí.
7. Michael Acafóxi.
8. Andreas Yocónzu Linxiró.
9. Dominicus Yafángui Xójro.
10. Dominicus Matzudáque Fióngó.
11. Adrianus Sunga Yaquíchi.
12. Martinus Tacayá Mango Yemón.
13. Petrus Quiuan.
14. Dominicus Ocumúra Xósueque.
15. Ioannes Tacaya Quiusayemón.
16. Cosmas Tacaya Xóbioye.
17. Michael Conganemáru Quiú Yemón.

*Sextodecim
capite trun-
cantur.*

Hi sextodecim (ceteros enim alio capite commemorabimus) ipso die Nouembris 21. sub noctem id obtinuerunt, quod iustis pura promisit: quasi meridianus fulgor consurget illis ad veram. Nam post varia certamina, quæ minæ, preces, missa, pinorum amor intulerunt, cum sibi semper æque constitueret, illius post alium amputatis teruicibus obtruncantur. Quo in principio id omnes obseruarunt, ut sibi Deoque beneficium in gratulati immensam eius clementiam extollerent, quod è toto mundo liberi iam à Dæmonis eiisque ministrorum artibus, ad eam palmam electi fuissent, è qua tot alijs sua vel culpa vel infortunio cedissent. Ergo inuocato suauissimè Iesu, à quo salutem præstabantur, salutem inuenerunt.

Sed ij tametsi à nobis celeri morte sublati abierunt, nos eorum desiderio moram trahentes tantisper in singulis, eo quo scripti sunt ordine, immoremur, sicubi maximè erit, quod non inutili moragiua iudicetur.

Primus



CRVRA MARTYRVM INTRA TRABES COMPRIMVNTVR.

Q9

*Patiendi de-
fiderium.* Primus, Michael Nixi Xichiroyemón Fingensi regno orkandus, annum agebat quartum supra quadragesimum, is cum præsidi se oblatus excedibus abiisset, coniugem suam ita dimisit, vt nunquam alias redditurus, idque vnum ab ea postulauit, vt continuis interim precibus, quam non merebatur, martyrij palmarum à cœlestibus impetraret, quod ipsum ex itinere, missio ad eam rem vnam internuncio, inculcandum iudicauit, quod ncllet mittens manum suam ad aratrum, retro respicere. Cùm vincula indueret, vestitum carnifex induebat, quod ille passus non est, ne ceteris minus aliquid pateretur, quos videret alacres ignominiam non refugisse nuditatis, ergo excussis vestibus seipsum nudauit, ne in extrema lucta vestitus cum nudo dæmone, vt ait Gregorius, inæquali forte lu-
etaretur.

*Fuga detra-
hitione.* Secundus, Ludouicus Matzuxima annos octo supra triginta in hac mortalitatis infirmitate numerans, emit morte immortalitatem. Arima ciuem suum sibi vendicat, Is in arenam descensarus cum aduertisset coniugem suam in colligenda supellestile, quam latebris fideret occupatam, ne faceret admonuit. Quid agis mulier? ait, vbi nos in sacrificium ipsi Deo destinamus, nec supellestile illi subtrahas, qui rapinam odit in holocausto, nullo loco eam tutius collocatam putes, quām si eam ipsi Deo tradideris afferuandam. Peculiaris illi fuit per vniuersam vitam, de alienis culpis indicta non linguae solum, sed auribus abstinentia. Nec enim auditus est vñquam vel aliena tangere, vel aliena tangentes audire. Solenne enim illi erat talibus se colloquijs, etiam cum violatae vrbanitatis nota subtrahere. Cui cùm vxor quadam die obiecisset, eum morem alienum esse ab eo, quem inter homines viuere oporteret, ita respondit, Cæteri, hominum leges, ego diuinæ, quibus id mihi nefas est obseruabo. Idem cum in vinculis, prensatis iam cruribus constantem se præbuisset, extremo die ad suorum, quæ obijciebantur oculis supplicia, breui futura defecit, iam iamque liber dominum abibat, nisi eum diuina electio martyrem factura reuocasset, vbi enim aduertit sociorum iam truncari capita, denuo ita exarfis, vt ad supplicij locum recurrens, recantata palinodia, quod amiserat recuperarit.

Tertius,

Tertius, Thomas Ocumura Ximambaræ natus in Arimensi agro, annum agebat septimum supra sexagesimum, is cum in extre-
mo, quod vxori dicebat, vale, veniam illa erratorum à marito po-
stulasset, ita respondit: mutuum sit, quod petis vrrinque munus ex-
tremum. mihi certum est in hac tandem causa mori, nec minus, vt
reor, certum, ultimum fore hunc vxoris mariti que conspectum, in
quo tibi maximè sum auctor, vt constans in fide persistas, si mutu-
um affectas in altera vita conspectum. ac licet multi sint, qui non
quam bene, sed quam diu victuri sint attendant, tu de multis esse
nelabora, pauci sunt enim iij qui ad vitam ingrediuntur æternam.

Vxorem ad
constantiane
excitat.

Præterea si te Christiano nomine quicquam pati oportuerit, eius
causa patere, qui te patiente præuenit. Ac tametsi difficile sit iu-
sum iniustè pati, iustius tamen erat, vt tuorum peccatorum ultor
Deus à te poenam exigeret, quam tu te illi subduceres patiente.
Hoc senis est consilium ad martyrium properantis. An fortasse
immemor es eius, quod toties à magistris nostris audiimus, Chris-
tianum oportere moridum viueret, si viuere vellet, dum morere-
tur. Neque nos ethnici arbitrentur vitam viuere iniucundam,
aut minus esse fortunatos, ideo quod asperam pœnitentia viam
ingredimur, se autem beatiores, quod in sua vagentur libertate.
Vtram, amabo te, videtur eligendum, an ipsi Deo victimam offerri,
cum animi quiete, conscientia securitate, salutisque certitudine,
an Dæmoni, tigribus, leonibusq; lacerandum cum indubitate per-
nicio? Quæcum dixisset, quinque quos habebat, famulos euocans
veniam ab ijs postulare non dubitauit, si quod verebatur, minori,
quam par erat, eos amore tractasse.

Quartus, Adrianus Ocumura Ciuis Arimensis Thomæ, quem
nominavi, adoptionis beneficio filius, ac deinde gener, annum age-
bat unum supra trigesimum. Is cum filium in communis vapulatio-
ne cruentum conspexisset, exclamauit: Euge fili fortunatus, præbe
te vitum, quam nobiliter cruorem fundis illius causa, qui tua suum
ante profudit. Vxorē ille quoq; suam abiens martyrij spe plenus re-
liquit, & precatorijs globulis donatam scriptis ex itinere literis in
eandem sententiam salutauit.

Quintus, Ioannes Nacumura Amacus triginta septem annos na-

tus ac Thomę propinquus, in communi prensatarum tibiarum supplicio socios fortiter exhortatus exclamabat, vt inuocato Iesu ac Maria præsentem sibi Deum exhiberent. Quod cum faceret frequentius, atrociter à carnifice, vt silleret verberatus, vultu hilari grates illi pro beneficio retulit. Cum ad ceruices amputandas traheretur, tertium locum occupans carnifices exorauit, vt in ultimum differretur, in eum finem vnum, ut ceteros spectator postremus ad constantiam hortaretur.

Sextus, Dominicus Adachi, ciuis Arimenſis, secundum ac vigesimum numerabat annum. Is cum prensatis tibijs à socijs hortatoribus audisset, vt ætatis suæ florem maioribus, quæ ventura credebanrur, supplicijs consecraret, exclamauit, Veniant tormenta quælibet etiam hoc, quod patimur, atrociora, omnia libens, aspirante cœlesti fauore tolerabo.

Septimus, Michael Acaſōxi, è regno Fingensi, minus etiam ætatis annos natus nouendecim numerabat, is è nobili familia, bellorum fortuna, libertatem amiserat Arimenique neophyto seruebat, in quo nihil erat quod herus culpare posset, nisi quod domesticis officijs horas quotidie minimum duas orando subtraheret. Solene illi erat, quartæ, sextæ feria, sabbathique ieunium; & sexta quidem seeria ad orizam pro condimento præter salem nihil adhibebat. Frequens illi erat corporeuli flagellatio, quæ omnia Christianæ pietatis exercitia Christianæ modestiæ pallio occultabat. Herilibus obsequijs nuncius de Christianorum verberatione oceupatum inuenit, itaq; succendit, vt nulla mora seminudus, vt erat, ac puluere cōspersus accurrerit, obuij currentem interrogant, quo vadis, aut quid adeturus es? docebit me Deus, ait, ac iuuabit. Vrgebant vti v estem componeret, sequi ipsum cibo reficeret. Non est, inquit, Deo difficile suorum vires alio cibo sustinere. Cum eodeuenisset neque illum milites intra repagula recipierent, consenso pariete, ceteris se adiunxit, rametsi quod seruus esset in serie ceterorum non fuisset adscriptus. Eiectus est igitur à militibus, sed denuo seipsum insinuans ad ceterorum supplicia mox minore ambitione admittitur, quam ab alijs solent euitari. Fuit è militibus heri sui hospes, qui cognitum liberaret, verum ille ita reclamauit, vt voti compos per vim

Sociis ad cōstantiam
hortatur.

seminudus
ad martyri-
um currit.

Per vim
martyribus
se adiungit.

vini fieri obtinuerit. Cùmque præsatis tibijs ad ciurandum Chri-
stum vrgeretur, protestatus est in hac verba, Nihil doloris sentio, ti-
bias pali tangere non videnter, stringite amabo, vt doloris aliquid
experiar; iterumque liberari potuerat, nisi eodem animo restitisset.
Capite iam iamq; truncandus, cùm denuo ad defactionem solicita-
re, ita respondit, Neque volo, sed nec possum quod vultis præsta-
re, ita me interna vis adigit ad fidem retinendam.

Octauus, Andreas Yocónzu, è Bungensi regno annos natus qua-
draginta, cum instantे exercitu quorū sum misteretur inaudisset, gra-
tias Deo egit, quod se in hac tempora referuasset, sociosque com-
pellans ait: globulos haec tenus precatories in eum finem virginī de-
currimus, vt ea auspice victoriā immīentis prælij consequere-
mur, agite modo, facite ne vanā fuerit nostra postulatio. Ita de se
sentibat demissè & modestè, vt martyriam sibi ad salutem neces-
sarium profiteretur, vnde factum est vt sortem suam vix caperet,
cùm atrocius tibia prensarentur, osque ipsum frangeretur, qua ex-
causa stare prohibitus, flexis genibus ad Martyrij locum capite trun-
candus adreptauit.

Nonus, Dominicus Yafángui Arimensis agri pago Oye oriundus
annum trigesimum decurrebat, biduo ante quam moreretur, domi
suæ multis explicituit, dudum se pro Christo mortem exoptare, ad
quam subeundam ne filiolæ, quam habebat vnicam, amore prohi-
beretur, se illam Virgini Matri filiam consecrassæ, illamque ipsam
noctem quæ vincula præcessit Pascha suum appellabat, & vxori va-
lefaciens, præter multa monuit, ut carnifices suos odio ne profe-
queretur sed pro eorum salute Deum exoraret.

Decimus, Dominicus Natzudáque annos natus quinquaginta, alterius Dominici ciui, neophytum apostamat auctorem habuit, vt
hanc procellam in latebris falleret. Vénimille, Triennium est, in-
quit, ex quo in hanc occasionem intentus, ad martyrium aspiro,
certum mihi est eam minime negligere, eum incertum sit, an similis
alijs offeratur.

Vndecimus, Adrianus Sunga Aracauz, Arimensis Agri pago exie-
rat, annos numerans vñ supra triginta, qui quod in ciuibus suis, ne-
scio quam in fide retinenda remissione aduentisset, expungi voluit;

Martyris de-
fiderans.

ex eorum tabulis, & in Arimenses, quod atrocius ibi se uituros hostes crederet, procurabat ad fetib[us], & abiens Arima parenteshis extremis verbis salutavit, Abeo vitam pro legi nostrar[um] sanctitate positurus, extrellum à vobis peto, ut eam fortiter teneatis.

Duodecimus, Martinus Tacayá Ciuis Arimensis, annorum quadraginta, cum ante huius tempestatis initia Nangasaquium, ibi viviturus abiisset, ad primas martyrij spes Arimam reuolauit, ceterisque adiunctus, cum vinculorum sensuonsi nihil ingenuisset, noluit tamen laxare volenti, ut dolorem minueret, assentiri. Aiebat enim se in p[ro]en[ies]tis suis solatium aliud nullum, quam à c[el]o prestatolari.

Decimus tertius, Petrus Quiuan octo annos & quadraginta decurterat, natus Vacemoti. Adolescentem eam lectam professus fuerat quæ dæmonem veneratur, corumque fuerat sacrificulus. Verum Fingensi in regno cum Augustino famularetur, Christum agnouit, ita feliciter, ut sacerdos noster absentiam suam illius ardore innataque facundia suppleret. Anno superiori Arima proscriptus, Nangasaquium refugerat. Adeum expugnandum plus industriae ministri posuere, sperantes ex eius lapsu ruinam ceterorum.

Nocturno vi.
fo ad marty-
rium inue-
tatur.

Scip[er]um si-
git in judicibus.

In tormentis
confiantia.

Neque enim adduci potuerat, ut spem martyrij Nangasaquien[s] vita dimitteret, qua in re cum illi vxor aduersaretur, visa est nocturno prodigio Arimam inuitari. Matronam enim admirabili auctoritate conspicuam hortatricem audiuit, vna cum comitibus quos habebat angelis, ut iter quod ostendebat Arimense atriperet, in hac verba prolocuta, Iter hoc vobis erit fortunatum. Quod visum cum illa marito enunciasset, nulla mora vocantem secuti sunt. Ille præsidio sistens ita iudices dicitur allocutus, Fortunas omnes in causa religionis amisi, vxorem ac filios à me remouens Deo redonavi, nihil præter me ipsum mihi superest, hic sum mortem præstolaturus, nec cedest mox ultra reisurus tametsi differatur. Cum torqueretur, & supplicia maiora intontarentur, exclamauit, Quantum volueritis ac potueritis torquere, ad omnia venio comparatus. Cumque ligna prensatis tibijs intorta prensantium vires extremitis in partibus coniunxissent, interrogatus in Christum ciuraret, nihil simile cogito, inquit, nendum eloquor, & ad præsidem conuersus ita cum compellauit, In regno Quinocani natus, cum Christianos

Rianos hic torquendos audissem accurri, praesentem Deum eundemque adiutorem quis negabit? obtruncandus porro elata voce suclamauit, Deo, quem tametsi videre non liceat, praesenti gratias ago immensas, quod me eam in horam, qua pro eo morerer, reseruauit, & subito implorato Iesu obtruncatur. Prodigio carere non potuit quod sequitur. Filioli duo, octennis alter, alter bimus, quo momento truncum parentis cadauer oculubuit, absentes videntur conspexisse. Octennis lacrymis obortis dolorem testari, bimus in gremio suæ parentis exclamauit, Pater meus in cœlum penetrat, In celum e-
molans à filio
conspicuntur. collatisque temporibus ipsa momenta conspirarunt. Eo iam è viuis sublati, schedula reperta est, in qua narrabat se Martij vigesimo septimo, anni 1614. cum matutinis horis de more crucem adoratus sead locum, in quo illa steterat, nuperrimè conculisset, primum stellam unam, deinde duas, postea tres, ac denique aliam circularis figuræ maiorem, quæ alias plures ex se ipsa videbatur iaculari conspicatum, ut inde portendi vidoretur quamplurimos regia crucis via id impetraturos, ut sicut stellæ, fulgerent in perpetuas æternitates.

Decimus quartus, Dominicus Ocamára annos natus erat triginta.

Decimus quintus, Ioannes Tacayá priorem annis octo superabat.

Decimus sextus, Cosmas Tacaya prioris frater, uterque Yamo-
to oriundus.

Decimus septimus, Michael Conganemaru Miacenfis, anno-
rum quinquaginta, quem cum transfuga hortaretur, ut exemplo suo vitam seruaret, his ipsis verbis exceptit, Itane tu viuere te pu-
tas? vel audes in hoc misero statu constitutus, neque formidas, ut terra hiet, ac tartarus absorbeat, cum tu Deum ipsum tibi hostem efficeris? auctor tibi sum ego, ut ad fidem redeas, turpemque defe-
ctionem eluas pœnitendo.

Hæc de singulis breuiter, ac spero sine tædio. quis enim non
eo in statu constitutos libenter audiat, ac minutum extrema omnia
de more prosequatur?

*ALII TRES. IBIDEM SUPERIORIBVS
aduengantur.*

C A P V T . V.

*Petrus & Ludovicus
Gotō fratres.*

AD hos decem & septem fratres duo, non pietate minus quam nascendi sorte germani, mox accesserunt, alter Petrus, Ludovicus alter, uterque Gotō dicebatur. Petrus annos duos & quinquaginta natus, decennio toto fratrem superabat. Hi vicum incolebant Arimæ conterminum, eumque vicaria heri præfectura moderabantur: uterque cum superioribus, intra repagula vinculis, fustibus, ceterisque supplicijs pugnæ suæ principia nobilitabant; sed quoam è primoribus nescio quis, vicum illum sublati fratribus minus commodè administrari posse credebat, inuitos ac renitentes vinculis exuit, suæque libertati redonauit, sparso mentientis famæ ruore, utrumque in sui gratiam, Christi gratiam abiecisse: unde factum est, ut in dubium constantissimum pugilum constantia vocaretur: sed breui fuit suus veritatis leucus, non sua tantum professione, in qua suspicionis esse nota poterat, sed multò magis iterata Christianæ religionis confessione; dimissi quippe se à Christo nunquam defecisse proclamabant, socios in arena relictos ad constantiam hortabantur, & immitem ethnici clementiam hostiliter sibi procuratam interpretabant, cuius rei veritas breui erat, ut sperabant, è suis tenebris egressura. tum deinde Ludouicus ad circumfusam militum coronam conuersus, iterum ac sepius hæc ipsa verba proclamauit: notum sit omnibus nunquam nos à Christo defecisse, quod ipsum cum se domum recipissent, ciuibus inculcarunt, satis mœsti quod paratam è manibus coronam, sua, vraiebant, sibi peccata excusserint; neque ex eo tempore à confirmandis infide neophytis, nondum excusso martyrij ardore, destiterunt.

*Ob fides professionem iste
rum capit.*

Toties repetita fiduci professio, non potuit sautorem ethnicum acceteros iudices latere. ergo fraudem detectam, iniuriam suam sunt arbitrati. Præfecto cuidam militiae ultio demandatur. Euocatur Ludouicus prior, qd ardenter ea in re, iuueniliusq; se gessisse deferetur. Ibat alacer, nihil dubius ad iterata prælia palmamq; euocari.

Obuium

Obuiūm habet ex itinere fratrem, qui se adlungens ita coniectauit, Dubio procul ad defectionem solicitandus euocaris, quippe fauor hesternus, visus est mihi semper aliena commoda potius quam amicitiam redolere: adiungo me comitem quod ominer hoc evenitu nobis certissimam martyrij coronam à domino preparari. Vbi in præfectiædæs detenere, vinculis uterque constringitur, ideo quod toties Christum recuperata libertate profiteri, præfectus in iuriam suam ex mendacij nota interpretaretur, quæ vinculorum causa ab alio militaris ordinis amico suo, coram multis testibus, denuo est aperte confirmata.

Nec plura, eum in locum abductis, vbi prijetruncata cæterorum cadauera temerè iacebant, denuo ex iudicâ voluntate significatur, ideo illos plecti, quod se nunquam à Christo defecisse sapientus, non sine iudicum iniuria proclamassem, ea res enim accuratius à iuratis testibus excussa ita constitit, nequa suspicionis nebula ruinae vaporibus excitata, martyrum splendorem obscuraret. Ad eam iudicum denunciationem fratres de mortis causa securi, confirmatis quæ obijciebantur omnibus, denuo Christum professi carnificem rogant, ut in ea causa volentes obtruncet, quod inuocato de more in auxilium Iesu feliciter impetrarunt.

*Capite pte
dantur.*

Deerat ad destinatum numerum vigesimus, quem die inse-
quenti Thomas Matzuximaa, annos natus sex supra triginta, postremus expleuit. Is Arimensis agri vicum propè suburbanum natali-
lem habuit, in quo potiora, iudicij potius bonitate, quam natalium
splendore obtinuerat. De eo sparserat miles quidam amicum li-
beratus, Thomam suis cohortationibus adductum, barbaris ei-
ratis, ad patria sacra rediisse. Vnde factum fuerat, ut de Thoma tar-
dius ageretur. Patuit tandem militis dolus, ac Thomas à præside
totam rem excussuro in tribunal euocatur. Nondum sciebat ille *Thome Ma-*
quid sparsisset miles, minus quid præses in milite detexisset. Cùm *tzuxime*
igitur ad eum vinciendum carnifices accederent, scire prius vo-
luit, qua ex causa vinciretur: si quidem aiebat in fidei causa;
manus porrigo; si qualibet ex alia, militariter ex Iaponensi
consuetudine me tuebor. Strenuum virum carnifices veriti-
rem totam aperiunt, ipseque extemplo abiecta sica, pugione,

Rr bal-

baltheo que militari, agnum dices, vincula non refugit. Coram
præside re discussa, cum defectionem negaret, Christumque pro-
teretur, capit is sententiam lætus exceptis, ipseque ad præsidem con-
uersus ait; vera sunt quæ pronunciasti præses, nunquam à Christo
defeci, nec simile quippiam etiam animo solo tractavi: quisquis au-
lius dixit amicè magis quam verè faciens, nullo fundamento com-
menta sua stabiluit, plus tibi deheo quod me hac in causa iubes
obtruncari. Ergo agnus in macellum abductus, ceterorum cada-
uerum carnificinæ adiunctus, post neophytorum preces postulans
Iesumque inuocatum, iugulatur.

Omnis



SEPTVAGINTA NEOPHYTI SAFIOYE SE VLTRO AD
MARTYRIVM OFFERVNT.

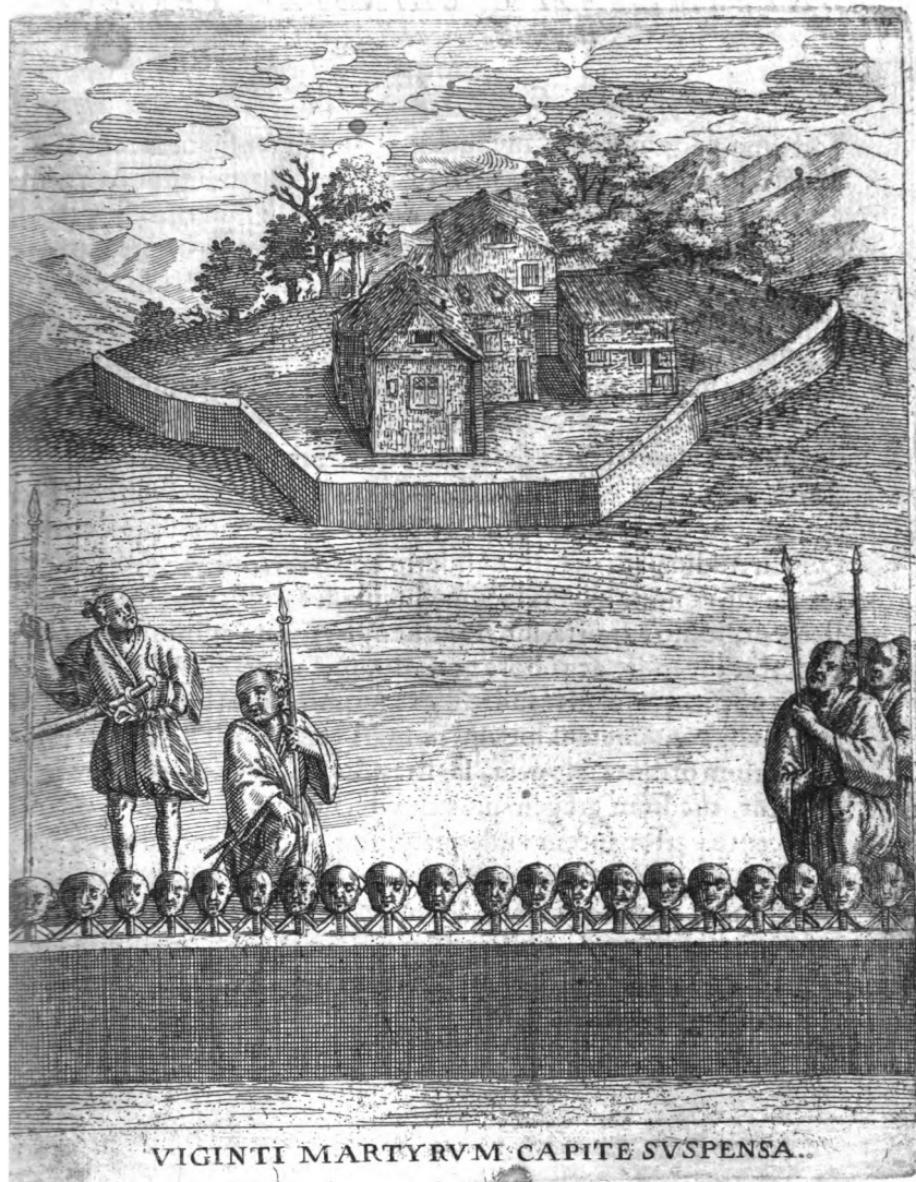
R f 3

Omnis post
mortem mem-
bratim con-
cisa capita
altiore loco
tefixa.

Ethnicorum
de Christia-
nis iudicior-
um.

Omnium cadavera, ut hoc de omnibus semel dicam, immor-
tate siccorum Iaponensium barbara, capitibus iam evulsis membra-
tim concisa, ita permixta sunt, ut cuius singula membra fuerint à
neophytis dignosci deinde nunquam potuerit. Iacebunt intermixta
cōfusa omnia, donec in vitam reuocata, diuina vi, cui subtrahi nihil
potest, singula in suum locum reuocentur. Capita verò ad specta-
culum altiore loco defixa, ne à neophytis raperentur, diurnos ac
nocturnos diu custodes habuere. Horum incredibilis in suppli-
cijs constantia, & in obeunda morte alacritas, ita ethnices spectato-
res affecit, ut stupentium esset vna vox, Fieri nullo modo potest,
ab his vera ad salutem via ignoretur, qui tanta hilaritate supplici-
mortemque ipsam tolerarunt. Plusquam enim humanum est
iugum, filiorū, propinquorum, quibus ita rapimur, obliuisci.
nè tametsi cæcutirent, aliquam tamen in hoc veritatis splen-
lucis partem admiserunt. Ad amorem enim suorum quod attin-
vix alias clarius constitit pronunciata à Veritate sententia Veritas
suo nota, Inimici hominis domestici eius. Non pauci enim pos-
quam atrocia supplicia propè sine sensu tolerassent, vbi de suorum
supplicijs, seruitute, nuditate agi cœptum, leones vidimus turba
res animo deficiente mutares. Clarius hoc vnius exemplo patet
quod ad posteritatis institutionem non debet prætermitti. Pro
vnius ex ijs qui defecere, neophyti confessione cōstitit, cum per
manusque ita constrictum, ut funes intra carnis latebras se pro-
totos occultarent, fauces porro more patrio propè præfocatae, vbi
spiritum admitterent, eo in supplicio diu sine ullo doloris sensu se
perante gratia iacuisse, donec admissa de filiolo, quem tenerime di-
ligebat cogitatione, alteri compatiendo naturam sibi reddidit, onus
gratiam extrudens tanto doloris sensu patientē inuasit, vt impavidus
exemplo à Christo deficeret, & ab inchoato prælio turpiter
ret, hoc ille deinde de se prædicans, penitentię beneficio in gratia
cū gratia rediens cæteros docuit, quam exiguū sit illud quod natus
viribus sine peculiari Dei concurrentis auxilio, humana possit iniurias
mitas, vt nemo sibi fidat qui viderit eū, qui præsentis gratiæ viribus
in seipso atrocia tormenta sine sentu tolerabat, absentis auxilio de-
stitutum, alienorum suppliciorum minas, suorum, sensu redditio
non potuisse superare.

IN



VIGINTI MARTYRVM CAPITE SVSPENSA.

Re 3

INTERMISSAM CVCHINOTZV PERSECV-
tionem Safioyered integrat.

C A P V T . VI.

PRIMA neophytorum in Cuchinotzū Arimenſi portu repræ-
 pto alta mente reposta maniferat Safioye. Ratus igitur Arimenſi
 ſum supplicijs & nonnullorum lapsu reddi posſe mollior
 eos redit magnam iram habens, maximè sciens, quia breue tempore
 habet. Rumores enim bellici nouis quotidie nuncijs ab regiare
 crudescebant. Ab ipſo igitur portu priusquam diſcederet, missa
 legatione superiori ſatis simili, multitudinis animos nulla non arte
 tentauit. Responſum superiori par fuit, ſed responſo superior animus
 ſcipſum ſuperauit. Poſtridie quippe cum iam exſcenderet
 neophyti ad ſeptuaginta, ſua ſponte nondum vocati in arenam de-
 ſcenderunt. Arena fuit ædis ſacræ & domus Societatis ſolo aqua-
 tæ area, in quam fama ſparferat pugiles ad certamen euocandoſ.
Neophyti 70. *Safioye ſenō* *Cocati offe-*
runt. Quo in studio patiendique deſiderio tanto à neophytis ardore cer-
 tatum eſt, ut nonnulli ſua ſecum vincula, ſi carnificibus fortaffe de-
 ficerent, domo exportarint. Hæc neophytorum animositas ethni-
 cos rabie incendit, ac rubore perfudit, præueniri ſe ad ſupplicia fer-
 renda potius quam inferenda, ſuam ignominiam arbitratos. In eum
 igitur vbi conuererant locum, militari tumultu delati, tres triūm
 cohortium ordines ſelopeta, ſagittas & pila, triplici corona expli-
 cuerunt, medium grege in precibus occupatum ſuauique psalmo-
 rum cantu personantem vndeque aequaque cingentes: & quoniam ida-
 gebant potius ut terrent, quam torquerent, vnuſquisque vultu
 ſeuēitate ac minis armabat. Vicinum erat eidem loco cœmiteri-
 um, illud eodem triūm cohortium ordine ac præſidio munientes,
 in mediam aream omnem ſuppliciorum ſupelleſtrem territuruſe
 torturi congeſſerant.

Praef.



SEPTVAGINTA NEOPHYTI SAFIOYE SE VLTRO AD
MARTYRIVM OFFERVNT.

Præses item in lapideo tumulo editiore sibi tribunal elegerat. In ingressu apparitor è publicis tabulis neophytorum nomina pronuncians, singulos euocabat. Dicam prius quid ab omnibus toleratum, ne longa singulorum commemoratione, nimia lectorema mora suspendam. Ne tamen ignoti remaneant singuli, & præclara eorum dicta factaque, vel in hac ipsa pugna, vel in anteacta vita, indigna obliuione sepeliam; quæ digna iudicauero sequentibus capitibus, ne cum tyranno conspirem, ab interitu vindicabo. Euocati ergo neophyti, cum è priore corona bis inter militares cohortium ordines facto transitu, in alteram admissi, præsidi se stitissent, in genua lapsi quini consistere iubebantur, & interim fusis ad Deum precibus cælestè auxilium euocabant, tum singulos, milites duo brachijs vtrinque raptantes, acriter ut Christum eiurarent lacescebant, qui si renuerent, octo decémue carnifices, solo affictos pugnis, verberibus, calcibus ita impetebant, vt ex ijs alij malè saucij cruentemque naribus, auribus oculisque mittentes, & semianimes multi iamque expiraturi viderentur. Huic primæ salutationi succedebat nuditas, nuditati varia ludibria, sed maximè calceorum luto infectorum, quod Iapones horrent, fœda in vultu verberatio. In aliorum deinde carnificum, nihilo mitiorum iura transmissi, manibus pedibusque arctissime vinciuntur, & funibus in collum immisis prope præfocantur.

Variè laceſſūtūr.



CHRISTIANI CORONA MILITVM CINCTI ET POSTEA INTERFECTI
Sf

Hæc omnia inauditi patiebantur, euocati deinde à præside singuli, verbis ad lenitatem compositis, iterum iterumque monebantur, atque rogabantur, vt à pertinaciæ proposito desisterent: renuentes extemplo in aliam areæ partem raptati, machinam reperiebant in patibuli modum erëtam, in quam pedibus educti, capite in terrâ demissâ pendebant, & ne corporis pondus leuiter pedes sustinerent, saxū duorum triumue virorum iustū pondus addebât, manus enim ad pedes à tergo retortæ, ijsfæc; vinculis cōstrictæ, vacuū in tergo saxo locū relinquebant; alijs tibias prensabât utimodò diximus,

*Crudeles
et feroci
terram.*

transuer-



CHRISTIANI MANIBVS PEDIBVSQ. IN TERGVUM REVINCTIS
DQRSOQ. GRANDI SAXO IMPOSITO SVSPENDVNTVR.

S I 2

transuersaque toto corpore ligna stringentes, ipso saltu carnifex
extrema ligna supremum cum infimo ad contactum cogebant, &
admirabile multis visum est, nullum in ea prensatione fuisse, cui
iam libero stare atque incedere non licuerit; vix ut credi possit na-
tura fieri potuisse, ut non ipsa ossa comminuta dissilirent. Non
nullis pedum ac manuum digitis ita truncabantur, ut pollex pri-
mum, deinde reliqui simul digitis amputarentur, atque ita octo vul-
nacribus viceni digiti dissiliebant.

Plenisque



TIBIA INTRA TRABES PER STRICTA MANVS PEDESQ; TRVCATVR

513

Plerisque etiam candenti cauterio crucem non paruam in frontibus præses inuri iussit, quo supplicio nullum gratius neophyris fuit, quod iam sibi viderentur hoc signo in Christi seruitutem indelebiliter ascripti. Ad singula supplicia, ut Christum ciurarent vrgebantur, quem si profiterentur, obtuso saxis ore carnifices labia lacabant. Denique ad gradus infimos, quibus in eum locum conseudebatur, in auersis genibus subneruati corruerant. Quo ex supplicio mox expirarunt. Viui reliqui omnes, uno die octodecim, truncis ceruicibus in hoc certamine victoriam reportarunt. Aliqui tamen post tot supplicia viui ad exemplum, meritique cumulum superstites remansere. Qui gloriose fine trunci vitam finierunt, Nouembris secundo ac vigesimo nouam in æternitate, quæ non finietur, vitam inchoarunt.

Admirabilis porro neophytorum constantia tepidusque martyrum sanguis vim extemplo suam exeruit, omnium enim ore lex ea prædicabatur, quæ tantis animis sectatores suos contra omnia supplicia muniret, mirabanturque omnes, fieri potuisse, ut exterorum sacerdotum industria (vim enim gratia non agnoscebant) ea mortalibus acrius persuaderet, quæ à sensibus remota sperantur solum, esse persequenda, quam ea quæ videmus ac sentimus, esse retinenda. Præses porro, cum nimia crudelitatis à quibusdam insimularetur, causatus est id à se lenitatis potius amore factum, quam immanitatis furore. Neophytes enim oportuisset truncare singulos, nisi atrocibus supplicijs deterritos ad minorem numerum contraxisset, tanto omnes ardore martyrij palmarum, suppliciorum breuitate affectabant.

Sed ad singulos, quorum hic nomina subiectiam ex ordine veniamus.

INGULORUM
OMNIA,

1. Petrus Faximóto.
2. Paulus Rióyéy.
3. Ioannes Narayá.
4. Ludouicus Fisazúmi.
5. Michael Yxinda.
6. Michael Coráy.

7. Soter

7. Soter Cundó.
8. Matthæus Xinyemón.
9. Thomas Niyemon.
10. Dominicus Yoichi.
11. Petrus Coráy.
12. Petrus Ixinda.
13. Michael Yaxichiró.
14. Thomas Víui.
15. Thomas Cáxce.
16. Matthæus Aráqui.
17. Dominicus Yenámik.
18. Matthias Aráqui Xinzamburó.

**DE SINGVLORVM MARTIRVM DICTIS
ac factis.**

C A P V T V I L

Primas obtulit Petrus Faximóto, annos natus duos & quinquaginta, quem Cuchinotzu ciuem suum agnoscebat, is per universam vitam Christi fidem eximio ardore coluerat, sodalitij sui magnam partem moderabatur, & in id incumbebat maximè ut in fide persisterent, nec frustra fortasse, cum ex eo aliquot martyrij palmam in hoc certamine fuerint assecuti. Nosocomij quod ibi erectum nuper fuerat, curam suscepit, illique stipem corrugans abiectionis seruitia seruebat; à biennio triennioque, ex quo minari vel saeuire tempestas cœperat in Christianos, ingens martyrij votum accurata comparatione incedebat. Ante hoc extremum certamen & vincula, militum pœfectorus eum tentaturus per iocum monuit, se lati nuncij baiulum, significare nihil in Christianos hoc tempore saeuendum, nulla res illi tristior accidit; quam cum dissimulare non posset, subridens pœfectorus, alia omnia serio nunciauit; qua subito ad sodales excurrens & vna latitiae sua partem effudit. Ergo ubi optatus dies illuxit, magna festinatione, tametsi pedibus infirmior claudicaret, scipioni innixus animo vitium naturæ

Martyrij de
siderium.

naturæ supplebat, cui cum obuia mulier ipsi nota occurrisset, inteligereturque qua ex causa properaret, Vade age, inquit, Petre, perseste, & fortiter in hac causa decerta. Cui Petrus, curam pone, ait, spe-ro me cum bono Deo, tametsi pedibus claudicem, animo minimè titubaturum, Sed & pedibus ipsiſis perfectam hodie spondeo sanitatem. Prius verò quam torqueretur, è belliducibus vnius viri virtutem miseratus eripere illi amicè studebat, quod tot votis ambierat. Ergo suadebat, vt ab externa fidei demonstratione tantisper abstineret, cui Petrus in hæc ipsa verba respondit: Christianalex fraudé dolumque respuit ex eo, quod Deum vnum cœlitteræque conditorum agnoscet, cuius potestati & sapientiæ nihil subtrahitur, vt occultum esse credatur: atque ita cum vnicum sit sine con sorte numen, vnicum est etiam ad salutem æternam iter, quod ille prescripsit, unde sit ut Christianis nefas sit, aliud ore quam corde præfiteri. Quod verò idem Deus suos ab ethniciis torqueri sinat, magna id facit in electos suos clementia, quorum fidem amorēmque hac ratione experitur, & illis securam & cum meritorum fœnore salutem parat, maximè quod Dei filius in nostram veniens mortalitatem, pœnis, quas pro nobis tulit, atrocissimis ad sui nos imitationem, gratumque beneficijs animum hac suppliciorum similitudine prouocauit. Ad hæc præfectus subridens institit, Tota hæc constantia vestra usque ad suppliciorum conspectum sensumque protrahetur. Vbi ad rem ventum fuerit, aliis erit rerum color è proximo, quamvis quem singiris è longinquo. Cui Petrus: qui altas in hac legi radices egerunt, hæc omnia sine metu vident, ac prope sine sensu trahant, tantique boni participes suos omnes esse gestiunt. Quibus alijsque dictis præfectus resistere non potuit spiritui qui in Petro loquebatur. Sed qualis fuerit in supplicijs ipsi smediāque arena videamus.

Sollicitatus
ad defensionem
dum.



PETRVS FAXIMOLO TRVNCATIS MANIBVS ET PEDIBVS
FERTVR ET MORITVR.

Cum igitur in media militum corona dum quini genibus neophyti niterentur, intenta prece diuinam opem inuocaret; subito elatis in cœlum manibus oculos eodem ita defigebat, ut insolens a liquid spectare videretur, & effusis gaudijs exclamans hæc verba, Sancta Maria quid est hoc? repetiuit. Qui aderat illi neophytus metum interpretatus dixit, Titubas Petre titubas? cui ille non est hic metus sed gaudium. & pergens iterum exclamat, Iesu bone, quot angelos, quot Diuos aureis argenteisque vestibus insignes conspicio? quod ipsum visum moriturus deinde vxori suæ domi narrauit, asserens ex eo se lætitiae sensu absorptum omni prope doloris sensu caruisse. Verberatur ergo, nudatur, vincitur, & in atrocem machinam pedibus manibusque à tergo reuinctis actus ingeniti saxo opprimitur, digitis manuum pedumque volens libensque truncatur, candenti crucis cauterio frontem munitur. Quod es si carnifex faceret otiose, caput sine motu quietum dolori minimè subtrahebat, & ad infimos gradus transuerso sub axillis fuste delatus sub poplitibus eneruatur, & impetu ruens solo affligitur. Aderat domesticus illi miles qui hospitem suum sæpe ad defectionem hæcessierat, is Petrum miseratus ita compellat, Jam spero intelligis quam utilia tibi consilia dederim, Cui Dei seruus manus pedesque truncos ostentans, non sine risu respondit: quid censes amice miles, annon ex diuino fauore impleri vides quod domi sæpe dicere me memini nullo me casu à Christo defecturum? annon vides quanta sit Dei nostrigloria, qui ad hæc ferenda supplicia nobis vires animumque subministrat, ne ipsius fidem abdicemus? Inde dominum elatus vxorem suam cœlesti perfusus gaudio ita compellavit, Vides mulier, & vulnerum suorum stigmata ostentabat, vides inquam iugentia bona Deique beneficia quibus me cumulauit? in referendo gratijs auxiliarem mihi confer operam, ac deinde superius cœlestis visum ea qua morientes fide solent, prout supra retulimus, enarravit, tum illa ipsa nocte Deo mortem illius causa obitam gratulatur, in ipsa sanctissimorum Iesu ac Mariæ nominum inuocatione pedibus manibusque truncus meritorum alis ad coronam quolauit.

Secun-

Secundus, Paulus Rióyéy ciuis Arimensis, annos numerabat nouem supra sexaginta. Is octennium totum ædis virginis sacrae procreationem exercuit, quam cum ethnici diruissent, ne à pijs exercitijs otiaretur, pueros Christianos legi rudimenta docendos suscepit, Martyrium in continuis votis habebat, cui cum nescio quis dixisset hunc in Christianos turbinem cum Safoie discederet *Martyrij desiderium.* differendum, respondit, Quantum placuerit differatur; trienni-siderium.

uma est ex quo magna matri concepto voto spopondi me nunquam vllis tormentis cogendum, vt benedictum illius filium negem, tametsi longius longiusque spes martyrij differatur. In arenam porro proditurus amico distichum scripsit in hanc sententiam:

Hi quibus à puppi faciens afflauerit aura
Securi ex voto litora tuta petunt.

Quibus verbis innuebat hanc persecutionem ventum sibi esse prosperum, à quo securus in gloria portum deferretur: eodemque tempore rem animo suo, posteritatisque memoria dignam patravit. Cùm enim carnifex nosset ad supplicia inferenda nominatos, ad eos domum officiosus visitator accessit, eosque in hac verba supplex compellauit. In vestras manus breui venturus sum, amabo vos, officio vestro mecum rigidè fungimini. Cùm enim Christianus sim & annos natus septuaginta, cuperem in gloriam meritis onustus introire. quod illi se facturos liberaliter promiserunt, & liberalius expleuerunt. Supplicia igitur omnia fortiter tulit & ad extremum poplites eneruatus domum refertur; vbi cum audisset ex amico viginti neophytes certamen feliciter expleuisse, actis Deo gratijs fide seruata cursum ipse quoque suum feliciter consummauit.

Tertius, Ioannes Naraya annum agebat quinquagesimum primum è regno Deua, quod est in extrema ad Boream Iaponia. Prisquam Christo nomen daret in Insulas Philippinas excurrebat, vbi salutari fonte elutus annos viginti Christum coluit, & in Iaponiam reuersus in hoc portu coniugio illigatus confedit. Quo martyrij desiderio teneretur, tum maximè præ se tulit, cum nunciaretur eo in oppido contra neophytes atro-

cius sacerdandum. Tantis enim gaudijs incedebat, ut minacibus, quib[us] h[oc] nunciabant militibus dixerit. Cum vos amici mei sitis, à minis ad manus venite, torquete rigidè, neque enim alia me vlla re felicius faciliusque beabitis, quibus verbis minas eludens, importunè minacibus silentium indixit. Iis porro quiamicitiae causa importunius Imperatoris obseruantiam externo saltem cultu exigebant, in haec verba satisfecit, Nec interno, nec externo cultu impetrabitis ut tam immane scelus admittāt, conditor enim cæli ac terræ vtrumque sibi cultum exigit, neque ore minus quam corde decet eum venerari. nec facile est scelus in hac materiæ grauitate admissum eluere aut corrigere. Adolescens eam sectam colui quam Focqueuxus appellatis, ceterarum Iaponensium sectarum peritiam profiteor, illarum nulla suos in salutis tramitem deducit, securi erratis, & quia sine remedio vobis ex animo compatiōr, cupioque ut Christianas prælectiones in aures saltem admittatis, tum enim, quam vobis ingero, in animum admitteretis veritatem, cuius retinendæ causa certum est truncas manus, truncos pedes, concisos artus, lentes ignes, ardentes ollas lubentem admissurum, nec tamen ideo cogitetis Christianum nomen in Iaponia posse deleri, quin potius Christianorum sanguis, Christianorum semen, quos sustuleritis cum fœnore multiplicabit. In tormentis porro ita se gessit, ut nihil verbis facta debuerint. Supplicia cum ceteris paria fuerunt, hoc peculiare, quod amputatos non satis stirpitus digitos. Præses aduertens, supplicium repeti iusserrit. Ipse iam truncas manus hilariter offrens, iterato supplicio duplices animos p[re]se tulit, succisis poplittum neruis in tergum ruit manusque iunctas, oculosque in cælum ferens, animum eodem itinere iter aggredientem generosè dimisit. Carnifices demortuo cervicem amputant, & in reliquum cadaver digladiatrices sicas immittunt.

Quartus,



IOANNES NARAYA CVM A LIIS CHRISTIANIS OBTRVNCATVR
ET IN MVLTAS PARTES CONCIDITVR.

T^e 3

Quartus, Ludouicus Fisazumi annis vixerat quatuor supra septuaginta è regno Chicungo originem trahens. Non illum ætas à certamine subduxit; nec ætati fauor diuinus defuit. Supplicia cum cæteris eadem tulit, cum quibus tamen id ætatis bimestre spacium fere superstes octauo Ianuarij renitentem animam tormentis expulit, nec alia illum ægritudo nisi quam secum ferebant vulnera consecut. Nam ut aliud nihil foret, tantum è vulneribus sanguinem mittebat, ut id ætatis firmioris nedum senectutis vires ultra ferre non posse viderentur. Quo die mori desist vitam inchoaturus, domesticos admonens iussit omnes eo die sibi adesse, quem esse sciret extreum, reique finem probauit euentus. Postquam enim longam mortem, sæpe à peccatis expiatus & sacro viatico refectus animosè pertulerat, eo quo die monuerat, expirauit.

*alefhi portio
e confirmatione
m.*

Quintus, Michael Yxida è regno Fixen, annum sexagesimum secundum decurrebat. Post cætera supplicia eneruis diem noctemque totam sub Ioue id temporis perfrigidò vulneribus nondum obligatis transegit, ac deinde dies unum & quinquaginta superstes Ianuarij duodecimo suppliciorum finem inuenit. Admirabile est, quod sacerdoti nostro cuius opera suum animum frequenter expiabat, moriturus retulit. Exactis nempe quindecim primis diebus duos pueros venustissimos à se conspectos affirmabat, à quibus è vase quod ferebant exiguum liquorem suauissimum propinantibus exhausisse, qua potionē sibi nauseam cuiuslibet ferculi ita iniecit, ut totos triginta sex postea dies nihil omnino gustarit. Plerunque toto ægritudinis tempore clausos oculos labrahebat vanitati, quod assereret nihil esse, quod in hac valle mortalitatis arrideret. Paucis ante diebus quam oculos mortis nocte damnaret, hanc velut fidei suæ professionem dictauit exscribendam. In martyrij locum delatus verbera, nuditatem, ac vincula tolerauit; in aërem eductus ex machina pendì pedibus ac manibus à tergo una reuinctis, saxumque ingens in humeris ibi tuli, digitos pedum manuumque truncos dimisi, sanctæ crucis cauterio inustam frontem gestauit, ac demunsa faucijs poplitibus eneruatus corruerat. Potuisse me tam atrocias tor-

menta

menta perpeti non id viribus meis, sed Iesu Christi meritis, magna Matris intercessioni acceptum fero, vnde vires obtinui à sanctissima Trinitate Patre Filio & Spiritu sancto tribus personis vnoque Deo, ut cum non negarem. Imperatoris Iaponia potestas sanctæ fidei viribus cedere coacta victoriam mihi reliquit in manibus. Hæc ego scribenda curauit ut de rei veritate constarer.

IN EADEM MATERIA
pergitur.

C A P V T VIII.

Michael Coray à regno di^{us} quod natale illi solum fuit, annos natus octo & quadraginta sextum in perferendis supplijs locum inuenit. Is in bello, quod Iapones contra Coray sub Taicosama suscepereunt, in seruitutem redactus, Nangasaquij Christianam libertatem inuenit, ac tametsi secunda expeditione in patriam cum hero redierit, maluit tamen patria quam Christo carere. Ergo in Iaponiam rediens ab hero iam libertate donatus pro sororis suæ libertate seruus vltro, annos aliquot denuo seruuit seruitutem. Multa de illius virtute scribi possent, nisi alienum esset ab instituta breuitate. Quocidie horis ante lucanis, ne quid labori detraheret, leucam vnam per montium solitudines vagatus in locum pium ad orationem missaque sacrificium secedebat. Satis constat etiam ipso teste, stellam ipsi saepius ducem calitus affulsiisse: aliquoties etiam fertur Dei parentem, angelos, aliaque visa sua vitæ innocentia à Domino impetrasse: quæ omnia non temerè de tanti viri simplicitate, quam gloriose fine coronavit, credi posse arbitrandum. Labores manus suarum quotidie manducabat, è quibus quod in pauperes distribueret sextæ feriæ ac Sabbathi perpetua ieiunatione subtrahebat, fraudara etiam necessitate potius quam voluptate. lepta insectos in domum suam inducebat, eosq; quibus poterat pro sua tenacitate delicijs recreabat, aiebatq; isti sunt fratres mei quos spernere est nefas, quibus si simillis nō sum diuinis beneficijs miseracioniq; debe-

*Vita ante martyrii
santè acta.
Stelle duas ad
tempulum e-
munt.*

*Martyrū de-
siderium.* debet. **Martyrium** illi ex quo sperari potuit, **perpetuo fuit in ve-**
tis, & ut comparatio prælium affectaret, in S. Spiritus sodalitium,
quod in hunc finem ergebatur, ascribi veluit, & vxori, socrui, ac
fotori narrasse scribitur, prius in eum portum, quam suppliciorum
ministri appulissent, visam sibi per quietem matronam vultu vene-
rando, quæ moneret venturos brevi qui Christianos atrociter in-
sectarentur, ipsūque cum alijs in fidei caula moriturum. Cum
igitur tyrannica classis appulisset, lætitia gestiens in hac verba pro-
ruperit, Iubilæum nobis aduenit, pascha mox celebrabimus. Et cum
alijs colloquens dictitabat naues illas, quætyrannoſ veherent, à Deo
missas, esse maius omnibus bonum; unde oportebat milites illos
deposita omnimale uolentia amore prosequi, & intra eadēs receptos
omni officiorum genere demereret. Nam diu cum uxore continen-
tiā mutuo ex consensu seruabat, aiebatque se ex eo tempore no-
uum in pietatis exercitationibus ardorem concepisse.

Satis mirabile est quod de eo tot testium fide narratur, quot in
Cuchimotzu agro capita censebantur. Paulo antequam fæuiretur,
Michael tritici agellum seminauerat, cui vxor, dimittit, inquit, me-
tendi tempus nunc est potius quam seminandi. Cui Michael ve-
lut vaticinans: mihi metitur, tibi seritur. Res mira solito tardius
femina iecerat, idque triticum eiusmodi est ut mens tardius in spi-
cas excat, quam triticeæ species ceteræ, & tamen quanto Ianuarij,
asperrimo apud Iapones & que ac nos, hyemis tempore, conspicitur
ad quatuor palmorum altitudinem excreuisse, inque spicas & flo-
res erupisse, inuito gelu ac niuibus, quibus omnia tum rigebant; cæ-
teræ autem triticeæ species, quæ prius semina iecerant, vix tres qua-
tuorue digitos assurrexerant. Spicæ illæ proculdubio ad perfectam
frugem excreuissent, nisi neophyti certatim euulas pro miraculo
habuissent. Ex ijs aliquot in Europam missæ à multis & à me quo-
que conspectæ sunt, nec fuit qui eam rēg à prodigio eximere po-
tuerit, maximè quod etiam semel demissæ iterum pullularint, ac
nonnullæ etiam tertio messores suos in uitarint. Ea res neophytis
magno solatio fuit. Exinde magnam Euangelici seminarioris mes-
sem martyrum sanguine irrigatam in posterum augurati, tametsi
perfectiōnis niues ac frigora ingruerint, aut carnificum gladijs
messis

*Triticum
media hyeme
in spicas al-
tas excrescit.*

messis iterum pullulatura demetatur. Michael igitur in tormentis vno illo caruit, quod fuit atrocissimum, machina videlicet illa quæ suspensos saxo opprimebat; Sed eius vicem subiit, quo alij caruerunt, tibiarum prensatio, qualem cum de Arimenisibus neophytis ageretur expressimus. Initio suppliciorum in hæc verba prorupit, Michael Coray dicor, Deo meo immensas gratias ago quod ex gentilium terris eductum ad hæc supplicia pro eo toleranda segregerit. Poplites ad extremum eneruatus, ipso momento corruens expirauit, caput illi detruncatur, cadauer Iaponensium sicarum ludibrio in frusta dissiliit.

Septimus, Soter Cundo è Bangensi regno annos natus duos & quinquaginta. Hunc à pueris nostri educarunt, & quoniam Iaponensium sectorum pericia & ingenij bonitate multa spondebat, adhuc erat ad fiduci nostræ mysteria, postquam ea didicerat, accurate in alios diffundenda. Septem annos in Insulis Gorò nostrorum sacerdotum, quos toparcha Imperatoris metu excluderat, suppleuit industrias; idem deinde præstitit in Insula Xiqui & Amacusa, qui-
bus in Insulis olim Augustini tempore nulluserat qui non Christia-
na sacra suscepisset, nunc vero toparchatum gentilium insolentia
nonnullis entus ab incœpto resilire velle videbantur, quos conti-
nuis laboribus Soter ad salutem reduxit lapsos, lapsurosque con-
firmando; nec ethnicos paucos & in his præfecti, apud quem dege-
bat coniugem, Christo adiunxit, & quos deinde illi pepererat soliti
Christiana pietatis exercitijs tuebatur. In eam insulam, post-
quam Imperatoris edicta nauigassent, & grius hoc dimittitur, quod
esset omnibus carus, quam pro Christo relegatus ipse discedit; nec
tamen eum caritas longius abire permisit, nam in vicinum pagum
secedens, sub alio toparcha utrisque satisfecit, nocturnis excursionibus
officio suo fungebatur, diurnis recursionibus præfecti vo-
luntatem exul explebat. Eares præfectum non latuit, cuius sensus
nimis impotens Soterem iubet occidi. mox ubi Soter inaudiuit,
ad sacerdotem nostrum excurrens, qui tum fortè neophyto sillos
clam visitaturus accurrerat, peccata expiauit, ac tametsi ex eo au-
dierit licere & sèpe etiam expedire ad multorum salutem marty-
gatus & proprio se subducere, adduci tamen non potuit, vt oblatam gloriosi cer-
taminis prohibitus.

taminis occasionem omittetur. Ergo domum tedit satellites præstolatus, qui postridie ad eum concurrerunt. Excepit illos Soter hilari vultu, deque vita agi arbitratus, breve spaciū ad se compārandū flagitabat. Verum illi responderunt, se ab herō suo ideo missos, ut si intra ditionem suam reperiētur, vitam relinqueret; sin, moneretur ne alios ad neophytes morte proposita excurreret. Dīmisit igitur satellites, sed non officium suum, quia iustius est obedi-
re Deo quam hominibus.

*Ad defec-
tum folli-
catur.*

Non latuit denuo præfectum quod fiebat in latebris. Ergo nouo furore corruptus vicinum præfectum rogat, in cuius toparchia Soter degebat, ut huic malo remedium quæreret, ab eo comprehenditur, & in arcem abductus verbis aspermissis increpatur, quod sua pertinacia præfecturam totam Imperatoris furori exponat, vr-
gētque morte proposita vt fidem eiuret, cui Soter in hæc verba respondit. Dynastæ, toparchæ, præfecti laborant vt regiones suas in hac vitæ breuitate conseruent: ego officio meo fungor, si pro vi-
ribus labore, vt æternam hæreditatem mihi meisque subditis pa-
rem ac tucar. Ad fidem porro eiurandam quod attinet, ita in eius veritatem altè penetraui, vt fieri nullo modo possit quod iubetis, quamdiu integer mihi sensus fuerit animusque. De cætero de me pro suo statuant arbitratu. Excanduit hoc responso præfectus, te-
status se effecturum, vt tametsi magnus sibi orator videretur, pali-
nodiā tamen recantaret, & simul illum ethnico sectarum Iapo-
nenium peritissimo tradi iussit, vt falsitatis conuictum à Christo abduceret. Is operam diu lusit, demumque persuasit, vt Soterem ad præfectum cuius erat subditus ablegaret; à quo post multa cum cor-
ronam se manu tenere arbitraretur, extra insulas relegatur. ideo ma-
xime, ne illius cōstantiā neophyti confirmarentur potius, quā sup-
plicio terrorentur. Igitur post tot tribunalia vinculaque, demum in
hoc portu potissimum consedit, quod ab eo Arimensem procellam initia sumpturam iudicaret. Abeuntem porro sacerdotem nostrum Patrem Garcesium, sub cuius cura fuera, his verbis valefaciens est prosecutus. Quoniam prohibeo vobiscum exulare, curabo per
vniuersam vitam, vt Christianos iuuem ac confirmem. De me cu-
ram ponat, vbiunque spes vitæ pro religione ponendæ affulserit,

eo

eo me oblaturū accurram, eaque vnares in hac me statione solatūtur. In supplicijs paria illi omnia cum cæteris fuerunt, nisi quod silentium indicsturi, cum Iesum frequentius inuocaret, saxo illi os immanitor percusserint, ac tandem cum ad omnia repeteret, Deum meum, Dominum meum non sum negaturus, ceruicibus amputatis cadauer ludibundi lacerarunt.

Octauus, Matthæus Xinxemon eiusdem huius oppidi ciuis, annum attigerat quadragesimum, cū eternitatem adeptus est. Is quam ardentibus votis ad martyrij lauream aspiraret, continuis domi sua colloquijs præ se tulit. quæ omnia id vnu spectabant, vt domesticis suis, quam arcte vitam Christo debeat. Domus illi erat editiore in loco, arbustis vndiq; circumdata. ea cum egrederetur in martyrij locum cum cæteris excursurus, vxorem ita compellauit, Domus hæc nostra hortus mihi Gethsemani videtur, è quo exiens Christum comitor ad profundum sanguinem, seques Patri æternō victimam offerendum omnium causa meaque priuatim executem, in eius societate, quis à Domino præsunte animum viresque desperet? nec spes illum sua fecellit. nam paria cum cæteris supplicia, mortemque paricūm ceteris animo tolerauit.

Nonus, Thomas Niyemon Amacusanus, annos vnum supra triginta decurrerat. Erat is ex copiosis oppidi negotiatoribus, idque maximè curabat vt seruitia, quibus abundabat, diuinæ præcepta legis obseruarent. Huius tempestatis initio, sodalitij parti præficitur, quam ipse doméstico in facello prope quotidie ad orationem cogebat, quam etiam aliquoties in quadraginta continuas horas curauit prorogari. Sexta quaque feria sortes de corporis afflictionibus intra hebdomadā obeundis, quisque ex vrna educebat, totusque Thomas negotiationis oblitus in hæc studia incumbebat. quibus ad martyrium ita accendebar, vt moræ impatiens, cum nondum in Arimensem agrum hæc tempestas extrema deplueret, in Insulam Xiqti ad nunciatas martyrij spes nauigavit, vbi tametsi vota, non tamen operam lusit. Confirmandis quippe neophytis non parum oportunus aduenit. Audit interea Nangasquium ab regia mitti magnatem, qui Christianos insepterur. Eo Thomas extemplo recurrit, sed cum eum ibi spes quoq; sua fecellisset, de Safoye inaudiens, ad eum excipiendum

*Poſt Garia
ſupplicia ca-
pite trunca-
tur.*

*Ad martyrij
ſpem in Ga-
ria locaſe
conſert.*

in ipsum portum properauit. Sed in itinere aberrans ab eo quod illi suscepserant, domum redit, vbi cohortis præfectū, & Surungadoni familiarem diuersançom inuenit, à quo interrogatus, num in oppido aliquis superesset Christianus, ad vnum omnes, inquit, egó que me primum gaudeo nominari, cum ille ad defectionem vrgeret, ita respondit: Dudum has cohortes ac sollicitè præstolamur, & quoniam mori cupimus, omnes negotiatione intermissa, pauperes viuimus, sed hilares, quod fidem nostram veras nec perituras opes arbitremur. Responsum risu exceptit ethnicus, satius dictans regijs mandatis obedientes, fortunisque intentos tempori obsecundare. cui Thomas, aeternitati malumus, inquit, idque sapientius arbitramur. Neque tu gloriosum arbitraris, etiam in ea quam sequimini gloriaz vanitate, quod plebeios homines & inermes armati toparchæ, duces, militésque tanto numero persequantur? Impotentius hoc responsum tulit ethnicus, & Christianos recordes, quod se suaque prodigant, contumaces, quod suos superiores spernant, pronunciauit. Biduo toto varijs altercationibus vtrinque certatum. Sed hoc ultimo responso hospiti suo os in perpetuum occlusit: satis miror Imperatorēm, eosque qui illi sunt à consilijs, arbitrari Christianum nomen illatis supplicijs posse deteri, cum illud adhuc alia nulla ratione magis excruevit. Idem quod alias semper, hodie futurum quis dubitet? Quod igitur à vobis petimus hospitalitatis præmium hoc vnum est, vt postquam vxores nostras filiosque nobiscum immaniter cruciaueritis, capira deinde nostra demeratis.

Ipsò die quo ad martyrium iturus erat, antelucanis horis sodales sibi commendatos domum euocauit. vbi lectis de Deipara litanij, de Christi tormentis caput appositum oratione, quæ sola mente fit decurrerunt, cuius finem hoc ipso colloquio Thomas exceptit, Christi pendens effigiem manu tenens, genibusque nixus ait: cum tu, Domine, verus sis Deus, Rex cœli ac terræ, voluerisque pro nobis miseris peccatoribus, tanta pati, diuinæ tuæ maiestati supplicamus, vt vires nobis subministres, atque constantiam, vt in tuo amore vitam ipsam posituri persistamus. Nec reiecta videtur oratio, cum ex illo cœtu plerique vitam glorioso martyrij fine concluse-

*Comparatio
ad martyri-
um.*

cluserint. His dictis omnes sibi mutuo valefacentes & fratrem in primis suum Dominicum, æque martyrem futurum, extremum salutauit. Cui Dominicus, ardeo desiderio, frater, ut quemadmodum in vita dileximus nos, ita in morte minime separemur, in cœlo ipso sanguinis vinculum, quod natura inchoauit, gloria perfecturi. Cui Thomas, Ita futurum confido. Nec diuturna fuit mora, nam eo ipso die, alter in alterius conspectu, quod maximè optauerat, est consecutus. In supplicijs enim toti cœtui communibus, non solum sibi constituit Thomas, sed neglectis etiam ministrorum minis socios confirmabat, & fratrem maximè, nec non Barnabam, qui supplicijs superstes in alium locum reseruatur. Cùm enim eum truncis pedibus manibúsque conspexisset, ita compellauit: Eia strenue Christi miles, cuius causa truncandos digitos præbuisti, consta tibi fortiter Deo placitus, & promissam lauream adepturus. Quibus cohortationibus os sibi contundi neglexit, presatásq; tibias cum cæteris supplicijs fortiter toleravit, ac truncō deinde capite, laceratoque corpore ad præmium euolauit.

*In supplicijs
socios confir-
mat.*

Decimus, Dominicus Yoichi Thomæ frater, annorum septem supra viginti, cætera cum cæteris supplicia toleravit: Id peculiare, quod etatem miserati, importunius vrgerent, ut vitam cōseruaret; hoc saltem tempore dissimulans, facturusque deinde, quod magis arrideret. Verum ille ita, nec aliter respondit: non si mihi totum *Infide com-
orbem dederitis à fide desistam, cuius causa neque Safoye vereor,* *Biania.* neque alium quempiam. Responsum liberius milites notarunt, deque eo atrocius cruciando conspirantes primo, in arena impetu solo afflictum crudeliter ore toto contuderunt. Sed in hoc certisque supplicijs æquabili semper hilaritate omnia superauit, ac deum vno cum fratre mortis genere parem est palmam cōsecutus.

CÆTERORVM FACTA DICTAQVE concluduntur.

C A P V T IX.

V Ndecimus, Petrus Coray æque ut Michael, à patria nuncupatus, annos octo supra triginta. Is ab ætatis anno tertio
V u 3 deci-

decimo usque ad trigesimum inter ethnicos seruierat, postmodum nescio quo casu Cuchinotzu deuenit, ubi eum nostri Christi sacris imbuerunt, è quorum prescripto vitam instituens, ex optimis habebatur. Cum vicorum praefecti Christianorum nominata in tabulas portauit, immo petrat, sibi cù neophyti descripti scribasur.

Precibus importunis ab oppidi moderatoribus euicit, ut heri loco scriberetur. quod cum impetrasset de sorte sua nihil ultra dubitauit, sed omissis curis omnibus id unum agebat, ne imparatus caperetur. Prae multis alijs trium sibi dierum, intra octauum quemq; indixit inediam, bis corpusculum flagellabat: ipsa nocte quæ martyrium præcessit amico suo aperuit, post preces coenuniter institutas, sacratissimam virginem Dominam nostram sibi visam, è cuius presentia maximos animos concepisset, certaque spem fore ut breui martyrij palmam obtineret, nec diutius dilata spes. Die insequenti, visi cœlestis promissa se se, vnde venirent prodiderunt, nam paribus supplicijs cruciatus hoc unum obtinuit, ut post os saxo contusum, cù nondum ab inuocando Iesu desisteret, graui vulnere sauciis ab uno è ministris audierit, Christum tuum abdica fodes; quod cum se facturum regasset, obtruncatur.

Duodecimus, Petrus Yxida Michaelis quinti martyris filius, annos natus nouem & viginti, postquam in Christiana pietate diu ad grauiora certamina præluisset, in hoc ita certauit, ut cù amici crudeliter pīj rogarent, ne spes ætatis primæ truncaret, ita responderit. Cum Iesus Christus filius Dei viui ac veri, suscepit miseriarum nostrarum mortalitate, tres annos ac triginta tanta pertulerit, ac deinde innocentissimam vitam cum ignominiosa morte salutis nostra causa coenutarit, hoc solum nobis, qui Christiani videri & esse volumus, satis esse debet ut in eius obsequio vitam nostrā profundamus.

Cui quicquid domi habebat adiungens carnificibus libens una cum vita offerebat. Idem cum in tormentis parentem vidisset pedes manusq; truncum sibi constitisse, exclamauit, quid est in hac vita, quod angere me possit in posterum, cum id modo videam, quod de parente meo tot votis optauit. Verebatur enim ne inclinata ætas tormentorum atrocitatι succumberet. Ad extremum carnifices adegit desperatione viatoris, ut longiora certamina capite breuior amputaret.

Decimus

*Sibi accepti
renti marty-
rium gratia
latur.*

Decimus tertius, Michael Yaxichiro, ciuis ipsius oppidi Cuchinotzu. Isad martyrij comparationem in sodalitium, cui à Spiritu Sancto nomine erat, adscriptus, inuentus est in schedula se iure iurando astrinxisse, consilijs Petri Faximoti, qui erat eidem sodalitio prefectus, in omnibus pariturum. Postquam inaudijt Safioye CantzusErga perso-
caustores benefi-
cios. exscendisse (abest ab oppido leuā vnam) eo mox occurrit, obsequium illi aliquod ideo præstiturus, quod ad se per futura supplicia be-
 andos aduenisset. Ergo ante lecticam prodromus, iter ignorantibus baiulis indicabat. Quarit interim ex eo Safioye verūmne sit ciues suos suppliciorum metu in latebras diffugisse. Cui Michael, nihil minus inquit, præfecte, sed potius illi qui aderant, in ædes suas aduentum tuum prætolaturi redierunt. In militarium hospitiorū distributione decem illi milites obtigerunt, quibus vti liberaliter quæ domi reperiebantur effunderent, volens libensq; permisit; Cui cū illi respondissent, non inutilia fore superstiti familie, quæ morituro superarent, Michael retulit; si mihi fortunata sors obtigerit, pro Deo meo moriendi, boni illis in eo parentem œconomūmq; prouidi, cuius prouidentia ultra necessitatis limites solicitudinē est laxatura. Cū alias ex eo quæreretur, an Christiani suos persecutores odio persequerentur necne, ita respondit: minimè gentiū, inquit, lex enim nostra amore vult illos, etiā beneficijs prosequendos. Ex quo in Christianæ legis sanctitatem oratione dilapsus in hunc modum perorauit. Magnam orbis partem nauigando percurri, regna Sion, Camboiam, Cochinchinam, &c alia peruagatus vidi regnum illud natale Xacæ vestri, solum ipsius, fanum, statuāmque conspexi, seatas illas omnes stirpitus excussi. Vos ea quæ sacrificuli vestri, quæstus dolisq; concinnant, præterea scitis nihil: sed indubitate veritas est, nullū apud eos esse vestigium veritatis Cum ad supremi Iudicis tribunal omnes rediuii cōsistamus, næ ego pertinaciæ vestræ delator prodibo, & diem locumq; explicatæ vobis veritatis & indicatæ ad salutē viæ in perniciē vestram exprobrabo, quasq; hodie aperio fraudes conscientia vestra teste confirmabo. Hæc ille aliisque multa secundo suæ concionis aplausu ita dixit, ut commendata legis nostræ sanctitate, tolererent se temporū iniuria ab eius accurata discussione prohiberi. Cum ad martyrij locum Deo iam plenus properaret, opportunis prius familiam consilijs erudiuit, maximè que-
Ad ethnicas
de Christianis
na legi pere-
rat.

coniugem allocutus monuit, ut ne tormentis cederet, aut corporis ignominiam animi fœditati anteponeret, non horreret nuditatem, immortalitate vestienda, non horreret lupanar à quo abesse, qui vbiique præsens est, non potest. Nulla vis animum fœdat, nisi consensus accesserit, cætera quæ ab hominibus inferuntur, duplicantur ad coronam. De supplicijs fortiter ab eo toleratis, famet si nihil dico, nihil tamen omitto, cum cæteris parem fuisse pronuncio.

Decimus quartus, Thomas Vlui Cantzulæ natus, annos tres supra quinquaginta numerabat, triennio iam toto multum se ad id vnum quod necessarium est, continua pietatis exercitatione collegerat, ex quo filius illi vnicus familiæ spes & solatum inopina morte perierat. Sæpius enim repetebat Abrahami Patriarchæ exemplum, quem oblato filio nobilem vñâ cum scriptura miratur antiquitas. Defuit mihi animus quidem ad cùm, composita cum diuina, ut decebat, voluntate hilariter offerendum; nunç tametsi tardius illum offero, & cum eo me ipsum in amoris holocausto absundendum; quippe si me medium seuerint, si digitos singulos singulis iætibus per dies totidem lento supplicio truncauerint, si quolibet cruciatu tentauerint: totum hoc ad diuinorum beneficiorum nomina compensanda quantulum esse arbitraris? Deo meo fido, meilius fidem nunquam negaturum. Abeunte vxori hæc ipsa verba prosequitur, cum cæteri torquebantur, oculos in cælum diuerte, vnde veniat auxilium tibi, humanum est, sæpe grauius metu malo torqueri. In cælo habes quod spectas, præmium quod expectas. Dies aliquot, qui proximè præcesserant, ægritudine correptus sicciam mortem exhorrebat, Deo recuperatam salutem gratulabatur, quam Deo redonaret. Euocatus pridie ut in eorum tabulas referretur, qui se sua sponte cruciatis erant oblaturi, tanta festinatione accurrit, ut pede lapsus satis grauiter offenderit; monitusque ut gradum moderaretur, ita respondit: Indignum & nefas arbitror diuinis in obsequijs moram trahere, tum maxime, cum occasio capillata frontem subducens, caluum occiput exhibet tardius pœnitenti. Eadem supplicia parem cum cæteris animum inuenerunt, prensatis tamen tibijs, cum illi doloris sensus elatiorem vocem thuvocato Iesu expressisset, visus est carnificibus posse animo deficere; quibus

*Ingens patiens
endis desiderium.*

*Currit ad
martyrium.*

quibus ille; supplicia inferte pro arbitratu, de neganda fide silentium vobis indicō; tum laboribus cæteris herculeū defunctus, mortalitatis hydram extremo iectu truncus amputauit.

Decimus quintus, Thomas Cayxe ē pago vicino annos censebat duos & quinquaginta, plures annos Christianis præfuit Ecclesiæ laponensis more, cum sacerdotum nostrorum paucitatem supereret aut absentiam. Safoye familiaris nescio quis, mentientis famæ rumoribus sparserat nullum eo in pago superesse Christianum: non tulit communem iniuriam Thomas, sed in oppidum bis aduolans, ut tamen in tabula referretur, præ martyrij candidatorum multitudine non potuerit impetrare. Verum à desperatione consilium sumens, qui nil potest sperare, desperat nihil. Vbi ergo Sa- *Martyrij de-*
ficiens. fioye iterata prælia cum oppido redintegrale nuntiatur, tertio ad-
uolat; Præsidique se sistens, non inuitatus in nuptias se intrusit, &
quia nuptiali caritatis veste seipsum induerat excludi non potuit:
& qui nomen suum in libro mortis ascribere prohibebatur, ut in li-
bro vita legeretur impetravit. Tanti ardoris ignis tormentorum
aquis extingui non potuit, sed peculiari præ ceteris hilaritate sup-
plicia prouocans, cervicem denique præbuit amputandam.

Decimus sextus, Matthæus Araqui huius oppidi ciuius, annum agebat etatis sexagesimum, de quo præter paria cum cæteris omnia, hoc solum peculiare reperio, quod domo voluntaria victima discedens, salutata solenni cantico, *Salve Regina, Dei matre accurrebit,* cum prius cum hospite suo militum præfecto, domesticis prælijs fortiter prælufisset.

Decimus septimus, Dominicus Yenami, ex eodem oppido annos natus quatuor & septuaginta, dici non poterat iste neophytus ac tiro, sed potius non solo tempore sed virtute quoque veteranus. Cosmas eum de Torres societatis nostræ sacerdos ex primis apud Iapones Euangelij præconibus salutari iam dudum fonte eluerat, Martyrij votum cum alijs octoginta commune statis temporibus varijs pietatis exercitijs in sacello domestico confirmabat; quæsi sit *Martyrij de-*
siderium. ex eo cohortis vnius præfectus, quam graui odio Christiani suos in-
fectatores prosequerentur? Nullo, ait, Dominicus, sed potius grati beneficium accipimus; vestra enim opera plebeij eo attingimus digni-

dignitatis, ut supra reges euehamur; præter beneficium legis nostra, scita de diligendis hostibus minimè ignorantur. Multa illi promisit iste, si gratia defectionem daret, quæ omnia ita reiecit, ut spem illi omnem sustulerit. Hæc primo Saphoye aduentu contingere; altero excedentem eundem præfectum excepturus, in portum se contulit, à quo cum Arimensia supplicia ex itinere ad incutendum metum fœdiora, quam par erat pingere, Domini natus ita subiecit: Laureatus mihi nuncius aduenis, hisac enim coniecto non inferiora nobis quam Arimensibus tormenta debet. Ad me quod attinet dies iam plurimos eam fortè præstolabar eò ardentius, quod inclinata iam ætas longiores non fert mores, & maioris meriti cumulum festinat implere. Die igitur insequenti cum rosarij precatorij mysteria decurrisset, salutare Virginis auxilio fatus descendit in arenam, in qua simili fortitudine paria perferens supplicia denum obtruncatur. De quo peculiare illud retulit ethnicus belli dux, quod caput sua sponte ad truncum redierit, corporique coniunctum oculos in cœlum sustulerit, ac si abeuntem animam exanime spectaret. Eam rem stupuisse scribitus Ethnicus, nec minus tantam in ea ætate fortitudinem admiratus.

Decimus octauus, Matthias Araqui eiusdem oppidi ciuius, annos vixerat duos supra quadraginta, quos inuicta constantia coherestans, medio in curriculo metu est affeatus. De illo peculiare nihil inuenio, sed vulgaria non sunt omnia quæ cum alijs obtinemus.

ALII QVATVOR AD MARTRII LAVREAM

Nangas aquis accurrentes pertigerunt.

C A B V T X.

QUOD ardebat in Arimensi agro incendium, suo calore per vicina loca vulgabatur. Nangas aquies eo accensi, aliquot ad spes proximas, in hunc portum dici viuis itinere nauigabant, è quibus quatuor duxerat animam tormentis iam sape cantatio expulerunt, vaus supplicijs superstes Domini nostri Iesu Christi

su Christi stigmata vulnerum suorum cicatrices in corpore suo portat etiamnum. Sed de hoc satis erit proximè dicendi locus : Nunc eos prosequimur, qui vitam in hac causa posuerunt.

Primus fuit Georgius Acafóxi & multis nominibus primus, ætate, nobilitate, pietateque conspicuus. Fingensis regni natale solum agnoscebat, annos porro quatuor & sexaginta natus, matura morte non immaturam clausit ætatem. Is nobiliter natus nobilitatem virtute militari ita cohonestarat, ut alius nemo toto Fingensi regno fortior haberetur. A' puerō Christianus miles Christo nomen dederat, & ita serio, vt Canzuidono Fingensis tyrannus eum aggrediebas non fuerit, sed cum eo dissimilans religionis odium bellicæ virtutis opinione temperauerit. Eo mortuo dynastæ filij moderatores ac tutores, quem non potuerunt expugnare, exutum fortunis relegarunt. Sed eum Ximadonus alter dynasta suscipiens duplicitate prouentu ad se inuitauit. Verum ipse quoque in hac procella Imperatoris metu Georgium promissis lacescens quem maiis expugnare desperabat, hoc ab eo responsum accepit. Non si mihi Ximadonus ditionem suam vaineram, non si Iaponense Imperium tradiderit Imperator, Christi fidem eiurabo. Dimissus igitur Nangasquium cum sua paupertate se recepit, vbi toto ardore Christum colens præfigere quod optabat, accurata comparatione videretur. Post commune Pastorum exilium eo se recepit, vbi ad spes martyrij, proxima spes aspiraret. Cum igitur venisset Cuchiaotzu, omnem lapidem mouit, vt in eorum tabulas, quia ad martyrium aspirabant referretur. Sed præ candidatorum ciuium multitudine externus admitti non potuit. Nodum tamen abiecto clypeo cum sua spe venit in arenam, vt vel martyrum intueretur victorias, eisque ad tormenta sufferenda animos inijceret. A' qua tertio per vim reiectus, tristis domum se recepit. Et cum domi suæ à Domino ardentí prece contenderet, ne diutius repulsam pateretur, in ea oratione occupatū satellites, qui per domos excurrebant, inuenerunt, à quibus interrogatur, esset ne Christianus? affirmantem vrgent, vt esse nolit quod à puerō fuerat, quibus Georgius, non sum ego puer, à quo in re tanti momenti mutationē

Georgius Acafóxi martyrum quæstus nec inuocat.

possitis expectare. Georgium cætera satis notum etiam corporis proceritas & alterius oculorum orbitas facile prodebat. Agnitus igitur terrori fuit, & ad eum vinciendum triginta ferè milites euocantur, quos ille à metu liberos ijs verbis esse voluit: laudetur Deus, qui Christianos docuit hoc se casu armis non tueri. si qua alia ex causa vincula pararetis, proclive mihi erat inermem solis calcibus quatuor è vobis quinquevè solo affligere; Sed absit hoc ab eo, qui vincula Deo gratulatur, ciùsque nomini consecrat.

Sistitur ergo præfidi, sed agnitus soluitur, & vrbane rogatur vti cum patris dijs redeat in gratiam, in hoc ipsi Cæsari obsecutus, non decere strenuum virum inferna supplicia formidare, vel Imperatoris totiusque nobilitatis societatem, si eò descendenter, detrectare. Cui Georgius iocanti seriò ita respondit, Si nosse præses, æque ac norunt Christiani, quid sit illud quod infernum barathrum appellamus, satis certus sum, te alia consilia tibi sumpturum, alijs ingesturum, alia in re qualibet facile erat obsequi, sed ubi æterna salus tangitur, ne verbo quidem solo reiici debet. Domum ergo remittitur, iubeturque responsum accuratiùs meditari; sperabat enim posse Georgium coniugis ac propinquorum precibus reddi molliorem, sed ut abiret impetrari non poterat, nisi postquam præses sanctè affirmauit, eum se denuo vocaturum. Egrediens neophytum sibi notum cum alijs aliquot, vincula indutum salutat in hæc verba, Quam gloriofi mihi videmini cum his in Christi causa vinculis, nolite ab incepto desistere vlo suppliciorum metu, quæ enim una hora torquent, æterna mercede donantur. Confidite in domino qui vires non negabit; ego domum remittor inuitus, sed ea spe, quod sim denuo euocandus. Cum rediret, cohortis vnius præfectum inuenit, qui cum suorum militum manu Georgij ædes inuaserat, velut hero iam mortuo destitutas; excepit illos perhumane primùm, sed in Christum blasphemos deinde non tulit, sed increpitos in hæc verba compescuit: sectæ Iaponenses ad vnam omnines salutem spondent, non conferunt: Christi fides quod spondet exsoluit, ideo quod vnum cœli terræque conditorem Deum agnoscit, eundemque bonorum ac malorum remuneratorem mortaliūmque seruatorem veneratur. Qui huius veritatis lucem semel con-

*Comprehensus solus noster
Et domum inuitus remittitur.*

conspexerit ultra cæcutiare non potest aut fidem negare, vel solo vnicōque verbo. Sed contra, pro ea veritate tuenda, quam horremus mortem, suppliciaque prouocat, votis quibus accenditur.

Sensit tandem voti se compotem breui futurum, salutatisque amicis, festiuore cultu hilaritatem animi declarauit. Præses igitur eum ad se vocat, ad quem cursu iuueniliter incitato moram redimens ire pergebat, præstolabatur eum ex itinere Naiquidoxo primarius Surungadono familiaris. Cui salutatio iter decurtatus iudicium sententiam indicauit, Non decet te virum nobilem ac strenuum plebeia manu truncari, hic ego te præstolor, ut mea manu honestior moriaris. Hic Georgius exultare, gratijsque habitis rogarē vti spacium breue morituro concederet ad ea præstanta, quæ Christianæ leges id temporis exigunt. Concessit alter prolixè quod petebatur. In genua ruens Georgius erectas in cœlum manus attentissimæ precationi coniunxit, pauloque post cruce se muniens solennem confitentium formulam idiomate vernaculo usurpauit, ac deinde cœlum intuens recta manu percussori signum dedit, à quo primo ictu obtruncatur, & mox truncum caput suo loco reponens decenterque operiens famulis heri sui sepeliendi facit facultatem. Ea res in vigesimum tertium Nouembris contigit, ethni cósque admiratione compleuit illius legis, quæ nobilissimis viris fortunarum contemptum mortisque desiderium tanta cum hilariate persuaderet.

Secundus, Thomas Teramáchi, annorum quatuor & quadraginta è regno Chiunga aduena. Is in ætate teneriore à belli fortuna seruitute damnatus herum habuit Christianum, apud quem breui bis libertus corporis animique excusit seruitutem. Nangasa quij in æde nostra Christo nomen dedit, libertate recuperata negotiacioni paruis initijs pro tenuitate sua operam dabat, sed non exiguo quæstu, quem ars artium quæstuosisissima Christiana munificencia captiuis redimendis, viis endis agris cæterisque huiusmodi operibus congregerebat. Totus erat in sepeliendis mortuis ac missæ sacrificio iuuandis: si quem nosset ethnicum ad Christiana sacra propendere, conquisito ad prælectiones quibus imbuī eum oportebat, ducem se præbebat, qui si tenuior esset, in Thomæ charitate

Tandem Go
ti compos ca
pite truncat
mr.

Vita ante
martyrium
sancte atlæ

domo exceptus, tenuitatis nesciebat angustias; & qui aliena curabat, à se ipso sumebat initium. Corpusculum enim suum ad ceteros labores ita tractabat, ut trium sibi dierum qualibet hebdomade ieiunium indiceret, & quotidiana flagellationi cilicinam vestem adderet. In solenni quadraginta dierum ieiunio piscem sibi ac vinum interdicebat. Nec his contentus, annum integrum, qui martyrium proximè præcessit, in solitudinem se recipiens, non procul Nangasaquo cœlo propiore vitam in monte transegit, ea vitæ sanctitatis opinione, ut ibi martyrij tyrocinium censeretur decuruisse. A' Nouembri quippe mense in Nouembrem alterum, solitudine exercitus fidem solenniter est professus; ac licet ut in martyrij candidatorum tabulas referretur, extorquere præ multitudine non potuerit, non euocatus tamen supplicia euocare viles est. nam in medium militum turbā audenter ingressus, à custodibus ex editiore loco excussus spes suas desperauit. Ergo Nangasaquiū se recepturus scapham cōquirebat: verūm diuina eū manus inhibuit, itaq; omnia designauit, ut nullam inueniret, ex eo quod Safioye, ne quisquam se inconsulto fugā adornaret, omnes impediuerat. Cū ecce tibi postridie militū p domos cursantiū manus in Thomā incidit, apud quos, cum quæsitus se Christianū profiteretur esse, ac semper fore, ad præsidem adducitur, à quo nudatus vincetusque, cùm fide sua spoliari nō posset, & in Christi confessione libertate vincetus reseruaret, mortis sacræ cōpendio certa supplicia abrumpens iubetur obtruncari.

Tertius, Petrus Cabáxima quinque annorum ac viginti, tertium locum obtinuit. Ex eodem ille regno Nangasaquium veniens Christum agnouit, in æde nostra baptismum suscipiens, quinquennum vix expleuerat eo virtutis ardore ut veteranum dices. In breui consummatus expleuit tempora multa: Oriza distrahenda vitam sustinebat; sed ita tamen tempus partiebatur, ut quotidie decies quinques è serto precatorio Deiparæ coronam texeret, postquam ante lucanis horis oratione, quæ sola mente decurritur è Christi vita selectum aliquid commentatus, sacrificio missæ interfuerat. Intra octauum quemq; diem bis indicta sibi inedia corpusculum fraudabat. Illo quod à Christi fide suscepta primum habuit temporis lapsu solenne ieiunium, non nisi semel quotidie se reficiebat,

*Ad martyrum se Celiro
ingeristi*

*Petri Cabáxima vita
ante martyrum.*

bat, excusa quæ permittitur cænula: quadraginta sequentis anni dies Oriza sola, cui ad aquam & salem nihil accesserat, vicitur. Tertiam redeuntis anni ieiunationem quotidiana flagellatione & insuper cilicina veste exasperauit. ita annis singulis ascensiones in corde suo disponebat donec videret Deum in Sion; à coniugio se per vniuersam vitam continuit, vulgoque credebatur voto se castitatis obligasse. Ad hæc mense quolibet pœnitentiæ se & sacræ synaxis sacramentis accurate comparatus muniebat; frequens amicis dilectabat oportere Christianum vñlibet etiam vicos terentem Chri-
stum in cruce pendente animo velut oculis exhibere, nullum suum faciebat suæ vocationis ad fidem, beneficium Deo gratulandi. Venit igitur cum ceteris ad martyrij speratam lauream. Captus est à militibus qui eum ducem sequebantur, à quibus ad præfidem rapta sum cum in cœlum oculos defixisset orationi quam decurrebat intentus, à præside interrogatur, quid esset in cœlo quod ita iacentem suspiceret, & quid secum tacitus missaret? cœli terræque conditor, inquit hominumque seruator, à quo singuli operum suorum stipendia sunt accepturi, cœlestem boni gloriam, infernas pœnas mali, æternum utrumque. Deum illum adoro ac veneror, cuius beneficijs vitam redditurus hic asto, neque oratione munio rem tantam aggressurus. Apagè, inquiunt, istas nugas, neque patrijs dijs eiourata religione barbara quam nuper suscepisti, restitue. Subrisit modestè Petrus in hæc verba respondens, Nangalaquo veni quæsitus quod teneo, qui patiar è manibus elabi? faciem profecto quod ineptè faceret, qui longa nauigatione perfunctus ab ipso post regressus, tempestatem naufragiumque certissimum, in altum se referens, prouocaret. Eo responso nimirum crabrones irritauit, à quibus nuditate, vinculisque damnatus, cum nullum finem faceret suauissimum Iesu nomina iuuocandi, carnifex duo bacillum in quo transversum ingerunt, eumque medium crudeliter extrahentes genam utramque lacerarunt. In immani deinde tibiarum prensatione milites octo extrema ligna saltu corporisque pondere deprimentes horribiliter eum cruciarunt. Sed cum inuictus eius animus nulli male cederet, nitentis in genua & Iesum iuuocantis decusso capite animum excusserunt.

*Eiusdem dæ
ra supplicia
& mors.*

Quar-

Quartum, Thomam Firay regnum Chicungo, annos iam duos natum supra triginta martyrem dedit. Decennio ante Nangasaquium venerat Christum agnitus, quod ita serio fecit, ut Iaponicè ac Lusitanicè legere didicerit, ideo solum, ut pios libellos, qui vtriusque gentis characteribus idiomate Iaponensi prodierant, lexitaret. Martyrij desiderio accensus amicos undecim adduxit, ut in instituto inter se sodalitio, ad ponendam pro Christo vitam iureirando tenerentur, cuius haec erat formula, quam illius manu scriptam, postquam obierat repererunt. Spondemus quoque huic formulæ manu nostra subscriptissimus, ad honorem sanctissimæ Trinitatis, quod tametsi procella in Christianos atrocissima excitetur, Iesu Christi fidem nunquam simus negaturi. Quin potius ubi de illis inquiri cæptum fuerit, spondemus nos in eundem locum conuenturos mutuoque ad sanctissimæ fidei nostræ confessionem perpetuo retinendam cohortaturos. In cuius rei fidem sua quisque manus subscriptissimus. Aprilis 27. Salutis anno M. DC. XIV.

Cum Idem Nangasaquo venisset Cuchinotzu, obuios habuit Safioye famulos, à quibus agnitus suspicionem dedit illius quod venerat, quæsitus, vrgetur igitur audiente Safioye ut esse desinat Christianus, quibus Thomas: veri Christiani à suscepta fide nunquam deficiunt, audiit Safioye & ad eum conuersus, Quod iuuentem tuam decet, id age, cætera prætermitte. Nangasaquo, inquit, Thomas, huc veni pro fide Domini mei Iesu Christi moriturus; millies id faciam potius, quam eum negauero, liberiore responsu actus in rabiem præfectus, iubet eum nudum vindictumque ad præsidem raptari, cuius iussu cum prensatis tibijs sibi constaret, hilariter dato capite seipsum coronauit.

ALII QVATVOR SVPLICIIIS SVPERSTITES longam mortem viuunt.

C A P V T X L

IN haec postrema præcella cum duo supra quadraginta mortalitatis naufragio immortalitatis portum tenuerint, non omitendi mihi videntur, qui nondum emensa nauigatione adhuc fluctuant,

ant, portumque insipientes ad quietem aspirant: nam cum tyran-nus animos perdere potius quam corpora cogitaret, hoc ut alias monui sedulus agebat, ut mortem intentaret, non inferret. Verum rabies furentium carnificum & obliuiosus tyrannorum furor tene-re se non potuit, quin suppliciorum atrocitatem eo pertraheret, quo vita pertingere non licebat. Plerique igitur supplicijs cesse-re, vitamque tyrannis vel in uitis reliquere: ne tamen deesset Eccle-siae Iaponensi nobilem facinoris monumentum, & ad emulan-dam virtutem incitamentum, visum est illi, qui præmia nunquam auertit licet differat, superstites aliquot gloriae suæ reseruare. Qui-bus non tantum aaimi satis fuit ad morieendum in tormentis, sed et-iā ad viuendum post tormenta superauit.

Quatuor illos omnino fuisse reperio qui mense Martio anno M. DC. XV. supererant; & quoniam de illorum morte nondum in sequentis anni literis audiuimus, satis credibile est illos obligatis vulneribus suis vitam in hunc usque diem protraxisse. Ex prima in oppido Cuchinotzu athletarum turma, tres quos prius conuemo-rabo censebantur, quartus Nangasaquo cum iis venerat, quos pro-ximè collaudauit. Inter tres, primus Paulus de Vto Fingen s. fuit. *Paulus de V.* que merito primus, qui etiam cum octodecim martyribus prima ro post atrocias supplicia tulit, verberatus, nudatus, vindictus fuit, & in machinam *supplicia sur-*
perfites.

Alter Barnabas dicebatur, Sina patente, natus annos octo & quadraginta eadem cum priore tulit, eadē semper alacritate: quod-que magis in eo mirum est, quod natura timidus supplicia sentie-bat atrocius, maximè quod gentis suæ in doloribus sensum acrio-rem à parente trahebat: is licet sine nota, quod alij fecerant la-
Yy
tere

ter potuerat, scipsum tamen gentisque suæ vitium gratiæ præsidio superauit.

Matthias Yénsay annorum septem & quadraginta, Coxiró regni Fijen natale solum habuit. Is salutis suæ commodius procurandæ causa, cum alia nulla suppeteret, domi nostræ serui loco famulabatur, peccandi laqueos, ut aiebat, facilius vitaturus, quare ita se cohonestari arbitrabatur, ut pro tribunali nomen rogatus ediderit, *Patrum famulus*, & aliud nihil. Paria illi cum socijs supplicia fuere, in hoc superior, quod d'igitur truncari præses iusserit, ideo quod semel truncos sibi velut insultans ostentasset.

Didacus Toyoxima Nangasaquiensis ciuis è borealibus Quantò regnis oriundus, annos numerabat octo & trintata. Is cum cæteris Nangasaquo ad martyrij famam accurrerat, nec tamen impetrare potuit, ut in purpuratorum potius quam candidatorum tabulas referretur, atq; ideo fortunam tentaturus in arenam prodijt, ac socios confirmans comprehenditur, & in mediâ coronam euocatus iubetur Christum abdicare, itâne vero, ait, ego qui alias veni confirmaturus, deficiam? Interim auditur illum esse Nangasaquensem ciuem, ideoq; dimissus magnum doloris sensum præse tulit, quod sperata illi palma è manibus laberetur. Abibat igitur exclamans, Christianus sum, ideoq; solum excludor ab arena quod certamen in patriam differatur. Abiit igitur, & die tamen in sequenti à militibus denuo capitur, nudatur ac vincitur, cumq; adduci nullo modo posset, ut Christianam fidem abiijceret, iubente præside nares illi præcice manuumq; digitis decurtati. atq; ita dimissus est constantiæ suæ specimen fœdis vulneribus gloriösè præbiturus: ac tametsi acriter eum pupugerit, quod ex amoris in Deum holocausto viuus exiret, quod tamen signatus superaret, solatium fuit amissæ corona non inane. Præter hunc alij tres quatuorus, qui Nangasaquo aduolant vincti, nudatiq; iussi sunt Nangasaquium redire, ibiq; sperata supplicia præstolari. Qui ex arena discedentes hæc ipsa verba proclamabant, Christiani sumus & è composito Nangasaquo venimus ad Christum profitendum & supplicia in fidei causa preferenda.

Sed priusquam ab his martyribus abeamus, ad eorum gloriam pertinebit scribere, quod testium fides iurata narravit. Voluit enim

Deus

Didacus Toyoxima precessis martyribus ac decurtagis digitis quibus dimisitatur.

Deus Opt. Max. cœlesti calculo præclara illorum facinora illustrare. Quodq; alias accidisse narrat antiquitas, hoc ipsum recentis exempli testimonio confirmatur. Lux nempe nocturna non infrequens ipsum martyrij locū s̄epius collustravit, nunc stellas exhibens. nunc ignium sph̄eram, quæ in alias deinde plures erumperet, ignesque illi sursum delati disparebant, idque frequentius Sabbatho ac die dominico, in quos dies illorum certamina inciderant, fertur evenisse. Natalis Domini nocte splendor fuit sua magnitudine insolens, & qui à prodigio nihil discreparet. Quibus neophyti magis magisque non ad venerationem minus quam ad exemplum incitantur, coniectantes eorum in cœlo gloriam, quæ in terram sua felice diffunderet. Verum à Safioye ad alias duas tyrannorum turmas vnius certaminibus defuncti transeamus.

*QVID SATZUMANA COHORS AD ORTVM
in Arimensi agroturbarit.*

C A P V T XII.

¶ Nterim dū apud Arimenses Safioye s̄euiebat, Satzumana cohors ad ortum excurrens Mīye & Ximambára cum vicis conterminis s̄euitura secesserat. Sed lenior fuit isthic procella remissiorque persecutio. Cum enim Satzumani præ ceteris laponiæ populis militiæ leges religiosius obseruare sibi videantur, indecorū putant & vile vulneribus supplicijsq; cum inermi hoste certare, sanguinemque profundere quem neq; militaria iurgia, vel monomachia, vel denique bella prouocarint. Et quoniam Christiani non nisi patiendo repugnaturi sciebantur, cum inermibus delegum cōtrouersijs certare vile censuerant, maximè quod non nescirent eosdem calumnijs oppreslos iniuria male apud Imperatorem audiuisse, cuius ira mollior futura erat si veritati niteretur. Præmittunt igitur in ea quæ petebant loca, qui moneat hortetúrq; Christianos ut huic turbini tantisper se subducant, ne cum præsentibus s̄euire cogarentur. Factum est id à plerisque, ne martyrij cupiditas tyrannorum fuorem iusto acrius incitaret. Veniebāt igitur Satzumani, & maiore tumultu quam impetu Christianam rem parùm seriò perturbabant; si cuius in cibis absente patrefamilias è famulis aliquē deprehenderat,

Yy 2

isque

Locus supplicij nocturna Luce collu- fratur.

Satzumani in Christia- nos vt iner- mes, militas agant.

isq; parùm cordatè se gereret, adscripto illius nomine contenti, de cetera familia nihil admodum laborabant, ita perfunctoriè omnia perugati, in neminem nisi volenter, sequè magno Spiritus ardore ingerentem inuiti sacerdierunt; è quibus cum altero vinculis solum, cum altero etiam supplicijs ad territandos cæteros decertarunt.

Prior Paulus Vchibóri Ximambáræ natus, damnata quam ingredi potuerat fuga, maluit sortem suam præstolari, quàm tormenta declinare. Ita nonnunquam Spiritus Sancti vncio diuersis primoque aspectu pugnantibus ad salutem vijs, electos suos solet inuitare: in hoc enim euentu quosdam docuit publica rei Christianæ commoda priuatis anteferre, alijs ingessit ut diuinæ gloriae procurandæ inutilem fugam esse iudicarent. Vtrumque placet probare, neutrum reiwcere. Ergo postquam eum eo multis ad eiusrandam Christi fidem actum fuit, ipseque sibi semper æque constitisset, ab inuitorum manibus vincula prope tandem extorsit. Vincitus igitur ad cæterorum metum, viciatim vna cum tota cohorte circumvaptabatur, ac tandem hac se cura liberaturi in Arimensem custodiam ad Safioye illum amandant. Ibi incredibile est, quanto ardore, quanta in publicis vinculis pateretur. Carcer erat in apice campo sub loue gelido, solis vnde quaque repagulis libertatem coersens, quod apud Iapones non est infrequens, caueam dixisse potius custodiendis feris, quàm reis accommodam. Tempus erat, quale in Iaponia esse solet Nouembris mensis asperillum, gelu niuib[us]que etiam ijs terrible, quicœli iniurias domesticis parietibus arcere conantur, ipse seminadus, præter villem stoream nuda in humo dormiturus, aliud nihil habere sinebatur, & tamen tanto ardebat diuini amoris igne, vt in corpus caloris communione vulgaretur, eo donante, qui dat viuen[s] sicut lanam, & facit cum tentatione prouentum. Nam cum ad expiadum nocturnis latebris tectus, corruptis largitione custodibus, sacerdos noster adrepisset, hominem miseratus querit, quifieri possit, vt eo frigore eaque nuditate non rigeat, Cui Paulus affirmauit, se nullo planè frigore correptum, aëre frui vel maximè temperato. Quod sentis tempore qui naturæ viribus factum putauerit, velim ut suas vires in eo frigatum.

*Paulus Vchib-
bors sub Dño
et asperrimo
gelu aërem
sentis tempo-*

gore

gore experiatur. Tandem cum ipse mortem in Christi causa latus expectaret, spe sua excidit, ideo quod fratri gratia, qui Ximambaræ Primus erat, vitam dederit, aut potius mortem distulerit, domum enim cum vinculis remittitur, dum extrema de illo sententia statuatur.

Meliore adhuc fortuna vsus est Adrianus Quindo Tacayemon, cum enim Paulus vicatim circumtraheretur, Ariye nobili invico Adrianus occurreret, & egressus domo Christi pugilem per quam officiosè salutauit. Quæritur ex eo, quid sit, cur hominem reum tantopere veneretur, si ne ipse quoque forte Christianus: venator, inquit, pro merito strenuum pugilem, qui pro rege ac Domino Iesu Christo tot labores tolerat. Scitote quoque me cum illo æquè esse Christianum. Fidem igitur, aiunt, ac legem tuam nega, sin, paria cum eo vincula præstolare. Adrianus porro: neque fidem, neque legem meam nego, sed libens pro veraque cruciabor. quibus dictis domum remittitur, iubeturque intra eam, quid de eo statuatur præstolari. Non diurna fuit mora, nam breui reuocatus ad defectionem acrius laceratus, constitut sibi fortiter Adrianus, & mox manus, brachia, collum ipsum a proximo vinculorum genere induitur, & vicatim raptatus cum nihil virginibus spei daret, dexter manus uno digito truncatur, iterumque laceratus sua firmitate carnifex adegit, ut sinistra manus alios duos rotide ictibus amputarent, idq; ad doloris sensum augendum ita lento supplicio, ac si serra fiderentur. Ferebat omnia, vel nullo, vel dissimulato dolore, quin potius subridens exclamabat, Benedictus sis Deus meus pro eo beneficio, quo me affici is immerenterem: cùmque ulterius rogaretur, num in eadem sententia persisteret, affirmanti nares exscinduntur: tum deinde vestibus omnibus nudatus, cruore ex vulneribus diffluens, cohortem quo cunque iret iubetur comitari, donec in pagum Sucáua intra quartam leucæ parente constitutum deuenitur. Ibi à Iudicibus interrogatur, quid esset causa, cur legis suæ retinendæ studium Christiani vitæ anteferrent? ita respondit, Ideo quod extra hanc legem salutem nullam reperiri credamus, ac deinde de Deo homine ita diuinè perorauit, vt dicere nihil ethnici dubitarint, Qui talia sibi persuadent, quid mirum si pro Deo suo

Y y 3

hila-

Adrianus
Quido lenius
supplicijs ad
defectionem
sollicitatus.

hilariter moriantur? Die insequenti cum ad eum filius nescio quid edulij detulisset, à custodibus rogatur, vt à parente defectionem impetrat, amore illum expugnaturus, qui timorem superaret. Verum Adrianus à filio conuersus ad importunos hortatores fidei nostræ mysteria vrgentibus ingessit, orationemque ita conclusit. Si quod credimus, Dei filius homo factus pro mortalibus tot tantaque toleravit, cum id mea priuatim causa fecerit, non sum Seruatore meum, tametsi discerpar in frusta, negaturus, nihil est quod ultra vrgear, certum habeant, menunquam ab eius lege discessurum. Quibus dictis ad cibum sumendum se, præmissa prius oratione, actisq; postmodum gratijs in genua nixus accinxit.

Nullus fuit eius regionis pagus vicusue qui non raptatum spectauerit Adrianum, & quoniam grandiori ætate prolixo in itinere multum sanguinem miserat, aliquoties deficientibus viribus in terram ruit. sed eum immanes carnifices calcibus, fustibusque contusum erigebant. Continuam orationem decurrentis, cum aliquando pietatis sensu suspiraret, milites pusillum animum interpretati obiecere, Quid tu degener quereris, cum tua culpa pertinaciæque crucieris? facile apparebat, refert Adrianus, vos nondum in cordis mei abdita penetrasse, neque enim haec suspiria mesticiam metumue redoleant, cum mihi mors ardenteribus quam reliquis vita sit in votis, è diuinorum beneficiorum commendatione, & huius maximè quo me sua in patiendo similitudine dignatur, haec tenus eruperunt. In quo responso Satzumanorum militaris animus habuit quod satis miraretur. Denique cum denuo acriusque brevi moriturus vrgereretur ita respondit, vultis à me naufragium in portu extorquere? Quibus dictis iunctas ad pectus manus ambas in crucis figuram componens, Iesumque ac Mariam inuocans, reliquum truncatis ceruicibus sanguinem constanter effudit.

*Adrianus anno
te martyrum exerci-
tia.*

De quo elogij loco nonnulla subijcam. Ariye annos viginti nouem natus, Christianæ militiae nomine dedit, in qua ad annum sexagesimum, emeritis stipendijs, æterna hodie rude donatur. Habetur inter neophytes aut ardentissimus aut in primis. de quo Michael primus Arimensis agri martyr dicere solebat, dum viueret, fore ut Adrianus Ariye, si quis aliis, procul dubio pro Christo mortetur.

reretur. Christianæ doctrinæ rudimenta, orandi modum & sacramentorum usum aptè libenterq; quos poterat decebat. sacerdotum nostrorum penuriam vel absentiam vicario labore supplebat. Infantes, si quando necessitas vrgebat, eluebat, infirmos visebat, tenuiores sustinebat, mortuo^c, tametsi ethnici essent, sedulo sepeliebat, ac neophyto, cuius res immodica nimiaq; videbatur, respondit, dum inter opera, quibus alienam miseriā subleuamus, sepeliri mortui iubentur, eam rem nullis hominum limitibus coarctari. Arsis semper martyrij desiderio, etiam dum Taicosama olim fure- Martyrj de-
siderium.
ponere, ipse etiam cum capitib; periculo prelatorios globulos è collo gestabat, donec ab vno è nostris admonitus, publicè quieti ac cæterorum cessit authoritati. Si quando quempiam pro Christo extinctum audiebat, ipse in seipso sancta inuidia correptus, antiqua sua vota renouabat, non diffitens id quod agnoscebat, esse se tanti boni gloria perindignum: si quis inter supplicia titubauerat, diuina iudicia reformidans perseverantè donum extollebat. In hac procella ita desideria excreuerant, vt latebras fuadenti filio ex æstate argumentum sumenti responderit in hæc verba, Annos attigi sexaginta, vineula nondū expertus, nec tamen id ætatis horreo, nec vitam in hac causa ponere reformide. Cùm filijs valefaceret obuium Paulum excepturus, donatos sacra sua supellestile & opportunitas preceptis institutos dimisit, primogenitum in hæc verba allocutus, Abeo nunc quidem pro Christo moriturus, Tu vide quid egeris, si victoriā de supplicijs desperas, fidei tuae thesaurum intra latebras abde conseruandum. Quodcum dixisset, festam vestem induens ad publica certamina prodijt, domesticis generose defunctus.

TERTIA COHORS, DVM QVATVOR CRV- ciaret, duobus vitam eripuit.

C A P V T XIII.

A Cies Firandenfis cū suo duce Chingiuā, Obámam & loca termina discutienda suscepserat, quæ Satzumanæ nō absimilis satis pfunctioniè decurreret & quasi coactus illi cohortis pfectus, vt seuerius

Seuerius ageret, cum quatuor ad se delatis adductus est. Meminisse nos oportebit, inter prima Arimenium prælia, nobiles aliquot familias atroci proscriptione damnatas, posteaquam dignitates, annuos census, patriamque dimisissent, igni & aqua publicè interdictos, in secretiora Arimensis agri loca secessisse. Ex ijs quatuor, quorum nomina mox, cum de singulis paucula dixerimus, subiiciemus. His in edito monte, cum rupes specum præparasset, eo se immiserunt vna cum suis familijs exilio suo latebras quæsitiuri, neque enim abire aut usquam habitare sinebantur. sub ea rupo quanta tolerarint, facilius erit cogitare quam dicere, nam ad cetera incommoda, extremaque paupertatis angustias, aqua ipsa asperitatem loci refugiens erat quam longissimè conquirenda & in arduum magno labore evehenda. Haec latebrae proditorem apostamat nescio quem minimè latuere, qui ex alienis malis gratiam sibi procuraturus, cohortis præfecto latebras aperit. maluisset ille quidem nescire quod sciebat, ne id agere cogeretur quod nolebat, sed cum tandem ea res multorum indicio in publicum erupisset, maluit præfectus alijs quam sibi nocere. Euocat igitur proximi vici capita, & grauiter increpat, quod igni & aqua publicè interdictos apud se latentes permisissent, neque souere dubitassent. Simul iubentur eos ad se vinclatos per trahere, pertinaciæ suæ culpam luituros. Redeunt ad eos pauidi multisq; lacessunt renitentes, ut externis saltem signis non nihil de suo rigore remittentes illorum quieti consulant, à quibus non sine periculo adiutos esse se fatebantur. Voluissent planè athletæ Christiani hospitum suorum indemnitat consulere, si cum diuinis legibus sartaque fide benevolentia illa stare potuisset. Officiosis itaque verbis culpam deprecati, in urbani videri quam infideles esse maluerunt; & id quidem eo rigore, ut grauiter pœnituerit ex ijs vnum, quod officiosius sibi locutus esse videretur, quam culpam qualis qualis illa fuerit, cum ad supplicium raptaretur, serio à se remouens, & satis religiose exponens, videri noluit remissius in retinenda fide locutus, cum laxius aliquanto se reciperet conaturum, ut benevolentia nihil caperet detrimenti.

Ad præfectum igitur è cauernis suis leones educuntur in arenam prodituri, triduum certis in ædibus deponuntur, dum Safiye moni-

monitus de illis statuisset. Statuit igitur in hanc iniquissimus iudex sententiam, ut quatuor viri isti, quia Christiani, & quia fidem abdicare noluerant, ideoque fortunis omnibus excidentes, herilibus dynastiæ Arimensis obsequijs se subduxerant, naribus ac pedum manu umque digitis truncarentur, frontemque candardi ferro inustam gestarent, ac deinde viuere sibi ad pœnam cæteris ad exemplum sinerentur. Ea sententia octauo ac vigesimo Nouembris die Obamam venit, & mox præfectus in forum delatus, eo in loco, vbi crux superioribus annis prodigiosa prodierat, sibi tribunal erexit, & notari fortasse non ineptè potest, Iudices istos sibi plerisque in locis, torquendis neophytis *sacra* prius loca sacrificij quodammodo aram diuino planè ex nutu elegisse, quod ipsa locorum recordatio Christianis esset ad fortitudinem cohortatio. ita Arimæ, ita Cuchinotzu & alibi factum vidimus, ijs in locis vbi sacræ steterunt ædes, aut Societatis Ecclesiæ, supplicia publicè fuisse constituta. Singuli ergo singillatim ad iudicem pertrahuntur satis læti, quod desperatam tanta exilij mora martyrij coronam ad spem proximam reuocarint. Qui solutos adduxerant, cum vinciri illos oporteret, ut præfecto sisterentur, satis timidè ad eosvinciendos accedebant, non innocentia solùm opinione, sed multò magis ex antiquæ nobilitatis gradu, qui plebeios homines ab inferenda vi cohíbebat. Verum Christi milites nouam militiam edocti, quæ ipsi horrebant, molliora reddiderunt. Ipsi enim seipso, quoad fieri potuit, vinculis induentes, tandem ut vincirentur impetrarunt, professi nihil esse quod magis, quam admissa pro Christo vincula, gloriose initium mortis, optarent.

Safioye sen-
tentia qua-
tuor isti ad
supplicia
damnantur.



GERMANI GOROSVQE ET ALIORVM SVPLICIA
CHRISTI CAVSA EXANCLATA.

Adducuntur igitur ad iudicem singuli, & primus Germanus *Germanus*
Gorosuqué annos natus virum & quadraginta, ciuis Obamensis, *Gorosuqué*
qui cum pronunciatam adhuc de se sententiam ignoraret, cámque *supplicia.*
capitis esse arbitraretur, in genua ruit ceruicem oblaturus. Verum
in nuda humo extensus, transuersis palis in crucis modum alliga-
tur, & Christi cruce nihilo tepidior suo cauterio latus insignitur,
tum ad pollices cæterosque digitos sigillatim truncandos deueni-
tur, quorum etiam nares fortunam subiere. Quæ supplicia omnia
constantia pro Christo certantis eludens non corpore minus quam
animo immoto suscepit, solidinguæ ad iuocanda sacratissimæ Iesu
ac Mariae nominamotum imperans.

Alter Michael Toyemón annos Septem & quadraginta Oba- *Michael*
mar natus, is eadem supplicia pari sustinuit animi firmitate. De qui- *Toyemón.*
bus hoc solum querebatur, quod essent exigua, sibique martyrij, vi-
ta superstite, palmam inuidissent, quanquam hanc in re ita suis votis
indulgebat, ut tamen à diuina voluntate nusquam discederet. Vter-
que post hæc supplicia in eadem arena (erat enim ad mare consti-
tuta) duos dies supra viginti vulnerum dolorem, famem, frigus a-
hiaque sexcenta incommoda rustico mapali exceperunt. Nanga-
saquio tamen, corrupta custodum qui assidui aderant fide, subuen-
tum illis fuit, quantum inhumanitas humanitati permisit. Hi duo
longum martyrium ingressi, viuunt etiamnum cruce ceterisque
supplicijs insignes, & indies mortem viuunt inter longa supplicia
diuturnam. Qui sequuntur duo intra eandem suppliciorum aleam.
martyrij iactum scipis abiectis coniecerunt.

Joannes Fayemón tertius, annos natus quinque & triginta Ob- *Joannes Fa-*
amensis, cùm in arenam prodijset, coniectis eum in locum ocu-
lis, ubi erux olim steterat, facta prece sanctissime testatus est, senon
*digitos ac nares solùm, sed quidquid haberet lubentem in hac cau- *yemón ex fri-*
sa offerre, ut diuinis beneficijs gratus suisque sceleribus pœnitens *post suppli-*
cijs suos delores latus imperauit, totamque eam noctem cruore suo *cis.*
non indecorè sordidus in arena volutatur. Nec fuit qui à custodi-
bus extorqueret, etiam haustum aquæ præbiturus. Concubia ni-
*hilominus nocte neophytus unus aliquis ad eum dormitante iam**

custodum fidei latus adrepserit, eumque ut Christi Domini meminisset, admonuit. A quo etiam retulit dignum hoc posteritatis memoria responsum. Ab ineunte Martio crucem non unam in rei familiaris angustijs exegi. cum praeter non ingentem specum ad familiae totius angustias coercendas aliud nihil supereret. Hodie digitos narésque obtuli, deque ceteris nihil sibi mea vota reseruunt, quibus omnibus in spem adducor fore ut clemens Dominus mea mihi peccata indulget, & ternamque vitam largiatur: nec votis suis excidit, viribus quippe ex nimia sanguinis missione cœloq; frigido destitutus, die in sequenti nono ac vigesimo Nouembris obrigiisse reperitur.

Saluator Fa-
chiró post sup-
plicia biduo
superstes mo-
ratur.

Postremus fuit Saluator Fáchiró, annos natus sex & viginti, Chingiæ natus, iuuenis erat, in quo cum ætatis flore venustas conspirarat. Ergo ut eum præfectus est intuitus, subito exui mandauit, O infelix iuuenis, exclamat, id ætatis ac formæ ad mortem venis huius causæ vilitate fœdatus? Utinam esset in mea manu paratis te supplicijs liberare, quod in tua esset manu (quod facturus non es), si barbara sacra tantisper eiurares. Quod quia non facis, Imperatoris ac Safioye voluntati cogor etiam nolens obsecundare. Cui martyr ita respondit, Propensæ gratias habeo voluntati, putoque uti mea causa dolere desinas, eo ipso quod ego volens libensque suscepisti, votisque omnibus affectauim: nihil enim est, quod æquè cupiam ac pro Christo meo pati quamplurima, quibus Deo gloriam, mihi æternam vitam paro. Utinam ea supplicia quæ tantopere horres plura essent ac maiora, neque vita conseruandæ parum utiliter famularentur. Pronunciata igitur publicè ex omologesis formula, cum eam orationem, quam Dominus docuit, Angelicæ salutationi præmisser, ad paria cum socijs supplicia constans admittitur: biduo superstes, eo ipso in loco vulnerum dolore, quæ nemo obliguerat, frigore, alijsque incommodis animum expulit diutius viuere renitentem. Omnia coniuges ac filii suis paupertate diuites, aliquandiu magnas rei familiaris angustias experti sunt, sed demum alienis ædibus crediti nihilo prope melius quam in sua cauerla commorantur.

TEM-

TEMPESTAS IN CHRISTIANOS EXORTA,
civili bello seremittit.

C A P V T XIV.

TAntus erat depluentis in Arimensem Ecclesiam grandinis furor, vt publicæ calamitati nihil intactum relietur videretur.

Verum ille qui mari & ventis imperat, eique obediunt, efficit, ne tentaretur supra id quod poterat neophytorum grec nouellus, & vt constaret è cuius manu fulmèn hoc à Christianis retortum è cælo vibraretur, inopina bella pavem Iaponibus insuetam, annosque plures ab Imperatore custoditam perturbarunt. Quorum belloruim causas & eventus ideo nunc prætermitto, quod peculiarem locum sint in historiæ serie breui fortitura. Quod nunc ad rem facit, est, quod exercitus ille, qui per Arimensem agrum bacchabatur, ad obsidem Ozacam cum cæteris copijs in Cami regiones nulla mora accersebatur, cuius belli rumores primum effecerunt, vti per transennam ac velut cursum omnia tractarentur, & Christiani potius terrorentur paucorum supplicijs, quam vbiique torquerentur. Et sanè non cursum notari debet, Imperatorem tot annos bella ex vniuersa Iaponia exterminasse, ipsoque tempore cum in Christi fidem fæuire coepisset, bella velut ab exilio reuocasse. Quod ipsum Miacensis illi præfectus, vir prudens & cordatus primis huius tempestatis initijs videtur prædixisse, cum enim de Christi nomine inter Iapones delendo ex Arimensi dynastæ cum Paulo Daifachi controuersiis plus æquo incitatus ageret; illo authore placari non potuit, tametsi diceret prope vaticinans, fieri posse vt ex ea re quies publica motus aliquos euocaret.

Reuocatus igitur Safioye cæterisque duces sparserunt, neminem toto Arimensi agro superesse, cui ad Christum profitendū satanis animi superesset. Quod tametsi euidenti falsitate ruebat, potius secundo. Arima remissi se per-

rei Christianæ periculo maiore, diluerent falsitatem. Nec eatus præfecto Saffoye displicuit, non ideo quod non ex animo veller Christi fidem stirpitus, si potuisset, euelli; sed quia desperabat id fieri posse, cognita iam neophytorum firmitate, temporisque angustijs in arctum redactus, lætabatur id credi posse, quod fieri posse non sperabat. Cum Christianorum coniugibus ac prolibus, contra quam minæ persuaserant, nihil est etiam tentatum, nihil in reliquam familiam turbarum, nihil de absentibus, qui se subduxerant, inquisitum, unde factum est, ut tametsi Arimæ & Cuchinotzu non nulli defecerint, alibi tamen vix ulli, nec ibidem quoque complurimi. Ergo Arimenis agri victoria tametsi non sine sanguine, & aliquorum lapsu, à Christo tamen indubitate stetit, stabitque in ecclesiasticis fastis præter æternitatis memoriam sempiternam.

Martyrum reliquias colliguntur.

Abiit igitur Saffoye Nangasquium, relictis in domestica custodia ad speciem severitatis aliquot Christianis, & spoliatis militari petulantia neophytorum ædibus, duces crudelitatis suæ vestigia vbique reliquerunt. Ex eius discessu cum non nihil Christiani respirarent, ad colligendas martyrum exuvias, quas posteritatis testimonio, venerationi, exemplique reseruarent, animum adiunxerunt. Otium quoque fuit ijs qui à Christo defecerant, seipso inspiciendi, inspectaque perfidie suæ fœditate, seipso exhorrendi, diuinaque iudicia non admirandimini, quam seipso non sine stupore recolendi, cum se viderent post tantum orationum, ieuniorum, cæterarumque corporis afflictionum comparationem subito corruisse, quos rupe firmiores nulla vi labefactari posse vulgo credebatur. Didicerunt minus sibi fidere, Deo magis. Ex his tacitis apud vnumquemque commentationibus ortus est dolor ille, publicæque pœnitentiæ ardor, quo se lapsi pristinum in gradum reuocarunt. Cum quibus illius Ecclesiæ administri è suis latebris aliquantò liberius erumpentes ita se gesserunt, vt neminem facilias laxaret, aut difficultas deterreret.

Leprosi erunt.

Aderant quidem Christianis Patres sedulo, et si occultè, hoc persecutionis tempore, eorumque necessitatibus pro viribus succurrebant, ex umbra in puluerem prodire gestientes, vt desideratam cum alumnis suis coronam consequerentur. Sed cum compertum iam

iam esset, fidei hostes nil aliud in animo habere nisi ut aduenas omnes expellerent, & eorum subsidia in posterum Iapones priuarent, deprecabantur eos Christiani ne se detergerent, eosque praepropero furore ope & consilio in perpetuuni spoliarent. Hoc enim modo acrior haud dubie futura erat persecutionis atrocitas, maiorque eius Ecclesiae desolatio. ex umbra ergo, ut dixi, per se & alios administratos quos poterant Christianis suggerebant animos, mitescente vero persecutione aliquanto liberius boni pastoris ministerium exercabant.

Nangasaquientes porro, auditæ è proximo sociorum vel firmitate vel ruina, aduenientem Safioye sapientius alienis exemplis edoctrinæ exceperunt. Qui enim de suis viribus non satis sibi promitterent, in tutum se vel suos temporis subducentes receperunt. Alij Christum propugnaturi in castris fortiter sese tenuerunt, spiritus enim, qui vbi vult spirat, cum quibusdam suspirat in tenebris, cum alijs vehementius incitatus de Christo tuendo conspirat. Cuius ductum qui non sequitur, næ ille deficiet in supplicijs aut tristitia tenebris obruetur. Et sanè tantus fuit apud Nangasaquientes non nullos pro Christo patiendi ardor, ut eo nonnullæ mulieres incitatæ capillatum sibi deraserint, virilèmque habitum mentitæ ad martyrij palmam viriliter aspirarint, ne forte muliebris infirmitas huic certamini non satis apta videretur. Nangasaquium etiam ad sperati tumultus famam religiosi è suis latebris singuli ad pugilum pugnas auxiliaris cohors aduenere. Qui si tenebris se nocturnis tuerentur, non id vitæ desiderio, sed cæterorum bono, salutique faciebant, maximè quod nullo fructu prodituri, martyrij quoque palma ex imperatorijs editijs, ut alibi monui, carituri credabantur.

Nangasaquium porro posteaquam præfectus aduenit, res Christiana in deliberationem vocata, diu ancipites tenuit, vtrum potius eligerent, num extrema omnia nullo fructu tentanda, num reliqua vel omittenda vel differenda viderentur. Præsidè plæcebat, hoc uno impetu concussam Christianorum religionem excutere, ne intermissa res suerteretur lenitate. Surungadorus belli huius cum suis pertæsus ad aliud aspirabat, & quæ ad eum diem gesta fuissent, sufficere arbitrabatur. Safioye, cuius erat litem dirimere,

neutrum

Egestate omis-
 sis neophytes
 in resaria,
 Et imagines
 Eccl. Nanga-
 saquij sanjs.
 neutrum displicebat, quod optaret utrumque, & tamen in lenio-
 rem partem suis commodis nulla naturæ bonitate proticatus in-
 clinauit. Sciebat quām acriter Nangasaquienses ex longa rei Chri-
 stianæ tractatione repugnaturi crederentur: videbat Amacaensis
 Onerariæ commercium, quæ tum Nangasaquij aderat, in Lusitano-
 rum conspectu Christianorum supplicijs posse perturbari, cuius rei
 inuidiam, cùm religione cupiditas acrius Imperatorem afficeret,
 non satis tutò posset sustinere. Verebatur adhuc ne rem aggrede-
 tur, è qua minùs honoratè posset egredi, néc prudentis esse puta-
 bat, in eas angustias se coniucere, è quibus exire deinde non liceret.
 Urgebat præterea auxiliarium copiarum, quas Imperator euocabat
 penuria, sine quibus nihil auderet, & quas dimittere honore saluo
 non posset. Statuitur igitur, inchoata cum Christianis prælia in a-
 liud tempus differri, non auferri. Ne tamen nihil egisse viderentur,
 publicis flammis prelatorios globulos, cereas agni cœlestis, aliásq;
 pias imagines, quas Christianis eripuerant, ante abitum damnaue-
 runt. Abiere tandem, & cum ijs metus ac spes, prout quemque
 rei expectatio afficerat, exularunt.

Post abitum
 Safoie quid
 attum.
 Sed ad colligendas tempestatis reliquias labor huius re-
 citoribus duplicatus accreuit. Ac tametsi id facerent, plerique in-
 tra prudentiæ limites angustiásque conclusi: latere tamen non po-
 tut omnia scrutantem, etiam cùm abesset, minùsque timeretur, ex
 neophytorum ardore, Præfectum. Dissimulauit nihilominus præ-
 sens omnia quamdiu potuit, verum ex itinere, cùm in castra perge-
 ret ex urbe Sacayo, in hanc sententiam scripsit ad negotiatores ex
 oneraria Lusitanos, constare sibi contra Imperatoris edicta, religio-
 sos aliquot sese cæterorum exilio subduxisse, vix adduci posse, ut
 erederet, quod credere cogeretur; eius rei culpm vni onerariæ Lu-
 sitanæ sine controversia deberi. Quæsi ad Imperatoris aures per-
 tingeret, satis esse, vt omissa religionis causa, emporium Nangasa-
 quiense extremam sibi cladem pertinaciæ suæ poenam euocaret.
 Viderint igitur negotiatores quid agant, neque de sua clade præ-
 moniti postmodum deinde conquerantur. Non videbatur vana
 denunciatio, sed tamen ab eo sperandum, qui metum hūc motūm
 que prope sopierat, fore ut suo quoque munere fungentes contra
 vim tueretur.

QVID

QVID RELIQUA IAPONIA GESTVM
fuerit.

C A P V T XV.

Nihil dubium quin præsens rerum motus, post Ecclesiæ Iaponensis exulantibus illius administris orbitatem, alibi extra Amirensem agrum multa turbarit, maximè priuatim apud toparchas minores domesticis in suos prælijs seuentes. Verum in nostrorum absentia aut saltem vaga nec otiosa paucitate, vix satis temporis fuit ad agendum nedum ad scribendum. Rerum nihilominus gestarum frusta reliqua Iaponia colligam, non illa quidem pro dignitate sed pro scribentium breuitate concisa.

Apud Fingenses in vrbe Cumamoto Paulus Yasodáyu annos natus quinquaginta scribitur Christo vitam consecrasse, sibique illustre martyrium comparasse. Erat is insignis architectus & præfectus operum ea in arce sub Canzuyedono illius regni quandam dynasta, & acerrimo Christiani nominis hoste, cui cum esset artis peritia carissimus, adduci tamen nō potuit, vt ab eo lacesitus Christum abdicaret. Moritur tandem Canzuyedonus, & teneriorem sibi filium substituens, sui in Christianos odij reliquit hæredem, non illum quidem seviendi sed regnandi libidine incitatum, quod nimirum male metueret, ne paternam hæreditatem Imperator Christianis infensus tolleret, aut saltem decurtaret, nisi cum eo in extingueda Euangeli j luce conspiraret. Ergo in hoc tumultu non pauci ab eo vel potius ab eius moderatoribus iubentur exulare, hoc solùm nomine, quod à Christo deficere noluissent. Paulus porro annua prope vincula pércessus ab eo dimitti nō poterat, artis illius præstantia nonnihil furorem leniente. Et quoniam mutari cum volebat potius quam torqueri, dici vix potest, quot arietibus illius constantia quateretur. Sed illius animum nulla vis de sententia deturbauit, ideo fortasse quod continua prece, piorumque librorum lectione vires quotidie velut nouo pabulo reparabat, & vt in neophytes stipem aliquam corrogaret, in ipsa custodia nonnihil artis sua exercitio conquirebat. Mirum est quanto cæterorum exemplo vitaque comprobatione omnes architectus noster ædificaret,

Aaa

non

non verbis māgis quam incommodorum tolerantia ad supplicia futura prāludens.

Tanta Paulus tamque diuturna firmitatis suæ significatione hoc à dynasta suo imperauit, vt in posterum de plectendo potius quām de peruerendo cogitarit. Ergo Ianuarij vigesimoquinto, mittit ad eum, qui renunciet ipfi, ea ipsa die moriendum. Cui denunciationi Paulus in hæc verba respondit, Heros meo propter annua vincula plurima debere me fateor. Sed multo magis quod ea nunc mihi cum optata morte commutet. Quare nuncium accipere nullum possem & que laureatum. Educitur ergo Paulus vrbe, totum iter oratione sua consecrans. Cùm in supplicij locum venisset nixus in genua ad certamen se se p̄muniuit, qua finita in humo nuda nudus extenditur, in latus alterum reclinatus, iusserset enim inhumanus dynasta, vt in eo diuidendo fīca quādam pro Iaponensi barbarie probaretur. Carnifex igitur ictum in latus vibrans, vnicō ictū per medium pectus in duas partes diuiditur. Diuisus dicitur audientium testimonio tertio Iesum ac Mariam inclasſe. Tum tribus alijs ictibus lacer in frusta quinque dissecatur. Sicam suo functam munere cum apud tyrannum collaudarent, respondit, Probata est illa quidem, verum peritissimum artificem mihi sustulit, parenti meo carum & præ ceteris Christianis vnicè conseruatum. Verū id illi sua persinacia peperit, & ab inuitis extorsit. Neophyti illum sancè honorificè humo commendarunt. E nostris sacerdotibus vnum cum auxiliaris ad eum accurrisset, ita venit opportunus, vt post extremi supplicij præsidia certantem in agone viderit ac inuiderit.

Sed non solum Paulus fuit, ex literis nostri sacerdotis, qui rem Christianam in vrbe Fuximi occultè procurabat, alij duo neophyti eadem in causa prælio susceptero victoriā reportarunt, alter Fiozaymon laponeali nomine, Christiano, Paulus vocari credebatur, vir nobilis & integritate virtutis oculos in se conuerrens cæterorum, baptismum suscepserat ab uno è nostris sacerdotibus, idem anno superiori 1614. cùm in Christianos inquireretur, remissius se gesserat etiam cum offensione cæterorum. Sed conspecta per vi-
cos Miacenses neophytorum quinque pro fidei causa nuditate,
vnde

*ad mortem
damnatorum.*

*Vnico istius in
duo fragmenta
diuiditur.
Divisus ter
Iesum &
Mariam in
elamet.*

*Paulus Fio-
zaymon la-
poneus fidem
proficitur.*

Vnde intepescere potuerat (tanta vis est exempli in utramque partem) subito exarsit, & sacramentis primum expiatus ad urbis moderatores se contulit, his verbis perfidiam suam incusaturus, Agnoscō me cum Imperatoris voluntati cessisse me p̄r̄ me tuli, graue scelus incurrisse, quo ad incredibilem dolorem adigor ac pudorem. Christianus sum igitur, & Christianus viuam ac moriar diuina gratia semper adspirante. De me ergo prohibito statuatur. Ea res incitatos iudices eo portraxit, ut extemplo vincula imperarent, & quibus post dies paucos ad publicæ nuditatis ignominiam ille ipse pertrahitur, quem conspecta neophytorum nuditas tantopere excitarat. Inde ad urbis portam, publicum ad palum alligatus, vinculorum spiratorum ab ipso collo corpus obuoltur, & ut supplicium augerent, pedes ipsum arundineo arcu stringitur, quales apud nos vasa circumligant. Dies quinque sine cibo ac potu, quem custodes prohibebant, animo stetit & corpore, quibus exactis in asperiorem custodiam remittitur, eaque ipsa tenebatur cum Ecclesiæ Iaponensis pastores gregem suum deserere cogerentur, nunc è latibris suis monet sacerdos noster Paulum, post annua vincula Ianuario mense millesimo sexcentesimo decimoquinto, post varia verborum ac verberum certamina, Christo caput dedisse, ne vitam negaret. Cui socius additus est alius vere neophytus ac tirio, quem Paulus in vinculis suis Christo pepererat, quorum corpora carnifices in urbis fossas coniecta, debito cultu priuare nitebantur, priuassentque, nisi quidam ad eos inuenieados animum ac industriam adiecerint.

nostri carissima certamina capite plorabunt.

Ex eodem sacerdote nostro rescitum Imperatorem, priusquam ad bellum Ozacense Surunga discederet, iussisse ut Christianis quinque pedum ac manuum digiti truacarentur, & ardenti cauterio crucis inusta signum in fronte paterentur. Quorum nomina tametsi nondum certò sciantur, vita tamen libro non exciderunt. Verum hæc aliisque non pauca locorum interualla, nostrorumque, ut dixi, vel absentia vel paucitas nobis eripuerunt, donec otio maiore collecta enucleatius proferantur.

C A P V T . XVI.

ANNO salutis nostræ 1598. moriens Taicosama laponiaæ totius Imperator filium reliquit puerum, eumque sui regni nominavit hæredem, Is Fideyori dicebatur. Cuius regendæ puerilis regnorum Quantó dynastam, Daifusama dicebatur, præter alios aliquot dynastas, primarium tutorem moderatorēmque præfecit. Tutores omnes, ut fieri solet, mutuis inter se discordijs primario ianuam aperuerunt, ut quod puer debeat, sibi procuraret. Anno igitur seculari, biennio post Taicosamæ obitum laponiaæ totius tyrannidem armis occupauit, & Xogun vel Cubo-sama voluit appellari. Fideyori verò in arcè tota laponia nobilissima, & in illius propè cardine constituta, cum moderato censu reliquit. Multos annos tenuit ea gubernandi ratio, fine insigni aliqua, quod apud lapones rarum est, rerum mutatione: donec anno post occupatum Imperium & nostræ salutis æquè decimoquarto acris eum cupiditas incessit arcis occupandæ, & Fideyori prouinciæ, in qua suspicioris ac metus esset minus, quod saepe alijs faciebat, cum alia permittandæ. Optabat enim filio ac hæredi suo hunc metum eriperet, certoque certius imperium in sua stirpe conseruare.

*Imperator Ozacan et
cœm Fideyore.
Taicosama
filio eripere
comatur.*

Id ut faceret, noluit aperto Marte vti, ne Taicosamæ defuncti factiovent iniquissimo bello irreatam in seipsum protidocaret. Sed (vt est nec tendæ fraudis peritissimus) in milie partes se vertit, ut voti compos euaderet. Verum adoleuerat iam Fideyori, & sub parentis suæ tutela, quæ regnantium fraudes longa reipublicæ tractatione pernouerat, tutoris sui artes diu tutus elusit, donec tandem aliquando in apertum Martem artes eruperunt. Extruxerat, ut huius operis initio dixi, Fideyori templum ingens hortatore tyranno, qui versipellis hoc agebat, ut exhausto Taicosamæ thesauro, filius eneruato ærario, bello inutilis redderetur. Fanum illud dedicari tandem oportebat, & simulacrum Daibut, ingentem illum colossum inter numina reconseri. Adeam dedicationem, quæ in octauam Lunam, id est, extremum Septembrem inciderat, tria sacrifici-

eris culorum millia conuenerant, & ingenti sumptu omnia parabantur; & quoniam arce sua exiturus Miacum, in cuius terminis erat sanum Fideyori, cogitabat, ipse quoque Imperator vniuersæ fraudis suæ tempus obseruans Ozacam cogitauit. Erupit ea res certis indicijs ac Fideyori inaugurationis illius celebritatem distulit, ne arce sua pelleretur. Interim Imperator Surungam ad se Ozacæ urbis Gubernatorem accersiuit, Ichinocami dicebatur, quem sibi arctè deuinxerat, & à fide, quam Fideyori debebat, auerterat. Colloquij publica fuerunt initia, ne lecretiora consilia erumparent, de Fideyori grauiter queri, quod in æs campanum, cuius ingentem machinam templo fuderat, characteres nescio quos incidisset, quos in sui contumeliam legi causabatur. Verum secretoribus deinde congressibus illi aperit, quantopere cupiat Ozacæ arcem sibi ad hæredis securitatem necessariam occupare, illiusque ad id auxilium promissis exigit ac impetrat.

Redit Ozacam Ichinocami, spargitque Imperatoris iram ex machina campanæ characteribus exortam, & suis artibus quas parum astutè texit eò deuenit, ut suspectus haberetur: ac nisi matura fidi fuga consuluisse, vitam Ozacæ reliquisset. Ex illius fuga cum ceteris suspicionum causis liquido tandem Cubosamæ consilia patuerunt, vimque vi necessario repellendam Ozacenses intellexerunt. Ergo Fideyori arcem bellico instruere cœpit apparatu, & varios ad se duces, qui superiorum bellorum fortunam experti dñe latuerunt, euocauit, è quibus non pauci Christiani proscriptionis fuæ refugium Ozacæ repererunt. Interim monetur imperator ab Ichinocami arcii male prouisum, illiusque occupandæ spem in celeritate repositam. Ipse igitur quam maximum potuit tumultuarium confans exercitum venire parabat. Interim dum circum Ozacam trium quaruó rue leucarum ambitum, fana omnia diruuntur, ædibúsque solitudo indicitur, parum absfuit quin eadem Sacaium urbem nobilissimam clade damnaret. Quod si fecisset, venturo contrà exercitui annonam planè subtraxisset, quæ inde toto belli tempore suppeditabat.

Non fuit in Cubosama tanta, quantam oportebat esse, celeritas, nam expectato filij exercitu, non ante Decembrem obliudio cœperat.

pit, obsecrosque à nulla re imparatos inuenit. In ea obsidione varij fuerunt insultus, iisque omnes obsidentibus aduersi, cum obsecsis fortuna miserante conspirarunt, & maximè cùm proditione prorita, authore sublato, obsecsi per summam dissimulationem obsidentes præstolati, ex insidijs adoriuntur, multosque mortales obtruncant. Imperatoris exercitus ad ducenta millia numerabat, è quibus triginta millia scribitur in hac insultuum oppugnatione sublata. Etiam non pauci inclinantis fortunæ vento auolantes ab Imperatoris acie diffuebant, suissetque procul dubio extrema senis clades, nisi eam astutia sua, qua plurimum semper valuit, præuenisset. Cum enim videret, se non ad occupandam Ozacam, ut scriptum fuerat, cum euocaretur, sed ad oppugnandam venisse primosque impetus ita tulisset aduersos, vereri meritò cœpit, ne Taicosamæ memoria multos ab occidente sole in orientem filium auerteret, & subito aliquo tumultu tot annorum labores senex perderet, eo maximè tempore quo illorum fructum in posteras suos propagare conabatur. Ad pacem igitur fingendam, obsidionemq; nō inquis legibus soluendam animum explicuit, quod vt faceret, ex arce, annuente Fideyori, propinquum illius euocat Nobunangæ, qui Taicosamam præcesserat, fratrem, cui multum Fideyori fidebat atque deferebat. Fide igitur publica euocatus, multa cum Imperatore contulit, qui hoc maximè agebat, vt tegeret quod optabat, videturq; beneficiū in obsidione soluenda præstare, non accipere. Aiebat potuisse se ac posse quoties vellet Fideyorum perdere, ostendebat literas, fictasne an veras ipse nouerit, plurimorum dynastiarum, qui à Fideyori contra se solicitatio auxiliares venire renuerant, dictabat se non paucos ex ipsa arce prodere illum volentium posse exhibere, sed se Taicosamæ beneficiorū memoriam in filio reseruare, neque velle parentem illius, cuius soror hæredis filij sui vxor erat, in extremam cladem redigere, nec suam senectudem, cum vita tota pacem accuratè quæfisset, bene de se meritorum sanguine födere. Verum quoniam suspiciones inter vtrumq; recens exortæ in aperatum Martem eruperant, nolle se inquis legibus abire, ne, qui alium perdere potuerat, vixus videretur. Cum his alijsque mandatis in arcem redit legatus, à quo iuuenis ex parentis suæ cōsilio ad pacem inclina-

Ozacam Imperator obser-
det non sine
frequens
suorum cla-
de.

Imperator
pacem se Gel-
le finxit.

inclinatur, ideo maximè, quod in tumultuario arcis tuendæ appara-
tum multa decessent, si obsidionē pertinacius Imperator vrgeret, lon-
giusque protraheret. Multi quoque duces militésque aduenerant,
quorum fidem tametsi non satis exploratam necessitas admiserat,
de quibus non videbatur incredibile credi, quod affirmārat Imper-
ator, fieriq; posse, vt plures, quod nuper vnum fecisse constiterat,
de arce tradenda conspirarent. Vtrinq; igitur facta pax adornatur.
rarò enim apud Iapones controversia, quæ in apertū bellum erupe-
sunt, alia ratione, quam alterius partium extrema pernicie sopium-
tur. Imperator quippe ideo pacē adornabat, vt maiore deinde im-
petu instauratōq; exercitu inermem obrueret, & incatum. Fideyo-
ri oblatam pacem etiā parvū æquis legibus non respuebat, vt otio-
sè deinde comparatis sollicitatisq; nouis ducibus auctiōr inclinantē
ad se fortunam tutius reuocaret. Ianuario igitur mense 1615, certis
legibus pax parum vtrinque fida iuratur. Imperator à lacerendo
posthac Fideyori abstineret, amicitiam fidelius tueretur: Fideyori
è tribus fossis, quib; arx tota cingebatur, duas oppleret. Atque ita
ab armis vtrinque, sed non diu, cessatum.

*Principque p-
ea pax ador-
natur.*

OZACÆ ALTERA OBSIDIO ET MORS *Cubosama.*

C A P V T XVII.

PAucorum mensium pax fuit, vix enim bene ab armis discesserat;
cūm denuo de armis cogitatur. Fideyori dissidentiā, Cubosama
pudore permouetur: vtrinq; fertur ducenta in armis mortali-
um millia singulos habuisse; cūm enim ad Fideyorum alioqui im-
parem, victoria nuper saepius inclinasset, mirum nō est plurimos eō
secundis famę ventis appulisse. Ergo Ozacam arcisq; angustias non
ferens, castra castris sub urbem opponit, cūm prius Sacaium empo-
rium in favillam redigisset, ne quod prius contigerat, hosti anno-
nam, hospitiāq; suppeditaret. Verum quia æstate pugnabatur, ho-
spitijs caruisse minus nocuit, quā si rigidiore aura pugnaretur. Du-
abus vēlitationibus, que iusta prælia videri alibi potuissent, Fideyori
superior equalit, tertiu præliū iustum fuit, in quo denuo Cubosama de-
victo-

*Imperator
obsidione ista
rata terrib
pugnat infor
micer.*

victoria desperans adstantes sibi monuisse fertur; ut vbi spēm nullam superesse aduertissent, ipsum obtruncarent, ne viuus in hostium manus deueniret. Verū ecce tibi secunda fortunæ aura subito ad prorāt reflauit, certasque victorum spes momento intercidit. Sanandadonus copias vniuersas pro Fideyori ducebatur, is aduertens victoriam non dubijs signis à suis inclinare, misit qui moneret Fideyori, ut certæ victoriæ honorem adepturus in castra properaret, manserat enim intra arcem parenti sua solatio futurus aut arci præsidio. Venit igitur ardore iuuenili honorem sitiens, pa-rumque fidis custodibus arcem reliquit incendendam. Vix enim bene abierat, cùm proditio in fumum erumpens sese prodidit. Antiquiores enim illius asseclæ, quibus arcem fidebat asseruandam interpretati se præ nouis, qui ad herum venerant, ducibus negligi, ac fortasse Cubosamæ largitione corrupti, exeunte Fideyeri in tumulum conuersi arcem incenderunt. Ea res victis animos dedit, victoribus abstulit. nam Fideyori in arcem regrediens, parentem suam, vxorem, quæque potuisset, flamnis erupturus, ad salutis curam ab honoris cupiditate conuertitur. Ita subito reflante fortuna nūser Fideyori victoria excidit. Quo quid factum fuerit, nondum planè compertum, verū perijisse certius videtur, ideo maximè quo tametsi literis anno 1616. ineunte datis viuere scribatur, & in borealia regna ad factionis suæ dynastam profugisse; recentioribus tamen eiusdem anni mense Iulio, die decimo octauo datis, nulla illius mentio fit, sed Ozaca tantum delera, nullusq; Imperatoris hostis superesse legitur; qui si viueret præcipuam scribendi materiam erat præbiturus. Graue & cruentum fuisse prælium satis constat, nec in eo titubat fama, hoc extremo bello multa mortalium millia perijisse, si cæteras velitationes in numerum adduxerimus.

Hoc metu perfunctus Imperator, victoria sua inflatus Surungam se récepit, nec dubitauit hunc prosperoris fortunæ successum simulacrorum suorum fauori ex eo arrogare, quod Christi sacra tota laponia dijs suis obsecutus exterminasset. Mox igitur ad omnia componenda animum adjiciens, Safioye Nangasaquiensem præfatum Sacai ruinis excitandis præfecit. Itaque cum ea te detentus nepotem suum sibi suffecisset, Nangasaquo & Arima pacata omnia nuncian-

*Inca super
prodisionem
arcu vincitur
Fideyori.*

nunciantur. Iulio igitur mense anni 1615. Imperator Ozacam de-
leuit ac solo æquauit, cùmque sibi videretur spes ætate longiores
inchoare, anno 1616. Martio mense, cùm venationi operam daret, *Imperator*
morbo corripitur. Cuius vi, ætatisque vitio sensim contabescens *anno 1616.*
primo Iunij extinguitur, cùm prius Principem eorum, qui Dairi a-
stare possunt (magnates Hispaniæ referre videntur) seipsum nomi-
nasset, nondum satur tot honorum gradibus actitulis, quos secum
libens, si posset, efferret. In arce sua Cunó humari voluit, vbi æra-
rium suum asservabat. Ita verum est quod veritas pronunciauit,
vbi est Thesaurustuus, ibi & cor tuum erit, non desiderio solum
cùm viueret, sed cadaveris quoque societate cùm moreretur. Fili-
us, quem dudum hæredem appellarat, imperij possessionem adiit.
neque est vllus qui adhuc repugnarit, recens enim Fideyori clades
plus omnibus dedit quod timerent, quām quod noua factio spe-
rarent. Non creditur tamen sòpitum, nisi dolosos inter cineres in-
cendum, quod erumpet breui, denuòque omnia turbabit, neque *Filius eo*
enim hic parenti similis, æquali prudentia vél authoritate poterit *mortuo imp-*
volubiles Iaponum animos continere. Alterum filium parens mo- *perat pene*
riturus videre noluit, vnde nunc nescio qua ex causa proscriptus
viuit. De alijs duobus palam senex edixit, vt nisi se intra officij sui
limites continerent, capite plesterentur. Quod parentis præceptū
hæredi fortasse ansam dabit in fratres maiore licentia, dedecore mi-
nore læuiendi. Multà imperij sui initia largitione fœdauit, itaque
se gessit, vt iam nunc precario regnare videatur.

Ad rem Christianam quod attinet, tametsi constet eum nihilo
minore odio Christilegem insectari, nondū tamen quicquam mo-
uit, neque beneulos nobis dynastas à fauore coérget; neque illi
eius autoritatem ita verentur, vt Christianos ritus ex odio alieno
metiantur. Vnde fit, vt Ecclesia Iaponensis in antiquam redditura
speretur libertatem. Nostri maiore iam numero redeunt, suaque
munia (occultè tamen) plerisque in locis exequuntur. Nondum
tamen sacras ædes aut priuatas instaurare possunt, ne nimia liberta-
te velut mortuo insultantes, malum euocent ac procurent. Ea est
omnium neophytorum sententia, qui Principem iudicant deme-
rendum potius cunctatione moderata, quām præpropera festina-
Christiana *res ad anti-*
quam liber-
tatem, sed ta-
men causè
redit.

tione irritandum. Ita factum est, ut cum religiosus unus aliquis Nangasquij cænobium extruere, etiam alterius nomine, cæpisset, id neophyti tulerint & gerriniè, effecerintque, ut, quoniam res in publicum eruperat, vitandi periculi causa, ab eo qui extruxerat, solo aquaretur. Atque hoc est tandem, quod per hosce annos contigit, ortamque procellam, si nondum sustulit, prorsus interrupit, nec aliud recentius, cum hæc finio, ex Iaponia legimus quam à Julio M. DG. XVI.

CAPUT XVIII.

Quarto m.
tempore adulst
sempore per-
secutionis ba-
ptizati. Currebant multa passim in huius historiæ scriptione non sine fructu aduertenda, quæ studio in hunc locum, ne historiæ seriem importunus orator interpellarem, finem libro quarto impositurus reseruauit. Ac primùm, quo ipso tempore pcella desçuij, satis mirum est quanto numero neophytorū grex accreuerit. Verū ut fuerit, non antiquis solus temporibus, quod scriptum legimus, Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, &c., Martyrum sanguis est Christianorum semen. Anno quippe 1611. quando iam persecutio timeri cœpit, quinq; millia, quatuor & viginti (de adulstis loquor) Christo se adiunixerunt. Anno sexcentesimo duodecimo, quo anno planè erupit, quatuor millia & quinquaginta. Anno sexcentesimo decimo tertio, quater mille trecenti quinquaginta octo. Anno in sequenti, cum iam suis sedibus nostri alijq; pellerentur, mille trecenti octoginta. Sexcentesimo decimo quinto, ratio iniri non potuit. Quin imo subductis calculo adulstis, quos soli Patres Societatis Iesu ab anno 1598. quo Taicofama Ecclesiæ persecutor extinctus est, vsq; ad annum 1624. quo Patres, ut dixi, expulsi sunt, ultra centum quadraginta millia salutaribus aquis expiisse numerantur. ut è fastis baptismalibus constabit. Dixi adulstos, nam infantes qui Catechismo non indigent, ab hoc numero excluduntur. Quis non speret magnos secundis auris afflantibus progressus, quando aduersis ita navigatur?

Aduerto præterea insolitum Ecclesiæ huius ardorem, cui non legimus

giamus sere vñquam maiorem, præteritis in seculis, cui non videmus *In solens Iau-*
 æqualem inter hæreticos à Catholicis nostro seculo pro fide certan-*ponensiam*
 tibus. Tanto quippe studio non paucos, sed prope omnes martyriū *ad martyria*
 optare, ad illud tanta cura se comparare, occasione illius vñtro qua-*ans ardor.*
 rere, miserore affici eos qui exciderint, tanta lætitia exultare illos, qui
 hac sorte gauderent, nec solos illos viros fuisse, ab armorū tractatio-
 ne vite contemptores, sed pueros ac pueras, mulieres etiā nobilif-
 simas ea optasse ac tulisse, à quibus natura tantopere abhorremus.
 Qui non videt agnoscitq; in his candē Dei manum, cuius potentia
 primis illis Ecclesiæ nascentis temporibus legē suam natura, Princi-
 pibus, Orco repugnante in orbem introduc̄ā. Eadem est sanè fides
 nostra, eadem doctrina, eadem Ecclesia ad nos nulla interruptione
 per tot seculorū gradus propagata. Sed dicet aliquis; miracula dea-
 fuerunt, qualia nobis maiores nostri vñ cum antiquitate fide reli-
 querunt. nō desueruat illa quidē omnino, sed rariora, obscurioraq;
 fuisse non diffiteor. Causam nouerit ille, qui etiam cū non vult, po-
 test, sed ideo fortasse, quod nunc Ecclesia quibusdam poterit adiu-
 mentis, quibus noua carebat omnino: Habet viros literatos quoru-
 rationes diuina luce cum insuit adhibita, miraculorū necessitatem
 supplet, quæq; sunt supra naturam, hominibus persuadent. Sed o-
 missis, quæ ad institutum non spectant, his disceptationibus, ad rem
 facit, quod ex hac ipsa obiectione in rem meam traho, videlicet ed
 magis admirabilem, præconiōq; digniorē, & illustrius diuinæ pote-
 statis argumentum, quod lapones nullis prodigijs allecti, ea tolera-
 runt, quæ alij, qui quotidianis illis è cœlo fovebantur auxilijs. Quis
 enim dubitet fidei meritum perfectionemq;, ex eo crescere aut mi-
 nui, quod ad evidentia plus minusue accedit aut recedit. Egq; sanè
 miraculū aliud illustrius nullū videri volo, quam q; externi aliquot
 ac pañosi sacerdotes, balbutiente adhuc lingua, potuerint apud gen-
 tem sagacissimā ac superbissimam efficere, ut sua rei gerent, externa
 probarent: idq; tanta animi firmitate, nihil vt dubitauerint ad ea tu-
 enda fortunas, principum suorum fauorem, carnis illecebras, vitam
 denique ipsam atrocissimis supplicijs exponere, idque ea alacritate,
 qua natura ferimus in ea, quæ his aduersantur. Qui hoc prodigium
 non admittit, neque si aliquis ex mortuis resurrexerit, crederet.

B b b 2

Ec

Et quām verum hoc sit Ecclesia verē signum, cuius nōmen tot
hæreticorum sectæ usurpat, ex alio constat, quod ē superiorē de-
ducitur. Repete memoria mecum superiora post Christū na-
tūm seculū quindecim; percurre mecum Christiani orbis regiones
ad vnam omnes; nullam orbe toto repereris, quæ sectam aliquam,
ex ijs quas Ecclesia nostra antiquauit, habeat auro agnoscat primam
apud se Christianæ fidei propagatricem, multæ multas iam Christo
adiunctas in errorem abduxere, nulla tenebras ethnicas etiam suis
nebulis potuit vt cumque illustrare; verū hæc quæ longiorem
traditionem requirerent, omittantur, sufficiunt illa ijs, qui sponte
oculos non claudint veritati.

Habet porro Europa nostra gentis nuper sine numine exem-
pla quæ imiterur. Non iudicabitur difficile veteranis catholicam
fidem apud hæreticos sanguinis sui sigillo confirmare, quando ad
eam rem neophytes habemus extremo in orbe hortatores exem-
plōque suo p̄recessores. Quis non operam tuam per tot maria, la-
boros, pericula, bene collocatam putet, cùm viderit fructum excul-
ti huīs noualis ad messem peruenisse. Quid est, quod nos teneat,
quin tantam indolem, rancasque spes per vñteriora etiam, si forent,
maria conquiramus. Et quibus ad eas expeditiones animus, ætas,
valetudo, conditio vel quippiam simile defuerit, nondum à fidei
propagatione procuranda se arbitrentur excusatos. Alij eam suo
fauore, alijs consilio, alijs autoritate, alijs opibus, nos industria, labo-
ribus, periculis, vita ipsa procurabimus. Cætera subsidia, ab ijs, quo-
rum intereat, aut quos Dei peculiari beneficio ad id permouerit
expectantes. Vnum est, in quo omnes possimus conspirare, si nem-
pe fusis communiter precibus Orco repugnantि nos op-
ponentes diuinum ad res tantas auxi-
lium euocemus.

Libri Quinti Finis.

DE

CHRISTIANIS APVD IAPONIOS TRIVMPHIS.

LIBER QVINTVS.

PRO O E M I V M .

Persequar his litteris è Iaponia Goam ante menses aliquot allatis captum in Europa opus, & quatuor libris comprehensum, de Christianis apud Iaponios triumphis, qui è gloriofis fidei certaminibus contra gentilitatia perfidia ministros à neophytis Iaponensibus sunt constantissimè reportati. Priusquam enim in stationem meam reuecarem, in Europa commentarium reléqui, iusto volumine quatuor libris comprehensum, quem Christianos è Iaponia triumphos inscripti, saepos ab anno 1612. per quadriennium fere continuum, nam et si aliquid ex ijs tetigique anno 1615. contigerant, eam tamen è priuatis Sociorum literis erueram, interē dum iusta narratio solito annualiū nostrae Societatis more perueniret, eam à Lusitano sermone acceptam non transfero, sed refero, aut potius ex ea felice ea omnia que Europam nostram sine fastidio lecturam esse conijcio, vulgaria vel potius consueta, vel solum tango vel plane pretermitto, ne singulis annis repetita non noua legantur sed vetera. Vetera enim sunt in hoc genere que à veteribus non discrepant, Quin etiam breuitatem sectaturus hoc biennium 1615. & 1616. non seiungam, sed con-

tinuo filo alterum alteri subiungam, ita tamen ut legenti confit
quo singula tempore contigerint. Nec inferiora illa esse video ijs
qua terribilio superiore etiamnum perseverant, modo asperiora,
modo leniora, prout Dominus hanc sponsam suam tentare consti-
tuit, ex secretorum iudiciorum norma ita dirigens omnia, ut insu-
am gloriam, in quam omnia decet collimare, vel saevis vel fortis-
ter, sed namquam non certo deducantur.

DE POLITICO IAPONENSIS

Imperijs statu.

C A P V T L

INcipiam ab altera Ozacæ obsidione (de priore quippe proximè
vt iam arbitror edito rerum Iaponensium commentario agere, &c

Iaponiam malè stabilita inter Daifu & Fideyori pace nutantem
relinquere me memini) Ignes igitur, vt ait ille, suppositi cinerido-
loso vt in flammæ eruperint, quibus arsit Ozaca, totaque Iaponia
caluit, dicere aggrediamur. Ex Ozacensis belli fortuna Daifu do-
cum retulerat stragem suorum, eorum æstimatione qui parcissimè
scripserunt, ad quadraginta millia, retulerat parum honestæ pacis,
ac sollicitati foederis indignas sua æstimatione, ætate, dignitate con-
ditiones, maximè cum adolescentis tirocinio ac tenuitate compa-
ratus, apud quem reliquerat ducentos exigua strage mortales, eos-
que de militum grege si duos tresve aliquanto celebriores exem-
tis, apud cum reliquerat spem Imperij, fortunæ opinionem, ætatis
auctoram, senij sui occidentis calcibus imminentem.

Ergo ad solitas artes conuersus, quod sibi sentiebat esse non
posse perpetuum, in filio statuit omnino retinere, nec cirelinquere.
Spes dubias, nutante prioris belli fortuna inclinatas. Ergo iam iter-
um perfidus, neglecta nuperrimi sacramenti religione, mittit ad
Fideyori, qui suadeat Ozacam relinquere, & maiora sperare, que fu-
sè sed falso promittebat. Non latebant adolescentem parentis sui
potissimum artibus instructum, senis confilia, nec facile spe futuro-
ram præsentia dimicabat, sed quod præsentiens nihil dubitauit,
cum

eum collectis denuo viribus ad se redditurum, vt quod arte subterfugera infortunium, fortuna meliore sarciret. Ergo cœpit clam pri-mò, deinde cum ultra tegi non posset, palam militem conscribere, & in suas partes quotquot posset euocare. In his numerati sunt Francisci Bungensium quoadam Regis filius, & trium qui Taicosam tempore omnia moderabantur filij, quorum parentes Imperij mutationem experti, superioribus bellis perierant, & alijs compulsi-mi è quibus exercitum conflauit, quo ceatum & septuaginta mortalium millia censeridicebantur, si ijs credimus qui vero pro-pius numerabant; quem exercitum, non vt prius, intra urbis angu-stias stringere, sed sub urbem castra metari voluit, quod iam obli-deri nolle, sed vnius prælij fortuna vel infortunio iam non dubita-ret summam rei definire. Exercitum tres omnino moderabantur, Ethnici duo, Christianus unus, Ioannes Acaxicamon appellatus, à quibus etiam in omnem belli apparatum commecatus, & cætera præliorum supellex temporis conuecta colligitur. Quo tanto belli sumore finitimæ vrbes & oppida metu correpta, eo in interiora se recipiebant, quo coniiciebat unusquisque arma non penetratura, putabant enim nec temerè irruptionibus tentanda omnia, & alieno sumptu militem continendum. In ipsa vrbe Miacensi tanto tu-multi trepidatum est, vt in palatium Dairi sui, velut in asylum ple-sique confugerent, & in eius ambitu subito opere snapalia extru-erent, arbitrati capta etiam vrbe, Dairi non impetendam de more maiestatem. Non desuixit qui hunc metum inter astuti Daifu artes referant, vt constaret ex hac publica trepidatione arma non à se, sed à Fideyori moueri, nec violari nuperrimi sacramen-ti religionem, sed necessaria defensione cohonestari. Quin & hoc intendebat, vt iniecta inuafuri mora ærarium exhaustaret, & multorum animos. armorum languore debilitaret, nec male fraus illi cessit, qua quemlibet alium dilatione perdidisset, cum enim animi nondum esset satis Principi Fideyori, & Imperij Iaponensis potentiam aggrediceretur, defendere se non offendere cogitabat, quod si auctore vulgo metum illius Ducem secutus fuisset, næ magnam Imperij partem prius oc-cupat.

cupasset quam senex occurrisset; proprioque parcens æratio exhostium spolijs militem iam victoris more furentem saginasset. Intervim Daifu, (quem alias Cubum, alias Imperatorem appello) planè sibi non deerat, sed partim insidijs, partim aperto marte seipsum comparabat. Insidiarum hoc initium fuit. Onaxari, ex primarijs Fideyori ducibus arcem egressus, à Sicario ad eum alloquendum accedente, grauiter in altero latere vulneratur; is comprehensus socios coniurationis cum nominare nolle, in frusta discerpitur, sed intra paucos dies tota conspiratio prodita est, illiusque auctores obtruncati, constititque tum demum rupta fœdera non sine sanguine, rei summam, in dubiam bellum aleam eruptura. Nam exinde Imperator vicinala quæ proximo metu trepidabant, præsidario milite cinxit, & sensim Duces alij post alios cum suis turmis submittabantur, donec tandem ineunte Maio Daifu ipse cum filio Xogun, cuius causa maximè agebatur, aduenit, & hic in areem se Fuximum, ille Miacum recepit, & interim dum se totus vniuersus exercitus, mentita denuo fœdera tentantur, eo tonsilio ne iniquo marte prius cogeretur decertare, quam robur omne conuenisset. Abest Ozaca Sacajum leucas omnino duas, Emporium tota Iaponia celeberissimum. illius ciues prius quam Daifu adueniret, in umbram se Fideyori receperant, commeatum & reliquum bellum apparatum profuse obtulerant, sed cum Daifu aduenisset, utraque manu pugnare, vel potius mentiri statuerunt, nam perquam occultissimè ipsi Daifu eadem deferunt, arbitrati se in bello communi communem calamitatem euasuros, sed miseri seipso, neutrum se fellerunt. Cum enim ab ijs rogatus Daifu, præsidium submitteret, subodoratus Fideyori miles superuenit, qui promissa exigere, duo millia eo peruerant ad vitandam suspicionem, non plures; qui cum à Daifu teneue adhuc præsidium reperissent, euocatis mox auxiliaribus copijs, iussi Sacajum incenderunt eo furore, ut ex emporio nobilissimo intra unam noctem ne una domus illuxerit, in qua viginti familiarum millia censebantur, hoc in ædificijs Iaponum ligneis proclive est fieri, credique, sed quam horribile fuerit, non æque proclive est estimari. Eo ipso tempore, quo Sacajum ardebat, Fideyori Ducem submisit Onaxari fratrem, cum quindecim millium copijs, ut arces duas

duas vicinorum regnum Izzumi & Cinocumi inuaderet, quæ ar-
ces Daifu partes tuebantur, sed in vanum cecidit expeditio non si-
ne multis in eo prælio desideratis. Quod ut audiuit Daifu, nihil ul-
tra cunctandum ratus, hominum animos sibi satis conciliasse, ut ha-
cenus pacem præsetulisse visus est, exercitus eum comitabatur
qualem vix alias Iaponia videre se meminit, sub signis quippe suis
expeditum militem, non adductis in numerum impedimentis, ad
trecentam illia numerasse dicebatur; eo exercitu per Yamato regni
gyro circumducto, primo Iunij priora signa è vicinis montibus sub
vesperum cōspecta sunt, quem exercitum iam toto biduo Fideyori
cum suo iam intra castra distributo, satis fidenter expectabat. Postri-
die primo diluculo, duo exercitus Ozacensis Duces singulicūm de-
cem millibus vēlitaturi, descensuros ad pedem collium præstolant-
tur, & iam ad manus ventum erat, diuque dubio marte pugnaba-
tur, sed tandem Ozacenses ab Imperatorijs sugari cœperant, cum
alij Duces duo, in quib[us] noster Ioannes, prælium restaurarunt, &
renitenti fortunæ virtutem opponentes hostem coegerunt in suos
semontes, vnde exierat fuga recipere. Vtrinque cæsi sunt multi sed
Ozacensium plures iisque ex prima nobilitate, Ioannes ipse glande
fauciis ad suos rediit victor.

Die iterum in sequenti, Iunij tertio, exercitus duo in ingenti pla-
nicie totum illum diem ad secundam horam post meridiem in ar-
mis quieti constitere, vel ad prælium se parentes, vel dubijs fortasse
quid agerent, in eo enim prælio Iaponensis Imperij fortuna nuta-
bat; Daifu veteranus Dux, martiartem additus, fingit se diuiso
impetu velle urbem varijs in locis inuadere, vt hostis sui vires quo-
que separaret, Interim in vnam partem egregium militem selectos-
que Duces euocat, vt primo impetu hostem aggressi victoriam ad
se inclinarent, quam deinde reliqua turba persequeretur, nec Oza-
censes fraudem aduerterant, sed in suam quisque stationem sese re-
cipientes repugnare potius quam pugnare parauerunt.

Vix bene altera hora post meridiem ad occasum declinabat, cum
duo exercitus impetu facto coeunt, sed eo impetu quo quisque res
suas in ea Imperij concusione tuebatur. Primum Ozacensium
agmen ducebat Sanada vñus è tribus summis exercitus Præfectis &

cum eo aliis, Marinus vocabatur. Hi militum è Quanto Imperatoris partium primum agmen eo impetu repulerant, vt tertio quarto-ue cederent, mox vt apparebat, fugam paraturi. Eo tandem res ad-ducta est, vt ex Xogun exercitu nonnulli iam fugam caperent, ipse-que idem parabat, nisi à suis detentus paululum restitisset, quin ipse Daifu victoriam desperans, propè iam sibi ventrem de more lace-rabat, cum ecce tibi repente fortuna conuertitur, satis leui euentu subito inclinata. Onaxari numero agmine, Fideyori vexillum ha-bebat sibi commendatum, is nimiris inconsultè victoria gaudium non ultra ferens, in urbem regreditur, ipsum Principem, qui prælio aberat ad victoria gloriam euocaturus; cum vexillo fortuna quo-que regressa est, nam primò creuit hostibus animus, quasi cum sui Principis vexillo fugerent, inque urbem se reciperent Ozacenses, deinde digresso iam in prælium Princeps, cum nihil minus cogita-retur, armata intra urbem coniuratio, ignibus in vario & urbis angu-los iniectis, se se prodit, quæ sume suo Imperatorijs victoriam reue-hens prælium tanto impetu restituit, vt iam Ozacenses de vita ma-gis quam de Imperio solliciti, fugam nullo ordine arripuerint, qua quemque via neceffitas abducebat.

Ea omnia intra duas non amplius horas expedita, victoriam mi-nimè dubiam Imperatori reliquerunt, qui suos statim clausico à pre-lio reuocans fugientibus viam aperuit, & pontem, vt aiunt, strauit argenteum, qua parte apparebat plerosque fugam adornaturos, ne forte, si de vita certamen esset, desperatio prælium instauraret, & qui nollent mori, deinde vincere se denuo posse non desperarent, ite itaque Miacum versus patuit fugientibus, eo die reliquo & no-ete tota insequenti. Ferunt ex ea parte plerosque & nobilissimum quemque diffugisse, quin & ipse Fideyori cum parente, diu creditus est fuga salutem inuenisse, sed cum iam sesquianno toto nusquam, ne fama quidem indice comparuerit, credibile vix videtur huiusmodi Principem, diligentissime ab Imperatore filioque conquisitum la-tere tanto tempore potuisse; Dilabente iam exercitu, Imperatorijs in urbem inuadunt, nemini parentes, nec etiam suis, cum alij vix a-rios agnoscerent, urbem vniuersam populabundi incendunt, euer-tuntq;. Sub noctem qui intima arce adhuc Fideyori partes tueban-tur,

tur, desperatis rebus eam incendunt; & horribile spectaculum exhibent, cum tota arderet Ozaca, quam ex optimis Iaponiæ vrbibus sæpè annales nostri cantauerunt. Cuius cladis, solitudinis, inconditio adeo tristis fuit facies, ut longa narratio supereffet, si singula prosequerer. Sed neque hoc est instituti nostri, neque apud bonos estimatores opus esse pluribus iudicauit. Hoc solum addam, Iapones vulgo arbitrari, nullum aliud prælium ex ijs quæ apud se celebrauit antiquitas, maiorem mortalium vim intra duas horas absumpsisse, cuius numerum tametsi plus alij, alij minus augeant, centum milibus tamen plerique circumscribuerunt, ferunt ipsum flumen Ozacense alcum alias, alueoq; latiore, cadaueribus oppletum, velut pontem fugituris aperuisse, & ad duas retro leucas cum sanguine flueret, aquis suis, velut metu contractis, refugisse.

Parta victoria, Daifu Miacum redit totius Iaponiæ nobilitate stipatus, & quasi iam demum Imperium occupasset, sibi iam recens videbatur imperare. ibi præmijs propofitis eorum capita, qui à Fideyori stererant, illumque ipsum ad se adserri & adduci iubet, imperata fecere permulti, & viuos illi multos multorumque capitâ intra paucos dies stererunt, & in cæteris ipsius Fideyori septennem filiolum ex illegitimo toro suscepimus, quem tota Miacensi vrbe per ignominiam circumductum voluit obtruncari, quem ferunt animo supra ætatem effervescente, ipsi Daifu præsenti exprobrasse, quod iuriandum solemni, quoad fieri potest, ritu conceptum, bis per summum nefas violasset, Multi deinde mortales omnis ordinis in hac ipsa causa iugulati, & vt in posterum spes omnes coniuratis rebellandi præscinderet, voluit exemplo toto regno, vt reguli omnes, quotquot sub Imperij, quod ipsi Tenca vocant, legibus vivunt, arcis suas omnes diruerent, vna excepta, quæ illis ad habitandum permittebatur. Nec fuit, qui atrocissimo huic mandato sit ausus repugnare, dirutasque ferunt intra breve tempus arcis tota Iaponia minimum quadringentas. Quibus tandem ita compositis Surungam ipse ad suam Imperij sedem, Xogun ad suam Yendo se recepit, dimissis ad suos regulis omnibus ac milite, quibus usus in hoc prælio nobilissimam victoriam reportauerat, quæ vtrum Ecclesiæ Iaponensi comqdè ceciderit nec ne, num forte magis optari

poterat, vt in Fidey oride declinaret, vtrinque dubitari posse video, sed quia hoc ad sequens caput spectat, in quo de eius statu agitur uniuscūm, in eum locum quæstionem differemus.

Non diuturna fuit Imperatori victoriae fruendæ mora, quippe quod nihil sit in humanis rebus durabile, vel hoc exemplo patuit. Venerat ille iam ad votorum verticem, in fortunæ rotæ tenebat apicem, cum horrendo casu miser in æternam calamitatem è summa felicitate prope in momento gustata descendit. Nam 8. Martij, anni 1616. graui superæstatem morbo corripitur, cumque se moritum intelligeret, filium suum principem, quem Iaponensis Monarchia relinquebat hæredem, aptis temporis monitis ad ritè gubernandum instruebat. In his fuit, ne cum Dynastis ac Toparchis subditis iam iniret subito rationem, qua se videbat perpetuo usum, aliud iam tempora, aliud pacem una cum Imperio partam postulare, conaretur sibi omnes animi facilitate ac lenitate demereris, nisi si forte unus aliquis peruicax eam, facilitatem verteret in contemptum, talem enim oportebat collecto exercito perseipsum persequi funditusque delere, neque enim aliter Iaponensis imperij possessionem posse conseruari. Addebat his qua se ratione cum fratribus gereret, nihil illis aliud, inquietabat, moriens lego, præter id quod à me viuo donatum possidebant, tuum erit prout eorum in te merita postularint, ita fratres remunerari, quorum si forte quispiam aliquid in te peccauerit, non omittes eum pro delicti ratione mulctare, nec eorum vitæ parces, si criminis fortasse id postulauerit magnitudo; nec in hac re hominum obloquia vereretur, neque enim id immanitati dabunt, quod à parente mandatum sciuerint, extrema morientis voluntate. Hæc ille aliaque huiusmodi plura, tandemq; Iunijs Calendis, eodem propè die quo nobilem illam victoriā, anno superiori reportarat, diem clausit extremum, & brevia huius vitæ gaudia, tam late fusi sanguinis humani, sed maximè Christiani reus, cum tormentis æternis infælicissimus commutauit.

Hæres imperij, quem perpetuo Xogun appellabo, adita nemine interturbante Imperij Iaponensis Monarchia, sedem suam ubi hactenus habuerat, in vrbe Iendo reliquit, Surunga quæ parentes des fuerat, fratrem suum Fitachidonum reliquit argis custodem, nō thesauri,

thesauri, quem senis cupiditas conseruata tot annos in Imperio pace compilarat, eum enim ad se transtulit, ne fratri esset ad coniurandum incitamento. Cætera solito cursu fluunt, neque ad Novembrem 1617. de villa mutatione scribitur, nisi quod è Sinensis Regni Provincia Fuquiana à negotiatoribus nunciatum Amacao scribitur, ipsum quoq; filium, & nihil aliud, perisse. Ex hoc rerum publicarum statu vniuerso ad Ecclesiæ faciem & Societatis nostræ veniamus, tum per singula loca in quibus olim domicilia nostra sita erant, excurrentes peculiarem vbiique rerum statum: in hac temporum varietate memoria dignum exploremus.

ECCLESIAE IAPONENSIS FACIES vniuersim.

C A P V T II.

Non immerito dubitari potest, si rei euentus humanis rationibus exquirendus est, & in alteram partem controuerti, num Ecclesiæ Iaponensi commodius cecidisset, Imperij summam ad Fideyori redire, an in familia ut factum videmus, Daifu remanere. Nam etsi pacata semper Ozacæ omnia quantum per Principem licuit nobis fuere, nec vñquam ut alibi sæpè publicè fuerit Euangelij cursus per eum impeditus, tametsi etiam in eius exercitu strenuam illi operam Christiani multi, tum maximè Ioannes Acacicamon impenderunt, eratque satis credibile fore ut officiorum memor, rei Christianæ laxaret angustias, id nihilominus initio duntaxat futurum non temerè coniicitur, Nam ille doctus à vidua parente, se nullam Imperij repetendi spem humanam habere, totum se ad colendos Deos beneficijsque prouocandos conuerterat. Duo simulariorum genera colunt Iaponij, alterum Camis, alterum Fotoques vocant. Priores Deos putant humanas res moderari, easque mortaliibus pro arbitratu diuidere, pro ratione meritorum his fortunatas, alijs infelices. Postiores Dij futuræ vitæ bona partiri posse creduntur. Ergo Fideyori de alia nondum vita sollicitus, totum se ad colendos Camis contulerat, nec propè vñlum erat tota Iaponia Famum illorum celebrius aut opinione vulgi sanctius quo non eius

Ccc 3 bene-

beneficia penetrassent, ille fana instaurabat, extruebatque, ille sacrificiorum cœnobia dabant, ille ad omnes munera submittebat. Ozacæ restituerat intermissam diu supplicantium pompam, in quam annis singulis dieebatur minimum aureorum sex millia profundere, vulgo ut dicerent omnes, pendente adhuc belli fortuna, illius euentum magis ad Camis, quam ad Fideyori pertinere, qui si Principem toties de se benemeritum ad Imperium non eueherent, nemo noluisse, sed omnes non potuisse, credituri non temerè videbantur. Ad hæc cum eius parens Taicosama iam inter Camis relatus, vulgo coleretur, præliorum numen appellatus, cui tunc alibi fana multa, tum Miaci molem illam insanam de qua superiорibus annis, exaserbat, quis non metueret eam legem, cuius calculo diuini honores Parenti vulgo dati negabantur, diu illi placere potuisse, quin eam rebus iam confirmatis, cum Christianis non egeret auxilijs, acrius insectaretur fortasse, quam haec tenus Daifu fecerat, cui res minus quam de parente colendo cordi erat. sed vt vt sit, hoc salem ex eo prælio consecutum est, vt de inaniū Deorum aueritate multum decesserit, dum vel, si noluerunt ingratii, vel si non potuerunt, infirmi ab omnibus iudicantur. Quin ipse Daifu ceteroquin & ipse superstiosus in paucis, victoriae insolentia dicitur præliorum numini, quod filium in prælio destituerit, insultasse.

Verum enim uero non inferior ex alia parte metus, eo que maior quo præsentior, non timeri sed teneri videbatur, nam è tribus primarijs belli ducibus sciebat vnum fuisse Christianum, eumque in paucis fidei ardore præstantem, quem habuerat etiam in alijs prælijs cum Imperium occuparet, cum reliquis Fideyori tutoribus Regni que moderatoribus, contra se conuiratum, quem cum tot iam annos plectendum inquirat, hodieque querat, non est dubium furoris illius, quo in eum serebatur, partem in ipsam Religionem deriuatum iri. Ad hæc ignorare non poterat in exercitu Fideyori neophytorum vexilla multa crucibus Iesu nomine, D. Iacobi effigie, ac similibus insignita contra se militasse, vt non omnino temerè suspicari potuerit, Christianum nomen, vna cum suis hostibus contra se conspirasse. Quid quod propè ipsius prælij tempore Ozacam euocati è nostris

sofris duo, totidem è D. Francisci familia, née non & virus è D. Augustini ordine aliquo duo fæcere ad Dux militésq; Christianos diuinis misterijs confirmando accurrerunt, quod si ad aures eius peruenit, ut facile est peruenisse, suspicionem auctum iri nihil dubitandum. Ex his eiusdemq; generis alijs futurorum argumentis, neophyti non videbantur temere nouam procellam augurari, ad eamq; solitis præsidijs ad diuinam opem euocandam vtebantur. Nullus erit finis, si sacramentorū frequentiā, si orationis, eiusq; potissimum quæ in 40. horas excurrit, assiduitatem, si sponte suscepitas corporis flagellationes, si cōtracta sodalitia inter viros, mulieres, ac pueros, si institutas de martyrio collationes, si huiusmodi sexcenta cōmemorauerō, ea si nusquā cōmemorabūtur, vbiq; factita solito etiā accuratius intelligi velim, nusquā desiderata, nusquā remissa, multoq; minus prætermissa. Quin potius in tanta temporis varietate, cultorumq; penuria satis mirū videri debet, potuisse neophytis tota Iaponia sparsis, ex ordine omnibus subueniri. magis admirabile, quod subiungam, potuisse nostros è suis latebris cum tot neophytis paucos, tot ethnicos ad Christum adducere, nam hoc biennio adulti bis mille nongenti Christo nomen dedisse scribuntur, quibus si addideris eos qui à Christo defecerant, & ad eum redierunt, profecto magnum labore magna missis est consecuta.

Sed quid pepercit tandem non omnino vanus neophytorū meus videamus. Nihil eorum hic commemo rabo quæ priuati Dynastie suis in ditionibus, propria auctoritate, turbarunt, hec habent priuatū suis locis locū, sed quid ab Regia velut Imperij fonte in reliquum lapenensis Ecclesiæ agrum elusionis redundant, & quidem eo anno-toto qui victoriā est consecutus, vsq; ad obitum Daifusær, magnum in Regia deChristianis rebus silentium, fortasse quod occupati rerum nouitate animi, dum proprijs cōmodis consulunt minus curant aliena. Verum ex mortuo vix aliquot mensium fuit quies, nam Septembribus mense anni 1616. li Christianos edicta publica renouancur, quæ tametsi maximè ex eo dimanarint, quod filius vestigijs parentis infistere se per omnia profitetur, habuere tandem hanc quantum assequi potuimus, de ijs renouandis cogitandi occasionem. Annis superioribus relegatos in Tzugaru ad

ad ortum Insulæ scriptum est permultos Miaco; & aliunde Neophytes, ut ibi cruendis sylvis & noualibus exercendis, Dynastæ illius regionis operam darent. In ea laponia parte, hoc ipso anno iugens annonæ caritas fuit, quod Nangasaquij cum esset auditum, collata stipe aurei trecenti corrasæ, è quibus Oriza coempta, Nangasaquio ad proscriptos nauigauit, unde factum est ut eorum necessitatì temporis consuleretur, priusquam eo deueniret penuria, ut indigenæ ipsi exhaustis herbis & oleribus, mortales multi fame interierint, neophyti, ad quos egestas primo peruentura putabatur, non incommodè publicum incomodum tolerarent; Pupugit eares quæ probari debuerat indigenas, atque adeo Dynastam ipsum, molestè fermentes homines apud se proscriptos, & ad vilia colonorum datanatos officia, commodius habere quam ipsos qui in patria commorabantur indigenas. Ex eo euentu Dynasta fremens inuidiæ causam arripuit in Regiam in hanc sententiam ferè scribendi. Monebat multos esse tota Iaponiam contra edicta Neophytes, quod ex eo probabat, quod qui apud se exulabant, collecta trium millium aureorum stipe (trecentos enim iam Fama vel inuidia ducta per decem proportione multiplicauerat) à collegis submissa Oriza commodè famem, qua indigenæ multi periissent, haec tenus tolerabant, quæ summanon facile cogi potuisset, nisi magna esset etiam numina in Iaponia Christianorum multitudo. His adde quod eodem tempore nauigium Lusitanorum cum Malacam peteret in Iaponiam, quod subinde contingit, aberrarit, eo nauigio è nostra Societate duo & alij religiosi totidem vehebantur, alijs etiam nauigijs quæ è Philippinis & Couehinchina redierant, aliqui è nostris & Iaponenses duo sacerdotes in Iaponiam appulerant, quæ omnia Corrocu Nangasaquensis gubernator pro Satioie patruo suo non potuit ignorasse, qui ne quis eum præueniret, misso in Ægiam cursore monuit Xogun eorum qui in suum portum recens appulerant, addiditque insuper extra hos, plures alios in mentito habitu passim & impunè per varia loca diuagari. Ex alijs quoque portibus etiam peiora nunciabantur, nam è regno Tosa in Insula Ficocu scribebatur nauim vnam, dum è noua Hispania in Philippinas ferretur, orta procella eo delatam ægrè in portum confugisse, cuius sociam dein de scri-

describabant in Settimano portu consedisse, priore naui ferabantur e D. Francisci familia duo, & aliâ plures, quatuor videlicet & viginti, ex eodem ordine, qui se ex Europa delatos aiebant, legatione missa in Europam inductos, quæ ab ipso Imperatore ad ornata dicebatur, de qua legatione parum his temporibus opportuna, alias memini me scribere, quæ utinam plura non pariat mala, & hoc primum sit extremum. Sarcumānus Dynasta de hac re ipsum Xogun admonuit in hunc modum, venisse Hispanam hauc in, quæ religiosos habebat &c. è quibus mediapars iam exscenderat priusquam ipse monitus impedire potuisset, eos qui exscenderant, ne circa se vbi delitescerent, sed monere temporis, ne in hoc negotio remissus haberetur, Ita ille multis mendaciojs, opera sine dubio sacrificulorum confarinatis, obruiens totius rei veritatem.

Ex his omnibus exceduit in Christianos Tyrannus, & pro eo quo rem Christianam prosequitur odio, in quo ipsum etiam parentem superabat, factus iam ex imperandi libertate potentior, sua in Christianos edicta in hunc modum renouauit; iubet igitur suo nomine à supremis Imperij gubernatoribus diploma conscribi, ab omnibus Iaponiæ regulis subscriendum, in hæc verba, Has literas nomine suæ Maiestatis scribimus. Quoniam Daifu tanto rigore vetuit legem Patrum, adhibete omnem curam, vene vel unus in vestris ditionibus, tametsi colonus sit, aut è qualibet face vulgi, eam legem profiteatur aut suscipiat, & si conigerit Lusitanorum naues aut Hispanorum, Anglorum etiam & Hollandorum, qui eandem legem sequuntur, in portus vestros appellere, ne permittatis eos merces exponere aut exscendere, sed in portus nostros Nangasaquium, vel Firandum amandate; Sinarum porro nauigia, quocunq; in portu maluerint, liberam habeant negotiandi facultatem, Octauæ Lunæ octauo, & in 18. Septembbris nostri ceciderat. Diploma hoc per varios cursores quaqua versus dimissum, vt exceptum fuerit & executioni mandatum, per singula loca videbimus, quo eam rem, quæ non ybique fuit æqualis, sum arbitratus pertinere. Hoc editio tametsi Nangasaquenses non excipiebant nominatim, tamen excipi videbantur, quod nominatim nihil in eos dicebatur, & sanè cum ijs nihil fuisset innouatum, nisi quorundam nimius

D dd

for-

fortassis fessior & crudiores irritasset, si quomodo acciderit ad eum
quoque locum pertinebit.

DE SOCIETATIS IN IAPONIA REBUS universis.

C A P V T III

HOc biennio in Iaponia nostri maximum nouē & viginti, sum-
mum tres & triginta numerati sunt, ex ijs duo Nangasa qui la-
boribus perfuncti quietem inuenierunt, sacerdos alter, alter re-
rum temporakum adiutor, Iaponius vterq; Sacerdos Mancius Fira-
baixi, alio Mancius etiam, sed Misogachi dicebatur, sacerdoti mors
ingentibus doloribus euocata, maximam quoq; divinorum sole-
torum vim euocabat, quibus delibutus haec verba lobfæpius ma-
gnoq; sensu repeatebat. Haec mihi sit conselatio, vt affligens me
dolore non parcat. Reliqui è nostris qui ad hanc prouinciam spe-
stant, Amacai ferè deguant, vel in Insulis Philippinis, sed ibi plures
hic pauciores. De omnium spiritualis exercitationis consensione
& in virtutibus progressu nihil dicam, memor instituta breuitatis.

Nostrorum omnium in hac vinea excolenda labore est incredibi-
lis, ex temporum iniuria duplicatus. nam excolendi sunt eodem
quo prius numero Neophyti, sed à paucis non eodem numero co-
lonis, qui etiam si Europæi sunt, nunquam nisi in reuebris publi-
cum vident, aut ex uno in aliuna locum migrant, ne diuersitate vul-
tus ab indigenis dignoscantur; ij tametsi nusquam certas sedes habe-
ant, plerumque tametsi in urbibus aut oppidis degunt, vbi prius
domicilia habebant, hoc vnum discrimen est, quod vnum, labore in
orbem redeunte, aliquot locorum sèpè curam gerat, vnuisque mul-
torum vicem suppletar, denique nunc Iaponensis Ecclesia suos sa-
cerdotes habet, & reliquos rei Christianæ ministros, non secus
atque Anglicana suos, qui è latebris mentitoque habitu procurent
vel parta tueri, vel querere nouaque tueantur, hoc solum discrimen
est, quod latent nostri operosi, ex ipso vrdixi vultu, sermo-
neq; atq; adeo, vt aiunt, ipso incessu pro Europæis facillimè digno-
scendi: sed hoc etiam est leuius, quod fere non est æquale in ethnici-
cis

cis odium religionis Christianæ, illi odio quod est in hæc estois contra Ecclesiam Catholicam & priuatim contra nostram Societatem.

Sed quoniam de ingenti nostrorum labore, quo hanc vincam vellentur à procella, vel in staurantillius stragem, operz pretium est aliquorum Patrum testimonia referre in huius rei argumentum. Ita scribit ex ijs vñus. Nullus est in hac mea domo locus, præter vnam cellulam, cui per ianuam & fenestram duorum palmarum lumen immittitur, in ea vixi clausus diebus his continuis sexaginta, non sine ingenti labore propter æstum intollerabilem, iam sex dies, ex quo in alium pagum concessi & cœlum aspexi, sed in antrum meum me actum recipio, quod in hoc loco latere non possum. Alius scribit in hac verba: Intra hunc annum ter iui Cocuram (metropolis est Regni Bungensis) non sine ingenti labore & euidentia vite periculo, nocturnis horis iter faciebam, diurnis confessiones excipiebam, nec sèpius egressum esse, fuit ex mea voluntate, sed eorum apud quos dego, & qui huius Ecclesiæ suat primores, à quibus pendet mea in hoc regno statio, tantas in omnibus angustias patior, in obscuris mapalibus, æstum, frigus, famem vñq; adeo ut non meminerim alias me pati plura, è quibus omnibus tertio quartoue in ægritudinem incidi, Non semel contigit, cum noctu iter facherem per abrupta, pedelabi, & cum ipsis pedibus laceris cadentē, lacero vultu affurgere, sanguine subito, erumpente, facilè constat hæc parū carni grata ideo suscipi, ut Ecclesia hæc sibi constet, & aliquando restituat nobis neophytes docendi libertatem, Alius aliunde scribit in hanc sententiam, Hoc tempore non deest nobis meritorum seges, clausus vno in tenebris, & horas canonicas recitaturus ad rimam accedo, quæ lucis aliquid admittit, Mapale meū stramineum est, in ipso solo stat, humidum supra modū, vnde intra paucos dies ingentes laterum dolores contraxi, qui neq; stare me, neq; iacere permitterent, hospes meus nec famulis suis fudit omnibus, quod eorum aliqui etiamnum ethnici sint, sed neq; filijs, quos etas nondū silere docuit, quia nondū timere, atq; ita nesciant hic me cū alumno meo latere, cibū clā nobis submittit, eumq; sèpè tardissimè. Cib' est Oriza, aqua & sale cōdita, dū coquitur, cui ad delicias aliquid salsi piscis accedit, si cōfessionis causa excurrendū est, id noctu fit postquā omnes

D d d 2

iam

iam sopiti creduntur, saepe ad medium noctem, saepe in auroram excurremus. Et nihilominus cum his alijsque incommodis, maioribus solatijs afficimur, quam cum nuper nostram retinebamus libertatem, neque haec solatia in solo sunt spiritu, in corpus ipsum vindentur pra copia redundare; nam intra paucos dies ex ijs doloribus conualui, & alias ægritudines, quibus olim tenebar expuli. Alius quoque inter cetera hoc affirmat, vescimur ad mensuram, ac velut vinciatum iam dudum, cibus est Oriza pila, eaque propè cruda, quæ mihi clam per foramen injicitur ab ijs qui me domi suæ occultarunt, loco angustissimo, non sidentes etiam eiusdem domus inquinis, & ex his incommodis non solum non exijæger, sed solito valentior, & morbos quos ante a partebar, hac velut dieta decoxi. Fuis aliquanto alius ex partibus Catni scripsit, in haec verba, iam se re biennium est, ex quo dedito in domum, ex oppido in oppidum perpetuo sine villa quiete demigramus, ne hos neophyros animo ad serendam persecutionem destituamus, latitamus in Iaponum mapalibus, cibis insuetis vescimur, perpetuo, non nostra sed hospitum nostrorum causa trepidamus, ne tenues illorum fortunas ac vitam ipsam in discrimen vocemus, & metus nosfer post Ozacense bellum accreuit, ex eo quod Daifu iubente, nusquam non essent exploratores, qui comiuratos inuestigarent, qui si in nos incidissent, par erat eorum periculum, qui nos occultabant, quod contra eiusdem edicta, tota Iaponia proscriptos domi suæ occultarent, & quotiam externi sumus, non possumus que larere, ut in Anglia sacerdotes Angli, nos ipso vulnus signum, quo prodimur gestamus, unde non que primum est, ut illis, occultari. O nos felices si hac causa vitam posuerimus. Haec ille, De alio quoque scribitur sene illo & cui anni ad onus erant satis, ingressum sibi fecisse facilem in urbem ad quam euocabatur, baiulum mentiendo, & nocturnis horis onustum sarcina, eo penetrasse magno suo vel neophytorum solatio, qui boni se ais industriâ caritatemq; maximoperè suspexerunt. Alia his similia permulta contigere, quæ materiæ similitudo à scriptione liberat, maximè quod id ipsum magis constabit ex ijs, quæ per singula capita infra narrabuntur.

Sed non nostri solum in suis laboribus ac periculis exultabant, ipsi

ipſi neophyti magistros ſecuti, certatim nos excipere etiam cum capitis fortunarumque periculo geſtiebant. & ſi quando caritate ac timidè noſtrorū custodirent, noſtrorum periculum, non timebant ſuum. Nobilis matronæ breues literas huius rei teſtes ſubiungam, ad noſtrorum in Iaponia ſuperiorem. Ludouica illa dicitur, Soror Didaci Fato Cangayamo noſtri noſtris annalibus, ob veterem illam inſignemque in tuenda fide conſtantiam. Ex eo quod Dynaſtæ noſtro (ſcribit illa Bungi), ſcriptum ſit Miaco vnum è Societate ſacerdotem comprehenſum, nō defuit qui nobis ſuaderet, ut eum quem domi habemus, Nangasaquium remitteremus, verum maritus Ichinocami affirmat, quod, ut maxima ſit Miaci vel alibi perſecutionis furia, nihil ſibi noui poſſe contingere, quod non ex determinatione qua ſacerdotē excepit, abunde contineatur, quod ſi creuerit inueſtigandi ſolertia hoſtibus noſtris, nobis creſcet occulandi cura, qui ſi tandem prodiuſ fuerit, votorum noſtrorum faciet nos compoſes, quibus etiā peccatores ad offerendam Domino vitam noſtram ex ſingulari eiuidem beneficio aſpiramus, vna cum noſtro Patre, in cuius gratiam libentes, qua Dei cauſa eſt, moriemur, & ſi forte P. V. eum reuocauerit, ſciat nos ſemel iterumque ac ſequiſ repugnatores: Nam ſi quid Miaci erit periculi, ne Nangasaquium quidem erit immune, & quo evidentius erit periculum, eo ardentioribus votis Patrem retinemus, Deoque ſeruimus. Haec tenus Epiftola, quam hic exhibui velut exemplar ceterarum, quas ut breuis ſim prætermitto, ad ſingula iam tandem ordine ſolito deſcenſurus.

DE NANGASAQUIENSI Eccleſia.

C A P V T IV.

Qui oppidum Nangasaquense, emporeum ad mare tota Iaponia celeberrimum, Christianæ religionis aſylum, contra idololatriæ perfidiā appellari, Nangasaquium ſuis coloribus uno velut lineamento depinxerit, eo enim plerique à patria pro fide proſcripti profugiunt, fortaffe ut hi omnes, cum reliquis alibi comparati, propè numero excedere videantur; De ijs nolo com-

D dd ;

munia,

munia, quæ vix sine illorum iniuria commemorari possunt, quasi quis dubitet non esse hodie, quod semper fuerunt Nangasaquies exulum hospites, pauperum parentes, martyrum raptores, sodalitiorum auctores, sacramentorum si, dicere licet, helluones, orationum publicarum institutores, corporis afflictionum inuentores, denique ut uno verbo cætera comprehendantur. Ecclesiæ Iaponensis absolutissimum Christianæ pietatis exemplar. Eam urbem præter alios religiosos & indigenas sacerdotes fere quatuor, è Societate nostra septem hoc tempore in latebris suis incolunt & excolunt, ex ijs quatuor inter se urbem partiti munus suum exercent, reliqui tres, neophyti ferè suburbanos; ad eos excipiendos certatur à ciuibustametsi proposita morte, ac hoc facerent, cum pelleremur inhibiti sunt, sed non deterriti: solent dicere se nunc in hac procella videri sibi beatiores, quod domi suæ sacerdotes excipiant, quod quietis rebus, cum domicilia nostra incoleremus, non dicebat. Tempa omnia & collegium, ac reliquæ fedes nostræ stare permittuntur, sed clausa sua solitudine squalent, & nobiscum lugent fordidata. Verum dici verè potest pluribus locis modo sacra fieri, & neophyti conuenire quam prius. Nam plurimis suis in dominibus oratoria pereleganter adornarunt, ad que sacerdotes euocati sacra peragunt, eaque omnia faciunt, que in templis ante consueverant, tantusque est concurrentium, ubi rescierint, globus, plus ut nunc laboretur in ijs continendis, quā olim in ijsdem excitandis.

Non idem fuit hoc biennio rerum status Nangasaquij, toto tempore, quod ab Ozacensi victoria ad Daifu mortem, & aliquot annis deinde menses pax fuit, qualis per reliquam ferè Iaponiam, pax inquam nullis nouis edictis irritata, sed magis bellicis rumoribus potius, quam ullo principum fauore bellum intermissum. Edictum porro septembri mense ab herede scriptum, ut cap. 2. Diximus, Nangasaquij tum nihil admodum res commouit, nam edictum est publicè, ut Christianis suæ religionis exercitia domi coniungerent, nec ullus ethnicus aliunde commercij, vel alterius rei causa commeans à Christianis in gregem suum adscriberetur. Verum postea cum Nangasaquij comodè res flueret, sed fortasse minus caute ageretur, quam tempora suaderent, aquis edictis cautum, ne quis

quis sacerdotem quemcunque exciperet: eiusque criminis pena-
non solum domus sustineret, quæ illum occultabat, sed vicinae
decem, vtrinque quinque luerent non inæqualem, quod in edicto
regia peccantes non prodidissent, qui modus iam diu apud hæpones
inuetus, vix quicquam esse finit occultum. quibus edictis Europæ
religiōsi quatuor, primi in hac persecutione iugulum fidei causa fer-
to præbuerunt. Hæc ut se habuerint aggrediamur enarrare, sed quo-
niam hæc Omuræ gesta sunt, non Nangasauif, quæ in toto Regno
Figen persecuturi, Pauli cuiusdam insigne martyrium prius illud
tempore præmittemus.

**IN REGNO FIGEN PAVLVS TAROSVQVE
pro fidē btruncatur..**

C A P V T . V.

Ximadonus Figenensis Regni maximam partem Dynasta, prius
quam in Christi fidem hæc edictorum, ab Regia fulgurum
murmura detonarent, non alienus esse à Christianis videba-
tur, sed in hoc tumultu ad Imperatoris nutum factus, acriter apud
seos instituit, vt Christum abdicarent, nam præter exilia neophy-
tum quendam, cui Pauli Taroluque nomen erat, extremo suppli-
cio in hac ipsa causa damnauit. erat is ex Regno Iamaxiro Miaci
natus & educatus, sed in Regno Chicungo, in eius metropoli
Christum agnoscens à nostris fuerat baptizatus. Idem ante ali-
quot annos factus iam Regni Figenisi incola, in eius metro-
poli Riuzegi artem inaurandi discebat. In prima huius per-
secutionis procella, cum eo prima illa in Christianos edicta iuben-
te Daifū peruenissent, magna in vrbe fuit perturbatio, ad detegen-
dos, vocandoque Christianos instituta. quin ipse Pauli magister,
& eiusdem college qui eandem artem discebant, è viuendi ratione
Christianū illum agnoscentes, acriter apud eū institerunt, vt Christo
terga verteret. diu restitit ille, donec intra cubiculum retraso, mina-
rentur se illū nō nisi negato Christo educturos. Nutauit ille nō nihil,
ac dubie locutus, vt solueretur impetravit, sed huius fraudis ita illū
deinde pœnituit, vt denso sit protestatus apud eosdem, se fuisse
esse.

esse, ac semper fore Christianum, tametsi eorum minimis viis non nihil nuperrime titubasset. Inde ad sacerdotem querendum excursens peccatum suum magno pœnitentis animi sensu expiauit, & in posterum pro Christiano se gessit, nihil veritus edictorum rigorem, vitæq; quod adibat ex ea professione periculum.

Exacto post hæc biennio, cum denuo regraduerint edicta, denuo etiam Paulo nostro sua prælia recreuerunt, urgente urbis Præfecto vicini amicique instant ut Christum eiaret, renuit primum fortiter & obfirmate, sed cum exscriptissent chirographum, quo se Christi sacra deserere profitebatur, arrepta manu effecerunt, ut per vim subscriberet, in quo tamen non omnino culpa videtur caruisse. Id chirographum ad urbis Præfectum desertur, vicinis rati se homini magnum vitæ conseruatæ beneficium contulisse. Interim Paulus iterum pœnitens, quod iam secundo Christum turpiter deseruisset, conscientia iudice torquebatur, non illi cibus lapiebat, non somnus obrepiebat, satis dubio quid ageret, & quatratione se ipsum à suipius carnificali liberaret, neque enim illum suppeditabat præsens remedium, absentia sacerdotis. Constituit ergo ad ipsum urbis Præfectum pergere, palinodiam recantare, chirographum repetere, sed dum differret vel metu, vel fortasse pudore præpeditus, ecce tibi diuinæ procul dubio prouidentiæ nutu, quæ ipsum ad martyrium destinaret, occasio labitur in manus eius, quod maxime tum cupiebat, peragendi, cui cum ubiiore influxu gratia succurrisset, animosior solito, de tyranno cœpit triumphare. In ea quippe cogitatione positum, ut ad Præfectum pergeret, missus ab eodem iustitiae minister, pulsatis foribus interpellat; admissus inde profert chirographum, dicit urbis Præfecto minus placere quod in eo desit, quam Iaponensium sectarum suscipiat, quemue sacrificulum eligat in magistrum, cuius etiam sacrificulim agisterium admittentis chirographum desideraretur. Irruit in Paulum Spiritus Domini, arripit chirographum, lacerat, comburit, & in hæc verba deinde prorumpit, Dic amabo te, Præfecto, me non solum non aliud chirographum scripturum, sed quod ex eo tempore, quo ad hoc ipsum subscribendum me cogi permisi, nullam ceperim quietem, mali quod à me commissum lugebam, conscientia perturbatus,

batus, & apud me iam ipse statueram ad illum ipsum adire, chirographum respetere, & de fide mea dubium, extremo responso fidei meæ reddere certiorem, deliberatum esse mihi viuere morique Christianum, super quo negotio requisitus quoties placuerit, ipsi me sistam, & calicem Domini mei post hac nihil dubius epotabo.

Redit intermuncius ad Praefectum, qui auditu responso nihil ultra tentandum, aut cunctandum ratus, mittit eodē die 24. Octob. 1616. nocturnis iam horis, militum manū, qui non sine ingenti tumultu Paulum nostrum in custodiam publicam, vinculis onustum pertraxerunt, ibique adhibitis excubitoribus dimiserunt, ibi iam demum sibi persuasit, se non nisi cœleste iter arrepturum, è vinculis istis dimittendum, frequenti se oratione, altiore voce concepta ad felicem exitum comparabat, & memor quam tepidè seu potius trepidè semel iterumq; se in Christi confessione gessisset, ex impetratis à suis custodibus, funiculis flagellum armat, eoque manū induens, totam vnam sine villa intermissione noctem, pernox se flagellat, donec aurora exente, à flagellatione fatigatus abstinuit, stupuers qui audierunt, ad rotar verbera custodes, nec satis capiebant Pauli, Christianæque religionis, quo moriturus videbatur, ardorem. Postridie porrò matutinis iam horis, neophytis valedicturus, ad quinque nominatim, quibus familiariter vsus fuerat, breue hoc expedit epistolium. Ardens desiderio, vitam in obsequium Dei ac Domini mei Iesu Christi consecrandi, vindictus teneor isto carcere, si morti adiudicatus fuero, magni eam tem astimabo, & Deo meo multis gratulabor, rogo vos igitur, ut eidem Domino accuratè me commendetis. nona Luna. die 15.

Eo ipso die sub vesperum, minister Praefecti venit in carcerem, & in Paulum sententiam mortis enunciat, quam ille eadem anima serenitate exceptit, qua cupiditate exoptarat, Compellato deinde illo, cui sciebat exequendam sententiam demandari, rogat illum scio ut in crucem ageretur, habere se depromptas è Christiana disciplina causas, cur hoc ipsum postularet, negat ille, causatus deesse ex mandato vel tempus, vel apparatum, cum iussu Dynastæ obtruncandum, Acquiescit Paulus, & è vinculis, ut coniecerat egressus, in cœlum se ferri iam cogitabat, & cum venisset ad locum, imperato

Ecc

ad

ad orationem spatio, sanctissima Iesu ac Marie nomina intuocans primo ictu iugulatur, Octobr. 27. cum annum ageret ætatis plenitudinis Christi tertium supra tricesimum. Nondum expleta seuitia Iaponius carnifex sicam probaturus, truncum cadauer altero ictu aggressus, prope illud circa pectus in duo frusta diuisit, ac deinde vili storeæ imvolutū, in vicino agro terræ commendatur. Caput unus ex satellitibus secum detulit, ratus fortasse Praefecti mandato pro murorum pinnis, ut sèpè fit, exponendum. sed & illud storeæ fragmento etiam obuolutum humatur, donec vtrumq; clam neophytirapuerunt, & Nangasaquium, ut afferuaretur, tulerunt.

Non eadem fortuna vsus est aliis in eodem regno Figensi, qui cum iussus est occidi, nulla sua culpa votis excidit, & coronam martyrij, sed non meritum, ut speramus, amisit. Is olim apud suos sacrificulus forte Nangasaquium venerat, & ibi conspecto Christianæ religionis ardore exarsit & ipse, & necessarijs praceptis imbutus baptizatur, & domum reuersus, abdicato sacrificuli munere legitimas nuptias cum superstitione cœlibatu permutat. Is quo tempore renouatur in Christianos procella, interrogatur à nescio quo idolorum cultore, ex ea se dta, quæ Dæmonem ipsum sine alio numinis fuso veneratur, esset nec ne Christianus? Non sum, inquit, ex optimis, sed quoad vires meæ ferunt, eam legem profiteor. Vadit ethnicus ad Praefectum, prodit hominem, & mox submissis famulis iubetur occidi; quod cum noster præsensisset, obuius sit suis interfectoribus, domum abducit, frugali convitio pro sua tenuitate excipit, qua humanitate, quod minus optabat, aut cogitabat, impetrat. Hoc tantum hominem igitur tanta humanitate capti, ut se tantis per subducat, dicturos se tyranno, se fugatipsum non reperisse, Absit, inquit ille, ut oblatam pro fidemea moriendi occasionem abijciant, perficite quod habetis in mandatis, præsto sum. Attoniti hoc responsio diu substiterunt, & tandem hominem dimiserunt, fibisumentes Praefectum ab hac sententia, quod & fecerunt, abducere, quo euentu fortis Christi athleta tantum doloris concepit, quantum alter gaudij, qui præsentem mortem illæsus evasisset.

OMV-

OMYRÆ DYNASTA RELIGIOSOS EVRO-
-POS, quatuor è singulis ordinibus, singulos obruncas.

C A P V I.

Nondum in hac à Daifu commota in Christum tempestate viles Europæorum Ecclesiæ ministrorum obierat, cum fuissest hactenus in solos indigenas proposita morte scuatum, extensis sola prescriptione plestebantur, sed tandem aliquando Dominus placuit quæstas post tot maria coronas, quibus parata ab æterno fuerant, clargiri; nam è quatuor religiorum ordinum familijs, quæ in Iaponensiū hodie salute desidunt, videlicet D D. Dominicis, Augustini, Francisci & Societatis Iesu, è singulis singulos elegit, quos eodem ferè tempore hac martyrij gloria insigniret, quod etsi adhuc parca manu concedi videtur, spem tamen acut fore ut in posterum plures eandem gloriæ societatem consequantur. Id hac occasione scribitur accidisse.

In his postremis fidei certaminibus Daifu, & filius cum Nangasaquensibus mitius sese semper habuerat, nam etsi delecto Nangasaquio, religionis Christianæ iugulum peti videbatur, ille tamen ut erat externi commercij cupidissimus, noluit illud emporium Lusitanorum portum acrius quam edictorum minis, & interdicto palam religionis exercitio, dimissisque fidei magistris, nec aliter diuexari; id maximè patuit, cum annis proxime superioribus, Arimensibus instaret Safioye, cum suistamen Nangasaquensibus scuire tam diu distulit, dum Ozacensis belli rumor minas inturbaret. Quin etiam hoc ipso tempore, cum tota Iaponia nefas esset aliquem in suis terris, etiam è vulgo tolerare Neophyton, à solis Nangasaquensibus exigebatur, ut religionis suæ exercitium intra domesticos parietes continerent, nec posthac ethnicum ullum Christo aggregarent. Ex hac Nangasaquensium velut immunitate, cœpta est ibi maiore quam fortassis oportuerat libertate res Christiana tractari; id ex eo accidit, quod cum ibi Religiosorum ordinum quatuor, & aliqui sacerdotes indigenæ delitescant, nullusque sit cui sede vacante parent omnes, sed singuli suum superiorem agnoscant solum.

Ecc 2

hinc

hinc sit, vt non sit vna rei Christiāg tractandæ ratio, & licet in eundem scopum, non eadem omnes tamen via collimant, sed arbitratur vnuſquisque ſuum eſſe optimum quod concepit. Ex neophytorum etiam parte, quicquid eſt in hoc genere diuerſitatis, ex eodem quoque fonte procedit, quod ijs contingat id quod olim scribit Apostolus, Ego Apollo, ego Cephæ, ego vero Pauli. Alij putant Imperatori, quoad fieri potest, ſalua fide parendum, tempori conſulentum, & orta procella libertatis vel a nonnihil contrahenda; alijs Zelo ducti, faxit Deus vt sit ſecundum ſcientiam, feruori ſuo indulgentes turpe putant, cedere, latere, conniuere.

Ex hac nimia libertate conſtare coepit Iaponiæ vniuersitatem, eſſe Nangalaquij, contra duorum iam Imperatorum edicta, ſacerdotes, cum enim illud sit emporium, in quod commercij cauſa negotiatores ethnici vndequaque conueniunt, ad ſuas hunc de ſacerdotibus rumorem referebant, & ſimul ſuſpicionem, non paucos fortaſſe alibi, & totala ponia multos occultari. Huius rei fama cum ad ſupremum Imperij ſenatum delata perueriſſet, & ita vt iam diſimulari, ſalua Imperatoris auctoritate, vltra non poſſet, totam rem ad ipsum Xogun detulerunt, veritatem, qua alia via, res ad eum ſuo periculo penetraret, nam cum ſoleat Xogun, ex quo Imperium adeptus eſt, ſecretos quaqua verſus expedire inspectores, quos Nangalaquium etiam non dubia fide veniſſe ferebant, facile erat ſuſpicari eum nihil corum quæ Nangalaquij gererentur, ignorare.

Id temporis Omuræ Dynasta, nepos Bartholomæi Omurandoni in Regiam iuerat ex more, ſub initia redecuntis anni, cum igitur supremus ſenatus negotijs breui expeditum remitterit cum mandatis, vt Nangalaquij diligenter exploret, num quem ſacerdotem è latibris eruat, & contra edicta feciſſe deprehendat, ferunt cum initio nihil aliud in mandatis habuisse, quam vt deprehensos denuo ex Iaponia tota dimitteret, ſed postmodum nouis mandatis, vt morte mulctarentur imperatum. Hoc autem negotium huic Dynastæ, quam vlli alteri demandatum, non id ſolum vicinitatis iure, ſed quia anno 1614. vt omnes emitteret, eiusdem curæ fuerat commendatum, vnde & haꝝ, prioris velut negotij reliquias, videbantur ad illum quoque iure pertinere. Et hic eſt Dynasta filius Tangodonis,

qu

qui Tangodonus cum è cunis ipsis Christi fidem ad multam etatem eduxisset, demum ante annos aliquot Christo terga verterat, & ad simulacra redierat, subditos suos, quoad potuit secū trahens, & cum tandem huic filio suo Mimbudono ditionem tradidisset, reseruato sibi censu, quantum satis esset ad familiam sustinendam, tandem inopina morte periret, cum sororē suam Marinam Augusto mense 1616. visitasset, doloribus correptus acutissimis, à quibus iudicio priuatus, intra biduum extinctus est, sed ad institutam narrationem redeamus.

Non fuere ita secreta, quæ Omurensi Dynastæ fuerant demandata; quin Nangas aquij obscurè tamen prorumperent. Ergo Urbani magistratus, qui omnes sunt ex selectissimis Neophytis, inter se deliberabant, quid de Patria uarrogati responderent, adeunt igitur Provinciale nostrum: (Provincialis enim Amacai degebatur) vt aliquot Amacaum amandaret ijs nauigij, quæ in Cochinchinam propediem solutura dicebantur, posse cæteros è nostris in vicina loca tantisper emitti, dum exploratorum primus feruortepesceret, vt etiam possent rogati non falso affirmare, nullum delitescere Nangas aquij sacerdotem. Visita est superiori non iniqua magistratum postulatio, ergo ijs nauigij quinque dimisit, cæteros in opportuna loca ita dispergiuit, vt tamen subitis neophytorum casibus, sacramen torum præsidia non planè deessent. Idem fecere Religiosi cæteri, quorum alij, cum soluere se simulassent, clam redibant in portum, alij denique alio dilapsi, urbem vel omnino reliquerunt, vel intra illam cum nostris perpaucis, quam occultissime se occultarant.

Vix bene rebus ita complicitis, nauigia è portu soluerant, cum ecce eti Omurandoni familiares, velut aliud aeturi, solertiissime sed frustra sacerdotes inuestigant, nec defuere qui Iudam imitati è Neophytis facti sunt proditores, nusquam enim id genus hominum deest, quod Apostolico duodecim collegio constat minimè defuisse, qui tametsi confessionum prætextu se tegerent, non fuere tamen ignoti. Cum nihil Omurenses proficerent, ex oppidi moderatis quærunt, ubi delitescerent? si eos tempori proderent, nihil si bi, nihil hospitibus, qui eos occultassent, mali creaturos, si alijs indicijs proderentur, omnes legum recens latarum atrocitate mulctan-

dos, sed quotquot interrogari sunt, candidè se de Patribus, vbi late-
rent, ignorarere responderunt, nec ipsi fallebant quæsitores, si qui e-
am Nangasaquij supererant, ita paucis conscijs latebras elegerant,
vt sine mendacij conscientia cæteri, quod erat, affirmarent. Nan-
gasaquij ergo tum quidem Patrum exploratio sine ulteriore iniu-
ria conquieuit, nam cum Omurensis Dynasta Patrem habuerit
Auumque Christianos, & ipse quoque infans sit baptizatus, facile
Christum profiteretur, nisi pluris faceret ditionis quam animæ sa-
lutisque iacturam; Præterea optandum erat Dynastæ post accura-
tam inquisitionem nullum reperire, ne si multos deprehendisset,
remissus, cum illos eiecit, fuisse videretur.

Hoc igitur rerum statu Nangasaquij relieto, ex quo sequens
narratio dependet, ad martyres hoc nobis capite propositos venia-
mus. Ex ijs qui à Provinciali Nangasaquo dimissi sunt, vt jam
diximus, P. Ioannes Baptista Machado vaus fuit ex Insula quam
Terceram Lusitani vocant, oriundus, illi Neophyti Omurenses
& Insulares in Goto visendi incumbebant; ergo ad suam sta-
tionem Nangasaquo emissus numerum minuebat & munere fun-
gebatur, & vt videoas martyrij lauream non esse neque currentis, ne-
que volentis, sed miserentis Dei, qui videbatur extra iustum teli re-
motis in Insulis tutus, capit, & qui Nangasaquij vel sub urbem
latet, quæsus etiam nominatim euadit. Nam Omurenses ex ijs
quæ Nangasaquij didicerant, assentiunt, multos quidem ibi nu-
per deluisse, sed eorum nonnullos postremis nauigijs abiisse,
alios alio dilapsos Nangasaquium reliquisse. Mirtuntur ergo
exploratores terra marique, nam sicut Omurensis Dynastæ rebus
consultum non erat, plures deprehendere, ita ad ostentatio-
nem industriae cupiebat unum aliquem alterumque, non plures au-
capiri.

Primus itaque qui in exploratorum manus incidit F. Petrus ab
Ascensione dicebatur, è D. Francisci familia, proditus est ille nebul-
onis indicio, qui sacerdotem ad ægrum confessione expiadum
mentita pietate disquirebat. Captus est non procul Nangasaquo, in
pago, cui nomen Quinquizu, in terris Isafai, & in Omurensem ditio-
nem abductus in locum, cui nomen Gor, excubitorum fidei com-
men-

mendatur; eo quoq; ipso tempore in sacerdotem indigenam, Nangasaquio scapha soluentem, exploratores inciderunt, qui tamen ut erat indigena, nescio qua arte, sed tamen exploratorū manus euasit.

Egressus igitur noster Nangasaquio, circa loca vicina & in Omurenſi ditione ſe in exercendo ſuo munere detinebat, quod in Insulas nauigandi non eſſer opportunitas, & cū deinde transmissionē pararet, aduersis ventis repulſus, Firandū petijt, facilius, inde ut aiebant, transmissurus. Interim dum nauigandi comoditas expectatur, noster ſolitis ſuis munijs occupatus Nangasaquio monetur à ſodalitio quodam, cui prius ille præfuerat, ſpargi rumorem conſtare iam in Insulas amandatū, eo exploratores ad eum comprehendendum nauigaturos, rediret potius Nangasaquium, ſecurior ibi futurus, nam inueſtigatores inde, nomine deprehenſo, diſciferant; aut ſi mallet, ex eo portu in partes Cami curaret ſe tranſportari, poſſe ibi fine periculo præſens periculum declinare. Accepto ille hoc nuncio, iuſtituta ſuper hac re ſeria ad Deum prece, conſtituit ſe non alio, quam quo à ſuperiore mittebatur, abiturum, nihil temere fieri, cum fit quod iubetur. Neophytis verò gratiam habuit, addiditque ſe, ſi in locis ſuaz curaz commendatis caperetur, duplē coronam manere, alteram martyrii, alteram obediencie. Exploratores prædam ſecuti, in Omurenſi ditione Patris veſtigia ex auditis vbiq; confeſſionibus odorati, non enim defuit qui proderet, eumq; quacunque tranſierat, perſequentes demum Firandum peruenientur, ſed iam in Insulas noster vocante repente vento, breui nauigatione tranſmiferat, coque peruenorat Aprili, anno 1617. in portu, qui Canoco vocatur exſcendens. Et quoniam iam de eius aduentu exploratorum literis moniti erant magiſtratus, poſtridiè quam appulerat, dum pœnitentibus aures daret, ingressus est adoleſcens, quem ſibi deinde ſuife Pater dicebat, à quo moniti extemplo magiſtratus in aedes irrumptunt, eo ipſo tempore quo iam expiatum pœnitentem abſolutebat, abſoluendi formula ritè pronunciata noster aſſurgit, & magiſtratibus obuius factus, cum au- diſſerit ſe ab Omurenſi Dynaſta ex Imperatoris mandato comprehendi, quod eius edicta neglexiſſet, ita respondit. Hæc vi- culā non refugio, ſed ea ſunt, quæ ab ipta Europa in Iaponiam uſque:

vsque quæ siturus adueni, nec ulli hoc nomine succenso aut quicquam queror, quin potius Deum obtestor, ut ijs qui ad hoc mea vincula quicquam contulerunt, hoc peccatum dimittat & condonet.

Omuram reuehendus noster, aduersis ventis biduo detinetur, quo biduo, magistratibus volentibus, sacrum fecit, & SS. Sacramentis Neophytorum expiauit, eosdemque magno spiritu cohortatus dixisse fertur, se septennem puerum de laponia inter suos audijisse, ex eoque tempore ad eos Christo adiungendos animum concepisse, vnde nunc exultet in Domino, quod suorum se votorum etiam supra spem summum videret asscutum. Nautigium consensurus, custodes suos rogauit, ut vinciretur, sed non obtinuit, quod dicarent, nihil esse quod vinciretur is, qui vinciri cupiebat. Soluentes igitur veniunt in Insulam, iam in Omurensi ditione, in qua nautas & neophyti dimiserunt omnes, praeter Patris alumnus, qui summis precibus vix a ministris impetravit, ut comes esset magistro, quod dicebant se solos querere sacerdotes, nec habere irmandatis ut religiosum laicum comprehendenderent, etiam deprehensem. Impetravit tamen bonus alumnus, Leo dicebatur, tum quidem ut Patri comes esset, postea etiam ut vinculorum, ac deinde coronæ particeps in eandem martyrij gloriam vocaretur. Indem moram iniicientibus ventis non nisi 29. Aprilis Omuram deuenerunt, vnde postridie iam nocturnis horis, cum facibus incensis, abducitur eum in locum, ubi F. Petrus tenebatur, qui ex tumultu se adiugulum peti suspicatus, in orationem in eumbers agreditur, cum ingreditur noster; eaque vinculorum Societate non parum est uterque recreatus, hic nouis precibus Leoni certandum fuit, ut iisdem vinculis teneretur, quod tandem agentibus vincitis impetravit, ac sedulo quibus in rebus potuit, utriusque ministrauit.

Ex hac sua custodia literas scripsit ad aliquos, è quibus ternas, quarum exempla ad manus meas venerunt, à me impetrare non potui quin hic insererem, nihil prolixitatem veritus, sua ut spero pietate salutarem. Ita igitur ad eum scribit, qui Nangasaquij nostris præterat, 3. Maij. Hodierius dies est duodecimus, ex quo comprehensus sum. Deo gratias ago, quod eam nūhi quietem dederit, ut nihil

nihil magis tu placet, quam cum vita statum, quem in hoc ergastu-
lo sum consecutus, eidem gratias ingentes habeo, quod ex ea ho-
ra, qua me video detineri, nihil aliud occurrit, quam quod mea
cruce fingam, aut sub iectu sicæ Iaponensis. Benedictus sit Dominus
noster, qui ad hunc modum suos solatur, pro se vel exigua patientes,
vix verborum sacræ scripturæ, & robur spiritus, quod conferunt,
nunquam alias sum affectus, nisi ex quo me video in hoc rerum
statu constitutum: atque ita Imperiorum orbis in vnum collecta
potentia non videtur mihi vnius è terra vermiculi vires aquare.
Facile intelligo me in hanc rem nihil conferre, totumque esse Dei
ac Domini mei beneficium, cum quo, & pro quo in finem decer-
tabo. Vnum dolebo, si eius causa parum patime contigerit, jam
est quadragesimus dies, ex quo ingenti dolore crucior, qui ex huius
carceris, qui est in media palude, humiditate ita increvit, ut nul-
lam quietem capiam, id in magnis Dei beneficijs repono, ut quo-
niam hactenus tecum mitius agitur, hos dolores, qui similes sunt
mortis doloribus, à Deo immissis alacriter feram, & inueniat Do-
minus quo me probet, cum præter peccata. nea nihil sit, quod me
afficiat, non carcer, non ipsa mortis expectatio. Hactenus ille.

Ex alijs literis, 17. eiusdem mensis Maij datis, excerpti que
sequuntur. Afficio vestrorum laborum & angustiarum recorda-
tione, sed Dominus, qui hæc ita deponit fines suos habet, quos
nondum assequimur, & quoniam causa ipsius est, & ille omnis
moderatur, credi debet eum omnia ex maiori sua gloria, & huius
Ecclesiaz nostroque omnium bono directurum. Hæc me cogita-
tio contentum facit, eique gratias ago, quod mei memor fuerit,
cum animum subministret, quo labores omnes, totiusque mundi
tormenta, pauca esse mihi fingo, quam nihil sit, quod ex me
possum, quam multum, auxilio eius instructus, quod nunc expe-
rior, Bonus Iesus eos qui se ipsi tradunt non deserit, que promisis
explet ad amissim, nemo eum inuocauit, qui non eum inuenerit,
non deserit suos in vinculis, in tribulatiōnibus non derelinquit, &
ideo diuina eius lex iugum, quod semper est duorum appellatur;
vt soli patiamur, ipse non patitur, Id iugum etsi natura sit plerumq;
insuauia, tamen est & vocatur, quia socium habet, qui, quod est.

Fff

ponde-

ponderis, in se suscipit, & ita nostra infirmitati accommodat, ut non patiatur nos tentari supra id quod possumus. Gratulor igitur ex animo Deo, cuiusque me voluntati accommodo, tametsi velit in incommodo ergastulo ad diem iudicij detineri, nam si de me ita disposuerit, vires quoque in huius similitudine longitudinem suppeditabit, si me voluerit e contra vitam hodie reddere, quam in eius obsequium impendendam accepi, beneficio gratus non repugnabo, fatis certus, quod ut ut fuerit, me tametsi peccatorem indignissimum non derelinquet, & ita cum Propheta dico; factus est Dominus refugium pauperi, & adiutoria tribulationibus, Iesum Christum habemus pro refugio, quoiquot eius causa omnia relinquimus; sumus enim pauperes, habemus fidum in tribulationibus adiutorem, qui tempore subuenit opportuno, velut amicus semper & ubique fidelissimus. Hactenus ad eundem libertatem.

Ad alterum denique scripsit in hac verba, Capitulum in Gora, cum ad absolvendi sororitatem manum et existimatam pronuntiatam, magistratibus occurri, ea dixi que Dominus id temporis in os immittebat. Huc in Cori pertractus sum, & custodior diligenter, utinam etiam aliquid in eius causa poterem. Benedictus sit ille, a quo maiora meritis beneficia suscipio. Affirmo R. s. Vt & ipsissimam scribo veritatem, Prae se aemine eximisimam statum, cum totius Orbis imperijs vel secularibus vel Ecclesiasticis nequam permutabo, nunquam alias vixi mea sorte & que contentus, nunquam & que hilarem me sensi, nunquam & que sine cura sine sollicitudine me reperi. Benedictus sit Deus a quo ies copiosè compensatur tantillum illud, quod in eius causa toleramus. Nunc quod vincula patior, ut Euangelijs preco, videor in hiis aliiquid de munis Societatis Iesu assecutus. Hactenus noster, iam volut entheatus, diuinoque spiritu correptus, animo suo indulgebat, ut videoas ab eo sperandas hoc eventu vires a quo conferuntur, nec timenda pericula, quibus eripimur a potentia Dei manu proprijs viibus ostinate diffidentes.

In suo carcere, dissimilantibus magistratibus, nostri a die Pentecostes ad alteram diem post festum SS. Trinitatis, in quem incidit eos plecti, quotidie sacrificium missæ obcalerunt incurratum,

entum, mox de se cruentum oblaturi. Eo ipso die, qui fuit Maius secundus & vicesimus; Dynasta missio internuncio utriusque significat venisse ab Regia supremi senatus mandatum, quo mactari iubebantur, quod illa ipsa nocte veletur, imperabat. Eum numerum uterque hilaris vel maxima excepit. P. F. Petrus dicebat se, per eos dies sacrificantem vel orantem aliud nihil a Deo postulasse, & quod auditus esset, se Domino maximoperè gratulari. P. Iohannes Baptista respondit se tribus in vita sua diebus, praeceteris, maximo gaudio delibatum, cum societatem ingredere; cum super caperetur; & nunc cum de morte moneretur. Abiit cum utriusque responso senator internuncius, & athletæ nostri se ad agonem comparabant, & prolixius orantes, modo in silentio, corde clamabant, modo in extornam vocem erumpentes Christi in cruce pendentes effigiem pie amplexati cum eo suauissime colloquebantur. Deinde rautuo se musuis peccatis expiarant, simul se utriusque flagellauit, tum psalmos aliquot cantu elatiore decurrerunt, & cum aliqui ad eos, vulgata iam fama, concurrisserint, aperte eos cohortationibus accendebant. P. Iohannes Baptista, postquam est de morte admonitus, brevissime ad superiorem scripsit in hac verba. Hac ipsa hora laureatus ad me martyrij nunciū aduenit, morior solario plenus, quia pro bono Iesum morior, ago illigatias, quod me licet indignum, tam insigni beneficio afficerit.

Cum iam dies vergeret in occasum, impie sententia ministri conuenerunt, vaus ab ethnico senatore Nangalaquensi missus, alij tres ab Omurensi Dynasta destinati, iubent patribus cibum parari, sed illi iam se nullo ad sustinendam vitam cibo indigere professi, qui ad eam sustinendam duxerat, debet adhiberi, ac tum deus alter alterum de peccatis conscientem excepit, tum simul Litaniarum ritu sanctos in auxilium omnes euocarunt, quibus explicitis è carcere emissi, ad locum martyrij perrexerunt. Aberat is leucam ferè dimidiatam; gestabat uterque manu suam crucifixi effigiem, & subinde ex itinere alter alteri succedens, neophytes qui multi comitabantur, exhortabatur ad ea, quæ tempore erant opportuna, sed quoniam omnes ingenti planctu eos prosequerabantur, non satis fuerunt, quæ dicebantur affectuti, cum ad locum ven-

tum esset, aleer sacerdotum tenuissime amplexatur, P. F. Petrus ad Neophytes conuersus orationem habebat, quæ cum senatoribus prolixior videretur, à P. Joanne Baptista, qui hoc aduerterat, ut finem faiceret admonetur, Tum denique breuiter alter alterum à peccatis confidentem absoluunt, ac denuo se inuicem complexantur, & elata voce salutatis extremum Neophytis, alter ab altero non nihil sciunguntur, vnde se inuicem intuiti, cum nescio quid essent collocuti, quod neophyti non assequebantur, letissimè arriserunt. Tum ex Neophytis unus Damianus dicebatur, qui vindictis magno amore ministraret, & unus ex adhibitis custodibus fuerat, qui solus ex iis nunquam à Christo defecerat, utriusque stolidam suam protulit, in qua genibus positis obruncarentur, ne vt aiebat, cum ruerent capita, in solo volutarentur, verum illi eodem vterque sensu renuerunt, affirmantes, corpus è terra factum, & in terram redditum, nusquam melius quam in humectuosa posse volutari. Ergo tandem reiectis stolidis, ingenua ruerunt, manibus in cœlum crederis, & hoc sita compositos illico obtruncarunt. P. F. Petrus primo istu truncatus ruit prior. Di Joannes Baptista cum primum vulnus excipisset, errore carnificis, nondum truncus assurgit, ac iterum in genua ruit, Iesum ac Mariam inclamans, & cum tandem tertio duntaxat vulnere obtruncatur. Mortuos neophyti cum ingenti deslerent vulnatum, lachrymas ipsis qui aderant senatoribus excitarunt, & neophyti alius super alterum ruentes ad sacerorum pignorum venerationem irruerunt, quin & ipse, qui Nangalaquio venerat senator ethiopicus, vnum è famulis, quem sciebat esse Christianum, ut idem ficeret admonuit, si enim in via lege salus est aeterna sequacibus, in hac deesse non potest, quæ mortem excipit & hilaritas sensu, quo alius quilibet vita donaretur. Neophyti deinde de martyrum capillis, vestibus infectis sanguine, herbis, humo, lapillis harpastum exercentes, omnia rapiebant. Quin & alius Leo, qui à magistri latere nunquam discesserat, Sudarium quoad potuit, illius sanguine infectum, secum retulit, nescius se breui eadem laurea coronandum.

Vtrique Sarcophagum Neophyti attolerant, quo conditos
epit.

aptabat Damians illico terra, quæ iam aperta erat, commendatæ, sed concurrentibus undeque neophytes; vt id fieret, non nisi expletis omnibus, videndo, deosculando, plangendo impetratur. Magdalena Christiana mulier, sindonem, qua p. Ioannes inuolueretur obrulerat. Socius storea inuoluitur. Postridie missi à Dynasta viri supra centum, sepulcrum extracto pariete cingunt, honoris, vt aiebant causa, & ne ex alijs locis neophyti subducta cadavera pro thesauro, alio asportarent.

ALII DVO RELIGIOSI ET CVM IIS BEO
alumnus noster in fidei causa plectuntur.

C A P. VI.

Exuncto Magistro, lugebat Leo suam orbitatem, fortunamque suam, quod yna cum eo mori non licuisset, serio deplorabat; ignarus futurorum, nam explesis omnibus, inde abductus à ministris in eundem carcerem adducitur, & traditus quinque custodibus arctissimè vincitur, quos carceris Praefectus indignans ita compellauit. Quid est quod huc atrocitate Leonem alligatis, at periculum erit in eo fugæ, qui sponte magistrum comitatus, ne facere quidem ab eo diuelli potuit, & ipsa morte noluisset, ego pro illo spondebo, si fugam timetis, oportebat vos suam solitæ dinem deploranti condolere, & non addere afflictionem afficto; quibus auditis, illi iam facti mitiores, funium nodos ita laxarunt, ut sine dolore vincirent.

Post dies à martyrum certamine ferè sex, alijs religiosi duo, sacerdos uterque p. F. Alphonsus Nanarote, Provincialis Vicarius suorum ex ordine d. Dominicæ, qui in Iaponia obiugant, & p. F. Ferdinandus à S. Iosepho, qui solus ex d. Augustini familiæ in Iaponia remanserat, novo spiritu correpti in euidens se martyrij periculum coniecerunt, quod et si vulgo non probatur, in multis tamen SS. martyribus non damnamus, sed admiramur. Communicatio igitur inter se consilio salutatis amicis, Nangasa quo in Osiureasem

Eft 3. ditio-

ditionem palam desalignant, refectoque habitu saeculari, quo tum
vrebantur, suum indeunt singuli, & crinem circum rasi. Sacerdo-
tibus vsurpasas coronas aperiant, eos Nangasaquo mulci, ac de-
inde ex alijs locis plures comitantur. Sunt qui duo milia nume-
rent, sed ultra dimidium vix fuisse acceipio, ij cum in Omurensia
terras aduenissent, excitata reperatio opere, ex arborum ramis,
velut ade, medio in agro, ut plures caperent, palam sacer facere,
confidentibus aures dare, sacramenta ministrare ea personae. Qua-
murense Dynasta tametsi excandesceret, seniret amplexus ad dies ali-
quot distulit. Postquam vero sine suo periculo vltra continentem
non posse iudicavit, mittit qui eos comprehendat. Occurrentie-
timissis ad se magistratibus sacerdotes, & postquam eos, eo quod
ad manum erat, frugaliter exceperint, vna cum ijs libenter nasi-
gium concenderant, & in Insulam non procul ab Omuresa are-
deportati, sine iniuria tumultuque, sed potius cum honore ibi-
dem detinentur. Non defuero qui Patribus se vintiorum omnia
res offerrent neophyti, sed maximè Nangasaquiescens dux, qui se
illos toto hoc biennio domi tenuisse fatebantur, alius quoque Pat-
rum alumnus idem vrgebat, sed tum quidem nullus quod maxi-
mè vrgebat, impetravit.

Post quatriiduum ferè, cum iam illos Dynasta processus quod
ab Regia mandatum fuerat, eiusdem supplicij pæna multando,
cum alijs duobus iudicaret, expediri noctu celocem, & in eam
vtrunque, sed & Leonem alumnū imponi iubet, eoque ipse
tempore, quam occulissimè potuit sociorum cadavera exhumari,
non ferens ultra concurrentium multitudinem, ut simul om-
nia in mare mergerentur. Non latuit intentos ad omnia Neophy-
tos, nam aliquot natigis locum exploraturi, consequi cōspicunt
soluentes. Nox erat pereoscura, celox incitato remigum mul-
torum cursu expedita, qua momento disparuit, ac Neophytorum
studia & vota frustrata est, sed ex ijs, qui interfuerē ministris, om-
nia deinde constituerunt. In desertum itaq; scopulum delati postri-
die manus, concessa ad orationem pro arbitratu spatio, cum se ad
mortendum comparassent, repente Leo noanihil à Patribus se-
iunctus, aliquid sibi temporis petiit protogari. veriti sunt Patres,

se subito mortis metu immutatus noller ijs viventibus à fide defit-
cere, ergo incipiunt illi animos addere; verum ille modestè subri-
dens, non est hic, inquit mortuus Patres, sed quia me indigauit ar-
bitror, ut una vobiscum hanc martyrij coronam adipiscar, decet
me non oīus prestolari, mortuamque differre, quam rem admirati,
simil vixerque, & Leo post peccatum capitibus amputatur.

Omnium sacra pignora, prout à suis exacto iurecurando, san-
guine confirmato Dynasta præceperat, in mare abiicienda hunc in
modum disponuntur. Aperiunt vtrumque sarcophagum, & P.
Ieanii Baptiste P.F. Alphonsi Navarrete socium cadauer adiun-
gunt, alterique alterum, vtrumque denuo deinde occidentes:
Leonis autem sacrum corpus storea inuolutum, alligatis ingenti-
bus faxi rima cum reliquis in mare demergunt, in ea maris altitudi-
ne, qua triginta minimum passus ad ima ferebatur, veritus enim fue-
rat Dynasta, ne ex concursu neophytorum nouas sibi molestias
crearet. Audirent est, quod contingat Nangalaquij, nec defuit,
qui locum plura misericordie proderet, sed hoc ad incitandum in
Neophytis vestigandi studium vsui fuit potius, quam ad sacra pi-
gnora erupenda, nam tametsi multis nauigijs, retibus, harpagonis-
bus tentata res est, omnia in irritum reciderunt, verum postea cum
vix apascet tempore fones competrivissent, assurgente altero è
duobus sarcophago duorum sacra pignora enatarunt, P. F. Petri
videlicet tumfocio, in qua sorte cum neophytorum scapha inci-
disset, Nangalaquium quam occultissime deuehuntur, ibique af-
fermantur. Ad priorem tumulum, explenda pietatis sua causa,
venerat inter careros Marias Dynastæ amitis, de cuius in fide
constantia annales propè singuli habent, quod dignum historia
commemorent, & multa miseratione simul & comploratione v-
trumque venerata domum se receperat, neglectis hominum de-
sesermonibus, qui voluisse superstitiosum nobilium faminarum
apud lappones solitadinem, hac velut excusione minus necessaria
violare, præter cetera id sensi nepos Dynasta, ne que se continuit,
quin parum urbanè missio intermittit, animi sui sensum explicar-
et, verum illa nepoti suo responderi lius sit in hanc modum, se si
alios in posterum sacerdotes comprehendenderet mactaretur, maximè
si essent

si essent à Societate Iesu, quibus illa magistris semper habuerat, se inquam, vna cum ijs ad morieadum prodituram, quo ille responso acius quam prius incitari se præsetulit.

**ALII RELIGIOSI DVO, PLVRES QVE NEO-
phytis ibidem comprobabantur, ex his duo occiduntur.**

C A P. VIII.

Nondum fuit hic Omurensis tragædia finis, cum opprimenti nullo negotio potuissent omnia, si tantum prudentia quantum feruori, communè placuissest consilio indulgere. Sed tantus in Nangasquiensibus hactenus ferè intactis erat ardor martyrij, ut prudentiam interpretarentur metum, & iam intè latebras non posset ignis contineri, quin erumperet. Quin si qui eos continere vellent, hominum obloquia non effugiebant. Nam cum senatores Christiani, concursus ad superiorum martyrum tumulum verebant, deque ijs inquirerent in singulos urbis vicos, ecclisiæ contra mandata excurrissent, in eos multi propè velut inhæreticos, qui diuorum exuvias venerari nefas volunt, insultabant, quasi verò non id agerent, ne iustum ex Regia furorem acuerserent, dum ea quæ salua etiam religione omitti possunt, studio viderentur consultoque facitare. Et fuere, qui velut dubium putarent fidem proditæ argumentum, si de ijs spargeretur ad martyrum tumulum nondum excurrisse, nam cum virus à magistratibus Christianis rogatus, ecquisè suo vico eo se contulisset, id negasset de omnibus, serio qui eo se contulerant, exquisiuerent, vtrum tenetenter ex fidei profitendæ debito seipso prodere, an liceret eius qui nescierat confessioni acquiescere. In quo sanè neophytes laude dignos esse quis dubitet, sed vtrum & que illas à quibus incitabantur, nec audeo probare, nōc meum esse patro damnare, sed & eliqui que haec genus contigerunt colligamus satis trepidi; in sequentes annales quæ cæpta sunt mala, perducent.

Vbi auditum est de posteriore martyrio, eiusdem etiam cupiditate inconsisterat alij religiosi, ad omnes eorum agras se contulisse, in

re, in quo & messem de commotis iam neophytis colligere, & quod sperabant, consequi sibi posse videbantur, verum aliquanto cautius in mentita veste, & sine comitatus tumultu perrexerunt. Sed non latuit diu res tota, quod fortasse concurrentium ad sacramenta multitudine proderentur, Dynasta, quem iam pene habebat inchoatae disquisitionis, quod ut supra dixi, plura deprehenderat, quam eius rebus coaduceret, dies aliquot iam excursionis conscientius substituit, ut se recipiendi tempus, & viam daret. Verum, ubi res quotidie magis ac magis erumperebat, non est ausus ultra differre, ne si huiusmodi supremo senatu non proderet, ipse proderetur. Iubet igitur Religiosos illos comprehendendi, quod ubi ad ipsos est perlatum: conati sunt illi quidem se se periculo subducere, sed id unus duntaxat impetravit, in reliquos exploratores inciderunt; iij furentur P. F. Apollinaris Religiosorum S. Francisci, qui in Iaponia degunt, commissarius, & P. F. Thomas à S. Spiritu è S. Dominici familia. Cum ijs etiam aliquot neophyti comites & Patrum hospites, nec non alios qui Nangasaquoio venerant, spiritu novo correpti, & per Omurensum terras concionabundi vagarentur, martyrium ut aiebant quæsturi, hi non pauciores sed decim septemdecimue, exclusis Patribus, omnes simul in vincula prostrati sunt, noluisset in hac venatione Dynasta tantam prædam, quanta se sua sponte in retia coniiciebat, sed ira incensus, inopsque consilij quid acturus esset, non satis expediebat. Venerat per eos dies nouus Imperator ab Regia sua Miacum, ad quem visendum nobilitas vniuersa properabat. Hinc occasionem sumpsit minime impetrandi, quod nollet morte confiscere. Ire se aiebat Miacum Nangasaquenses delaturum, quod suam ditionem turbarent, quod falsis chirographis nullum apud se sacerdotem degere iurati confirmassent, quod quotidie nouos ex se dimitterent, aliosque plures occultarent, viderint ipsis si quid inde in Remp: vniuersam malum trumperet, ipsos in se culpam conferre, in alium neminem optere. Miacum iuit, quid dixerit non constat, nisi ex ijs quædeinde sunt consecuta. Safoye quippe id temporis à Regia scripsit in hæc verba, literis ad magistratus Christianos destinatis. Dicebat se iam aliquoties monuisse, constare sacerdotes aliquos ibi delire-

Ggg sincere

seco, & vnius solius larebras sufficere, vt toti vrbi solitudinem
inuanchant, extremamque perniciem, & vt ad hanc regulam suas
moderarentur actiones, id se denuo & postremum iam admonere.
Mandatur etiam ex Regis, vt Gonzocu Safoye nepos, Nangasa-
quiensis gubernator comprehendenderet eos, qui se Patrum hospites
professi Omurae fuerant, & vinculis obtulerant, eorum bona pu-
blicaret, vxores ipsas ac filios in seruitutem redigeret, & ipsos ho-
spites obtruncaret.

Comprehendit istico ceteraque fecit omnia, sed vincitorum
mortem coactus est differre, quod tumultum vereretur, quam-
quam neophyti non alia ex causa sexcentis plures & sèpè septin-
genti carcerem cingerent, quam vt morituris adessent, & morta-
litatis exuuias raperent, debito cultu prosequendas. Gubernator
igitur cum professus esset ciues ipsos vrbi sua excidium allatu-
ros, quod ipse cum patruo tanto tempore iam & toties auerterat, sup-
plicium distulit, donec tepescente paulatim ex mora neophyto-
rum ardore, cum alia omnia suspicarentur, vincitos ad se adduci
iubet velut eos auditurus, certisque de rebus percunctaturus,
cumque illos ianua publica in domum admisisset, ad quam neo-
phyti multi cunctum præstolabantur, secreto emittens nocturn-
is iam tenebris testos in nauigium impensi iubet, & post tertiam
leucam, in alto iam mari, capitibus minui, & cadauera vna cum
capitibus in mare demergi, quæ omnia perfecta sunt priusquam
neophyti aduerterent, aut se ad eos compararent persequendos.

Qui interfuerunt deinde narvarunt eos summa alacritate ferro-
insulum præbuisse, & religiosissimè animas proprij sanguinis flu-
mine deportatas in cælestemporum appulisse. Cum ad eos com-
prehendédos ministri publici in domū irruerunt, in superiori con-
tignatione religiosi tres Dominicani, cumara sua crecta ornataque
aderant, qui ne caperentur neophytorum, qui concurredunt indu-
stria factura est, ministros enim diutius in inferiore aula detinen-
tes in describenda suppellectile occuparunt, interim dum illi se-
subducunt, & quæ suspicionem mouere poterant è conspectu ef-
feruntur. Viuebant hi duo Patrum Dominicanorum hospites in
eodem vico, & ades contiguas habebant, concluso igitur iam
eum

cum ijs negotiis, cum viciniis agebatur. Nam ut supra tetigi, non multi anni sunt, ex quo in Iaponia, ut nihil secreti sit, cuius Dynastæ mox conscijs non sint, mos inuestitus. Decem proxima inter seædes conueniunt, & iure iurando inter se colligant adstringantur, quicquid ab singulis scitur aut agitur in commune conferre, & ad Dynastam, si res digna videatur reforre, si fecerint, ex eaque re malis aliquid oriatur; ad omnes æque culpa peruenit, inque omnes æque pena diuiditur, hoc ipsi Juningumi vocant, & colligationem sonat. Nangasquij mos iam ille inualuerat, & Gouvernatorum voluntate denæ quæque inter se ædes erant urbe et ora colligantur. Hinc factum est, ut cum iam duarum ædium domini plexi fuissent, quod sacerdotes hospicio exceperint, aliaæ octo familiæ superessent eadem pena mulctandæ, nec diu dilatum est, mortuis illis, familiarum capita comprehenduntur, coniuges prolesque servitute damnantur, bona omnia publicantur, idque tanto rigore perfectum est, ut decennem puerum comprehendenterint pro familiæ capite, qui parentis demortui locum occuparet, oportet enim è singulis ædibus vnum familij caput comprehendendi, quin etiam ethnicus qui forte ex eadem colligatione erat, vincitus est, non recepta quam ad se purgandum adferebat causa, esse hanc de religione, quam ipse non profitebatur, questionem, hinc enim ipsi culpam eius augeri non minui dictabant, quod ethnicum cum Christianis grauius sit, quam Christianos inter se de silentio conspirare. Octo igitur illi hactenus sunt in vinculis, ut & Omurenses, quos supra numeraui, quid ijs futurum sit, nondum constat, postremæ quippe literæ etiam priuatae annalibus posterioribus nihil ultra commemorant.

DE CHRISTIANÆ REI STATV APVD

Arimenses.

C A P. IX.

HOc biennio apud Arimenses quies fuit, non in urbe sole, sed agro toto, quem Tacacu vocant, quam proculdubio martyrum
Ggg 2 preci-

precibus accepitam ferunt, qui eam regionem suo sanguine purpuream ita copiosè, ut annis superioribus vidimus, irrigarent. Eam excolunt è nostris quatuor magno labore, nec minore fructu; & licet regio tota, postquam tyranno Michaëli erecta est, sub Safiye fuit, etiam huius biennij magna parte, & qui census exigunt & gubernant, ferè sint è famulis Dynastarum, Figenis, Omurensis, Firandensis, tamen neophyti quieti sunt, & cum nostris, si quid de eorum latebris audierat, hactenus conniuetur. De his multa dicenda essent, si vulgaria & consueta commemorarem, hoc sane fuit insolens & annalibus dignum. vxores plerque neophytorum, cum arderet, anno superiore, tyrannorum furor, in sylvas se cum puellis abdiderant, ne earum pudori, ut fama erat, petulanter insultaret militaris protervia, postquam illæ se denuo receperunt, quæ martyres maritos, quæ mantos, & vulnerum nondum clausi cicatricibus, insignitos inuenientur, in Domino exultantes triumphabant, quæ verò integro corpore, quod animo nutassent, suos reperiebant, in planctum effundebantur, ac si mortuos reperiissent, perfidos illos timidosque increpabant, nec cum ijs viuere inducebantur, etiam postquam cum Christo in gratiam rediissent, & scribituraliquot etiamnum ab eorum, qui nondum resipuerunt contubernio abstinere. Supradicta loca, quæ martyrum sanguinem libenter, scribitur etiamnum splendores, ijs maximè diebus, quos ipsi suo martyrio consecrarunt, apparere, permultisque visos, non dubiam fidem facere illius gloriae quam sunt in æterna luce consecuti.

E Regno Ficonga in patriam rediit Arimensis puella, quam Fine Michaëlis apostata Iezabel, Daifu proneptis, secum abduxerat, quæ cum non ferret in suo gynicæ Christianam, sedulo curauit ut illa Christum eiuraret, nunc agebat promissis, nunc minis, nec illis minoribus. Sed ignes illos, quibus octo victimæ apud Arimenses viuaserant, puellæ intentabat, sed maior erat ignis in tenero pectori, amoris in Deum Christiani constitit illa sibi perpetuo, suaque constantia tametsi speratum non impetravit incendium, ignominiosè tamen è palatiō dimittitur, & in patriam conuersa, redibat gaudens, quod ab ethnorum confortio Christianis sitibus, quibus diu caruerat, redderetur.

Chin-

Chingina Arimensis agri pagus est, ethnicis finitimus, in qua
idolatriæ lues penetrans, semper aliquos inficiebat, ex quo fa-
ctum est, ut cum præliandum fuit, permulti deficerent. Eo se no-
ster sacerdos contulit, & diuina ope ducentos Christo reddidit, vi-
xerat eo tempore apud pium Neophytum, qui secretam cellulam
domi sua in eam rem nostris extruxerat, Xistus vocabatur; Re-
ceperat se iam noster alio, cum ea res ad ethnicum vici moderato-
rem, nescio cuius indicio erupit. Is iubet Xistum comprehendendi,
quod cæteri neophyti non ferentes ad moderatorem adeunt, fere
ducenti, in clamant Xisti culpat, si culpa est, communent esse,
quod hospitium Patri dedisset ex omnium voluntate, ergo vel om-
nes vinciret, vel Xistum solueret, quod cum dixissent, ex vniuersa
multitudine duo audacter sanè vinculis Xistum exsoluant, do-
mumque reducunt, hoc factum apud Iapones est capitale, ergo
non hī duo solum, sed reliqui etiam omnes ad mortem se compara-
bant, ad eamque rem Christi effigiem gestantes, & globulos pre-
catorios decurrentes, in supplicantium morem prodierunt, ac
si media in pace, non etiam turbulentio Ecclesiæ tempore omnia
agerentur, & in hunc modum sine armis omnes illi occurserunt,
qui ad eos plectendos aduenerat, sed ille denuo comprehendendi Xi-
stum iubet, ea que re satis sibi factum voluit, nihil ultra molitus.
Ea res permouit cæteros, qui nondum à sopore perfidiæ excitati
etiam tum in fide nichabant. Præ reliquis vñus è vici primoribus,
qui cæteros impulerat ad ruinam, nec facile surrecturus putabatur,
qui hoc euentu permotus, donec se Christo redderet, nunquam
conquistuit, effecitq; tandem qua valebat apud Iudicem gratia; ut
Xistus impunè solueretur, totique rei silentium impetravit, ea res
vniuersum Arimensem agrum permovit, miratum quod ijs quos
in pace timidos nouerant, in bello viderent animosos. Celebre
fuit etiam perditæ curiædam neophyti infortunium, quod cœlo-
vindice immissum nemo dubitauit, Is ut alienam vxorem raperet,
duas leucas excurrerat, & cum infami præda latus domum redi-
bat, ex ijs factus, qui gaudent cum malè fecerint. & exultant in re-
bus pessimis. Sed breue gaudium fuit, nam in eo ipso itinere,
nulla quæ quidem sciatur ex causa, subito moritur, stupefacta mu-

liere, quæ invita rapiebat, liberaque refugit ad maritum, narratoque & comprobato adulteri infortunio, magnus animorum mortus in ijs fuit, ad quos culpæ ac pæna fama peruenit.

Commentario superiore constat ex Arimensi ditione in Regnum Fiunga Michaële translato, interim Safioye, vt iam dixi, fuisse commendatam, dum ad eam proprius Dynasta mitteretur, id hoc anno factum est 1617. Nam Xogun postquam est adeptus Imperium, inter componendum illius statum, huic etiam ditioni de proprio toparcha prouidit, is Mathucura Bungo, ex Regno Yamato oriundus, quod vnum est ex ijs quinque Goquinai appellatis. Is nobilis in primis, & in bello strenuus habebatur, cæterum natura mitis ac facilis, & ingenij bonitate præditus in paucis, quemcum Arimenses ethnicum audierunt, nihil dubitarunt nouam sibi procellam imminere, ad quam solitis se ex Christiana disciplina exercitationibus comparabant, sed meliora prouidit Deus, & iam probatis quietiora permisit. Nam ille tametsi ab Imperatore descendens acceperit in mandatis, vt inter familiares & affecas suos neminem adscriberet, qui eam legem profiteretur, sed neque ulli ex subditis eam legem sequi permitteret, habet se nihilominus cum omnibus humanissime, professusque se nulli molestiam legis sua gratia facturum, solum postulare, vt ab exterioribus sua fidei demonstrationibus sibi temperarent, neque in se hominum obloquia prouocarent; quibus & ipse quoque prouocatus cogere cur eorum supplicijs, Imperatori persuadere, se illius mandata minime neglexisse. Et quia non desunt ex Iaponensium sectarum praescripto, qui toto regno vagi peregrinantur, & pietatis prætextu, quæstum faciunt, stipe vndique collecta. Sunt & alii, qui se demonem colere profitentur, cumque sacrificijs placare, ne mortaliibus noceat, à quibus ipsi largitionem acceperint, & utrique velut aliud agentes explorent, quicquid ubique rerum geratur, vt se ab hoc hominum genere liberum redderet; à quibus prodi poterat, quod Arimenes permitteret esse Christianos, aliud caufatus, edicto publico illis omnibus toto Arimensi agro, magno illius bono interdixit; & nuper à duobus sacrificiulis officiosè visitatus, rogatus est, vt stipendium sibi à Safioye ex grario publico assignatum, nouo

nouo diplome confirmaret, satis lepido responso se & illos expediuit. Assignatos sibi ab Imperatore in Arimensi agro centum & viginti sex Orizæ sacerdotum millia, si post dimensos agros suos, inueniret se ultra Imperatoris censum habere aliquid, quo illis stipendum penderet se facturum; sin de suo, nihil imminenturum, sed posse tum, quo vellet ad pinguiorem fortunam per se proficisci, quod ille dixit, qui his quoque carere velit Syndicis, ut cum neophytis agat, quæ agenda iudicarit, nullo teste, qui possit oculata fide res suas calumniari, & hæc ille confilia Firoximæ à propinquo suo nobilito, non fide minus quam sanguine fertur accepisse, quibus in spem venimus fore ut sensim in antiquum splendorem Ecclesia Arimensis reuocetur; & à tumultibus præteritis martyrum, quos in cælis habet, patrocinio tandem aliquando conquiescat.

JN REGNO FINGO MARTYR VNVS.
ceteraz ibi gesta.

C A P. X.

Aceptum à parente Christiani nominis odium, Canziue filius, huius regni Dynasta nunquam dimisit, nec tamen impetrare potuit à suis, quin plurimi Christianam vna cum fide retineant pietatem. Eos nostri aliquoties modo Nangasquio, modo ex Tacacu, modo aliunde ut res fert, interuisunt, eoque semper fructu qui speratur, Idem de Insulis Amacusa, & alijs quæ ad hoc regnum spectant, intelligas velim, in hac nostrorum paucitate ac latebris nihil omnifsum, labore tempus bene diuisum subministrante. In ijs diuinâ prouidentia enituit in eo, quod iussu Dynastæ, septem octous ethnicos viros primores, à quibus coloni, sed maximè Christiani vexabantur in reddituum exactione, viderunt extremo supplicio luentes, quod iniustè exegerant, qua ex re mollier eorum conditio facta, plus aliquanto temporis in salutem procurandam dedit, Iamabaxi nomen est eorum nebulonum, quos dixi dæmonis cultu terribiles, ab omnibus stipem extorquere. Ex ijs vnum Insulares neophyti magna constantia reiecerunt, nihil veriti Dynastæ suis furor-

furorem, à quo ille, ut hoc illi licet, literas impetraverat, quæ res
mead aures Dynastæ deueniret, ab ipso ethnico gubernatore illius
loci, largitione placato impostore, sopita est, ad quem eundem
gubernatorem vnum è neophytis se contulit, quem iam apostasie
fusæ pænitiebat, & eo vidente scripta abiecit, quæ impostores cha-
racteribus Sinensibus descripta, contra dæmones valere mentiun-
tur, eamque rem tacitus dissimulauit gubernator, ne in Christia-
nos suuire cogeretur.

Anni superioris 1615. res gestæ in Europam venerunt non ut
solebant rebus per loca nostra dispositis scriptæ, sed in recenti no-
strorum exilio nondum compositis rebus, illustriora, quæ certis
auctoribus constitere descripta sunt, omissa multa, plura suis cir-
cumstantijs nuda prodierunt. Ex his vnum quod vel omissum,
fuisse credo, vel sane tactum solum, est Pauli Yafudayu martyrium
sane nobile, animique ad grauissima quæque comparati illustre
monumentum. Erat ille quidem è Regno Firoxima, sed multos
iam annos in vrbe Cumamoto, quæ est Regni Figenfis Metropo-
lis, vitam sustinebat opifcio, pixiles bitumine illo suo illiniendi.
quod opificium Europæ quoque nostri non immerito admiran-
tur, hic in omnibus prælijs, quæ Christiani Fingenfes multa pér-
tulerunt, sibi semper quæ constiterat, nec adduci vñquam potue-
rat, ut nutaret, sed continuo pietatis studio, quod minutim schi-
bere longum esset, martyrij coronam è qua roties exciderat, à Do-
mino tandem dici potuit extorsisse.

In hac igitur vltima velitatione sub Daifu, à quatuor totius
regni moderatoribus vocatur in domum vnius, ad quam cæteri
conuenerant, ibi vrgetur ut multorum exemplum secutus, sese
tempori accommodet, sed cum modestè renueret, ac nihil profi-
cerent, exhaustis iam promissis rationibusque, ad minas deuene-
runt, scias igitur tibi moriendum esse. Ille verò nuncio latus,
præsto sum inquit, hoc vnum peto ne vltra tecum tempus tera-
tis, nihil enim est in hac vita mortali, quod me possit à proposito
meo deterrere. Age igitur, cum ita sis animosus, inquiunt, in
domum perge moderatoris vnius è quatuor, quem nominabant,
eo denuo conueniunt omnes & iam Paulus præuenerat, ibi denuo
laceſ-

Icessit h[ab]it[us] his ip[s]is verbis ad defectionem extremis provocatur, at qui falli nolis, aiunt, nisi enim acquieueris, tormenta te manent, quibus atrociora nemo vedit Iaponia tota. atqui, respondet Paulus, animo iam effruescente, videbitis etiam ea tormenta ferentem eo animo, qualem nunquam Iaponia vedit vniuersa, quod cum dixisset, irruentibus ad iudicium nutum ministris, Paulus reuinctis post erga manibus, & injecto in collum fune, in carcerem abducitur, & cum eo priuignus illius raptabatur, qui metu iam certe mortis consternatus in Iudicium se voluntatem turpiter inclinavit, ipsoque momento liber dimittitur, ut videoas vel hinc qua Paulus ex causa caperetur; huius defectionis sensus athletæ nostri gaudium non nihil temperauit, in carcere maximam temporis partem cum Deo terebat, reliquam fallebat opificio suo exercendo, submissis ad amicos neophytes ex eo munusculis, si quis ad eum adibat, colloquijs illius ita incendebatur ad retinendam in fide veritatem, facile ut appareret hos ignes ex martyris corde prodire.

Ianuarij tandem nono supra vicesimum, quadriduo ante anni Iaponensis initium, quo tempore leuioris culpe rei diuitti, grauiores plecti solent, ut carceres in publica lætitia vacui videantur. Paulus noster cum tormenta prestolaretur. Sibique iam grauissima fingoret, vslata morte damnatur, voluit enim in eius corpore Dynasta sicam vnam probare, quam ille in pretio habere dicebatur, eo nuncio lætus renunciari voluit Dynastæ, se pro ingenti beneficio gratias habere ex animo, eoque ipso die sub vesperum in apertum ærem educitur ex ergastulo, vnde cælum liberè, quo tendebat aspiceret, totum iter ad martyrij locum, nunquam interrupta prece decurrir, sub urbem erat locus, ubi ad concurrentes conuersus, admirabiliter de fiduci nostræ sanctitate ac veritate, pro qua retinenda mori gaudebat, peroravit, tum fixis in cælum oculis intuens, mox illos ad amicum conuertens ait, abire tu iam potes, inquit, de me Deo meo libens hoc sacrificium offero, quod cum fecisset in terram rvens, caput in solum usque declinavit, interim dum nescio quis scelerum suorum reus plectebatur; eo mortuo, Paulus in alterum latus reclinatur, & vt illiægius morienti facerent, priuignum apostamat cogunt, & illius astinem, ut alter per-

Hh

des

des, alter brachia interim duum plectitur, continet, subeideat semper Paulo, & hilaritatem vultus ad omnium stuporem praferente, cum priuignitus iam prope martyr, carnicis adiutor esse maluisset. Iacentem in hunc modum victimam, sicatus uno ictu, quod satis mirere, in duo frusta dividit, infix cor, sicut rotum corpus penetrante. Ferunt eam corporis diuisi partem, in qua caput est, etiam post ictum, ter Iesum ac Mariam distinete inuocasse. Carnifex nondum eo ictu contentus, repetitis ictibus in frusta quinque corpus partitur. quod amicissimus Magoyemo colligens, erat ille neophytus, in horro suo clara sepelire, quam ob rem ab uno è gubernatoribus increpatus, non ineptè se expedivit, quod diceret id à se factum, ne Nangas queas, quem rerum eximij raptores, alio, non sine iniuria Dynastæ, Pauli corpus asportarent, qua excusatione contentus gubernator, quod fecerat approbavit, ille vero nostris, cum prima ructa poterit tradendum afferuat. Ea morte ferunt non solum nostri testes esse neophytes, sed quod semper fiebat accensos, nec paucos dies feratores hoc exemplo permotos ad Christiana castra redire, si nato.

Idem rerum status fuit reliquo tempore, multa his visitatis neophyti perfecta, sed consueta, quae in usitatoria selegi, hic subiungamus. In eademia Fingens regni metropoli, sacrificium inter se dissentientes, propè in Christianam fidem inclinaruntur, versus, Iconu vocanturq; qui animam Amida putant in sacrifici euli Ozacensis corpus, & in omnes deinde illius stirpis primogenitos demigrasse, quos ideo non sicut atque Amidam viuum venerantur, iij cum viderent, quam decem legis nostra precepta perfissim tota Laponia probarentur, ej; ad verbum descripta in Amida libros inserunt, siue sequacibus eadem obseruandis proponunt.

Yabe vicus est inter asperos montes, vbi se neophyti conservant adiuti potissimum à duobus eius loci primoribus, alter è sacrificio factus est strenuus legis Christianæ propagator, alter pro Dynasta census exigit, etique regni gubernatoribus carus in primis à quibus cum saepius virgeretur, ut Christum defereret, tandem, ut se semel expediret, ita respondit, votate si vultis quotquot libuerit,

batur, sectaram Iaponensium peritos; atque adeo sacrificulis ego vos eligo iudices, si vixtus ē certamine eum illis suscepto, abiecio; vobis acquiescam, sin; me tūo mō viuere permitteris, non abnuunt Iudices oblatā corrāminis alcām; tūi hominem illiteratum nullo negotio à sacrificulis superatūmīri, conuenient euōcāti contra eum sexaginta non pauciores, partim sacrificuli, partim qui se pro Iaponensium sectarum peritis venditabat, venitur in certamen acre ac diuturnum, è quo noster, nos dubius vīctor pronunciatur, postea quā conūctos silentio damnauisset. Verū ut est pericula huiusmodi sciolent contumacia; Age inquit à verbis ad rem veniamus, si aliquid præter naturam admirabile in omnium oculis perfectum, qualia multa in confirmationem vestrae legis facta iactitatis, nō eu meritò tunc ostēnūm calculo vīctor iudicabocis. faciam, inquit ille, nō vnum sed duo, que si vestrū aliquis facere potuerit, miracula nostre esse iudicabit. An creditis nos tanti facere vxorem, filios, fortunas denique meas, quanti Xogian imperium suum? tanti inquiunt, Ego verō infert noster, hæc omnia nō dīlegimus ex causa dimitto, nē illam dñitatem. & hoc est primum, quod vestrū nemo faciet pro sga secta miraculum. Alterum est, quod non hæc que dixi solum dimitto, sed vitam quoque tradoy, quamib[ile]t homini carius, ne fidem prodam, quam proficeor, facite fodes & pro lege vestra vitam exponite, sin facitis, hinc vērē sunt, pro miraculis acceptate, quibus cūm nec illi, nec iudices haberent, quod ultra obijcerent, noster est nō dubius vīctor appellatus, & tamen iudices re iatnāmis publica, hominem libērum dimittere non sunt aesi. Sed ad speciem aliquot mensuram exilio damnatum, in patriam deinde & munus antiquum libentissime uocarunt, ita tamen ut ex omnibus nemo, prout sunt tempora, fatis probataam complecti veritatem auderet.

In Regnum Satcumanum, Iaponensium superstitionum arcam, hoc etiam anno noster sacerdos non sine pericolo penetravit. Praemissus est è fratribus nostris unus indigena, qui exploraret ecqua via posset noster os penetrare, quib[us] explorato, ex captus est à neophyris instar angelii, iam enim aliquoc annis eo nullus è nostris penetravat, hospitium illi sui in Ipsi seditibus

Hhh 2 matris

matris illius, quæ vxor est Dynastæ, illa enim mater fidem Christianam profiteretur, quæ filia quamvis ethnicae procul dubio persuasit, ut hospitem suum missio munere cohonestaret, & vicissim ab eo peteret aquæ lustralis vastulum, & ceterum ritu ecclesiastico consecratum, peteretque uti se ac primogenitum suum regni haeredem, Deo suo commendaret, quæ res inter Christianos vulgata, magnos illis animos dedit, ac spem fecit fore ut aliquando sperare possint meliora.

Factum est etiam postrema in Fingo excursione, ut matrone omnes è Dynastæ gyniceo, que olim Christum professa ac didicimus terminis rei Christianæ exercitatione sylvestabant, modum induerent, quo palatium clam egressæ ad præsentia factamentis conuenirent, & denuo res Christianæ edocta conciperent animos nihil ultra admittere, quod ethnici ritus saperet. Christianæque fidei veritatem vlla ratione polueret, huius generis multa omitti, sed ex his facilè reliqua materiae similitudine assimilari.

Q. 2. CHRISTIANÆ REI FACIES IN JAPANIS Chicuien & Chienquo.

C. A. P. XI.

VNUS è nostris sacerdos horum régnorū neophytes erat, immenso labore, magno fructu, hec enim duorum régiorū distantia, neophytorum multitudine, temporum iniuria huius agri curam perdifficilem reddunt; maximè in Regno Chicuien, quæ Dynastamirum in modum à Christi fide abhorret, de male fidi ab Regia meruit, & vniuersæ editioni. Nam cum in superiori sub Daisi fidei certamine, primus ipso inter Dynastas totius Iaponiæ, Imperatoris edictum, duorum pugilum sanguine sedasset, eo ipso tempore nescio qua ex causa delatus, fidei certamine, quod cum neophytis suscepserat, intermissus, ad res suas tuendas, in utramque regiam excurrit, ibique annuit rotum derentus, tantum non excedit statu, quem fuso Christianorum sanguine stabilitate moliebatur, nec mitior ab Regia domini reuersus est, eo nihil dominus noster sacer-

sacerdos extricens, nihil quod non oculos visitaret, reliquit intactum, tantum est constantia res persequi, & prudentia moderari.

Facilius est in Chicungo conterminum Regnum excursio, & Dynastæ benevolentia, qui tametsi edictis regijs parere se ad speciem præsefert, metu potius quam odio in Christianos incitatus, tamen ex eo quod adhibito studio, & iudicij bonitate asseditus est, & se asseditum proficitur, nihil esse in vniuersa Iaponensium sectarum superstitione, quod valeat ad salutem, aut dignum sit homine, qui cerebro præditus fuerit, in fidei nostræ, quam nondum tamen excusit, veritatem inclinatur, ex eo quod eius professores ad eam retinendam libenter omnia profundant, & quod multorum abrectationes insurrerit; quicquid enim bonum est ait, malorum inuidia subiici, & malevolentia laborare necesse est.

In utroque nihilominus Regno, magno fructu laboratum est, sed Neophyti maximè in retinenda fide enituerunt, quorū certamina etiam ad sanguinem mortemq; sensim persequamur, sed prius admirabilem senis cuiusdam ad Christum conversionem perstringamus. Is annos natus octoginta, cum Christum agnouisset, iussus est solitas orationes & doctrinæ Christianæ compendium ex more memoriaz commendare; verum ea iam per ætatem ferrea, nihil imbibebat, non sine magno Catechumini senis mœrore, maximè quod non defuerit ex ethniciis susurro nescio quis, queam rem ad salutem Christianis esse necessariam affirmaret, satis esse ut in antiqua religione persistaret, quam ad nouam sine fructu magno labore se inclinaret. Angebat ea res bonum senem, non fatis distinguenter quid interesset, inter articulos fidei intellectos creditos, & eosdem memoriaz commendatos, neque se audebat sacerdoti à quo baptismum expetebat aperire. Ergo ad orationem conuersus, coram Christi seruatoris effigie, cor suum effudit supplex, ut sibi Deus significaret, num quæ virtus memoriaz sibi decerant, ita requireret ad salutem, ut sine illis eam esset negaturus, an forte consultius esset in antiquis ritibus salutem querere, quam si, bi videbatur in iis non posse repetire. Non distulit clementis Dominus candidi senis simplicem animum suo lumine collustrare. Non post medium noctem etiam tum peruigil, & in oratione consistens,

sistens, videre sibi viſus est ad leuam iter præcipitijs asperuimur; de ipso aspectu formidabile, ad dextram aliud, quo per gradus in amplas ædes veréque regias concendebat, & hac omnia videbat in magna luce, quæ invita nocte, cœum cubiculum illustrat, cui viſo vox est additæ, nec fatis vnde ferretur aduertit, quæ vota habebatur bono animo esse, nec memoria vici angoretur, fore si ad ea quæ iam audierat atque crediderat, diuinæ legis obſeruationem addidisset, vt in amplum illud palatiū recipereetur. Ex quo bonaſenex itineris ad leuam præcipitia exponens, nihil dubitauit vno ſectarum Iaponenſium perturbationem, alero Christianæ fideli rectum ad vitam tranſitem portandi, ergo reliquam noctis ingressijs Deo referendis decurrens, peregit in agita veritate post ſuicium fidei Christianæ sacramentum.

Veniamus nunc ad illuſtriora Neophytorum certamina, quæ in duas partes diuidemus, priuimus caperſequentur, que ſunt Dæſi, tum quæ ſub filio contigerunt, ut enim iam antea morulæ, et noſtrorum exilio factum, ut multa exciderint annis ſuperioribus, que iam conſtituerat, & ne poſeant alieno tempore reſtituuntur, cum aliena non ſint abinſtituto.

Yanauaga, Metropolis eſt Regni Chicungo, dum de Christianis iubente Dynaſta inquiritur, ventum eſt in reſtes Neophyti Rochus dicebatur, quem tunc abeſſe forte contigerat, ſed non defuit qui pro capite familiæ caput exponeret. Nam uxori nihil ægritudinem qua rum forte grauitor eauebatur morata, una cum filioli nondum leptenni prodigi in arenam, Quærentibus responderet Maria, ita enim vocabatur, totam familiam Christum profiteri, ſe priuatum, vt erat, ægram offerre, vt pro ea fide, quod feliquum habebat vita perderet potius quam proderet ſuam fidem, quo dicto in lectulum ſe recepit, in ædium interiora, mansit in acena puerulus, Iacobum vocavit, cum quo nihil omissum eſt eorum, que pueriliter illam æstatulam mouere poſſe putabantur, ſed responsa, quod in eo præcox erat, prodiderunt, viriliter impugnatus reſtitit; & cum ad ſuppliciorum minas veniretur, eo ſuggerente quæ linguaſ infantium facit eſſe diſertas, ita reſpondebat, vt nec bla-

ditis cederet; nec minis moderetur. Longum esset illius responsum subiucere, quibus ministri perfidie, cum in desperationem victoriam venissent, abierant, & ad iudicent reuersi narrauerunt, quam iniuria sua pueri prælia suscepissent, quem ille, si quando puerum haberet obuium, ministrus in fructu discerpturam, ut ab eo responsum eliciat, quod est plerumque in hanc sententiam, utinam ego me viderem in istis delicijs ad quas aspiro & suspiro, quia tanto maiores fuerit sunt, quanto supplicia fuerint acriora, & reuera tantus est illi ad martyrium ardor infectus, ut ipse sibi somnia fitigat, & parentem suam inclamat, sibi visum esse in somnis, se sub fuga carnificis cervices inclinasse, quia ille vota continuo fôuens incendio, scribitur in quotidianas preces sesquihoram non pueriliter impendere, & ita viuere domi, ut foris etiam ad certamen ipsos lacescat sacrificios, itaq; premat, ut propheticum illud confirmet testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulus, de illi Dominis qui dedit initia, promissa perseverantibus præmia.

Nihilo fuit inferior colonus neophytus, qui vici sui caput habebatur, is ad iudices vocatus rogatur an sit Christianus, & ut ceterorum, quos aiebant esse sexaginta, nomina proderet; ego quidam, ait ille, sum Christianus, de reliquis, nihil est quod queratis, quamdiu vixero, conabor efficere, & perfectum spero, ut nemo deficiat, quod frōtraxi, prima mecum prælia instituit, si me vices sitis, fortasse potestis de ceteris nos omnino desperare, quia cum ille magno animo pronunciasset, & alios contra fidem tulisset insutus re desperata dimittitus, & modo cum suis vidit, ut uno verbo dicam Christiane.

In Aquizaqui, & Amaqui, viros sunt, regni Chitagen, sex neophytorum familias exilio suam fidem cohonestarunt, de quibus multa possem, sed ex uno Mariæ facinore ceterorum colligi velim. Illa quoque iudicibus fistitur, blanditijs, promissis, precibus, misis, nulla non ratione, sed frustra tentatur, tum denique iudices, cum facultas nobis facta non sit mulieres morte multam di, mitteris in urbem Tucauoca, ut ibi negotium tuū mōrito sine claudatur, sed eques mitteris pro dignitate, quibus illa, quo vultis illo, sed pedes, qualcum cam decet, quia pergit moritura; illi sperna-

se interpretati, pedes ibis age, sed & vestibus detractis, ut leuis
incendas, imo illa, etiam pelle, si vultis, tum enim hilior erit mihi
ad mortem via, quo vltimo responso ita fracti sunt, ut nihil vi-
tra exilium intentarint. Aha molier rosarium, quod è collo pen-
debat, rogata; certicem obtrulit, qua detracta, nihil rosarium mo-
rarestur, hæc Beatrix dicebatur.

Sed præ omnibus admirabile mihi videtur quod subiungo.
Ad futuri certaminis famam Thomas neophytus quidam, cum
vixore & septem prolibus communis consilio statuunt, vitam sibi
ferat in Christi causa ponere, & ad crederem modeste subeundam
vestes iam diu sibi confauerant, è prolibus viuebat in vicino pug-
ilia, iam coniugio illigata, quæ cum audisset in parentum ædes vesti-
turos ministros, qui de Christiana fide quererent, eo cum tribus
filiolis suis occurrit, excubidores à marito dispositos, ne domo
egredieretur fallens, dicitansque se ideo venire, vt de se & filiis
suis sacrificium Deo offerret in odorem suavitatis, quæ res nouæ
merito in stuporem ethnicos qui aderant rapuit, tunc ei tre-
centi satellites in eum vicum, cum suo iudice irruissent, & intērim
dum toto triduo vijs omnibus pusillus ille grex ad defecctionem
sollicitatur, puerulus nondum sexennis, crepundiā sua cùm aqua-
libus diuidebat, quod affereret ea sibi in posterum nulli vni futu-
ra, quod pro Domino Iesu mactandus esset, ipsoque die in cælum
penetratus. Abeunt tandem infectare desperationem secum
referentes, quod è tot pueris nec vnum à Christi fide dimouere po-
tuissent, ex ijs tamen satellitibus aliquot, nè nihil facisse vide-
tur, è Thomæ filijs vnum solo affligunt, eique per vim sacram agni
thecam eripiunt. & ibant iactabundi, quasi huic suam fidem ra-
puissent, verum ille cum assurrexisset, ad abeuntes recurrit, qui-
xit ex ijs cuius rei causa missi essent, an vt se ad defecctionem impeli-
lerent, an vt aliena per vim eriperent, sed abiirent quo vellet, esse
se & semper fore sine sacra theca vel cum illa Christianum, cau-
rent porro ne signum proditæ à se fideli, quod per vim eripitorant
ostentarent, fore si id fecissent, vt ipse ad Dynastam pergeret, cal-
lumiaam refutaturus atque protestaturus, se cum parente ac fra-
atribus in fide persistere, & in posterum perficiatos, & si ex fraude
pænam

penam mpterent, ne se deinde culparent, quo andijo ita affecti sunt ut vel metu, vel potius virtutis admiratione permoti, suam adolescenti thecam restituerint, quam laetus recepit, nec ultra cum ijs certatum est, aut indicta pena, ne familia nobilis cara periret. Verum anno deinde in sequenti, Thomas idem alia ex causa certamen iteravit, & bis victor de hoste triumphauit.

Exigebat proprius loci Toparchaab incolis omnibus, ut scriptū, nescio quod, sui nominis scriptione ac iure iurando confirmarent, cum ad Thomam ventum est, ait se ex legis Christianæ præscripto prohiberi ab huiusmodi Sacramento, se usurpatum suis Crucis iusjurandum non detrectare, quod si Toparchæ non esset satis, posse illum de se ac suis pro arbitratu disponere, se morte etiam proposita aliud in hoc negotio nihil esse facturum. Impotentius tulit hoc initio Toparcha, & cum vxore Thomam iuber in publicam custodiam raptari, exultantes, quod fortasse operam illis Dominus coronam ostentaret, sed aliter cecidit, nam Toparcha tempore mollior factus, verumque solui iuber, & Christianæ contentus sacramento cum Thoma redijt in gratiam.

VARIORVM CERTAMINA SED MAXIMA mè Ludonici supplicia grauissima commissa. ratur.

C A P. XII.

PRIUSquam ab Regia, secundus ab Xogun tumultus in Christianos erumperet, is in Regno Chicujen, non procul ab Aquizuqui, videtur crucis cuiusdam portento, præfigio cælesti prænuntiatus. In altissimo & maximè arduo monte crux olim fuerat, quam cum reliquis, prioris procellæ turbo deturbarat, ea olim fuerat concurrentium turba celebris, & quamuis asperrimus esset ascensus, vel loci natura, vel silicum molestia, non deerant tamen multi, maximè per dies solempni Ecclesiæ totius ieunio consecratos, qui nudis pedibus subeuntes in montem, ingentia saxa humeris gestarent, aut corpus suum ascensi descensi que flagellantes affligentes,

rent, iter vniuersum s̄epius sanguinis, sui vestigio notantes, de illa cruce certis auctoribus multisque narratur, sabbatho sancto anni 1616. sub noctem visum esse eo ipso in loco, quo nuper steterat ingens incendium, aut potius flammatum, quam accolae ethnici sati admirati, credebant fortasse excitatum ignem à concurrentibus de more neophytis, pellendo frigori exarsisse. Verum cum diutius arderet, visum esse ignem illum sensim diminui, & in medijs flammis, quæ rariores circumluecebant, crucem conspicuē splendidissimam, quæ à superiore nuper exturbata nihil omnino differret, nisi quod hæc in ea ipsa magnitudine formaque ignea viseretur, atque ita splendens, ut neophyti permulti ethnicique ultra leucam ipsum crucis titulum clare distinguerent, quod prodigium minimum, duas horas oculos multorum tenens, crucem inter flamas modo maiores, modo minores prodebat, ac subinde occultabat, quid illa portenderet, nouit ille qui facit. sed cum deinde persecutionis incendium denuo exarsisset, vix fuit qui dubitaret, & crucem & flamas hanc iniuriam temporum prænotasse, de quo iam nonnulla de multis feligemus, nam si priuata domi prælia, si eiectos à parentibus filios, si ab heris seruos, in hac causa commemorare aggredierer, ipsa rerum prolixitate leturos deterrerem, & materiae similitudine nauicam inueherem.

Ad inquirendum de Neophytis præses, cum armata satellitum manu circumcursans vbiique certaminum vestigia relinquebat. Ad eum, vbi non scribitur, Fabianus, vir non armis nobilior quam fide, vna cum Regina vxore vocandum se sperabat, & ad gloriosam mortem votis omnibus aspirabat; cum ecce tibi à Præside nuncius hæc ferè attulit, se quod diffideret de victoria, nolle cum eo certare, sed quod esset in eo Regno externus, iret quo maximè vellet cum familia vniuersa, nolle Dynastam in suis terris Christianos, sed nolle etiam externos alia pæna mulctare, aderat tum fortè in domo Fabiani unus ex nostris, quem ille occultabat, ad eum se contulit mirè tristis, quod spe martyrij excidisset, certum sibi esse in metropolim excurrere, supremis iudicibus se sistere, & martyrij coronam vel ab inuitis extorquere. Laudauit noster animum, sed minus probauit consilium, quod longioris

martyr.

martryij pñnam in hac bonorum prñscriptione patet, & ne forte cuiusquam ex familia, quæ octodécim capita numerabat, constanciam in discrimen adducere, non facile sua sponte adequa- da pericula, ne similia confidens lapsu aliquo caligitur. Ag- quenit Fabianus, & præfugus in magna strum penuria vix iave- nit mapale, quo se fratre recipiat, ita oppressi sunt vbique Christiani.

Mulier alibi Christiana maluit ipsa exulare & filium seru- guci permittere, quam à fide vel verbudo declinare. Alij duo ma- ritus Thomas, & viror Lucia proscripti non inteniebant vbi ca- put reclinarat, abiecti ab omniibus sub nudo celo auxilium cele- ste prestatabant. Illud fuit planè insolens, nam sacrificulus panas legum nihil veritus, eos exceptis, & alienam miseriam suo periculo sustulit. Verum omnis ijs certaminibus, quæ sine sanguine gestassint, ad atrociora veniamus. Cusaniæ est Regni Chicuago non ignobile oppidum, in eo præsidio iussu tres mil- phyti in publica vincula conginguntur, de singulis agemus, ac primus de formidino athleta Ludouicu Sevaro, is in prioro pen- litio sub Discurvator multa colebat, neque hac victimata, quod era- pta illi uxore, & infernus semper cedacta, ipse sibi nona prælia proce- rans, ex eo tempore contumaciam imperavit. Is vbi de hoc vicima- tumultu inaudito, primum omnia, quæ forte contrarerat debito- rum nomina dissoluit, resuas domesticas composuit, poecatia se expiavit, ac deinde Iudici se sticit, et passurus quæ nunc subiungā, quibus atrociora nemo in hac secundum competitare pro fide toler- auit, sed quia tandem liber cum vita dimissus est, & Nangasquid viuit, rogatus est in propria manu diuina circa se misericordia testare- tur, quod facit ille auctoritatē nostrorum cederas, qui eos colit ut magistros, & quamvis à nostro fæcere & ab alijs fide dignis eadē scripta sint, immat tamen potius ex eis scripto com- didic ac fideliciter rem... excipere, & cum velut narrante exponere. Ita igitur se habet narratio ad verbum è Iaponensi de- scripta.

Vndecimo die Lunæ postremum renascentis (cœcidit is dies in 21. Octobris anni 1616.) sexta quadam feria Cusaniæ

cuius oppidi ego eram incola, edictum publicatum est, quo editio Christiani, propositis grauibus pænis, suam legem deferere iubebantur. Eo ipso die res meas composui, & sequenti sponte ad iudicem vrbananum me contuli, vbi mox multis prælijs lacessitus sum à multis, ut me à fide Domini nostri Iesu Christi remouerem, quibus ego respondebam, me neque cum vita periculo tantam perfidiam in Deum admissurum. Tum iudex iubet me inuolutu intra stoream, è fissis arundinibus intertexto sive contextam, & inuolutum funibus exterius tota ferè storea conuolute stringit, & ita nudum, in medium vicum ad ignominiam proiect, in quo tormento perstitti totum cum diem reliquum, ad medium noctem, vrgentibus interim qui adstabant, ut Christum eiurarem. Primo diluculo insequenti, dies erat Dominicus, Yanauagam Regni metropolim vincetus abducitur, & asseruari iubetur in ædibus præfecti, cui Cusanum, eiusque ditio est commendata, is Vacajadonus vocatur; qui totus in eam curam incubuit, ut me de proposito disturbaret, sed cum videret me per Dei gratiam nihil suis persuasibibus commoueri, iubet me ad unum è supremis regni moderatoribus abduci, is Tonaca Dayendonus vocatur, vbi vincitus in atrio ab astantibus multis, & maximè ab adolescentibus nobilibus virgobar nunc blanditijs, nunc minis, nunc alijs rationibus, ut sententiam mutarem, quo in negotio supra duas horas me frustra tenuerunt. Tandem prodijt ipse gubernator, qui nihil reliquit intactū, quod non ad me de proposito deiiciendum adhiberet, sed ad omnes res, hæc una mea deinceps responsio, nihil esse quod se ultra fatigarent, esse me Christianum, cum viuo, fore me cum moriar, & que Christianum.

Hoc extreum responsum gravate tulit gubernator, & vulnus ad severitatem composite dixit, se mihi ea supplicia inflicturum, quæ me fortasse ad huius contumacię pænitentiam inducerent, ac deinde me in yendo Regiam amandaturum, ut ibi extremas penitaciæ pænas darem. Respondi posse illum quicquid vellet facere pro arbitratu, sed tamen longè ab futurum ab eo quod maxime cuperet, ut me ad negandam legem meam adduceret, & mox Domino Deo me commendauit, petijque ut à me peccatore manum suā mini-

ssimile remoseret, sed potenti suo brachio infirmitatem meam sustineret, quoniam pro sanctissimo eius nomine persecutionem patiebar. Et tunc in animo meo sensi magnum robur & solatum. Deinde me in priorem dominum reduxerunt, ubi denuo vrsere me vii tandem aliquando defulserunt, neque ita essent cerebrosus in eo maximè negotio, quod mihi tanti erat, sed nihil aliud respondebam, quam ne quid in Deum meum peccarem, me omnia quæcunque contingenter tolereturum.

Cum igitur iam dominus intelligerent, me per Dei gratiam, nihil eorum verbis commotori, ad opera venire constituerunt, nam abducere in eum locum, ubi rei tormenta infliguntur, ibi ex trabe fune crassiore suspendunt, & me manibus pedibusque in unū colligatis instar globi vincientes, ex eo sume, de trabe suspendunt. Tum carnales magna celeritate me in gyrum rotant, donec intortus sumis ad ipsam metrabet elevare, tum laxato reppate sume, in aduersum revolutor ea celeritate, quam intortus per viam sumis & corporis pondus efficiebas, & tum ita caput turbatum est, & oculi defecerunt, ut cordis agoniam, quam tunc sensi nullis valens verbis explicare. Quietu iam sume, cum mihi presens non esset, leviter aqua perfundor, ut mihi restituor, & cum irgent denuo ut Christum siurem, sed cum negarem me facturum, dentio intorto sume coquidam, & quia ex illo primo tormento ira defecerau, credidi me ex secundo moriturum, verum invocatis SS. nominibus Iesu & Maria, ita mirabile robur sensi, ut magna illud secundū facilitate tolerari, quo perfunditus, iterum virgor ad defctionē, verum Dominus Iesu vices mihi dedit, ut semper in sanctissimae dei confessione constans permanerem.

Tum igitur vinculis exsolvo, & prostrus in terram abiectus, denuo vincior in globum, manibus ac pedibus inter se à tergo colligatis convolutus, ad eum modum iterum ex sume suspensus in gyrum agor, hoc solum discrimine, quod nunc à dextra in leuam conuolutebar, & ad eum modum, quo supra elevatus ac demissus celeriter revolvebar, sed in hoc tormento sanctissima Iesu ac Mariæ nomina, quæ nunquam nec ex ore nec ex corde dimittebam, vnicum solatum fuerunt. Id tormenti genus tormentum surungatum appellatur.

Vbi nihil hoc tormento impetrare se vident, in atrium abduc-
cor, vbi duo carnifex magna vi os tibie sinistræ intra duas sclo-
porum fistulas arctissimè includunt, idque per longum spatium
continuis interim me interrogationibus lacessentes, nunc Christum
abdicarem, & cum me facturam negarem, adfertur arundo
non crassa, quales ex sunt ex quibus sagittæ conficiantur, ea cens
dextrum sensim perforare aggrediuntur, ad modum cerebri arun-
dine conuoluta, & arundo sensim in carnem penetrans, cum quo-
que carnem intra vacuitatem sua recipiebat, tunc exstinctantes a-
rundinem, carnem, quæ pro medulla erat, subducebant &c. in id
foramen arundinem immitentes ultra perforare pergebant, donec
ad os ipsum peruenirent, à quo non nihil discedentes secundum os
arundinem circumvoluebant, semper interim sciscitantes nunc
Christum abiurarem, & negantem me duobus in locis, inde retro
cure, ad eum modum cerebrarunt, cum interius ibi latua iuste
suis fistulas arctaretur.

Finito hoc tormento vices permutarunt; nam solutis tibis le-
ya, dexteram ad eundem modum intra fistulas coarctarunt, &
crus sinistrum eadem arundine, duobus in locis, ut supra cere-
brarunt, interim interiore solatio perfundebat, quod hanc omnia
pater pro sanctissima fide Domini nostri Iesu Christi. Ad
hunc modum cruciatum & cruentum duo tres, castitatis in-
teriorum me domum retulerunt, neque enim pedibus coas-
tibam, & cum nescio quis, ibi ex astanib[us] diceret, tibis in-
tra suas fistulas non satis, arctè laborasse, carnifex respondens
se ita strinxisse, ut crepitum dissilientis ossis audiretur, & retene-
ita fuit; tum alia grauiora & atrociora tormenta minaces impen-
derunt, quibus singulos manuum ac pedum digitos per vias
extracturos iactabant, quæ cum dicerent, sensi me quodam sudore
perfundi, qui permixtus sanguini, quem vulnera emittebant, in
memoriam mihi reuocauit sudorem sanguineum, quem Dominus
in horto expresserat, eaque meditatione admirabile sensu anima
mea robur & solatum.

Tum præses ad me conuersus, alia multa tormenta me ma-
nere

nere pronunciauit, eiusque iussu baiolorum humeris in custodiā publicam deferor; ibique pro foribus, vestibus planè omnibus exuor, & in terram abiectus ibi semiuiuus relinquor, sed alij duo neophyti, qui in eadem fidet causa tenebantur, me in inferiora ergastula receperant, ibique tres tenebamur propè nudi, nisi quod intimam nobis vestem tenuem illam, & tegendo corpori magis quam arcendo frigori accommodatam reddiderunt, cibus noſter erat Orizæ paululum, nec plus aquæ, in diem semel vtrumque, quantum ad mortem arcendam non ad vitam sustinendam satis esse videretur, & ne quid nobis aliunde suppeditet, vigili excubitorum custodiâ, caritas omnis arcebatur. Denique Cusanæ ditionis in metropoli iudex Cusanis me reddidit asserens quod à supremis regni moderatoribus ut viuerem imperarat. Haec tenus Ludouicus qui modo Nangasauij viuit, non letior eo quod passus est, quam tristior ex eo, quod viuere finieretur.

Alij duo neophyti, quos initio dixi, Cusani comprehensoſ, Ioannes Rocayemon & Leo Quezayemon dicebantur, uterque in his pro fide prælijs veteranus, multisque iam certaminibus nobilis, & qui iam aliquoties coram iudice bonam confessio-nem confessus, vincula sua quibus iam diu tenebatur, cohonestarat, vix diei potest quam acriter horum Christi pugilum constantia fit oppugnata, nihil blanditiæ, nihil preces, nihil adductæ rationes, sed nec mina poterant, tametsi in ea nuditate, in ea penuria, in eo carcenis pædore, in ea vinculorum molestia detenti audirent, eam rem fore perpetuam, in cuius condimentum varia deinde supplicia se addituros minabantur, quam eorum firmitatem ethnicus nobilis qui criminum suorum reus ijsdem vinculis tenebatur, cum attentius intueretur & diuturnitate temporis stuporem confirmaret, tandem apud se statuit eam alacritatē, eam vitę integritatē, illud patiendi desiderium aliquid habere supra mortale, nec sine arcano aliquo mysterio posse constare, rogauit vt id arcanū atq; mysteriū doceretur, Ioannes in prælectionibus catechisticis probè eruditus, Christianis mysterijs hominem imbuit atq; adduxit, vt ad baptismi fonte amhelaret, quē Leo illi aperuit, & Ludouicus eū de sacro fonte susce-

suscepit, ita quoderat inchoatum omnium opus, omnes perfec-
runt, alium etiam, qui iam olim infans ablatus fuerat, & ethnico-
rum consortio se deinde polluerat, horum eorundem opera se in-
spexit, & iisdem prelectionibus imbutus, cœpit esse, quod esse se
nesciebat.

Nocte quadam eorum alter edactus vinculis ad Gubernato-
rem aut ad mortem rapi se cogitabat, sed ecce ad suos omnes qui
ex composito conuenerant adducitur, ibi mater, ibi frater, ibi
vxor, ibi filij, ibi cæteri propinquai cum eo pugnaturi aderant, roga-
bant, supplicabant; obtestabantur, modo impetu, modo fani
omnes, ut tandem de pertinacia decederer, ut si, ut ceterorum
misertus, omnium gratiae verbum negaret. Verum ille non re-
spexit ad carnem & sanguinem, sed omnia tela nequissimi ignea
scuto fidei excepit ac repulit, quod cum eius frater vidisset, in fur-
rem verius pugionem strinxie, & arreptam vtriusque parentum &
confossum inclamat, ne diutius tanto filij dolore contabescat.
Interim noster pugil veritus ne fratris furor in parricidium vertere-
tur, nihil nisi SS. Iesu ac Mariæ nomina inuocabat, nec adductus est
ut alieni periculi metu æternam sibi mortem inferret, Christoque
negato animo non corpore moreretur. Quibus Gubernator auditi,
de victoria spe deiectus, cum mortis inferenda ius à Dynasti
nullum haberet, etiam à tormentis abstinuit, Ludouici exemplo
doctus, minus hæc quam reliqua valere, ad eos de proposito di-
mouendos; quod supplicia horrere nescirent, qui ea tantopere af-
fectarent, dimittit igitur liberum vtrumque satis mortuum, quod
cupientes dissolui, & esse cum Christo, vinculis mortalitatib;
quibus iam prope se expedierant, adhuc tenierentur.

Horum exemplo accensus Andreas ita effervescerat, vt sine
sponte ad Iudicem pergens proficeretur, se in eadem legi viuere,
cuius causa tres illi dicebantur comprehensi, petere se, ut si hoc
crimen erat, eadem cum illis pæna plesteretur. Ad hæc Iudez
inquirit de patria, cùmque exteraum didicisset, daminat exilio,
professus ita se habere in mandatis, & ad sua conuasa triadum
illi attribuit, Incredibile est quanto in erroris sententiam excepit,
quod mori pro Christo cuperet, & viuere cogeretur, ad nostram
itaque

itaque sacerdotem accurrit & totus in lachrymas effusus, suam sortem deplorabat, ac si non de vita, sed de morte lugeret, admisit tandem solatium & nondum planè desperans spreta exilio sententia, Christi milites cum Cusano Yanagauam ducerentur, statuit comitari, in eorum confortio sperari fortasse id, à quo nuper excederat, sed ibi spem ludens Cusanum rediit, nec fuit qui neglestat exilio sententiam causaretur, sed viuit quietus in martyrij occasionem quamlibet intentus aut potius anhelans.

IN REGNO CHICUNGO MARTINV S V.

quimoto Christi fidem sua morte cohonestat.

Martinus Suquimoto natus in Regno Chicujen, in pago Vosnomura, parentem habuit auctumque Christianos, ipse infans Christo aggregatus, in hac renouata sub Xogun tempestate, facta vita naufragio, martyrij tabula delatus, in celestem portum enatavit. Id quomodo acciderit ad Christianam fidem confirmandam sanè gloriose, hoc capite videamus, rem totam altius res petentes.

Cum primo Daifu edicto Christi fides impetratur, & edictorum atrocitas in Chicungo regnum irruisset, Martinus tum gubernatori ditionis vnius seruiebat, & ab hero euocatus monetur, ut ex edictorum sententia Christum ciuiter, & quam maximè lapsiensium sectarum velit eligat, nec dubitet in hoc ranti momenti negotio consilium sequi, quod ipsa rei magnitudo secum adferat. Ad hæc Martinus respondit: negotium salutis æternæ tanti sit, vt non male monueris, illud consilium sequendum, quod ipsa magnitudo secum affert, quod dudum iam ipse secum statuerat illies videlicet mori potius, quam eam legem deserere, in qua est illa salus æterna, quam ego inquit, ab ipsis cunis acceptam, per vim vniuersam retinebo. Nihil habuir ethnicus quod redderet, d' à furore consilium sumens, in Martinum inuadit, & in terram ieclum, rosario certo quod è collo gestabat, exiit ac si vna fidem

Kkk

Martini

Martino rapuisset, qui satis simpliciter aliquot dies mæstus dubitauit, num quid ea sibi rapina herus de fide detraxisset, sed tandem se colligens, nihil deinde dubitauit culpam sine consensu nullam esse, neque Christi fidem ita istis externis pietatis auxilijs contigeri, ut ijs carere non possit, sine contemptu prætermisso, multo que magis per vim erexit, & tamen, ut est tenera recte factorum conscientia, renunciari iussit hero per contubernalem; nihil sibi de sua fide cum globulis peccatorijs rapuisse, quæ non erat necessario illis signis illigata, esse se non minus, ac semper fore Christianum. Quin etiam conquisito sacerdoti rem expensis in sua firmitate confirmatus est, ne tamen ultra cum Religionis ignominia ad eum modum luctari cum hero cogeretur, ab eius simulatu descissit, & ad alium transit ethnicum, etiam alterius dationis moderatorem, à quo præficitur censuum exactioni, nescio quibus in pagis exercendæ, quod munus cum vix exerceri posse videret & cum heri gratia, & cum virtute puritate, maluit & hunc herum relinquere, quam huius gratiam diuine præferre, quantumuis ne id faceret ab hero, cui iam esse carus cæperat, impense rogaretur, ergo in posterum sibi Deoque viuens egregie se ad futura prælia comparabat.

His occupatum pietatis exercitationibus, altera tempestas, de quanunc agimus, deprehendit, & quoniam nulli non erat, notus hoc nomine, quod esset cum multis, & præ multis Christianus, in eum Iudex designatus primum & maximè deterrauit. Ergo ad se vocatum his, ut scribitur, verbis non male ad persuadendum compositis compellat, non est, inquit, Martinus, quod tibi exponam, quanti referat ad Regni ac Dynastæ res tuendas, in eius ditione nec unum censeri Christianum, quod ita exacte precipit, ac procurat Imperator, velim ut mature dispicias, quid è tua refit, an in tua sententia pertinacem mille te molestijs immergeret, an iter sequentem regium, quod in Iaponia tot iam saeculis supremi infimique terimus, barbara lege ac peregrinis ritibus abiecit omni te metu ac molestia liberaret. Ad hæc Martinus in his prælijs veteranus, ita respondit breuiter sed neruose; mihi iam diu constitutum est, nullò periculo proposito, perfidiam in Deum admis-

nittere, Christianus sum, & id esse totum vniuerso orbe probabbor, quo dicto abiit è conspectu, & fatuato iudice domum me se recepit. Non satis se expediobat Iudex, quid in hoc negotio confitit caperet, ne spretus fuisse videretur, denum ad se loci effectum vocat, iubet ut omni arte Martinum expugnet, adhibeat ut si solus non potuerit, contra unum vniuersos, quod si nihil retraret, tum denum toto Regno pelleretur. Concurrit ergo Martini domum, & pro se quicq; exaggerat, quam carus sit omnis, & quam cupiant ipsius res in melius semper crescere, unum erit, quod ipse nimium propositi tenet, euocat sibi magnos laes, quos omnium consilio, veris, precibus à se auertat, & cedat quando de sententia, necq; pertinax haberi velit, qui constans haec videri potuisset. Quibus Martinus primo responso, spem nem victoriz præripuit in hunc modum. Nihil est inquit, quod affum verbis teratis ac tempus, in ea, quam vos opinioem meam etiacionem appellatis, ita sum laxus ut, tametsi ad me ex ea deponendum tres filiolos meos in oculis meis in frusta membratina indaris, non erit hoc satis ad impetrandum ut vel tantillum ciuiam à lege Dei mei, in qua velle me vivere & mori proxim, quo responso tota ea turba ita obstupuit, ut suo silentio mandaret.

Vix bene finierat Martinus, cum eetetibi à iudice nuncius sciens cequid Martinus de sententia discessisset, si nondum, intra eam è filiis arundinibus contextam inuoleretur, & ad ignominiam suppliciumq; in publicum deportatus abiijceretur. Proferunt exemplum fidere dux, cum denum exultante Martino, sed multe consilio, in aliunct pagum abducitur, iridente nostro ille, quasi esset cum loco sententiam mutaturus, verum deinde in loco, cum sibi reliquias esset, rediit ad priorem cum uxore &c., quod illius pagi incole, nescio quos eius causa metus concinet, & quoniam in dies incrudo sciebat malum, Martinus iam stianæ militiae dux factus videbatur, vicina loca circumcurrit, omnes, ut sibi constarent hortabatur, nec eo regno contentus, degebat, cum audisset Facata, quæ Regni Chicujen est metropolis, vrgeri Christianos, eq; accurrit. Degebat et in urbe Pauli.

Martini frater, fratri simillimus, aberat tum forte domino, cum ad eam urbanus gubernator suos ministros destinauit, Paulo mandata ferentes ut à Christo deficeret. Quibus Martinus abesse fratrem ait, posse nihilominus responsum ei dare, à quo misericordia se illius nomine negare facturum quod videbat, in eo quod ad eum spectabat immutandam, cui ministri nihil aliud de eo suscipcamur, ita futurus vix à quoquam dubitatur; & tandem Paulus cum aduenisset iubetur exulare.

Ita fluebat tempus interim dum adhuc Martinus causa pondebat, donec altero die luna decima, tum intellexisset gubernator eum non tantum non toto regno exulare, sed etiam tota ditione suam contumorari, excanduit, & alteri demandat, ut de tota re inquireat, resque castiget, qui loci Praefectum aliosque ex eodem pago multos comprehendit, quod renuentem à fratre deficerere, toto regno non cieccissent, prout habuerant in mandatis neque illos comprehendenderat, sed etiam velut grauum criminum eos, in his. Eto in collum sive ac reuinctis manibus detinebat, nec adhuc posuit ut solueret vincos tametsi ad culpam eleuandam, penitusque deprecandam aliquot illius loci seniores ad eum accesserint, dicas sentque collaborasse omnes ut Martinus expugnaretur, sed tam ita esse pertinacem ut ne verbulo quidem, saltem ut fingaret potuerit impetrari, quibus iudex respondit, eam' cuspido fuisse contemptum, in ipsum Imperatorem cuius spectabat redire, redundare, pro quo Martinum dedisse iam legibus penam operiebat.

Hoc ipso tempore apud fratrem Facatę diuersebatur, qui adcepto nuncio mirè letus ad suos recurrunt, & cum existinere ad etiam dicum ditionis cuiuscum Praefectum, amicum suum diuertiles, accepit clarius quam multi eius causa vinculis tenerentur, teneri eum urbanitatis legibus ut in vincula se traduceret, innoxios liberatorus. Cui Martinus ait se illius rei causa venire, neque aliud in votis habere, quam ipsam mortem in Christi causa subire. Comprehenditur ergo Martinus una cum uxore tribusque filiolis, & quidem bono ut augurabatur omne, quod is vinculorum dies per Martino patrō faceret esse ab eo non nesciretur. Primogenitus eius

eius Michael, nondom duodennis, parenti carissimam, quod ingenio ac naturae bonitate multa promitteret, si igitur cum in conspectu parentis vinciretur, ita eis ab eo compellatus. Has manicas, quibus manus, hunc fuserent, quo collum induisti, ne arbitreris te mei causa inquisisse, pro Christo Iesu Deo ac Domino nostro captus es, exulta fili, pro beneficio ac felici sorte, ne formides fili, nam curriculum erit breve, sed primum sempiternum. Cui puer agnosco parentis quæ dicas omnia, nulla te mei cura angat, ego te ad conscientiæ visque coenitabor, quod eo vultu dixit ac animi firmitate, et tu pueris, quotquot aderant universi, dicebantque inter se submurmurentes, pueri ad sicce conspectum tremunt, hic iam propè de morte certus exultat, quid illud est, quod in hac lege amansilaret, è quot tanquam animi suppeditentur?

Dies nouem una cum suis ergastulo detentus, prælia Domini nulla intermissione præliatus est, nam cum omnibus carus esset, amicitia dare se putabant, si eum de sententia deturbarent. Dicebant igitur alii post alium, renouato in horas certamine, hanc edicorum atrocityatem ventorum turbinem posse appellari, quem illas susciperet, si se transper inclinaret, si resisteret frangeretur: videret quantum fama sua detraheret, quod vxoris ac filiorum viri ne verbum quidem daret, quam hoc ab omni naturæ ac urbanitatis lege esset alienum, quibus Martinus gratias agebat pro propensa omnium in se voluntate, neque se mirari aiebat, quod ignorata salutis æternæ via, se ab ea conarentur auertere, sed attenderent omnes esse mortales, nec omnis cum huius vita breuitate finiri, eternam manere vel vitam vel mortem, quis est satis mentis compos, qui hucum æternæ mortivitam auerponat, his ac similibus colloquijs importunos à se hostatores repellebat. Quod re-equum erat ab his prælijs temporis, totum illud Martinus in preces expendebat. Die porro quadam vxorem suam Magdalenam, interfertil allocutus. Nihil est quod me hoc rersam statu sollicitum habeat nisi tu, si forte quod Dens auerterat, præsentis mortis metus te deiçiat, atque ideo pro te virginem Mariam precor, vt à filio suo tibi tam animum impetreret, vt eo confirmata hostium acies, nudas scias, vibrata tela non horreas, nec animo permuteret, si te

Kkk ; præ-

præsente filio*li nostri membratim lacerentur, quibus illa sita respondebit, ut maritum magna sollicitudinis huius parte liberaret.*

De fratre iam vincto, in pago Tanuximiri, Paulus interea audiit, eoque accurrerat fratri suo vicem redditurus, cui Martinus, ego inquit, cuius rei causa teneor iam inaudieris, non arbitror me indignissimum in eam fortunam venire, ut pro fide mea vitam prodigam; qui Cusani capti fuerant, & Yanagauam abductam dimisisti sunt, quid est ultra, quod sperem quam mori, abiecto potestis, neque ad tua recipere. Cui Paulus tametsi latet scio, nihil opus esset curveni calcar addere, rogo te tamen ut consummes cursus tuus, neque committas, ut te ego fratrem dedigner, imo & salutacione indicium putem, quod omnino contingeret, si spem meam falleres repente immutatus: subrisit Martinus, sperareque se ait cum quis hactenus vires dedit, in posterum minime negaturum. Ille cunctus bernator eius ditionis, in qua degebat Martinus, hoc negotium commiserat, eum monuit, le Martinum cum uxore & filiis invito culis habere, iuberet quid ijs fieri vellet, ille pro ea multo letat, quia persequitur nomen Christianum, tametsi à Dynasta non habetur in mandatis ut quemquam morte mulctaret, ex ijs qui deficerent renuisserint, scirerque supremos Regni moderatorum, natiropoli à sententia mortis nuperim sibi temperasse. nihilominus in Martini sententiam capitis pronunciat, uxorem cum filiis liberas dimittit, non illa quidem sua voluntate, sed multorum precibus adductus id permisit. Quam hilaris laureata mortis rancitudocepit nos ter, non facilè est exprimere, liberis uxoriisque viuimus impetratam grates habuit intercessoribus, dixit tamen gratias sibi futurum, si omnes in sacrificium præmisserint, sed sicut fuerint voluntas in cœlo, sic fiat. Cum educerentur iniici è viuulis, in cuius ejulatum cum liberis Magdalena prorupit, ut intuens cum oculis lachrymas imperarit, solus maritus sereno vultu, nullum ex oculis imbreu depluebat, & siccus postrema illis mandata, quæ semper fuerunt illi prima, de retinenda fide commendavit. Eodem tempore Cosmam Neophytem, qui ad eum in hoc agone confirmandum unus accurrerat, breuissimo scripto salutavit in hac verbas: In diem huius Lunæ nonum iudicata erat mors mea, biduo dilata est in

in hunc vndeclimum, quod ad me confirmandum veneris, gratias habeo, magnique aestimo quod tuis consilijs edocitus ingressurus mihi videor in eorum numeram, qui gloriae Domini participes sunt. Vale.

Aduerit tandem optatus martyrij Lunæ decimæ, dies vndeclimus, Novembris nostri 19. anni 1616. sub noctem, quæ illi fuit æternæ lucis aurora, veniunt in carcerem magno satellitio stipati tres è senatoribus, & magna quiete præstolantem reperiunt, vincitur manus post tergum reuinctus, in collum funis iniicitur, vix pre orationis intensione aduententi, & cum ad se rediisset exclamare capitis, nescire se quo suo merito vincula & mortem in Christi causa pati consequeretur, hoc à Deo beneficium, non aliunde prouenire. exiit igitur à suo ergastulo, comitantibus ethniciis amplius trecentis, Neophytis omnino 12. è quibus duo, Cosmas & Gregorius non nihil præuentes latus dexterum affini eius Domini co, finistrum Paulo fratri reliquerant, hic cereum accensum manu gestabat, Martino eum traditurus, sed vincula non permiserunt, idem fratri agni sacri effigiem ceream, deosculandam dedit, tum denique se totamque familiam ipsius precibus, cum in cælum mox venisset, commendabat. Cui Martinus modestè respondit, se martyrij corona indignum, sicut etiam ea potiretur, fore ut petitio ni non decesset. Venitur interim in sacrificij locum, & Martinus ad ortum conuersus, in genua ruit, cumque breui oratione se tacitus collegisset, elata voce ter Iesum ac Mariam inuocat, Deoque gratias agit, quæ verba cum repeteret amputatis cervicibus vox nondum interrupxit, sed quæ dicere cœperat accuratè pronunciavit, deinde in truncum cadaver immanes carnifices nondum scuire destiterunt, sed Iaponensi barbarie sicas & neruos ostentantes membratim conciderunt, frusta Nangasquium delata Ecclesiæ pacem colenda præstolantur. Ea mors multis hominum sermonibus causam dedit non satis capientibus, quid esset in lege Christiana, cuius causa Martinus vxorem, filios vitamque latus exposuerat, quod nemo faceret ex indigenis sectarum suarum, non tanti pendentibus vanitatem.

DE

C A P. XIV.

BVngensis ac Bugensis Regionum Ecclesiam è nostris duo procurant, maiore quam alibi labore, quem neophytorum multitudo, locorum distantia, regionis asperitas tenuitasque augeat, quibus etiam hoc biennio accepit Fiungæ Regni ea pars, in quam Arimensis tyrannus & apostata Michaël translatus est, ad cuius familiam, in qua multi sunt Christiani, altero annorum vñus ex auctoritate excurrit, altero etiam sacerdos noster, fructus ex tota mensa collectus spem colonorum non fefellerit, & ipsam laborum magnitudinem sua copia cumulauit, verum ad priuata quædam descendamus pauca de multis feligentes.

Vrbis cuiusdam Praefectus ad Neophytum adolescentem nosibilem, qui Leonis nomen, fortitudinis omen acceperat, se contulerat. Hunc oppugnaturus, sèpe repetitas artes admissuit, cui Leo beatum se fore dicebat, si in causa fidei moreretur, qua re nihil esset in hac mortali vita, quod cuperet ardenter. Age igitur Praef. Etus inquit, quoniā cōtumax es, & in hac tua sententia obfirmatus, scribe sodes te in hoc tuæ legis negotio nec Dynastæ nec Imperatori Daifu parere: scribo ait Leo; nec mora scriptum tradit, quia adolescentis constantiâ cum creuisset oppugnantium futot; in interiorum domum irruunt, querentes si quid sacrum repetirent, debet aliud occurrit (cætera enim iam domestici reposuerant) præstat papyraceam imaginem ipso tempore propè laceram? Tunc in adolescentem irruunt omnes, arreptamq; illius manum per summam vim cogunt, scribere, se à Christo deficere, nomenque expresso sanguine è dígo subscribunt. verum ex iplis scripti lituris & male formatis characteribus, facile vim homini factam esse apparebat, & licet iam liber reclamaret, abidere nihilominus cum scripto impostores. Id cum primario moderatori & huius cause iudicatum esset, facile patuit fraus, maximè illi qui Leonem nouerat, vinciri non ita facile potuisse. Mittit igitur qui à Leone querat,

numma

um Christi fidem scripto à se abdicatam fateretur, negauit ille se
s' etiam cogitasse, simul aperuit fraudem, quæ seipsa prodebat, &
idex tamen hoc accepto responso conniuet, & victor Leo anti-
uam retinet Christiane viuendi consuetudinem.

Casa locus est Regni Bungenis, quo cum furor ethnicus de-
enisset, inuenit Christiana pectora, quæ intrepidè repugnarent,
ad præ cæteris nouem excelluisse scribuntur, qui intra saccos,
triza detracta, arctissimè alligati (prout varijs in locis fuerat iam
surpatatum) abiecti sunt in desertum locum, additis custodibus,
qui prohiberent quenquam ad eos ex urbe diuertere, ergo sine ci-
vitate potuque lupis expositi, quos ea in regione ferunt esse permul-
ti, dies quatuor, noctes quinque mortem læti præstolabantur,
que in uicem hortabantur non viri solum & fœminæ, sed & pue-
nas, quos præ cæteris scribitur fuisse continuos hortatores, è quibus
ius nondum quadriennium totum vixerat, ut verum esset quod
ribitur, ex ore infantium perfecisti laudem, qua ex firmitate iu-
xæ ne victus videretur, seruo suo cuidam mandat ut eos interficiat,
sed ita mandat, ut famulus intellexerit, gratius illi fore si sol-
lentur, ergo ad eos famulus cum perrexisset, funes maluit quam
sos truncare, dimissi à famulo iubentur exulare; conniuente in-
osterum iudice, nec ultra de reis inquirente.

Melior fuit alterius fortuna, qui suæ constantiæ præmium
artyrij lauream est assecutus, in Regno Bungeni; è Bungeni ta-
ken oriundus, è familia supra vulgarem, Christianus factus, ita
xerat, ut exemplar esset cæterorum, nam orationi deditus erat
apense horis præsertim nocturnis primoque diluculo, soleme
i sextæ feriæ sabbathique ieunium; alterum Christi tormentis,
terum colendæ virginis dedicatum. Is in primo impetu non tan-
tim non nutauit, sed neque iudici cessit, neque amicis defectio-
nibus, quod molestè ferens unus è propinquis eius. So-
lo appellatus, chirographum clam concipit, quo chirographo
Christum abdicare profitebatur, Romani manum quoad potuit
mitatus; delatum est illud ad Iudicem, inscio planè illo, cuius
maxime intererat, donec tandem indicio Neophyti, fraus Roma-
no prodita est, satis indignanti, quod à suo propinquo ad eum mo-
dum

dum infamia notatus sibi videretur, sed ea, si quæ fuit, qnam diu
fraus latuit, è prodita facile compensata est tot officijs, quæ ad
eam delendam sunt à Romano procurata. Nam primum ex ea die
globulos precatorios è collo gestauit, domis uæ in aula, quæ pri-
ma ingredientes excipit, crucem exponit, nec adduci vnquam
potuit neophytorum etiam consilijs, vel precibus, vt hæc externa
religionis signa semoueret, dicebat enim id ijs licere, in quos nulla
proditæ fidei suspicio cecidit, se ad offensionem tollendam, inu-
sta sibi calumniæ teneri ad id quod credebat, externis signis profla-
tendum. Nec his contentus ad Iudicem pègit, fraudem aperit,
de iniuria quæritur, & quid credat, quam legem sequatur, ac sem-
per fuerit fecutus, exponit.

Iudex hominis libertatem, sui contemptum interpretatus,
Romano iniisci vincula imperat, & in publicam custodiam abdu-
ci, ibi varia prælia ab hostiliter amicis, quin ab ipsa sua coniuge
& socru tulit fortiter, ac generosè, deinde in arctiorem custo-
diam campingitur, ac tandem post menses 8. Martij 21, anni
1616. morte damnatur, admirabili gaudio perfusus, quod in vo-
torum suorum apicem euasisset. Educitur ergo in locum sup-
plicij, quod iter & longum & asperum, vt aliter quam nudis ac
deinde laceris pedibus emetiretur impetrari non potuit, cum neo-
phyti saepius calceamenta obtulissent. Totum illud iter tacitus, &
cum Deo uno colloquens ita confecit, vt nemini etiam quipiam
querenti responderet, nisi fortè semel cum duo neophyti eum, vt
ad finem sibi in retinenda fide constaret, hortarentur, respondit
enim, vt sine cura essent, daturum se cum diuina gratia operam,
vti ne deficeret. Fortè cum ex itinere nobiles aliquot in eum ado-
lescentes incidissent, querunt ex ministris, cuius rei gratia more-
retur, cum illi respondissent, mori quod esset Christianus, intu-
erunt miseros esse ac mente captos Christianos, si qui essent in la-
ponia vniuersa, quippe quod legis suæ causa morerentur, in quos
Romanus intuens subrigit, tum oculis in cælum sublati dixit, Be-
neditus Deus, ac si diceret. Confiteor tibi pater, quia abscondi-
sti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Inter hæc venitur
ad locum, in quo velut in ara, victimam mactari oportebat, ibi
fixus

xis in terra genibus ultra horam orando absumpsis, donec carna-
ci venit in mentem nihil ultra præstolari, oranti enim caput pri-
o ictu decussit, in ea ætate quo Christum Dominum pro nobis
ucem subiisse vulgo creditur, & alia quoque se similis Domini
io, quod eandem cum sanctis insons tulerit scatentiam. Con-
as propinqui afferuandum sibi velut sacrum, quod erat pignus
ceperunt, & ut certius constet, qua in causa sanguinem fuderis
mitti non debet illius testimonium, cuius exaratum causas reu-
tre, is porro Zozayemon dicebatur, cuius rei causam Romanus
ipso luisset, quod Christianus esset, nec desierit sealem profite-
& addidit Christianos in lege sua retinenda videri nimis duros,
an ille, qui quæsierat, Didacus Faigodono, felicem igitur illum
ter fœlicem, quam felicitatem ethnici risu excepere, ignari
ad talimorte Christi pugiles consequantur.

ALIA NONNULA IN IISDEM REGNIS.

Amotis multa passim omitti similia refugiens, aut exilitata, non
possunt tamen omitti casus aliquot euentu mirabiles, & va-
rietas materia diuersi. A Christo defecerat neophytus unus ali-
iis, Dafsu fulminante, is ex eo tempore subinde eo furore corrripe-
tur; ut nemo illi impunè occurreret, ac si quando monebatur
sum ac Mariam innoxare, in blasphemos clamores prorumpens,
nidam eructabat. Contigit die quadam ut velut aliud agentes
ophyti quidam, hominem in ædem alterius neophyti deduce-
at, pro eo preces ad Deum facturi, verum in limine restitut iam
itiens quid ageretur, & è manibus omnium elabens, in dominum
i recurrit. Non multi dies abierant cum nocturnis horis, per ma-
os imbres domo erupit quem eius frater, quoad potuit conse-
tus, denum & nocturnis tenebris & imbre fatigatus, cum extra
nspectu se proripuisse, dominum redit satis ractuens aliquod bac-
anti infortunium. Die in sequenti cum nusquam compareret, ad
m' vestigandum mulci oppido egressi, ne vestigiū eius repererunt,
ram post quiatum diem, duas leucas à domo dissipatus reperitur,

ad rupis pedem mortuus, horribili aspectu formidabilis, & quia res
pe videtur ille præcipitem se dedisse, aut à dæmonibus præcipitent
datum defectionis suspirias luisse, qui casus omnes terruit, nec
parum aliquos in retinenda fortiter fide continuit.

Eudouica matrona nobilis illa, cuius epistolam initio restat,
cum de nostris agerent vniuersim, illa inquam, imminente partu,
insolitos dolores experta, toto etiam corpore intumuit, eoque res
deducta erat, vt iam extra spem vitae posita videretur. Ergo quo-
minus domini sue nostrum sacerdotem habebat, peccatis expiatu-
sacre etiam pane ad viaticum confirmatur, & quia nulla clesper ex-
artis in edicis subsidijs supererat, ad diuina conuertitur, acceptam
de nostro sacerdote reliquiarum thecam, in qua de S. P. N. Ignati
sacris mortalitatis exuvijs nescio quid seruabatur, maritus emulie-
tis collo suspendit, nec mora, nullo negotio partum emitit, tan-
toque corpore breui comale scit.

Magis admirabile videbitur fortasse eiusdem S. P. Ignati con-
tra dæmonem in energumeno subSIDium, senex ethnicus ætate
jam ultra 70. annum inclinata, in grauem morbum inciderat, ro-
gatur is à neophytis propinquis vt in ea saltem ætate vita que pen-
niculo de æterna salute cogitaret, annuit senex & euocatur catechista
ex alumnis nostris, qui prælectiones solitas aggredens eodem
labore 14. alios instruebat. Iam biduum tenuerat capi electio
cum catechista eorum que dixerat rationem exigens, de Christi
Dominiorum tormentis sermonem ingefferat. Ecce tibi senex impro-
viso furore torripitur, os vultumque ita contorquens vt terret
vniuersos, multa etiam extrarem effutiens, vix id ætatis & æger à
multis poterat contineri, Ingesta illi pervim irmanum agni cereris
dieca, quam ille tollisibi exclamabat, quod ea sibi sentire manus
perforari, & quia dextro humero fortior videbatur, in eum trans-
dem thecam transtulerunt, quod ille sensit exemplo & miserabi-
ler eiulans, querebatur quid esset, quod se probum & honoratum
virum sine causa mactarent. Cum igitur catechista aduerteret es-
aergumentum nullà reconquiescere, profert è libello S. nostri pa-
rentis effigiem, & eam fronti applicans iubet vt in nomine Dei
conspicatis, per intercessionem illius sancti, qui societatem Iesu
primus

primus fundaret, edicat quis sit. Energumenus ab imagine vulnus auertens respondet tandem se vnum esse de malignis spiritibus, qui Canis rufus appellatur. Hoc enim sibi canis nomen demones in energumenis usurpat, quin ipsa lingua lapponensi dæmon Tenga appellatur, quod cælestem canem sonat, fatebatur se ex anno quodam prodijse ac redire velle, si qua re donaretur, quam d. socium in eodem fano commorantem referret, quod abiens illi facturum spoponderat, abiit tamen inuitus & indonatus, & sex conqueuit ipsa lassitudine in soporem lapsus, qui deinde cum uigilasset, omnium immemor, satis mirabatur ea que a se facta dilataque dicebantur, hoc spectaculum efficax fuit ad catechumenos, dilectio, qui omnes una cum agro ritu iam edicti baptismum supererunt.

Incidérat in puerilenr variolarum morbum quadrima non impuellula, cuius parentes a fide defecerant, & nondubit perfractæ maculas paenitentia lacrymis eluerant, eos voluit Dominus puerillula eruditæ, & sui periculi admoneri. Nam nullo modo febat, ut se vlla mulier, nec ipsa quidem mater, nisi esset Christiana contingeret, non cerebat ab alijs quam a neophytis visitari, in quibus illa præ gaudio gestiebat, chartulas nefcio quas & persistiosas schedulas exhorrebat, si sacram cerei agni thecam massus illi dares, venerabatur, & in caput erigebat, vnum ex ijs fidulis parentes intra vestem, illa inscia, consuerant, sed illa nec eam proprijs manibus laceraret, nunquam conqueuit, oritur tandem sed eo vultu, quem adstantes prodigijs loco habuerunt, è quibus aliqui hoc scelum aspectu permotæ Christi fidem sceperunt, quin ipse parentum herus à Magistratibus, ut puerulus Christiano ritu curaretur, hoc enim per hanc procellam neophytis est interdictum, tametsi non ubique, impetravit. Cuius causa cum quidam Parentem suam ecclesiastico ritu sepelisset, sus est à magistratibus sacrificulos euocare, & funus ex eorum impara denuo procurare, quod ne facerent exilium potius elegit, quod quot ad eam familiam, supra quadrageinta capita censematur, aliquo modo pertinebant.

Ad eum sere modum apud Bugenses Bugensesque res Christianæ;

stiana currebat, cum nondum benè serenato illo turbine, qui sub Daifu multa turbarat, nouus ab Xogun excitatus nunciatur, cuius strages non ubique fuit æqualis, ideo quod à varijs Toparchis variè hæc edicta curabantur, prout quisque in rem Christianam benevolentia vel malevolentia incitatus habebatur. Multa fuerunt neophytorum prælia, sed ea ferè alijs simillima, vnum commemo-
rabo priusquam in vicina regna digrediar.

In oppido Taqueta, viuebat antiquus Christianus, & idem annis non malè in Christiana disciplina collocatis venerabilis, Paulus Quizayemon dicebatur, vocatus ad Præsidem solitis artibus oppugnatur, sed ab eo consueta Christianis firmitate repugnatur, cui cum deinde Præses vnum diem deliberaturo daret, ita respon-
dit noster veteranus, nihil est opus ad deliberandum tempore, idem responsum hodie, cras idem, postridie erit idem, Christianus vixi, Christianus moriar, tametsi me frustatim laceretis, quo ex re-
sponso cum spe victoriae excidisset, ad Dynastam res refertur, is iubet Paulum exemplo mactari, & iam se hilaris ad mortem com-
parabat, cum mutata repente sententia iubetur exulare, sed detra-
cta sibi cum liberis coniuge, cuius non inferior fuit constantia. Illa enim sua sponte ad iudicem pergens professa est, se, si spe defec-
tio-
nis impetranda retineretur, minimè adducendam, ut etiam pro-
posita morte à Christo descisceret, in cuius rei testimonium ipsa in posterum precatorios sibi globulos è collo suspenderet, & Chri-
sti seruatoris effigiem publicè domi exponeret. Cuiudex agè pro-
ut libuerit ait, nam & tu quoque extra ditionem proscriberis. Hic simillima fuisse videtur alia, quæ absentis mariti nomine iussa dei-
fectionem à fide scripto concipere, fortiter renuit, & neque se fa-
eturam, neque se auctore maritum est protestata. & cum illi ex eo responso periculum immineret, à parentibus ethnicis clam educta invita coronæ subducitur, sed illa tamen in medijs infidelium te-
nebris, Christianæ legis exemplu prælucet.

DE CHRISTI ECCLESIA IN REGNIS

Chungoci.

CAP.

Regna Aqui, Suuo, Nangato, Iuam, Bingo, Bigen, Farima, Ninasata, Yo, & Sanaqui, uno nomine regna Chungocu appellantur. In his omnibus sunt plures paucioresue neophyti, ad quos excolendos à nostris sacerdotes duo collaborant, & incredibile est quanto labore, factum est tamen ut intra eundem annum omnes viserentur magno solatio, magno fructu, nec vniuersim ijs in regnis eas fiant, quæ alibi rei Christianæ angustia, quod alibi Dynasta, alibitudores in rem Christianam minimè maleuoli, ad speciem duntur, Imperatoris edicta exequantur, sed hæc melius constabunt cum ad singula descenderint.

In regnis Suuo & Nangato, & maximè in urbe Yamaguchi neophyti suam retinent firmatatem, quod satis mirum est propter oīdā plasquam capitale, quo Meridonus horum Regidrum Dynasta, etiam nomen ipsum persequitur Christianum. Ibi degebat sacrificulus quidem, qui eam erat sanctitatis opinionem consecutus, ut etiam Amida viuus appellaretur, & allatæ stipis undeque copia abundaret, is virgente malefactorum conscientia, facile totihinc consequebatur vanitatem, & quia non planè deposuerat animum, ingressit illi Dominus cupiditatem Christianæ rei penitus executio-
dg. Ergo clam instar Nicodemi ad nostrum sacerdotem, cum eo
venisset, excurrit, interrogat, audit, disputat, & tandem eos diu-
næ lucis radius admisit, vt manus daret, nec infirmior fuit in am-
plexu, quam acutior fuerat in dignoscenda veritate, nam de-
tracto sanctitatis fuso, spretaque vulgi opinione, imo & abiecit
rei familiaris commodis, maluit vni Deo se probare, quam agnita
semel salutem negligere, & modo viuit minore quidem nominis
celebritate tenuior, sed tamen quod vnu est satis viuit Christiane.

Non que fæliciter cecidit quod subiungo. Constaati fama
reditur apud laponios, eos qui Dæmonem præ cæteris numinibus
nominibus venerantur, Yamabuxis vocant, habere in homines
dæmonia immittendi facultatem, neque fortasse planè falsum est,
ita Deo permittente, ad plectendam cæcæ illius gentis credulitatæ.
Ex ijs venefica mulier in Regno Suuo, in vico Inacuni, suis carmi-
nibus omnia implebat dæmonijs, nemini parcerat, ne nobiliorum
quidem.

quidem & optimatum filijs, ea que re tantum sui terrorem spaffe-
rat, vt nemo illam plectere, tametsi id omnes & maximè Dynastie
euperet, ausus fuerit. Quod neophytus quidam inaudiens, non negli-
gendarum Christianæ legis cohonestatæ occasionem ratus, statuit
apud se diuino fretus auxilio Rempub: suam communi metu libe-
rare, ergo in eius domum pergit, Deo fidens, beneficam interro-
gat, num in mortales dæmonia immittendi habeat facultatem; an-
nuit illa, rata, se vt id alicui ficeret lucro inuitandam, Tum Neo-
phytus immitte igitur in me si potes, & cum hoc diceret, sic am
ducens primo illam istu ad suos dæmones amandat, quam rem
omnes miris laudibus comprobauerunt, tametsi non defuere qui
audax facinus putarent non impunè transiit. primis diebus
obseruabant hominem, & si quid forte præter ordinem vultum
aut os contorsisset, iam energumenum fieri suspicabantur, sed ille
vanos metus irridens etiam dæmonibus insultabat, quo factum
est vt tandem dilata pena pro sublata teneretur, magnaque inde in
omnes Christianæ legis admiratio, quod maximè neophytus in-
tendebat, cum summa comprobatione sequeretur.

In Regnum Mirasaca cum sacerdos noster excurreret, habuit
obuios magno numero neophytes, qui antiquam retinent liberta-
tem, quasi reliqua Iaponia nullo persecutionis igne conflagra-
ret, cum enim eo quoque edictorum fulmina communis turbo
detulisset, Toparcha nihil innouauit, afferens id hominum genus
in suis terris minimè reperiri, quod ille ex benevolentia magis quā
exigoratione asserebat, sub urbem quippe neophyti cæmeterium
concinnarunt, & in eo elegantem crucem ad sesquipassum erexe-
runt, imo & in singulis neophytorum tumulis exigua crux assur-
git, quod sacerdoti nostro magno solatio fuit, crucique gratulatus
dicebat, Dominare in medio inimicorum tuorum; Cum missæ sa-
crificium in eius regni metropoli Teuyama sacerdos noster faceret,
incredibile est quantum neophyti exultarint, neque enim alias ea
in vrbe simile quid viderant, & multi ne viderant quidem per vi-
tam vniuersam.

In regno Yio Neophytus quidam nobile cum dæmone certa-
men iniens victoriam reportauit, Energumenum ibi ethnicum
neo-

neophytus visitauit, ex eo querit quis sit, & vnde veniat? negat se esse Dæmonem, sed neophytus, efficiam ut quis sis dicas, & rosa-
rium sertum proferens solo conspectu fecit ut tremeret, sed cum illud in collum sensi injectum, tum demum bacchari cæpit ac fu-
rere. Tum neophytus, si precatorijs his globulis ira torqueris, quid est quod eos nō ab Icis? nā tu bardus es & mentis inops inquit Dæ-
mon, si ligatas habeo manus, qui vis, ut abiiciā? quis eas ligauit? re-
ferr ille, hoc ipsum tuū rosariū ait dæmon, Itāne verō! at qui scias ait
neophytus me hęc vincula minimē tibi detracturū, nisi prius edixe-
ris qui sis, & vnde venias? ē regno Sanuqui ait ille, Combria vocor,
nomen illud est simulachri celebris, quod in eo regno impensè
multivenerantur, Abi ergo ait neophytus & hunc hominem mitte,
abibo responderis, si prius me meis vinculis exsolueris, exsol-
uam ait noster, sed ealege, ut nunquam post hac in hac ditione
compareas, quod cum spopondisset, neophytus sertum suum e-
nergumeni collo educit, & simul dæmonem, qui primo fractum
corpus reliquit, sed mox in pristinam rediit sanitatem, eo euentu
& neophytus ipse in sua fide confirmatus est, & ethnici in Chri-
stianæ legis admirationem versi, quam plures non illibenter com-
plexi fuissent, nisi edictorum minis territi distulissent.

Eodem in Regno, in ædibus Toparchæ, cui pareat magna ex
parte Regnum Ylo, puella viuebat ab ipsa infantia Christianis sa-
cris eluta, sed inter ethnicos perpetuo educata, cui nondum licuit
nostrum adire sacerdotem, tametsi id illa serio procurarit, quoties
eo noster excurrit, sed intra arcem inclusa, Iaponensis nobilitatis
solitudine detinetur, in filiæ Dynastæ ipsius famulatu. Huic Mo-
nicæ, ita enim vocatur, casus nuper incidit, satis admirabilis, nam
cum agni cerei thecam ē collo eduxisset, & non aduertens, nesciret
vbi reliquisset, breui disparuit, euerrit illa domum primum vni-
uersam, deinde socias eiusdem gynicæ puellas rogat, ut sibi sua re-
stituant, si forte ioci causa, erant enim ethnicae, religionis suæ pi-
gnus subduxissent, sed neque sic quod quærebat reperit, ergo he-
ram quoque suam interpellat, cuius autoritate theca vbiique con-
quisita, etiam tum latebat. Cum ecce tibi repente ancilla ethnica
morbo corripitur ac moritur, in cuius sarcinis theca iam minimē
Mmm quæ-

quæritur, inuenta est, satis attonitis eo casu omnibus, que m illi sacrilegio non dubie imputabant, ex eoque die maior haberi Monicæ sacris rebus veneratio cœpit, & ipsa suo ritu liberè viuere permissa est.

In Regno Bingo, Tomo pagus appellatur, viuit neophytus eum vniuersa familia Christianæ, huic vxor moritur, ad cuius funus procurandum, quod esset vir copiosus, accurrunt sacrificuli, sed ille ritus ethnicos detestatus, reiecit importunos, asserens se Christianum, & vxori & que Christianæ non nisi Christianæ funus procurandum. Ergo domi suæ in aula interiore Cenotaphium extruit non inelegans, in eo sarcophagū deponit, & circum 30. cereos accedit, & ipse cum Neophytis eius loci paucis, triduo toto continuas preces fundi curat, & si quis de more comploraturus adueniret, cum exterior aula exceptum dimittebat. Exacto triduo voluit clam corpus humare, sed impetrare secretum non potuit, erupit res ad propinquos ethnicos & familiares, qui & ipsi cum suis laternulis, cereis, facibusque incensis concurrentes se se neophytis addiderunt, & noctem illam non sine pompa collustrarunt, exclusi tamen sunt sacrificuli, quos rabies inuitos domi rodebat, è quibus unus celebrior cæteris ad loci moderatorem venit, queritur de Christianis, quod antiquam libertatem retinentes, edicta publica spernerent, palamque cum hac nouitate prodirent, verū ille nifil eius oratione commotus factum satis leuiter eludebat, quare sacrificulus indignans dixit, fortasse quod imputè per se hæc liceant, omnia in te postea recidere pænitentia, quas minas non ferens gubernator, sacrificulum contumelijs exceptum domo pellit, qui duplē miniuriā intra stomachum cocturus ad suos se recepit, exultantibus contra neophytis, quod suæ causæ patrocinium gubernator ipse suscepisset.

In Regno Farima, magna est neophytis quies, ex eo maximè quod proximi pluriū pagorum moderatores, qui annuos census exigunt, ipsi quoq; Christifidem colunt accuratè, quos Dynasta vbiq; fidos industriosque retinet, nec aliud ab ijs exigit, quam Christianorum, proposita cruce iusjurandum. Eo igitur in Regno Christigrex conservatur, & crescit g̃iam, nam post bellum Ozacense, eo dinertit

neophytus, rei Christianæ peritus in paucis, ex eo quod de minostrę plures annos fuerit commoratus, Is ad Christum adduxit quamplurimos, dū quod didicit impensē docet. Neophytorum intervnuſ est, Joachimū vocant, qui ad Christum adiunctus est eo tempore, quo potuerat alius separari. Nam cum ex orta inter Arimensem Regulā & Paulum Daifachi Neophytorum lite, multi imperatoris exempla, quod alias scriptū est, Christianæ fidei obloquerentur, voluit ipſe tum rem totam diligenter excutere, cumq; deprehendisset nihil religionis vitio, sed duorū, qui eam sequabantur esse peccatum, Christo nomen dedit ita ex animo, ut breui se supra multos eueheret, & cū nuper virginem suο Toparcham in sententia nihilominus persistaret, ausus est dicere, se in omnem profundendi sanguinis occasiōnē intentum, hac oblata gaudere, quo responso fractus est ille, & cum deinde connueret, denuo est à Joachimo laceſſitus, quod vellet libere, si liceret, Christum colere, sin, pro eo mori, & prius ab herero suo, cui erat perutilis, impetravit.

In huius Regni metropoli Fimegi appellatur, nobilis neophytus sacerdoti nostro in interiore domo parauit, in quo lateret, hospitiū, idem fecit in proximo pago sibi commendato, in quo multos habet Christus aſſeclas, is ita in census est pro fide sua patiendi desiderio, vt si quando proscriptum aliquem audiret, aut oecisum in haec verba prorumperet, nunquam nemihī ea ſors obtingeret, vt ad me proſcriptionis aut mortis nuncius laureatus adueniat! mea me peccata p̄æpediunt, indignus sum qui Christi causa patiar, prout alij multi qui ab eo diliguntur. Verum ille tandem voti compos factus est, hoc enim ipso tempore, martio mense, anni 1616. Toparcha ille in cuius erat obsequijs, ad eum misit qui ſuo nomine iuberet eū Christianū fidem abdicare, & quia non imparatum pectus erat ad insultus huiusmodi repellendos, respondit ſe id non esse facturum, tamē ſi membratim discerpatur, cuius responsi ſibi conſcius, ad mortem ſe cum vniuersa familia comparabat. Verū Toparchæ ſatis fuit eum ē ſua familia excludere, & quem illi ſubministrabat cenuſu priuare, quod ille libens pertulit, hoc illibens quod parum in ea cauſa profudififer, qui nihil ſibi refuruabat. Eandem fortunam tres alij ex eodem Toparchæ comitatu ſubierunt, quibus adde, quem, niſi ſeipſum prodidififer, Toparcha nesciebat eſſe Christianum.

FIROXIMÆ NEOPHYTVS IN CRUCEM
agitur.

C A P . X V I I .

Firoximæ Christianæ res etiam in hac persecutionis prima floret in primis, non numero solum ac nobilitate, sed etiam quiete plerumque maiore, quam præsens rerum status sperandum extitit, Tayudono quippe huius (quod Aqui dicitur) & Bungensis regni Dynasta non ignorat, quam iniuste res Christianæ iactetur; nec dubitavit nuper in consilio perstringere nimiam in Christianos immanitatem, quos vita sua prodigio tractare lenius oportebat, ac nisi communī metu teneretur, non videtur solo fato rebus Christianam prosecuturus, sed etiam de ea sibi eligenda tractatus, cuius prælectiones, cum olim patas audierit, ita capti⁹ sūt, vt eam sectis Iaponensibus ad vnam omnibus longè præferret, quis ipse Firoximæ, que metropolis est, Gubernator exempli⁹ Dynastie & auctoritatem secutus, nihil nisi Ecclesia pacem, vt Christo se adiungat auidè præstolatur, Ex his fit, vt sacerdos noster Firoximæ diutius quam alibi commoretur, eoque neophyros tuto euocata ad ea paraganda, quibus ne filuerat Domini vineret excolitur.

Ita fluebant res Firoximæ ad Octobrem usque anni 1646. quia renouatis ab Xogun edictis, cedere coactus, ædes nostras, que haec tenus steterant diruit, sed ædem sacram reveritus tangi vetuit, ne quod sibi, vt aiebat, infortunium accerseret, ex eo quod sacri Christianorum ritus cum locura consecrassent, his etiam satis invitus neophyti mortem addidit, quod is publicè delatus amulorum inuidiz materiam subministrare posse metuerat, cuius gloriosum certamen in quo nihil minus sperans, heroicè decertauit, describamus.

Cum Firoximæ publicam sedem figeremus, baptizatus est in honestis natalibus ortus, & indole iudicijque bonitatem specabilis, is in baptismō Dominicus est appellatus, Iaponensi cognomine Catzo dicebatur. Capit ille breui, exemplo suo etiam antiquioribus prælucere, & quoniā parentem & novercam habebat

et hinc

ethnico malta domi prælia passus, & ne Christum negaret, tertio quarto ex paterno domo eiectus, sponte cepit exulare, & primum Nangasquium venit, ad eum sacerdorem, à quo fuerat salutari fonte Christo initiatus, cum eo sua prælia, suasque victorias contulit, & expiatis peccatis sacroque pane refectus, in iter se dedit quoconque eum Dominus diceret. Delatus est in Insulam Xicotetu, & in Regno Yio ethnico Toparchæ adhaesit, ab eoque moderatione censu donatus est, sed cum eò sub Daifu edicta in Christianos deuenissent, ab hero tandem eiectus est, quod Christum eiurare noluisset, sapientius ac sepius ab eo rogatus, quod illi percarus nec inutilis esset.

Audit id temporis parentem ætatis vitio maxime laborare, sed ergo Firoximam, tentaturus an obfirmatum eius animus posset Christianæ fidei præceptis mitigare, sed frustra, moritur ille magno Dominicis sensu, quem iam ex Christiana disciplina non lattebat quam suppliciorum æternitatem incurrisset. mortui parentis hereditatem munusque quod gerebat, admittente nouerca, frater eius iunior nouerca filius adierat, eam rem Dominicus, ut erat, iniustam ratus, cum nihil iure impetraret, statuit recurrere ad Dynastum, & concepto quam aptissime potuit libello, eum ad Regulum defecit Novemb. 26. anni 1616. perlegit libellum Dynasta, & cum desponsum pararet, ex eius comitatu nescio quis, nouerca ut appareret largitione corruptus, Dynastam præuenit, dicit hunc adolescentem minus aptum esse, ut parenti substitueretur, non solum quod altero crure claudicaret, & animo facis vilis, ac minimè generosus, sed maximè quod Imperatorijs edictis suscepit & obstinata retenta Christianorum lege repugnaret, nec vlla parentis aut amicorum consilia de barbara religione dimittenda admisisset, dicta sunt hæc pro tribunali palam, non negante Dominico, ergo Dynasta in recenti edictorum seruore, non est ausus negligere quod audiebat, ne apud Xogun deferretur, quod eius auctoritatem tue publicè neglexisset, Præcipiti igitur consilio Dominico actuum mandat, ut more gentis ventrem sibi laceret, verum ille sibi Christiana lege nefas esse respondit, tum Dynasta reliquis alijs,

vnam religionem causatus, incerepuit Dominichum quod contra Imperatorum edita Christi fidem obfirmatè retineret, quod si fasces pergeret, in crucem, quam tanti faciunt Christiani, protinus ageretur.

Non capiebat se præ gaudio Dominicus, cui pro patria hereditate litiganti, funes ceciderant in præclaris & dicebat hæreditas mea præclara est mihi, ergo interim dum crux paratur, abducitur ille in vicinam arci domum, in qua Dynastæ affinis morabatur. Ibi Dominicus Deo sua beneficia, sibi suam sortem gratulabatur, quod & pro Christo mori & in cruce mori se videret, cum id minime sperandum putauisset, sed non longi temporis intericto spatio ad Dynastam reuocatur, Deo ita disponente ut constaret euidentius cuius rei gratia moreretur, sperabat autem Dynasta, quia cupiebat eum mortis metu subito consternatum, deficere à Christo potuisse, quod si fuisset, precipitem illam de morte sententiam ipse reuocaret, reducitur ergo in arcem, alio iam habitu, manibus post teenga reuinctis, & in icto in collum fune, spectaculum factus Deo angelis & hominibus. Ad eum mittit Dynasta familiarem suum, quem maximè carum habebat, iubet ex eo quæri, num in eadem persistat de sequendo Christo sententia, posse si eum abiurasset, & vivere & patriam hæreditatem recipere, magnum telum esset ei quem nondum diuina sibi gratia præuenisset, cui noster inuictus amiles, ita respondit: Christianus sum & semper ero, cuius rei gratia nemo est, qui nasciat me parentis gratia excidisse, eam fidem non ex corde solum, sed nemo est etiam, qui mihi ex ore eripiat, vitam mihi eripiet, qui voluerit, certam mihi salutem in Christi fide esse persuasi. Illustrem nostri pugilis professionem Dynasta indignabundus exceptit, eam igitur responsionem extremam interpretatus, iubet ut exemplo in crucem agatur, eo in loco qui reorum supplicijs infamis habebatur, sub urbem, ad iter publicum, ne quid esset quod ultra noster martyr optaret, si Christo simillimus esse optaret.

Educitur itaque ex arce habitu quo supra, spectabilis; presbat satelles cum inscriptione, quæ literis cubitalibus expressa his verbis

verbis legebatur, lubeo hunc hominem mori, quod se Christianum fecit, contra Imperatorum edicta, & quod nullis consilijs de illa lego relinquenda, ne parentis quidem ac fratrum acquiescerit, sed Nangasaquium iuerit & hoc deinde redierit. Improuisa in Dominicum sententia pauciores ad eius mortem neophytes evocauit, totum iter in agendis Deo gratijs exhausit, quod se ad mortem, mortem autem crucis adduxisset. venitur interim in Calvariaz locum (quid enim impedit quin à similitudine ita nuncupetur) vbi cum crucem suam humi iacentem conspexisset, ingenuus ruens maxima illam religione veneratus est, alterum Andream videre te dixisset, deinde instar agni mansuetissimi brachia crucis, brachijs illiganda tradens, in altum erigitur, & interim dum ipsa crux intra suum foramen aptatur ac firmatur, cœpit noster pro suis rostris ad circumfusam ethnicorum multitudinem de fidei nostræ veritate ac sanctitate perorare, pro ea se mori, nec extra illam salutem esse.

Denique



DOMINICVS CHRISTI CAVSSA IN CRUCEM ACTVS.

Denique fixis in cælum oculis cum SS. Iesu ac Mariæ nomina inuocaret, lancea de more quater impetratur, & in sui sanguinis fluo in cælestem portum anima deportatur, eo ipso die & anno, quem dixi, cum ageret ille ætatis 23. vel 24. in professione verò fidei Christianæ vix octauum, mox ut fluere cœpit sanguis, concurrere neophyti, neque à satellitibus, quin magnam illius partem exciperent contineri potuerunt. Corpus verò non nisi post octiduum quo toto excubito adhibiti, sacrum furtum vetuerunt, de eo rapiendo consilia inierunt, & iam perfecerunt, Firoximamque suam sacro hoc pignore nobiliorem reddiderunt.

*QVID IN CAMI HOC RERVM STATV
ageretur.*

C A P. XVIII.

Regna aliquot circum Miacum, Ozacam, Saeajum, Fuximi nobilissimas vrbes, aliasque permultas Cami, vel Goquinai uno nomine nuncupantur, in his magna vis est Christianorum, quibus instruendis è nostris hoc tempore quatuor sacerdotes dant operam. Longum esset horum excursiones, sudores, pericula, sed & frumentum commemorare, pauca de multis more nostro seligemus.

Neophyti multi, quos in vinculis nondum damnatos, priore de Iaponijs triumphis commentario reliquimus, annum propè totum ibi detentis sunt, tanta vita sanctimonia, ut carcerem in ædem sacram dices commutatum, bis intra octauum quemque diem ieiunabatur, quotidiana erat corporis flagellatio, oratio, de divinis rebus collocutio, quasi verò non sufficerent vincitis sua vincula, pædor, angustia, fames, aliaque sexcenta incommoda, sed in his cum Apostolo dicere poterant, superamus propter eum qui dilexit nos. Impetratum est tandem ut soluerentur, sed dato sponso, qui eos quoties accersirentur exhiberet.

Ozacam, ut initio dixi, nostri duo quam occultissimè excurrerant, continuis precibus euocati ab ijs neophytis, qui plurimi sub Fideyori militabant, ij intra urbem stragis & excidij tempore de-

Nnn

prehen-

prehensi cum vita euaserunt, sed tot perfuncti periculis ut vtriusq; literæ totius rei narratrices non videantur omittenda. Alter ita scribebat: cum inimici Ozacam victores ingredierentur, ego in ædibus Acaxicamon Ioannis morabar, & mox vidi me flamnis circumstare, quod ædes ipsius non procul distarent à loco certaminis. Ibi dem aderat Monica mater Acaxicamon, cum eius filia Catharina & alijs nobilibus matronis, quæ omnes ea dicebant eiulantes, & filios complexæ, quibus adamantina corda concuti potuissent, eo ipso tempore aliquot ethnicos, qui me rogarunt, baptizauit, adiutore aluminio meo Michaële, qui hoc postremū officij sui munus exercuit, paulo post moriturus, substiti horā propè integrā, q̄od dicerent, victores primo illo impetu obuios omnes nullo delectu mactare, sed posteaquam ad nos proprius accessit incendiū, & famuli Monicā in sella gestatoria nescio quo extulissent, aiebant se in arcē tendere, Ego tum cum meo Michaële, & alio Neophyto Xoam domo exi, neophytus iste, tum angelus mihi tutelaris fuit. Vix eximus cum incidimus in faciem exercitus, calonum & lixarū turbam. Exierunt nobiscum fæminæ aliquot, quas cum illi vidissent, nobis relicitis in eas irruerunt strictis gladijs lanceisque, quod illæ videntes in ædes suas Acaxicamon inquam recurrerunt; nos iter nostrū prosequunti cadavera calcamus aut adhuc spirantia corpora vel potius truncæ membris monstra, quorum lamentabiles eiulatus audire vix proprij periculi praesentia permittebat, nondum tertium vicum egrediebamur, cum in oculis meis Michaël alumnus noster, cæsim confessus vulneribus occiditur, ego interim præstolabar idem mortis genus, nam in me quoq; irruentes strictis gladijs pecuniā exigebant, ac deinde etiam rapiebant, nec illam solum, sed ipsa quoque scripta mea quod grauius sensi, quod ea multorum annorū labore confluissem. Deinde vestibus omnibus ad nudam toto corpore carnem exuor, non pileum, non calceos, non ipsam sacram mihi theca reliquerunt, & tandem quia senex & externus, viuus dimittor. Cum me ita nudū conflexissem, quod non potui corpus vestibus tegere, proximo mapali occultabam, certus ibi mori siue incendio grassante correptus, siue cuiuslibet ingressuri manu. Interim socius meus Xoam, & ipse nudus, vtriusq; nuditatī remediū qualecumq; vestigabat, cum ecce pauperis abiectū temere centonem reperit, eoque

me

me induit, nihil eius breviter d' monstus, cingor etiā braminiens, & dudis pedibus qua cadaverū struas iterabar ingrediebar, & alii mendicis additus sub horā tertiam pomeridianā ad ipsum corpus exercitus peruenio, & arborē ob ipsa Daifu iusq; filioprobō vias ac forrassē agnisi, sed alii tot tergebant mala vel malorum metus ut pudocilicus nullus relinqueretur. Deinde leucas duas calcatis cadaverib⁹ emetior, alios aduerto semianimes, alios mille locis sauciōs, sanè ob stupui causa hominum multitudine, tametsi qua minor militū glofus conspiciebat, illac iter dirigerē; Non facile numerauerim quoties in collo sican, in pectorē lanceā viderim, utinam hæc mihi pro merito tantillo corā diuina maiestate comparentur, sepius ex itinere id occurrit, O utinā in ædibus Acaxicamon, vna qjū qui aderant Neophyris, morte suissem prestatatus, sed planè me peccati conscientia cogit, ne volens arderē, cū fugere me possem, nō nore maxime periculo iudicarem. Illa ipsa nocte propè media, cum Achates meo, veni in pagum Quixinouadar in Regno Izumi pouem ab Ozaca leucis, neq; enim propius Ozacenses cum omniꝝ gaſtarat vlli pepercerauit, usai inquam pedibus ita lacer & tumidus, ut quindecim diebus ibi oportuerit apud Neophytum, Mazzayamon dicēbatur, subsistere.

Ista ille, sed alius nihilo feliciore fortuna usus, tandem tamē eus sit infortiū. Posteaq; enī bellū Ozacense descripsit, ita pergit. ades in quibus eum degebā erant per angustæ, ideo neophyti duo iuxicias ades ampliores abduxerunt, quibus ut militaris furor parceret, ex eo sperabant, quod illarū herus in Daifu castris militaret, non enim permiscebant neophyti ut me primo victorū furori expongam, & ita facillem nisi totā Ozacam propè momento ignes occuparent, & quoniam venti cum incendio conspirabant, ante horam post meridiem quintam, Ozaca vel vrbs, vel arx in fauillam concidit, quo tempore magnum adij vitę discrimin vel ab igne vel à fuoco, sed quoniam illa non tota simul arsit, potui nunc hac illa fugiens flaminis cedere, sed non q; sumo qui oculos torquebar, etiā cum in arundinetō proximo, deinde combusta domo latitare, in illa ipso arundinetō, neophytes quotquot aderant, peccatis expiati, quin etiā ethnicus periculo permotus, voluit baptizari. Totā illā nocte in arūdinetō latuimus, neq; enim in ea que vrbē cingebat

N n n z

multi-

multitudine tenebræ spem effugij dabant, sed potius militarem tegebant insolentiam, & maiorem cædibus libertatem dabant, sperari verò posse fatigatum iam furorem primo diluculo mitigandum, vix illud illuxerat cum milites ferè viginti in arundinetum irrumpunt, & vt latentem prædam eliciant fistulis suis temere glandes toto arundineto displodunt, ac deinde cum in conspectu venimus, stricto in nos ferro concurrunt. Alumnus meus ac famulus vna cum alijs disfugerunt, neque enim tempus erat auxilij mutui, sed solum vt quisque quo meliore posset modo sibi consularet. Ego nullum in fuga præsidium videns accurrentes præstolor, ratus fortasse cum me vidissent externum, fore molliores, nec planè me meas spes fecellit, postquam enim me vestibus exuissent dimiserunt, non planè nudum, ideo quod consulto prius intimam vestem indueram tritam illam ac laceram, vt quæ militibus inutilis videri poterat, mihi non esset importuna. Atque ita Ozaca egredior nescius qua iter ingrederer aut aggrederer, vbiique à dextris & à sinistris cadauera, semianimes, ambusti, sauci jacebant, tristi plane spectaculo, egrediebar igitur & hostes Ozacam per turmas suas ingrediebantur, obuij me non uno modo salutabant, alij dæterijs & scommatis, ferociores siccis & lanceis propè decies truncari me iam arbitrabar, sed clemens Dominus ex medijs me periculis eduxit, satis fidentem eius prouidentiæ, satis alacrem ex eo quod in eius causa hæc paterer.

Ibam tandem per medium agmen, Massamune Regis Voxu, (is qui nuper legatione, per P. Ludouicum Sotelum procurata, Pontificem & Hispaniæ Regem salutauit) quisocer est secundi filij Daifu, ibi me vir nobilis forte conspicatus, & fortasse quis essem ex ipso vultu coniectans, in tentorio suo me perurbare detinuit, vetuitque serio ultra progredi, nisi vellem exemplo mactari, totum eum diem Iunij quintum apud eum delitui, qui cum die insequenti Miacum pergeret, ego sine Duce ac sine remedio substiti, dubius quid maximè agerem, & tandem optimum factu iudicau, si ad ipsum Massamune pergerem, quem iam equitare parantem Miacum versus inueni, Dixi me externum esse Nangasaquij commorantem, & ex eo quod Ozaca me clades ista intercepserit, in has

hat angustias esse coniectum, quibus adductus rogabam, ut me in certum locum, Muro dicitur, abduci iuberet, tuto inde me Narragassiquum petiturum. Ad hoc postulatum ille mihi per honorarium puerum ita respondit, facile sibi esse quod petitur, nec illa benter facturum, sed ideo quod sum Christianus, omnino sibi non licere quicquam auxilij conferre. Hoc responso latior abiit, quam si mihi, quod petebam non abnusset, nam cæpi firmos de diuina prouidentia confidere, fore ut ipse me protegeret, si insatueret, hoc solo peribam quod essem Christianus; atque ita hac una fiducia armatus, catena inermis, exercitum yniuersum, qui è Quarto veterat, illas pertransi, donec in Sumaxai veniret, nam cum ad locum accederem, obuios habui milites aliquot, qui me comprehendens tantum non sicis consecorunt, nisi unus ex illis exterruit esse me, quod ego quoque monebam aduersisset, sociisque persuasiisset, utime dimicerent. Dimissus in vicino proximo incidi inviros nobiles Dynastæ Regni Aua, à quibus quis essem repente cognitus sum, vetant ulterius progredi, periculum exaggerant, & tandem ex ijs unus, non sine magna doloris significatione, querit ex incommodis meis capiebat, coniuio me domestico exceptit, vestem addidit, & ferè sex dies me tenuit, in Aua secum nauigatum. Sed prius nobilis Neophytus Tacuydo Matayemon appellatus, de me rescivit, & ad se per amicum me euocauit, hic demum malorum meorum oblitus, excipi cæpi Christiana caritate, & in tuto tandem sum colloctatus. Ita maxime nostri duo qui Ozacan ad Christianos milites excurserant, suo munere functuri, Deo duce per mille pericula in tutum euaserunt.

Verum quid Acaxicamon Ioannis filiaz, in hoc prælio accidit, ad nostrum non inepte spectat institutum, illa enim Christianæ à parente educata, egregium de se toti laponiæ præbuit spectaculum. Obses erat in arce Ozacensi pro parente, qui unus erat è tribus Ducibus exercitus Fideyori, que ingenij bonitate ac indole se matri Fideyori probarat, & in eiusdem se gratiam insinuarat, ut si prosper fuisset huius belli euentus, illa procurante nobilissimis nuptijs illiganda dicebatur. In communi rerum omnium perturbatione Regina, ita dicebatur, arcem egressa incidit in gregarios milites,

lites, è quibus cum esset vñus petulantior, restitit animo plus quam puellari, ceruicem aliquoties præbens, ne pudorem amitteret, & quia vires illius ætatis & sexus contra scurrilem impetu videbat diu non posse subsistere, non dubitauit quænam esset prodere, quod mallet vitam exponere, quam pudorem. Rogat igitur ut ad Daifu deducatur, esse Acaxicamon filiam, continuit ea res petulantia, vel præmij spe vel pñæ metu. Sistitur ergo Imperatori, qui puellæ consilium, quod è generoso pectore eduxerat comprobans, noluit videri victoria insolens in puellam sœuiisse. Iubet illam in gynæco suo excipi, primariae cuidam pellici suæ commendatam, iussitque eam pro dignitate, & pro insigni facinore, magnifice tractari. Ac deinde cum vellet Surungam redire, denuo sibi Reginam sisti iubet, ex ea quærit de parente quid sciret, Illa quod erat, nihil se de illo inaudisse, quod Ozacæ intra arcem obses clauderetur, quærit deinde quot fratres haberet, respondit quatuor, imo quinque ait Daifu, cui Régina, quinq; sunt omnino, sed quod ad rem facit, sunt quatuor, quintus enim abdicato sæculo in societate Iesu Religiosam vitam dicit, quem ego ex eo tempore velut sæculo mortuum æstimavi, mirè placuit Imperatori acuta Reginæ responsio, & hoc maximè omnes mirabantur, quod illa nullo metu perturbata, sibi semper constaret, nec hostem reverita verecundiam animo superarit, fortes enim creantur fortibus. Institit Daifu, cum filia sis Acaxicamon oportet te proculdubio esse Christianam? planè ait Reginæ, esto inquit, age esto Christiana, & Deo tuo parentem tuū, qui hoc bello perijt, commenda, / ideo perijisse putabatur quod nusquam comparereret, sed quod hodie hactenus sciamus, est superstes Job, tulit deinde illi, vt in familiam Maudacoræ, quæ Taicosamæ vxor fuit, si vellet ad scisceretur, verum maluit illa suum infortuniū cum fidei thesauro in tutu recepto, quam aliud quidlibet cum eius periculo; ergo libera dimittitur & quidem à Daifu non indonata vestibus & reliquo ad iter apparratu. In toto Imperatoris exercitu magna comprobatione vagabatur heroicum Reginæ facinus, prudensque consilium, & plerique Christianam efferebant, è cuius exierat professione, disciplinam. Non defuerunt alia plures in eodem prælio viragines, nam vna nobilitate quoq; sui generis nota, arrepta sica scipsum

seipsum contra scurram est tuita; alia crinem sibi resecuit, et ritu-
dinem finxit, & dierum quinquaginta inediā sibi indixit; oris
paululum clam omnibus lumen, donec tandem pretio à propin-
quis redempta cum filijs duobus, pedissequas etiam suas liberavit,
& ex Ozacensi strage thesaurum sui pudoris creptum intra coniugij
limites conservauit.

Sed neque omitti debet magnum in ea strage prodigium, quod
in fidei nostrae commendationē, vna cum ignibus illis toti laponie
illuxit, nam cum milites in fauillis quererent ea quibus ignes para-
tunt, reperte sunt aliquot imagines nostræ, in sola charta expressæ,
quæ sub alto cinere sepulta nihil ab igne pertulerant, nisi quantum
ad faciendam fidem erat satis, nam extremi solum margines ambo
stati ad fidem miraculi videbantur, has imagines ethnici repererant
tantaque fuit ex admiratione reverentia, ut eas neophytis tradicerent
proferio vellent, aliquocni illo minus in potestate venierunt, è quibus
qui hoc scribit tres se vidisse profitetur, vna pueri Iesu-tor-
torum suorum arma intra sportulā gestantis, alteram S. Ignatij, secundam
S. Xauerij effigiem nominauit. faxit Deus ut hoc prodigo fidem
adstrā in medio persecutionum incendio illasam semper fore pos-
tendatur.

ILLUSTRE MARTYRIVM IOANNIS.

Neophyti in urbe Fuximi.

CAP. XIX.

Fuximi vrbs est inter laponenses primaria, Taicosamq[ue] quondam
Regia, & nunc ipsius Daifu, filijq[ue] quoties in Carni comorantur,
in ea vrbe illustre Christi causa prælium suscepit, ex eoq[ue] prælio ille
lustrem victoriā reportauit neophytus quidam, Ioannes vocabatur
domine vero laponio Fiozayemon. Is in Regno Aqui, honesto loco
natus, in oppido, cui nomē Tacayan primis annis militia profiteba-
tur, duce nescio quo Dynastæ Noridoni, sub quo etiam strenui mi-
litis nomen in arce quadam expugnanda dicitur consecutus. Verū
Strungæ tandem meliorem militiam à fratre nostro Paulo Rioym
edocitus, in Christi castra configit, cum annum etatis ageret quar-
rum supra tricesimum, nec tyro vaquam videri voluit in ea mi-
litia, in qua etiam illico multos superabat veteranos, bis quotidie
in

in ædem nostram ventitabat, singulis noctibus ad statas preces suas somnum abrumpebat, iejunium illi erat frequens itaque rigidum, vt biduo subinde triduo vix tantum caperet, teste coniuge, quantum ad vitam ægræ sustinendam satis esse videretur, huic addebat alias corporis afflictiones, & flagellationes æque asperas ac frequentes. Primum eius pro Religione certamen intra primum Christiani tyrocinij biennium, velut veteranus athleta sustinuit, eo enim tempore, quo Daifachi cum Arimeni regulo contendens, fraudes suas ignibus expiauit, à Duce suo qui Tateuaquidicebatur, ad defectionem lacesitus repugnauit, eosque dum morti se exponeret, & missionem pateretur, publicatis bonis vna cum familia proscriptus, qui exilio sui sedem Fuximi constituens, alterum ibi prælium post edicta Daifu sustinuit, nam pro neophyto se suosque prodens inscribi voluit, cum facile omitti potuisset, eaq; cum ethnicis vicinis iniit prælia, quæ alibi sèpè in alijs terigimus, & cum de sententia deiici se non pateretur, ad vrbis gubernatorem est delatus, qui eum & coniugem ad orizæ saccos, vt intra illos alligarentur, damnavit, supplicij genus est libris superioribus sèpè commemoratum, in eoque suppicio, quod habet cum dolore contumeliam, abijcitur cum alijs ad pontem, qui Miacensis appellatur celebre illud, si tota vrbe est, triuum, & concurrente multitudine non defuere petulantis vulgi dictoria, quæ non altius quam in aures admitterentur. Verum ex eo suppicio non ita multo post ipse cum socijs, intercessione nonnullorum eripitur, liberque dimititur eo consilio, vt tum denique deficeret, sed cum noua prælia vetere illo animo superasset, iterum iubetur comprehendti.

Non est facilè verbis exponere quanto gaudio hæc altera vincula induerit, in spem fundendi pro Christo sanguinis postlimonio reuocatus, ethnicis ergo vicinis traditus vna cum vxore, arctissimo ergastulo clauditur, quod ægræ vtrumque capiebat, illud exterius repagulis cinctum, excubidores nocturni diurnique custodiebant, nec ad ea quæ necessaria erant inferenda, lucemque admittendam præter angustum foranen, aliud quicquam patebat, in eo ad dies viginti, minus quam vñquam soli degebant, ita alacres hil-

hilaresque cum beatis spiritibus conuersari videbantur, nihil inter seni de cælesti gloria suauissimè conferentes, & quoniam Firoxi-mæ parentem habebat ethnicum, è suo ergastulo literas ad eum scripsit hortatrices, ut extremo vita tempore iter ad salutem retcum ariperet. Post dies 20, vxor libera dimittitur, ipse ergastulo eductus, nec sciebat quo vel quorsum, ab uxore iam libera mul-tis monebatur, vti sibi constaret, arbitrabatur enim illa maritum ad mortem raptari, suumque lugebat infortunium, quod eiusdem fortunæ beneficio priuaretur. In huncigitur sensuni scribitur pro-locuta. Ne arbitreris mi Ioannes esse in me vel minimum defec-tionis vestigium, cuius causa dimittor, ego tecum mori cupiebam & sperbam, indigna tanto beneficio excludor. Tu licet hor-tatione mea non indigeas, nihilominus me auctore consta tibi, ta-metsi in cinerem ac puluerem redigi iubearis, & his dictis à mari-to diuellitur, ille à satellitibus in urbis vicum, qui Miaceensis voca-tur abductus, in ea parte in qua vici quatuor coeunt, & vulgi fre-quentiam vix capiunt, tormentis exponitur. Nam eo in loco præ-grandisude altè defixa, vestibus planè omnibus exuitur, tum bra-chia in tergum immaniter retorta, iuxta cubitum arctissimè vinci-untur, manus verò immisso in fauces fune nihilo mitius constrin-guntur, per vim ad humeros usque erecta, in hoc habitu ad palum funibus arctatur, iussus in globum complicatis cruribus Iaponensi more considere, alter funium collum sudi iungebat, alter brachia eidem coniungebat, ipsa quoque crura complicata triplici fune coque admodum aspero colligant, & ne qua ex parte motus liber esset, arundinibus iam ex contorsione instar viminum lentis ad Zonam cingitur, vna cum ipso palo crudelissimè constrictus, in coque ipso palo ad apicem inscriptio legebatur neophyto nostro gratissima. Ita plectitur quia Christianus. sex dies totos totidemq; noctes, absque ullo refrigerio aut relaxatione in hoc suppicio de-tentus, vulgi petulantiam animo semper æquabili toleravit.

Elapso sex dierum interuallo soluitur, & reuinctis ut prius manibus, per celebriores urbis vicos abductus, in carcerem reducitur, vbi eum neophyti aliquot præstolabantur, quos ille agno-scens humanissimè salutauit. Eo in carcere menses aliquot Ioan-

O o o

nes

nes noster detentus est, tanta semper æternæ vita cupiditate inflammatus, vt ea iam frui videretur, & vt non inutiliter tempus falseret, cœpit ad vinculatum socios, de fidei nostræ veritate verba facere, & tribus quod suadebat persuasit, eosque Christianis mysterijs imbutos, ipse met sacro fonte lustravit, sparsò forte rumore inter neophytes increbuerat, cum ad extreum supplicium vocari, quo audito vxor eius Maria per internuncium hac marito suo renunciari iubet: ferunt te iam morti adiudicatum, rogo vt tui memoriam, thecam tuam sacram ad me mittas, & addas aliquot capillos è capite tuo resectos, moneo vt cum ad mortem raptaberis, abiectè semper de te sentias, nam ad spectaculum concurrent permixtineophytis ethnici complures, vnam Deigloriam, cuius causa morire spectabis, ego tametsi indigna, procurabo tamen vt ad simboli morienti. Huic ita respondit Ioannes, Miratus sum spargi de me posse, me fore martyrem, profiteor me planè indignum, vix audere ad tantum Dei beneficium aspirare, nonne vides Surungæ nuper septem Dei famulos tot supplicijs toleratis de Deo bene meritos (de ijs mox agemus) à Deo tamen vt pro eo morerentur non impetrasse, ego quid tuli, quid mereor nisi pro peccatis meis paenam, quam timeo futuram, si fuero libertate donatus, rum enim hoc erit, quod est nobis in diuerbio, manibus vacuis à diuinarum monte domum reuerti, non audeo igitur martyrium sperare, si me videbam amputatis digitis subneruatum cum nostris Surungensibus, haberem satis quod mihi gratularer. Thecam meam facile misissim, si tu ad me misisses tuam, capillos à me non habebis ullo modo quā diu vixerō: si me in Christi causa mactauerint, spero de Dei misericordia fore, vt & nos videndi, & quæ cupis obtinēdi facultas nō negetur, aut desit. hacten⁹ noster hac sua demissione cōparior.

Interim quippe, dum ipse se humiliat exaltatur, nam altero post Christinatalem, benè omniato protomartyris die, sub vesperam monetur Ioannes ceruicem illi ex gubernatoris mandato, ea ipsa nocte amputandam, nuncius illi fuit supra spem lætus, & iam nox illi, velut expectatum lucis æternæ diluculum, tardiore cursu aduenire videbatur, quæ cum aduenisset, iniustitiæ ministri eductum è carcere, manibus ex more à tergo reuinctum, transflumen

abducunt, non procul ab eo ponte, qui Miacensis appellatur, Ade-
rat tum fortè famulus eius, lynxe dictus, cui tradidit agni cerei fa-
cram thecam & precatorios globulos, quæ utraque manu nunquā
dimiscerat, etiam dum vinciretur, eidem commendat ut heret suæ
sedulo obsequatur, deinde ut peccati pánitens ad Christi fidem, in
qua nutarat, omni studio reuerteretur, quod utrumq; facturum se
abundè promisit. Cum eo plectendi abducebantur rei tres, viri duo
& mulier vna, è viris alter eo ipso die in Christi renatus, ipso Ioan-
ne procurante mortem suis sceleribus debitam, spe vite melioris
moderatius patiebatur. Ioannes igitur ubi ad locum ventum est, in
genua ruit, Domino suum agonem commendaturus, & eidem eiusdem
comes & nouus discipulus, qui nihil quod à magistro fieri videret
omittebat, huic primum Iesum ac Mariam piè inuocanti ceruices
amputantur inspectante Ioanne, qui nihil dubitabat eum cum in-
nocentia vestre præire, quo ipse mox erat secuturus, nam ad eum
carnifex se conuertens, sacra illa nomina repetentem obtruncat, cū
ageret etatis annū 40. In eius deinde cadavere barbari satellites sicas
suas exercuerunt, quod in flumen abiectum, à Christianis deinde
harpagonibus extrahitur nocte concubia, & in sarcophagū recon-
dentes loco decenti terræ mandarunt, idq; secretissimè, donec Ec-
clesia Iaponensi reddita pax honores martyri suos aliquando re-
stituat.

SVRVNGAS NEOPHTTI SEPTEM GR.

siuora supplicia tolerare.

C A P. XX.

Quæ hoc capite scribenda fascepi ad annum pertinent 1614.
sed ideo baſtemus omisſis sunt, quod nondum constaret certis
auctoribus rei totius minuta narratio, nunc autem cum Nangasa-
qui viuant, suorum cicatricibus insigniti, ex ijs aliquot qui super-
stices euaserunt, ex eorum aliorumque occulatō fidei totitas regestas
ordo constitit, nec visus est hic yē maximis fidei nostræ triumphis
tametsi alieno tempore omittendas.

Februario mense anni 1614, Surungz caput ex mandato Daifu
atrociter de Christians inquisit, & iudicata 27. Martij, quinta feria

Ooo 2

hebdo-

hebdomadæ maioris, qui descripti fuerant iubentur à gubernatore Ficosaca Cufioye in domum urbani Iudicis, qui erat eius famulus, Faxegaua Mata saburo dicebatur, conuenire, quos ille omnes ut à Christo deficerent, omni arte sollicitabat, sed cum plerique sibi constarent, comprehendebantur, sed tandem variorum rogatu soluuntu omnes, exceptis quinque, Ioanne Dogici, Petro Calusugue, Ioachimo Suquecuro, Petro Soquiu, & Emanuele quodam, quem surdum ac mutum natura parens effuderat, sed gratia illum Christianæ fidei ornamentis ad stuporem adornarat, hi vincti remanserant, sed soluti in gubernatoris palatum amandantur, qui interim, dum in atrio præstolantur, ethnicis concurrentibus dictoria multa & conuicia tolerarunt, quamvis non deessent etiam alij ingenio prædicti molliore, qui compaterentur, imo qui legem illam extollerent, quæ sectatores eo adducit, ut nihil sit, quod eius causa pati recusent, sed sicut in turba desertor unusquis, qui pertulanter neophytis insultans animos illis addidit, celestisque solarij compleuit. Nam Christi effigiem cum à Pilato spectandus proponitur his verbis, ecce homo, euoluens insultabat, ecce miseri, ecce quem adoratis? ad quod spectaculum neophyti profundæ venerationis officio perfuncti, ita ferè se inter se animabant. Crastinus dies ille est, in quo Dominus Iesus in quem nulla culpa nulla peccati macula cedebat, nostri causa in hanc miserabilē totius corporis lacerationem pro nobis venit, pro nobis est ad spectaculum expositus, ex eodem nos spectaculo sumamus animos ad omnia opprobria suppliciaque cum eo & pro eo toleranda.

Inde in Iudicis urbani domum, nondum gubernatorem allocuti reducuntur, ubi ad noctem nunquam interrupto certamine prælia Domini depugnarunt, quorum haec erat una vox, neminem ne millies quidem proposita vel addita morte defecturum, ergo tandem in publica vincula mittuntur, sed ita ut fugam suadere videantur, nam liberos nec ullis vinculis constrictos à longè secutæ satellites præmittebant, sed nimirum maior erat in ijs ardor patiendi, quam in carnificibus supplicia inferendi, ibant igitur alacres hi quinque in carcerem, quibus breui additi sunt alij quatuor, Leo Cacubioye, Ioannes Xogiro, & Didacus Xeyam & Ioannes Farmando,

mondo. Hi vinculis ultra septem menses detenti vix dici potest, quoties in fidei causa certarint, credi vix potest quoties vicerint; nemo fuit ex amicis, ex propinquis ethnicis, nemo qui non sapienter cum ijs manum contulerit. Injustitiae ministri minis virginabant, & supplicia, quae illi optabant, satis ineptè minabantur, sed illud ineptius, quod capite deorsum defossos terra obruerent, ne eorum animæ, quo adspirabant ad cælum iter inuenirent, & incidit die quadam, ut ad incutiendum metum, magno tumultu incarcerationem delati, plestendos omnes euocarent, quos, cum hilariter prodirent, iubent præstolari tantisper, dum ethnicæ rei plesterentur, siq[ue] res erat, euocatur tandem unus Leo Cacubioye, velut capite minuendus, sed cum è cæterorum conspectu abijt, liber domum remittitur, nulla tamen sua culpa, sed amicorum rogatu facis illibens, & inopinans liberatur. Non latuit omnino Neophyti quod erat, ex eo quod prater morem sine vinculis educeretur suspicatos, unde factum est, ut cum eadem ex causa Ioannes Xogiro euocaretur egredi recusarit, protestatus nolle se etiam sine culpa liberari, sed omnino velle quæ vinculorum socij patarentur, supplicia experiri, atque ita detenus est, attonitis stupore ethnicis, quod viderent ea quæ natura horremus omnes, salua etiam sua religione, ab illis ardenter exoptari, solitus est etiam planè inuitus Emanuel ille furdus & mutus, de quo mihi deinde plura, ex eo quod huiusmodi hominum monstra negarent edictis comprehendendi.

Nec fuit Christianis militibus cum sola perfidia fidei certa-
tatem, ipsa natura gratiæ præsidio, cum diurni carceris incommodis, cum vincitorum iniurijs, cum satellitum petulantia, ita certa-
bit, ut tandem inuidet ipsorum patientia in venerationem vertere-
tur, & contumelias inencomia conuersa, alio iam sermone loque-
reantur, aiebant in illis Deum suum, Deum viuum in singulis viue-
re, in singulis operari, nec in landibus confiterant, sed compre-
batio in imitationem ita exarsit, ut è facinorosis hominibus, toto
illo tempore sex & viginti Christianum agnoverint, & quatuor fidei
desertores cum Deo suo penitentia duce, in gratiam redierint, &
omnes quidem præsciti virtutis exemplo Christi fidem persuade-
Ooo; bant,

bant, sed Petrus Soquin etiam oratione, quos exempla permouerant imbuebat, Ioannes autem Doju probè iam instructos salutari bus aquis eluebat, ab his occupatioibus, quod supererat temporis, totum in cætera pietatis exercitia, sed et maximè in statas preces effundebatur, tanta omniū comprobatione, ut iam cancer infidelium sceleribus hactenus infamis in sacrâ et dem cōuersus esse videretur.

Quod cum resciuisset gubernator, audissetq; propè reos omnes dum plesterentur Iesum inuocare, hæc sit an oeps dubiusq; quid consilij caperet, sperauerat enim se diuturno canceris pædore effecturū, vt tepeſceret sensim in Christianis fidei retinendę ardor, nec difficile deinde futurū, vt planè Christū abdicarent, sed cu[m] his contraria intellexit, timuit, ne qua alia via res ad Imperatore erumpentes, si b[ea]t[us] pro gratia, quā sperauerat, ex corū defectione, indignationē accerret, statuit ipse apud eum de Christianis queri, eos non solū contumaces suis edictis, persistere, sed & alios in vinculis nōs eadem legi contagione inficere, nec ullis rationibus, vt de sententiā discederet adduci potuisse, Excanduit ad hæc inueteratus dierī malorum tyranus, & supra quām decebat eam dignitatem, bacchatus Dei ¹⁷¹⁰ mortalium pessimos & abominandos appellauit, & deinde foliis suppliciorū inuentor, quibus eos p[ro]p[ter]a rorqueret, personam guber natorem dicitur instruxisse, tria igitur iudicis tormenta & genera, primum vt eam crucem quam tanta ambitione instabant, c[on]fidenti ferro in frontibus eorum im primeret, deinde manū digitos singulatim amputaret, ac deniq; singulos sub ipso genu subneruaret, ac illis aqua & igni interdiiceret, vt longam mortem viuerent, & longam vitam morerentur. Exemplo iussit gubernator per fabros crucem ferream expediri, quatuor digitos undeque longam, quām tamen Daifu iam propè carnifex factus, furore suo breviterem iudicauit, nam ille crucis truncum extendi iussit, & ita crux intra suam simmetriam perfecta & absoluta, prout hodie que videatur Nangasa quij in superstitione frontibus expressa.

Gubernator itaq; satis inuitus ad exequendum suppliciū ¹⁷¹⁰ eccl[esi]a gitur, & vt id constaret illi, cui hoc negotium commendauerat, edicit quāne è familia sua carnificem eligat, sed pretio conduceat aliquem, nobilis enim huius iniustitiae infamiam in familia sua sustinere, vir enim erat vrbe tota, qui non eam immanitatem fuisse execratus, si

cuiquam licuisset missitare. Primo Nouembris igitur eiusdem anni 1614, cum armata cohorte supplicij Praes, magno strepitu fertur in carcerem, & iam exultantes hilarinuncio, quem prius audierant, neophytos educit e cauea, ut in arenam cum perfidia descenderent. Vinciuntur ex more, & interim dum igne ferrea crux induitur, ipsi adstabant, ut essent de numero signatorum. Ergo alius post alium in media fronte sacro cauterio inuruntur, ea animi fortitudine, ut nullo modo, aut capitale autu dolorē testarentur, stupentibus ad eam nouitatem etiamis, nec satis capientibus, quid esset in hac legge quod haec ē suis impetraret. Et ne ab hoc spectaculo cursum recedamus, iuuat etia quo ordine signati sint signo Tau, in frontibus suis enumerare, & fortissimos Christi athletas dignos qui essent in libro vite agni, ab obliuione, quo ad fieri poterit, vindicare. Primus Ioannes Doju, 2. Petrus Cacusoque, 3. Petrus Soquiu, 4. Ioachimus Sacqueuro, 5. Iohannes Xagiro, 6. Didacus Xeian, 7. Ioannis Faramodo.

Sed quid interim dum signarentur acciderit, omitti nullo modo potest. Neophytus quidā Iohannes Sacuyemon, Ioannis Doju in baptismo filius, adolescentia, sed in Christi fide colenda retinendaq; ardentissimus, sumū operē hoc tempore exarxit, ut eandem cū ceteris fortunā subinet, quid non fecit ut cum de Christianis inquirebatur, agnō daret? reiectus à vici sui Praefecto, ad alios confugit, & quē reiectus, nullū solatiū capiebat, statuerat porro cum vincitī nostri ad supplicia sua vocarentur, exclamare, se eandem pñā pro eiusdē legi professione promiseri, sed ab ea mente deductus est à patrino suo Iohanne, alijsque neophytis, vbi tamen vidi signari seruos Dei nostri in frontibus eorum, igne illo quem Dominus misit in terram magis, quam ferrea crux in canduit. Ergo vi via sibi facta, per medios satellites ad Christianos athletas irrumpit, & eos videns siccis oculis ac vultu sereno ignem excipere, exclamauit in hac verba, feli-ces vos ac terque quaterque fortunatos, satis scio fidei commilitones, nihil vos mea cohortatione indigere, rogo tamen ut quod capitis facere, ad exitum perducaris, & pro me Deum rogate, ut me participem fieri vestris coronis peccatorem licet indignum non deditur. Interim non me coartineo quin sacram illud salutis nostra signum in frontibus vestris venerem osculando, quod & fecit satellitibus præstupore actionitis nec prohibentibus.

Inaust.

Inusto iam Christi seruis seruitutis Christianæ cauterio, per primarios vrbis vicos raptantur, ut gloriosum Christi vexillum tota vrbe deportatum, de ipsa quodammodo infidelitate triumpharet, quem triumphum noui cruciferi suo tandem sanguine purpuratur ad ripam fluminis, quod Surungam alluit abducuntur, & mox digitim manuum in truncu detruncantur, & deinde proni in solu abiciuntur, & vtroq; poplite subneruantur, manante ex singuloru vulneribus cruoris riuo quo tota illa area rigabatur, ut in Ecclesiæ Iaponensis agro felicius deinde fides excresceret. Hæc omnia supplicia ita nostri tulerunt, ut merito dubites fortitudo mansuerudinem, vtra vtram superarit. Interim dum nostri suo in sanguine voluntantur gratissima illis erigitur inscriptio, in qua characteribus cubitalibus hæc verba legebantur. Homines isti, quia legem Christianam contra Imperatoris edicta profitentur, hac p[er]na damnati sunt, nemini liceat illos in ædes suas recipere, qua ultima sententia planè omni humano auxilio destituti, ab una hora antemeridiana usque ad primam noctem in summo frigore lethalium vulnerum agoniam pertulerunt, sed diuina illis solatia defuisse à diuina bonitate videtur alienum, postea in pauperum quorundam rugula vicina dimisi sua vulnera obligarunt.

EX HIS NEOPHYTIS DVO VI TORMENTORUM cruciatis immoriuntur.

C A P. XXI.

Verum ex ijs duo supplicijs cessere, & ipso die expullam momentis animam in celum intulerunt. Alter Ioannes Dajū, alter Petrus Sususuque vocabatur, de quibus priuatum paucis ideo descendit, quia iam ipsis salutem suam extra hujus mortalitatis aleam in tuto collocarunt. Is in Regno Yama Xiro, cuius est metropolis Miacum, totius Iaponiæ caput, bene natus, ingenio valebat, nec illiteratus apud suos habebatur, sed in Christiana religione colenda absolutissimum erat & habebatur omnis sanctitatis exemplar, quem etiam ideo ceteri Christiani milites in vinculis primum,

num, in supplicijs Duce m̄ habuerunt, nec planè mirum, nam in prælijs pro Christi fide adeundi veteranus iam erat, tolerato iterum in Regno Micaua exilio. & cum prima Miaci edictorum fulmina detonuerunt, Ioannes cæteros neophytes confirmabat, asserens hoc quicquid esset negotij, nihil ultra difficultatis habere, quam si quis apud se planè constitutum haberet, in Christi causa vitam ponere. Cuius constantiam ex eo iam ipso tempore multi concutere frustra conati sunt, petitis ab uxore liberisque rationibus, nam ut tu omnia perferas, quod de te creditur animosè, uxore tua liberis que quid agendum putas? Vtinam illi, ait, in minutissima fragmenta in oculis meis, pro eadem causa comminuerentur, haberem vnde in Domino exultarem, haberem de quo eidem Domino gratularer.

In vinculis iam Surungæ constitutus, ex carceris angustijs, pudore, & stupe intolerabili & stiuis mensibus in morbum incidit, quod cum vici Præfectus audisset, ad gubernatorem ire parabat, rogaturus ut illum suæ fidei curandum committeret, quod erat perfaciè impetrare. Verum ille vbi rescivit, vehementer impe- diuit, nec adduci vñquam potuit, ut annueret, quod assereret se captiuitatem suam totius orbis libertati præferre, nec assensurum vñquam, ut è suis vinculis abiret, tametsi iudicium sententia liber domum mitteretur, nec egressurum ante (nisi ad mortem,) quam Daifu restituta Ecclesiaz Iaponensi pace, id iuberet. Hic enim aiebat, hic inquam pro Domino meo Iesu Christo viuam & moriar, quæ hominis constantia plurimum cæteros in eodem confirmauit.

Tandem venitus ut supra comitem morauimus, ad supplicium crucis inquirendz, quod ille primus flexis ante carnificem genibus, ac oculis in celum erexit pacatissimè pertulit, Iesu ac Maria suauissimè inuocatis, quod cum alteri fuisset inustum, ita Ioannes exclamauit. Næ tu beatus es, non me teneo quia sacrum illud signum exosculer, quo te conspicuum video, & ad eum accedens crucem recentissimè inustam, in osculo sancto veneratur, & deinde ad socios conuersus, qui & ipsi signum suum prestatabantur. Agite inquit socij, animos sumite, Bonus Iesus pro nobis pugnat.

Ppp

tor-

tormentorum sensus leuior est eo, quem ipsa sibi terribilis natura singebatur, nam diuina gratia in auxilium natura submittitur, quibus verbis ita exarserunt commilitones, ut nouum illi esset supplicium, qui se fore timebat extremum. Cum deinde signati nostri se celebrioribus Regie vicis spectandos ostentaretur, Ioannes nudis pedibus suas stationes decurrebat, nec adduci poterat ut oblatum à Joanne filio baptismi, sandalia indueret, quod diceret audisse se Christū Dominum, cum ad crucem raperetur, nudis in Caluaria montem pedibus evasisse, verum tandem etatem grauiorem, quinquagenario quippe maior erat, recentemque morbum causanti esset, ne dum austerus videri vellet, caritati repugnaret. Cum iam eneruis in terra iaceret, oculis propinqua morte grauatis, accessit ad eum è neophytis unus Iesum ac Mariam illi in memoriam reuocans, quem illi oculis apertis agnoscentis ita est allocutus. Fili extrellum à me vale, accipe constantem in Christi fide retinenda firmitatem, tibi nihil melius, mihi nihil gratius feceris, & cum idem reliquis concurrentibus commendasset, alienatus à sensibus defecit, & cum ad eum fouendum orizā paululum in os immisissent, cum ad se rediret ex ore eiecit, afferens se illo die ieunij religione, à cibo sumendo prohiberi, nec ita multo post cum iam ultimis suspirijs, vita cum morte luctaretur, oculos aperiens, & in certum locum attentè defigens, in hæc verba prorupit. Adorate Dominum Iesum, qui modo huc ad nos aduenit, quæ cum diceret expirauit, & in Diuorum societatem eo ipso die, quem illis Ecclesia celebrem designat, euolauit.

Petrus Cacutusque in sequentem auroram superstes fuit, de quo etiam nonnulla subiungam. Nangasquij natus fuerat, sed Surungā concessit, mox ut pueritiam excesserat, ibi militare operam dedit, & quoniam iam ab infantia fuerat Christiane educatus, facile aduertit in quantum salutis discrimen, militari libertate, vocaretur, ergo missione à suo Duce imperata, minutis mercibus distrahendis tantum temporis & studij dabant, quantum ad sustinendam vitam satis esse videbatur, donec exorta sub Daifu, de qua nunc agimus, tempestate, ipse cum alijs duobus, Petro ac Ioachimo, inter se conueniunt egredi, quam huius Tragediæ finem viderent, fieri posse, ut ex ea plausum consequi, reportata victoriae palma, possent, neq;
se ab

Se ab hoc consilio vllis vel amicorum vel propinquorum cohortationibus abduci voluerunt. Tandem comprehenduntur; Petrus noster in vinculis, ut externus, plura initio patiebatur, sed eo euentu quem supra. Ad carceris labores & incommoda ferè continuum addidit septem mensium ieunium, quamuis eo carcere teneretur, in quo solè angustia satis erant ad hominem, ut robustus esset, de innato labore deturbandum. Nam intra palmos octodecim, in quadruplum vindicti, quadraginta tenebantur, cui cum accederent alia sexcenta incommoda, voluit etiam Petrus rerum omnium quibus laborabant, inopiā ipsa etiā ieunij lege contineri. Si quando à visitatoribus neophytis de patientia moneretur, vix habebat verba quibus suam felicitatem explicaret, quæ omnia dicebat se sociorū meritis consecutū, suisq; peccatis fieri ut omniū corona differretur.

Postquam è suo ergastulo educendi veniam offensarū inter se mitituō fuisse r̄ comprecati, vbi in conspectū circumfusa multitudinis venerunt, ita Petrus distincte & voce sublata exclamauit, Quotquot ex adstantibus Christum profitemini, amabo vos, pro eiusdem Christi reuerentia, in illius fide perstate, & eius præcepta seduli obseruate. Cæteri verò, qui nondum illum Dominum agnoscitis, quam possum enixissimè supplico, audite quæ de illius lege docentur, audita complectimini, & errores vestros abdicare, nam extra Christi legem nulla est vlli spes salutis, illa est mortalibus ad æternitatem gloriæ via, illa est ianua, fieri poterit ut ex circumfusa corona me aliquis agnoscat, & meorum criminū memoria offensus resisteret, sic habete, quicquid à me peccatum est, id ex mea infirmitate, ignorantia, malitiaq; profectum est, nihil inde legis, quam profiteor, sanctitati detrahatur, si enim ex eius præscripto mores meos conformasse, nihil esset profecto, quod ipsi etiam iure carpenterent obtrectatores, illa enim est fons limpidissimus totius sanctimoniaz atq; puritatis. Ita noster Petrus totidem verbis scribitur perorasse. Cū verò iam cruce insignitus, vrbe tota cum socijs circu-raptaretur, ipse ingenti gaudio perfusus Psalmum, Laudate Domini omnes gentes, cantu ecclesiastico inchoauit, quem ad finem vna cum socijs persecutus, videri potuit vespertinum sua celebritatis officium præuenire. Cum iam ad flumen digitis truncus & poplite eneruis in solo iaceret, ab hora ante

meridiem postremā ad noctem usque, perpetuo de nostrae legis sanā citate ad eam cōcurrentes cohortatus verba fecit, & cum vires animo deficerent, animus viribus destitui non posse videbatur. Nocturnis horis in vicinum leprosi mendici mapale deportatus, euocari se sensit ad præmium, & cum tota nocte fuisset cum Iesu suauissimè collocutus, primo diluculo eum inuocans in aeternam lucem euocatur, 2. Nouembris eiusdem anni 1614.

Cæteri cum suis doloribus diu multū inque colluctati, vitam hodieque retinent, & superstites quaqua versus feruntur, vicitas tota Iaponia Cruces circumferunt, suaque fidei professione continua decorantur. Horum nobile certamen videtur prius neophyto cuidam diuinitus præmonstratum, nam cum Didacus Manguichi ad flumen Abe iter faeret, improvisus eum venti turbo inuasit, & mox in eo ipso loco, in quo postea plexi sunt, crux in aere visa est, ijs coloribus insignis, quos in iride natura mentitur, ad cuius conspectum ipse subito horrore conceptus, in genua ruit, tamdiu crucem veneratus, donec illa disparuit. Alio etiam prodigio scribitur Deus hanc seruorum suorum agonem cohonestasse, nam ex fide dignis testibus constat, earnificem illum, qui pretio conductus neophytis digitos amputarat, ipsum deinde paulo post utriusque manus vsu priuatum spectaculum esse diuini furoris insprouocati.

Ibam ad cætera, quæ Surungæ contigerant, enarranda succinctus, cum Emanuelis surdi ac muti nutibus admoneor, ut qui particeps vinculorum fuit, non planè ignotus dimittatur, nam tres illi qui è signatorum numero Nangasaquij commorantur, multa de illo narrant, è quibus illustriora feligamus. Natus fuit ille Surungæ, aurium, & quod sequitur etiam lingue beneficio destitutus, parentes habuit natione Coreas, professione infideles, & in eodem ritu educatus, primos vitæ sue annos ad reliquam corporis misericordiam etiam hac animi cæcitatem laborabat, sed cum in altera Regia Yendo aliquot annis viueret, de Christianorum æde, cum nescio quibus nutibus aliquid didicisset, in eam quotidiè ventitabat, & quia vix est quicquam, quod non assequatur nutibus, aut explicet, & Christianum se velle fieri docuit, & ipse quid sit esse Christianū

admi-

admirabiliter edocitus est, & deinde summo cum gaudio baptizatus. Inde dici vix potest quam accuratè Christianæ pietatis exercititia persequeretur, & quam capitali odio falsorum numinum simulacra detestaretur, eratque tandem Emanuel Neophytis ethniciusque gratia & naturæ prodigium, Surungam rediens à parentibus ethnicis ut ad simulacra rediret vrgetur, vexatur etiam ac demum patria domo ejicitur, quam ille dimittens, nummulos etiam quos forè corrascerat, spontè dimisit, & à neophytis exceptus, ab eorum liberalitate pendebat. Vbi aduenit præsens procella, viditque neophytorum, quod essent Christiani (hoc enim nutibus didicerat) comprehendendi, ad eos se non euocatus adiunxit, & cum in gubernatoris ædes ducerentur, adduci nunquam potuit, vt ab alijs auelleretur, imo quod admirabilius, cum monitus eiusa parentum accurrisset, post multa, etiam apprehensa veste conatus est illum per vim abducere, sed ille fortiter cum parente luctatus vt remaneret obtinuit. Porro si ad eiurandum Christum nutibus vrgeretur, ipse capite, oculis, manibus, ac denique toto corpore abnuerat, fed maximè in Iudicis urbani atrio restitit, cum enim varijs nutibus ac signis vrgeretur, ipse quoque pluribus repugnabar, nares, aures, digitos, caput sibi amputandum offerebat, quibus obtinuit ut tandem cum reliquis vinciretur & in carcerem mitteretur.

Post dies vinculorum quindecim, mater Emanuelis, cuius ille nutus omnium optimè assequebatur, in carcerem mittitur, vt filium expugnet, verum ille intra carcerem in eas se latebras abdidit, vt reperiri non potuerit, sed illa deinde supplici libello, à iudicibus impetravit ut solueretur, afferentibus in libelli ea petitione huismodi horribilia monstra Imperatoris, vt dixi, edicto non contineri. Nec ille tamen educi se patiebatur, nisi postquam unus ex ministris illi globulos precatotios in collum iniecit, quo signo intellexit demum licere sibi vivere Christianè, frequens deinde in carcerem itabat, nec vacuis unquam manibus, semper enim habebat quod in illorum victimum adferret, nam per eos dics, per singulas neophytorum domos circumcursabat, stipem pro vincitis corrrogabat, & quod magis mireris, etiam neophytorum in fide confirmabat. Cum neophyti ad sua suppicia raperentur, aberat forè

Emanuel in Arxi vico, non procul ibi de sociorum tormentis, sollicitis nutibus omnia didicit, & ex templo accurrens eos inuenit iam saucios truncosque in miseriis leprosorum mapalibus humi iacentes, quorum ille vulnera suis primum lachrynis illinens sua deinde etiam caritate confoui, quicquid hactenus manum labore congesserat, in hac Christianæ commiserationis officia liberalissimè profundens ferunt illum etiam horas multas orando transegerere, maximè coram Christi pendentis effigie, vel illa quam nos, ecce homo appellamus, & quoniam sèpe in lachrymas effundiebat, credibile est eum diuinis inspirationibus doceri, & quod natura negauit, gratia supplente redundare. Agit ille annum quintum & viceustum, de quo licet plura dicantur, hac selectione sufficiant.

LEPROSI SEX IN TEGIRI VICO SURUNGA.

contermino pro Christi fide obtruncantur,

CAP. XXII.

Conterminus Surungæ Regno vicus est Yegiri appellatus, in eō leprosi sex nitidiores anima quam corpore, miseria in mapalibus vitam emendata à transeuntibus stipe sustinebant. Hi Christianam fidem egregie colentes anno 1616, in Diuorum Societatum admissi fuerunt, qui hactenus hominum societate naturæ virtutem carere videbantur. Non procul ab his viuebat Petrus Soquiu, de quo paulo ante multa, ex ijs unus qui biennio ferè ante, cruce fronte insignitus, cætera supplicia Surungæ pertulerat, sed ex amputatis, neruis solo finistro poplite subneruatus euaserat. Is ex ipso sum leprosorum voluntate eo se receperat, factus ex viro non ignobili mendicorum magister in ijs quæ ad Christianam spectarene disciplinam, & bonorum proscriptione in Christi caula eo deuenerat, ut eadem cum leprosis stipe vicitaret, Contigit id temporis, nocturnos latrones in proximum fanum irrumpere, quod erat in proximo ethnicorum pago, Iuara vocant, eosdēmque multis, qui ex eō fano fuerant intercepti mactatis, omnia deprædatos ita se receperisse, ut ad hunc diem auctores facti, post longas disquisitiones, nesciantur. Porro cum Daisu illa via transiret, in regiam Yendo iter aggreditus,

sus, quidam, cuius vxor in eo latrocinio perierat, regionis moderatorem interpellauit, ut de facto accuratius inquireret, fieri posse, ut ex vicinis leprosis, quis de hac re inaudierit. Is ad supremos Regij tribunals senatores rem referens, effecit, ut hic cohortem militum propè mille submitterent, qui ex improviso irruentes arces illas, mapalia leprosotum obfidione cinxerunt, ibidem castra metati, comprehenditur illico Petrus vna cum Simone Xosuque neophyto, qui fuerat olim Petri famulus, & nunc circumforaneus rerum minutorum venditor, ad herum suum visendum venerat, cum quo etiam nonnihil de sua tenuitate partiebatur, cæteri intra sua mapalia clausi tenebantur, satis solliciti, qua ex causa tanto tumultu cingerentur, donec rescierunt, tum enim facile in innocentia sua conscientia seipso collegerunt. Deducitur interim ad supremos senatores cum Simone Petrus, in nouam arenam è cauea sua, quod non sperabat, eductus. Quæritur ex eo, quis sit? respondet intrepidè se vnum ex ijs esse, qui iubante Daifu, quod esset Christianus, cum alijs sex, cruce frontem notatus fuerat, & digitos amputandos præbuerat, neruofque sub vitroque poplite succidendos, & quia cum vinculis teneretur, suis concionibus plerosque reos ad Christum adduxerat, eiusque rei delatus fuerat apud eosdem iudices, agnitū, ingenti cachinno senatores excipiunt, & mox quærunt num etiam tum in Christi fide persistat, quibus iniunctus Christi miles ita respondit, si prius eram Christianus, quam supplicijs in hac ipsa causa torquerer, nunc planè multo magis in eadem Christi lege persisto, nec erit orbe toto quicquam quod me ab ea colenda deterreat.

Ab his iudicibus raptrantur ad alium, cui nomen erat Fuosaca Cabrioyeis Simonē interrogat, quis sit, & cuius rei causa eo venerit? respondit ille, quod erat, se quondam Petri famulum fuisse, & esse vna cum hero quondam suo Christianū, subinde se ad ipsum ventare officij causa, & ut aliquid rerum omniū indigenti, de suo in cello partiatur, iudex omissis cæteris quærit, audierit quam severa Imperator edixerit, ne cuiquam liceat illam legem profateri, audiuit inquit adolescens, edita planè atrociora, sed, nihil quā ante omnis sum & semper ero Christianus, quia salus æterna nihil habet cū quo conferatur, & hæc ipsa causa est cur in hoc statis flore, finē hero

hero viuam, neque hoc parum quæstuoso viuendi genere sustineam. Audisti inquit Iudex, de nocturnis illis latronibus, qui nuper fanum inuaserunt? Nihil planè ait Simon, nec vlius suspicio-
nis vestigium intra tenues vtriusque sarcinulas potuit deprehendi. Ergo secessit iudex tantisper & mox rediens Simonem, quod hero suo etiam in aduersa fortuna fidem seruaret, collaudauit, idem ex Petro quærerit, ecquam habeat effigiem ex ijs quas Christiani vene-
rantur, cupere se aliquam videre, quam cum esset intuitus, absque villa contumelia Petro reddidit.

His ita hæc tenus suspensis ad leprosos itur, eoque Petrus & Simon abducuntur. Iudices erant, hic quem modo nominaui, re-
gionis illius moderator, Sugacu, non inatus hostis Christianæ le-
gis ac nominis, plusquam capitalis, educuntur leprosi è suis tu-
guriolis, quæritur ex ijs, sint nec ne Christiani, & omnium nomi-
ne respondit Paulus, qui erat leprosorum velut Archimandrita, esse
se ad vnum omnes Christianos, Petru se quoq; rogasse vt ad se di-
uerteret, vt eo magistro, in ijs quæ ad salutem suam spectant com-
modius vterentur. De latrocino quæsitus etiam sed nihil planè
deprehensum: quæritur denuo, sint ne Christiani? & denuo æquè
constanter, æquè explicatè respondetur. Interim ex ijs qui dæ-
monem se venerari profitentur, Iamabuxis vocari sèpè iam dixi,
duo intercepti sunt, & in eandem latrociniij suspicionem vocati, à
quibus vna cum Petro & Simone tormentis conati sunt de latro-
cinio elicere veritatem, sed vbi nihil est deprehensum, ethnici li-
beri dimittuntur, Petrus in domum suam, iussus omne de hoc fa-
cto curam deponere, Simon vici Præfecto traditur, inter compe-
des asservandus. Interim leprosi in tuguriola Pauli & Petri omnes
compinguntur, adhibitis qui eos custodirent excubitoribus, quod
dicerent de Christianis diligenter inquiri, nolle magistratus, vt eo-
rum indicio moniti diffugiant; sed post triduum, quod res erat
edocentur, satis credibile esse, eos quod se Christianos essent in-
trepidè professi, capite luituros, quod illi alter alteri mutuo gra-
tulantes, Petrum rogan, vt aliquid è pio aliquo libello, quod ad
rem faciat, prælegere ne grauetur, qui ex libro P. Ludouici Gra-
matensis, quem peccatorum ducem inscripsit, tria capita illis præ-
legit,

legit, de morte, de iudicio, de gloria, & ita im posterum vel oratione vel pijs colloquijs tempus fallebant, yotorum suorum spe sustinentes, quod in ijs nouum non erat, cum enim ex magistro suo alias audiret, quam multi eo tempore tota Iaponia proscriptur, aut sanguinem profunderent, ex imo corde suspiria trahentes dictabant. O utinam hoc postremum nobis contingere, nihil enim habet aliud tenuitas nostra, quo Domino suo fidem protestetur.

Tandem igitur desiderium pauperum exaudiuit Dominus, nam quartæ Luna die decimo, in quem cecidit 24. Novembri anno 1615. magna militum manus, cum duobus iniusticiæ ministris, ex urbe ad leprosos erumpunt, eductos interrogant num Christum profiteantur ad unum omnes, annuntiati leprosi, quibus ministri enuntiatis hanc legem, iubente Daifu, quod si seceritis, commodi oportet in loco commodi oportet vobis extrahentur, & deinde quam maximè vellent sectarum Iaponensium nullo prohibente, sequentur, ad hoc omnes simul una voce responderunt, nec possumus accipere voluntatem fidem nostram mutare. Mortemini igitur omnes. Hoc est quod maximè optamus aiunt leprosi nostri, quid differt? & mox horatore Petro, ad id quod cœperant, optato sine claudendum confirmantur, & toti in preces effusi, magno animo singuli cœrui ces pœnitenctias miserias claudentes, æternæ sibi felicitatis ianuam reserarunt. Eorum nomina nullo modo hic desiderari permittam: Christiana sic se habent, Iaponensis non reperi, Francisca, Gaspar, Paulus, Thomas, Matthias, Lucas, qui etiam hoc ordine ob truncati fuisse scribitur.

Qui adsuere milites, stuporem secum retulerunt, quod vidissent muleros mendicos ac leprosos, in forenda morte generosissimum quemque militem superasse, nec illi solum ita sibi constituerunt, sed etiam mulierculæ trium uxores proposita capitis pœnas Christum eiurare iussæ, caput obtulerunt, quod admirati ministri ultra virginem desidererunt, & à mendicis ac mulierculis victi in tugurium se Petri receperunt. hi duo iniusticiæ ministri legem nostram prodigiosam admirabilemque prædicantes, deinde querunt, esset ne in aliqua sectarum Iaponensium spes salutis, quod ut negauit

Qqq

Petrus,

Petrus, ita etiam dilucidè probauit, erat enim rei Christianæ probè periculus, nec habuere quod ethnici seprobarent, vrsit tamen unus audisse se ex Christianis fidem suam persecutione non minui, sed augeri, quod tamen iam aliter fieri videretur, verum Petrus commemorauit etiam in ipsa Europa idem contigisse, & à Christo legem suam frumenti grano comparatam, quod oportet prius morti, quam in messem multiplex exuberet, si veritatem æq; facilè esset amplecti, vt agnoscere, nostri suppliciorum Præfides d'omum, alij rediissent. Abiere tandem, sed postea submissi sunt, qui tuguria martyrum incenderent, quasi nondum furori factum esset satis.

Verum vt nihil dubij supersit, quin leprosi in sola causa fidei iugulum præbuerint, quod deinde contigit, non videtur omittendum. redibat Surungam Daifu, & eius supremi senatores, querunt quid factum sit leprosis, eiusque mapalibus & obtruncati sunt respondit quidam quod essent Christiani, & tuguria iussa sunt incendi, nimia fuit illa crudelitas inferunt senatores, ecquid referebat mendicos paucos, quam maximè vellent, legem sequi?

PETRVS ET SIMON NEOPHYTI POST

leproorum mortem subneruantur.

CAP. XXIII.

Huius tempore fatis iniici excepérant quartuordecim ex Imperatoreis familia nobiles, qui tota laponia proscripti aqua & igni propositis grauissimis paenit interdicebantur, prout initio huius de laponis triumphis, commentarij scribere me memini. Ne sciebatur hactenus, quid ijs factum esset, & cupiebat Imperator scire, vbi asylum acilatbras contra sua edicta reperissent. Obtruncatis igitur leprosis, Petrus ac Simon post varios carceres & iudicées, tandem in vrbem ipsam Regiant Surungam adducuntur, unde his uuln. primoribus, ab ijs inquirentur, quod foras de ijs aliquid inaudire potuerint, fistuntur ergo Iudici lungacu, capitalis Christianorum iniuncto; & lectis aliquod sortim nominibus iubentur proderentib; delirescant, simul indicent omnes, quos nossonit vbiq; Christianos, cuius tandem ordinis aur conditio sis essent, nec pro mendicos leprosos prætermittentes. Multa petebantur, nū-

hili impetratum, ne tormentis quidem s^epius ac s^epius repetitis, minis, promissa libertate, si ea proderent, quae prodere videbantur, sed cum nostrorum constantia nullo flatu flecteretur, sententia in Simonem pronunciatur, vt digitis manuum truncus, vtroq; poplite subneruaretur, Petrus in dextro crure, quod solum supererat suppicio eodem plecteretur, verum Simoni soli sententia exponitur, Petro post peractū Simonis agonem tandem explicatur, huius tormenti occasione, Simon denuo ad eiurandum Christum sollicitatur, impunitate proposita, si faceret, nec ultra de prodendis Christianis agebatur, sed ille seipso semper fortior, importunos reiecit hortatores, Ergo Sabbatho sancto horis matutinis & Aprilis 2, 1616. Simon è vinculis educitur, & vnam cum eo Petrus exire permittitur, lbatreorum more manus post tergum reuinctus, & colum teste impeditus, dicitur in locum cui Mangericane nomen est, vbi ex aduerso cuiusdam fani truncus erat, ad digitos detruncandos collocatus, super quadrato trunco culter erat ingens supplicij atrocis instrumentum. Et iam ventum erat ad locum, cum Petrus qui non ignarus mali misero succurrere didicerat, Simonem iam in genua prouolutum in hæc verba compellat, Simon age Deo sua in te beneficia gratulare, non ignoras apud mortales honestum haberi, pro hero suo cuius annona viuunt, vitam vbi casus tulerit, exponere, quanto honestius erit pro eo mori, à quo nihil est quod non accipiamus, & super omnia pro viuero eius in nos amore, quo inductus est, vt homo factus t^et laboribus supplicij s^eque nostra causa se subijceret. Ne igitur horrueris eius causa sanguinem fundere, vitamque prodigere, sed potius ei gratias age quod occasionem tibi dederit, amorem amori, supplicia supplicij referendi.

Simon his heri sui sermonibus ita incensus est, vt mox ad truncum accedens, cultrum vtraque manu correptum, capiti suo gentis more venerabundus imposuerit, stupentibus ad rei nouitatem spectatoribus, digitos deinde sua sponte præbuit amputados, quos inhumanus carnifex, ter ad manus singulas i^cl^tu repetito, omnes amputauit, ac deinde cū aliquod à doloribus respirandi spatiū concessisset, proni neruos in vtroq; poplite succidit. Tū ad Petru coheresi huius supplicij Præsides exponūt ei, quid habeat in mandatis, quo ille

nuncio exultans poplitem dextrum, qui solus supererat, præbuic
eneruandum, atque ita iacebat humi vterque sine vlo solatio,
quod à mortalibus mortales possunt expectare, cum tamen tum
immortalibus solatijs redundantur. Tandem vxor Petri Martha,
vt in vicinum mendicorum tugurium deportaretur impetravit, de
Simone nihil, nisi die insequenti, potuit impetrari, vterque nunc
Nangasaquij vivit, suoque conspectu neophytois in suscepia fide
confirmat.

Nondum satis expleta videri voluit persidia his contra fideles
supplicijs, nam iudices cum audissent sub urbe tres è septem si-
gnatis illis delitescere, denuo comprehendi mandarunt, & multa
tentantes, plura minati nihil profecerunt, cum etiam ipsi pedum
digitos obtulissent, vt manuum fortunam sortirentur, detenti sunt
diebus quinque supra quadraginta, sed tandem intercessione nescio
cuius ethnici magnatis, liberi sed victores se cum sua religione
Nangasaquium quoque receperunt.

DE SIMONIS NEOPHYTI MARTYRIO IN

altera Regia, deg̃ reliquis regnis Quanto

C. A. P. XXII.

Non aliud altera regia Yendo Surunge amula, sine fructu suo hoc
tempore sterilis appareat, nam præter eos, quos auget cantho
numero martyre addederat, alterum addidit cui Simon in baptismo
nomen obtrigerat, patricio nomine Lambioye dicebatur, viuebat il-
le in regno Yio, quod facie insula minima inter quatuor Iaponias
maximas. Eo cum noster sacerdos Firoximæ excusatus ad vi-
dos excolendosque neophytois non paciebatur Simonis caritas, vt
alibi quam apud se divertiret, & cum illi solempne erat scipsum
peccatis expiare, ac ealestis pane reficere, sed nondum illis excus-
tionibus contentus, excutiebat & ipse Firoximam, finu maris, ad
iug. leucas transmisso, ibique se sacris epulis exercitijsque in zede
nostra faciabat, & quemam ad martyrium Deoduce vocabat, in
Regiam Yendo, nescio curius negotij causa, se contulit, ibique in-

reli-

religiosum incidit ē D. Francisci familia, qui eorum exercitata ad neophytes excolendos, & ut erat religiosis excipiendis assuetus, eum in suas ædes aut potius hospitium inuitauit, non potuit ea rea diu latere, quod in propria domo nihil haberet vel secretum, vel securum, res igitur ad iudicem defertur, ad quem ea res pertinebat, nec mora deprehenditur & comprehenditur uterque, nihil minus suspicentes, alter quod in Iaponia post proscriptionis edicta remansisset, alter quod proscriptum hospitio a quæ contra leges exceperisset. Religiosus denuo iubetur exulare, Simon mosi, nisi à fide desiceret, verum ille nec vice cupiditate, ne mortis meq[ue], nec amicorū precibus adduci potuit, ut tanto fesselata continearet, ergo ad supplicium ducitur mirè hilari, quod ubi minimè crediderat, martyrij coronā reperisset. Priusquā plecteretur ad circūfusam concionem pauca hæc verba protulit, nolite me arbitrari, cuiuspiam maleficij reum, debitam legibus vitam dare, maiores, quia Christianus sum, nec ab hac professione desisto, quæ cum dixisset, sacris nominibus Iesu ac Maria tertio repentis obtruncatur & vinculis fætus mortalitatis exsolitus in liberato immortalitatem lætus erudit.

Cum noster Sacerdos, per hæc regna oues querens, velut bonus pastor vagaretur, in regno Dava, in vrbe Xamboci nouum gregem reperit, qui nondum viderat pastorem, namneum à septentrionis neophytes nobilis, Fitonique Petrus vocabatur, proxima venisset, in Dynastie illius familiam adsciscendus, ut eras eti Christianus bene peritus, idemque fides propagandas tropidissimus, id ducentes Christo pepererat, suaque manus peccata, eosque omnes prope militaris ordinis non ignobiles, hos omnes magno sui solario, ad habitata extremâ manu, si quid adhuc rude se peserit, sicut vires carulos suos lambendo expoliavit, & primum illis locis sacrificium litauit, primumque peccatis expiavit. Ita Iapones non raro exterritibus sunt magistri, neque intrasse quod bonum conceperunt, possunt auari continuere.

Initio dixi de neophytiis ad ortum Iaponie, in regnum Tzugaru, Miaco relegatis, sed alia occasione narratio susceptra quadam non omitenda intermisit, quæ ex consilioris & nostri sacerdotis.

tis, qui eo missus est, excerptas sic se habent. E quodam Suringe Regni portu 9. Maij 1614. soluerunt, & in mari multistempestatibus iactati, non sine labore, saluti tamen omnes & incolumes in exiliis sui locum appulerunt. Missus fuerat ad exulum solarium, cum ijs alumnus noster, quem scribunt magnō illis auxilio fuisse, maiore solatio. Vix bene in portum appulerant, cum illius regni Dynasta, Yechudono appellatur, ad eos misit, qui significer, sibi à Daisu scriptum, eos in eum finem huc esse relegatos, ut extirpandis saltibus & aperiendis noualibus operam darent, scire se velle, an huic Imperatoris sui mandato parere sint parati. Hui cito neophyti consultatione inter se habita responderunt, se haec tenus agriculturam numquam exercuisse, sed nihil esse ita asperum, itaque difficile, quod facere detrectarent, dummodo liberum sit illis Christianam religionem profiteri & exercere, cuius retinenda causa vitam obtulerant, nec exilium detrectarant, Eo responso latetus Dynasta petijt hoc sibi responsum scripto dari, quod ad Imperatorem transmitteret, ne hoc abnuerunt, & deinde se suo muneri accingentes, haec tenus coloni facti sylvestrem iam tot saeculis Iaponie vastitatem suo exemplo eruderant, vt deinde in Ecclesiæ hortura conclusum conuertatur, qui mihi nascentis illius prima tempora referre videntur, cum Christiani ad effodienda metalla in abruptas rupes relegabantur. Contigit deinde fames illa, quæ Christianorum eleemosynis sublata Dynastam indigenasque quæsita, non data causa irritauit. Ad eos visendos vnuus è nostris sacerdos Miaco excutrit, cuius epistolare fragmentum hic subijcio. Neophyto in Tzagara visitaui, solatus sum & confirmaui, diuisi eos in sua sodalitia, & illis præfeci, qui curam omnium gerent ex ordine. Bene collocatum habui laborem itineris, cum ad eos excurrerem, superauai montes duos, quibus asperiores non habet Iaponia, sæpè mihi perrumenda dumeta, & niuium præcipitia calcanda, quibus non raro ad cingulum immergebar, nec ultra progredi aliquando me posse arbitrabar. Ibam pedes ac sine cibo plerumque, quod ea loca carent hospitijs, nec sit qui in his locis viuat. Aliquot etiam epistolæ ipsorum Neophytorum subijcere possem, sed quia ferè narrant quæ scripsimus, breuitatis causa prætermitto, non tamen

vnius

vnius Epistole præclarum epiphonema, & dignum, quo etiam hunc de Christianis apud Iaponios triumphis quintū librum claudam, in hæc verba : Non est gaudium, non est solatium quod eo perueniat, quo peruenit, pro Iesu Christo Domino nostro multa tolerare.

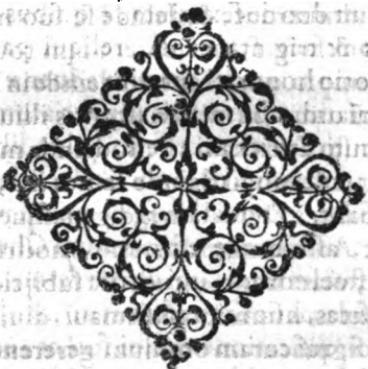
Hæc igitur Gesu reperi, que superiores bealibris quatuor in Europa relicta adderem, & quis nonnum prætorum lethæi triumphorum finis, conabor efficere ut continua rerum tempore.

sique serie prodeant, quam diu Dominus vitam ac vi-

tas dederit, & donec Ecclesia laborantibus conquietemque reuo-

cat.

Finis libri Quinti.



AVCTA

NYPL 49610

A V C T A R I V M

Libros quinque Trigautij

S T A T U S E C C L E S I A E apud Iaponas

A n n o C I C I C I X V I I . X I I X .

X I X . & X X .

VI N E A M Iaponensem anno c i c i c i x v i i luerunt duo desexaginta, e quibus nostræ Societatis vntus & triginta censi, reliqui partim indigenis sacerdotio honorati, partim aduenie e varijs sacrorum virorum ordinibus nobis supperiatum missi, ad quos de sacri iure utis institutores accesserit, qui rudibus elementis religionis Christianæ tradebant, nec non Ecclesiastæ qui ad populum certis diebus agebant. Et quia Nangasaquium prope totum Chastum Deum oolit, asilumque est omnium Christi causa profectorum, exulum, veleorum, qui vltro tyrannidem se uenturam Principum fugitantes, huc se conferunt, ab incolis Christianis cum ingenti charitatis significatione excipi solent, & amantissime tractari. Ad quam rem impulso Sociorum instituta fodalitas est quæ magnam vim pecuniarum ad exules subleuandos confert. Praetor urbibus homo paganus ex familia sua Simonem quendam Cuyemon Christiani nominis cultorem singularem, imperio regis omnibus artibus frustra tamten conatus est a Christo auellere, suisque idolis intiare, vicit enim constantia sua fregitque Praetorem Simonem, & mores etiam quibus Christianam integritatem sedē inquinabat & offendebat emendauit, impetravitque ut ab ipso etiam ab religione

ne abducentio prætor desisteret penitus & desperaret. Infederat infernus hostis & hospes alienum hominis hospitium & corpus, quod is homo se pro Christiano gereret, cum sacro fonte tinctus nonquam esset. In æde quondam sacra inter reliquos Christianos aqua lustrali pro more sub finem sacri aspersus se genitali vnda ritè lustratum credidit. monitus identidem ab alijs & familiaribus non paruit, & inepto pudore præpeditus baptismū neglexit, ita factam ut malus genius suum mancipium ratus inuaserit; sed precibus populi S. Ignatio illius causa sèpe supplicis tandem ab infessore liberatus, lustratus & altero mox die cum ingenti spiritus consolatione ad cælum translatus est.

Nangasa qui hoc anno tempestas atrociter in omne Christianum nomen desauit, quod Patres, qui magno numero Nangasa qui conuenerant ad Dominos & magistratus Tenza delati, curam prætoris excitarint, ut multis promissis & minis latentes è tenebris in lucem protraheret, & comprehensos ultimo suppicio necaret. Paucos tamen è multis nactus, duos S. Dominici sodales P. Franciscum Moralium & Alphonsum Menam presbyteros, & P. Carolum Spinolam cum Ambrosio Fernandesio è Societate nostra O. muram cum præsidio misit, quos multa Christianorum millia omnium ætatis, ordinis, & sexus, quantumuis præside per apparitores in populum saeuiente & prohibere conante, prosecuti sunt. Paulum quendam Christianum prætor eo nomine comprehendi iussit, quod pecuniae in delatores Patrum partienda curam nollet suscipere. Præter Patres in vincula trahi sunt, qui eosdem hospitio suscepserant, & alij qui in vicinia degebant, quos inter, fuit Dominicus Georgius domo Lusitanus, Morayanus Tochuan Andreas Ioannis Antonij prætoris Nangasaquiensis defuncti filius, Cotheda Thomas vir clarissimis natalibus oriundus & multis ante annis religionis caussa proscriptus & relegatus, cum non paucis alijs iam omnibus in censem martyrum relatis ut infra exponetur.

Omurenses Christiani fidem suam erga Christum luculentis testimonijs comprobarunt. Triginta admodum patres familias nominis sua chirographo signata Patri Societatis, qui cum illis versabatur, tradiderunt, testati se cum uxoribus & liberis totisque fa-

Rrr

milijs

milijs in Christiani nominis professione constantissimè perseuera-turos, nec vlliis suppliciorum acerbitatibus cessuros nec vnquam de fide defecturos. Ex hoc numero fuit, cui prætor Omurensis rogum minatus erat, ni Christi sacra eiuraret. Sed is eo nuncio tam non pereulsus fuit, vt etiam diceret, sibi verò nihil gratius aut optatius posse accidere, quām si ipse ad incendium illud materiam suis humeris velut alter Isaac deportaret, tanta intus flamma ipse ardebat: qua constantia prætorem & in stuporem dedit, & ne sententiam exequeretur deterruit: eius uxori pari cum marito ardore flagrans, cum sibi suisque supplicium vltimum immi-nere arbitraretur, vicinis ritu Iaponico velut ad epulas triumpha-les euocatis, omnes opes suas apposuit. Ab hac cum anicula quæ fidem prodiderat, præsidum iudicūmque nomine coronam B. Virginis exigere, quod defectionis signum erat, nostra heroina obiecto proditionis crimine, si omnis, inquit, Omura hoc fa-ceret, nemo tamen vnquam efficiet, vt hoc scelus in me admis-tam.

Omura igitur hoc anno quinque palmari laurea martyrij affe-stisunt, è quibus pater Iamaguchi Gonfusius cum Xoiro Thoma filio tanquam Pylades cum Oreste contendit, vter prior more-retur, hi iussu magistratus IV. Nouembris CIC XCII. capite plexisunt. Tertius Thomonaga Giroboye Linus. is fuit, qui antea P. Ioannem Baptistam Machadum è Soc. nostra sacerdotem cum alijs ceperat iussuque prætoris interfecerat, & mox ipse postea pri-die Nonas Nouembr. anno CIC XCII. ob religionis Christianæ cultum obtruncatus est. Adeò vis cælestis humanas men-tes vertere & versare cum ingenti paganorum stupore potest & solet. Ad hos accessit Yeyri Miyemon Ioannes, sectæ prius Iodo-xanæ, sed cum tumultuantis conscientiæ fluctus aliter sedare non posset, (quamuis multam in eo sed inanem docendo operam Bon-zij consumsissent) quam vt ad castra Dei transfirer, suau Lini Nangasaquium se contulit, ibique Christianæ legis tirocinio imbutus & tinctus Omuram redijt, eodemque anno varijs machinis tenta illius constantia gladio cæsis ad lauream victoriae capiendam in celum ipsis Natalibus Christi cælo renatus martyr abiit. Quintus

tus facit. Quintus Ludovicus cuius fides in die tempore henni. hil laborauit & fluctauit, sed uxoris Magnae coniunctio extirpatus & ad nouum certamen pharmatur ad prævorem rediit, sexto. que & vigesimo Iulij c. 1 a. 170. vii. capite punitus palamam recepit. corpus e vestigio in cineres sedactum, & in mare sparfum, ne quid inde Christianorum pietas lipsanorum quod coleret, ha. beret.

Arima, ubi quinque de scis versantur, pax Christianis suis, quod præses vel mitiori esset ingenio, vel exemplo aliorum de for. tissimis Christi athletis victoriam desperaret. Ibi anicula enos na. ta septuaginta in confusio mortis tingi voluit, rogata passim quo. multos, inquit, videam. solo metu tyrannorum reculante con. Scientia a sacris Christianis deterret.

Duo quidem pagani vna ierent cum Christiano faciebant, cum ordo de religionis cultu sermone Christianus vana illorum nimis. na irridere. Camisq; & Fotoques exploderent, tum alter ex pagani. attende-sis, inquit, quid agas dicásque & caue at hec omnia cathin. nō sacerdotiū tuqu'redimas. Nectortitus his minis Christianus disputa. tor multò magis personatos. Deus ludibrio habuit. Ventum est et. rim ad fanum idoli, cui miles Christianus non solum honorem omnem abrogauit, sed coniugalijs & onerarunt, & conspuit etiam literæ enim factis ipsissimpium idolum delusum aiunt. Sed Ache. ronticus hic hostis irritatus, cum nihil in irriferem Christianum auderet, cultorem suum inuasit, tortit, cruciauit, & tu inquiet, audes cum impio illo Christiano hoste nostro colloquium misce. re, familiariter agere & versari? arripuit inde paganus a occasione. tortoris fuidelerandi, petitóque baptismo Deum suum iurauit, & illius conditorem omniūque cultorem professus dæmonem. que execratus hominem veterem exuit, Christum induit, inferē. que calo commutauit.

Fibicone vico, mulieri, quod à Christo defecisse, à diabolo. ne arrepta & atrocissimè cruciate exorcismis. & R. R. Ignatij. imagine, quam hostis velut celum igneum exhortuit, pulso infame. hospite à Patre Societatis succursum est.

In Fingensi regno vir vxorem à Christo auerterat, ex quo tamta pœnitudine affecta est, vt præ dolore & angore animi notabilē modo inciperet emarscescere atque contabescere. Gui misericordia parens B. Virgo significavit, vt apud Patrem è Soc. nostra si in aliquem alicubi incideret, animisui curas deponerer. Aperuit hoc foemina matri, quæ filiam ad Patrem misit, erant enim id temporis ibi aliquot è Societate, ad cuius prouoluta pedes scelusque confessæ curatâque ad maritum rediit, sanctè iurata & testata nunquam se deinceps à Christo recessuram. Alij duo fidei desertores cum ad sacerdijssent & facinoris magnitudinem perpendissent, sibi ipsi certas corporis afflictiones vel preces præscripsere, quo ad sacerdoti nostro, si quem offendarent, satisfacerent. Alter enim coronas tres quotidie se coram B. V. lecturū spopondit & toto triennio nunquam inter misit. Alter fune lumbos constrinxit donec peccatis exsolueretur. Foemina maritum precibus ab triduana, seipsum aquâ sacrâ reliquijs tinctâ morbo liberauit.

In Chicungano regno nullus Patribus vbi hærerent, relictus locus, per viatorum speciem subinde Christiani lustrati. Quos inter omnino tres ad lauream martyrij Yanagabe sede regia adspirarunt; Sacai Torobioye Paulus, Moniubo Petrus, Xorzono Paulus, sexto & xx. Nouembbris c 10 10c xviii. interfici.

Sacai Paulius aliorum institutor quos potuit Christianis sacris imbuit, è quibus eminebant Moniubo & Xorzono, quos modo nominaui eius sectæ, quæ militiam cum religione coniungit. Hi dæmonum cultores se pro militibus & Bonzijs gerebant. Capti & Bonziorum archisynagogi ad supplicium traditi sunt, quos ille è vinculis & vrbe cum magno præsidio, tumultu & tubarum strepitu eductos & intra labra cadorum constrictos lapidum imbre obruit sexto Cal. Decembbris c 10 10c xvii. Paulus paganis maioribus natus sub ætatis annum xx. Christianum professus, vxorem Claram repudiavit, paganamque duxit, quam ad sua quoque sacra traxit, Maxentiāmque dixit, quæ de officio admonita ab illo tursum diuertit, & piè sancteque opera etiam ipsius Pauli decessit, tum & ipse se collegit cœpitq; mores & vitam emendare, quamquam à benefactis etiam cum malus esset, non destitit, nam & in sua

sua toparchia ædem sacram posuit, Christianos in eam coëgit, (quibus Pater quem secum habebat, sacra ministrauit) benignè omnibus fecit, succurrerit omnibus. Matrem proœcta ætate faminam & plurimis annis superstitionibus mordicus affixam tandem Christo genuit. Mulierem anum quæ quadragesimum supra centesimum, ut ferebatur, agebat, adeoque obtusis erat auribus, ut vix ullum sonum quantumvis vocalem admitteret; hanc iam Orco-imminentem hac arte ad Christianas leges erudituit. Arundinem auribus illius quam potuit proximè admouit, & per illam Christum edocuit, quem ipsa & agnoscere, quamuis ultima ætatis hora, & colere cœpit, iphiisque baptismi charactere insigniri. Miseros & omni ope destitutos testo recepit, souit, aluit. Patribus in re Christiana promouenda maximo subsidio fuit. Delatus de mun de Christiana religione & comprehensus, arctissima custodia per sesqui annum fame, siti, frigore, omnibusque ærumnis confectus literas interim plurimas pietatis & religionis plenas ad familiares composuit, in quibus ad D. Pauli exemplum sub extremam clausulam semper adiecit, Paulus vincitus in Christo. Caput III. Nonas Martij 110 130 140 149. interfeciti in maxima hominum corona Christianus magna cum veneratione sublatum deosculatus est, sed ab lictoribus extortum & exoculatum est, quod Iaponijs persuasum habeant oculos & cor martyrum venerationis causa Romanam transmisi, reliquum corpus ab ministri iudicium macroris experiundi in mille partes concisam.

Regnum Bungense in plures diuinum toparchas & praefides, quos Tonos appelleant, qui nationem Christianam crudeliter exacti gravunt, vi placecent regi quas fecissent tragédias.

Fungi, firmo castro, inuenis erat annos natus unum & virginis Asotarofaci Petrus, Nangafaquij à Patribus à puero institutus, hic pulsis nostris, in nobilis pagani familiam adscitus & omnibus artibus ab herbo ad dæmonum cultum frustra semper solidatus, capite resulso obtruncatus est.

Xetchurono Bungenis toparcha alii Christiani nominis & Societas suis factor singularis, iam dominos Tenze seruit, canans Christianorum hostem, quantus ante a amicus, genitrix nostram.

acerrimè per omnem suam prouinciam per sequitur. Ita factum
ut multi pro Christo ijs in locis fortiter facerent, & occumbereat;
quos inter Cangayama Faito Iacobus equestris loco natus & tribu-
nus militaris, cui non minus ostingenti parebant. Huius opera
quamvis magnopere Dominus uteretur, cum tamen in eo à Chri-
sto avertendo frustra laborasset; officio, stipendio, & testo exire
& perdiu singulari domicilio iclusum, & ab nostrate subiuste illae
transmictente confirmatum tandem resepta cervice anno
cic 150 xix. mense Octobri interemit, cum sub initium anni
cic 150 xix. esset in custodiam conditus Ostingensis ille fi-
gna ipsius securis proscriptis & in exilium ciectis.

Idem tyrannus quinto & vigesimo Febr. cic 150 xix. in
principi ciuitatē sua Cocura sex Christianos gladio obtruncavit,
quorum hac nomina recensentur. Nacamura Gidayn Leona fedecenni
adolescente, Onogorozayenon Simon cum filio suo & ad decenni
Paulo, Cuxifarienyaman Thomas & Cuba Matayayamon Ioan-
nes. Octauo & xx. eiusdem mensis, septem rursus è nomine Caro-
stiano capita ademit, Kisai inquam Leoni, & Martha coangi, Xi-
mada Ioanni cum vxore Anna & bimulo filiolo, quem è complexu
mater noluit dimittere, quod dicere secum eū ad autemissimū lo-
corum & Elisios campos deducere velle. Huic Anna fertur B. V.
go se videndam præbuisse, que illam ad mortem constantes perfe-
rendam hortata sit, adieceritque tempestatem illam persecutio-
num breui finiendam optatāmque pacem secururam, quod ipsa
marito suo denunciauit. Secutus hos est Fucata Suquezayamō
Petrus, quem vxor & propinqui valde ad defctionem sollicita-
runt. Septimus fuit huius filiolus Maçcus puer sexenais.

Eodem anno cic 150 xix. viii. Cal. sextiles idem tyran-
nus rursus duodecim heroibus capita decussit. Ytonaga Leoni qui
ingentes in carcere solicitationum vexationes pertulit, Miyabata
Ioanni, qui & ipse mille aduersariorum technas & insidias elusiv-
tam latus & alacer in vinculis, vti stolidi pagani illum infançe di-
cerent, cum vel ipsi maximè furarent & insanirent; Toyama
Paulo, Ximaya Suquesso Leoni, Xeizayamon Didaco, Cufioye,
Lucæ,

Luctus, Sagiyo chimi Gofioye Ioanni, Ximaya Ychizu qui Paulo, Ximaya Ioannis germano, Leonis Suquezo filijs. Hi duo in diuturna custodia, omnibus machinis ab hostibus fidei nec quicquam oppugnati v i r. Idus sextiles autis ceruitibüs triumpharunt. Paulus naçu maior Ioanni assiduè salutis nomina Iesum & Mariam fugerit. Postremus fuit Cori Fari Romanus, Cori Fari Thomæ martyris filius & prætoris Yetchudono filij famulus, v. Cal. Martias in herido domo cæsus. Yetchudono alios duodecim in urbe Nacathu è medio sustulit. Primi duo Cori Fari Michael, Cori Fari Romani frater, Thomæ filius, Cuba Fixacuzuchi Thomas Cuba Matazayamon filius, qui sexto & xx. Febr. sunt trucidati, biduo post eandem palmam recisis capitibus retulerunt Cuzayaman Benedictus, Guiugij Didacus, & Miyanari Thomas. III. Nonas Martias. Tyraninus idem septem Christianos pedibus in cælum versis ad exemplum D. Petri in crucem egit, Ichizayamon Vincentium, Naiyamon Simonem Mixanaga Ioannem, (qui vices patris absentis in instituendis catechumenis, tironibus, neophytis, tingendisque infantibus explevit) Miyanaga Paulum natu minorem, Kixaman Benedictum, Gentaro Paulum hospitem Patrum, qui vltro se ad mortem obtulit loco cognati infantis, quod diceret illum fari nondum posse, nec ad obiecta capita responderet. idem filios suos geminos peroptabat fecum ad palmam trahere, quo nomine etiam absentes quæsiuit, sed ut patrem sequerentur illis permisum non est: agmen clausit Saymosara Yosai Stephanus. Plures eodem tempore ex nobilitate & officijs prætoris morte pro Christo præclara defuncti sunt.

In prouincijs Nangato & Suo de Societate Pater Christianos reuisendo ad constantiam excitauit, quod fuit pernecessarium, nam paulò post prouinciæ prætor capitis pena sanxit, vt omnes deserta Christiana religione ad sua idola & paganas superstitiones redirent: nec segnius quam edixerat, sententiam executus est, nam Fangui metropoli prouinciæ statim quatuor nobilissimos agonistas viuos cremauit, Quintura Paulum, Fluandaya Thomam, cum uxore (neque

(neque enim *femine* viris in hoc stadio vel seniores vel *de*serio-
res, *sepe* etiam fortiores sunt) Clara, Guempo Vincentium, quā
multis annis *ecclesiaz* Fanguiensi deseruit, & Patribus in propu-
gnanda religione maximo subsidio fuit. His cum ad rogum du-
cerentur prælata *tabula*, qua caussam necis spectatoribus hoc elo-
gio ostendebat.

NANGATVS TONVS

HOS FLAMMIS ADDIXIT
QVOD CHRISTVM COLANT
ADESTE, SPECTATE.

Cinerēt in mare sparsi. Dum hi quatuor celi conditūt ad *sup-*
plicium ducuntur, occurrit illis Maquimura Cacuyaman, *chus* nobili genere natus, qui multis annis in Nangati Tonii *re*-
fuit, cūmque Paulum salutasset, accipit ab illo corona B. V.
quām illi Paulus libenter, tanquam pignus amoris exhibet. Sed
hic palam Sanchus sciens prudens fecit, vt suspicionei de se in-
constantia vulgo conceptram dilueret, fluctuarat enim nonnihil
autē, & conscientia postea urgente hoc illius sananda *remeditum*
invenit. Delatus illico ad prætorem capitis damnatus, prius apud
Patrem quem domi suæ habuit, peccata per confessionem expiae-
uit, tum cultu corporis quem habebat splendidissimum induens
tanquam ad solennia nuptiarum procederet, ad Christi de cruce
pendentis effigiem in genua demissus Idib. Aprilis 150 106 *xix*
ferrum accepit.

Postridie ex cineribus Pauli nouus extitit phœnix; nam *Gu-*
bara Cacuyaman Didacus ad eundem palum ad quem prætidie Pau-
lus & Vincentius religati & exusti fuerant, adstrictus flammisque,
sed paullo remotioribus, vt torreretur potius *quām* exurcretur.
circumfusus fortissimè supplicium exantlavit, & sempiternum in
cælo sibi triumphum, apudque mortales gloriam peperit. Hic
postridie *quām* illi quatuor, quos iam dixi, essent cremati per me-
dias

q̄ias custodias ad martyres penetratio, in genū procubuit, p̄dā
lānque se illis velut iam Divis commendauit, Pauli faciem cum
magna veneratione abstensit, hōcque ad exuendam horum opinio-
nem, qui illum ab religione defecisse sparserant, fecit. Illico
ergo comprehensus vincens & cunctis est, c̄meresque in altum
dispersi. In Firoximana & Aquiana coparchijs, sicut & Bigensi, Far-
mana & Ana prefecturis acophyto Pater de Societate adiij.

In Farimana Bonzivus, multorum auditorum doctor Chri-
stum Deum agnouit, & usque ad extrellum spiritum (quamvis
ipsius sectatoribus omnibus modis, illum ad damnatas supersti-
tiones (astrestrahunt cōsantibus) constatissimè professus coluit,
& non sine magna spiritus consolatione defunctus est, identidem
Dei clementiam laudans, quise antem mortem cœlestis veritatis lu-
mine illustrarit.

Provinciam Camiquatuar Patres non sine ingenti & presenti
mortis periculo obieuerunt dignumque laborum & periculorum
fructum retulerunt. Miacum P. Ioannes de S. Maria ex D. Fran-
cisci disciplina sanguine suo purpūratuit & ornauit, qui x i x. Cal.
Septembres p̄ 10. loc. x i x. gladio ceruicem præbuit. Ad eius
cædem vis ingens Christianorum accurrit, qui à corpore occisi
(quod prop̄ complexi sunt) nullis verberibus potuerunt auelli;
proinde duos recti in necrum ducti, quibus alij adjuncti sunt. Sa-
cra nobili ciuitate inter Bonzios egregie doctus simûlque Varelæ
præses per uxorem suam (quam paganam duxerat, sed postea
Christianæ disciplina eruditam & cœlesti fide lustratam) ad Chri-
stianæ sacra deductus est quod illius conuictio, irrisio[n]es, & aduersio[n]es
sua idolelatram disputationes possegerè forent; sed cum aduersus
stimulum conscientia diutius calcitrare non posset, cum iden-
tider illi conuix obiectaret, quod post tot annorum labores, tan-
tamque operam studijs impensam, nondum veram salutis viam
reperisset, quam ipsa per Christianam doctrinam, quam appre-
hendisset, tam citò didicisset.

Alterum cum se Christianis sociasset, pater bonis omnibus
exuit, quod ipse non solum patienter, ut germanum Christi secta-
torem decebat, tulit, sed paratum etiam si usus esset, vitam pro

Sse

Christo

Christo posere. Hunc charitas Christianorum omnia, quae ad vitæ usum pertinebant, liberaliter subministravit.

Regnum Oxu, prouinciam Malamuse & circumiecta loca duo Patres prope fine periculi peragraverunt; in quibus adulcos occingentes Christo genuerunt. Populus est admodum plus & religiosus, pueri duocenes, & capulares senes occigintur annorum stata ecclesie ieiunia sanctissime obseruant. In his regionibus quoque Bonzij synagoga sua principes ciuitatis diis suis, vnum Deum Christianorum colere caeperunt.

Pictor idola effigiare solitus, invita sua thalamis consorte ad nostra sacra transiit, que mox ipsa quoque caelesti viso edocta admisit, cum illi feminæ humana specie augustior per quietem oblate pronunciauit hæc verba, Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus Amen. Virum è casechæ nostra postridie domum redeuimus rogauimus apud Christianos in vnu essent. Ex quibus affirmatione & reliqua institutione, sententiâ mutata, sacro fonte sincera est.

Christianus alius pagani ædes nocturnis Lemurum & spectrorum terroribus infestas delata Christi in cruce pendens imagine repurgauit. Vicus excitato forte incendio & vento latè propagato arserat; in quo restinguendo cum incole fratribus gloriante flamma laborassent, duo Christiani suorum vectorum fastigie euaserunt, illicoque magnis clamoribus ope potentissime mandi patronæ Virginis Dei genitricis implorata, domicilia sua sola saluæ intacta vento repente auerso seruarunt, reliquo raro vicinim cimeres relapsi.

Ex Pariibus alter ad extrema Iaponum Deua & Sutgru progressus Christianos ob fidem ibi exalentes cum magno illorum fructu & gudio reuixit. Idem Pater in regnū Yezo quod Iaponia ad septentrionem est, septemque inde milliaribus abest, nauigauit, quo nemo Patrum vñquam antea aspirarat, nec procul inde alia est prouincia Iaponum regi, sed lideriore lege nec tam seruiliter subiecta, cuius vrbs Mathumai negotiatoribus frequentissima inter quos nonnullos Pater Christianos offendit, ex quibus didicit peninsula esse, alteraque ex parte ad Scythas vñque seu Tartaros,

nos, ut est opinie, pertinere; institutum ibi versari decimam illa, populum solem & lunam adorare, colore candido, bellicosum, ingenio minime obtuso, catere idolis, Bonzijs, sacris, nec in varias diuisum sectas, ut spes magna sit, utidem apud hanc gentem Christiane legis sementem fieri posse. Atque haec de septimo & octavo decimo anno. Sequitur nonus decimus, cum via gesimo.

EX LITERIS PATRIS MATTHÆI DEL COBO

Prouincialis Nangasquij 19. Octobris. Anno 1619.

ad P. Valerium de Ledesma Provincia-

lēm scriptis.

Politicus Iaponiæ status opima nunc pace fruitur, sed Christiana religio iam aliquandiu vehementer exigitata est, & Miaci immaniter adhuc affligitur, ut omnino mihi nascentia primaria Ecclesiæ faciem & exordia, quæ crudelitatis Imperatorum, quæ constantiae Christianorum Iaponum virtus referre videatur. Miaci sexaginta in vinculos sunt, è quibus quinque aut sex cum summa animi exequitate Deo penitus denegati & coniuncti in ipsa custodia varijs eruminis extincti sunt. Nangasquij non vno in carcere detto & viginti è ecclæsis viris custodiuntur. Omuræ è S. Dominici quatuor, duo Societatis, unus è S. Francisci familia cum deinceps indigenis Christianis detinatur. è quibus tres ultima supplicio effecti sunt, Linus, Petrus, & Thomas. Linus, quod, cum esset carceris praefectus & mente clam Christum coleret, plus capitiis sanctis cibi admitteret, quam lex ferret. Petrus quod eisdem obsonia submisseret, Thomas quod illa deforret. Quibus impunitas oblata est, si à Christo ad idola redirent. Sed incliti heroës oppere maluerunt, quam tam Christo fidem fallere.

Idem pater Matthæus x. Nouembris 1619 ex i. x. i. hæc verba scribit: Pridie Nonas Octobris vrbs Miacum ex Iaponicis potentissima, nobilissimum calomitus, quale nunquam antea videbatur transmisit. Quinquaginta Christo initiatos, quod Dominū Deumque nostrū adorarent, lontis ignibus coctos, viquimas celo conse-

Ses 2. cap. 1. exauit,

cravuit. Ante hac renunciatum est non paucos Mfati e Christianis, quod nollent genua curvare ante Baal in neruum datos, è quibus nouem è vinculis carceris & corporis expediti in cælum euolarunt, quod arsum & vexacionibus carceris sustinendis voluntate quidem, sed non aquæ vitribus partes essent, cùm in etiam se beatos prædicarent, qui morte spe melioris vita defungebantur.

Cùm Iaponum Imperator Duririum, qua totius Iaponis caput & sedes regia est, esset ingressus, nunciatum est illi de Christianis qui passim in custodijs vrbis serubabantur. Is Christi & omnis Christiani nominis capitalis hostis omnes lenti ignibus torri & crémari iussit. Itaque in foro publico ad fonsum idoli Daibu, ingentem molem singulari artificio spectabilem, propter labentem aquam sex & viginti palos humi defixit. Pridie Nonas Octobris è vinculis sacratum agmen eductum, in quo tenerrimæ virginiculae, infantes ab vberibus matrum pendentes spectabantur, quorum nulla vel ratio vel misericordia habebatur, tanta tyronni onus feracitas & immanitas. Incessere per principes vrbis regiones & vias, prælati elogio quod Christum colerent, & eo nomine flammis essem vstulandi & exurendi essent. Omnes tanquam cæli candidati candida veste exornati procedebant, animo tam acri, tam late exporrectaque fronte & gestu, vt vis diuina quæ animos omnium occuparat, in oculos vultum, & totum compusus denderet. Nec qui fortissimos heroas dictis firmaret opusserat, ipsi semper ad constantiam fortitudinem & parientiam hortabantur, & notis, si qui se in vijs obtulisset ultimum gratulabundi salutabant, publicè simul aperteque testati, se non nisi quod Christiano nomine gloriarentur ad supplicium proficiunt. Vbi ad locum supplicij ventum est, magis magisque se martyres animo efferris emeruerunt, tanto promptiores ad necem preferendam, quo propius à meta & cælo se abesse videbant. Ad singulos palos bini sunt religati, & matres cum ipsis infantibus quos in vlnis gestabant. Adfuere inter alios Christianos & spectatores etiam nonnulli quos Donicos appellant, qui nostris in promulgando Euangelio bonam operam præstabant, hi vt morituros solarentur, accesserant quos tamen ipsi qui cum flammis & morte luctabant ob insigne animi fortitudi-

studinem & alacritatem, potius solabantur & firmabant. Magna pars vultu & capite in cælum erecto, quo toto animo tendebant extinti sunt, eoque habitu corporis post mortem reperti. Deinde omnes constantissimè extremū supplicium sustinuerunt, recta que cælum animis adierunt. Corpora aliquot diebus à custodibus assiduis excubationibus seruata, è quibus tamen aliquid lipsorum per religiosos viros qui haud pauci id temporis Miaci fuere, surreptum est.

P. Matthæus Cobus de Societate Iesu provinciæ præfector ut supra memui, ingens Christianæ gentis apud Iaponas cœlumque est, cui Pont. Max. per literas demandauit, vt Episcopi vices, ubi is desideraretur ageret, quam potestate reliqui etiam provinciæ suis in locis præsidibus fecit. Nam quamvis recens creatus episcopus Didacus Valens de Societate nostra ad Iaponas applicatus, coactus est tandem Mazatni eum P. Matos procuratore hærere, meaduentu suo promulgato grauitis in Christianos incendium exardescere. Reliqui Sociorum per omnem Indiam interim sparsum, expectant dum tempestas Iaponica sedetur, quod nullus ad eos aditus iam pateat.

Carolus Spinola Societatis Iesu presbyter de quo supra memini, adhuc est in custodia & quotidie lauream cœlestem ex martyrio expectat. Scripsit is ad Sociorum præfidentem in Insulis Philippinis in hanc sententiam.

Dei autem factum est, vt ego & Ambrosius Fernandinus milites adiunctos comes & laborum locutus cum Dominico Georgio Lufitanus apud quem dissersati sumus, illa nocte qua S. Lucia diem festum insecura est caperemur. Apparitores qui nos vinxerunt, ostenderant, se nos per mare in Manilam deportaturos, quod me nonnulla affecit tristitia, cum Iaponas, apud quos mihi vitam posse multis iam annis in votis erat deserendos putarem. Sed altera ex parte rursum consolabatur voluntas diuinæ prouidentiaz, quam in me perfici sentiebam. Sed longè diverso itinere ducti sumus, Nangasquo enim hic Omuram cum duobus S. Dominici Sodalibus de tribus Iaponibus indigenis famulis nostris in carcere tracti sumus, ubi iam PP. Thomam Dominicanum & Apol-

Jinarem Frantiscanum cum sex indigenis in vinculis reperimus. Nangasquij restrictis manibus & restibus collo-iniectis per aliquot vrbis vias tamquam infames circumducti ac tandem in naues impediti sumus. Ad quod spectaculum tota ciuitas concurrit & absentea multis lachrimis & lamentis tanguam publico funere effertur, prosequuta est.

In carcere hic omnes perinde ac si vnius essemus familie & ordinis summa concordia viuimus. Et quamuis neque graues vexationes, neque multæ crueos defint, quod loco perincommode degamus, & custodes submissa ab alijs vita subsidia per sepe non admittant, nec plus porrigant quam ad sustinendam duntaxat vitam, ne ante mortem moriamur, necesse est. Nihilominus tamen subinde diuina puoidentia & benignitas ita nobis per aliorum pietatem succurrit, ut etiam lautijs quam optara possimus viuamus. Sed præ ceteris nobis & vincula & reliquias omnes acerbitates mitigat lenitque conscientia nostra, dum recognoscimus nobiscum quod religionis & Christi caussa haec sustineamus & finem optatissimum speremus. Et quamuis non immerito mihi vel propter innumeratas aoxas meas vel quod signis in excolenda Domini vinea versatus sim, vel denique quod tantis tam liberalibus & effusis in me Dei beneficijs ingratus non responderim, magnopere timendum sit, ne velut inutile nulliusque usus mancipium à Domino reijs ciar miris tamē modis solatur me, quod dum ipsius Dei caussam ago & hominum salutem procurare studio, vincitissima & in carcere degam, quod ego inter summa Dei beneficia numero. Proinde cum in tantis ceronis & præmijs impertiendis diuina Maiestas non semper ad hominum promerita attendat, spem ingentem concipio fore, ut me quoque, quamuis postremissimum & ultimum seruorum, sicut alios pios sanctosque religiosos Deo gratiores meque longè digniores, respiciat. Per infinitam ergo dulcissimamq; Dei misericordiam R^{am}. V. etiam atq; etiā rogo perçórque vti me cū debitas Deo gratias persoluat, quod dignus habitus sim pro nomine Iesu contumeliam pati & salutari hostia pro me

meritatem, ut in hoc martyrij tirocinaio proficiam & dignam Christiano nomine professionem edam. Omnes in vinculis V. Martij
1510-1515 XIX.

R^a V^a Seruus.

Carolus vinclitus in Christo;

Atque haec Carolus Spinola, qui longe maiori sibi honoris vincula duxit, quam torquati proceres solent monilia sua, quibus seruices onerant & in pectus demittunt.

Dominicus Georgius adulto anno 1619. Quod Christi praecoxes tecum receperisset, per flamas Deo holocaustum oblatus est, eum quo idem supplicium cum alijs quatuor subiit Nansauij Leontardus domesticus e Societate nostra adiutor indigena, qui tertium annum in custodia omnia ultima pertulit, & patientiam nobili coronide conclusit, secundum quos alii xi. Iaponij securi percussi.

Anno dēmum 1510-1515 xx, mense Ianuario Ambrosius Fernandesius socius & comes P. Caroli Spinolæ in vinculis fame, frigore, aliisque sexcentis ærumnis exhaustus & confessus obiit.

& hac quoque via ad martyrij coronam haud dubie pervenit. Deus Opt. Max. his Iaponum non malibus, sedatis tempestatibus, pro infinita sua clementia pa-
cem largiatur.

Cata-

Catalogus

MARTYRVM IAPONENSIVM,

qui ab anno duodecimo supra millesimum sexcentesimum usque ad XX. pro Christo passi sunt.

Leo Cayemón O Zacz capite plexus anno millesimo sexcentesimo duodecimo Septima die Augusti.

Leo Quita capite similiter plexus Arimæ millesimo sexcentesimo duodecimo 22. die Augusti.

Bonauentura truncatur capite Mini millesimo sexcentesimo duodecimo.

Michael Sódai & Matthias Yoichi in Arié, idem capitis supplicium perpessi sunt, vigesimo sexto Iulij millesimi sexcentesimi duodecimi.

Arimæ vigesimo octavo Ianuarij, millesimi sexcentesimi decimi tertij. Thomas Feibioye eius frater Matthias Xocuró, cum Martha matre, Iusto & Iacobo Thomæ filijs plectuntur capite.

In Yendo decimo sexto Augusti eiusdem anni millesimi sexcentesimi decimi tertij, plectuntur capite Michael Sasanda, Ioannes Monién, Ludeuicus Canda, Vincentius Tenaye, Ioachimus Fachiquán, Antonius Dáicu, Leo, Thomas Quiubiöye. Apollinaris vero in carcere obiit.

Ibidem Marcus Quenzaimón, Simon Ficozaimón, Thomas Quiyemón, Ioachimus Quenzaimón, Antonius Fauzanburó, Iacobus Faizó, Léo Sacunái, Ioannes Toxiró, Marcus Cacosuqué, Ioachimus Quensiisque, Michael Yasó, Matthias Xingoró, Damianus Mosuqué, Didacus Xaxiró omnes oblati pro Christo cervicibus coronantur decimo septimo Augufti anno millesimo sexcentesimo tertiodecimo.

Ioannes Mibócu, Gregorius Dokínxa, Paulus Mangobiöye, Gregorius Gofiöye, septimo Septembris anni millesimi sexcentesimi decimi tertij ibid. abscissis cervicibus triumpharunt.

Arimæ Leo Suqueyemón, Martha eius vxor, Magdalena filia, & Iacobus frater, Adrianus Móndo & Ioanna eius vxor, Leo Can-yemon

yemón& eius filius Paulus viui flammis exuruntur septimo Octobr-
millesimi sexcentesimi tertij decimi.

In Oriqui Arimensi Pago Thomas Ecclesiae custos capite ple-
xus est, anno millesimo sexcentesimo decimo tertio vigesimo
anno Octobris.

Ioachimus Xindén & Thomas triduo in equuleo suspensi tan-
dem capitis abscissione martyrium consummarunt. Facatae anno
tertiodecimo supra millesimum sexcentesimum decima quinta
die Martij.

Matthias Xichirobocóye, plectitur capite Aquizúquij 15. die
Martij anno millesimo sexcentesimo decimo quarto.

Benedictus intra saccum stramineū præfocatus Búngi marty-
rij cursum conficit sexto Aprilis eiusdem anni.

Ludouicus Míté ceruicibus amputatis Fucasóri coronatur vi-
gesimo nono Maij anno decimo quarto

Adamius glorioſo martyrij certamine post varios conflictus,
caſa ad extremum pro Christo ceruice triumphat Xiquij die quin-
ta Iunij millesimo sexcentesimo decimo quarto.

Michael Xobióye & Linus Tarosaimón, viui combutuntur
decimo tertio Iunij millesimo sexcentesimo decimo quarto; Ma-
xentia verò Michaelis vxor abſciffo prius capite igni traditur.

Arima variè excruciat tandem datis ceruicibus agonem com-
plent, eodem anno decimo quarto primo & vigesimo Nouembris
Michael Nixi, Ludouicus Mazukíma, Thomas Dómi, Adrianus
Ockomúra, Ioannes Nacamúra, Dominicus Adáchi, Michael
Acafoxi, Andreas Iinxiró, Dominicus Yaxángui, Dominicus
Mazudáque, Adrianus Súnga, Martinus Tacayá, Petrus Gotó, Lu-
douicus Gotó Michael Guiyemon, Adrianus Quido Ariyé & Tho-
mas Cacunáy in Sucáua Arimensi pago vigesimo ac secundo No-
uembris millesimi sexcentesimi decimi quarti martyrio coronan-
tur.

In portu Cuchiuitru variè exagitati partim sola tormentorum
acerbitate, partim capitis abscissione agonem consummarunt, vi-
gesimo secundo Nouembris sexcentesimi decimi quarti. Petrus
Faximóto, Paulus Rioyéi Thomas Chaúri, Ludouicus Fisazúmi

Ttt

Domi-

Dominicus Xagámi, Matthæus Aráqui, Thomas Nangauó, Dominicus Nangauð, Petrus Ikiunda, Michael Ikiunda Michael Casay, Matthias Neúda, Matthæus Fucúxima, Petrus Coráy, Soter Cundó, Michael Cobayáxi, Ioannes Naraiá, Thomas Caye.

Georgius Acaoxi Thomas Teramáchi, Petrus Cauáxima, Thomas Firáy vigesimo tertio Nouembris sexcentesimi quarti decimi varijs cruciatibus martyres effecti.

Fr. Nicolaus Ordinis S. Augustini natione Iapon vivus in Ig nem coniectus martyrium in Moscouia est assecatus, anno decimo quarto supra millesimum sexcentesimum.

Ioannes Fayémón, Saluator Fachiró Obámæ tormentorum atrocitate gloriósè defuncti vltimo Nouembris sexcentesimi decimi quarti.

Ioannes Fiozaimón eiúsque socius cuius nomen ignoramus Fuximi, Paulus Yasudayu Fingi amputatis ceruicibus pro Christo decertarunt, vigesimo quinto Ianuarij sexcentesimo quarto decimo.

Paulus Tarosúque in regno Figen gladio occubuit 25. Octobris anno 1616.

P. Ioannes Baptista Machado Societis Iesu &c. P. F. Petrus ab Ascensione ordinis S. Francisci, iussu Omuræ Dynastæ obruncatus 22. Maij. Anno 1617.

P. F. Apollinaris religiosorū S. Francisci qui in Iaponia degonit Commissarius, & P. F. Thomás à S. Spiritu è S. Dominicī Familia eiusdem Dynastæ iussu gladij peremti. Circa idem tempus. Paulus Yasudayu in regno Finga 29. Ianuarij anno 1615. In parte pro fide Christi fissus & diuisus.

Martinus Suquimoto in regno Chicungo fidem morte restatur amputatis ceruicibus. 19. Nouembris 1616.

Romanus in regno Bugensi pro Christo obruncatus 21. Martij. 1616.

Dominicus Catzo Firoximæ in Crucem actus. 1616.

Ioannes Fiozayemon Fuximi pio fide gladio mortem oppetiit. 26. December.

Ioannes Daiu, Petrus Sususúqueseu Cacuúq; tormentorū cruci- tibus

tibus immōriuntur Surangæ, ille 1. hic 2. Nouembres 1614.
Leprofi sex in Yegiri vjco pro fide ibidem in regno Surungæ ob-
truncantur 1616.

Simon Neophytus in Yendo martyrio afficitur.

Quintaro Ludouicus 26. Iulij 1617.

Iamaguchi Consuquius 4. Neuemb. Omuræ. | Pater & Filius

Xorius Thomas 4. Nouembris 1617.

Thomonaga Girobjoye Linus 4. Nouembris 1617. Omuræ.

Yeyri Miyemon Ibanes 25. Decembbris 1617. Omuræ.

P. Franciscus Moralius. | Dominicani.

P. Alphonsus Mena.

P. Carolus Spinola adhuc in carcere è Soc. Iesu.

Ambrosius Fernandesius | è Societe Iesu mensis Ian. 1620.

Omuræ.

Dominicus Hergios Lusitanus.

Morayanus Tochuan Andeas Ioannis Antonij prætoris | Omuræ

Nangasaquiensis defuncti filius.

Cothedra Thomas vir clarissimus natalibus ortus.

Sacai Torobioye Paulus | In Chicumgano regno, sede Iana-

Moniabœ Petrus | gabo 26. Neuemb. 1617. lapidibus

Xorzone Paulus | obruti.

Astotarosacu Petrus in Fungi castro capite plexus.

Congayaana Faito Jacobus eques nobilis & tribunus militaris in
Eugenii regno obtruncatus 1619. mese Octobri.

Nacamura Guenxiqui Iustus Cangayamæ affinis cum filio Naca-
muro Gidayn Leone sedecenni adolescenti Cocuræ, 1618. 26
Febr.

Onogorozayeton Simon cum Paulo filio undecenni eodem lo-
co, die & anno.

Cocuræ 1618 25 Febr.

Cuxifariyenyaman Thomas & Cuba Matamayamon Ioannes.

ibidem eodem die & anno.

Kisai Leo, Martha Leonis coniunx, Ximada Ioannes cum Anna
vxore & bimulo filio. 28. Febr. 1618. capite puniti.

Fucata Suquezayamon Petrus cum filio MarçQ sexenni puero ibi-
dem 25. Iulij 1618.

Ytonaga Leo, Migabara Ioannes, Toyaman Paulus, Ximaya Sustessus Leo, Xeizayamon Didacus, Cufioya Lucas, Cagiyochim Gofioye Ioannes.

Ximaya Yxizuqui Paulus Ioannis Ximaya frater, Leonis Subquezos filij, 7. Augusti 1618.

Cori Fari Romanus, Cori Fari Thomæ Martyris filius 23 Febr. 1618. Eod. anno 26. Febr. vrbē Nacathu ab Yerchedono tyranō interfecit.

Cori Fari Michaël, Romani frater, Thomæ filius.

Cuba Fixacuzuchi Thomas Cubæ Matazayamon filius,

Ibid. 28 Febr. 1618.

Cuzayaman Benedictus, Guingij Didacus gladio exf.

Ibid. 4. Martij Miyanari Thomas ferro obrutus.

Eod. tempore in crucem acti ad exemplum D. Petri Apostoli Ichizayamon Vincentius, Naiyamo Simon, Mixanga Joannes, Miyanaga Paulus, Kiximan Benedictus, Gentaro Paulus, Sagamofara Yōsai Stephanus.

In Prouincijs Nangato & Suo quatuor flammis exusti.

Quimura Paulus, Fluandaya Thomas cum vxore Clara, Guempo Vicentius, quorum cineres in mare sparsi. 1618. 13. April. Maquimura Cuzayamon Sanchus eques nobilis gladio occubuit 13. Aprilis 1618.

Gnubarā Cacyaman Didacus flammis tostus & exustus 14. Aprilis 1618.

Maci P. Ioannes de S. Maria affectus est Martyrio 14 Augusti. 1618.

Erat è S. Francisci contubernio,

Linus, Petrus, Thomas, Omuræ interfeciti anno 1619.

Quinquaginta martyres Miacenses lentis ignibus tosti 1619.x. Novembbris.

Alij nouem è carcere ærumnis confecti in cælum liberi evolarunt.

Duirij, quæ metropolis est Iaponiæ 6. Octobris sex & viginti lenato igninm tormento absunti sunt, inter quos infantes etiam è sinu & vberē matris avulsi, & in rogum coniecti, quorum nomina nondum expressa interim in librum vitæ sunt relata.

Dominicus Georgius, cum alijs quatuor

Leonardus domesticus è Societate adiutor

De his ex Auctario descriptis plura in dies & certiora expectamus.

Cata-

Catalogus

DOMORVM AC RESIDENTIA-

*rum Societatis Iesu, quibus hac persecutio se serice-
re Patres coacti sunt cedere.*

Hic numerus est illarum Ecclesiarum in quibus Patres sedem ac domicilium fixum habebant, prætermisis alijs innumeris locis; quos in pagis habebant & a sidua solicitudine curabant. Si verò domicilia seu residentias quas in alijs persecutionibus relinquerent aut mutare coacti sunt, reconsensamus, quadraginta propter numerantur ultra prædicta.

Sub Rectori Miacensi.

Miaci regni Vamaxirū Residentia Rectoris.

Fuximi in eodem regno.

In Cannigio eiusdem regni.

Ozácæ regni Tunocuni.

Sacá eiusdem regni.

Canazéuæ regni Cánga.

Firódmæ regni Aqui.

Surungæ regni Surunga.

Sub alio superiore Bungi.

Tacátæ Regni Bungi Residentia Maior.

Xinguæ eiusdem regni.

In Nótzu eiusd. regni.

Item Sub alio Facata.

Cócuræ regni Riyen residentia maior.

In Nacártzu eiusdem regni.

In Facatá regni Chicugiæ residentia maior.

Aquisúqui eiusdem regni. Et postea Amanguj;

Yanadáua in regno Chicugó.

In Curumé eiusdem regni,

Tet;

Sub

CATALOGVS*Sub Reclere Arimense.***Arimz Collegium cum seminario.**

In Arié ditionis Arimenfis.

Ximambáre eiusdem ditionis.

Canayáma eiusdem ditionis.

In Saégo eiusdem ditionis.

Chinguiuz in eadem ditione.

Cauzusa in eadem ditione.

In Cuchinotzu eiusdem ditionis.

Xiquij regni Fingo.

Conzuræ eiusd. regni.

Amacuse in eod. regno.

*Sub Reclere Nangasaquianf.***Nangasaquij, vrbs est regni Figen, Collegium.**

Ibidem residentia dicta à Misericordia.

In eadem vrbe Hospitale S. Iacobi vbi noſtri reſidebant.

In ead. domus probationis dicta otium sanctorum.

Vracáni regni Figen.

Moqui in eod. regno.

Fucafori eiusd. regni.

Yſafáy eiusd. regni.

Fundoyáma eiusd.

In Tone eiusd. regni.

Aliorum porro Ordinum Religiosi suis etiam sedibus pulsí sunt.S. quidem Francisci, Nangasaquo, Ozaca, Fukimi, Yendo,
Quayáma, Sacai.Patres familiæ S. Dominici ex Fungitzu, Nangasaquo, & dua-
bus præterea quas in pagis Regni Figen fixerant.S. Augustini denique, Nangasaquo & Vsúquio regni Bungi &
Fiunga.

F I N I S.



NO^s FERDINANDVS II. Dei gratiâ electus
Romanorum Imperator, &c. renouamus, ex-
tendimus, & damus Raphaëli Sadeler hoc priuile-
gium ex Cæsareâ potestate, ne quisquam intra
decennium illorum imagines antehac seu maiore
seu minore formâ æri, incisas & excusas, seu libris
etiam insertas, seu posthac ab ipso & filijs eius in-
cidendas & edendas, quacunque formâ imitan-
do, seu æri incidendo, seu ligneis typis inscriben-
do, seu quomodocunq; adumbrando, vel è libris
eius petendo, vel vnâ cum libris, quà totis, quà di-
uisis, vel alijs operibus permiscendo imprimat,
edat, vel excudat sub interminatione indignationis
nostræ Cæsareæ Majestatis & pœnâ duodecim
pondo puri puti auri, partim in fiscum Cæsaris re-
digendi, partim ipsi Sadelero & filijs eius sine vllâ
remissione soluendi, operisque totius simul amit-
tendi.

Ferdinandus.

